

Holy Bible

Aionian Edition®

Ndəshigu'yar Fodəu Ənga Thlər Cama'yar
Marghi South Bible

AionianBible.org
The world's first Holy Bible untranslation
100% free to copy and print
also known as “ The Purple Bible ”

Holy Bible Aionian Edition ®

Ndāshigu'yar Fodāu Ənga Thlār Cama'yar
Marghi South Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2025

Source text: eBible.org

Source version: 5/12/2025

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0
Initiative for the Translation and Development of African Languages, 2024

Formatted by Speedata Publisher 5.1.7 (Pro) on 6/1/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Marghi South at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aīdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aīdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Marghi South at AionianBible.org/History

06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEP Bible.
02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
12/04/23 - Eleēśē added to the Aionian Glossary.
02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
10/20/24 - Gospel Primer handout format.
11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
05/04/25 - 393 translations now available in 175 languages.
05/27/25 - 462 translations now available in 229 languages.

Table of Contents

NEW TESTAMENT

Matiwu	11
Luka	97
Yahwana	191
1 Kwaranthli	261
2 Kwaranthli	300
Galatiya	326
Afisa	340
Fəlipi	354
Kolosi	364
1 Tasalonika	373
2 Tasalonika	381
1 Timathlawusu	386
2 Timathlawusu	397
Tayitusu	405
Fəlimonu	410
Ibrani	412
Jamisu	441
1 Biturusu	451
2 Biturusu	463
1 Yahwana	470
2 Yahwana	480
3 Yahwana	482
Jiwudə	484
Mətakər	487

APPENDIX

Reader's Guide

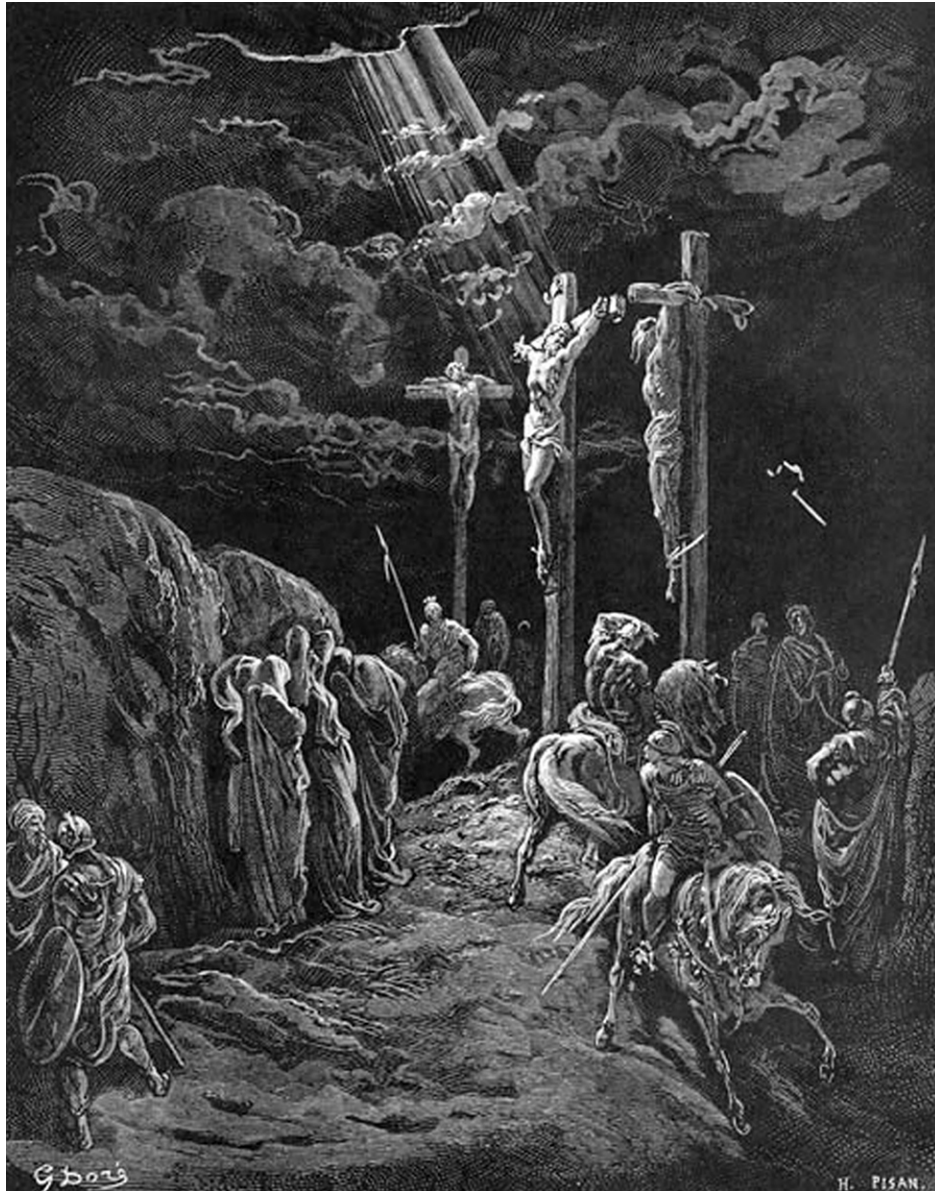
Glossary

Maps

Destiny

Illustrations, Doré

NEW TESTAMENT

*Kə Yesu na, “Tada, təfəbiya nda, aya nanda səni səra nda vər məl mai.”
Kə ndə dzəgwa tətəkəna kar ha nyi wu lagur tədə shi'wu.
Luka 23:34*

Matiwu

1 Ləkakadə tsətsəfə ar kəra Yesu Kərsiti zər Dawuda, kəra tsu zər Ibrahimu ngau. **2** Ibrahimu ngə yabiya Ishaku, kə Ishaku yabiya Yakubu, kə Yakubu yabiya Yahuda ənga zamə nyi'yar. **3** Yahuda tsu ngə yabiya Parisu ənga Zara, kəra mər nda ngə Tamaru. Parisu ngə yabiya Hesaruna, kə Hesaruna yabiya Aramu, **4** kə Aramu yabiya Aminadaḅəu, kə Aminadaḅəu yabiya Nashanu, kə Nashanu yabiya Salmonu. **5** Salmonu ngə yabiya Bu'aza, kəra mən̄yi ngə Rahapəu. Bu'aza ngə yabiya Obida, kəra mən̄yi ngə Ruthlu. Obida ngə yabiya Jesi, **6** ənga Jesi ngə yabiya təl Dawuda. Dawuda ngə yabiya Solomanu, kəra mən̄yi dədəmə mala Yuraya ngau. **7** Solomanu ngə yabiya Rahubwamu, kə Rahubwamu yabiya Abijanu, kə Abijanu yabiya Asa, **8** kə Asa yabiya Jahwashafatu, kə Jahwashafatu yabiya Jahwaramu, kə Jahwaramu yabiya Uziya. **9** Uziya ngə yabiya Jothlamu, kə Jothlamu yabiya Ahazu, kə Ahazu yabiya Hezikaya, **10** kə Hezikaya yabiya Manasa, kə Manasa yabiya Amonu, kə Amonu yabiya Josaya, **11** ənga Josaya ngə yabiya Jakoniya ənga zamə nyi'yar. Ar pəci kəra n̄ji fa'ar nda a vu mafakur a vu 'yi'yir Babilanu. **12** Ayukudə n̄ji fa'ar nda a vu Babilanu, kə Jakoniya yabiya Shaltiyalu, kə Shaltiyalu yabiya Zarubabelu, **13** kə Zarubabelu yabiya Abiyadu, kə Abiyadu yabiya Eliyakimu, kə Eliyakimu yabiya Azoru. **14** Azoru ngə yabiya Zadoku, kə Zadoku yabiya Akimu, kə Akimu yabiya Eludu, **15** kə Eludu yabiya Eliyaza, kə Eliyaza yabiya Matanu, kə Matanu yabiya Yakubu, **16** ənga Yakubu ngə yabiya Yusufu, saliya Maryamu, mala

kəra yabiya Yesu, ndəra nju ngga ənga Kərsiti. **17** Abangə ngə patəkura zamana nyi'yar, dzəgwar Ibrahimu ba'anə Dawuda zaman kumo apə fodəu, dzəgwar Dawuda ba'anə mafakur wu 'yi'yir Babilanu zaman kumo apə fodəu, dzəgwar mafakur wu 'yi'yir Babilanu ba'anə shilər Kərsiti zaman kumo apə fodəu. **18** Kəja ənggəra nji ya Yesu Kərsiti. Mənyi kəra nju ngga ənga Maryamu a mbiyari alkawal nə hədzə ənga Yusufu. Ama kadivira nda hərdzau, ba nji thləwa nyi ənga hufə sara ara Mambəl Cicau. **19** Ara sal məmba nyi Yusufu ndə tsapə ngau ənga ətsu naju yiwu ja həna səli nyi wu pama nji mai, kə ji gwu dənga lagu kəra ja sən səya nyi dādəwa. **20** Ama tsu ju dənga sə kau, kə waladi Thlagə cabiya nyi kər wu shuni. Ji na anə nyi, “Yusufu zər Dawuda, a sara ga hivər hə Maryamu aga ja dā mala ngə mai, ara hufə kəra ara ja sara ara Mambəl Cici nga nyi. **21** Ju nda yabiya zər sal, ba ga fiya nyi thləmə Yesu, arya ju nda mbədana nji gə nda sara ara bikər nda.” **22** Patəkura sə'yar kə dərəkər aga ja nyabiya sərə Thlagə nana lagu miya nabi abər, **23** “Kwapəliyagə kəra gərə sən ndə sal, wu nda hər hufəu, ju nda yabiya zəsal, nju nda fiya nyi thləmə Emanuwelu,” kəra ca ngə, “Hyal ənga mən.” **24** Ənggəra Yusufu hya'ari sara wu ghanyi, kə ji məliya sərə waladi Thlagə nar nyi ja məl, ca ngə, ba ji həri Maryamu aga mala nyi. **25** Ama nandə nggya ndə sal ənga mala mai, kəl ayukudə ji yabiya zər nyi. Ba Yusufu fiya nyi thləmə Yesu.

2 Ayukudə nji yabiya Yesu wu məlmə Bayitalahami wu 'yi'yir Yahudi, ar pəcir təlkur nə Hirudusu, kə alenyi njir sən sau ar kəra shashilga sara wu Səbiyar Pəci shili wu

Urshalima, ndə sa yiwa, **2** “Əmani ngə təl mafəliyangə nə njir Yahudiya kəra nji yabiya ka? Arya 'yi lari shashilga nyi wu Səbiyar Pəci, ca nga, 'yi shili aga 'ya sa dləvə nyi.”

3 Ənggəra təl Hirudusu nggari sə kau, kə hangəkal nyi hya'ari, abangə tsu ngə patəkura njir Urshalima. **4** Kə ji nggari patər pubu dədəgal'yar ənga maləmə dladə'yar, ji yiwa nda vira nju nda ya Kərsiti ari. **5** Ndə na anə nyi, “Wu məlmə Bayitalahami ngau, wu 'yi'yir Yahudi, ara abangə ngə sərə nabi tsəfəri: **6** “Nagə Bayitalahami wu 'yi'yir Yahudi, a'yi nagə nga ndiya ənga kushu wu pama njir səm təlkur nə Yahudi mai. Ara sara wu gə ngə vanyi ndər səm təlkur wu səbiya, ndəra wu nda tədəmwa anə nji də njir Izirayila.”” **7** Kə Hirudusu nggar njir sən sə kə dədəwa aga ja sənbiya kakalə pəci kəra ndə lari shashilga nyi. **8** Kə ji səwa nda a vu Bayitalahami, ji na, “Ma'ya mau hya vuwa zhiğədəbiya də ar kəra zər kə ənga hangəkal. Ma hya nər nyi ri, hya sha shili hya sa nar də, aga nayi tsu, ya sa ma'yi ya vuwa dləvə nyi.” **9** Ayukudə ndə nggari sərə təl nana, ba ndə gwu lagu ndu ma'yi. Shashilga kəra ndə lari wu Səbiyar Pəci ta, bə wu mwar nda ənga ndu nu nyi kəl ta ji sa ta'yi ar vira zəra nyi ari. **10** Ar pəci kəra ndə lari shashilga kau ba ndə nyau ənga hudə pipida gagadəu. **11** Ənggəra ndə vu kiya nyi ba ndə vuwa lar zər kau ənga mənəyi Maryamu. Ndə vuwa bəliya undi wu mwa nyi, ndə dləvə nyi. Ənggau kə ndə pahəna mbələr nda, ba ndə nə nyi əndzau ənga burdi dədəgə kəra nju dəzau ba ənga burdi dza wu. **12** Ndə sha a ndu 'yi'yir nda vanyi lagu paməu, ara Hyal kughiya nda wu shuni a sara nda sha a ndəgya Hirudusu mai. **13** Ayukudə ndə ma'yi, kə waladi

Thlagə canə nyi kər anə Yusufu wu shuni, ji na, “Hya'ari, ga hər zər kau ənga mənyi hya nggwadənəkər ənga ja a vu 'yi'yir Masaru. Hya vuwa nggya a vuna, kəl yi nda nar hyi hya sha shili, ara Hirudusu a vər gal zəra nyi, ju yiwu ja tsəya nyi.” **14** Kə Yusufu hya'ari, ji həri zəra nyi ənga mənyi əvu'yi, ba ndə ma'yi a vu 'yi'yir Masaru. **15** Ji vuwa nggya a vuna kəl ta Hirudusu tau. Najakə tsu dərəkər aga nyabiya sərə Thlagə nana lagu miya nabi abər, “Sara wu Masaru nga yi nggar zər dā.” **16** Ənggərə Hirudusu nggari abər njir sən sə ka shanggər nyi ri kər, ba dəfuwa ja ndzə gagadəu. Ba ji səwa aga nja dlədləna patər wazha shili kərə wu Bayitalahami ənga 'yi'yi kərə zəwar nyi, mbari wazha fa məthlə ba'anə kərə a gya banga nda, kakalə ənga pəci kərə njir sən sə ta na anə nyi ar kərə yar zər ta. **17** Ar pəci kə nga nji nyabiya sərə nabi Irimiya nana, abər, **18** “Nji nggar dāhə wu Rama, a vər tiwi ənga hudə ndzəndzə gagadəu, Rahila nga vər tiwi arya wazha nyi, ji tini mbiya dəfu ara ənggərə nji dləna wazha nyi.” **19** Ayukudə tər Hirudusu, kə waladi Thlagə canə nyi kər anə Yusufu wu shuni wu Masaru, ji na, **20** “Ga hya'ari, ga həri zər kau ənga mənyi ga sha ənga nda a vu 'yi'yir Izirayila, ara njira vər gal aga nda tsəya zər kau, a kudər nda.” **21** Kə ji hya'ari, ji həri zəra nyi dābə ənga mənyi ba ndə ma'yi a vu 'yi'yir Izirayila. **22** Ama ənggərə ji nggari abər Arkilayusu nga vər səm təlkur wu 'yi'yir Yahudi ar viya dənəyi Hirudusu ba hivər mbari nyi ara vwau. Ənggərə nji kughiya nyi wu shuni, kə ji sha a vu 'yi'yir Galili. **23** Kə ji ma'yi ji vuwa nggya wu vanyi məlmə kərə nju ngga ənga

Nazəratu, aga nja nyabiya səra nabi'yar nana, abər, “Nju nda ngga nyi ndər Nazəratu.”

3 Ayukudā fa gangə tərabiya, ngə Yahwana ndər məl Baḅətizəma shili, ja vər tətəlna ndər Hyal ar tagə nə 'yi'yir Yahudi, **2** ju na, “Hya tubi, ara təlkur Hyal a dāri ləhəu.”

3 Naja ngə ndəra nabi Əshaya ndər ar kəri, ji na, “Dahə a vər ngga a gwar tagəu, ja vər na, ‘Hya pabəri nyi lagu anə Thlagəu, hya məliya lagu tata'yi pir wu mwa nyi.’”

4 Ləgutə ha nə Yahwana ənga shisha dləgwam nga nji məliya. Sər mba sar nyi ca ngə takulagə ci. Sər səm nyi tsu ca ngə ndzəkwa ənga 'yimir cidi tagəu. **5** Njira ma'yi a ndəgya ja nji sara wu Urshalima ngau ənga patər 'yi'yir Yahudi ənga patəkura 'yi'yir dəl Urdənu. **6** Ndu nana bikər nda, kə ji məliya nda baḅətizəma wu dəl Urdənu. **7** Ama ənggərə Yahwana lari njir Farisi ənga njir Sadusi gangəu, a vər shili aga ja sa məliya nda baḅətizəma, kə ji na anə nda, “Nahyi wazha mətsapa! Wa ngə kughiya hyi, aga hya hwi sara ara numa nə hudə ndzəndzə Hyal kəra a vər shili ka? **8** Hya məl thlər kəra mənəhəu wu nggyabiyar hyi kəra wu cabiya abər a tubir hyi. **9** A sara hya fiya wu dəfuwa hyi tsu, abər, ‘Ibrahimu ngə dər'ya.’ Yu na anə hyi, abər Hyal a'yi ja ənga dənəma nə shabiya tsəka'yar kau, aga wazha anə Ibrahimu. **10** A fiyar nji hira kəm ar nggyilanga wu. Kalar wu kəra gərə pə wazha mənəhəu, nju nda gəmna nyi ba nja vakuwa nyi a gwu u'u. **11** “Nayau, ya vər məl baḅətizəma anə hyi ənga 'yimi kəra wu cabiya abər a tubir hyi. Ama ndəra wu ndiya dā ənga dəgaləu, wu shili wu yukudə dā, ndəra alaga ḅiḅi nyi nayi a'yi yi dā tsa'a aga ya hə mai. Ju sa məliya

hyi bab̄etizēma əŋga Mambəl Cicaŋ ba əŋga u'u. **12** Calapi nyi wu tsa ja ŋga nyi, ju pina uhi ba ja tsəkəna lara nyi ba ja dzəgwa fa'ana uhi a su tsam. Ama kufu əŋga cacangə ba ja nggyina nda əŋga u'u kəra gəra tau.” **13** Ar pəci kə ŋgə Yesu shili sara wu Galili, ji ma'yi a gwu dəl Urdənu aga Yahwana a gwa hər nyi bab̄etizēma. **14** Ama Yahwana wu yiwu ja kari nyi, ju na, “Nayi kəra lari a d̄ari tsa'a ga hər d̄a bab̄etizēma, abari ŋga gu sən shili ara ya?” **15** Ama kə Yesu shadəwa nyi, ji na, “Bəgə ja d̄a abangə kabangəkau, kakalə ŋga nyi anə mən mənə məl abangau, aga mənə nyabiya sərə tsa'a.” Ənggau, kə Yahwana hənggəri, ba ji hər nyi bab̄etizēma. **16** Ənggərə Yahwana hər nyi bab̄etizēma anə Yesu, kə ji biya sara wu 'yimiya nyi. Ar pəci ta, kə d̄əməlmə pahau, ba ji lari Mambəl Hyal a vər shida a papa mbəthla, ka sa ndzafau ar ja. **17** Kə d̄ahə sara d̄əməlmə na, “Najakə zər d̄a ŋgau, yu yiwu nyi, huda yi pipida əŋga ja.”

4 Kə Mambəl Cici ləbiya Yesu a gwar tagəu, aga shatan a gwa dzəbiya nyi. **2** Ayukuda Yesu hər zəmətsini nə pida fodə kumunyi vu'yi əŋga pəci, kə wubə mbari nyi. **3** Kə shatan shili ji sa na anə nyi, “Ma nagə ŋgə zər Hyal, ga nar nyi anə tsəka'yar kau, aga nda sha aga macikəl.” **4** Kə Yesu shadəwa, ji na, “Tsətsəfə ŋga nyi wu ndər Hyal abər, 'A'yi əŋga sər səm wacu ŋgə ndə wu nggya əŋga pi mai, ama əŋga kalar ndər kəra wu biya sara wu miya Hyal.” **5** Kə shatan həri nyi a vu Urshalima məlmə cicaŋ ba ji həri nyi a dar kəra ki Hyal a dar vira ndiya əŋga dzəgaməu. **6** Kə ji na anə nyi, “Ma nagə ŋgə zər Hyal, ga vəl a gyiwu 'yi sara ənggau, arya tsətsəfə ŋga nyi: “‘Ju

səwa waladi nyi'yar aga nda bəlar ngau. Ndu səbiya ngə wu tsa nda ara ga sara dəgəri hiya gə ar tsəka.” **7** Kə Yesu na anə nyi, “Tsətsəfə nga nyi tsu, abər, ‘Ga sara dzə Hyal Thlagə ngə mai!” **8** Kə shatan bəra həri nyi a dar kəra vanyi mə kəra dzəgamə gagadau, kə ji canə nyi patəkura təlkur nə duniya ənga kadakadarkur nda. **9** Kə ji na anə nyi, “Patəkura sə'yar kə yu nə ngau, ma gə bəliya də undi ba ga dləvə də.” **10** Kə Yesu na anə nyi, “Kwaya wu dzər də shatan! Arya tsətsəfə nga nyi: ‘Ga dləvə Hyal Thlagə ngau, ənga anə nyi zhizhi nyi nga ga məl thlər wacu.” **11** Ənggau, kə shatan piyari nyi, ba waladi'yar shili ndə sa dləwar nyi. **12** Ənggəra Yesu nggari abər a fuwar nji Yahwana wu fursəna, ba ji sha a vu Galili. **13** Ji piyari Nazəratu ba ji ma'yi a vuwa nggya wu məlmə Kafarnahumu, kəra a miya dəl, kəra wu kəla 'yi'yir Zabulanu ənga Nafətali, **14** aga ja nyabiya sərə nabi Əshaya nana: **15** “‘Yi'yir Zabulanu ənga 'yi'yir Nafətali, lagur gwu dəl, a biyar ya dəl Urdənu, ənga Galili nə nji kəra a'yi njir Yahudiya mai, **16** njira vər nggya wu kuthləu a lar nda mbəmbəl kəra dəgal gagadau. Njira a vər nggya ar 'yi'yi nə shanggudə tə tsu mbəmbəl a shiliri anə nda.” **17** Mbari ar pəci ta, ngə Yesu dzəguya tətəlna ndər Hyal, ju na, “Hya tubi ara təlkur Hyal a dər ləhəu.” **18** Ənggəra Yesu a vər tərabiya ar thlərpa dəl Galili, ba ji lari ndə ənga zamə nyi, Simanu kəra nju ngga ənga Biturusu ənga zamə nyi Andərawusu. Nda vər sə litagər nda a gwar dəl, ara nanda njir təm ngau. **19** Əngwar Yesu anə nda, “Anda mau, hya nu də, aga ya shabiya hyi hya də njir təm nji.” **20** Ənggərna, kə ndə piyari litagər nda ba ndə

nu nyi. **21** Ənggərə ji ɓar dzə a dumwa kushu, kə ji ɓərə lar vanyi ndə ənga zamə nyi tsu, nanda ngə Yakubu zər Zabadi ənga Yahwana zamə nyi. Wu kwambwal nga nda əkkə'yi dərnda Zabadi, nda vər ɓathlə litagər nda. Kə Yesu ngga nda. **22** Ənggərna, kə ndə piyari kwambwalər nda ba dərnda, ba ndə nu nyi. **23** Yesu ɓəbiya ɓau wu patər 'yi'yir Galili, ja vər highiɓə wu umbwa daɓə dzə'yar, ja vər tətəlna ndəshigu ar kərə təlkur Hyal. Ba ənga ja vər shiləgəbiya shiləgəu pampaməu, ənga gərə ngga pampaməu. **24** Ndər ar kərə ja tətəlnakər a ndu 'yi'yir Səriya patəu. Nji həri nyi a shili patər njira ənga shiləgə paməpaməu ənga njira wu ɓwaɓwatə gagadəu ənga njira shatan fənggər nda ɓwaɓwatəu ənga njira sə tsatsa wu tə nda ənga njir təsəkənəu, ba ji shiləgəbiya nda. **25** Dlamir nji gangə sara wu 'yi'yi Galili ənga tsu nji sara wu 'yi'yi Dikapulusu ənga sara wu Urshalima ənga 'yi'yir Yahudi, tsa'a a biya banga dəl nə Urdənu nu nyi.

5 Ənggərə Yesu lari dlamir nji, kə ji ma'yi a dar kərə mau, kə ji nda nggya gya. Ba zəmbəlma nyi'yar shili əgya ja. **2** Kə ji dzəguya highiɓəu, ju na, **3** “Barka anə njira tətəwa wu mambəl, ara təlkur Hyal nər nda ngau. **4** Barka anə njira wu sə'yinggu, ara nju nda pəli anə nda. **5** Barka anə njira tina kər, ara ndu nda fa'abiya ki ənga duniya. **6** Barka anə njira ənga wubəu ənga hilir nggya tsapəu, ara nju nda nyabiya nda. **7** Barka anə njira ənga təhudəu, arya nanda nju nda təhudə əgya nda. **8** Barka anə njira dəfuwa nda cicau, arya ndu nda lari Hyal. **9** Barka anə njira məl thlər aga nggya jaməu, arya nju nda ngga nda ənga wazha Hyal. **10** Barka anə njira nju dā nda arya

məl sərə tsapəu, ara təlkur Hyal nər nda ngau. **11** “Barka anə hyi ma nji nggəl hyi, nji dā hyi ənga thla fati nə kurthləu ənga na patər sə dəmwa'yi ar kəra hyi arya yau. **12** Hya caguli ənga hya nggya ənga hudə pərtə ara hyu nda uya akkəri gangə a dəməlmau, arya abangə nga nji dā nabi'yar kəra tərabiya tsu. **13** “Nahyi ngə unau nə duniya. Ama ma unə caḃənakər, abar nga ju sən shabiya kərnyi a shila? Tsu ja sən dā mənahə mai, kəl ba nja vakana nyi a biya ba nja biya cicina nyi. **14** “Nahyi mbəmbəl nə duniya ngau. Məlmə kəra a dar madzigam a sən dəwanakər mai. **15** Nja sən mbəbiya pitəlla ba nja mbuya əgya kiḃa təm mai. Ama nja kyaga fiya a dar madzigam, ba ja dzəgwa mbəl anə kalar ndə kəra a vu ki kau. **16** Abangə tsu, bəgə mbəmbələr hyi a mbəl a dumwar nji, aga nda lari mənahəkura thlərər hyi ba nda dzəgwa dləvə dər hyi kəra a dəməlmau. **17** “A sara hya dənga abər yi shili aga ya sa dazhina highiḃə nə dladə Musa ənga highiḃə nə nabi'yar mai. Nayi shili aga ya sa dazhina nda mai ama aga ya sa nyabiya nda. **18** Ya nar hyi jiri, divira dəməlmau ənga gyu'yi a sanakər, alaga sə ənggər camwadi ba alaga sə kushu ənggər tsəfə tafəu, a'yi wu nda sa wu dladə nə Musa mai, kəl kalar sə nyabiya dzau. **19** Kalar ndə kəra gəra ḃəlari pathlə wu kusha dladə'yar kau ənga ji highiḃə anə alenyi nji aga nda məl abangə ngau, nju nda ngga nda njira kushu wu təlkur Hyal. Abangə tsu, kalar ndəra wu məl thlər ənga dladə'yar kau ənga ju highiḃə anə nji, ju nda dā dəgal wu təlkur Hyal. **20** Ya nar hyi jiri, ma tsapəkur hyi a'yi ndiya nə njir Farisi ənga nə maləmə dladə'yar mai, nahyi wu sən gwu təlkur Hyal mai. **21** “A

nggari hyi ənggəra nji na anə nji dədəmə, abər, ‘A sara hya tsa ndə mai ənga kalar ndəra tsəya ndau, nju nda məl numa anə nyi.’ **22** Ama yu na anə hyi, abər kalar ndəra dəfu ənga zamə nyi, nju nda məl numa anə nyi. Ətsu, kalar ndər na anə zamə nyi, ‘Sə nga gə mai,’ ba nja həri nyi a dumwar njir pathla. Ama kalar ndəra na anə zamə nyi ‘Nagə dza,’ a dər ja tsa'a aga gwu u'ur kətsa. **(Geenna g1067)** **23** “Agabəngau, ma ga vər lə sə a dumwar Hyal ba gə dəngari abər hudə zamə ngə ndzəndzə nga nyi ənga gau, **24** ba ga fiya sər lə ngau, a dumwar Hyal kwatahəu. Ba ga ma'yi, ga nda basəwa ənga zamə ngau, ənggau, ba ga dzəgwa shili ga sa ləri sər lə ngau. **25** “Ma ndə wulana ngə a ndumwar pathla, hya basəwa ənga ja tsu hyar lagu, a'yi abəngə mai, ba ja fuwa ngau a gu tsa ndər pathla, ba ndər pathla tsu a fuwa ngau a gu tsa dəgala ndər fursəna, ndər fursəna tsu ba ja fuwa ngau a gu fursəna. **26** Ya nar ngə jiri, nagə wu biya mai, kəl gə kina patər sərə nju nu ngau. **27** “A nggari hyi ənggəra nji na anə nda, abər, ‘A sara hya məl səsukur mai.’ **28** Ama sərə yu na anə hyi, ca ngə, ma ndə tsamə mala ənga dəfu nə cim məl səsukur ənga ja, ja səni abər, a pidar ja ənga ja wu dəfuwa ja. **29** Ma liya gə nə mazəm, wu səwa ngə aga ga məl bikau, ga təkudəbiya nyi, ba ga səna nyi. Kuji ga tini pathlə wu pama dza gau, a ndiya dza gə patə a gwu u'ur kətsa. **(Geenna g1067)** **30** Ma pəla gə nə mazəm, wu səwa ngə aga ga məl bikau, gəmna ba ga vakana nyi. Kuji ga tini pathlə wu pama gashal dza gau, a ndiya dza gə patə a gu u'ur kətsa. **(Geenna g1067)** **31** “A nar ndar nji tsu kədəu, abər, ‘Kalar ndəra kədləna mala nyi, a dər tsa'a sal ja nə nyi ləkakədə nə sakida kədlau.’ **32**

Ama yu na anə hyi, kalar ndəra kədləna mala nyi, ma a'yi ara nji mbar nyi a vər dlənga sal mai, a səwa nyir ja aga ja məl səsukur. Ətsu, kalar ndəra həri mala kəra nji kədləna, a dər ja ndə səsü. **33** “Ətsu, a nggari hyi nji na anə nji dədəməu, abər, ‘A sara hya səm fəla ar kəra fati mai, ama hya nyabiya alkawal kəra hyi məliya nyi anə Thlagəu.’ **34** Ama yu na anə hyi, A sara hya səm fəla mai, alaga ənga dəməlmau ara vir nggya Hyal ngau, **35** alaga ənga duniya, ara vir fə hiya ja ngau, alaga ənga Urshalima, ara məlmə Təl dəgal ngau. **36** Ənga tsu a sara ga səm fəla ənga kəra gə mai, ara naga sən shabiya zəma shisha gau, ja sha aga pərtəu ənga alaga kiyakiyar mai. **37** Səra hya kyaga na, ca ngə, ‘Angə’ ja dā ‘Angə’ ənga ‘Awau’ ja dā ‘Awau.’ Kalar səra a biya banga kau, sara ara shatan nga nyi shili. **38** “A nggari hyi ənggəra nji na anə nda dədəməu, ‘Li ar viya li, hir tsu ar viya hir.’ **39** Ama səra yu na anə hyi, ca ngə, a sara hya ka ndə ja sara diya hyi mai. Ma ndə nə ngə tsəbalma ar balma mazəma gau, ba ga shabiya nyi zəma nyi tsu. **40** Ma vanyi ndə wu yiwu aga ja wulana ngau ənga ja həri ləgutə ngau, bəgə ja həri patə əkkə'yi sər bakə ngau. **41** Ma ndə ciwa ngə aga hya bə nə miyalu pathləu, ma'ya mau nə miyalu məthlə ənga ja. **42** Nə nyi anə ndəra kədiyau ara gau, ndəra shili tsu, ji sa yiwa məl ara gau, a sara ga ka anə nyi mai. **43** “A nggari hyi nji na anə nda, abər, ‘Ga yiwu zamə ngau, ba ga piyari dawa ngau.’ **44** Ama yu na anə hyi, hya yiwu dawar hyi ba hya kədi Hyal anə nda. **45** Məl abangə nga hyu nda dā wazha dər hyi kəra a dəməlmau, ndəra vər səwa pəci ja mbəl ar kəra nji tsapəu ənga nji batal ənga tsu ja tədəya par sara

a dæmælmæ a gyar kæra nji tsapæu ænga nji dæmwa'yu.

46 Ma njira vër yiwu hyi nga hyu yiwu wacu, wathlæmæ culi akkæri kæra hyu nda uya? Alaga njir dlæwu budæ ma tsu, ndu mæl abangau. **47** Ma tsu, zamær hyi nga hyu usa wacu, ya, mi ngæ særa hyi mæliya pamæ a mwara alenyi nja? Mæna sæni alaga njira a'yi njir Yahudiya mai, ndu mæl abangau. **48** Hya nggya nyinyi cipæu, ænggær kæra Dær hyi kæra a dæmælmæ nyinyi cipæu.

6 “Hya hangækal ara mæl ‘thlærær hyi næ tsapækur,’ ja sara dæ særa nja lari ænga li wacu. Ara ma hyi mæl abangau, nahyi wu nda uya akkæri ara Dær hyi kæra a dæmælmæ mai. **2** “Agabangau, ma gu læ sæ anæ ndær gha, a sara ga hæ'una mai, ænggæra kæra njir ngguta vi wu mæl wu umbwa dæbæ dzæ'yar ænga ar lagu'yar aga nja faliya nda. Ænga jiri nga yu na anæ hyi, a uyar nda akkæri nda cipæu. **3** Ama ma gu læ sau, a sara ga piyari pæla gæ næ matsal ja sænbiya særa pæla gæ næ mazæm a vër mæl mai, **4** aga læ sæ ngau ja dæ ar dædæwa. Ba dængæ tsu, kæra wu lari kalar særa nju mæl dædæwa patæu, ba ja sa næ ngæ akkæri. **5** “Ænga tsu, ma hyu ndær ænga Hyal, a sara hya dæ ænggær njir ngguta vi mai, njira wu yiwu kædi Hyal a'yi ta'yi wu umbwa dæbæ dzæ'yar ænga ar lagu'yar aga nja dæbaga lar nda. Ænga jiri nga yu na anæ hyi, a uyar nda akkæri nda cipæu. **6** Ama ma hyu kædi Hyal, hya ma'yi a gwu umbwa hya gwa hadiya miya nyi, ba hya dzægwa ndær ænga dær hyi, ndæra nji gæra lari. Ba dær hyi, kæra wu lari særa nja mæl dædæwa, wu nda næ hyi akkæri. **7** Ma hyu kædi Hyal, a sara hya ndær gangæ ænggær njira gæra sæn Hyal mai, njira wu nggani abær ndær gangæ ca ngæ Hyal wu nggari. **8** A sara hya dæ ænggær

nanda mai, ara Dər hyu sən sərə hyu ghari divira hya dzəgwa kədi nyi. **9** “Kəja, ənggərə hya ndər ənga Hyal: “Dər'ya kərə a dəməlmau, thləmə ngə ja nggya cicau, **10** təlkur ngau ja shili, sərə gu yiwu ta'yi ja də wu duniya, ənggər kərə nja vər məl a dəməlmau. **11** Dər 'ya sər səm nə əshina. **12** Təfəbiya 'ya bikər 'ya, ənggər kərə 'yi təfəbiya njira məliya 'ya bikau. **13** A sara ga hər 'ya a ndar vir dzə mai, ama ga kətiya 'ya ara shatan. Ara təlkur ənga dənama ənga kadakadarkur, nəngau ba'anuwa. Amina.’ **14** Ara ma hyi təfəbiya njira məliya hyi bikau, Dər hyi kərə a dəməlmə tsu wu sa təfəbiya hyi. **15** Ama ma nahyi a'yi təfəbiya njira məliya hyi bikə mai, abangə tsu, Dər hyi kərə a dəməlmə wu nda təfəbiya hyi bikər hyi mai. **16** “Ma hyu hə zəmətsini a sara hya hashi bama hyi ənggər kərə njir ngguta vi wu məl kə mai, ara ndu hashi bama nda aga ca anə nji abər wu zəmətsini nga nda. Ənga jiri ya nar hyi a uyar nda akkərir nda cipəu. **17** Ama ma gu hə zəmətsini ga cina bama gau ənga ga bəsiya mal, **18** ara nja sara səni abər ga vər hə zəmətsini. Dəngə kərə a'yi ənga gau, ndərə tsu wu lari sərə nju məl dəfəwa wu nda nə ngə akkəri. **19** “A sara hya tsəm gənna anə kərhyi wu duniya mai, vira kəthla ənga vuyavuya wu sən ndzana, vira tsu njir həl wu sən pəthləna ba nda vuwa fa'ari. **20** Ama hya tsəmiya anə kərhyi gənnar hyi a dəməlmau, vira kəthla ənga vuyavuya a sən ndzana mai, vira tsu njir həl wu sən pəthləna nda vuwa fa'ari mai. **21** Arya vira gənna ngə ari, əna ngə dəfuwa gə tsu. **22** “Li ca ngə mbəmbəl nə dzau. Ma liya gə mənəhəu, dza gə patə wu nyabiya dzə ənga mbəmbəl. **23** Ama ma liya gə a'yi jamə mai, patəkura

dza gu tini mbəmbəlkur. Ma mbəmbələr dza gu kuthlə
nga nyi, kadzangə abar ngə kiyakiyarkura kuthlə ka! **24**
“Ndər sən mafakur anə thlagər ki paməpamə məthlə a'yi
mai, ara ju nda yiwu vanyi ba ja piyari vanyi ənga ju
nda həya kər anə vanyi ba ja didana vanyi. Nahya sən
dabəri nu Hyal ənga gal gənnə mai. **25** “Agabangau, yu
na anə hyi, a sara hya ghədər kərhyi arya nggyabiyar
ənga sərə hyu səm ənga sərə hyu sa mai, alaga ar kərə
kar dza hyi tsu mai. Arya piya ndau, a'yi a ndiya sər səm
wa, ənga dza ndə a'yi a ndiya sər ha wa? **26** Tsama mə
'yagə'yar gəyi, nandə wu thləka mai ənga nandə wu gəm
mai ənga tsu nandə wu pə sə wu val mai, alaga abangau,
dər hyi kərə a dəməlmə nga vər səmənə nda. Ya, a'yi hyu
ndiya nda ənga dudurkur wa? **27** Wa ngu pama hyi ara
bəkər nyi, ba ja sən cakəri saka pathləu a dar kərə piya
ja? **28** “Ətsu mi ngə də hyu ghədər kərhyi ar kərə sər ha?
Tsama mə jigwal wu gəyi, ənggərə ndu hau. Nandə wu
məl thlər alaga shi pa'wa mai. **29** Agabangau, yu nar hyi,
alaga təl Solomanu ənga kadakadarkur nyi a'yi saya har
kari ənggər nər nda mai. **30** Ma abangə ngə Hyal wu har
nyi kar anə jigwal wu a gwar tagəu, kərə a'yi nda əshina
ama əzəgəu a fuwar nji a gu u'u, a'yi ju nda har hyi kar
a ndiya nda wa? Nahyi njira ənga mbərsa kukushu. **31**
Agabangau, hya sara ghədər kərhyi, hyu na, ‘Mi nga 'ya
wu nda səma’ əndəga ‘Mi nga 'ya wu nda sa,’ alaga ‘Mi
nga 'ya wu nda ha?’ **32** Arya njir duniya ngu gal sə'yar
kau. Dərhyi kərə a dəməlmau, wu səni abər hyu yiwu
sə'yar kau. **33** Ama sə tanggərma, ca ngə hya gal təlkur
Hyal ənga tsapəkur nyi ba ja nə hyi sə'yar kə patə tsu. **34**

Agabangau, hya sara bukər hyi arya səra əzəgə mai, ara əzəgə wu shili ənga bwaḃwatə nə kərnyi. Bwaḃwatə nə kalar pəci tsa'a aga pəci ta nga nyi.

7 “A sara hya thla numa ar kəra nji mai, nji tsu a'yi ndu thla numa ar kəra hyi mai. **2** Arya culi thla numa kəra hyi məl anə nji, ca nga nju nda thla numa əni anə hyi. Cala təkə sə kəra hyi təkə sə əni anə nji, ca nga nju nda təkə sə əni anə hyi. **3** “Ara mi nga gu lari zər sar kəra wu liya zamə ngau, ama na ga sən tsamiya gwalang kəra ar liya gə kə maya? **4** Əndəga, abari nga ga sən na anə zamə ngau, abər, ‘Ta'you, ya həbiya ngə zər sar kəra wu liya gau,’ ya, kəja gwalang ngə ar liya ga? **5** Nagə ndər ngguta vi, ga həbiya gwalang kəra wu liya gə kwatahəu, aga ga dābaga lari mənəhəu, ba ga sən həbiya zər sar kəra wu liya zamə ngə kau. **6** “A sara hya nə nyi anə hya səra cici mai ənga a sara hya vakar nyi anə fəshiu tsəka nə gənna gangə mai, ca ngə tsəka wilwilu. Ara fəshiu wu nda cicina nda ba nda shabiya dzə nda uya hyi ənga shiləgəu. **7** “Hya dumwa ənga kədiyau, nju nə hyi. Hya dumwa ənga gal, hyu uya. Hya dumwa ənga tsatsa tsu, nju pahəna hyi. **8** Ara kalar ndəra kədiyau, nju nə nyi, kalar ndəra gal, ju uya, ndəra tsa umbwa tsu, nju pahəna nyi. **9** “Ndə a'yi wu pama hyi kəra ar viya tada, ma zər nyi kədi dəfau ba ja nə nyi tsəka ya? **10** Əndəga ma zər nyi kədi kalfi, ba ja nə nyi pabə ya? **11** Ma nahyi, nji dədəmwa'yi wu səni nə nyi anə wazhar hyi sə məmənəhəu, abari ngə Dərhyi kəra a dəməlma? Ju sa nə nyi sə məmənəhə anə njira wu kədi sə ara ja, a ndiya nə dərhyi. **12** Kalar səra hyu yiwu nja məl anə hyi, nahyi tsu ca nga hya məl anə

nda, arya kə ca ngə sərə highibə nə dladau ənga nabi'yar
aga nyi. **13** “Hya gwu ki lagur miyar gwa kəra ciciḏəu,
arya miyar gwa ndar vir sa balangə nga ja ənga lagur
ndari tsu batsə nga nyi, njir nu laguwa nyi tsu, gangə nga
nda. **14** Ama miyar gwa nə uya pi, ciciḏə nga nyi. Ənga
lagur gwa gwa tsu dzadzau nga nyi. Njir nu laguwa nyi
a'yi nda gangə mai. **15** “Hya hangəkal ənga nabi fati'yar,
kəra a vər shili əgya hyi a papa təmahəu, ama jirkura
nyi ufwar vuwa nga nda. **16** Hyu nda sənbiya nda lagur
sər mələ nda. A sən uya nji yayar wur inabi sara ar dza
wur shikəḏi ya? Əndəga a sən uya nji yayar kanda sara ar
dza wu shishikəḏi ya? **17** Abangə tsu, kalar wu mənəhəu,
ju ya wazha mənəhəu, wu kəra gərə mənəhə tsu, ju ya
wazha kəra gərə mənəhəu. **18** Wu kəra mənəhəu, a sən
yabiya wazha kəra gərə mənəhə mai, abangə tsu, wu kəra
gərə mənəhəu, a sən yabiya wazha mənəhə mai. **19** Kalar
wu kəra gərə sən yabiya wazha mənəhəu, ba nja gəmna
nyi ba nja vakuwa nyi a gwu u'u. **20** Agabangau, hyu nda
sənbiya nda lagur sər mələ nda. **21** “A'yi kalar ndəra wu
na anə ḏa, ‘Thlagəu, Thlagəu,’ ngu nda gwu təlkur Hyal
mai, ama kəl ndəra wu məl sərə Ḍəḏa kəra a dəməlmə wu
yiwu. **22** Ar pəci ta, nji gangə nda na anə ḏa, ‘Thlagəu,
Thlagəu! Na'ya a'yi tətəlna ndər Hyal wu thləmə ngə wa?
A'yi 'yi kədləbiya shatan wu thləmə ngə wa? Ənga a'yi
'yi məlna sə dədəgur'yar gangə wu thləmə ngə wa?’ **23**
Abangau, ama yu nda shadəwa nda, ‘Nayi wu sənə hyi
mai. Hya təkə ənga yau, nahyi njir məl dəmwa'yikur!’ **24**
“Agabangau, kalar ndəra nggari ndər ḏa kau, ba ji məl
thlər əni, ja nda ḏa ənggər ndə tsətsəl ndəra həriya ki nyi

ar pathlara mau. **25** Ənggərə par tədəu, dlələmə nyau, yambadə sau, ba ji tsabər ki kau, ama naji dla mai, ara nji həriya nyi ar vi məmau. **26** Kalar ndəra nggari ndər də kə tsu ba ji nggəl ara məl thlər əni, ju nda də ənggər ndə dza kəra həriya ki nyi ar vi məshi'wa. **27** Ənggərə par tədəu, dlələmə nyau, yambadə shili ka sa tsar ki kau, ba kiya nyi dla, dla nyi ma, dla dididi." **28** Ənggərə Yesu kudəna nana sə'yar kau ba highibə nyi kə də sə dədəgur anə dlamir nji. **29** Ara ji highibə anə nda ənga dənama, a'yi ənggər nə maləmə dladər nda'yar mai.

8 Ta Yesu shida sara dar ma nyi, ba nji gangə nu nyi. **2** Kə ndər pibi shili, ji sa bəliya undi a dumwa nyi, ji na, "Thlagəu, ma gu yiwu, gu sən məliya də jaməu." **3** Kə Yesu har tsi ka tsəkwar nyi, ji na, "A hənggər yau," "Ga də cicau!" Ənggərna, ba pibiya nyi piyari nyi. **4** Kə Yesu na anə nyi, "Ga hangəkəl ga sara na sə kə anə ndə mai. Ama ga ma'yi a ndəgya pubu ga nda canə nyi kərngau, ga dzəgwa kəbəna sau ənggərə dladə Musa nana nja məl aga ci dzau. Ga məliya abangə aga ga cabiya nyi anə nji abər a dər gə jaməu." **5** Ənggərə Yesu vu Kafarnahumu, kə vanyi dəgalər soja nə Roma shili əgya ja, ju kədi dləwa dzə ara ja. **6** "Thlagəu," ji na, "Ndər məl thlər anə də a yi pida nga ja a ndu ki, naja sən shabiya dzə mai, bwaḃwatə nga ja gwa gagadau." **7** Kə Yesu na anə nyi, "Yi wu ma'yi, aga ya nda shiləgəbiya nyi." **8** Kə dəgalər soja nə Roma shadəwa, ji na, "Thlagəu, nayi də tsa'a aga ga shili wu ki də mai, ama ga nana ndər wacu, ba ndər məl thlər anə də kə a də jaməu. **9** Arya nayi ənga kərda ma əgya ndə dəgal nga yau, ənga tsu soja'yar a'yi kəra əgya kida

yau, yu na anə ndə kau, ‘Ma'yi,’ ba ja ma'yi, anə vanyi ndə tsu yu na ‘Shili,’ ba ja shili. Ma yi na anə mafa da, ‘Məliya abangau,’ ba ja məliya.” **10** Ənggəra Yesu nggar ndər kau, ba da sə dədəgur anə nyi, ji shabiya dzau, ba ji na anə nji kəra a vər nu nyi, “Ya nar hyi, wu Izirayila nayi sayi uya ndəra ənga mbərsa ənga dənama ənggər ndə kə mai. **11** Yu na anə hyi, abər gangə njir mbərsa wu nda shili sara wu səbiyar pəci ənga gwa tədə pəci ndu sa nggya ndu səm sər səm nə caguli ənga Ibrahimu ənga Ishaku ba Yakubu wu təlkur Hyal. **12** Ama nju sa vakuwa a gwu kuthlə nə kyakyaru njira a kyau nda da nji Hyal, ama ba ndə nggəl, vira hyu nda tiwi ənga hyu də hira hyi ari.” **13** Kə Yesu na anə dəgalər soja nə Roma, “Ma'yi, wu da anə ngau, kakalə ənggəra gə mbərsa.” Ənggərna, kə ndər məl thlər nyi ta da jaməu. **14** Ənggəra Yesu vu ki Biturusu, kə ji thləwa miya mala Biturusu gəvəu a yi pida, gyangə a vər tə nyi. **15** Kə ji tsəkwari pəla ja, kə gyanga nyi piyari nyi ba ji hya'ari ji məliya nda sər səm. **16** Ta wagə da, nji gangə njira ənga mambəl dəmwa'yi wu dza nda nji shili ənga nda anə Yesu, kə ji kədləbiya mambəla nyi'yar ənga ndər nyi. Abangə tsu kə ji shiləgəbiya patər njira gəra ngga. **17** Ji məl abangau, aga nyabiya sərə nabi Əshaya nana, abər, “Ji həri sərə wu tə mən ənga ji fa'ari shiləgər mən.” **18** Ta Yesu lari dlamir nji gangə zəwar nyi, kə ji səwa nja tərabiya ənga ja a biyar ya dəl. **19** Kə vanyi maləmə nə dladə shili, ji sa nar nyi, “Maləmə, yu nu ngau, kalar vira gu ma'yi a ndari.” **20** Kə Yesu shabiya nyi ji na, “Thlahu ənga ka'u nga nda, 'yagə'yar tsu kir nda a'yi, ama zər ndau, vira ja fiya kəra

ja ari a'yi mai.” **21** Vanyi zəmbəlma na anə nyi, “Thlagəu, ta'yi ya ma'yi ya nda hadəna dədə kwatahəu.” **22** Ama Yesu na anə nyi, “Nu də, piyari nji tətə nda hadəna nji tətər nda.” **23** Ənggərə ji gwu kwambwal, kə zəmbəlma nyi'yar nu nyi. **24** Fədənəkər nda, kə majigwal ənga dənama shili ar dəla nyi, ji sa kənggədər 'yimiya nyi, kəl ta 'yimiya nyi gwu kwambwala nyi, ama Yesu nə nyi wu ghanyi nga ja. **25** Kə ndə hya'ari ndə nda hya'ana nyi, ndu na anə nyi, “Thlagəu, kətiya mən, kəja mənəu sa!” **26** Ji shadəwa, “Nahyi njira ənga mbərsa kushu, ara mi nga hyu hivəra?” Kə ji hya'ari ji kughiya majigwala nyi dərbə ənga kənggədər dəla nyi, kə patəkura vi bəgə zəməu. **27** Ba sə kə də sə dədəgur anə nji kau, ndə yiwa, “Wathləmə culi najaka nda? Patə əkkə'yi majigwal ənga dəl wu gənggər nyi səli ka?” **28** Ənggərə ji shili arya dəl nə 'yi'yir nə Gadarasanu. Kə nji məthlə ənga mambəl dəmwa'yi shili sara wu hulili ndə sa thləwa nyi. Arya sər mələ nda, ndə də sərə nja hivər gagadəu, ka də ma tsu ndər yiwu nu lagu ta a'yi mai. **29** Ənggərna, kə nji kə gwu wau, ndu na, “Mi ngə dzau ngau ənga 'ya, nagə Zər Hyala? Əndəga gə shili aga ga sa nə 'ya bwaḡwatə tsu pəcir 'ya gərə də ya?” **30** Ləhə a dər vi ta, bəla fəshiu a'yi gangəu kərə a vər bəla ar dza mau. **31** Mambəl dəmwa'yi'yar kə kədi Yesu, “Ma gu kədlə 'ya a biya, səwa 'ya a ndu fəshi'yar kau.” **32** Kə ji na anə nda, “Yau, ma'ya mau.” Kə ndə biya, kə ndə gwu fəsha nyi, kə fəgə fəsha nyi patə aga zəmə hya'ari ndə ma'yi, kə ndə gwa pau a gwar dəl, ba ndə kudə ar 'yimiya nyi. **33** Njir bəla fəsha nyi'yar hwinakər, ta ndə vu hudə məlmau, ba ndə vuwa nar nyi anə nji sərə də patəu

ənga sərə də ənga njira ənga mambəl dəmwa'yi kau. **34**
Kə patəkura njir məlmə biya aga nda bə ənga Yesu. Ta
ndə lari nyi, kə ndə kədi nyi aga ja piyari nda 'yi'yir nda.

9 Kə Yesu gwu kwambwal, kə ji tərabiya a biyar ya dəl,
ba ji ma'yi a ndu məlmə kəra ji hə a gwa. **2** Kə nji hər nyi
vanyi ndə a shili a yi pida ar cadəu. Ənggəra Yesu lari
mbərsar nda, kə ji na anə ndə təsəkənə kau, “A sara ga tal
mai, zər də, a təfəbiya ngər yi bikə ngau.” **3** Ənggəra njir
sən dladə nggar abangau, kə ndə na anə kərnda, “Ndə
kau, ju dida thləmə Hyal!” **4** Arya Yesu wu səni sərə
nda vər dənga, kə ji na anə nda, “Ara mi nga hyu dənga
dəmwa'yi wu dəfuwa hyi abanga? **5** Mani nga ndiya ənga
batsa? Nja na, ‘A təfəbiya ngər nji bikə ngau,’ əndəga,
‘Hya'ari ga bə ya?’ **6** Ama yu yiwu hya səni, abər Zər Ndə
a'yi ja ənga dənəma nə təfəbiya bikə wu duniya.” Kə ji na
anə ndər təsəkənə kau, “Hya'ari, ga həri cadə ngau, ba ga
ma'yi a ndu ki.” **7** Ba nda nyi hya'ari tsu, ba ji ma'yi a ndu
ki nyi. **8** Ta dlamir nji lari abangau, kə hivər mbari nda,
kə ndə dləvə Hyal kəra ləri culi najaka dənəma anə nji. **9**
Ənggəra Yesu dumwa ənga bəu, kə ji lari vanyi ndə kəra
nju ngga ənga Matiwu, ja vər nggya ar vir tsəm budau. Kə
Yesu na anə nyi, “Nu də.” Kə ji hya'ari ba ji nu nyi. **10**
Ənggəra Yesu a vər səm sər səm wu ki Matiwu, kə njir
tsəm budə gangəu ənga “njir bikə” shili ndə sa səm sər
səm ənga ja ba ənga zəmbəlma nyi'yar. **11** Ənggəra njir
Farisi lari sə kau, ba ndə yiwa miya zəmbəlma nyi'yar,
“Ara mi ngə mələmə hyu səm sau ənga njir tsəm budau
ba ənga ‘njir bikə ka’?” **12** Ənggəra Yesu nggari sə kau, kə
ji na, “Nji jamə wu yiwu ligəta mai, kəl njira gərə ngga. **13**

Ama ma'ya mau hya nda dɛnga tara mi ngɛ ndɛr kɛ a gɛri, ‘Tɛhudɛ nga ya yiwu, a'yi sadaka mai.’ Ara nayi shili aga sa ngga nji tsapɛ mai, ama aga sa ngga njir bikau.” **14** Kɛ zɛmbɛlma Yahwana 'yar shili ara Yesu, ndɛ sa yiwa nyi, “Mi ngɛ dɛ zɛmbɛlma Yahwana ɛnga nɛ Farisi wu hɛ zɛmɛtsini ama nɛngau, nandɛ wu hɛ maya?” **15** Kɛ Yesu shadɛwa nda, ji na, “Bazhiya salkwanjili a sɛn hɛ zɛmɛtsini ma tsu nda ɛkkɛ'yi ja ya? Nanda sɛn hɛ mai, ma tsu nda ɛkkɛ'yi ja. Pɛci wu shili nja sa hɛna salkwanjili ara nda. Wu pɛci ta nga nda dzɛgwa hɛ zɛmɛtsini. **16** “Ndɛr ndɛbɛ zhabɛ hahal ɛnga mafɛliyangɛ a'yi mai. Ma ji mɛl abangau, ba mafɛliyangɛ nga nyi a tana hahala nyi, ta nyi a dzɛgwa ndiya nɛ dɛdɛmɛ ɛnga dɛmwa'yu. **17** ɔtsu ndɛr puwa 'yimi inabi mafɛliyangɛ a gwu pɛla hahal a'yi mai. Ma ji mɛl abangau, ba 'yimir inabi mafɛliyangɛ kɛ a thlɛnakɛr ba ja pɛthlɛna nyi, ba 'yimir inabi kɛ a pɛnakɛr ba pɛla ka ndzau. 'Yimir inabi mafɛliyangɛ kɛl pɛla mafɛliyangɛu.” **18** ɔnggɛra Yesu a vɛr na sɛ'yar kau, kɛ ndɛ dɛgal nɛ umbwa dɛbɛ dzɛ njir Yahudiya shili, kɛ ji sa bɛliya undi a dumwa nyi, kɛ ji na, “Kajangɛkau, kwadɛ a tɛri, ama shili ga sa fɛr tsi ar ja, ba ja mbɛdau.” **19** Kɛ Yesu hya'ari ɛnga zɛmbɛlma nyi'yar, ba ndɛ nu nyi. **20** Kɛ vanyi mala kɛra mɛliya fa kumo apɛ mɛthlɛ a vɛr ndzɛndzɛ mashi, shili lagu ya ja, kɛ ji sa tsɛkwari miya cira lɛgutɛ Yesu. **21** Arya ja vɛr na wu dɛfuwa ja, “Ma yi sɛn tsɛkwar alaga miya cira lɛgutɛ nyi, yu dɛ jamɛu.” **22** ɔnggɛra Yesu shabiya dzau, ba ji lari nyi, kɛ ji na, “A sara ga tal kwadɛ mai, mbɛrsa ngau, a mɛliya ngɛr yi jamɛu.” ɔnggɛrna, ba ji dɛ jamɛu. **23** Ta Yesu shili wu

ki ndə dəgala nyi, kə ji lari njir mbədi mbəlau ənga nji təzəwudəwudəu. **24** Kər kə ji na, “Kwaya mau ənggau! Kwa kə tə mai, wu ghanyi nga ja.” Kə ndə nggushina nyi nggushi nə dida. **25** Ama ənggəra ji kədləbiya nda a biya, kə ji gwa ji gwa mbar tsa kwa nyi, kə ji hya'ari a'yi nggya. **26** Ndər kə tətəlna dzə wu 'yi'ya nyi patəu. **27** Ənggəra Yesu a vər piyari vi ta, kə nji ləfə məthlə ndu nu nyi, ndu ngga ənga dənama, “Təhudə əgya 'ya, zər Dawuda!” **28** Ənggəra Yesu vu vanyi ki, kə ləfa nyi'yar shili əgya ja, kə ji yiwa nda, “A mbərsar hyi abər yu sən mbədana hyi ya?” Ndə shadəwa, “Angə, Thlagəu.” **29** Ənggau kə ji tsəkwar liya nda, ji na, “Bəgə ja də anə hyi ənggəra hyi mbərsa.” **30** Kə liya nda pahau. Ənggə tsu, kə Yesu tədar himiya nda, ji na, “A sara hya na sə kə anə nji mai.” **31** Ama ndə biya ndə tətəlna ndəra nyi ba'amani wu 'yi'ya nyi. **32** Ənggəra nda vər ma'yi a biya, kə nji shili anə Yesu ənga vanyi ndəra mambəl dəmwa'yi kar nyi ara ndər. **33** Ənggəra ji kədləbiya mambəl dəmwa'ya nyi a biya, ba ndə məga nyi mbar ndər. Kə sə kə də sə dədəgur anə dəbər dlami, ndə na, “Sə a'yi ənggər kə saya də wu Izirayila nji lar mai.” **34** Ama njir Farisi nər nda, ndə na, “Ənga dənama nə təl shatan nga ju kədlə wazha shatan kau.” **35** Ənggau, Yesu bəbiya bəu wu patər 'yi'yir Galili, ja vər highibə wu umbwa dəbə dzə'yar, ja vər tətəlna ndəshigu ar kəra təlkur Hyal. Ba ənga ja vər shiləgəbiya kalar shiləgəu ənga njira gəra ngga. **36** Ta ji lari nji gangə dəbəu, kə ji təhudə əgya nda, ara nda vər lari bwaḃwatəu, ba tsu dləwa dzə a'yi mai, ənggər təmahə kəra gəra ənga ndər bəla. **37** Kə ji na anə zəmbəlma nyi'yar, “Sər fa'a a

su ki gangə nyi, ama njir məl thlər kushu nga nda. **38**
Agabangau, hya kədi thlagər fa, ja səwa njir məl thlər aga
nda sa fa'a sə a su ki.”

10 Kə Yesu nggar zəmbəlma nyi'yar kumo apə məthləu.
Kə ji nə nda dənama aga nda kədləbiya mambəl dəmwa'yu
ənga nda shiləgəbiya kalar culi shiləgəu ənga nji gəra
ngga. **2** Kəja thləmər cama səsə kumo apə məthlə 'yar kau.
Tanggərma Simanu ndəra nju ngga ənga Biturusu ənga
zamə nyi Andərawusu ənga Yakubu zər Zabadi ənga zamə
nyi Yahwana **3** ənga Fəlipəu ənga Bathlalomiyu ənga
Toma ənga Matiwu ndər tsəm budau ənga Yakubu zər
Alfawusu ənga Tidiyawusu **4** ənga Simanu ndər Kana'ana
ba ənga Yahuda Isikarayoti ndəra thləna hiya Yesu. **5**
Yesu səwa cama səsə kumo apə məthləu, ji na anə nda, “A
sara hya ndəgya njira a'yi njir Yahudiya mai ənga ətsu a
sara hya vu məlmə njir Samariya mai. **6** Ama kəl hya
ma'yi a ndəgya njir Izirayila kəra ənggər təmahə sasa. **7**
Hya ma'yi hya nda tətəlna nda ndər Hyal abər, ‘Təlkur
Hyal a dər ləhəu.’ **8** Hya shiləgəbiya njira gəra ngga ənga
hya hya'ana nji tətəu ənga hya shiləgəbiya njir pibi aga
nda dā cicau, ətsu hya kədləbiya mambəl dəmwa'yi wu
dza nji. Kurthlə nga hyi dləwuri ənga hya ləri kurthlə tsu.
9 Ma hyu ma'yi, a sara hya səbə gənnə mai. **10** A sara hya
səbə mbəl mai, alaga zabəkwa ləgutəu ənga fəibi ənga
zəwa mai, ara ndər məl thlər a kyaga uya akkəri nə thlər
nyi. **11** “Kalar məlmə dədəgaləu, alaga məlmə kukushu
kəra hyu nda gwa, hya galəri ndə dəfu caməu aga hya
nggya ənga ja ba'anə pəci kəra hyu nda piyari viya nyi. **12**
Ma hyu vu ki kau, hya usar nda. **13** Ma ki nji dəfu camə

ngau, hya kadi Hyal ja nə nda jaməkur, ama ma kiya nyi a'yi ki nji mənəhə mai, bəgə jaməkur Hyal a sha shili ara hyi. **14** Kalar ndəra gəra dləwur hyi ənga gəra səya hyi himi, hya dləfəna bəbər kəra ar hiya hyi ma hyu biya sara wu kiya nyi ənga mələma nyi. **15** Ənga jiri, yu na anə hyi, Hyal wu nda təhudə əgya njir Sodomu ənga njir Gwamwara a ndiya njir mələmə kau, ar pəcir numa. **16** Kəja yu sə hyi a biya ənggər təmahə kəra wu pama ufwar vuwa 'yar. Agabangə hya nggya hahangəu ənga tsu hya nggya ənga ki'wakur. **17** “Hya hangəkəl ənga nji, ara ndu nda wulana hyi anə njir pathla ənga ndu nda dəgə hyi ənga wudə wu umbwa dəbə dzə'yar. **18** Arya yi tsu, ndu nda hər hyi a ndumwar nji nggunggurəm ənga təltəl'yar, aga hya nar nda ndəshigu məsəhəu ənga anə njira a'yi njir Yahudiya mai. **19** Ar pəci kəra ndə mbari hyi, a sara hya tal səra hyu nda na mai ənga ənggəra hyu nda na, ara Hyal wu nda nə hyi səra hyu nda na ar pəci ta. **20** Arya a'yi nahyi ngu nda ndər mai. Ama Mambəl Dər hyi ngu nda ndər lagur hyi. **21** “Zamə wu nda ləri zamə nyi aga nja tsəya nyi. Tada tsu wu nda ləri zər nyi. Abangə tsu wazha ndu nda hya'ana hangəkala njir yar nda, ba ja təkəri nja tsəya nda. **22** Nji patə wu nda piyari shishir dza hyi arya yau. Ama ndəra cinapi ba'anə kudīya, ju uya mbəda. **23** Kalar pəci kəra nji lər bwaḃwatə anə hyi wu vanyi mələmə, hya hwi a ndu mələmə kəra a ndumwar hyi. Ənga jiri yu nar hyi, abər divira hyi bəbiya bə patə wu mələmə Izirayila, Zər Ndu bəra shida. **24** “Zəmbəlma a'yi a sən ndiya maləmə nyi mai ənga tsu mafa a'yi a sən ndiya thlagər ki nyi mai. **25** A dər tsa'a anə zəmbəlma ja dā

ənggər maləmə nyi, mafa tsu ja dā ənggər thlagər ki nyi. Ma ndə ngga thlagər ki ənga Bilzabulu, abari nga ndu nda na ar kəra njir ki ka? **26** “Agabangau, a sara hya hivər nda mai, aya sə a'yi kəra ndu məl dādəwa kəra gəra nda biyar babal mai, ətsu sə a'yi dādəwa kəra nji gəra nda sən mai. **27** Səra yu na anə hyi dādəwa, hyu nda hə'una ar babal. Səra yi cici a gwu himiya hyi, hyu nda hə'una a dar dza'wu. **28** A sara hya hivər ndəra wu sən tsəya kumər dza hyi mai, ama naji wu sən tsəya mambələr hyi mai. Kəl hya hivər ndəra wu sən tsəya kumər dza hyi ənga mambələr hyu u'ur kətsa. (Geenna g1067) **29** A'yi nju dəlna wazha 'yagə məthlə ar kəra peni pathlə wa? Ya, zəma nda a'yi sən tədə a gyiwu 'yi gəra ənga səni Dər hyi mai. **30** Shishir kəra hyi ma jijiga nga nda. **31** Agabangau, a sara hya hivər mai. A ndiyar hyi wazha 'yagə ənga mənəhə gagadau. **32** “Kalar ndəra hənggər abər naja nəda nga ja a dumwar nji, nayi tsu, yu nda hənggər abər nəda nga ja a dumwar Dəda kəra a dəməlmau. **33** Ama kalar ndəra kəpalna sən dā a dumwar nji, nayi tsu yu nda kəpalna səni nyi a dumwar Dəda kəra a dəməlmau. **34** “A sara hya nggani abər yi shili ənga nggya jamə wu duniya mai. A'yi aga nggya jamə nga yi shili mai, ama aga sa pa. **35** A shilir yi aga sa daḅə “tada ənga zər nyi ar pa, zər kwa tsu ənga mənəyi, mala tsu ənga miya sal nyi. **36** Njir huda ki nyi tsu ngu nda dā dawa nyi.’ **37** “Kalar ndəra wu yiwu mənəyi alaga dənəyi a ndiya dā, a'yi ja kyaga dā nəda mai. Ətsu kalar ndəra wu yiwu zər nyi alaga kwa nyi a ndiya dā, a'yi ja kyaga dā nəda mai. **38** Kalar ndəra gəra həri wu dladlakə nyi, ja dzəgwa nu dā, a'yi ja kyaga dā nəda

mai. **39** Kalar ndəra wu yiwu piya ja, ju nda tini. Ndəra gəra yiwu piya ja arya yau, ju nda uya. **40** “Kalar ndəra dləwuri hyi, a dləwuri ɗar ja, kalar ndəra dləwuri ɗa tsu, a dləwuri ja ndəra səwa ɗa. **41** Kalar ndəra dləwuri nabi ara naja nabi, ju nda uya akkəri nə nabi. Ətsu kalar ndəra dləwuri ndə tsapəu ara naja ndə tsapəu, ju nda uya akkəri nə ndə tsapəu. **42** Kalar ndəra ləri anə pathləu wu pama wazha yidəɗə kau, 'yimi shishi'wu kikiwa pathləu, arya naja ndər nu ɗa, ənga jiri yu nar hyi, a'yi ju nda tini akkəri nyi mai.”

11 Ayukudə Yesu kudəna highiɓə anə zəmbəlma nyi'yar kumo apə məthləu, kə ji hya'ari sara ndəna, kə ji ma'yi ja vər highiɓau ənga tətəlna ndər Hyal wu məlmə njir Yahudiya. **2** Ar pəci kəra Yahwana tsu ja wu fursəna, kə ji nggari sərə Kərsiti a vər məl, kə ji səwa zəmbəlma nyi'yar a ndəgya ja **3** ndə nda yiwa, “Nagə ngə ndəra wu shili ta ya, əndəga 'ya səkə vanyi ndə pamə ya?” **4** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Sha mau hya nda nar nyi anə Yahwana sərə hyi lari ənga hyi nggari. **5** Nji ləfə wu lar sau, nji kukurbə wu ɓau, njir pibi wu uya jaməkur, kulangə'yar tsu ndu nggar sau, nju hya'ana nji tətəu ənga nju tətəlna ndəshigu məsahə anə nji ɗadali. **6** Barka anə ndəra gəra təkəkər ənga mbərsa nyi ar kəra yau.” **7** Ayukudə njira Yahwana səwa ma'yi, kə Yesu dzəguya ndər anə nji ar kəra Yahwana, ji na, “Mi nga hyi gwa tsamə a gwar tagə ta? Hyi ma'yi a gwa tsamə sar dzədzəgaməu, kəra yambadə a vər kənggəɗə ya? **8** Ya, mi nga hyi ma'yi a gwa tsama? Ndəra har kar mənəhə ya? Awau, njir ha kar məmənahəu, wu ki təl nga nda. **9** Kar ɗəm ya, mi nga

hyi ma'yi a nda tsama? Nabi ya? Pakatu, yu nar hyi, ndəra ndiya nabi. **10** Naja ngə ndəra nji tsəfəri ar kəri abər, “Kəja yu səwa cama dā wu mwa ngau, ju nda fuwa sə wu lagu kadivira ga shili.’ **11** Jiri nga yu na anə hyi, wu pama njira mathləkə'yi ngə ya patəu, ndəra ndiya Yahwana ənga dəgal a'yi mai. Ama alaga abangau, ndəra ndiya ənga kushu wu təlkur Hyal a ndiya nyi ənga dəgaləu. **12** Mbari ar pəcir Yahwana ndər məl Babətizəma ba'anə kabangəkau, təlkur Hyal a vər lar ɔwaɔwatə ara nji, njir lə ɔwaɔwatə kə ngu yiwu nda dləwuri ənga dənama. **13** Arya patər ndər nabi'yar ənga dladə Musa a ndər nda ar kəra sə'yar kau, kadivira Yahwana dzəgwa shili. **14** Ənga tsu, ma hyu hənggər ənga sərə ndə na, naja ngə Iliya kəra ndə na wu nda shili. **15** Ndəra ənga himi nggar sau, bəgə ja nggari. **16** “Ya, ənga mi nga nja gəla nji kabangəka? Abari nga nda? Nanda ənggər wazha kəra a vər nggya ar sugu, nda vər ngga kuvwar nda, ndu na: **17** “‘Yi mbidiya hyi mbəlau, kə hyi nggəl ara fəl. 'Yi thlə na nə tiwi, ba hyi nggəl ara dləwu.’ **18** Ta Yahwana shili, naji wu səm sər səm cumu mai ənga naji wu sa sə sasa mai, əngwar nda, ‘Naja ənga mambəl dəmwa'yu.’ **19** Zər Ndə shili ju səm, ənga ju sa, əngwar hyi, ‘Ndər suna nga ja, bazhiya njir tsəm budau ənga “njir bikau.”’ Alaga abangau, patər njira hənggəri ənga hahangəkur nə Hyal, nda vər cabiya abər ənga jiri nga nyi.” **20** Kə Yesu kughiya kughi anə məlmə paməpamə kəra ji məlna badəgala sə dədəgur'yar a gwa, ara njir məlma nyi'yar a'yi ndə tubi mai. **21** “Sər təhudə anə ngau, Korazinu! Sər təhudə anə ngau, Bethlesaida! Maja abər sə dədəgur kəra nji məliya wu gau, nji məliya

wu Taya ənga Sidonu, a tubir nda tsu kadə lagur hari ləgutə sə'yinggu ənga təwa bəbər wu kəra nda. **22** Ama yu na anə ngau, ar pəcir numa nə Hyal ju nda təhudə əgya Taya ənga Sidonu a ndiya ngau. **23** Nahyi tsu njir Kafarnahumu! Hya vər nggani abər nja nda fa'ar hyi a dəməlmə ya? Awau! Nahyi ma a gyiwu ka'u dəmwa'yi nga nju nda puwa hyi. Maja abər sə dədəgur kəra nji məliya wu hyi, nji məliya wu Sodomu, tsu nda a'yi ba'anə kabangəkau. (**Hadēs g86**) **24** Ama yu na anə hyi, ar pəcir numa nə Hyal ju nda təhudə əgya Sodomu a ndiya hyi.”

25 Ar pəci kə ngə Yesu na, “Dədə, Thlagə kəra a dəməlmə ənga a gyiwu 'yi, a usa ngər yau, aya gə dəwana sə'yar kə anə nji hahangə ənga njir sən sau, ba gə dzəgwa cabiya nyi anə njira ənggər wazha yidəfəu. **26** Abangə nga nyi Tada, aya najakə ca ngə də mənəhəu anə ngau. **27** “Dədə a nə dər sə patəu, ndər sən sənbiya tara wa ngə zəra nyi a'yi mai, kəl Dənyi wacu, abangə tsu ndər sən sənbiya tara wa ngə Tada nyi a'yi mai, kəl zər nyi ənga njira ju yiwu ja cabiya nda. **28** “Shila mau əgya yau, patə hyi njira ənga kar tədəbəu, nji həhədə, ba ya nə hyi bəlsar. **29** Dləwura mau danggal də wu gyiwuliya hyi ənga hya highibəri ara yau, ara nayi ndə hangəkal ənga ndəra wu həya kərngau, ba hya sa uya bəlsar anə dəfuwa hyi. **30** Ara danggal də kakafə nga nyi, kar də tsu a'yi tədəbə mai.”

12 Ar pəci ta, vanyi pəcir Bəlsar nə Yahudiya Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar nda vər tərabiya wu fa uhi. Nda vər bəu kə zəmbəlma nyi'yar kuratsiya kəra uhi. **2** Ənggəra njir Farisi lari abangau, kə ndə na anə nyi, “Lari gəyi, zəmbəlma ngə'yar nda vər məl səra dladə kari nja məl

pəcir bəlsar.” 3 Kə ji shadəwa nda, “A'yi hyi saya jigana sərə Dawuda ənga njir bə nyi məliya ar pəci kərə wubə mbar nda ta wa? 4 Ənggərə ji gwu ki Hyal, naja ənga njir bə nyi'yar, ənga ənggərə ndə gwa səmku macikəl cicau kərə nandu kyaga səm mai, kəl pubu'yar wacu. 5 Əndəga a'yi hyi saya jigana wu dladə Musa, ənggərə ar pəcir bəlsar pubu'yar bəlna sərə dladə na nja bəlari wu ki Hyal, lagur thla sə anə Hyal wa, ama a'yi də bikə anə nda mai wa? 6 Yu na anə hyi ja, kəja ndərə wu ndiya ki Hyal ənga dəgal ənggau. 7 Ama, maja abər hyu səni sərə ndər kə cabiya, ‘Təhudə nga ya yiwu, a'yi sadaka mai,’ nahyi a'yi wu nə nyi bikə anə ndərə gərə ənga bikə mai. 8 Ara Zər Ndau Thlagə nga ja ar kərə pəcir bəlsar.” 9 Kə Yesu piyari viya nyi, ba ji ma'yi a gwu umbwa dəbə dzə njir Yahudiya. 10 A vuna vanyi ndə a'yi ənga tsi ndzəndzau. Ndu yiwu nda vazəya Yesu, ba ndə yiwa nyi, “A dər tsa'a nja shiləgəbiya ndə pəcir bəlsar ya?” 11 Kə ji na anə nda, “Ma də ndə a'yi wu pama hyi kərə ənga təmahə pathləu, ba ji tədau a gu ka'u pəcir bəlsar, thlagər təmahə kə a'yi ju həbiya nyi a biya wa? 12 Ya, kəja ndə a ndiya təmahə ənga mənəhə gagadəu. Agabəngau, a dər tsa'a nja məl sərə mənəhə ar pəcir bəlsar.” 13 Kə ji na anə nda nyi, “Ndidəbiya tsa gə a dumwa ngau.” Aga zəmə kə ji ndidəbiya tsa ja a dumwa nyi, ba tsa ja də jamə ənggər vanyi zəmə nyi ta. 14 Ama ba njir Farisi ma'yi a biya ndə biya mbiya miya lagu kərə nda sən tsəya Yesu. 15 Ənggərə Yesu sənbiya abəngau, ba ji piyari viya nyi. Kə nji gangə nu nyi, ba ji shiləgəbiya nda patəu. 16 Ji tədər himiya nda ara nda sara na anə nji tara wa nga ja. 17 Ji

məl sə'yar kə aga nyabiya sərə nabi Əshaya nana ngau, abər: **18** “Kəja mafa dā kəra nayi ngə cadəbiya nyi, yu yiwu nyi ara ji pina huda yau, yu nda nyana nyi ənga Mambəl dā, ənga ju nda hə'una abər yu nda numa nə jirkur anə nji patəu. **19** Naja a'yi wu nda pa ənga hya'a dāhə mai, ənga ndər nda nggar dāha ja wu huda giwa a'yi mai. **20** Naji wu nda bəlna sərə ləhə ja bəl mai, ənga pitəlla kəra a dər ləhə ja tau, naji wu nda tsəya mai, kəl ji lari abər jirkur a səmkuri təlkur. **21** Njir duniya wu nda fiya fərker nda wu thləmə nyi.” **22** Kə ndə shili ənga vanyi ndər məga ləfə kəra nyinyau ənga mambəl dəmwa'yu. Kə Yesu shiləgəbiya nyi, kəl ta ju sən ndər ənga ju lar sau. **23** Ba dā sə dədəgur anə nji patəu, kə ndə na, “A'yi zər Dawuda ta ngə kə wa?” **24** Ama ənggəra njir Farisi nggari abangau, ba ndə na, “Ənga dənama nə Bilzabulu tələr shatan ngə ndə kə wu kədlə mambəl dəmwa'yi a biya.” **25** Ta dā, Yesu wu səni sərə ndu dənga, kə ji na anə nda, “Kalar təlkur kəra təkəbiya dzə məthlə wu ta'yi mai, ənga kalar məlmə ənga ki kəra a'yi hənggər ənga kuvwa nyi mai, nanda a'yi wu sən ta'yi mai. **26** Ma Shatan ngu kədlə Shatan, ya, a təkəbiyar ja dzau. Ya, abari ngə təlkur nyi a sən ta'ya? **27** Ma ənga dənama nə Bilzabulu nga yu kədlə mambəl dəmwa'yi'yar, kar zəmbəlmar hyi'yar tsu? Ənga mi nga ndu kədlə? Agabangau, nanda ngu nda məl numa anə hyi ar kəra sə'yar kau. **28** Ama ma dā ənga dənama nə Hyal nga ya vər kədlə mambəl dəmwa'yi'yar kau, a dər abər təlkur Hyal a shiliri anə hyi. **29** “Ənga jiri, ndər sən vu ki ndər dənama ja vuwa fa'ana kar nyi a'yi mai, kəl tanggərma ji mbiya ndər dənama kau. Ja dzəgwa sən fa'ar

kar nyi. **30** “Ndəra gəra ənga yau, dawa dā ngau, ənga ndəra gəra a vər kabə ənga yau, tətəlna nga ja vər tətəlna. **31** Agabangau, yu na anə hyi, kalar bikau ənga ndər dida Hyal ju nda təfəbiya nyi anə nji. Ama ndəra ndər dida ar kəra Mambəl Cicau, naji wu uya təfəbiya dzə mai. **32** Ma ndəra ndər dida ar kəra Zər Ndau, nju nda təfəbiya nyi. Ama ndəra ndər nə dida ar kəra Mambəl Cicau, naji wu uya nja təfəbiya nyi mai, alaga kabangəkau ənga zaman kəra a vər shili. (aiōn g165) **33** “Məliya wu mənəhəu ba yayar wa nyi a dā mənəhəu. Ga məliya wu dəmwa'yi tsu ba yayar wa nyi a dā dəmwa'yu, ara ar yayar wu nga nju tsamər wu. **34** Nahyi dabə mətsapa'yar, lagu mani nga hyi, nahyi njira dəmwa'yi a sən nana sərə mənaha? Ara sərə wu dəfu ca ngə miya wu nana. **35** Ndə mənəhəu, ju biya ənga ndər mənəhəu sara ar vira ji dəwana ari, ənga ndə dəmwa'yu, ju biya ənga ndər dəmwa'yu sara ar vira ji dəwana nda ari. **36** Ama yu na anə hyi, ar pəcir numa kalar ndu nda ləri sakida ar kəra kalar ndər dididī kəra biya sara wu miya ja. **37** Ara arya ndər kəra biya sara wu miya gau, nga nju nda məl numa anə ngau, tara nə pəlna ngau ənga nə mbiya ngau.” **38** Kə alenyi maləmə dladə'yar ənga njir Farisi na anə nyi, “Maləmə, 'yi wu yiwu ga məliya 'ya sə dədəgur kəra wu dā mətsamə sara ara gau.” **39** Kə ji shadəwa nda, ji na, “Nji nə zaman kau, nji dəmwa'yu, nji gəra hivər Hyal. Ndu yiwu nda lari mətsamə nə sə dədəgur. Ama mətsamə nə sə dədəgur a'yi kəra yu ca anə nda mai, kəl mətsamə ar kəra nabi Yunana. **40** Ara ənggəra Yunana məliya pida makər vu'yi ənga puci wu ta kalfi dəgaləu, abangə ngə Zər Ndu nda

məliya a gyiwu huda 'yi'yi. **41** Ara ar pəcir numa, njir Niniva wu nda hya'ari ənga njir zaman kau, ba nda canə nda abər nanda a'yi məliya sərə kakalə mai, aya nanda njir Niniva tubi ar pəcira Yunana tətəlna nda ndər Hyal. Ya, kəja ndəra ndiya Yunana a'yi ənggau. **42** Ar pəcir numa, kwatam Shiba wu nda hya'ari ənga njir zaman kau, ja cabiya nda abər nanda a'yi məliya sərə kakalə mai, ara ji hya'ari sara ar kuɖiyar duniya vira naɖəu aga ja sa nggar ndər tsətsəlkur nə Təl Solomanu. Ya, kəja ndəra ndiya Solomanu a'yi ənggau. **43** “Ma nji kədləbiya mambəl ɖəmwa'yi a biya sara wu dza ndau, ma ji gal vir sə həɖa katini, **44** ju sən na, ‘Ya bəra sha a ndu dza ndəra yi biya sara a gwa.’ Ma ji bəra sha shili, ba ji sa thləwa dzə kau, nji tsəkəbiya caməu, ənga kalar sə wu lagu, **45** Ba ja bəra sha, ja nda fa'ari mambəl'yar paməpamə məɖəfə kəra ndiya nyi ənga shishikur, ba nda ma'yi a vu ja nda vuwa nggya. Ba nggyabiya ndə kə nə yukudəu, a ndiya nə tanggərma ənga ɖəmwa'yu. Abangə nga nyi wu nda ɖa anə nji zaman kau.” **46** Tsu ja vər ndər əkkə'yi dlamir nji, kəja mənyi ənga zamə nyi'yar shili a biya ndu yiwu nda ndər anə nyi. **47** Kə vanyi ndə na anə nyi, “Kəja məngau ənga zamə ngə'yar a biya ndu yiwu nda ndər ənga gau.” **48** Kə ji shadəwa nyi anə ndə kau, ji na, “Wa ngə maɖa, ənga wa ngə zaməɖa'yara?” **49** Kə ji ca zəmbəlma nyi'yar ənga tsa ja, ji na, “Kəja maɖa ənga zaməɖa'yar. **50** Ara kalar ndəra wu məl thlər ənga sərə ɖəɖa kəra a ɖəməlmə wu yiwu, naja ngə zamə ɖa ənga kwamə ɖa ba maɖa.”

13 Ar pəci ta Yesu biya sara wu ki, ji biya nggya ar miya ɖəl. **2** Dlamir nji gangə kaɖau ba ndə zəwari nyi, kəl ta ji

nda gwu kwambwal ji gwa nggya gya, ba dlamir nji nggya nər nda a miya dəl. **3** Kə ji nar nda sə paməpamə lagu karapau, ji na, “Vanyi ndər zəwa ma'yi a gwar fa nyi, a gwa sə culi. **4** Ənggəra ja vər sə culi, kə alenyi pənəkər ar lagu. Kə 'yagə'yar shili ba ndə sa səmku nda. **5** Kə alenyi pənəkər ar vi cacathləu, vira 'yi'yi a'yi gangə mai. Ba ndə tsau aga zəməu, ara 'yi'yi kəra ar kəra nyi a'yi tədəbə mai. **6** Ama ənggəra pəci də kwakwadə gagadau, ba ndə titi'wa ba ndə ul ara nggyilangə a'yi ara nda gagadə mai. **7** Kə alenyi tədə a gyiwu pama shikədi, ndə hə ənga nda, ba shikədi kar nda ara pəli. **8** Alenyi culi tsu tədə a gyiwu 'yi kəra mənəhəu, ndə hau, ba ndə puwa li gangə gagadau, alenyi gharu gharu, ənga alenyi kwakumunyi kwakumunyi ənga alenyi tsu makərkumunyi makərkumunyi. **9** Ndəra ənga himi nggar sau, bəgə ja nggari.” **10** Kə zəmbəlma nə Yesu 'yar shili ndə sa yiwa nyi, “Mi ngə də gu ndər anə nda ənga karapə'yar ka?” **11** Kə ji shadəwa nda, ji na, “Sənbiya sə kəra dədəwa nə təlkur Hyal a nə hyir nji, ama a'yi anə nda mai. **12** Ndəra ənga sau nju cakəri nyi, aga ja uya gangəu. Ama ndəra gəra ənga sau, alaga kəra a'yi ara ja kushu nju bəra dləwuri. **13** Səra də yu ndər anə nda ənga karapau. “Aga ndu tsamə ama nandə wu tsambiya mai, ndu səhimi ama nandə wu nggari mai ənga nandə wu nggabiya mai. **14** Lagu kə ngə ndər nabi Əshaya nyabiya dzə ar kəra nda abər, “‘Hyu nda dumwa ənga ngga ama nahyi wu nggabiya mai, hyu nda tsamə ama nahyi wu tsambiya mai. **15** Ara dəfuwa nji kə a dər bəbalu, himiya nda tsu wu nggar sə mai, ənga ndə hadiya liya nda, ara nda sara

lar sə ənga liya nda, nda nggari ənga himiya nda, ənga nda nggabiya ənga dəfuwa nda, nda sha shili əgya yau, ya mbədana nda.’ **16** Nahyi nər hyi, barka anə liya hyi ara ndu lar sau, ənga himiya hyi ara ndu nggar sau. **17** Yu nar hyi jiri, nabi'yar gangəu ənga nji cicau, a yiwur nda, nda lari sə'yar kə hyu lar kau, ama nandə lari mai. A yiwur nda, nda nggari sə'yar kə hya vər nggar kau, ama nandə nggari mai. **18** “Kəja sərə karapə ar kərə ndər sə culi kə cabiya: **19** Ma ndə nggar ndər nə təlkur Hyal ama naji nggabiya mai, ba Shatan a shili ja fa'abiya sərə ji nggari kə sara wu dəfuwa ja. Naja kə ngə cabiya culi kərə pənəkər ar lagu. **20** Kərə pənəkər ar vi cacathlə ətsu, naja ngə nju gəla ənga ndəra nggari ndər Hyal, ba ji dləwuri aga zəmə ənga hudə pərtəu. **21** Ama ara naja a'yi ənga nggyilangə mai, ba ji səkar nə pəci kushu. Ənggərə bwaḃwatə shili anə nyi aya ndər Hyal, ba ji sha a gyiwu yukudə ənga kusa. **22** Culi kərə nji sənə wu pama shikədi kə tsu, naja ngə nju gəla ənga ndəra nggari ndər Hyal, ama kə nggyabiya duniya ənga gal gənna kari ndəra nyi ara hau, kəl ta ji də gərə ənga akkəri. (aiōn g165) **23** Culi kərə nji sənə ar 'yi'yi mənəhə kə tsu, naja nga nju gəla ənga ndəra nggari ndər Hyal ba ji nggabiya. Ju də ənga akkəri, ju puwali, alenyi gharu gharu, ənga alenyi kwakumunyi kwakumunyi ənga alenyi tsu makərkumunyi makərkumunyi.” **24** Yesu bərə nar nda vanyi karapau, ji na, “Kəja sərə nja sən gəlabiya təlkur Hyal əni, ənggər vanyi ndə kərə thləkana culi mənəhəu wu fa nyi. **25** Ama pəci kərə nju ghanyi, ba dawa nyi shili ka sa thləkana hyanggili wu fa nyi a ndu pama uhi, ba ji ma'yi sə nyi. **26**

Ar pæci kæra uhi kæra nji thlækana kə hau, ndə məliya kər, ba hyanggili hya'ari tsu. 27 “Mafa nyi'yar shili ndə sa na anə nyi, ‘Thlagər ki, a'yi culi mənəhə nga gə thlækana wu fa ngə wa? Ya, lagu mani ngə hyanggili'yar kə tsə ari ka?’ 28 “Kə ji na anə nda, ‘Dawa ngə məliya abangau.’ Kə mafa'yar kə yiwa nyi, ‘Ya, gu yiwu 'ya ma'yi 'ya gwa kukucina nda ya?’ 29 “Ama kə ji shadəwa nda, ‘Awau, ara a vər kuci hyanggila nyi, ba hya kucina dabə ənga uhi. 30 Piyar nda mau nda hə gyapəu kəl pəcir fwahəu. Ar pæci ta yu nar nyi anə njir məl thlər. Tanggərma, nda dzəguya ənga hyanggila nyi'yar, nja kabiya nja nggyina nda. Ba nja dzəgwa gəmna uhi ba nja fa'ana a su tsamə.” 31 Yesu bəra nar nda vanyi karapau, “Təlkur Hyal ənggər culi bəla nga nyi, kəra vanyi ndə həri ji thlækana wu fa nyi. 32 Naja nga ndiya patər culi ənga kushu, ama ma ji hau, ba ja ndiya patəkura wu kəra wu masəmə ənga dəgaləu, ba 'yagə'yar a liya kir nda ar tsa nyi.” 33 Yesu bəra nar nda vanyi karapau, ji na, “Təlkur Hyal ənggər thləlamə nga nyi, kəra mala həri ji gwadəbiya əpou tasa'wu təkə sə makər əni, ba ja dzəgwa thləthlə gagadəu.” 34 Yesu nar nyi najaka ndər patə anə dabər dلامي lagu karapau. Sə a'yi ji nar nda zəmə gəra ənga karapə mai. 35 Lagu kə nga ji nyabiya səra nabi əshaya nana abər, “Yu nda pahəna miya, yu ndər ənga karapau, Yu nda cabiya nyi anə nji səra dədəwa mbar dzəgwar duniya aga nda sənbiya.” 36 Kə Yesu piyari dlamir nji, ji ma'yi a vu hudə ki. Zəmbəlma nyi'yar shili əgya ja ndə sa na anə nyi, “Nar 'ya səra hyanggili wu fa uhi kə aga nyi.” 37 Kə ji shadəwa nda, ji na, “Ndəra thlækana culi

mənahə naja ngə Zər Ndau. **38** Fa uhi kə ca ngə duniya, culi mənahə ca ngə wazha nə təlkur Hyal. Hyanggili kau, ca ngə wazha Shatan. **39** Dawa kəra thləkana hyanggili kau, naja ngə Shatan ənga kərnyi. Pəcir fwahəu ca ngə kuɖiyar duniya. Njir gəm uhi nanda ngə waladi'yar. (aiōn g165) **40** “Ənggər kəra nju tsəmiya jigwal nja nggyina, abangə nga nyi wu nda ɖa pəcir kuɖiyar duniya. (aiōn g165) **41** Zər Ndu nda səwa waladi nyi'yar aga nda fa'abiya kalar səra wu dla ənga bikau ənga njir məl sə ɖəmwa'yi sara wu təlkur nyi. **42** Nda dzəgwa vakuwa nda a gwu u'ur kətsa, a guna nda dzəgwa wau ənga ɖə hira nda. **43** Ar pəci ta ngə njir məl thlər kəra tsapə wu nda mbəl ənggər pəci wu təlkur ɖərnda. Njira ənga himi nə nggar sau, ta'yi nda nggari. **44** “Təlkur Hyal ənggər bərba nga nyi kəra nji ɖəwana wu huɖa fa. Ta vanyi ndə nəri, ba ji ɖəra ɖəwana wayu. Ara ənggəra huɖa ji pida, ba ji ma'yi ji nda ɖəlna patər səra ara ja, ba ji dzəgwa ɖəlbiya fa nyi. **45** “Ətsu, təlkur Hyal ənggər ndər ɖəlna sə nga nyi kəra a vər gal handzəlkwa. **46** Ta ji thləwa kəra nju ɖəl ənga gənna gangəu, ba ji ma'yi ji nda ɖəlna patər səra ara ja, ba ji sa ɖəlbiya. **47** “Ətsu wayu, təlkur Hyal ənggər litagə kəra nji fuwa a gwu ɖəl nga nyi kəra mbari culi kalfi paməpamə gangəu. **48** Ənggəra ji nyau ənga kalfi, kə njir təm həbiya a biya miya ɖəl. Kə ndə dzəgwa nggya gya ndə ɖəmbiya kalfi kəra mənahəu ndə puwa a gu bəngə, ba ndə dzəgwa pəna ɖəmwa'ya nyi. **49** Abangə nga nyi wu nda ɖa ar pəcir kuɖiyar duniya. Waladi'yar wu nda shili nda sa təkəbiya nji ɖəmwa'yi ənga nji tsapəu. (aiōn g165) **50** Ba nja dzəgwa vakuwa nda a gwu u'ur kətsa, a guna nda

dzægwa wau əŋga də hira nda. **51** “A nggabiyar hyi sə'yar kə patə ya?” Yesu yiwar nda. “Angə,” əŋgwar nda. **52** Kə ji na anə nda, “Agabangə kalar maləmə dladə kəra nji highibər nyi sə ar kəra təlkur Hyal, əŋgər thlagər ki nga ja kəra gwu umbwa nyi, ji gwa fa'abiya bərba mafəliyangə əŋga bərba hahal a biya.” **53** Əŋggəra Yesu kudəna na karapə'yar kau, ba ji piyari vi ta. **54** Shilir Yesu wu məlmə nyi, ba ji dzəguya highibə anə nji wu umbwa dabə dzə njir yahudiya. Ba də sə dədəgur anə nda, ndə na, “Əmani ngə ndə kə uya sənbiya sə ka, əŋga dənama nə məl sə dədəgur'yar ka?” **55** “A'yi zər ndər ta wu ta ngə wa? A'yi mən'yi nga nju ngga əŋga Maryamu ta wa? A'yi zamə nyi'yar ngə Yakubu əŋga Yusufu əŋga Simanu ba əŋga Yahuda wa? **56** Kwamə nyi'yar a'yi nda əkkə'yi mən əŋggə wa? Ya, sara mani nga ji uya patəkura sə'yar ka?” **57** Ba huda nda ndzə əŋga ja. Ama kə Yesu na anə nda, “Kəl wu məlmə nyi, əŋga wu pama nji nyi, ba wu ki nyi nga nji gəra ha kəra nabi.” **58** Naji bəra məl sə dədəgur'yar gangə wu pama nda mai, ara ghar mbərsar nda.

14 Ar pəci kə ngə təl Hirudusu nggari ndər ar kəra Yesu. **2** Kə ji na anə njir məl thlər nyi, “Ndə kau, Yahwana ndər məl Babətizəma ngau, a hya'ari ja sara vir tau, ca ngə səra də ji uya dənama nə məl sə dədəgur'yar kau.” **3** Arya dədəməu Hirudusu mbari Yahwana, ba ji mbiya nyi, kə ji fuwa nyi wu fursəna arya Hirudiyasu, mala zamə nyi Fəlipəu. **4** Ara dədəməu Yahwana wu na anə Hirudusu abər a bəlnar ja dladəu ara ji həri Hirudiyasu aga mala nyi.” **5** Hirudusu wu yiwu ja tsəya Yahwana, ama ju hivər ara nji, ara ndə hər Yahwana ar viya nabi. **6** Ar pəcir mini

nə dɛngari pɛcir ya nə Hirudusu, ngə kwar Hirudiyasu fəl anə nji, ba fəl kə pina hudə Hirudusu gagad̩au. **7** Arya kau, kə ji hər alkawal daḃə ənga səm fəla, abər, ju nə nyi kalar sərə ji yiwa ara ja. **8** Kə mənyi nar nyi sərə ja yiwa, kə ji na, “Nə d̩a nji kərə Yahwana ndər məl Baḃətizəma ar pəli.” **9** Kə sə kə ḃwanə nyi kər gagad̩au, ama ariya alkawal ənga səm fəla kərə ji həri, ənga məthləpi nyi'yar kərə a'yi ənga ja, naji wu yiwu ja kar nyi mai. **10** Kə ji səwa a vu fursəna aga nja vuwa thlana kərə Yahwana. **11** Ji shili əni ar pəli, ji sa nə nyi anə zər kwa nyi, kə ji nə nyi anə mənyi. **12** Kə zəmbəlma Yahwana 'yar shili ndə sa həri dza ja. Ba ndə nda hadəna. Kə ndə ma'yi ndə nda nar nyi anə Yesu. **13** Ənggərə Yesu nggari abangau, ba ji hya'ari ji gwu kwambwal. Kə ji tərabiya a ndar vira nji a'yi ari mai aga ja nda nggya zhizhi nyi. Ama ənggərə dlamir nji nggari abangau, ba ndə hya'ari sara wu məlmə paməpamə ndə nu nyi ənga hi. **14** Ənggərə Yesu biya sara wu kwambwal, ba ji lari dlamir nji gangəu. Ənggau, ba ji təhudə əgya nda, ba ji shiləgəbiya njira gərə ngga wu pama nda. **15** Ənggərə wagə d̩a, kə zəmbəlma nyi'yar shili ara ja, ndə na, “Vi kə nji a'yi a gwa mai, ənga tsu vi a d̩ar dləru. Tətəl̩na nji kau, tara ba nda ma'yi a ndu hudə giwa kərə zəwar vi kə nda d̩əlbiya sər səm anə kər̩nda, aga nda səmku.” **16** Kə Yesu na anə nda, “A'yi mbari kəl nda ma'yi mai, nə nda mə sə kərə nda daḃaga sən səm.” **17** Kə ndə shadəwa nyi, ndə na, “Sə a'yi kərə tsa'a 'ya nə nda mai, kəl ləgu d̩əfə təfu ənga kalfi məthlə ngə a'yi wacu.” **18** Kə ji na, “Shila mə əni.” **19** Kə ji nar nyi anə nja nyi nda nggya gya ar sar. Ji həri ləgu d̩əfə təfu ənga kalfi məthla nyi,

ba ji hya'anakər a dəməlmau, kə ji usaku anə Hyal, ba ji
 bəbələwa nda. Kə ji dzəgwa nə nyi anə zəmbəlma nyi'yar,
 nanda tsu, kə ndə təkəna nyi anə dlamir nji. **20** Patəkura
 nda səm ndə nyau. Kə zəmbəlma nyi'yar tsəmiya tsəla
 kumo apə məthlə ənga sərə hiyau sara wu miya nda. **21**
 Njira səm sə kau, shili zhizhir nda nji dubu təfu ngau.
 Ama nji jiga mathləkə'yi ənga wazha mai. **22** Ənggərna,
 kə Yesu fuwa zəmbəlma nyi'yar a gwu kwambwal aga nda
 tərabiya wu mwa nyi a biyar ya dəl. Naja nə nyi, kə ji ta'yi
 wu yukudə aga ja səwa dlamir nju lagu. **23** Ayukudə ji
 səwa dlamir nji ndə ma'yi, ba ji ma'yi sə nyi a dar kərə
 mau aga da ndər ənga Hyal. Ənggərə wagə də, tsu ja a dar
 kərə mə zhizhi nyi. **24** Ar pəci kau, kwambwal a gwar
 hada dəl nga nyi, kəja dləgwamər 'yimi wu tsatsa nyi
 ənga yambadə wu ka nyi ara bau. **25** Ənggər saka makər
 nə vu'yi, kəja Yesu a vər bau, a ndəgya nda a dar kərə
 'yimi. **26** Ənggərə zəmbəlma nyi'yar lari nyi a vər bə a
 dar kərə 'yimi, ba hivər mbar nda gagadəu. “Dəgur ngə
 canə mən kər,” əngwar nda, ba ndə mbar wau ara hivər.
27 Ama ənggərna kə Yesu nar nda, “Hya sara bukər anə
 kərhyi mai! Nayi ngau. Hya sara hivər mai.” **28** Əngwar
 Biturusu anə nyi, “Thlagəu, ma nagə ngau, nar də ya
 ndara gau, a dar kərə 'yimi kau.” **29** “A ndau,” əngwar
 Yesu. Kə Biturusu biya sara wu kwambwal, ji mbar bə a
 ndəgya Yesu. **30** Ama ta ji lari yambadə a vər sə ənga
 dənama, ba hivər mbari nyi, ba ji mbar gya cau. Kə ji
 wau, ju na, “Thlagəu, mbədana də!” **31** Aga zəmə kə Yesu
 hari nyi tsi, ba ji mbari nyi. Əngwar ja, “Nagə ndə tətəwa
 mbərsa, mi ngə də gə təkə kərə?” **32** Ənggərə ndə gwu

kwambwala nyi, kə yambadə kə ta'yau. **33** Kə njira gwu kwambwal dləvə Yesu, ndu na, “Ənga jiri nagə Zər Hyal ngau.” **34** Ayukudə ndə tərabiya a biyar ya dəl, ba ndə gya wu məlmə Janisaratu. **35** Ta njir məlmə nyi tsaməri abər Yesu ngau, ba ndə səwa nja nar nyi anə njir 'yi'ya nyi patəu, aga nda shili ənga njira gərə ngga anə nyi. **36** Ndə sa kədi nyi aga nji gərə ngga nda tsəkwari alaga miya cira ləgutə nyi. Patəkura njira tsəkwari nyi, ba ndə də jaməu.

15 Kə alenyi njir Farisi ənga maləm'yar nə dladəu, shili əgya Yesu sara wu Urshalima ndə sa yiwa nyi, **2** “Mi ngə də zəmbəlma ngə'yar wu bəla kəbəkWatəu nə njira nggurəm nə məlmə maya? Nandə wu ci tsi divira nda səm sər səm mai.” **3** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Mi ngə də hyu bəlna sərə Hyal na nja bəlari, aga hya bəlari sərə əjir hyu na? **4** Ara Hyal nana wu ndər nyi, ‘Ga gənggər nyi səli anə dəngau ənga məngau.’ Ənga tsu, ‘Ma ndəra nggəliya dənyi ənga mənyi kəl nja tsəya nyi.’ **5** Ama hyu highiḃəu, abər, ndu sən na anə dənyi ənga mənyi, ‘Kalar dləwa dzə kərə hya kyaga uya ara yau, a nə nyir yau anə Hyal,’ **6** naja a'yi a sən ‘gənggər nyi səli anə dənyi’ ətsu mai. Agabəngau, ba hyi məliya ndər Hyal də sə kurthləu lagur sər cijir hyi. **7** Nahyi nji batal! Jiri nga nyi ənggərə nabi Əshaya nana ndər ar kərə hyi abər, **8** “Nji kə ndu gənggər də səli ənga miya nda wacu, ama dəfuwa nda a ma'yiri nadə ara yau. **9** Ndu dləvə də ar cicir miya nda, ndu highiḃə lagu dladə kərə ndə ngə məliya, abər ca ngə ndər Hyal.”” **10** Kə Yesu ngga dlamir nji a shili wu dzə nyi, ji na anə nda, “Siya də mə himi patə hyi, aga hya nggəbiya sə kau. **11** Sər səm kərə ndu fuwa a gwu

miya ja a sən məliya ndə ‘dedeḅə’ wu mwar Hyal mai, ama sərə biya sara wu ndə ngu məliya ndə ‘dedeḅə’ wu mwar Hyal.” **12** Kə zəmbəlma'yar shili ara ja ndə sa yiwa nyi, “A səni gə abər hudā njir Farisi ndzəndzə nga nyi ənga gau, ənggərə ndə nggar ndər kə ya?” **13** Kə Yesu shadəwa, ji na, “Kalar sə thləthləka kəra a'yi dədə kəra a dəməlmə ngə thləkana mai, ba nja kucina. **14** Piyari nda mau. Nanda ənggər nji ləfə ngau a vər tədəmwā anə alenyi nji ləfau. Patəkura nda, ndu pəpau a gu ka'u.” **15** Kə Biturusu na anə nyi, “Nar 'ya sərə karapə kə cabiya.” **16** Kə Yesu na, “Kar ya, tsu hyi dza ya?” **17** “A'yi hyu səni abər sərə gwu miya ndau wu tərabiya a gyiwu ta ja, ba ja dzəgwa tərabiya a biya wa? **18** Ama sərə biya wu miya ndau, sara wu dəfuwa ja nga nyi wu biya. Ca ngu məliya ndə ‘dedeḅəu.’ **19** Ara sara wu dəfuwa ndə ngə dənga dəmwā'yi wu shili, sə ənggər tsa ndau ənga səsukur ənga həl ənga sakida nə fati ənga ndza thləməwər ndau. **20** Sə'yar kə ngu məliya ndə ja də ‘gəra cicau,’ ama səm sər səm gəra ənga tsi cicau a sən məliya ndə ja də ‘gəra cici’ mai.” **21** Kə Yesu piyari vi ta, ba ji ma'yi a vu 'yi'yir Taya ənga Sidonu. **22** A vuna kə mala kəra a'yi mala njir Yahudiya mai shili ara ja, ji na, “Thlagəu, Zər Dawuda, təhudə əgya yau. Kəja mambəl dəmwā'yi a vər lə ḅwaḅwatə gagadə anə kwa də.” **23** Ama sə a'yi kəra Yesu shadəwa nyi mai. Kə zəmbəlma nyi'yar shili ara ja ndə kədi nyi, ndə na, “Kədləna nyi ja ma'yi, ara kə ju nu mən ju ḅwanə mən kər kau.” **24** Kə ji shadəwa, ji na, “Hyal səwa də a shili anə njir Izirayila kəra ənggər təmahə sasa wacu.” **25** Ama kə mala kə shili, ji sa ḅəliya undi wu mwa nyi, ji na,

“Thlagəu, dləwar ɗa.” **26** Kə ji shadəwa, ji na, “A'yi ɗa tsa'a nja həri sər səm wazha nja vakana nyi anə hya'yar mai.”

27 Kə ji na, “Jiri nga nyi Thlagəu, ama alaga abangau, hya'yar ndu səm sərə pəpənəkər sara wu miya wazha ma nda vər səm sau.” **28** Kə Yesu shadəwa, ji na, “Mala, dəgal gagadə ngə mbərsa ngau. Bəgə sərə gu yiwu, ja ɗa.”

Abangau, kə kwa ta ɗa jamə ar pəci ta. **29** Sarar vi ta, kə Yesu ma'yi lagu dəl Galili. Kə ji ma'yi a ɗar kərə mau, kə ji da nggya gya. **30** Dlamir nji gangə shili əgya ja, ndu shili ənga nji paməpamə gangə kərə gərə ngga. Nanda ngə, nji təsəkənəu, ənga nji ləfau, ənga nji kukurbəu, ənga njir məga, ənga njir shiləgə paməpamə gangəu, ba ndə sa pina nda əgya hiya Yesu. Kə Yesu shiləgəbiya nda.

31 Kə sə kə ɗa sə dədəgur anə nji, ənggərə ndə nggar njir məga a vər ndər ənga ndə lari nji kukurbə ɗa jamə ənga nji təsəkənə a vər ɗau ba nji ləfau wu lar sau. Kə patəkura nda dləvə Hyal nə njir Izirayila. **32** Kə Yesu nggari zəmbəlma nyi'yar a shili ara ja, kə ji na anə nda, “Yi wu təhudə əgya nji kau, ara əshina pida makər nga nda ənga yau, nandə səm sə mai. Nayi wu yiwu ya səwa nda, nda ma'yi ənga wubə mai, nda sara nda shavər ar lagu.”

33 Kə zəmbəlma nyi'yar shadəwa, ndə na, “Əmani nga mən wu nda uya sər səmənə dlami kə ar tagə ka?”

34 “Ləgu ɗəfə yidawa nga ara hya?” Yesu yiwa nda. Kə ndə shadəwa nyi, “Ləgu ɗəfə məɗəfə ənga kalfi yidəɗə yidawu.”

35 Kə ji nar nyi anə dlamir nji, nda nggya a gyiwu 'yi. **36** Kə ji həri ləgu ɗəfə məɗəfə ənga kalfiya nyi. Ayukuda ji usaku Hyal, kə ji bəbələwa, ba ji nə nyi anə zəmbəlma nyi'yar. Nanda tsu, ba ndə tətəkənə nyi anə nji.

37 Patə nda ngə səm, ndə nyau. Ayukudə nyi zəmbəlma nyi'yar tsəmiya tsəla nyinyi mədəfau ənga sərə hiyau sara wu miya nda. **38** Njira nji səməna ca ngə shili zhizhir nda nji dubu fodəu, nji jiga mathləkə'yi ənga wazha mai. **39** Ayukudə Yesu səwa dlamir nji nda ma'yi, kə ji gwu kwambwal, ba ji ma'yi a vu 'yi'yir Magadanu.

16 Kə njir Farisi ənga njir Sadusi shili əgya Yesu, aga nda sa dzəbiya nyi. Kə ndə na anə nyi, aga ja canə nda mətəmə sə dədəgur sara dəməlmau, kərə wu cabiya abər sara ara Hyal nga ja. **2** Kə ji shadəwa nda, ji na, “Ma wagə də, ba hyi lari ndəla məlmə a də dazəu, ba hya na, ‘Vi wu sa də jamə əzəgəu.’ **3** Ma mudlə tsu, ma hyi lari ndəla məlmə dazəu ənga zəgutə, ba hya na, ‘Əshina nə nyi nju nda tədə par.’ Nahyi, hyu sən təkəbiya paməpaməkura dlama, ama nahyi wu sən təkəbiya paməpaməkura sə dədəgur kərə wu dərkər kabangəkə mai. **4** Njir nggyabiya kabangəkə nji dəmwa'yu, njira gərə nu Hyal wu yiwu nda lari sə dədəgur. Ama sə dədəgur a'yi nju nda ca anə nda mai, kəl nə nabi Yunana.” Kə Yesu piyari nda ba ji ma'yi. **5** Ənggərə zəmbəlma nyi'yar tərabiya a biyar ya dəl, ba ndə dəngari nandə həri macikəl mai. **6** Kə Yesu na anə nda, “Hya hangəkəl, ənga hya tsamə ar kərə thləlamə nə njir Farisi ənga njir Sadusi.” **7** Kə ndə thla wu pama nda, ndə na, “Ji na abangau, ara kə mən gərə həri macikəl kə ngau.” **8** Ta Yesu sənbiya sərə ndu thla, kə ji na anə nda, “Nahyi njira ənga mbərsa kukushu, mi ngə də hyu ndər wu pama hyi abər ara kə hyi gərə həri macikəl kə nga? **9** Ba'anə kabangəkə nahyi nggabiya mai ya? A far hyi ənggərə yi səməna nji dubu təfu ənga ləgu dəfə

təfu ta ya? Ətsu a far hyi tara tsəla yidau nga hyi nyana ənga sərə hiyau wu miya nji ta ya? **10** Əndəga a far hyi ənggərə yi səmənə nji dubu fodə ənga ləgu dəfə mədəfə ənga tara tsəla yidau nga hyi nyana ənga sərə hiyau wu miya nji ta ya? **11** Mi ngə də nahyi nggabiya abər a'yi ar kərə macikəl nga ya vər ndər maya? Ama yi na anə hyi aga hya hangəkəl ənga thləlamə nə njir Farisi ənga njir Sadusi.” **12** Kə ndə nggabiya abər naja a'yi a vər ndər anə nda, aga nda hangəkəl ənga thləlamə nə ta macikəl mai, ama ar kərə highibə nə njir Farisi ənga njir Sadusi. **13** Ar pəci kərə Yesu shili wu 'yi'yir Kayisariya Fəlipi, kə ji yiwa zəmbəlma nyi'yar, ji na, “Wa nga nju na ənga ya, nayi Zər Nda?” **14** Kə ndə shadəwa nyi, “Alenyi nju na Yahwana ndər məl Babətizəma, ənga alenyi nji Iliya, ənga alenyi nji tsu Irimiya ənga zəmə wu pama nabi'yar.” **15** “Ama kar nahyi tsu, wa nga hyu na nga ya?” ji yiwa nda. **16** Kə Simanu Biturusu shadəwa, ji na, “Nagə ngə Kərsiti, Zər Hyal kərə ənga pi.” **17** Kə Yesu na anə nyi, “Ndər barka nga gau, Simanu zər Yunana, arya a'yi ndə ngə cabiya ngə sə kə mai, ama Dədə kərə a dəməlmau. **18** Yu na anə ngau, nagə Biturusu tsəka ngau, ar kərə tsəka kə nga yu hər dəbə dzə njir nu də, dəbə njira sərə ənga dənəma nə tau, a'yi a sən səm təlkur ar kərə nda mai. (Hadēs 986) **19** Yu nə ngə sər pahə miya ki nə təlkur Hyal. Ətsu kalar sərə gə mbiya wu duniya mbamba nga nyi a dəməlmau, ənga kalar sərə gə pəlna wu duniya pəpəl nga nyi a dəməlmə ətsu.” **20** Kə Yesu tədər himiya zəmbəlma nyi'yar abər nda sara na sə kə anə kalar ndə abər naja ngə Kərsiti mai. **21** Mbari ar pəci kə ngə Yesu dzəguya na anə zəmbəlma

nyi'yar, abər kəl ji ma'yi a vu Urshalima. A vuna ju vuwa lar ɓwaɓwatə paməpaməu. Nji nggunggurəm nə məlmau, ənga pubu dədəgal'yar, ənga maləmə dladə'yar wu nda piyari nyi, ba nda tsəya nyi, ama ayukuda pida makəru, ba ja hya'ari ənga pi. **22** Kə Biturusu hər nyi a ndar batiti, ji nda kughiya nyi, ji na, “Wu ɗa mai Thlagəu, Hyal a tsana sə ənggər kə a ɗa ənga gau.” **23** Ama kə Yesu shabiya dzau, ji na anə Biturusu, “Təkə ənga yau, Shatan! A ɗar gə sər thlə hi anə ɗa, ara ɗənga ngau ənggər nə nji nga nyi, a'yi nə Hyal mai.” **24** Kə Yesu nar nyi anə zəmbəlma nyi'yar, “Kalar ndəra wu yiwu ja nu ɗa, kəl ja piyari yiwu kərnyi, ba ja həri wu dladlakə nyi, ba ja nu ɗa. **25** Ara kalar ndəra wu yiwu piya ja, ju nda tini. Ndəra gəra yiwu piya ja arya yau, ju nda uya. **26** Mi ngə akkəri kəra ndu uya ma nji nə nyi duniya patəu, ba ja tini piya ja? Əndəga mi ngə ndə a sən ləri ar viya piya ja? **27** Arya nayi Zər Ndau, wu nda shili wu kadakadarkur nə Dəɗa ənga waladi ɗa'yar. Yu sa məliya nyi numa anə patər njir duniya ar lagu kəra ndə məl thlərər nda ari. **28** Yu nar hyi jirkura nyi, alenyi nji a'yi ənggau tata'yu, nandu nda tə mai, kəl ndə lar Zər Ndau wu shili wu təkur nyi.”

17 Ayukuda pida kwa, kə Yesu həri Biturusu ənga Yakubu ənga Yahwana zaməya Yakubu ba ji hər nda a ndar kəra vanyi mau kəra dzəgaməu, nanda zhizhir nda. **2** A ndəna, kə dza ja bəlana dzə wu mwar nda. Bama ja wu mbəl ənggər pəci ənga ləgutə nyi ɗa pərtə pwahəu. **3** Kukuthlə kə nabi Iliya ənga nabi Musa shili nda vər ndər ənga Yesu. **4** Biturusu na anə Yesu, “Thlagəu, shilir mən ənggə kau, a ɗar mənəhəu. Ma gu yiwu, ya sən məliya kwapatə

makər ənggau, pathlə anə ngau, pathlə anə Musa ənga pathlə anə Iliya.” 5 Ma tsu ja vər ndər, kə mbəmbəl sara du dlama sa hadiya nda, kə nji nggari dahəu sara du dlama wu na, “Naja kau, Zər Da ngau, yu yiwu nyi; huda yi pipida ənga ja gagadau. Hya səya nyi himi!” 6 Ənggəra zəmbəlma nyi'yar nggari abangau, ba hivər mbar nda, kə ndə uzhiya bama nda a gyiwu 'yi. 7 Ama kə Yesu shili ji sa tsəkwar nda, ji na “Hya'ara mau. A sara hya hivər mai.” 8 Ənggəra ndə hya'anakər, nandə bəra lar ndə mai kəl Yesu zhizhi nyi. 9 Ənggəra nda vər shida sara dar ma nyi, Yesu kughiya nda, ji na, “A sara hya na anə kalar ndə sə kə hyi lar kə mai, kəl ma Zər Ndə hya'ari sara vir tau.” 10 Kə zəmbəlma nyi'yar yiwa nyi, ndə na, “Ya ara mi ngə maləmə dladə'yar na abər kəl Iliya bəra shili tanggərma ka?” 11 Yesu shadəwa, ji na, “Pakatə Iliya wu shili, ju sa fuwa sə patə wu lagu. 12 Ama, yu nar hyi, abər, Iliya a shiliri tsu kadəu, ama nandə tsamə ri nyi mai, kəl ta ndə məliya nyi sərə ndu yiwu. Abangə tsu ngə Zər Ndau, wu nda lari bwaḃwatə wu tsa nda.” 13 Kə zəmbəlma nyi'yar nggabiya abər ja vər ndər anə nda ar kəra Yahwana ndər məl Babətizəma. 14 Ənggəra ndə shili əgya dabər dlami, ba vanyi ndə shili ara Yesu, kə ji sa uzhou wu mwa nyi, ji na, 15 “Thlagəu, təhudə əgya zər də kau. Sə tsatsa ngə wu tsa nyi, ənga tsu ju lar bwaḃwatə gagadau. Aga gangə nga ju tədə a gwu u'u, ənga tsu a gwu 'yimi. 16 Yi shili ənga ja anə zəmbəlma ngə'yar, ama nandə sən shiləgəbiya nyi mai.” 17 Yesu shadəwa nda, ji na, “Nahyi nji kabangəkau, nji gəra mbərsa, nji dəmwa'yu, ba'anuwa nga ya nggya ənga hya? Ba'anuwa nga ya səsə hya? Shila mau ənga

zəra nyi anə dā.” **18** Kə Yesu kughiya mambəl dāmwa'ya nyi, ba ji biya sara wu dza zəra nyi. Ənggərna ba zəra nyi dā jaməu. **19** Kə zəmbəlma nə Yesu 'yar shila anə nyi ar dəwa ndə sa yiwa nyi, “Mi ngə dā 'yi təwa ara kədləbiya mambəl dāmwa'yi ka?” **20** Kə Yesu shadəwa nda, “Arya mbərsar hyi kushu nga nyi. Ənga jiri yu na anə hyi, ma mbərsar hyi a'yi ənggər culi bəla, culi kəra ndiya ənga kushu wu culi patəu, hyu sən na anə mə kau, ‘Hya'ari ənggau ga ma'yi a ndəna,’ ətsu ba ja hya'ari, ba ja ma'yi. Agabangau, sər kar hyi kər a'yi mai.” **21** [Culi sə'yar kə a'yi wu biya abangə mai, kəl ənga kədi Hyal ba ənga hə zəmətsini.] **22** Ənggəra zəmbəlma nyi'yar shili ar vi zəmə wu 'yi'yir Galili, kə ji na anə nda, “Nji wu nda lər Zər Ndau a gwu tsa dawa nyi'yar, **23** ba nda tsəya nyi. Ar pəci makərkura nyi ba ja hya'ari ənga pi.” Ba sə kə fuwa zəmbəlma nyi'yar wu dənga sə gagadəu. **24** Ənggəra Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar shili wu məlmə Kafarnahumu, njir tsəm budə nə umbwa Hyal thləwa Biturusu, kə ndə na anə nyi, “Maləmər hyi a'yi ju ki budə nə umbwa Hyal wa?” **25** “Angə, wu ki ja,” əngwar ja. Ənggəra Biturusu shili wu ki, Yesu ngə dzəguya ndər anə nyi tanggərma, ji na. “Simanu, mi nga gwu dənga? Sara ara wa ngə təl'yar nə duniya wu dləwu buda, sara ara wazhar nda əndəga sara ara alenyi nji ya?” **26** “Sara ara alenyi nji,” əngwar Biturusu. “Ma abangau, wazhar nda wu ki mai,” Yesu shadəwa nyi. **27** “Ama a sara mənə ndzana dəfuwa nda, ma'yi a gwu dəl ga gwa sə dlir, ba ga pahəna miya kalfi kəra gə mbar tanggərma, gu uya gənna kəra dabəga kina budə ngau ənga nədā.”

18 Ar pæci ta ngə zəmbəlma nyi'yar shili əgya ja ndə sa yiwa nyi, “Wa nga ndiya ənga dəgal wu təlkur Hyala?” **2** Kə Yesu nggar vanyi zər kushu, kə ji sa ta'yina nyi wu mwar nji patəu. **3** Kə ji na anə nda, “Yu nar hyi jirkura nyi, kəl hyi shabiya dəfuwa hyi, hya də ənggər wazha yidəfəu, nahyi wu sən uya gwu təlkur Hyal mai. **4** Ama kalar ndəra həya kəra ja, ji shabiya kərnyə ənggər zər kushu kau, naja nga ndiya ənga dəgal wu təlkur Hyal. **5** “Kalar ndəra dləwuri zər kushu ənggər kə wu thləmə də, nayi nga ji dləwuri. **6** Ama tsu, kalar ndəra məliya pathləu wu pama wazha yidəfə kau, kəra hənggəri ənga yau ja thlər hi, wu ndiya anə ndə kə nja mbiya bəra ar fəlanga ja, ba nja vakuwa nyi a gwar dəl dəgal kəra dzəgaməu aga ja gya cau. **7** “Sər təhudə anə duniya ara ju məliya nja thlə hi! Sər thlə hi'yar kə a dəri kəl nda shili, ama sər təhudə anə njira sə'yar kə wu shili lagur nda. **8** Ma tsa gau əndəga hiya gə ngu fuwa ngə ga məliya bikau, kuji ga thlana ba ga vakana nyi nadəu. Wu ndiya anə ngə ga uya pi gəra kudəu ənga hi əndəga tsi papathləu a mwara nja vakuwa ngə a gwu u'ur kətsa gəra kudəu ənga tsi ba hiya gə gyapəu. (aiōnios g166) **9** Ma tsu liya gu fuwa ngu bikau, təkudəbiya ga vakana. A ndiya ənga mənəhəu anə ngau ga uya pi gəra kudəu ənga li zəməu, a ndiya nja vakuwa ngau a gwu u'ur kətsa ənga li məthləu. (Geenna g1067) **10** “Hya hangəkal hya sara didə alaga pathləu wu pama wazha yidəfə kau. Ara yu nar hyi abər waladir nda 'yar wu nggya cumu wu mwar Dədə kəra a dəməlmau. **11** [Arya Zər Ndə shili aga sa mbədə nji sasa.] **12** “Mi ngə dəngar hyi ar kəra ndər ka? Ma ndə ənga təmahə gharu,

kə zəma nyi sanakər, a'yi ju piyari ədləkumunyi apə ədlə kau, a gwar tagəu, ba ja ma'yi a nda gal pathlə kəra sa kə wa? **13** Maja nər nyi ri, jiri nga yu na anə hyi, ju nyabiya dzə ənga caguli arya pathla təmahə kəra ji nər kə a ndiya ədləkumunyi apə ədlə ta gəra sa ta. **14** Abangə nga nyi tsu, dər hyi kəra a dəməlmau a'yi wu yiwu pathlə wu pama wazha yidəfə kə a sanakər mai. **15** “Ma zamə ngə məliya ngə bikau, ma'yi ga nda thləwa nyi zhizhi nyi ba ga nar nyi bikə kəra ji məliya wu pama hyi məthlə hyi. Ma ji səya ngə himi, a shabiya nyir gau. **16** Ama ma naji səya ngə himi mai, nggari ndə pathlə alaga nji məthlə ba hya bəra nda thləwa nyi. Aga sərə gu na, nji məthlə alaga nji makəru wu hənggəri əni. **17** Ma ji nggəl ara səhimi nda tsu, ba hya hər nyi a ndəgya dəbə dzə njir nu. Ma naja a'yi səhimi nda tsu mai, ba hya həri nyi ar viya ndəra gəra səni Hyal alaga ndər bikə ndəra gəra tubi. **18** “Jiri nga yu na anə hyi, kalar sərə hyi mbiya wu duniya mbamba nga nyi a dəməlmau. Kalar sərə gə mbiya wu duniya mbamba nga nyi a dəməlmau, ənga kalar sərə gə pəlna wu duniya pəpəl nga nyi a dəməlmə ətsu. **19** “Yu bəra na anə hyi, kalar sərə nji məthlə alaga nji makər hənggəri ndu kədiyau wu duniya, dəfə kəra a dəməlmau wu nda məliya nda. **20** Ənga hya səni abər kalar vira nji məthlə alaga makər kabə ari wu thləmə də, a'yi yu pama nda.” **21** Kə Biturusu shili ji sa yiwa Yesu, “Thlagəu, aga yidawu nga ya kyaga təfəbiya zamə də ma ji ndzana də huda ya? A də aga mədəfə ya?” **22** Əngwar Yesu, “Awau, a'yi aga mədəfə mai, ama mədəfə mədəfau, ar vi mədəfəkumunyi. **23** “Agabangau, nju gələbiya təlkur Hyal ənga vanyi təl

kəra ngga mafa nyi'yar kəra ənga gənna nyi patə wu tsa
nda aga nda nar nyi sərə wu tsa nda patəu. **24** Ənggəra
nja vər lə anə nyi sərə ɔau, kə nji shili ənga vanyi ndə
kəra ənga məl gangə kəra ji gərə sən kina wu nggyabiya
nyi. **25** Ta ji təwa ara kina gənna nyi, kə təl kə səwa aga
nja dəlna sə nyi patəu, əkkə'yi mala nyi ba wazha nyi aga
ja kina mələ nyi əni. **26** “Kə mafa kə uzha wu mwar təl
kau, ju kədi nyi, ‘Usi Alvari, təhudə əgya yau, yu kina
ngə patəu.’ **27** Kə təl kə təhudə əgya ja, ba ji təfəbiya nyi
məl kəra ju nu nyi patə ba ji ma'yi. **28** “Ta ji biya sara wu
mwar təl ta, ba ji thləwa kuvwa nyi mafa kəra ju nu nyi
məl nə gənna kushu. Ji mbar nyi əgya fəlangə nga ja, ji
na, ‘Kina dā məl dā kabangəkau.’ **29** “Kə kuvwa nyi mafa
kə ɔəliya undi ju kədi nyi, ‘Təhudə əgya yau, yu kina ngə
məl ngə patəu.’ **30** “Ama kə ndə kə nggəl ara nggar kədi
nyi, kəl ta ji fuwa nyi wu fursəna kəl ma ji kina nyi məl
nyi patəu. **31** Ta alenyi mafa'yar nggari abangau, ba huda
nda ndzə gagadəu. Kə ndə ma'yi ka nda nar nyi anə təl ta,
sərə darkər patəu. **32** “Kə təl kə nggar mafa nyi, ji na
‘Nagə mafa shishi,’ ‘Yi təfəbiya ngə məl kəra wu dza gə
patəu, aya gə kədi dā aga ya təfəbiya ngau. **33** A'yi dā
tsa'a ga təhudə əgya mafa kuvwa ngə wa, ənggər kəra yi
təhudə əgya gə ta wa?’ **34** Kə sə kə ndzana huda təl kə
gagadəu, kə ji səwa nja fuwa nyi a gwu fursəna aga nja
nə nyi ɔwaɔwatəu, kəl ma ji kina gənna kəra ju nu nyi
patəu. **35** “Abangə tsu ngə dədə kəra a dəməlmau wu nda
məl anə kalar ndəra wu pama hyi ma hyi gərə təfəbiya
zamər hyi ənga kwamər hyi sara wu dəfuwa hyi.”

19 Yesu kudəna ndər kau, kə ji piyari Galili, ba ji ma'yi a ndu 'yi'yi Yahudi kəra a biyar ya dəl Urdənu. **2** Dlamir nji gangə nu nyi, ba ji shiləgəbiya njira ənga shilgə a ndəna. **3** Ənggau, kə alenyi njir Farisi shili aga nda sa dzəbiya Yesu, ndə yiwa nyi, ndə na, “Dladə Musa na, abər a dər tsa'a anə ndə ja təkəbiya dzə ənga mala nyi ya?” **4** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “A'yi hyi saya jigana wa, abər tanggərma Hyal kəra məliya nda, ‘Ji məliya nda sal ənga mala’ wa? **5** Kə ji bəra na, abər ‘Arya abangau, ndə sal wu piyari dən̄yi ənga mən̄yi, nda d̄a sə zəmə ənga mala nyi, nanda məthlə ndu d̄a ar viya ndə zəməu.’ **6** Tsu nda a'yi nji paməpamə məthlə mai, ama kumər dzə zəməu. Agabangə sərə Hyal mbiya ndə a sara pəl̄na mai.” **7** Kə ndə na anə nyi, “Mi ngə d̄a Musa nana a gu ləkakadə nyi, abər, a dər tsa'a sal ja nə nyi ləkakadə nə sakida kədlau anə mala 'ya?” **8** Kə Yesu shadəwa nda, “Ara baḃalkura d̄əfuwa hyi ngə Musa səya hyi lagu, ama a'yi abangə ngə Hyal məliya tanggərma mai. **9** Yu na anə hyi, kalar ndəra kədləna mala nyi, ma a'yi ji mbari nyi a vər dlənga sal mai, kə ji bəra həri vanyi mala, a dər ja ndə səs̄u.” **10** Kə zəmbəlma nyi'yar na, anə nyi, “Ma abangə nga nyi wu pama sal ənga mala Thlagəu, kuji kə ndə a nggya gəra hə mala.” **11** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “A'yi patər nji ngu sən hənggəri ənga culi ndər kə mai, kəl njira Hyal dləwar nda. **12** Arya alenyi nji d̄a məc̄i'u sal ara nji yabiya nda abangau. Ama alenyi nji tsu, nji ngə məliya nda ndə d̄a məc̄i'u sal. Ənga alenyi nji tsu ngə məliya kər̄nda məc̄i'u sal arya ndu yiwu təl̄kur Hyal kəra wu d̄əfuwa nda. Kalar ndəra wu sən mbar najaka highiḃau, bəgə ja dləwuri.” **13**

Kə nji shili ənga wazha yidəfə anə Yesu aga ja sa fər tsa ja ar nda ənga ja kədi Hyal anə nda. Ama kə zəmbəlma nyi'yar kughiya njira dla ənga wazha kau. **14** Ama kə Yesu nar nda, “Hya piyari wazha yidəfə nda shili əgya yau, hya sara ka nda mai, ara təlkur Hyal nə culi nji kəra ənggər nanda ngau.” **15** Kə ji fər tsi nə barka ar nda, ba ji ma'yi. **16** Kə vanyi ndə shili ara Yesu, ji sa yiwa nyi, “Maləmə, mi ngə sə mənəhəu kəra ya kyaga məl aga ya uya pi gəra kuda?” (aiōnios g166) **17** “Kə Yesu na anə nyi, “Ara mi ngu yiwa də ar kəra sə mənəha? Ndə mənəhə a'yi mai kəl Hyal wacu. Ma gu yiwu ga uya pi kəra gəra kudəu, kəl ga bəlari dladə'yar kau.” **18** Əngwar ja anə Yesu, “Dladə mana wu liyanya?” Kə Yesu na anə nyi, “Ga sara tsa ndə mai. Ga sara məl səsukur mai. Ga sara həl mai. Ga sara thla fati ar kəra ndə mai. **19** Ga gənggər nyi səli anə dəngau ənga məngau. Ga dzəgwa yiwu kuvwa ngau ənggər kərngau.” **20** Kə zər baduwari ta na anə nyi, “A bəlar yi sə'yar kə patə tsu yi zər kushu. Mi ngə sərə hya?” **21** Yesu nar nyi, “Ma gu yiwu ga də ndə tsapəu, ga ma'yi ga nda dəlna patər sərə ara gau, ba ga təkəna gənnə nyi anə nji dādali, gu uya akkəri a dəməlmau. Ba ga dzəgwa shili aga ga sa nu də.” **22** Ənggərə ji nggari abəngau kə zər baduwari kə ndalər bama, kə ji ma'yi ənga hufə kyakyaru, ara naja ndər bərba gagađau. **23** Kə Yesu nar nyi anə zəmbəlma nyi'yar, “Yi wu nar hyi jiri, dzadzau nga nyi anə ndər gənnə ja gwu təlkur Hyal. **24** Ətsu yu nar hyi abər a ndiya ənga bətsu anə dləgwam ja tərabiya wu liya libəra a mwara ndər gənnə ja uya gwu təlkur Hyal.” **25** Ta zəmbəlma nyi'yar nggari abəngau, kə də sə dədəgur anə nda, kə ndə

na, “Ya, ma abangau, wa ngu sən uya mbəda?” **26** Kə Yesu tsamə nda, ji na, “Anə ndau, səra gəra sən da ngau, ama anə Hyal batsu. Ara kalar sau, sər da ngau, anə Hyal.” **27** Kə Biturusu shadəwa, ji na, “Kəja 'ya piyari sə patə 'yi nu ngau, mi ngə səra 'yi wu nda uya?” **28** Yesu shadəwa nda, ji na, “Yi wu nar hyi jirkura nyi, ar pəcir nggyabiya kəra wu nda shili, pəci kəra zər ndu sa nggya ar tsəkafə nə kadakadarkur nyi, nahyi njira wu nu da patəu, nahyi ngu nda nggya ar tsəkafə nə təlkur kəra kumo apə məthləu, hyu məl numa anə miya umbwa njir Izirayila kumo apə məthləu. **29** Ənga tsu kalar ndəra piyari ki ənga zamə'yar, ənga kwamə'yar, ənga tada ənga ama ba əkkə'yi wazha ənga fa arya yau, ju nda uya a ndiya kau, gharu gharu ənga pi kəra gəra kudau. (aiōnios g166) **30** Ama nji gangəu kəra tanggərma wu nda da njir yukudu, ənga njir yukudə tsu ndu nda da nji tanggərma.

20 “Təlkur Hyal ənggər ndəra ənga fa wu ngau. Vanyi pəci ji biya kadə mudlau, ji ma'yi a nda gal njir məl thlər anə nyi wu fa nyi. **2** Ta ndə dləwunggəri aga ja kina nda gənna pəkə nə ndə papathləu, ba ji səwa nda a gwar fa wa nyi. **3** “Ənggər saka ədlau nə mudlau, ba ji bəra biya, kə ji lari alenyi nji tata'yi ar hada sugu sə a'yi ndu məl mai. **4** Kə ji na anə nda, ‘Hya ma'yi tsu hya gwa məl thlər a gwar fa da, ba ya nda sa kina hyi səra tsa'a.’ Ba ndə ma'yi. **5** “Kə ji bəra biya ar pəci ta'yikər ənga saka makər nə wagəu, kə ji bəra fa'ari njir məl thlər. **6** Ənggər saka təfu nə wagəu, kə ji bəra biya, ba ji thləwa alenyi nji tata'yi kurthlə gəra a vər məl thlər. Kə ji yiwa nda, ji na, ‘Mi ngə da hyi pəkə tata'yi kurthlə gəra məl sa?’ **7** “Kə ndə shadəwa

nyi, ndə na, 'Arya ndə a'yi kəra hər 'ya aga məl thlər anə nyi əshina mai.' "Kə ji nar nda, 'Nahyi tsu ma'ya mau a gwar fa da.' 8 "Ta wagə da, kə thlagər fa nar nyi anə ndər tsamə fa, 'Nggər njir məl thlər kau, ga sa kina nda gənnə məl thlərər nda, ga dzəguya ar njira shili əwagəu ba'anə njira shili əmudlau.' 9 "Njira gwa saka təfu nə wagə shili, ba nji kina nda gənnə nə pəkə papathləu. 10 Ta njira nji ngga tanggərma shili aga nja sa kina nda, ndu nggani abər nju nda kina nda a ndiya gənnə nə pəkau. Ama kə nji sa kina nda gənnə pəkau, kakalə ənga njira nji ngga əwagə ta. 11 Ta ndə dləwuri gənnə nyi, ba ndə mbar jiga miya ar kəra thlagər fa, 12 ndu na, 'Njira nji ngga əwagəu, njira məl thlər nə saka pathlə wacu, nga gə məliya 'ya kakaləu, na'ya kəra pəkau dləm pəci ar pəci kwakwadə a vər məl thlər.' 13 "Ama kə ji nar nyi anə zəma nda, 'Bazhi, nayi diya ngə mai, a'yi yi kina ngə sərə mə thlana wa? Gənnə nə pəkə ndə pathlə wa? 14 Dləwuri sərə nji kina ngau, ba ga ma'yi. Nayi ngə yiwu ya kina njira dla əwagəu kakalə ənga hyi njira shili əmudlau. 15 A'yi da tsa'a ya məl sərə yu yiwu ya məl ənga gənnə da wa? Əndəga shishikur ngu tə ngau, aya nayi ənga tsi papahə ya?' 16 "Abangau, ngə nji nə tanggərma wu nda da njir yukudu, ənga njir yukudə tsu ndu nda da nji tanggərma." 17 Ənggərə Yesu a vər ma'yi a du Urshalima ənga zəmbəlma nyi'yar, ba ji nggari nanda kumo apə məthlə a ndar batiti, ba ji na anə nda, 18 "Kəja ma'yi nga mənə du Urshalima. A vuna nju vuwa nə nyi Zər Nda a vu tsa maləmə dladə'yar, ba ənga pubu dədəgal'yar. Ndu vuwa thlana nyi numa nə tə a vuna. 19 A vuna ndu vuwa nə nyi nyi anə njira a'yi

njir Yahudiya mai, ba nda dzægwa didana nyi, ənga nda dægə nyi ənga wuda, ətsu ba nda dzægwa dlakəya nyi ar wu dladlakau. Ayukuda pida makəru ba ja hya'ari ənga pi!” **20** Kə miya wazha Zabadi shili ara Yesu ənga wazha nyi, ji sa bəliya undi wu mwa nyi, ju kədi mayiwakur anə nda. **21** Kə ji na anə nyi, “Mi nga gu yiwa?” Kə ji nar nyi, “Ga məliya wazha dā'yar kau, pathləu ja nggya ar tsi mazəma gau ənga vanyi ar tsi matsala gau wu təlkur ngau.” **22** “Nahyi wu sən sərə hyu yiwa mai,” Yesu nar nda. “A sən nda təwari hyi culi bwaḃwatə kərə yu nda sa kə ya?” “Yu nda təwari,” əngwar nda. **23** Ji na anə nda, “Ənga jiri hyu nda təwari bwaḃwatə kərə yu nda sa, ama nə nggya ar tsi mazəma yau ənga tsi matsala yau, a'yi nayi ngu nda lə anə nji mai. Najaka vi ngə dədə pabəri anə njira ji cadəbiya tsu əmudlau.” **24** Ənggəra alenyi zəmbəlma nyi'yar kumo nggari sə kau, ba huda nda ndzə ənga nji kə ənga zamə nyi. **25** Ama kə Yesu nggar nda shili ar vi zəməu, ji na, “Hyu səni njira nggurəm njira a'yi njir Yahudiya mai, wu səm təlkur ar kərə njir nda ənga njira nggurəməndə wu ca dəgalkur anə njir nda tsu. **26** Ama a'yi abangə nga hyi mai. Kalar ndəra wu yiwu ja dā dəgal wu pama hyi, kəl ji dā ndər məl thlər anə hyi patəu. **27** Ətsu, kalar ndəra wu yiwu ja dā ndər tədəmwa anə hyi kəl ji dā mafar hyi. **28** Abangə tsu ngə Zər Ndə shili, a'yi aga nja sa məl thlər anə nyi mai, ama aga ja sa məl thlər anə nji, ba aga ja lər piya ja aga ja bəliya nji gangəu.” **29** Ar pəci kərə Yesu əkkə'yi zəmbəlma nyi'yar piyari Yariko, kə dlamir nji gangə nu nyi. **30** Kəja nji ləfə məthlə a vər nggya a miya lagu, ta ndə nggari abər Yesu

nga vər tərabiya, kə ndə səya wau, ndu na, “Thlagəu, Zər Dawuda, təhudə əgya 'ya!” **31** Kə dlamir nji kughiya nda, ndə na anə nda aga nda bəgau. Ama kə ndə bəra səya mala wau, ndə na, “Thlagəu, Zər Dawuda, təhudə əgya 'ya!” **32** Kə Yesu ta'ya, ji ngga nda, ji na, “Mi nga hyu yiwu ya məliya hya?” **33** Kə ndə shadəwa, ndə na, “Thlagəu,” “'yi wu yiwu 'ya lar sau.” **34** Yesu təhudə əgya nda, ba ji tsəkwar liya nda. Ənggərna, ba liya nda pahau, ba ndə lar sau ba ndə nu nyi.

21 Ənggəra Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar vu məlmə Bethfaji, məlmə kəra ləhəu wu dzər Urshalima, kəra a dar kəra mə zaitunu. Kə Yesu səwa zəmbəlma nyi'yar məthləu, **2** kə ji na anə nda, “Ma'ya mau a vu zər məlmə kə a ndumwar hyi kau. Ənggəra hyi vwau, hyu vuwa thləwa vanyi kwara mbamba ar sə'yi, ənga zər nyi. Hya pəlna nda hya hər dā nda a shili. **3** Ma vanyi ndə yiwa hyi, mi nga hyu məla, ba hya na abər, ‘Thlagə ngu yiwu ja məl thlər ənga nda,’ ba ja piyari hyi, hya hər nda ənga kusa.” **4** Sə kə dərəkər aga nyabiya sərə nabi nana, abər, **5** “Nar nya mau anə kwar Səhiyona, ‘Lara mau, tələr hyu shili ara hyi. Naja ndəra ənga həkər, Kəja tələr hyi a vər shili, a'yi nggya a dar ya zər kwara.”” **6** Kə zəmbəlma nyi'yar ma'yi, ndə nda məlna ənggər kəra Yesu nar nda nda məl. **7** Kə ndə hər kwara nyi a shili ənga zər nyi, ndə fər ləgutər nda a dar nda aga Yesu a nggya a dari. **8** Dlamir nji gangəu səya ləgutər nda ar lagu aga ja bə ari. Alenyi nji tsu bələr hyali ndə səya a gyar lagu. **9** Dlamir nji kəra a dumwa nyi ənga kəra a gyiwu yukudə nyi mbar wau, ndu na, “Fal anə Zər Dawuda!” “Barka anə ndəra

shili wu thlēmər Thlagəu!” “Fal anə ndəra a dēməlmau vira ndiya ənga dzəgaməu!” **10** Ta Yesu vu Urshalima, kə hangəkala məlmə patə hya'ari, ndu dzəgwa yiwa, “Wa ngə ndə ka?” **11** Kə dlami shadəwa, “Yesu ngau, nabi sara wu Nazəratu wu 'yi'yir Galili.” **12** Kə Yesu vu ki Hyal ji vuwa kədləbiya njira vər dəl ənga dəlna sə a vuna patəu. Kə ji shashabiya təmbəl kəra ndu bəbəla gənnar nda ari ənga nggəliyanggama nə njir dəlna mbəthla masar. **13** Ji na anə nda, abər, “Tsətsəfə nga nyi, “Nju ngga ki dā ənga vir kədi Hyal,’ ama kəja hya shabiyari ji dā vir dəwa njir dālagu.” **14** Kə nji ləfau ənga nji kadal shili ara ja wu ki Hyal, kə ji shiləgəbiya nda. **15** Ama ta pubu dədəgal'yar ənga maləmə dladə'yar lari sə dədəgur kəra ji məliya, ənga wazha a vər wau wu ki Hyal, ndu na, “Fal anə Zər Dawuda,” ba ndzana huda nda. **16** Ndə yiwa nyi, “Gə wu nggar sə kə wazha ka a vər na kə ya?” Əngwar Yesu anə nda, “A'yi hyi saya jigana wa, ‘Nagə ngə hwathliya wazha ənga wazha mamənji aga nda fal ngə’ wa?” **17** Kə ji piyari nda, ji ma'yi a biyar ya məlmə a biyu Bethlani, vira ji thlaləbiya vu'yi ari. **18** Əmudlə kadəu, ənggəra Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar a vər sha a vu Urshalima, kə wuḃə mbar nyi. **19** Ta ji lari vanyi wur kanda a miya lagu, ba ji ma'yi a ndəgya wa nyi, ma ji nggani ju nda uya yaya a dari, ama sə a'yi mai, kəl hyali wacu. Kə ji shi'wuna wu kau, ji na, “Tsu nju ḃəra uya wazha a dar gə mai.” Ənggərna, kə wu ta ulənəkər. (aiōn g165) **20** Ta zəmbəlma nyi'yar lari abangau, ba dā sə dədəgur anə nda. Kə ndə yiwa, “Abari ngə wur kanda kə ul kukusa ka?” **21** Əngwar Yesu anə nda, “Yu nar hyi jiri, ma hyi

mbərsa ənga gəra təkəkər wu dəfuwa hyi, a'yi hyu məliya sərə də ənga wur kanda kə wacu mai, ama hyu sən na anə mə kau, 'Təsənəkər ga tədau a gwar dəl dəgaləu,' ba ja də ənggər ta. **22** Ma hyi mbərsa, kalar sərə hyu kədi Hyal, hyu uya." **23** Yesu gwu hudə ki Hyal, ma ja vər highibau, kə pubu dədəgal'yar ənga njira nggurəm shili ara ja. Ndə sa yiwa nyi, "Ənga dənəma wa nga gu məl sə'yar ka? Wa ngə nə ngə dənəma nə məl sə'yar ka?" **24** Kə Yesu şadəwa, "Yi wu yiwa hyi sə pathləu tsu. Ma hyi şadəwa də, yu nar hyi tara ənga dənəma wa nga yu məl sə'yar kau. **25** Bəbətizəma nə Yahwana, sara mani nga nyi shila? Sara ara Hyal, əndəga sara ara ndau?" Kə ndə thla su pama nda, ndə na, "Ma mən na abər, 'Sara ara Hyal,' ba ja yiwa, 'Mi ngə də nahyi hənggəri ənga ja maya?' **26** Ama ma mən na, 'Sara ara nji,' hivər a gwa, aya kalar ndə a hənggər ri abər Yahwana nabi nga ja." **27** Kə ndə şadəwa nyi anə Yesu, "Yu sənbiya mai." Kə ji şadəwa nda, ji na, "Yi wu na anə hyi tsu mai, tara ənga dənəma wa nga yu məl sə'yar kə mai." **28** "Mi ngə dəngər hyi ar kərə ndər ka? Vanyi ndə a'yi ənga wazha shili məthləu. Ji ngga zər tanggərma, ji na, 'Zədə, ma'yi a gwar fa əshina.' **29** "Kə ji şadəwa anə dənyi, 'Nayi wu gwa mai.' A səkari kushu, ba ji dənga sa gwa, ba ji ma'yi. **30** "Kə dərnda ngga vanyi zər kau, ba ji nar nyi sərə ji na anə zər tanggərma ta. Kə ji şadəwa nyi, 'Yi wu ma'yi tada,' ama naji ma'yi mai. **31** "Wu pama wazha kə ya, wa ngə ndəra məliya sərə dərnda wu yiwu wa?" "Zər tanggərma kau," ndə şadəwa. Kə Yesu na anə nda, "Ənga jiri nga yu na anə hyi, njir tsəm budau ənga zawar'yar wu nda gwu təlkur Hyal a mwara

hyi. **32** Arya Yahwana shili aga ja sa canə hyi lagu tsapə nə Hyal, ama nahyi hənggəri ənga ja mai, ama njir tsəm budau ənga zawar'yar hənggəri ənga ja. Ayukudə hyi lari sə'yar kə patəu, kə hyi nggəl ara tubi ənga mbərsa ənga ja.” **33** “Nggara mau vanyi karapau. Vanyi thlagər fa a'yi kəra thləkana fa wur inabi. Ji zəwari fa kə wu masəmə, ənga ji labiya ka'u nə bəci 'yimir wur inabi. Kə ji liya dza'wu nə bəla fa. Kə ji tətəkəna fa anə njir zəwa, ba ji ma'yi a nda gə ndau. **34** Ta pəcir fa'a sə sara a gwa tagə də, kə ji səwa mafa nyi'yar aga nda dləwuri nyi yayar wur inabi kəra njir dləwu fa tsəmiya nyi. **35** “Ta njir dləwu fa kə kathləri mafa'yar kau, kə ndə dægə vanyi, ndə tsəya vanyi, nə makərkura nyi tsu, ba ndə tsəya nyi ənga tsəka vavaka. **36** Kə ji bəra səwa alenyi mafa'yar a ndiya nə tanggərma ta, ama kə njir dləwu fa məliya nda tangə ənggər ta. **37** Ayukudə kə patəu, kə ji na, ‘Kabangəkau, ta'yi ya səwa zər də, tara ba nda gənggər nyi səli.’ **38** “Ama ta ndə lari zəra nyi, kə ndə na wu pama nda, ‘Kəja ndər fa'a ki nyi. Məna tsəya nyi, ba sər fa'a ki nyi kə patə a də nər mən.’ **39** Kə ndə hər nyi, ndə vakana nyi a biyar ya masəmə, ba ndə tsəya nyi. **40** “Ya, ma thlagər fa kə shili, mi nga hyu nggani thlagər fa kau, wu sa məl ənga njir dləwu fa ka?” **41** Kə ndə shadəwa nyi, “Ju nda sana nji dəmwa'yi hangəkal kau, ba ja dzəgwa nə nyi fa kə anə alenyi njir ndzə fa paməu, njira wu nda nə nyi bamiyar nə nyi səra ndu uya wu fa kə patə ayukudə nji far sə a su ki.” **42** Kə Yesu yiwa nda, “A'yi hyi saya jigana wu ndər Hyal wa? “Tsəka kəra njir hər didana ca ngə də tsəka bəlkər. Hyal ngə məliya abangau, ənga ja də sə dədəgur

wu liya mən.” **43** “Agabangau, yu nar hyi, abər, təlkur Hyal nju sa həna ara hyi, ba nja nə nyi anə njira wu nda məl sərə Hyal wu yiwu. **44** [Ndəra tədəu a gyar tsəka kau, ju bəbəl, ama ndəra tsəka kə tədə a gyar ja, ju əya dzə huhutəu.]” **45** Ta pubu dədəgal'yar ənga njir Farisi nggari karapə'yar kau, kə ndə səni, abər, ar kəra nda ngə Yesu wu ndər kau. **46** Ndu gal lagu kəra nda sən mbari nyi ari, ama kə hivər mbar nda ara dlamir nji, ara a hənggər nda, abər, Yesu nabi ngau.

22 Yesu bəra ndər anə nda ənga karapə'yar, ji na, **2** “Təlkur Hyal ənggər vanyi təl kəra pabəri nyi mini nə hə mala anə zər nyi nga nyi. **3** Ji səwa mafa nyi'yar aga nda nda nggari njira nji nggəya a shili wu mini kau, ama ba ndə nggəl ara shili. **4** “Kə ji bəra səwa alenyi njir məl thlər nyi'yar a nda nə njira ji nggəya, ji na, ‘Nar nda mau, abər, sə a'yi kəra shiwangə mai, a fuwar yi sə patə wu lagu. A tsiyar yi gyal'yar ənga thla paməpamə nggənggəthlau, sər səm tsu a tari. Shila mau, patə a shili wu mini kau.’ **5** “Ama nandə səya nyi himi mai. Kə kalar ndə ma'yi sə nyi a nda məl sər kərnyi. Vanyi ndə ma'yi a gwar fa nyi, ənga vanyi ndə tsu, a ndar sugu. **6** Kə alenyi nji mbar mafa nyi'yar, ba ndə dəgə nda, kəl ta ndə tsəya nda. **7** Kə hudə təl kə ndzə gagadəu. Kə ji səwa soja nyi'yar aga nda nda sana njir tsa mafa nyi'yar kau, ənga nda nggyina məlmər nda. **8** “Kə ji nar nyi anə mafa nyi'yar, ‘Kəja pəcir mini a shiliri, kəja njira yi nggəya a nggələr nda ara shili. **9** Ma'ya mau a ndu hudə giwa, kalar ndəra hyi thləwa hya nggar nyi a shili wu mini kau.’ **10** Kə mafa nyi'yar biya ndə ma'yi a ndu hudə giwa, ndə nda nggəya kalar

ndəra ndə thləwa, nji dəmwa'yi ənga nji mənəhəu a shili ar vir mini kau. Kə vi kə nyi cəbəu ənga məthləpi kəra nji nggəya. **11** “Ar pəci kəra təl shila tsamə məthləpi kəra nji nggəya, kə ji thləwa vanyi ndə kəra gəra ənga kar nə mini ar dza ja. **12** Kə ji na anə nyi, ‘Bazhi, lagu mani nga gə shili əngga gəra ənga ləgutə nə mini ar dza ga?’ Ama sə a'yi kəra nda nyi wu sən na mai. **13** “Kə təl nar nyi anə njir məl thlər nyi, ‘Mbiya nya mau tsi dəbə ənga hi, ba hya vakana nyi a biya a biyu kuthləu, vira nju vuwa tiwi ənga sələm ba ənga də hir!’ **14** “Arya njira nji ngga gangəu, ama nji dədəmə yidəwu.” **15** Kə njir Farisi biya mbiya miya lagu kəra nda sən mbari Yesu lagur sərə ju na. **16** Kə ndə səwa zəmbəlmər nda 'yar ənga njira nju ngga nda njir nu Hirudusu. “Maləmə,” əngwar nda, “'Yu səni nagə ndə jijiri ngau, ənga gu highiḃə lagu Hyal kəra jiri. Nagə wu tazhira mai, aya patər nji kakalə nga nda wu mwa ngau. **17** Nar 'ya ja, a dər tsa'a 'ya ki budau anə Kayisaru əndəga awau?” **18** Ama ara Yesu wu sən dənga dəmwa'yir nda, kə ji na, “Nahyi njir ngguta vi, ara mi nga hyu ngga ləbam anə də? **19** Canə də mə gənna kəra nju ki budə əni.” Kə ndə həbiya nyi kwaḃa, **20** kə ji yiwa nda, “Bama wa ənga thləməwə wa nga ar kwaḃa ka?” **21** “Bama ənga thləməwə Kayisaru,” əngwar nda. “Ma abangə ja,” əngwar ja, “Hya nə nyi anə Kayisaru sərə nə Kayisaru, anə Hyal tsu sərə nə Hyal.” **22** Ta ndə nggari abangau, ba də sə dədəgur anə nda. Agabangau, ba ndə piyari nyi ba ndə ma'yi sər nda. **23** Tsu ar pəci ta, njir Sadusi, njira na abər hya'ari sara vir tau a'yi mai shili ara Yesu, ndə sa yiwa nyi. **24** “Maləmə,” əngwar nda, “Musa nar 'ya abər ma sal tau gəra ya ənga

mala nyi, ba zamə nyi a həri mala nyi kə aga ja yabiya nyi wazha a gwa. **25** Kabangəkə wu pama 'ya, zamə'yar a'yi mədəfau. Nda dəgala nda hər mala, ba ji tə gəra ya zər. Kə ji piyari mala kə anə zamə nyi. **26** Abangə nga nyi dā ənga zamə nyi nə məthləkura nyi, ənga nə makərkura nyi, ba'anə nə mədəfəkura nyi kau. **27** Ayukuda nyi patəu, kə mala nyi tə tsu. **28** Ma nji hya'ari sara vir tau, mala wa nga ju nda dā wu pama nda? Arya patəkura nda a həri nyi ri nda aga mala.” **29** Yesu shadəwa nda, ji na, “Dəngar hyi a'yi tsatsa'a mai ara nahyi wu sən sərə tsətsəfə wu ndər Hyal mai ənga nahyi wu sən dənama nə Hyal. **30** Ar pəcir hya'ara vir tau, shili wu hə mala mai, mathləkə'yi tsu nju lə anə shili mai, ama ndu nda dā ənggər waladi'yar a dəməlmau. **31** Ar kəra hya'ari sara vir tau a'yi hyi jigana sərə Hyal nana anə hyi wa? Ənggəra nji tsəfəri abər, **32** ‘Nayi ngə Hyal nə Ibrahimu, ənga Hyal nə Ishaku ba ənga Hyal nə Yakubu.’ A'yi ja Hyal nə nji tətə mai ama Hyal nə njira ənga pi.” **33** Ənggəra dlamir nji nggari abangau, ba highiḃa nyi dā sə dədəgur anə nda. **34** Ta njir Farisi nggari abər Yesu a hadiyari miya njir Sadusi, ba njir Farisi kaḃiya dzə ba ndə shili əgya Yesu. **35** Pathləu wu pama nda, ndəra wu sən sə gagadəu ar kəra dladau, sa dzə Yesu ənga najaka yiwa sau. **36** “Maləmə, dladə mani nga ndiya patər dladə ənga dəgala?” **37** Yesu shadəwa nyi, ji na, “‘Ga yiwu Hyal Thlagə ngau ənga dəfuwa gə papatəu, ənga piya gə papatəu, ba ənga dənga ngə papatəu.’ **38** Najakə ngə dladə nə tanggərma, naja nga ndiya ənga dəgaləu. **39** Minu nyi ənggər naja nga nyi, ‘Ga yiwu təwul ngau ənggər kərngau.’ **40** Patər dladəu ənga highiḃa nə

Nabi'yar ar dladɓ'yar kɛ mɛthlɛ kɛ nga ndɛ ta'yau.” 41 Ar pɛci kɛra njir Farisi dabɛya dzɛ ar vi zɛmɛu, kɛ Yesu yiwa nda, 42 “Mi ngɛ dɛngar hyi ar kɛra Kɛrsiti ya? Zɛr wa nga ja?” “Zɛr Dawuda,” ɛngwar nda. 43 Kɛ Yesu na anɛ nda, “Ya lagu mani ngɛ Dawuda wu ndɛr lagu Mambɛl, ju ngga nyi ɛnga ‘Thlaga’? Arya ji na, 44 “‘Thlaga na anɛ Thlaga ɗa, “Nggya lagu mazɛma yau, kɛl yi fiya dawa ngau ɛgya kida hiya gau.” 45 Ma Dawuda ngga nyi ɛnga ‘Thlagɛu,’ lagu mani nga ji bɛra ɗa zɛr nya?” 46 Ndɛ a'yi kɛra uya sɛr shadɛwa mai, mbari ar pɛci ta ndɛ a'yi ɛnga ɗɛfu yiwa nyi sɛ mai.

23 Kɛ Yesu nar nyi anɛ dlamir nji ɛnga zɛmbɛlma nyi'yar, 2 “Malɛmɛ dladɓ'yar ɛnga njir Farisi nanda ngɛ ɛnga dɛnama nɛ highibɛ dladɓ nɛ Musa. 3 Agabangɛ hya nggya njir bɛla kalar sɛra ndu na. Ama hya sara mɛl sɛra ndu mɛl mai, aya nandɛ wu bɛlari sɛra ndu highibɛ mai. 4 Ndu mbiya kar tɛdɛbɛu kɛra dzadzau ara hau ba nda fɛr nyi ar papadla nji, ama nanda ɛnga kɛrnda nandɛ wu fɛ alaga zɛr tsa nda aga dlɛwa nda mai. 5 “Ndɛ wu mɛl sɛr mɛla nda patɛ aga nja na. Ndu mbɛ pɛrki nɛ fɛ ndɛr Hyal dlabɛ ɛnga takulagɛu ba ɛnga nggusɛri nɛ ha ɛgya fɛlangɛ dzɛgamɛu. 6 “Ndu yiwu nja nɛ nda vir nggya kadakadarkur wu mini, ɛnga sɛr nggya kɛra ndiya ɛnga mɛnahɛu wu umbwa daɓɛ dzɛ'yar. 7 Ndu yiwu nja usa nda ar sugu, ɛnga ndu yiwu tsu nja ngga nda ɛnga ‘Malɛmɛ.’ 8 “Ama nja kyaga ngga hyi ɛnga ‘Malɛmɛ’ mai, aya Malɛmɛ zɛmɛ nga ja ara hyi wacu, ɛnga zamɛ nga hyi patɛu. 9 Hya sara ngga ndɛr duniya ɛnga ‘Tada’ mai, aya Tada zɛmɛ nga ja ara hyi, naja ngɛ ndɛra a dɛmɛlmau. 10 ɔtsu,

nju kyaga ngga hyi ənga 'Tarki' mai, arya Tarki zəmə nga ja ara hyi, naja ngə Kərsiti. **11** Gau wur hyi, ja dā ənggər ndər məl thlər anə hyi. **12** Kalar ndəra wu fə kərny nju nda tina nyi, ama ndəra tina kərny tsu nju nda hana nyi. **13** "Sər təhudə anə hyi maləmə dladə Musa 'yar ənga njir Farisi, njir ngguta vi! Hyi dari nyi lagur vu təlkur Hyal anə nji. Nahyi ənga kərhyi nahyi vu mai, ənga nahyi piyari nyi lagu tsu anə njira vər yiwu nda vu mai. **14** [Sər təhudə anə hyi maləmə dladə 'yar ənga njir Farisi, nahyi njir ngguta vi! Hyu mbətəbiya kar mathləkə 'yi təsəl ənga hya dzəgwa məliya kədi Hyal tugu aga nja na. Agabangau, Hyal wu nda nə hyi bwaḃwatə gagadau.] **15** "Sər təhudə anə hyi maləmə dladə 'yar ənga njir Farisi, njir ngguta vi! Hyu ma 'yi ba 'a a biyar ya məlmə ənga a biyar ya dəl, aga hya kəzəya alaga zəmbəlma pathləu kəra wu nu hyi. Ama tsu ndəra hyi uya, ba hya məliya nyi fərkaferka a ndiya hyi, nahyi wazha u'ur kətsa. (Geenna g1067) **16** "Sər təhudə anə hyi, nji ləfə nə tədəmwa. Kə hyu na, 'Ma ndəra səm fəla ənga ki Hyal, naji ndzana sə mai, ama ndəra səm fəla ənga əndzau nə ki Hyal, səm fəla nyi a mbar nyi ri.' **17** Nji thləkələməu, nji ləfau! Mani nga ndiya ənga dəgala, əndzau əndəga Ki Hyal kəra məliya əndzə kə cica? **18** Hya vər na tsu, 'Ma ndəra səm fəla ənga bagadi nə nggyi sau, naji ndzana sə mai, ama ndəra səm fəla ənga sərə nji ləri, səm fəla nyi a mbari nyi ri.' **19** Nji ləfau! Mani nga ndiya? Sərə nji ləri əndəga bagadi kəra məliya sərə nji ləri kə cica? **20** Nggara mə ja, kalar ndəra səm fəla ənga bagadi nə Hyal, a səmkur ja fəla əni ba sərə a dari patəu. **21** Kalar ndəra səm fəla ənga Ki Hyal tsu, a səmkur ja fəla

əni ənga ndəra vər nggya a gwa. **22** Kalar ndəra səm fəla
 ənga dəməlmau, a səmkur ja fəla ənga tsəkafə Hyal ənga
 ndəra vər nggya a dari. **23** “Sər təhudə anə hyi, maləmə
 dladə'yar ənga njir Farisi, njir ngguta vi! Hyu həbiya nyi
 anə Hyal pathləu wu sə kumo nə kwanjadi, ənga nggajiji,
 ba culi kanggəranggahyiu. Ama kə hyi piyari dladə kəra
 ndiya ənga mənəhəu, ca ngə məl sərə tsa'a, ba təhudəu,
 ba ta'yi ar jirkur. Hyu kyaga məl thlər ənga sə'yar kau,
 a'yi kəl hya piyari alenyi sə mai. **24** Nahyi njir təďəmwa
 ləfau, hyu tsəbiya favə wu 'yimi a sara hya tasiya, ama
 kəja hya dzəgwa tasiya ri dləgwaməu. **25** “Sər təhudə anə
 hyi, maləmə dladə'yar ənga njir Farisi, njir ngguta vi! Hyi
 cina dagərya cala ənga cala wu, ama hudə nyi nyinyi ənga
 dlərbau ənga kasali. **26** Nahyi Farisi nji ləfau! Hya kyaga
 cina hudə cala ənga cala wu kwatahəu, kadivira ya nyi a
 ɗa camə tsu. **27** “Sər təhudə anə hyi, maləmə dladə'yar
 ənga njir Farisi, njir ngguta vi! Ənggər hu kəra nji pabəri
 ya nyi pərtə nga hyi, sara biya nju lari nyi gumaguma,
 ama a vu hudə nyi, nyinyi nga nyi ənga ɗəhi nji ɗiɗiya
 ənga kalar sə diyadiyaɗəu. **28** Lagu zəmə nga hyi, nju
 lari a biya ənggər nji tsapəu, ama a vu hudə hyi njir
 ngguta vi ənga njira gərə bəla ɗər Hyal nga hyi. **29** “Sər
 təhudə anə hyi, maləmə dladə'yar ənga njir Farisi, nahyi
 njir ngguta vi! Hyi həriya nyi hu anə nabi'yar ənga hyi
 ɓathləya dza hu nji tsapəu. **30** Ənga hyu na, ‘Maja abər
 a'yi 'ya ar pəcir əjir 'ya, 'yi wu ɗa fuwa tsi wu pə mashi
 nə nabi'yar mai.’ **31** Lagu kə nga hyi cabiya abər nahyi
 ngə culi njira tsəya nabi'yar. **32** Hya nyabiya tsəla bikə nə
 əjir hyi kəja! **33** “Nahyi pabə'yar! Wazha mətsapa! Lagu

mani nga hyu nda kətiya kərhyi ara numa nə u'ur kətsa?

(Geenna g1067) **34** Agabangau, yu səwa hyi nabi'yar ənga njir sən sau ba maləm'yar. Wu pama nda hyu nda tsəya, ənga hyu dlakəya alenyi njir nda ar wu dladlakau. Alenyi nji tsu hyu nda dægə nda ənga wudə wu umbwa dəbə dzə'yar, ənga hyu nə nda ɓwaɓwatə ənga hya kədləbiya nda sara wu məlmə paməpaməu. **35** Agabangau, a dar kərə hyi ngə mashi nji tsapəu patə kərə nji tsəya wu duniya, mbari ar mashi Habila ndə tsapəu ba'a shili ar mashi Zakariya zər Berikiya, ndərə hyi tsəya wu pama vi cici wu Ki Hyal ənga bagadi. **36** Yu nar hyi ənga jiri, numa nə sə'yar kə patəu wu də ənga njir zaman əshina kau.” **37** “Əm, Urshalima, Urshalima! Ndər tsa nabi'yar, ənga ndər vavaka njira Hyal səwa ngə a shili ənga tsəka kəl ta gə dləna nda! Aga yidəu nga yu yiwu ya fəri tsa yi ar dza nji ngə pata, ənggər kərə miya təkə wu tsəm wazha nyi əgya ja, ama nahyi piyari də mai! **38** Lara mə gəyi, kəja kir hyi a nggyari hudaʔi. **39** Yu na anə hyi, tsu hyu ɓərə lari də mai, kəl hyi nda na, ‘Barka anə ndərə wu shili wu thləmər Thlagəu.”

24 Kə Yesu piyari huda ki Hyal ja vər ma'yi, kə zəmbəlma nyi'yar shili əgya ja ndu caca anə nyi həhər'yar nə ki Hyal. **2** “Hyu lari sə'yar kə patə ya?” ji shadəwa nda. “Yi wu nar hyi jirkura nyi, tsəka hər ki'yar kau, a'yi ənggau kərə gərə dlana mai, nju nda dlana nda papatəu, nju piyari tsəka zəmə ar kərə kuvwa nyi mai.” **3** Ma Yesu a vər nggya a dar mə zaitunu, kə zəmbəlma nyi'yar thləwa nyi zhizhir nda. Əngwar nda, “Nar 'ya, ənuwa ngə pəci kərə sə'yar kə wu nda dər kərə, ənga mi ngu nda də mətsamə nə shili nga, ənga kuɗiyar najaka duniya?” (aiōn g165) **4** Yesu

shadēwa nda, ji na, “Hya nggya hya tsamē əŋga hangəkal nja sara nggutana hyi.” **5** Arya nji gangəu wu nda shili wu thləmə dā, ndu na əŋga kərnda, “Nayi ngə Kərsiti,” ba nda nggutana nji gangəu. **6** Hyu nda nggari ar kəra papa əŋga ndər əngwa əngwa ar kəra papa, hangəkalər hyi ja sara hya'ari mai. Kəl ma sə'yar kə nyabiya dzau, ama tsu kudər duniya nadəu. **7** 'Yi'yi wu dlədə 'yi'yi, əŋga təlkur wu nda par təlkur. Wuḅau əŋga kənggədər 'yi'yi wu nda dərker ar vi paməpamə gangəu. **8** Sə'yar kə patə dzəgwar ḅwaḅwatə ngə wacu. **9** “Nji wu nda lər hyi aga nja nə hyi ḅwaḅwatə əŋga tsu nja tsətsəya hyi. Nji patə wu nda piyari shishir dza hyi arya yau. **10** Ar pəci ta nji gangəu wu nda piyari mbərsar nda, əŋga ndu nda thləna hiya kuvwar nda, ba tsu nda piyari shishir dza kuvwar nda. **11** Nabi fati'yar tsu wu nda shili, ba nda sa nggutana nji gangəu. **12** Arya dəmwa'yikur wu nda cakau, yiwukur nə badəgala nju nda dā shishi'wu. **13** Ama ndəra cinapi ba'anə kudīya, ju uya mbədau. **14** Ətsu ndəshigu nə təlkur Hyal nju nda tətəlna ba'amani wu duniya, aga ja dā sakida anə njir duniya patəu, kadivira kudīyar duniya wu shili. **15** “Ma hyi lari sə zhizhigər wu ki Hyal kəra cicau, ənggər kəra nabi Daniyalu nana ta, bəgə ndər jiga ja nggabiya. **16** Bəgə njira vər nggya wu Yahudi nda hwi a du mau. **17** Ndəra a dar kəra umbwa, ja sara gya ja vu ki aga vuwa hə sə mai, ara ja sara sana pəci. **18** Ndəra a gwa tagə tsu, ja sara sha a su ki aga sa hə kar ha nyi mai. **19** Pəci ta wu nda dā sər təhudə anə mathləkə'yi kəra əŋga hudəu əŋga kəra a vər lə u'wa ar pəci ta! **20** Hya kədi Hyal sə ka sara dā pəcir fwahəu əŋga alaga ar pəcir ḅəlsar. **21** Ar pəci ta

ɓwaɓwatə wu nda ɗa gagadɗau kɛra nji gɛra saya ɗahari
 mbari ar dzɛgwar duniya, ɛnga tsu culiya nyi wu ɓɛra nda
 ɗarkɛr mai. **22** Maja a'yi Thlagɛ gannna dzɛgamɛkura pɛci
 kɛ mai, ndɛr uya mbɛɗau a'yi mai. Ama arya nji cacadɛ
 nɛ Hyal, a gannar ja dzɛgamɛkura pɛci kau. **23** Ar pɛci ta,
 ma nji nar hyi abɛr, 'Kɛja Kɛrsiti ɛnggau!' alaga, 'Wata ja
 a ndɛna!' hya sara hɛnggɛri ɛnga nda mai. **24** Arya Kɛrsiti
 nɛ fati ɛnga nabi'yar nɛ fati wu nda shili ndu sa mɛl sɛ
 dɛdɛgur nɛ ngguta nji alaga nji cacadɛ nɛ Hyal ma, ma
 sɛn ɗa nju nda nggutana nda. **25** Nggara mau ja, a nar
 hyir yi sɛ'yar kɛ tsu kadɗu. **26** "Agabangau, ma vanyi ndɛ
 nar hyi, 'Wata ja a gwar tagɗu,' hya sara biya sɛhimi nyi
 mai; alaga ji na anɛ hyi, 'Kɛja ja ɛnggau ar vir mbwau,'
 hya sara hɛnggɛri ɛni mai. **27** Arya shilɛr Zɛr Ndau, nju
 nda lari patɛ ɛnggɛr kɛra par wu sɛm sara wu sɛbiyar
 pɛci ba nju lari patɛ wu gwa tɛɗɛ pɛci. **28** Ma vira sɛ
 tɛtau ari ɛna ngɛ kwadɛgɗu wu kaɓau. **29** "Ayukudɗa pɛcir
 ɓwaɓwatɛ kɛ tɛrabiya shi'udɗu, "Pɛci wu nda vu kuthlɗu,
 ba hya wu nda nggɛl ara mbɛl shashilga wu nda tɛɗau
 sara dɛmɛlmau, ɛnga tsu dɛnama'yar nɛ sɛbɛ dɛmɛlmau,
 wu nda kɛnggɛɗɛr dzau." **30** "Ar pɛci ta mɛtsamɛ nɛ
 Zɛr Ndau wu nda cabiya dzɛ a dɛmɛlmau. Njir duniya
 papatɗu wu nda gwu sɛ'yinggu. Ndu nda lari Zɛr Ndau
 wu shida sara dɛmɛlmau wu dlama ɛnga dɛnama ba ɛnga
 kadakadarkur nyi gagadɗau. **31** Ju nda sɛwa waladi nyi'yar
 ɛnga nja mbɛɗiya madiya tɛlɛmɛ ɛnga ɗahɛ ngga, ba nda
 dzɛgwa kaɓiya nji cacadɛ nyi sara wu ndɛla mɛlmɛ ba'a
 ndar vanyi. **32** "Highiɓɛra mau sɛ sara ara wur kanda. Ma
 tsa nyi'yar dzɛguya dlɛɗau ɛnga hyali wu thlau, hya sɛni

abər biyargwa a shiliri. **33** Abangə tsu, ma hya lar sə'yar kə a dəri, hya nggya ənga səni abər pəci a dər ləhəu, ləhə ar yir hiya hyi. **34** Yu nar hyi jirkura nyi, najaka zamanəu, a'yi wu tərabiya mai, kəl sə'yar kə patə nyabiya dzau. **35** Dəməlməu ənga gyiwu 'yi wu nda tərabiya, ama ndər də nə nyi wu tədəu a gyiwu 'yi mai.” **36** “Ndər səni pəci ənga saka kəra sə'yar kə wu dərkər a'yi mai, alaga waladi'yar kəra a dəməlməu, ənga alaga Zəra nyi, ama kəl Tada zhizhi nyi. **37** Ənggər kəra dərkər wu pəcir Nəhu, abangə nga nyi wu nda də ar pəcir shilər Zər Ndau. **38** Kadivira pəlimba sana duniya, nji kəl səm sər səm ənga sa sə sasa, ndu fa'a mathləkə'yi ənga ndu lə ku'yi anə shili, ba'anə shili ar pəci kəra Nəhu gwu kwambwal dəgal ta ari. **39** Fədəngəkər nda abər sə ənggər kə wu də, ya, kəja pəlimba a shiliri ka sa kwafəna nda. Tangə ənggər ta nga nyi wu nda də ar pəcir shilər Zər Ndau. **40** Ar pəci ta, shili məthlə a vər məl thlər ar fa, ba nja hər ndə pathləu ba nja piyari pathləu. **41** Ar pəci ta, mathləkə'yi məthlə a vər awau ar bəra, ba nja hər ndə pathləu ba nja piyari pathləu. **42** “Agabangau, hya tsamə ənga hangəkal arya nahyi wu sənbiya tara pəci mani ngə Thlagə wu nda shili mai. **43** Nggabiya mau, maja abər thlagər ki wu səni pəci kəra ndər həl wu shili wu ki nyi, ju nggya lili'u, naji wu piyari ndər həl a sa pəthlə ki nyi mai. **44** Agabangau, kəl hya nggya papabau, arya nahyi wu səni tara ənuwa ngə Zər Ndau wu nda shili ari mai. **45** “Wa ngə mafa kəra tsa'a miya dəfuwa ənga ndər məl thlər kəra hahanga? Naja ngə ndə kəra tarki nyi wu fiya nyi dəgal ar kəra njir məl thlər nyi'yar, aga ja nə nda sər səm ar pəci kəra tsatsa'a. **46**

Mafa kera thlagar ki nyi shili ji sa thlawa nyi ja ver mal thlar nyi kakalau, ju da engagaguli. **47** Yu nar hyi jiri, tarki nyi wu nda fiya nyi dagal ar kera sa nyi patau. **48** Ama ma ji da, mafa kera damwa'yi ngau, ju nda na ane karnyi, 'Kaja tarki da a nggyari ara shili kadau.' **49** Ba ji nggya aga daga njir mal thlar kuvwa nyi'yar, engagaguli sa sa sasa engagaguli sa sa sasa. **50** Ma ji mal abangau, tarki nyi wu nda shili kukuthlau ar paci kera ji gera nggani ju shili. **51** Tarki wu sa takasiya nyi ba ja sawa nja vakuwa nyi a vu pama njir ngguta vi, vira ndu vuwa nggya ndu tiwi engagaguli salam ba engagaguli da hir."

25 Ka Yesu dumwa engagaguli ndar, ji na, "Ar paci ta, nju nda gala talkur Hyal engagaguli ku'yi kumo kera gera sen nda sal kera hari pitellar nda, aga nda nda saka shilar salkwanjili. **2** Tefu wu pama nda dza ngagaguli nda, engagaguli tefu wu pama nda tsu hahanga ngagaguli nda. **3** Dza nyi'yar ka hari pitellar nda gera engagaguli mal zabakwa wu pala. **4** Hahanga nyi'yar hari pitellar nda engagaguli mal zabakwa wu pala. **5** Salkwanjila nyi a'yi shili kadai mai, ka nda gwa ghanyi, ka ghanyi hana nda patau. **6** "Hathlar vu'yi, ka nji siya mala wau, aber, 'Kaja salkwanjila a shiliri! Sabiya mau hya sa dlawuri nyi.' **7** "Ka ku'ya nyi'yar pato hya'ari sara wu ghanyi, ka nda mbambawa u'u wu pitellar nda. **8** Ka dza nyi'yar ka na ane ku'yi hahanga kau, 'Dar 'ya mau, maler hyi ka kukushu, kaja pitellar 'ya a gwari wu tau.' **9** "Engwar ku'yi hahanga ka ane nda, 'Awau, wu da tsa'a ane men pato mai, sera hya mal ca nga hya ma'yi a biya ara njir dalna mal aga hya biya dalbiya nar hyi.' **10** "Ama ma tsu nda ar lagu a ver ma'yi a nda dal mala nyi, ba salkwanjili

shili. Ku'yi kəra pabəri kərnda ma'yi əkkə'yi ja a vwar vir mini nə hə dzau, kə nji hədiya miya kiya nyi. **11** “Ayukuda bəliya sar kushu kə alenyi ku'yi ta shili, ndu na, ‘Tarki! Tarki! Pahəna 'ya miya kil’ **12** “Ama ju nda shadəwa nda, ‘Nayi wu səni hyi mai.’ **13** “Agabangau, hya nggya ənga hangəkal ariya nahyi wu səni pəci ənga saka nə shili da mai.” **14** “Təlkur Hyal wu nda da ənggər ndəra wu nda ma'yi a nda gə ndə nadəu, kə ji ngga mafa məl thlər nyi'yar, ba ji təkəya nda gənna nyi. **15** Ji nə nyi gənna dubu təfu anə vanyi ndau, anə vanyi ndau gənna dubu məthlə ənga gənna dubu pathləu tsu anə vanyi ndau. Anə kalar ndau, ba ji nə nyi sərə tsa'a aga dənama nyi. Kə ji dzəgwa ma'yi a nda gə ndau. **16** Ndəra nji nə nyi dubu təfu ma'yi ənga kusa ji nda shafəli ənga sərə nji nə nyi, ba ji uya akkəri dubu təfu a dar kəri. **17** Abangə tsu ndəra nji nə nyi dubu məthlə uya akkəri dubu məthlə a dar kəra nə nyi. **18** “Ama ndəra nji nə nyi dubu pathləu ma'yi, ji nda labiya ka'u a gyiwu 'yi, ba ji dəwana gənna thlagər ki nyi a gwa. **19** “Ayukuda pida gangəu, kə thlagər ki mafa'yar kə sha shili, ji sa yiwa aga nda nar nyi ənggəra ndə da ənga gənna kəra ji nə nda. **20** Ndəra dləwuri dubu təfu shili ənga dubu təfu a dar kəra nyi, ji sa na, ‘Thlagər ki, gə nə da dubu təfu, kəja a bəra uyari yi dubu təfu a dar kəri.’ **21** “Thlagər ki nyi shadəwa, ‘Usi mafa tsapəu ndər məl thlər tsa'a miya dəfu! Gə məl thlər ngə tsa'a miya dəfu ənga sə kushu kəra nji nə ngau, agabangau, yu nda fiya ngau, ar kəra sə gangəu. Shili ga nyabiya dzə ənga caguli ənga yau!’ **22** “Ndəra dləwuri dubu məthlə tsu shili, ji sa na, ‘Thlagər ki, gə nə da dubu məthləu, ya, kəja ya

ɓɓɓa uyari akkɓri dubu mɓthlɓ a dar kɓri.' 23 "Thlagɓr ki
 nyi shadɓwa, 'Usi mafa tsapɓu ndɓr mɓl thlɓr tsa'a miya
 dɓfu! Gɓ mɓl thlɓr ngɓ tsa'a miya dɓfu ɓnga sɓ kushu
 kɓra nji nɓ ngau, agabangau, yu nda fiya ngau, ar kɓra sɓ
 gangɓu. Shili ga nyabiya dzɓ ɓnga caguli ɓnga yau!' 24 "Kɓ
 ndɓra dlɓwuri dubu pathlɓu tsu shili, ji sa na, 'Thlagɓr ki,
 a sɓni yau abɓr nagɓ ndɓ dzadzau ngau, gu fa'a sau ar
 vira gɓ gɓra thlɓkana, kɓja nagau ndɓ yiwu sɓ kurthlɓ
 ngau. 25 Ca ngɓ mɓliya hivɓr mbar dɓ ara mɓl thlɓr ɓnga
 gɓnna ngau, ba yi labiya ka'u a gyiwu 'yi, ba yi dɓwana
 a gwa. Kɓja sɓ ngau tsu tsɓka'a.' 26 "Kɓ thlagɓr ki nyi
 shadɓwa, 'Nagɓ mafa dɓmwa'yi hangɓkal ndɓ kukufɓu!
 ɓm, a sɓni gɓ abɓr yu sɓn fa'a sau ar vira yi gɓra thlɓkana
 ɓnga nayi ndɓr yiwu sɓ kurthlɓ ngɓ ya? 27 Ma abangɓ
 ja, gu kyaga nda hɓri gɓnna dɓ a dar vir fɓ gɓnna aga
 ma yi shili ɓnggɓr kau, yu sa uya akkɓri a dar kɓri. 28
 "Dlɓwura mau gɓnna dubu pathlɓu kɓra ara ja kau, ba
 hya nɓ nyi anɓ ndɓra ɓnga dubu kumou. 29 Arya ndɓra
 ɓnga sau, nju cakɓr nyi aga ja uya gangɓu. Ndɓra gɓra
 ɓnga sɓ tsu, alaga sɓra a'yi ara ja kushu kau, ba nja ɓɓra
 dlɓwuri ara ja. 30 Ba nja dzɓgwa vakana mafa dididi kɓ a
 biya, a vu kuthlɓu vira ju nda tiwi ɓnga sɓlɓm ba ja dɓ
 hira ja gagaɓau.' 31 "Ar pɓci kɓra Zɓr Ndau wu nda shida
 wu kadakadarkur nyi, ɓnga waladi'yar patɓ ɓkkɓ'yi ja,
 ju nda sa nggya ar tsɓkafɓ nɓ kadakadarkur. 32 Nju nda
 sa kɓbiya patɓr njir duniya wu mwa nyi, ba ja dzɓgwa
 tɓkɓbiya nji patɓ bwata mɓthlɓ ɓnggɓr kɓra ndɓr ɓɓla
 wu tɓkɓbiya pama tɓmahɓ'yar ɓnga ku'yar. 33 Ba ja nda
 piya tɓmahɓ'yar lagu tsi mazɓma ja ɓnga ku'yar lagu tsi

matsala ja. **34** “Ba təl a dzəgwa na anə njira ar mazəma ja, ‘Shila mau nahyi njira Dəda fənggər hyi barka; hya dləwuri sər fa'a kir hyi, ca ngə təlkur Hyal kəra nji pabər hyi tsu kadə mudlau. **35** Arya dādəməu wubau a vər tə də, ba hyi nə də sər səm. Hili a vər tə də, ba hyi nə də sər sa, ənga tsu məthləpi yau, ba hyi hər də a vu kir hyi. **36** Turusu yau, ba hyi har də kar, kə yi də gəra ngga, ba hyi shiləgəbiya də. Nji fuwa də wu fursəna, ba hyi sa tular də.’ **37** “Ba nji tsapə ka na anə nyi, ‘Thlagəu, a nuwa nga 'yi lar ngə ənga wubau, ba 'yi nə ngə sər səma, ənga 'yi lar ngə ənga hili, ba 'yi nə ngə sərə ga sa ka? **38** Ba a nuwa nga 'yi lar ngə məthləpi, ba 'yi nggar ngau a vu kir 'ya, əndəga turusu, ba 'yi nə ngə sərə ga har ara? **39** Ənga ətsu a nuwa nga 'yi lar ngə gəra ngga ənga wu fursəna, ba 'yi sa tular nga?’ **40** “Ba təl ka dzəgwa shadəwa nda, ja na, ‘Jiri nga yu na anə hyi, kalar sərə hyi məliya nyi anə kusha zamədə'yar kau, anə də nga hyi məliya.’ **41** “Ba təl ka dzəgwa na anə njira ar matsala ja, ‘Kwaya mau a dzər də, nahyi nji shishi'wau, ma'ya mau a ndu u'ur kətsa kəra nji pabəri nyi anə Shatan ənga waladi nyi'yar. (aiōnios g166) **42** Arya wubau a vər tə də, nahyi nə də sər səm mai. Hili tsu a vər tə də, nahyi nə də sər sa mai. **43** Kə yi də məthləpi anə hyi, nahyi nggar də a vu kir hyi mai. Turusu yau, nahyi nə də kar ha mai. Ənga gəra ngga yau, ənga wu fursəna, nahyi sa tulari də mai.’ **44** “Nanda tsu, ndə shadəwa nyi, ‘Thlagəu, a nuwa nga 'yi lar ngə ənga wubau ənga hili a vər tə ngau, ənga məthləpi gau, ənga wu fursəna, ənga gəra ngga ba turusu, ama na'yi dləwari ngə maya?’ **45** “Ba ja dzəgwa shadəwa nda, ‘Yi wu

nar hyi jirkura nyi, kalar sərə hyi gərə məliya nyi anə kusha zaməda'yar kau, anə də nga hyi nggəl ara məl.'

46 “Ba nda ma'yi a gwu bwaḃwatə gərə kudau, ama nji tsapəu nər nda a gwu pi gərə kudau.” (aiōnios g166)

26 Ənggərə Yesu kudəna na patə sə'yar kau, kə ji na anə zəmbəlma nyi'yar, **2** “Hyu səni abər, lardur nə vəlna a hyiri pida məthlə ənga tsu nju nda sa ləri Zər Ndau aga nja dlakəya nyi.” **3** Kə pubu dədəgal'yar ənga njira nggurəm nə məlmə kaḃiya dzə patə ar pathla nə pubu kərə ndiya ənga dəgaləu, ndəra nju ngga ənga Kayafasu. **4** Ndə mba miya lagu kərə nda sən uya nda mbar Yesu ari dədəwa aga nda tsəya nyi. **5** Ama kə ndə na, “A'yi pəcir mini kə mai, ara ja sara hya'ana hangəkala nji.” **6** Ma tsu Yesu wu Bethlani, wu ki Simanu ndəra dədəməu ndər pibi, **7** kə vanyi mala shili ənga pəla mal kisəu kərə nju dəl ənga gənna gangə gagadəu. Mala kə shili ji sa pənggər nyi mala nyi a gyar kərə ja ar pəci kərə nda vər səm sər səm. **8** Ta zəmbəlma nyi'yar lari abangau, kə huḃa nda ndzau, ndu na anə kərnda, “Wathləmə culi najaka wira sa? **9** Mal kau, nju sən dəlna ənga gənna gangəu, ba nja dləwari nji tətə dənama ənga gənna nyi.” **10** Arya Yesu wu sənbiya sərə ndu na, kə ji na anə nda, “Aga mi nga hyu ḃwanə nyi kər anə mala ka? A məliya ḃar ja sərə mənəhəu. **11** Nji tətə dənama a'yi nda əkkə'yi hyi parangəu, ama nayau a'yi yi əkkə'yi hyi parangə mai. **12** Mal kisə kə ji pənggər ḃa kau, nə pabə dzə nə həḃə ḃa ngau. **13** Yu nar hyi jirkura nyi, kalar vira nju nda tətəlna ndəshigu kə ari wu duniya patəu, nju nda ndər ar kərə sə kə ji məliya kau, aga dəngari ənga ja.” **14** Kə pathləu wu

pama zəmbəlma nyi kumo apə məthləu, kəra nju ngga ənga Yahuda Isikarayoti ma'yi a ndəgya pubu dədəgal'yar, 15 ji nda yiwa nda, “Yidawu nga hyu kina də ma yi sən lər hyi nya?” Kə ndə jigabiya gənnə sulayi makərkumunyi 16 Mbari ar pəci kau, ngə Yahuda wu gal lagu kəra ja sən ləri Yesu ari. 17 Ar pəci nə tanggərma nə lardur nə macikəl gəra thləlamə, kə zəmbəlma nyi'yar shili ndə sa yiwa nyi, “Əmani nga gu yiwu 'ya pabəri ngə vir səm lardur nə vəlna ka?” 18 Kə ji shadəwa, ji na, “Ma'ya mau a vu huda məlmau, hyu vuwa thləwa vanyi ndə a vuna, ba hya nar nyi, ‘Maləmə ngə na, abər, pəci nyi a dər ləhəu. Ju sa səm lardur nə vəlna əkkə'yi zəmbəlma nyi'yar wu ki ngau.’” 19 Kə zəmbəlma nyi'yar məliya ənggəra ji nar nda ta, ba ndə pabəri vir səm lardur nə vəlna nyi. 20 Ənggəra wagə də, Yesu nggya aga ja səm sər səm əkkə'yi zəmbəlma nyi'yar kumo apə məthləu. 21 Ma tsu nda vər səm sər səm, kə Yesu na anə nda, “Jiri nga yu na anə hyi, pathləu wu pama hyu nda thləna hiya yau.” 22 Kə dəfuwa nda ndzə gagaɖau, kalar ndu dzəgwa na anə nyi wu pama nda, “Ənga jiri, nayi ngə ya, Thlagəu?” 23 Kə Yesu shadəwa, “Ndə ka a vər fə tsi wu cala ənga yi kau, ngu nda thləna hiya yau. 24 Zər Ndau, wu tə ənggəra nji tsəfəri ar kəra ja, ama sər təhudə anə ndəra wu nda thləna hiya Zər Ndau. Wu ndiya anə ndə kau, kuji nji gəra ya nyi.” 25 Kə Yahuda ndəra wu nda thləna hiya ja na, “Maləmə, ənga jiri nayi ngə ya?” Yesu shadəwa, ji na, “Angə, nagə ənga kərngə ma, a nabiyar gau.” 26 Tsu nda vər səm sər səm, kə Yesu həri macikəl, kə ji lər usaku anə Hyal, ba ji bəbələwa, kə ji nə nyi anə zəmbəlma nyi'yar, ju

na, “Dlɔwura mau hya sɛm, naja kɛ kumɛr dza yi ngau.”

27 Kɛ ji hɛri kyakiwa nɛ 'yimir wur inabi, kɛ ji lɛr usaku anɛ Hyal, kɛ ji nɛr nda, ju na, “Patɛkura hyi, hya sa. 28 Najakɛ mashi dɛ ngau nɛ nyabiya alkawal mafɛliyangɛ, kɛra nju nda pɛna aga tɛfɛbiya bikɛ nɛ nji patɛu. 29 Yu nar hyi, tsu yu bɛra sa 'yimir yayar wur inabi mai, kɛl pɛci kɛra yu nda sa mafɛliyangɛ ɛnga hyi wu tɛlkur nɛ Dɛdɛ.” 30 Ayukudɛ ndɛ kudɛna thlɛ na, kɛ ndɛ ma'yi a dar Mɛ nɛ wur Zaitunu. 31 Kɛ Yesu na anɛ nda, “Vu'yi ɛshina kau, patɛ hyi, hyu nda tɛtɛlnakɛr ɛrya sɛra wu nda dɛ ɛnga yau. Ara tsɛtsɛfɛ nga nyi wu lɛkakadɛ nɛ Hyal, abɛr, “‘Yi wu nda tsar kɛra ndɛr bɛla, ba bɛla nɛ tɛmahɛu a tɛtɛlnakɛr.’ 32 Ama ayukudɛ yi hya'ari sara vir tau, yu tɛrabiya wu mwar hyi a vu Galili.” 33 ɔngwar Biturusu anɛ nyi, “Alaga nji patɛ hwinakɛr ndɛ piyari ngau, nayi wu, piyari ngɛ nɛ dɛ mai.” 34 Kɛ Yesu shadɛwa nyi, ji na, “Yu nar ngɛ jirkura nyi Biturusu, ɛshina vu'yi kau, kadivira vɛgɛmɛ wu nda wau, gu kɛpalna sɛn dɛ ar kɛr ar kɛr makɛru.” 35 Kɛ Biturusu bɛra na, “Alaga nji tsɛya dɛ dɛbɛ ɛnga gau, nayi wu kɛpal sɛni ngɛ mai.” Kɛ patɛkura alenyi zɛmbɛlma nyi'yar nana abangɛ tsu. 36 Kɛ Yesu ɛkkɛ'yi zɛmbɛlma nyi'yar ma'yi a ndar vanyi vi kɛra nju ngga ɛnga Gyatsimani, kɛ ji nda na anɛ nda, “Nggya mɛ nɛr hyi ɛnggau, yu ma'yi a ndu mwa ya nda kɛdi Hyal.” 37 Kɛ ji hɛri Biturusu ɛnga wazha Zabadi mɛthlɛ ɛnga ja, nanda ngɛ Yakubu ɛnga Yahwana, naja ɛnga hudɛ kiyakiyar gagadɛu ɛnga bwaɔwatɛ ara sɛra ja a gwa. 38 Kɛ ji na anɛ nda, “Hudɛ ndzɛndzɛ kɛra ya gwa a sɛn tsɛya dɛ. Nahyi hya nggya lili'u hya bɛla ɛnga

yau.” **39** Ji ɓar dzə kushu, ba ji dla lagu bama a gyiwu 'yi, ja vər ndər ənga Hyal, ju na, “Tada, ma ja abər yiwu ca ngə uya, bəgə ga həna najaka ɓwaɓwatə ar kəra yau. Alaga abangau, a'yi sərə yu yiwu mai, ama sərə gu yiwu.”

40 Ba ji sha shili ara zəmbəlma nyi'yar, ba ji sa thləwa nda wu ghanyi. “Mi nga ma? A'yi hyu sən nggya nə ɓəla ənga yi alaga nə saka pathlə wa?” Ji yiwa Biturusu. **41** “Hya nggya ənga ɓəla ənga hya kədi Hyal ara hya sara təɗau a gu dzau. Mambəl wu yiwu nə nyi, ama kumər dzə a təwari.” **42** Kə ji ɓəra ma'yi nə məthləkura nyi, ji nda ndər ənga Hyal, ji na, “Tada, Ma a'yi ɗa tsa'a aga ɓwaɓwatə ka həna kər mai, ama kəl yi təwari, ta'yi sərə gu yiwu patə ja ɗarkər.” **43** Ənggəra ji sha shili, kə ji ɓəra thləwa nda wu ghanyi, ara ghanyi tədəɓəu ar liya nda. **44** Kə ji piyari nda, ba ji ma'yi sə nyi nə makərkura nyi, kə ji nda ndər ənga Hyal, ji ɓəra nana sə'yar ta. **45** Ji ɓəra sha shili əgya zəmbəlma nyi'yar, ba ji thləwa nda wu ghanyi, kə ji na anə nda, “Tsu hyu ghanyi ya, hyu ɓəlsar ya? Tsa'a abangə ja! Pəci a ɗari nju nə nyi Zər Ndau a gwu tsa njir bikau. **46** Hya'ara mau, mənə ma'yi! Kəja ndər thlə hiya yi ta a shiliri!” **47** Tsu Yesu a vər ndər, kəja Yahuda, pathləu wu pama zəmbəlma nyi'yar kumo apə məthləu, shili ənga nji gangəu ənga katsakər ba zəwa wu tsa nda. Njira pubu dədəgal'yar ənga njira nggurum nə məlmə səwa. **48** Ndər thlə hiya ja kau, a dəgar ndar ja mətsamə, “Ma ndəra yi bərpiya nyi, naja ngau, mbari nya mau.” **49** Ənggəra ji dla, ba ji ma'yi təwar a ndəra Yesu, kə Yahuda usar nyi, ji na, “Usi Maləmə,” kə ji bərpiya nyi. **50** Əngwar Yesu anə nyi, “Bazhi ɗa, məliya sərə hə

nga shili.” Kə nja nyi shili ndə sa mbari Yesu, kə ndə səbiya nyi ɓaɓalu. **51** Ənggəra ndə lari abangau, kə pathlə wu pama njir ɓə Yesu təsəbiya katsakər nyi, ba ji thlana himiya mafa pubu kəra ndiya ənga dəgal əni. **52** Əngwar Yesu anə nyi, “Shabiya katsakər ngau a vu ki nyi, arya kalar ndəra tsəbiya katsakər, katsakər ngu nda tsa nyi. **53** Hyu nggani abər a'yi yu sən ngga Dəda, ba ja səwa dā alaga bwata waladi'yar kumo apə məthlə wa? **54** Ama lagu mani ngə sərə tsətsəfau wu ləkakadə nə Hyal wu nyabiya dza, abər a'yi ji dā lagu kə maya?” **55** Ar pəci ta, Yesu na anə dlamir nji, “Nayi ngə ndər tədəmwa anə njir gwadəvi ya, ənga hyi səbiya katsakər ənga zəwa aga hya sa mba dā ya? Parangəu ya vər nggya əkkə'yi hyi wu ki Hyal ya vər highiɓau, ama nahyi sayi mbar dā mai. **56** Sə'yar kə dā patə aga sərə nabi'yar tsəfəri a nyabiya dzau.” Kə patə zəmbəlma nyi'yar tətəlna dzau ba ndə piyari nyi wu tsa nda. **57** Njira mbari Yesu həri nyi a ndəra Kayafasu dəgala Pubu, vira maləmə dladə'yar ənga njira nggurəm kaɓə ari. **58** Kə Biturusu nu nyi wu ndəl wu ndəl tsatsaləu, tsa'a vwar hudā ki dəgala Pubu. Ji vuwa nggya əkkə'yi njir səkə ki aga ja lari ənggəra nju dā ənga ja. **59** Pubu dədəgal'yar ənga patər njir zəwa a vər gal lagu kəra nda sən vazəya Yesu aga nda tsəya nyi. **60** Ama sə a'yi ndə uya mai, alaga kə nji gangəu shili ndu thla sakida nə fati ar kəra Yesu. Ayukudā nyi patəu, kə alenyi nji məthlə biyar babal, **61** ndə na, “Sal kə na, abər, ‘Yu sən dlana ki Hyal kau, ba ya ɓəra həriya nyi wu pida makəru.” **62** Pubu kəra ndiya ənga dəgal hya'ari a'yi ta'yau, ji na anə Yesu, “Mi ngə sə kə nja vər na a miya ndəla gə ka?

Sə a'yi gu na a gəri wa?" **63** Ama kə Yesu nggya sə nyi diyu. Kə pubu kəra ndiya ənga dəgal na anə nyi, "Yi wu daḅər ngə ənga thləmər Hyal kəra a dəməlmau, nar 'ya ma nagə ngə Kərsiti, Zər Hyal." **64** Yesu shadəwa, "Angə, abangə nga nyi ənggər kəra gə na kau. Ama ta'yi ya nar hyi patə hyi, mbar kabangəkau, hyu sa lari Zər Ndau a vər nggya ar tsi mazəma ndə dəgal dənəma, a vər shida wu dlama sara dəməlmau." **65** Kə pubu kəra ndiya ənga dəgal tana ləgutə kərnyə ənga hufə ndzəndzau, ju na, "A nanar ja ndər nə dəḅa Hyal! Sakida mi mənə ḅəra gala? Kəja hya nggari ndər dida vi nyi ənga kərhyi. **66** Mi nga hyu nggana?" "A ḅar tsa'a nja tsəya nyi," ndə shadəwa. **67** Kə ndə təfuwa nyi tuli a vu bama ja, ənga alenyi nji tsu dədəguwa nyi tsi. Alenyi nji nə nyi tsi balma **68** ndu dzəgwa na, "Ma nagə ngə nabi, nana 'ya, Kərsiti, tara wa ngə dəgər ngə ka?" **69** Ar pəci kəra Biturusu a vər nggya a biyar hufə ki, kə kwar ki kə shili əgya ja, ji sa na anə nyi, "Nagə ma, nahyi ngə shili əkkə'yi Yesu ndər Galili." **70** Ji kəpalna nyi wu mwar nda patəu, ji na, "Nayi wu sənə sərə gu na kə mai." **71** Ta ji ma'yi a biya miya kiya nyi, ba ji biya ḅə ənga vanyi kwar ki, kə kwa kə lar nyi, kə ji na anə njira tata'yi a ndəna, "Ndə kə ma, nanda ngə əkkə'yi Yesu ndər Nazəratu." **72** Ji ḅəra kəpalna nyi daḅə ənga səm fəla, "Yi wu sən ndə kə mai!" **73** Bəliya sar kushu, njira tata'yi a ndəna ndə ma'yi a ndəgya Biturusu, ndə nda nar nyi, "Ənga jiri, pathlə gu pama nda, arya kiyara gau a nanar ndəla gau." **74** Kə ji mbari shi'wa kərnyə, ənga ji ḅəra səm fəla anə nda, abər, "Yi wu sən ndə kə mai!" Ənggərna kə vəgəmə wau. **75** Ənggau kə Biturusu dəngari

ndər kəra Yesu nar nyi, abər, “Divira vəgəmə a wau, gu kəpalna sən də ar kər ar kər makəru.” Kə ji hwi a biya, ji biya tiwi ənga sələm gagađau.

27 Əmudlə kadəu, kə pubu dədəgal'yar ənga njira nggurəm məlmə patə mbiya miya tsu aga nda tsəya Yesu. **2** Ndə dzəbiya nyi, ba ndə ma'yi ənga ja, ndə nda lər nyi a ndu tsa gwamna Bilatusu. **3** Ta Yahuda, ndəra thləna hiya Yesu, lari abər a thlana nyir nji numə nə tə anə Yesu, ba ji tiwi ənga kərny, ba ji shabiya nda gənnar nda, a nda nə pubu dədəgal'yar ənga njira nggurəm. **4** Ji na, “A məliyar yi bikau, arya yi thləna hiya ndəra gəra ndzana sau.” Ndə shadəwa nyi, “Mi dzawur 'ya ənga ka? A nəngə ngə dza'wu.” **5** Kə Yahuda vakə nggər nda gənnə nyi a gwu huda Ki Hyal, kə ji ma'yi, ji nda hakəya kərny. **6** Pubu dədəgal'yar dəməri gənnə nyi, ndə na, “A'yi də tsa'a nja bəra shabiya gənnə kə a gu mbəl mai, arya gənnə mashi ngau.” **7** Kə ndə mbiya miya aga nda dəlbiya babal, ar vira nju ngga ənga Babal nə ndər Hər Təm. Aga ja də hulili anə nji shishili. **8** Ca ngə sərə də nju ngga vi kə ənga 'Yi'yi Mashi ba'anə əshina. **9** Lagu kə ngə sərə Nabi Irimiya nana nyabiya dzau, “Kə ndə fa'ari kwađa thladla makərkumunyi, gənnə kəra njir Izirayila thlana. **10** Kə ndə dəlbiya babal nə ndər hər təm əni, ənggəra Thlagə nar də.” **11** Kəja Yesu ta'yi wu mwar gwamna, kə gwamna yiwa nyi, “Nagə ngə təl njir Yahudiya ya?” Kə Yesu shadəwa nyi, “Nagə ngə na abangau.” **12** Ar pəci kəra pubu dədəgal'yar ənga njira nggurəm a vər nana ndər ar kəra ja, naji shadəwa anə nda mai. **13** Kə Bilatusu yiwa nyi, “A'yi gu nggari sakida kəra nda vər

na a miya ndəla gə kə wa?” **14** Ama kə Yesu bəgə sə nyi diyu, sə a'yi ji na alaga kushu ar kəra sə kə mai, ba sə kə nə nyi dənga anə gwamna. **15** Ar pəcir mini nə lardur nə vəlna, gwamna a tsəliyari parangəu, ju səya ndər fursəna pathləu anə dlamir nji, ndəra ndu yiwu. **16** Ar pəci ta vanyi ndər fursəna a'yi kəra nju səni nyi patə nju ngga nyi ənga Barabasu. **17** Ta dلامي kaḅau, kə Bilatusu yiwa nda, “Wa nga hyu yiwu ya səya hya? Barabasu əndəga Yesu kəra nju ngga ənga Kərsiti ya?” **18** Arya ju səni abər arya shishikura nda nga ndə mbari Yesu ndə lər nyi anə nyi. **19** Ma tsu Bilatusu a vər nggya ar tsəkafə nyi, kə mala nyi səwa nyi cama, “Həbiya tsa gau wu ndər ndə gəra ənga vazə kau, arya yi lar ḅwaḅwatə paməpamə arya ja əshina wu shuni.” **20** Ama kə pubu dədəgal'yar ənga njira nggurəm tsətsəkuri dlamir nji aga nda na nja səya nda Barabasu, ba nja tsəya Yesu. **21** Gwamna bəra yiwa nda, “Wa nga hyu yiwu ya səya hyu pama nji məthlə ka?” Əngwar nda, “Barabasu!” **22** Kə Bilatusu bəra yiwa nda, “Mi nga ya dzəgwa məl ənga Yesu kəra nju ngga ənga Kərsiti ka?” Əngwar nda, “Dlakəya nyi nji!” **23** Kə Bilatusu na anə nda, “Arya mi ya? Mi ngə bikə nya?” Kə ndə bəra hya'ana ḁahə tsu, ndə na, “Dlakəya nya mau.” **24** Ta Bilatusu lari abər sə a'yi ju sən kari mai, kəl cakə ngə gwadə vi wu cakau, kə ji gər 'yimi, ji cina tsa ja əni wu mwar nji, ji na, “Kəja tsa yau, kəja tsa yau, bikə ḁa a'yi wu mashi ndə kə mai, bikər hyi ngau!” **25** Kə patəkura nda shadəwa, ndə na, “Ta'yi mashi nyi a nggya ar kəra 'ya ənga wazhar 'ya patəu.” **26** Kə ji səya nda Barabasu. Ayukudə ji səwa, nji nə nyi

wudā anā Yesu, kə ji nā nda nyi aga nda dlakəya nyi. 27 Sara ənggau, kə soja'yar nā gwamna hər Yesu a vwar vira soja nggungurəm'yar a nggya ari, ba ndə kaḃiya bwata soja'yar patə ndə zəwar nyi. 28 Ndə zəḃəna nyi turusu ba ndə dzəgwa hari nyi kar dəzəu culi nə təlkur. 29 Kə ndə tsagu nyi dara shikəḃi nə təlkur, kə ndə həwa nyi a du kəra ja. Ndə fuwa zəwa təlkur wu tsa ja, ba ndə dzəgwa ḃəliya undi nə dida nyi, ndu na, “Alvari təl, təl nə njir Yahudiya!” 30 Ndə təfənggər nyi tuli, ba ndə dləwuri zəwa nə təlkur ta, ndə dzəgwa pəpəthləwa nyi zəwa nyi wu kəra ja. 31 Ayukudā ndə kudəna dida nyi abangau, kə ndə zəḃəna ləgutə təlkur ta, ndə ḃəra har nyi nə nyi. Ndə dzəgwa ma'yi ənga ja a biya aga nda biya dlakəya nyi. 32 Ənggəra nda vər biya, ba ndə thləwa vanyi ndər Sayirini kəra nju ngga ənga Simanu, kə ndə ciwa nyi aga ja hə wu dlədlakə nə Yesu. 33 Kə ndə shili ar vanyi vi kəra nju ngga ənga Gwalgwathla, ca ngə vir papangəkər. 34 A ndəna kə ndə nə nyi 'yimir wur inabi kəra nji gwadəbiya ənga maḃəwatəu aga ja sa, ama ta ji dāhari, kə ji piyari sa. 35 Ta ndə dlakəya nyi, ba ndə dzəgwa tətəkəwa kar ha nyi lagur tədə shi'wu. 36 Ayukudā kau, ba ndə nggya nggashiu ndu ḃəla nyi a ndəna. 37 Adabanga kəra ja ndə tsəfəya səra wu cabiya səra ji ndzana: NDƏ KƏ NGƏ YESU, TƏLƏR NJIR YAHUDIYA. 38 Nji dlakəya nyi ənga njir dā lagu məthləu, pathləu ar tsi mazəma ja ənga pathləu tsu ar matsala ja. 39 Njira a vər tərabiya ndu ndər nə dida nyi, ndu kənggədə kəra nda ndu nggushi, ənga 40 ndu na, “Nagə ndəra na gu sən dlana ki Hyal, ba ga ḃəra həriya wu pəci makəru, ga mbədāna kərngau! Ga shida

sara dar wu kau, ma nagə Zər Hyal ngau!” 41 Abangə tsu ngə pubu dədəgal'yar ənga maləmə dladə'yar ənga njira nggurəm wu ndər nə dida nyi. 42 Əngwar nda, “Ji mbədana nji, ama naji wu sən mbədana kərnyai mai! Naja ngə Təl nə njir Izirayila! Bəgə ja gya sara dar wu kə aga mənə lari, ba mənə hənggəri ənga ja. 43 Ji hənggəri ənga Hyal, bəgə Hyala nyi a kətiya nyi kabangəkau, ma Hyala nyi wu yiwu, arya ju na, ‘Nayi Zər Hyal ngau.’” 44 Tangə ənggər ta, njir dā lagu kəra nji dlakəya ənga ja ta nyabiya nyi ənga nggəl. 45 Mbari ar pəci ta'yikər ba'anə saka makər nə wagə ngə kuthləu shida hədiya 'yi'ya nyi patəu. 46 A ndu wagəu ənggər saka makəru, Yesu hya'ana dāhəu ənga dənəma, ji na, “'Yiloyi, 'Yiloyi, lama sabakətani?” Kəra cabiya, “Hyal dā, Hyal dā, mi ngə dā gə shabiya dā ya?” 47 Ta njira tata'yi a ndənə nggari abangau, kə ndə na, “Ja vər ngga lliya.” 48 Ənggərna pathləu wu pama nda hwi ka nda həri sasa'wa. Ji ciwa a gu 'yimir wur inabi kəra mwamwalu, ji ciri a dar zəwa ba ji nə nyi aga ja sa. 49 Alenyi nji wu pama nda wu na, “Piyari nya mau, bəgə mənə lari tara lliya wu sa mbədana nyi.” 50 Kə Yesu bəra hya'ana dāhə ənga dənəma, kə piya ja biya. 51 Ar pəci kə ngə kadəmbul nə hudā ki Hyal təwa dzə bwata məthləu, mbari a du kər ba a gyiwu ndəla nyi. Kə 'yi'yi kənggədər dzə ba mə ndəliya dzau. 52 Hu'yar papahənəkər, kə nji cicau kəra tau, hya'ari ənga pi. 53 Ayukudā Yesu hya'ari sara vir tau, kə ndə ma'yi a vu hudā məlmə cicau, ba ndə vuwa canə nyi kər anə nji paməpamə gangəu. 54 Ənggəra soja kəra ndiya ənga dəgal ənga alenyi njir bəla hu Yesu lari ənggəra 'yi'yi kənggədər dzə ənga patəkura

səra ɗarkər, ba hivər mbari nda gagaɗau, ndu na ənga ɗahəu, “Pakatəu, ndə kau, Zər Hyal ngau!” 55 Mathləkə'yi gangəu sara wu Galili nu Yesu, ndu məl thlər anə nyi. Ndə ta'yi tsaləu ndu tsamə səra wu ɗa. 56 Wu pama nda Maryamu Magədaliya a'yi ənga Maryamu məya Yakubu ənga Yusufu ba məya wazha Zabadi. 57 Ma ləhə waga ɗa, kəja vanyi ndər gənna a shiliri, thləmə nyi Yusufu ndər Arimatiya, ndəra naja ənga kərny ma ndər nu Yesu ngau. 58 Ji ma'yi a ndəra Bilatusu aga ja nda yiwari dza Yesu aga ja nda haɗəna. Kə Bilatusu səwa aga nja nə nyi nyi. 59 Kə Yusufu həri dza Yesu, ba ji pəɗəwa wu sər haɗə ndə cici caməu. 60 Kə ji nda fuwa nyi wu hu nyi kəra mafəliyangə kəra ji gəmbiya wu mau. Kə ji uya madiya tsəka ba ji haɗiya miya huwa nyi əni ba ji ma'yi sə nyi. 61 Kə Maryamu Magədaliya ənga vanyi Maryamu ta nggya bama ənga bama ənga huwa nyi. 62 Əzəgəkura nyi, pida pathləu ayukuda Pəcir Pabə Dzau, kə pubu ɗəɗəgal'yar ənga njir Farisi ma'yi a ndəra Bilatusu. 63 Ndə na, “Maləmə, 'yu ɗəngari səra ndər ngguta vi kə sara a vər na tsu ja ənga pi, abər, 'Ayukuda pida makər, yu bəra hya'ari ənga pi.’ 64 Agabangau, ga səwa njir bəla hu aga nda bəla hu kə mənəhəu, kəl ayukuda pida makəru. Ma a'yi abangə mai, zəmbəlma nyi'yar wu sən sa hələr dza ja əvu'yi ba nda dzəgwa nar nyi anə nji abər a hya'ari ja sara vir tau. Najaka ngguta vi wu nda ndiya nə tanggərma ənga dididi.” 65 Əngwar Bilatusu anə nda, “Suwa mə njir bəla, aga nda nda bəlar miya huwa nyi mənəhəu ənggər kəra hyu sən mbari.” 66 Kə ndə ma'yi ndə nda bəlari

huwa nyi mənahəu, ndə fəri mətəmə nə təkur ar tsəka nyi ənga tsu ndə fiya soja'yar aga bəla viya nyi.

28 Ayukudə Pəcir Bəlsar nə (njir Yahudiya) tərabiya, əmudlə kadəu pəci nə tanggərma nə sugu, kə Maryamu Magədaliya nanda ənga vanyi Maryamu ma'yi a nda tsamə huwa nyi. **2** Səni a'yi mai kə məlmə kənggədəu, ara vanyi waladi nə Thlagə shida sara dəməlməu, ji sa ma'yi a dar huwa nyi, ji nda jahəna tsəka kərə nji hadiya miya huwa nyi əni, ba ji nggya ari. **3** Dza ja wu mbəl wilwilu ənga ləgutə ha nyi pərtə pwahəu ənggər əpur pa'wa. **4** Ənggərə njir bəla huwa nyi lari nyi, ba hivər mbari nda gagadəu, ənga dza nda wu tsədza, kərə məliya ndə də ənggər nji tətəu. **5** Ama kə waladiya nyi na anə mathləkə'ya nyi, “Hya sara hivər mai, arya yu səni abər Yesu nga hya vər gal, ndərə nji dlakəya ta. **6** A'yi ja ənggə mai, a hya'ari ja ənggər kərə ji saya nana. Anda mau hya sa lari vira nji saya pina nyi ari ta. **7** Ma'ya mau ənga kusa aga hya nda nar nyi anə zəmbəlma nyi'yar, ‘A hya'ari ja sara vir tau, ju ma'yi wu mwar hyi a vu Galili. A vuna hyu vuwa lari nyi.’ Səra yi shili aga ya sa nar hyi ngau.” **8** Kə mathləkə'ya nyi hya'ari ənga kusa, nyinyau ənga hivər ba hudə pərtə gagadəu, ndə hwi a ndərə zəmbəlma nyi'yar aga nda nda nar nda səra dərkər. **9** Kukuthlə kə Yesu thləwa nda, ba ji nar nda, “Usa mau.” Ndə shili əgya ja, ndə mbari hiya ja ba ndə gənggər nyi səli. **10** Kə Yesu nar nda, “Hya sara hivər mai, ma'ya mau hya vuwa nar nyi anə zamədə'yar nda ma'yi a vu Galili, a vuna nga ndu vuwa lar də.” **11** Ma tsu mathləkə'yi ta ar lagu, kə alenyi njir bəla hu ma'yi a ndu hudə məlmə ndə nda nar nyi anə

pubu dādəgal'yar sərə dārkər patəu. **12** Ənggərə pubu dādəgal'yar bə əkkə'yi njira nggurəm ba ndə nggya ndə mbiya sərə ndu məl, ba ndə nə nyi madiya gənna anə njir bəla huwa nyi, **13** ndu na anə nda, “Hya nar nyi anə nji, abər, ‘Zəmbəlma nyi'yar ngə shili əvu'yi ba ndə sa hələr dza ja ma tsu 'ya wu ghanyi.’ **14** Ma ndər kə gwu himiya gwamna, 'yu nar nyi ndər kərə wu pina hudā ja, ba 'ya həbiya hyi wu bwaḃwatəu.” **15** Kə soja'yar ta dləwuri gənna nyi, ba ndə məliya ənggərə nji dəgar nda. Kə najaka ndər tətəlna dzə wu pama njir Yahudiya patə ba'anə əshina. **16** Zəmbəlma nyi'yar kumo a sər tangə ma'yi a dar mə nə Galili vira Yesu nar nda, aga nda ma'yi a dari. **17** Ta ndə lari nyi, kə ndə dləvə nyi, ama alenyi nji wu pama nda wu təkəkər ənga ja. **18** Kə Yesu shili əgya nda, ji sa na, “Dənama a dəməlmau ənga kərə a gyiwu 'yi a nə dər nji. **19** Agabəngau, ma'ya mau, hya nda məliya njir duniya patə aga nda dā zəmbəlma dā, hya hər nda bəḃətizəma wu thləmər Tada ənga Zər ba ənga Mambəl Cicau. **20** Hya highiḃər nda ənggərə ndu bəla sər bəla kərə yi nar hyi. Pakatə a'yi yi ənga hyi cumu ba'anə kudiyar duniya.” (aiōn g165)

Luka

1 Nji gangə da aga nda tsəfəri, sərə ndə nggari dərəkər wu pama 'ya. **2** Ndə tsəfəri sərə 'yi nggari sara ara njira sə kə da wu liya nda tsu kadəu, ənga ndə tətəlna ndər Hyal tsu. **3** Tiyafulusu ndə dəgal, ənggərə yi tsambiya sə'yar kə patəu ənga hangəkəl, ca ngə da yi lari a dər tsa'a, ya tsəfəri ngə ənggərə sə'yar kə bəu, **4** aga ga sənbiya jirkura sə'yar kə ənggərə nji highibəri ngau. **5** Wu pəci kərə Hirudusu a vər səm təlkur nər 'yi'yir Yahudi, vanyi pubu a'yi kərə nja ngga ənga Zakariya. Naja pubu nə miya umbwa nə Abijanu. Thləmər mala nyi ca ngə Alisabatu, ənga ji biya sara wu culi gə Haruna. **6** Nanda gyapəu, ndə nggya mənəhəu wu mwar Hyal, ndə bəlari patəkura sərə Hyal na nja məl. **7** Ama nandə uya ya mai, ara Alisabatu ciri nga ja, ənga ətsu nji hahal nga nda gyapəu. **8** Vanyi pəci, Zakariya vər məl thlər nyi nə pubu a gwu ki Hyal, ənggərə pəcir nə miya umbwar nda shili. **9** Wu pəci kau, ənggərə sər ciji nə pubu cabiya, Zakariya nga nji cadəbiya, aga ja gu ki Hyal aga gwa nggyi sə kisəu. **10** Kabangəkə nji dadabəu kərə a biya, nda vər ndər anə Hyal wu pəci kə ja vər nggyi sə kisə kau. **11** Kukuthləu kə waladi Thlagə canə nyi kər, ji ta'yi lagu mazəma vir nggyi sə kisə kau. **12** Ənggərə Zakariya lari waladi kau, kə hivər mbari nyi gagadəu. **13** Ama kə waladi kə na anə nyi, “Zakariya, a sara ga hivər mai! Hyal, a nggari kədi ngau, kabangəkəu, mala ngə Alisabatu wu nda yabiya ngə zər sal. Gu nda nə nyi thləmə Yahwana. **14** Ma nji yabiya nyi, gu nda da ənga dəfu cicau ənga hudə pipida gagadəu, abəngau ngə alenyi nji gangə tsu. **15** Zər kə ju nda da ndə dəgal

wu mwar Hyal. Naji wu nda sa 'yimir wur inabi mai. Nju nda nyana nyi ənga Mambəl Cicau tsu ja wu ta mənyi.

16 Naja ngu nda shabiya njir Izirayila gangəu a shili ara Hyal Thlagəri nda. **17** Ju tərabiya a dumwar Thlagəu, ju məl thlər nyi wu mambəl ənga dənama ənggər nabi Iliya. Ju shili ənga nggya jamə wu pama tada'yar ənga wazhar nda. Ju nda shabiya njira kəra bəlari səra tsa'a, aga nda dā nji hangəkal, lagu kə nga ju nda məliya nda tsa'a anə Thlagər nda.” **18** Kə Zakariya na anə waladi, “Abari nga ya nda səni abər sə kə gə na kə wu nda dā? Kəja nayi ndə hahal nga yau, mala dā tsu abangə nga ja.”

19 Waladi na, “Nayi ngə Jibrayilu, ya vər ta'yi wu mwar Hyal. Hyal ngə səwa dā aga ya sa nar ngə ndər kə məsahə gagadə kau. **20** Ama kəja ga nggəl ri ara hənggəri ənga ndər kau, kəra wu nda dā jiri ma pəci ka dāri. Agabangau, tsu gu ndər mai kəl ma sə kə a nyabiyar dzau.” **21** Nji kəra a biya nda vər səkə biyar Zakariya, nda vər dənga mi ngə dā ji bəliya sar a gwu ki Hyal abanga? **22** Pəci kəra ji nda biya tsu ju səni ndər mai, ənggau, ba ndə səni abər a lari ja sə dədəgur a gwu ki Hyal kau. Kə ji dumwa ənga ndər anə nda ənga tsi, ama naja səni ndər ənga miya ja mai. **23** Ənggəra pəcir thlər nyi kudau, ba ji sha a ndu ki. **24** A'yi bəliya sar mai, kə mala nyi Alisabatu həri hudəu, kə ji mbunakər nə hya təfu wu ki naji biya mai. **25** Alisabatu dzəgwa na, “Thlagə a məliya dār sə dəgal wu yukudə, ənga ji təhudə əgya yau, ji həna sə səsəli kəra ar kəra yau wu pama nji.” **26** Ənggəra Alisabatu məliya hya kwa ənga hudəu, kə Hyal səwa waladi Jibrayilu a ndu vanyi məlmə wu Galili nja ngga ənga Nazəratu. **27** Ji

səwa nyi əŋga ndəshigu məsahəu a ndara kwapəliyəgə
kəra alkawal mbamba nə hə dzə a'yi wu pama nda əŋga
vanyi ndə kəra nja ngga əŋga Yusufu, sara wu culi gə
təl Dawuda. Thləmə kwapəliyəgə kə ca ngə Maryamu.
28 Ənggəra waladi kə shili əgya ja, kə ji na, “Nja vər usa
ngau! Thlagə a'yi ja əŋga gau, naja tsu a fənggər ngər
ja barka.” **29** Ənggəra Maryamu nggari usa dzə kau, kə
sə kə bwanə nyi kər ba fuwa nyi wu dəŋga sə gagadau,
ja vər dəŋga wa thləmə najaka usa dza. **30** Kə waladi kə
na anə nyi, “Maryamu, a sara ga hivər mai, arya nagə a
uyar gə mayiwakur ara Hyal. **31** “Kəja gu nda həri hudəu,
gu yabiya zər sal, gu nda nə nyi thləmə Yesu. **32** Ju nda
da ndə dəgaləu, ətsu nju nda ngga nyi əŋga Zər Hyal
dəgal gagadau. Hyal Thlagə wu nda nə nyi vir nggya nər
təlkur nə əji nyi Dawuda. **33** Ju nda səm təlkur nyi ar
kəra ki Yakubu ba'anuwa, təlkur nyi tsu a'yi wu nda kudə
mai!” (aiōn g165) **34** Kə Maryamu na anə waladi, “Abari ngə
səka sən da, kəja nayi saya səni ndə sal maya?” **35** Kə
waladi shadəwa nyi, ji na, “Mambəl Cicau wu nda gyar
kəra gau, dənama nə Hyal Kəra Di wu nda mbuya ngə
tsu. Agabangə zər kə gu nda ya kau, nju nda na anə nyi
ndə cicau, naja ngə Zər Hyal. **36** “Kəja Alisabatu kwamə
ngau, kəra nji na, naji wu ya mai, kabangəkə hudə hya
kwa ngə ara ja, wu hahalkur nyi kau, **37** ara sər kari nyi
kər anə Hyal a'yi mai.” **38** Əngwar Maryamu, “Nayau,
mafa Hyal ngau, bəgə ja da anə da ənggəra gə na kau.”
Ənggau, kə waladi kə ma'yi sə nyi. **39** Ayukudə pəci kushu,
kə Maryamu pabəri kərny, kə ji ma'yi əŋga kusa, a ndu
vanyi məlmə nər 'yi'yir Yahudi kəra wu pama mau. **40**

Ɖnggɛra ji shili wu mɛlmɛ kau, kɛ ji vu ki Zakariya, ji
 vuwa usar Alisabatu. **41** Ɖnggɛra Alisabatu nggari usa dzɛ
 kau, kɛ zɛr kɛra gwu ta Maryamu dɛ mumudɛu, ɛnggau,
 kɛ Alisabatu nyau ɛnga Mambɛl Cicau. **42** Kɛ ji hya'ana
 dɛhɛu ɛnga dɛnama ji na, “Nagɛ ɛnga barka wu pama
 mathlɛkɛ'yi, Zɛr kɛra gu nda ya kɛ tsu ɛnga barka nga
 ja! **43** Abari ngɛ mayiwakur kɛ sɛni shili anɛ dɛ, patɛ
 ɛkkɛ'yi miya Thlagɛ dɛ, a shili ɛgya ya? **44** Ɖnggɛra yi
 nggari usa dzɛ ngau, ngɛ zɛr kɛra gwu ta yi dɛ mumudɛu
 ara hudɛ pipida. **45** Ndɛr barka nga gau ara gɛ hɛnggɛri
 abɛr sɛ kɛ Thlagɛ nana kɛ wu dɛ ɛnga jiri.” **46** Maryamu
 na, “Dɛfuwa yau a vɛr fal Thlagɛu. **47** Piya yi tsu a vɛr
 caguli ara Hyal ngɛ Ndɛr Mbɛdɛ dɛ, **48** ara ji dɛngari ɛnga
 yau, nayi kɛra mafa nyi kɛra a'yi vanyi sɛ mai! Mbari
 kabangɛkau, patɛr nji wu nda ngga dɛ ɛnga ndɛr barka,
49 aya sɛ dɛdɛgal'yar kɛ kɛra Hyal ndɛ dɛnama mɛliya dɛ.
 Thlɛmɛ nyi ndɛ cici ngau! **50** Ciji ba'anɛ ciji ju nda tɛhudɛ
 ɛgya njira wu nɛ nyi dɛgalkur. **51** Ɖnga tsi nɛ dɛnama nga
 ji mɛliya sɛ dɛdɛgal'yar! Ji tɛtɛlna njir fɛkɛr nda ɛnga sɛra
 ndu fɛr kɛr ɛni wu dɛfuwa nda. **52** A hɛyari ja tɛltɛl'yar
 sara wu tɛlkur nda, ɛnga ji hya'ana nji dididɛ. **53** Ji nɛ nyi
 sɛr sɛm mɛsahɛu anɛ njir wubau, kɛ ji mɛliya njir gɛnna
 ndɛ ma'yi ɛnga tsi kurthlɛu. **54** Ji dlɛwari mafa nyi'yar
 njir Izirayila ɛnga ji dɛngari ji cabiya tɛhudɛ anɛ nji nyi,
55 ɛnggɛra ji mɛliya alkawal anɛ ɛjir mɛn Ibrahimu ɛnga
 culi nyi ba'anuwa!” (aiɔn g165) **56** Maryamu nggya ɛnga
 Alisabatu ɛnggɛr hya makɛru, kadivira ji dzɛgwa sha a
 ndu ki gɛ nda. **57** Ɖnggɛra pɛcir ya nyi dɛ, kɛ Alisabatu
 yabiya zɛr nyi. **58** Tɛwul nyi ɛkkɛ'yi nji gɛ nda ndɛ nggari

ənggəra Thlagə canə nyi təhudə dədəgal anə nyi, kə ndə
 daḅər dzə ndu caguli ənga ja. **59** Ənggəra zər kə təkəri
 pida cisu, kə ndə shili aga nda sa thlana nyi pəlzha, ndu
 yiwu nda fiya nyi thləmə dənyi, Zakariya. **60** Ama kə
 miya zər na, “Awau! Nja nda ngga nyi ənga Yahwana.”
61 Əngwar nda anə nyi, “Wu culir hyi wa ngə ənga culi
 thləmə ka?” **62** Kə ndə yiwa dəya zər ənga tsi, thləmə
 kəra ja yiwu nja ngga zər kə əni. **63** Kə ji yiwa, nja nə
 nyi ləkakadəu, kə ji tsəfəri, “Thləmə nyi Yahwana ngau.”
 Kə sə kə də sə dədəgur anə njira a ndəna! **64** Ənggə ngə
 miya Zakariya pahənəkər, kə ji dzəguya ndər ənga fal
 Hyal. **65** Kə sə kə nə nyi hivər anə təwulər nda patəu.
 Njir 'yi'yir Yahudi njir nggya wu pama mau tətəlna sə kə
 də kə ba'amani. **66** Kalar ndəra nggari sə kau, ba nə nyi
 dənga, ju na, “Mi ngə zər kə wu nda də?” Ara a tsamər
 nji abər tsa Hyal a'yi ənga ja. **67** Ənggəra Mambəl Cicau
 shida ar kəra Zakariya dəya Yahwana, kə ji dzəguya ndər
 kəra Hyal nə nyi, ji na, **68** “Barka anə Thlagəu, Hyal nər
 Izirayila! Ji shili aga sa dləwa nji gə nda, ja kətiya nda.
69 Ji nə mən ndər Mbəda nji ənga dənəma sara wu ki
 mafa nyi Dawuda. **70** Ənggər kəra ji məliya alkawal tsu
 kadəu lagu miya nabi nyi'yar nə cicau. (aiōn g165) **71** Ju sa
 həbiya mən sara wu tsa njira vər ca dawakur anə mən,
 ənga patər njira gəra yiwu nda lari mənə cakau. **72** Ji məl
 abangə aga ja cabiya təhudə nyi anə əjir mən'yar, ənga ji
 dəngari alkawal nyi nə cicau, **73** kəra ji məliya daḅə ənga
 səm fəla anə əjir mən Ibrahimu. **74** Ju nda həbiya mən
 sara ara dawar mən'yar, aga mənə dzəgwa nu nyi ənga
 jirkur gəra ənga hivər **75** wu cicikur ənga mənəhəkur

wu mwar Hyal patər nggyabiyar mən. **76** Nagə tsu zər kau, nju nda ngga ngə ənga nabi nə Hyal kəra ndiya ənga dəgaləu. Gu nda tərabiya a dumwar Thlagəu, aga ga məliya lagu nyi kakaləu. **77** Aga ga nə nyi anə nji gə nda sənbiya sə ar kəra mbədə lagur təfəbiya nda bikər nda, **78** ara gangəkura təhudə dzə nə Hyalər mən, ca ngə mbəmbəl nə mbədau sara a dəməlmau wu nda shida, aga ja sa mbəl ar kəra mən, **79** ja mbəl a gyar kəra njira vər nggya wu kuthləu, ənga njira əgya kida shanggudi nə tau, aga ca lagur nggya jamə anə mən.” **80** Kə Yahwana hau, ji cakəri dzə wu mambəl. Ji nggya a gwa tagə kəl ta pəcir biya nyi ar babal anə njir Izirayila da.

2 Wu pəci ta, təl Kayisaru Agustusu nər Roma hyabiya cama abər nja tsəfəri thləmər nji patə wu kida təlkur nyi. **2** Kə ngə jiga nji nə tanggərma kəra nji məl pəci kəra Kiriniyusu a vər səm Təlkur nyi wu 'yi'yir Səriya. **3** Nji patə ma'yi a ndu məlmər nda aga nja nda jigabiya nda. **4** Yusufu tsu ji piyari Nazəratu wu 'yi'yir Galili ji ma'yi a du Bayitalahami wu 'yi'yir Yahudi, məlmə kəra nji ya təl Dawuda a gwa, ara naja culi zəmə ənga Dawuda. **5** Ji ma'yi ənga Maryamu kəra alkawal mbamba nə hə dzə a'yi wu pama nda, aga nja nda jigabiya nda. Wu pəci ta, Maryamu ənga hudə nga ja. **6** Ma tsu nda wu Bayitalahami, kə pəcir ya mbari nyi. **7** Kə ji yabiya zər nyi nə tanggərma, ji pədəwa nyi wu gumbwara, ji dzəgwa pina nyi wu nggaḃa, ara nandə uya umbwa wu ki dləwu məthləpi mai. **8** A biyar ya məlmə kau, njir ḃəla a'yi, kəra a vər pida a biyar babal uvu'yi, nda vər tsamə təmahər nda. **9** Kə waladi Thlagə canə nda kər, ənga kadakadarkur nə Thlagə

mbəl a gyar kəra nda, kəra nə nda hivər gagadau. **10** Əngwar waladi anə nda, “Hya sara hivər mai! Arya nayi ngə shili ənga ndəshigu mənəhə gagadau anə hyi, kəra wu nda məliya patər nji ndu nda də ənga hudə pipida. **11** Əshina kau, wu məlmə gə Dawuda, a yabiya hyir nji ndər mbədə hyi, naja ngə Kərsiti Thlagəu! **12** Kəja səra wu nda canə hyi nyi, hyu nda thləwa zər mamənji nji pədəwa wu gumbwara, nji pina nyi wu nggaḃa.” **13** A'yi nda ənga səni mai kə waladi'yar gangəu ənga waladi ta, sara a dəməlmau shida nda vər fal Hyal nda vər na, **14** “Kadakadarkur anə Hyal kəra a dəməlmau! Wu duniya bəgə hudə pərtəu a də ara njira Hyal a vər nggar məsahəkur nda!” **15** Ənggərə waladi'yar piyari nda ndə ma'yi a dəməlmau, ca ngə njir bəla na anə kuvwar nda, abər, “Mən na ma'yi a vu Bayitalahami mən na vuwa tsamiya sə kə də kau, kəra Thlagə nar mən ar kəri kau.” **16** Ca nga ndə ma'yi ənga kusa, kə ndə vuwa thləwa Maryamu ənga Yusufu, ənga zər mamənji, kəra nji pina wu nggaḃa. **17** Ənggərə ndə lari nyi ba ndə tətəlna dəhəu səra waladi nar nda ar kəra zər kau. **18** Patəkura njira nggari ndər kau, ba də sə dədəgur anə nda sə kə njir bəla nar nda kau. **19** Ama kə Maryamu səḃiya sə'yar kə patəu, ju dzəgwa dənga nda wu dəfuwa ja. **20** Njir bəla dzəgwa sha, nda vər thləna nər fal Hyal ənga dləvə nyi, ara səra ndə nggari, ənga ndə lari. Ara patər sə də ənggərə waladi ta nar nda. **21** Ənggərə zəra nyi məliya pida cisu, ba nji thləna nyi pəlzha, ba nji fiya nyi thləmə Yesu, thləmə kəra waladi nə nyi kadivira nji dzəgwa hə hudə nyi. **22** Kə pəci shili kəra Maryamu ənga Yusufu wu məl səra dladə

nə Musa nar nda nja məl aga nə nyi cicikur, ba ndə həri Yesu a vu Urshalima aga nda vuwa lər nyi anə Thlagəu.

23 Abangə nga nyi tsətsəfau wu dladə nə Thlagəu, abər, “Kalar zər sal kəra nji ya nə tanggərma, nju fiya nyi ja də nə cicau nə Thlagəu.” **24** Nanda tsu ndu thla sau, ənggəra dladə nə Thlagə cabiya, ənga mbəthla məthlə ənga wazha mbəthla masar məthləu. **25** Wu pəci kau, vanyi ndə a'yi a vər nggya wu Urshalima kəra nju ngga ənga Simiyanu. Naja ndə tsapəu, ndər gənggər nyi səli anə Hyal, naja vər səkə pəci kəra nju sa həbiya njir Izirayila wu bwaḃwatəu. Mambəl Cici tsu a vər nggya ənga ja. **26** Mambəl Cici cabiya nyi abər naji wu tə mai kəl ji lari Kərsiti kəra Thlagə məliya nyi alkawal. **27** Ənggəra Mambəl ləbiya nyi ba ji gwu vir pathla nə ki Hyal, ar pəci kəra njir ya Yesu həri nyi a shili wu ki Hyal aga nda məliya sərə dladə cabiya nja məl, **28** kə Simiyanu dləwuri zər kə wu tsa ja, kə ji usa Hyal ji na, abər, **29** “Kabangəkə Thlagəu, ləbiya mafa ngə ja ma'yi ənga hudə pərtəu, ənggəra gə məliya alkawal, **30** arya liya yau a lari mbədə ngau, **31** mbədə kəra gə məliya a dumwar nji patəu. **32** Mbəmbəl kəra sa cabiya ngau anə njira a'yi njir Yahudiya mai, kəra tsu a sa cabiya kadakadarkur ngau anə nji ngau, njir Izirayila.”

33 Dəya zər ənga mənəyi nda vər tsamə sə dədəgur sərə Simiyanu a vər na ar kəra ja. **34** Simiyanu fənggər nda barka, ji na anə Maryamu miya zər, “Hyal a cadəbiyari zər kau, aga ja də sər thlə hi anə nji ənga sər hya'ana alenyi nji gangəu wu Izirayila. Ja sa də ənggər sərə nja tsamə sə ari sara ara Hyal kəra nji gangəu a nda yiwu mai. **35** Agabangə sərə dədəwa wu dəfuwa nji a nda də ar babal.

Najaka sau, a sa dā kwakwadə anə ngau, ənggər hənggya nga nji tsaviya dəfuwa gə əni.” **36** Vanyi madedegəu a'yi nabi mala thləmə nyi Hanatu kwar Fanuwalu nər culi Ashiru. Ji nggya ənga sal nyi nə fa mədəfə wacu ənggəra ndə həri dzau. **37** Ba sal nyi kə tau. Kabangəkau, fa nyi cisu kumunyi apə fodə nga nyi. Naji sayi piyari ki Hyal mai, ja vər dləkər anə Hyal vu'yi ənga puci, ja vər ndər ənga Hyal ənga hə zəmətsini. **38** Kakalə wu pəci kau, kə mala kə gwa ja vər usa Hyal, naja tsu ji ndər ar kəra zər kə anə nji patəu, njira vər səkə Hyal ja sa nə nyi nggya jamə anə Urshalima. **39** Wu pəci kəra Yusuфу ənga Maryamu kudəna sə'yar kə patəu, sərə dladə nə Thlagə na nja məl, ba ndə sha a vu məlmər nda Nazəratu wu Galili. **40** Zər kə hau, ənga dənama, nyinyau ənga tsətsəlkur. Təhudə Hyal tsu a'yi ənga ja. **41** Kalar fa njir ya Yesu ndu vu Urshalima aga lardur nər vəlna nə njir Izirayila. **42** Ənggəra Yesu təkəri fa kumo apə məthləu ənga ya, ba ndə mai a ndu lardura nyi ənggəra ndə tsəliya. **43** Ayukudə lardur kudau, ba ndə mbari lagu nda vər sha a ndu ki, ama ba ji ta'yi wu yukudə wu Urshalima, gəra ənga səni njir ya nyi. **44** Nanda tsu ndu nggani wu pama nji nga ja, agabangə kə ndə dumwa ənga bau nə pəkə pathləu. Ənggau, kə ndə dzəguya gal nyi a ndu pama njir nda ənga bazhir nda 'yar. **45** Ama nandə lari nyi mai. Agabangə kə ndə bəra sha a vu Urshalima aga nda vuwa gal nyi a vuna. **46** Pəci nə pida makərkura nyi ba ndə thləwa nyi a vər nggya a gwu vir pathla nə ki Hyal wu pama maləm'yar. Ja vər sə himi nda, ənga ja vər yiwa nda sə paməpaməu. **47** Patəkura njira nggari nyi ndə səbiya miya nda, ənggəra sənbiya sə nyi

ənga shadəwa nyi dā sə dədəgur anə nda. **48** Njir ya nyi ba dā sə dədəgur anə nda ənggəra ndə lari nyi ənggau, kə mənyi na anə nyi, “Zər dā ara mi nga gə məl anə 'ya abanga? Nayi ənga dəngau anə 'yar dənga sau ara na'yi lari ngə mai.” **49** Ji shadəwa nda, ji na, “Mi ngə dā hyu gal dā dəma? Nahyi a'yi səni abər a dər tsa'a ya nggya wu ki dədə wa?” **50** Ama nandə səni sərə ndər kə aga nyi mai. **51** Ba ji hya'ari ji nu nda, ndə sha vu Nazəratu ənga ja, ja vər dumwa ənga məl sərə njir ya nyi a vər na anə nyi. Mənyi tsu ji səbiya sə'yar kə patəu, wu dəfuwa ja. **52** Yesu hau wu tsətsəlkur ənga wu nə kumər dzau, ba ənga mayiwakur sara ara Hyal ənga nji.

3 Wu fa nə kumo apə təfu wu təlkur nə Kayisaru Tiberiyasu, Buntusu Bilatusu ca ngə gwamna nər Yahudi, Hirudusu tsu ca ngə təl nər Galili, Fəlipəu zamə nyi ca ngə təl nər 'yi'yir Ituriya ənga Tarakunitusu, Lisaniyasu tsu təl Abilinis. **2** Anasu ənga Kayafasu nanda ngə pubu dədəgal'yar. Wu pəci ta tsu ngə ndər Hyal shili anə Yahwana zər Zakariya a gwar tagə mashi. **3** Kə Yahwana zəwuya patəkura 'yi'yi kəra ar dza dəl Urdənu. Ja vər tətəlna ndər Hyal nə tubi anə nji, ja vər na, “Sha mau a shili wu lagu Hyal aga hya uya bəbətizəma, Hyal tsu ju sa təfəbiya hyi bikər hyi.” **4** Ənggəra nabi Əshaya tsəfəri wu ləkakadə nə Hyal abər, ji na, “Dahə a vər ngga a gwar tagəu, ja vər na, ‘Hya pabəri nyi lagu anə Thlagəu, hya məliya lagu tata'yi pir wu mwa nyi. **5** Nja sa nyanyana kalar dagəu, kalar mə ənga gar nja həya a gya. Nju ta'yibiya lagu mbambal'yar, lagu dididi'yar tsu nju məliya mənəhəu. **6** Ənga patər ndapi wu nda lari mbədə

nə Hyal.” 7 Kə dlamir nji ma'yi a ndəra Yahwana aga
nda uya babətizəma ara ja. Kə Yahwana nar nda, “Nahyi
wazha mətsapa! Wa ngə kughiya hyi, aga hya hwi sara
ara numa nə hudə ndzəndzə Hyal kəra a vər shili ka? 8
Hya məl thlər kəra mənəhəu wu nggyabiyar hyi kəra wu
cabiya abər a tubir hyi. A sara hya fiya wu dəfuwa hyi tsu,
abər, ‘Ibrahimu ngə dər'ya.’ Yu na anə hyi, abər Hyal a'yi
ja ənga dənəma nə shabiya tsəka'yar kau, aga wazha anə
Ibrahimu. 9 A fiyar nji hira kəm ar nggyilanga wu. Kalar
wu kəra gərə pə wazha mənəhəu, nju nda gəmna nyi, ba
nja vakuwa a gwu u'u.” 10 Kə nji kə yiwa nyi, “Mi nga
'ya kyaga mələ?” 11 Yahwana shadəwa nda, ji na, “Abər
kalar ndəra ənga ləgutə məthləu, ja nə nyi pathləu anə
ndəra gərə əni, kalar ndəra ənga sər səm tsu ja məliya
abəngau.” 12 Njir tsəm budə tsu ndə shili aga ja məliya
nda babətizəma, ndə yiwa nyi, ndə na, “Maləmə, mi nga
'ya mələ?” 13 Əngwar ja anə nda, “A sara hya dləwu a
ndiya sərə nji na hya tsəm mai.” 14 Abəngə tsu ngə alenyi
soja'yar yiwa nyi, “Kar na'ya tsu, mi nga 'ya mələ?” Kə ji
na anə nda, “A sara hya cənggər nyi anə nji aga nda nə
hyi gənna ənga dənəma mai, a sara hya thla fati ar kəra
nji mai, hya mbiya dəfu ənga sərə nji kina hyi əni.” 15 Nji
patə a vər səkə shilir Kərsiti, ndə lari Yahwana kə ndə
dzəguya dənga wu dəfuwa nda tara Yahwana ngə Kərsiti
kau. 16 Kə Yahwana shadəwa nda patəu, “Nayau, ya vər
məl babətizəma anə hyi ənga 'yimi. Ama vanyi ndəra
ndiya dā ənga dənəma a vər shili, kəra alaga sər mba bībī
nyi nayi a'yi dā tsa aga ya pəlna mai. Ju sa məliya hyi
babətizəma ənga Mambəl Cicau ba ənga u'u. 17 Cala pi

nyi wu tsa ja nga nyi, ju pina uhi ba ja batəna lar nyi
 ba ja dzəgwa fa'ana uhi a su tsam. Kofu ənga cacangə
 ba ja nggyina nda ənga u'u kəra gəra tau.” **18** Ənga
 dāhə paməpamə gangəu ngə Yahwana tətəlna ndəshigu
 məsahə anə nji. **19** Ama ənggəra Yahwana kughiya kughi
 anə gwamna Hirudusu kəra həri Hirudiyasu mala zamə
 nyi Fəlipəu ənga patəkura alenyi sə dəmwa'yi kəra ji
 məliya. **20** Kə Hirudusu bəra cakəri dəmwa'yikur nyi ba ji
 fuwa Yahwana wu fursəna. **21** Ayukudə ji kudəna məl
 babətizəma anə nji patəu, ba ji məliya nyi anə Yesu tsu,
 ənggəra Yesu a vər ndər ənga Hyal ba dəməlmə pahau,
22 kə Mambəl Cici shida ar kəra ja a papa mbəthla. Kə
 dāhə sara a dəməlmə na, “Nagə ngə zər dā, yu yiwu ngau,
 huda yi pipida ənga gau.” **23** Ar pəcira Yesu dzəguya
 thlər nyi nə highiḃau, a təkər ja fa makər kumunyi wu
 duniya. Nji həri nyi abər naja zər Yusufu kəra zər Hali. **24**
 Hali zər Matata, Matata zər Lawi, Lawi zər Melci, Melci
 zər Yonna, Yonna zər Yusufu, **25** Yusufu zər Matatiyasu
 Matatiyasu zər Amosu, Amosu zər Nahumu, Nahumu
 zər Azaliya, Azaliya zər Nagayi, **26** Nagayi zər Maata,
 Maata zər Matatiyasu Matatiyasu zər Saminu, Saminu
 zər Joseku, Joseku zər Yahuda, **27** Yahuda zər Yuwana,
 Yuwana zər Resa, Resa zər Zarubabelu, Zarubabelu zər
 Shaltiyalu, Shaltiyalu zər Neri, **28** Neri zər Melci, Melci zər
 Adi, Adi zər Kusam, Kusam zər Elmoda, Elmoda zər Eri,
29 Eri zər Jashuwa, Jashuwa zər Elezar, Elezar zər Jarimu,
 Jarimu zər Matata, Matata zər Lawi, **30** Lawi zər Simiyanu,
 Simiyanu zər Yahuda, Yahuda zər Yusufu, Yusufu zər,
 Janamu, Janamu zər Eliyakimu, **31** Eliyakimu zər Meliya,

Meliya zər Meyinna, Meyinna zər Matathla, Matathla zər Nathlanu, Nathlanu zər Dawuda, **32** Dawuda zər Jesi, Jesi zər Obida, Obida zər Bu'aza, Bu'aza zər Salmonu, Salmonu zər Nashanu, **33** Nashanu zər Aminadaḅəu, Aminadaḅəu zər Aramu, Aramu zər Hesaruna, Hesaruna zər Parisu, Parisu zər Yahuda, **34** Yahuda zər Yakubu, Yakubu zər Ishaku, Ishaku zər İbrahimu, İbrahimu zər Tera, Tera zər Nahoru, **35** Nahoru zər Seragu, Seragu zər Riyu, Riyu zər Pelegə, Pelegə zər Eberu, Eberu zər Shila, **36** Shila zər Kayinanu, Kayinanu zər Arfashadu, Arfashadu zər Shemu, Shemu zər Nəhu, Nəhu zər Lameku, **37** Lameku zər Metusəla, Metusəla zər Enoku, Enoku zər Jaredu, Jaredu zər Mahalalelu, Mahalalelu zər Kenanu, **38** Kenanu zər Enoshu, Enoshu zər Shitu, Shitu zər Adamu, Adamu zər Hyal.

4 Yesu piyari dəl Urdənu nyinyau ənga Mambəl Cicau, Kə Mambəl Cici ləbiya Yesu a gwar tagəu, aga shatan a gwa dzəbiya nyi. **2** Ayukuda Yesu hər zəmətsini nə pida fodə kumunyi vu'yi ənga pəci, kə wuḅə mbari nyi. **3** Kə Shatan na anə nyi, “Ma nagə ngə zər Hyal, ga nar nyi anə tsəka kau, aga ja sha aga macikəl.” **4** Kə Yesu shadəwa, ji na, “Tsətsəfə nga nyi wu ndər Hyal abər, “A'yi ənga sər səm wacu ngə ndə wu nggya ənga pi mai.” **5** Kə Shatan hər nyi a dar vi kəra dzəgamə gagadəu, ka canə nyi patəkura təlkur nə duniya, ənga sərə a gwa patə nə pəci kushu. **6** Kə ji na anə nyi, “Yi wu nə ngə dənəma təlkur ənga kadakadarkur sə'yar kə patəu, aya anə dər nji, yu səni nə nyi anə kalar ndəra yu yiwu tsu. **7** Ma gə nə də dəgalkur, sə'yar kə patə wu də nəngau.” **8** Yesu na

anə nyi, “Tsətsəfə nga nyi abər, “Ga dləvə Hyal Thlagə ngau, ba tsu naja zhizhi nyi wacu nga ga məl sərə ja yiwu.” **9** Shatan bəra hər nyi a vu Urshalima, ba ji həri nyi a dar kərə ki Hyal a dar vira ndiya ənga dzəgaməu. Kə ji na anə nyi, “Ma nagə ngə zər Hyal, ga vəl a gyiwu 'yi sara ənggau, **10** arya tsətsəfə nga nyi wu ndər Hyal, abər, “Ju səwa waladi nyi'yar aga nda bəlar ngau. **11** Ndu səbiya ngu tsa nda ara ga sara dəgəri hiya gə ar tsəka.” **12** Ama Yesu na nə nyi, “Tsətsəfə nga nyi abər, “Ga sara dzə Hyal Thlagə ngə mai.” **13** Ənggərə Shatan kudəna dzə nyi wu lagu paməpamə patəu, ba ji piyari nyi nə pəci kushu ju səkə vanyi pəci ənga ja. **14** Yesu sha a vu Galili, ənga dənama nər Mambəl nga ja, ndər ar kərə ja a tətəlnar kər a ndu məlmə paməpamə patəu, **15** ja vər highibəu wu umbwa dəbə dzə njir Yahudi, nji patə a vər fal nyi. **16** Ənggau, kə ji ma'yi a vu Nazəratu, məlmə kərə ji hau a gwa. Pəcir Bəlsar, ba ji ma'yi a gwu umbwa dəbə dzə njir Yahudi, ənggərə ji tsəliya. Ji hya'ari aga jiga ndər Hyal. **17** Kə nji nə nyi ləkakadə nə Hyal nə tsəfə Nabi Əshaya. Kə ji pahəna ba ji uya vi kərə nji tsəfəya abər, **18** “Mambəl Thlagə a'yi ar kərə yau, kərə cadəbiya də aga ya tətəlna ndər məsahəu anə njira ənga dənama tətəwa. Ji səwa də aga ya nar nyi anə njira wu fursəna pəcir pəl nda a dəri, nji ləfau nda sa lar sau, ba tsu ya pəlna nji mbamba. **19** Ji səwa də aga ya nar nyi anə kalar ndau, abər, pəci kərə Thlagə nana ja sa canə nyi mənəhəkur nyi anə nji patə a shiliri.” **20** Ayukudə ji jigana, ba ji pədiya ləkakadə nyi ba ji dzəgwa nə nyi anə ndər məl thlər wu umbwa dəbə dzə njir Yahudi, ba ji nggya gya. Patəkura njira a

gwu umbwa daḅə dzə njir Yahudi kau, ba ndə pənggəri
 nyi li. **21** Kə ji na anə nda, “Ndər Hyal kə tsətsəfə kau, a
 nyabiyar dzə wu himiya hyi əshina.” **22** Patər njira ar
 vi ta nana ndər kəra mənəhəu ar kəra ja, ba ḅəra da sə
 dədəgur anə nda ənga sərə wu biya sara wu miya ja, ndə
 dzəgwa yiwa, “Kar ndangə ya, a'yi zər Yusufu ta ngə wa?”
23 Kə Yesu na, “Anə nda a səni yau, hyu yiwu hya nar ḅa
 karapə kau, abər ‘Ligəta, mbəḅana kərngau.’ Məliya sə
 kəra 'yi nggari gə məliya wu Kafarnahumu, ənggau, wu
 məlmə ngə kə ḅəm.” **24** Ji ḅəra na anə nda, “Jirkura nyi,
 ca ngə nabi naja a'yi ndəra nji dləwuri wu məlmə nyi
 mai.” **25** “Ya nar hyi jiri, wu pəcir nabi Iliya mathləkə'yi
 təsal a'yi gangəu wu 'yi'yir Izirayila, ənggəra Hyal haḅiya
 məlmau, par a'yi mai nə fa makəru ənga hya kwa, wuḅau
 a'yi wu 'yi'yi ta gagəḅau. **26** Ama Hyal a'yi səwa Iliya
 a ndəra zəma nda mai, ama a ndu məlmə Zarafatu wu
 'yi'yir Sidonu, a ndəra mala təsal kəra wu məlmə ta. **27**
 Wu pəcir nabi Elisha tsu, njir pibi a'yi gangəu wu 'yi'yir
 Izirayila, Zəma nda a'yi uya cicikur mai kəl Na'amanu
 ndər Suriya wacu.” **28** Ta njira wu umbwa daḅə dzə njir
 Yahudi kə nggari ndər kau, ba ndzana huḅa nda gagəḅau.
29 Ndə hya'ari ndə təḅəbiya nyi a biyar ya məlmau, ndə
 ma'yi ənga ja a dar kəra mau kəra ndə həriya məlmər nda
 a dari, aga nda vakana nyi a gyiwu 'yi. **30** Kə Yesu biya wu
 pama nda, ba ji mbari lagu nyi ba ji mai sə nyi. **31** Abangə
 tsu, kə Yesu sha shili wu Kafarnahumu, məlmə kəra wu
 'yi'yir Galili, ar Pəcir Bəlsar, kə ji dumwa ənga highiḅau,
 anə nji. **32** Kə highiḅə kə ḅa sə dədəgur anə nji patə ara
 ənggəra ndər nyi wu biya ənga ḅənama. **33** Wu umbwa

daḅə dzə njir Yahudi kau, vanyi ndə a'yi ənga mambəl dəmwa'yu, ba ji hya'ana dāhəu ənga dənama ji na, **34** “Wa yau! Yesu ndər Nazəratu, mi dzə ngə ənga 'ya? Kari gə shili aga ga sa kudəna 'ya ya? A səni ngə yau, nagə ngə ndə cici nə Hyal!” **35** Əngwar Yesu anə nyi ənga dənama, “Hadiya miya gau! Biya wu dza ja!” Kə mambəl dəmwa'yi kə mbilna ndə kau, a gyiwu 'yi wu dzəri nda patəu, kə ji biya sara wu dza ja gəra bəra uya nyi ənga shiləgəu. **36** Kə dā sə dədəgur anə nji patəu, ndə na wu pama nda, “Abari dur gə highibə ka? Ənga dəgalkur, ənga dənama nga ja vər ndər anə mambəl dəmwa'yi'yar, ba nda biya!” **37** Ənggə ngə ndər ar kəra Yesu tətəlnakər a ndu məlmə patə wu 'yi'yi kau. **38** Yesu biya sara wu umbwa daḅə dzə njir Yahudi, ji ma'yi a vu ki Simanu. Səlkuya Simanu a'yi ngga mai, gyangə nga vər tə nyi dədəgaləu. Kə ndə yiwa Yesu aga ja dləwari nyi. **39** Yesu ta'yi ar kəra ja, ji kughi anə gyangə kau, kə gyanga nyi biya ka piyari nyi. Fina dzə a'yi mai kə ji hya'ari ba ji məliya nda sər səm. **40** Ənggəra pəci wu gya tədəu, kalar ndə kəra ndə gəra ngga ara ja, ndə shili əni anə Yesu, ba ji fəri nda tsi patəu, ba ndə dā jaməu. **41** Patər njira ənga mambəl dəmwa'yi wu dza nda ndu biya ndu wau anə nyi, ndu na, “Na gə ngə zər Hyal!” Kə Yesu kughi anə nda, ji kari nda ara ndər, ara ndu səni naja ngə Kərsiti. **42** Əmudləkura nyi, kə Yesu hya'ari ji ma'yi a biyar ya məlməu, a biyar vi kəra nji a'yi mai. Nji biya ga gal nyi ba ndə thləwa nyi, ndə dā aga nda kari nyi ara piyari məlmər nda. **43** Ama Yesu na anə nda, “A dər thlər dā ya ma'yi a ndu alenyi məlmə aga ya nda tətəlna ndəshigu məsahəu nə təlkur

Hyal anə alenyi nji tsu. Agabangau, nga nji səwa da a shili wu duniya.” 44 Ənggau, Yesu bəbiya bau wu patər 'yi'yir Yahudi, ja vər highiḃə wu umbwa daḃə dzə'yar, ja vər tətəlna ndəshigu ar kəra təlkur Hyal. Ba ənga ja vər shiləgəbiya kalar shiləgəu ənga njira gəra ngga.

5 Vanyi pəci a'yi Yesu ta'yi ar dza dəl nər Janisaratu, nji gangəu ndə cidə nyi ndu yiwu nda nggari ndər Hyal. 2 Kə ji lari kwambwal məthlə a biyar dza dəl kəra njir təm fiya ndə ma'yi a nda ci litagər nda. 3 Kə ji ma'yi a gwu kwambwal pathləu kəra nə Biturusu ngau, ji dzəgwa kədi nyi aga ja bari nyi kushu sara miya dəl. Kə ji nggya a gwa ja vər highiḃə anə nji. 4 Ənggəra ji kudəna ndər, kə ji na anə Biturusu, “Ga bəra bari kwambwal kau a gwar vi kəra dzəgaməu, ba hya səya litagər hyi'yar, aga hya tədəbiya kalfi.” 5 Əngwar Biturusu, “Thlagər ki, a pidari 'ya ghəmə a vər təm ama na'ya a'yi mbari sə mai. Ama 'yu səya litagər 'ya a gya, ma nagə ngə na.” 6 Ənggəra ndə səya litagər nda a gya, ba ndə mbari kalfi gangəu, kəl ta litagər nda mbar thləthlau. 7 Ta ndə lari abangau, ba ndə ngga bazhi təmər nda sara wu vanyi kwambwal ta aga nda sa dləwari nda. Ba ndə shili ndə sa nyanyana kwambwal'yar gyapə ənga kalfi. Ba kwambwalər nda mbar gya cau ara tədəbəu. 8 Ənggəra Biturusu lari sə kau, kə ji bəliya undi a dumwar Yesu, ji na, “Təkə ənga yau, Thlagəu! Nayi ndər bikə ngau!” 9 Ba sə kə da sə dədəgur anə nyi ənga bazhi nyi'yar patəu, ara gangəkura kalfi kəra ndə mbari, 10 abangə tsu ngə Yakubu ənga Yahwana, wazha Zabadi, bazhi məl thlər Biturusu 'yar. Əngwar Yesu anə Biturusu, “Ga sara hivər mai, mbari əshina, gu da ndər təm nji ama

a'yi kalfi mai.” **11** Kə ndə təfəbiya kwambwalər nda a biyar miya dəl, ba ndə piyari litagər nda, ba ndə nu nyi. **12** Ar pəci kəra Yesu wu vanyi məlmau, kə vanyi ndə kəra pibi səmku dənama nyi shili ara ja. Ənggərə ji lari Yesu, kə ji dla ənga bama ja a gyiwu 'yi ja vər kədi nyi, ji na, “Thlagəu, ma gu yiwu, gu səni cina dā aga ya dā jaməu.” **13** Kə Yesu har tsi ka tsəkwar nyi, ji na anə nyi, “A hənggər yau, dā cicau.” Ənggərna, ba pibiya nyi piyari nyi. **14** Kə Yesu nar nyi ənga dāhəu, “Ga hangəkəl ga sara na sə kə anə ndə mai. Ama ga ma'yi a ndəgya pubu ga nda canə nyi kərngau, ga dzəgwa kəbəna sau ənggərə dladə Musa nana nja məl aga ci dzau. Ga məliya abangə aga ga cabiya nyi anə nji abər a dər gə jaməu.” **15** Ama alaga abangau, kəl dumwa ənga cakau, ngə ndər ar kəra Yesu wu cakau. Nji gangə tsu a vər shili əgya ja aga nda nggari highiḃə nyi ba ji shiləgəbiya nda sara ara shiləgər nda paməpaməu. **16** Ama Yesu, ju ma'yi a biyar ya məlmə a biyar vi kəra nji a'yi mai aga ja ndər ənga Hyal. **17** Vanyi pəci ənggərə ja vər dumwa ənga highiḃau, njir Farisi ənga maləmə dladə sara wu məlmə paməpamə nər 'yi'yir Galili, ənga 'yi'yir Yahudi ənga 'yi'yir Urshalima, a vər nggya əna. Dənama nə Thlagə a'yi ənga ja, aga shiləgəbiya nji kəra gərə ngga. **18** Kə alenyi nji shili ənga ndə təsəkənu, nda vər hə ar sər pida. Ndu yiwu nda həri nyi a vu ki, aga nda vuwa pina nyi wu mwar Yesu. **19** Ənggərə ndə gal lagu katini ara gangəkura nji, ba ndə ma'yi a dər kəra umbwa ndə da pahəna ba ndə dzəgwa fuwa nyi a gya lagu kəra umbwa a gyiwu hada dlami, kakalə wu mwar Yesu. **20** Ənggərə Yesu lari mbərsar nda, kə ji na, “Bazhi, a təfəbiya ngər nji

bikə ngau.” 21 Njir Farisi ənga maləmə dladə'yar nda vər dənga wu pama nda, “Wa ngə ndə kə wu ndər dəmwa'yi ar kəra Hyal ka? Wa ngu səni təfəbiya bika, a'yi kəl Hyal zhizhi nyi wa?” 22 Ənggəra Yesu wu sənbiya sərə ndu dənga, kə ji na anə nda, “Mi ngə dā hyu dənga sə'yar kə wu dəfuwa hya? 23 Mani nga ndiya ənga bətsa? Nja na, ‘A təfəbiya ngər nji bikə ngau,’ əndəga, ‘Hya'ari ga bə ya’? 24 Ama yu yiwu hya səni, abər Zər Ndə a'yi ja ənga dənama nər təfəbiya bikau wu duniya.” Kə ji na anə ndər təsəkənu, “Yu na anə ngau, hya'ari, ga hər sər pida ngau ga ma'yi a ndu ki.” 25 Ənggau, kə ji hya'ari ənga kusa wu mwar nji patəu, kə ji həri sərə ja vər pida ar ta, ba ji ma'yi a vu ki ja vər fal Hyal. 26 Ba sə dā sə dədəgur anə nda patəu. Ba ndə dzəgwa nə nyi dləvə anə Hyal. Kə hivər mbari nda gagađau, ndu na, “A lari 'ya sə dədəgur əshina.” 27 Ayukuda kau, Yesu ma'yi a biya, kə ji lari ndər tsəm budau kəra nja ngga ənga Lawi a vər nggya ar vi tsəm budə nyi. Əngwar Yesu anə nyi, “Nu dā.” 28 Kə Lawi hya'ari, ji piyari sərə ja vər məl patəu, ba ji nu nyi. 29 Ayukuda nyi, kə Lawi məliya sər səm nər mini wu ki nyi, kə ji nggari Yesu ar viya məthləpi dəgal, njir tsəm budə gangəu ənga alenyi məthləpi'yar nda vər səm sər səm ar vi zəməu. 30 Kə njir Farisi ənga maləmə dladə'yar kəra mbərsar nda zəmə ndə dzəguya jiga miya anə zəmbəlma nyi'yar, “Mi ngə dā hyu səm hyu sa ənga njir tsəm budə ənga njir bika?” 31 Əngwar Yesu anə nda, “A'yi nji jamə ngu yiwu ligəta mai, ama nji kəra gərə ngga. 32 Nayi a'yi dla aga sa ngga nji cici mai ama njir bikau, aga nda tubi nda bəlari nggyar nda.” 33 Ndə na anə nyi, “Zəmbəlma

nə Yahwana ndu hə zəmətsini ar kər ar kər ənga ndu ndər ənga Hyal, abangə tsu ngə zəmbəlma nə njir Farisi, ama nəngau ndu səm ənga sa parangəu.” **34** Kə Yesu na anə nda, “Abər a səni kari nji bazhiya salkwanjili sər səm ma tsu nda ənga ja ya? **35** Ama pəci wu shili kəra nju sa həna salkwanjili kə ara nda. Ar pəci ta ndu nda hə zəmətsini.” **36** Kə ji nar nda najaka karapau, ji na, “Ndər tar zhaḃi thlaḃəu ar mafəliyangə nga nyi, aga ja dzəgwa ndaḃəya ndəḃə əni ar hahala nyi mai. Ma ji məl abangau, a ndzanar ja zhaḃi mafəliyangə kau, ənga tsu ndəḃə kau, wu ḃa didiḃi. **37** Ətsu ndər puwa 'yimir inabi mafəliyangə a gu pəla hahal a'yi mai. Ma ji məl abangau, ba 'yimir inabi mafəliyangə kau, a thlənakər, ba ja pəthləna nyi, ba 'yimir inabi kau, a pənəkər ba pəla ka ndzau. **38** 'Yimir inabi mafəliyangə a gu pəla mafəliyangə nga nja pau. **39** Ətsu ndər nda yiwu sa 'yimir inabi mafəliyangə a'yi ayukudə ji tuwari hahala nyi mai. Ju nda na, ‘Hahala nyi nga ndiya ənga məsahəu.’”

6 Vanyi pəcir Bəlsar nə Yahudiya, Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar nda vər tərabiya wu fa uhi. Nda vər ḃau, kə zəmbəlma nyi'yar kuratsiya kəra uhi. **2** Ənggəra njir Farisi lari abangau, kə ndə na anə nyi, “Lari gəyi, ara mi nga hyu məl sərə dladə kari nja məl pəcir bəlsar ra?” **3** Yesu shadəwa nda, “A'yi hyi saya jigana sərə Dawuda ənga njir ḃə nyi məliya ar pəci kəra wuḃə mbar nda ta wa? **4** Ənggəra Dawuda gwu ki Hyal, naja ənga njir ḃə nyi'yar, ənga ənggəra ndə gwa səmku macikəl cicau kəra nandu kyaga səm mai, kəl pubu'yar wacu.” **5** Kə Yesu na anə nda, “Zər Ndau Thlagə nga ja ar kəra pəcir Bəlsar.” **6** Ar

vanyi pəcir Bəlsar nə njir Yahudiya tsu, kə Yesu ma'yi a gwu umbwa dabə dzə njir Yahudiya ja vər highibau. Wu umbwa ta vanyi ndə a'yi kəra ənga tsi mazəma ja ndzəndzau. **7** Njir Farisi ənga maləmə dladə'yar a vər gal lagu kəra nda səni vazəya Yesu, ndə pənggəri nyi li, nda vər tsamə tara ju məliya ndə kə jamə ar pəcir Bəlsar. **8** Ama Yesu wu səni sərə ndu dənga, kə ji na anə ndə kə ənga tsi ndzəndzə kau, “Hya'ari ga ta'yi wu mwar nji patəu.” Kə ji hya'ari, kə ji ta'yi əna. **9** Ənggau, kə Yesu na anə nda, “Yi wu yiwa hyi, mi ngə tsa'a nja məl pəcir Bəlsar ra? Sə mənəhəu, əndəga sə dəmwa'yu? Nja mbədana, əndəga nja tsəya?” **10** Ji tsamə a ndu pama nda patəu, kə ji dzəgwa na anə ndə kau, “Ndidəbiya tsa gə a dumwa ngau.” Aga zəmə kə ji ndidəbiya tsa ja a dumwa nyi, ba tsa ja dā jamə ənggər vanyi zəma nyi ta. **11** Ama kə huda nda ndzə gagadəu, kə ndə dzəgwa na anə kərnda, “Mi nga mənə səni məl ənga Yesa?” **12** Vanyi pəci, Yesu hya'ari ba ji ma'yi a du mau, aga ja da ndər ənga Hyal a dənə. Ji da pida ghəmə ja vər ndər ənga Hyal. **13** Ənggərə vi sa kudəu, kə ji nggari zəmbəlma nyi'yar a shili wu dzə nyi, kə ji dzəgwa dəmbya kumo apə məthlə sara wu pama nda, kəra ji ngga ənga cama səsə'yar. Kəja thləmər nda, **14** Simanu kəra ji nə nyi thləmə Biturusu, ənga zamə nyi Andərawusu, ənga Yakubu, ənga Yahwana, ənga Fəlipəu, ənga Bathlalomiyu, **15** ənga Matiwu, ənga Toma, ənga Yakubu zər Alfawusu, ənga Simanu ndəra nju na ndə məlmə nyi, **16** ənga Yahuda zər Yakubu, ənga tsu Yahuda Isikarayoti ndəra dəlna Yesu anə dawa nyi'yar. **17** Ji ma'yi ənga zəmbəlma nyi'yar a gyiwu 'yi, kə ndə thləwa babalər

vi, ba ndə ta'yi əna ənga zəmbəlma nyi'yar gangəu, ənga nji gangə gagaɖau sara wu Yahudi, ənga Urshalima, ənga 'yi'yir Taya ənga Sidonu njira ənga kir nda a miya dəl dəgaləu, **18** njira shili aga nda nggar highiɓə nyi ənga nja shiləgəbiya nda sara ara shiləgər nda paməpaməu. Njira ənga mambəl dəmwa'yi'yar wu lə ɓwaɓwatə anə nda, nanda tsu ndə uya jaməkur, **19** ənga nji gangəu a vər məl lagu kəra nda səni tsəkwar nyi, ara dənama kəra wu biya sara wu dza ja vər shiləgəbiya nda patəu. **20** Ja vər tsamə zəmbəlma nyi'yar, kə ji na, “Barka anə hyi nahyi nji kəra gəra sau, təlkur Hyal a ɖar nər hyi. **21** Barka anə hyi njira ənga wuɓau kabangəkau, nju nda nyana hyi. Barka anə hyi njira vər tiwi kabangəkau, hyu nda nggushi. **22** Barka anə hyi ma nji gəra yiwu hyi, nda həbiya hyi a biya, ənga nda nggəl hyi, ba ənga nda ndzana thləmər hyi, arya Zər Ndau.” **23** “Abangə ngə əjir nda məl anə nabi'yar kəra tərabiya. Ga caguli ənga ga nggya ənga hudə pərtəu, ara gu nda uya akkəri gangə a dəməlmau.” **24** “Ama kawa anə hyi nahyi bərba, arya a dləwuri hyi nər hyi məsahəkur kabangəkau. **25** Kawa anə hyi, nahyi kəra nyinyau kabangəkau, hyu nda nggya ənga wuɓau. Kawa anə hyi nahyi kəra a vər nggushi kabangəkau, hyu nda ɖa ənga hudə ndzəndzau hya ɓəra tiwi. **26** Kawa anə hyi ma nji patə a vər fal hyi, abangau nga ndə məl anə nabi fati'yar.” **27** “Ama ya nar hyi, nahyi kəra wu nggari ndər ɖa, hya canə nyi yiwukur anə dawar hyi, hya məl mənahəkur anə njira gəra yiwu hyi. **28** Fənggər nyi barka anə njira wu shi'wa hyi, hya ndər anə Hyal arya njira wu lə ɓwaɓwatə anə hyi. **29** Ma ndə nə ngə dəgau ari

balma gau, shabiya nyi vanyi balma tsu. Ma ndə mbəliya nggamndə ngau, ga sara ka ləgutə ha kəra vuwa gwa anə nyi mai. **30** Nə nyi anə kalar ndəra kədi ara gau, ma tsu ndə mbəliya sə ngau ga sara yiwa ja shabiya ngə a shili mai. **31** Səra hyu yiwu nja məl anə hyi, nahyi tsu ca nga hya məl anə nda. **32** “Ma njira vər yiwu hyi nga hyu yiwu wacu, wathləmə culi akkəri kəra hyu nda uya? Alaga njir dləwu budə ma tsu, ndu məl abangau. **33** Ma gu ca mənəhəkur anə njira wu ca mənəhəkur anə ngau, mi nga ju cakəri nga? Əkkə'yi njir bikə ma ndu məl abangau. **34** Ma gə nə nyi məl anə njira gu səni ndu nda kina ngau, mi nga ju cakəri nga? Alaga njir bikə ndu lə məl anə njir bikə kuvwar nda ənga səni ndu nda kina patəu. **35** Ama ga ca yiwukur anə dawa ngau, ga məl mənəhəkur anə nda, ga nə nda məl ənga səni abər nandə wu nda kina ngə mai. Məl abangə wu məliya hyu uya nubwa gangəu, ənga hyu sa də ənggər wazha Hyal kəra a dəməlmau, arya naja ənga təhudəu, anə nji kəra səni na usi ənga nji dəmwa'yu. **36** Ga nggya ənga təhudə ənggər kəra dəngau kəra a dəməlmau ənga təhudəu.” **37** “A sara hya thla numa ar kəra nji mai, nji tsu a'yi ndu thla numa ar kəra hyi mai. A sara hya lə vazə anə ndə mai, nji tsu ndu nda lə vazə anə hyi mai. Təfəbiya mə nji, Hyal tsu ju nda təfəbiya hyi. **38** Hya lə sau, nahyi ma ba nja nə hyi sau, cala təkə sə nyinyi tsuyu, nja cicina a gya, nja bəra favədiya, ja dzəgwa pəpau a gyar dza nyi, nja dzəgwa puwa ngau a gyar dza gau, arya a dər cala təkə sə kəra hyi təkə sə əni anə nji, ca nga nju nda təkə sə əni anə hyi.” **39** Kə ji bəra nar nda najaka karapau, “Ndə ləfau a səni ləbiya ndə ləfə

ya? Ma ndə məl abangau, nanda gyapəu, a'yi ndu nda təɖau a gyiwu ka'u wa? 40 Ndəra nju highiɓə anə nyi, a'yi ju ndiya maləmə nyi mai, ama kalar ndəra nji highiɓəri nyi mənəhəu, ju səni ɖa ənggər maləmə nyi. 41 “Ara mi nga gu lari zər sar kəra wu liya zamə ngau, ama na ga sən tsamiya gwalang kəra ar liya gə kə maya? 42 Abari nga ga sən na anə zamə ngau, abər, zamə ɖa, ‘Ta'yau, ya həbiya ngə zər sar kəra wu liya gau,’ ya, kəja gwalang ngə ar liya ga? Nagə ndər ngguta vi, ga həbiya gwalang kəra ar liya gə kwatahəu, aga ga ɖabaga lari mənəhəu, ba ga sən həbiya zər sar kəra wu liya zamə ngə kau. 43 “Abangə tsu, kalar wu mənəhəu, ju ya wazha mənəhəu, wu kəra gəra mənəhə tsu, ju ya wazha kəra gəra mənəhəu. Wu kəra mənəhəu, a sən yabiya wazha kəra gəra mənəhə mai, abangə tsu, wu kəra gəra mənəhəu, a sən yabiya wazha mənəhə mai. 44 Ar yaya nyi nga nju tsamə ri wu. Nja səni ɖəm bəla ar wur shikəɖi mai, alaga ndərma ar hudi mai. 45 Ndə mənəhəu, ju biya ənga ndər mənəhəu sara ar vira ji ɖəwana ari, ənga ndə ɖəmwa'yu, ju biya ənga ndər ɖəmwa'yu sara ar vira ji ɖəwana nda ari.” 46 “Ara mi nga hyu ngga ɖa, ‘Thlagəu, Thlagəu,’ ama kə hyi nggəl ara məl səra yu na anə hya? 47 Kalar ndəra shili ara yau, ba ji səya himi anə səra yu na, ənga ju məl thlər əni, yu nda nar hyi səra ju pa. 48 Naja ənggər ndər hər ki, kəra labiya ka'u dzəgamə a gyiwu 'yi, kə ji dzəguya hər ənga fəhi hər ar pathlara mau. Ənggəra ɖəl nyau, kə 'yimi tsaɓəri ki ta, ama naja a'yi səni kənggəɖər nyi mai arya nji fər hiya nyi ar pathlara mau. 49 Ama ndəra wu nggari ndər ɖa, ama naja a'yi wu məl thlər əni mai, kakalə nga ja ənga ndər

hər ki ar vi kəra nji gəra labiya ka'u nə fə hiya həra nyi.
Ənggərə dəl nyau, kə 'yimi tsaḃəri ki kau, kə ki kə dla, dla
nyi tsu dəmwa'yi gagaḃau.”

7 Ənggərə Yesu kudəna na sə'yar kə patə anə nji, ba ji
ma'yi a vu Kafarnahumu. **2** A vuna, kə ja vanyi dəgaləri
soja nə Roma kəra mafa nyi a'yi gəra ngga gagaḃau, kəra
a vər gal lagur tau. Soja dəgal nə Roma kau, ja vər yiwu
mafa nyi kə gagaḃau. **3** Ənggərə ji nggar ndər ar kəra
Yesu, ba ji səwa alenyi nji nggunggurəm nə Yahudiya aga
nda kədi nyi ja shili, ja sa mbəḃana mafa nyi kau. **4** Nji
nggunggurəm'yar kə ma'yi a ndəra Yesu ndə nda kədi
nyi gagaḃau, nda vər na, “Ndə kau, ndə mənəhəu ngau,
kakalə nga nyi ga dləwari nyi. **5** Nda nyi a yiwu ja njir
'ya, ba ənga ji həriya 'ya umbwa daḃə dzau.” **6** Ba Yesu
ma'yi ənga nda. Ənggərə ji shili ləhəu wu dzəri ki nyi, kə
dəgaləri soja nə Roma hyabiyə bazhi nyi'yar aga nda nar
nyi anə Yesu, “Thlagəu, ga sara həḃana kərngau aga yi
mai, arya nayi a'yi ḃa tsa'a ga shili wu ki ḃa mai. **7** Ca ngə
məliya nayi a'yi səni shili əgya gə mai, ama ga nana ndər
sə nyi, ba zər ḃa uya jaməkur. **8** Arya nayi ənga kərḃa
ma əgya ndə dəgal nga yau, ənga tsu soja'yar a'yi kəra
əgya kiḃa yau, yu na anə ndə kau, ‘Ma'yi,’ ba ja ma'yi, anə
vanyi ndə tsu yu na ‘Shili,’ ba ja shili. Ma yi na anə mafa
ḃa, ‘Məliya abangau,’ ba ja məliya.” **9** Ənggərə Yesu nggar
ndər kau, ba ḃa sə dədəgur anə nyi, ji shabiyə dzau, ji na,
anə nji kəra a vər nu nyi, “Ya nar hyi, wu Izirayila nayi
sayi uya ndəra ənga mbərsa ənga dənəma ənggər ndə kə
mai.” **10** Ənggərə njira ji səwa kə sha shili wu ki, ba ndə
thləwa mafa nə dəgalər soja Roma ta a ḃari jaməu. **11** Wu

yukuda pæci kushu, kə Yesu ma'yi a vu mælmə kəra nja ngga ənga Nayin, zəmbəlma nyi'yar əkkə'yi nji gangəu ma'yi ənga ja. **12** Ənggəra ndə shili ləhəu wu dzəri miyar gwa nə mælma nyi, kəja alenyi nja vər səbiya ənga zər tətəu kəra naja ngə zəmə ara mənyi kəra mənyi ya, sal nyi tsu a təri. Nji gangəu, sara wu mælmə ta, nda vər lə nyi. **13** Ənggəra Thlagə lari mala kau, ba ji təhudə əgya ja, ba ji na anə nyi, “Ga sara tiwi mai.” **14** Kə ji ma'yi ji nda tsəkwər ləkagau ndə tətə kau, ba njira vər hə nyi kə ta'yau. Kə Yesu na, “Zər baduwari, Yu na anə ngau hya'ari!” **15** Kə ndə tətə kə hya'ari, ba ji nggya gya ji dzəgwa ndər. Ba Yesu dzəgwa lər nyi anə mənyi. **16** Kə hivər mbari nda patəu, ba ndə fal Hyal, nda vər na, “Jiri vanyi nabi dəgal a shiliri wu pama mən, Hyal a shiliri aga ja sa dləwari nji gə nda.” **17** Sə kə Yesu məliya kə tətəlnakər wu Yahudi ənga 'yi'yi kəra zəwar nyi. **18** Ənggəra zəmbəlma'yar nə Yahwana ndər məl Bəbətizəma nar nyi sə'yar kə patəu, ba ji nggari məthlə wu pama nda, **19** ji səwa nda a ndəgya Thlagəu, aga nda nda yiwər nyi abər, “Nagə nga vər shili kə ya, əndəga 'ya fiya li aga vanyi ndə ya?” **20** Ənggəra njira nji səwa shili əgya Yesu, kə ndə na nə nyi, “Yahwana ndər məl Bəbətizəma ngə səwa 'ya aga 'ya yiwər ngau, ‘Nagə nga vər shili kə əndəga 'ya fiya li aga vanyi ndə ya?’” **21** Kakalə ar pæci ta, ngə Yesu mbədana nji gangəu kəra gəra ngga ənga shiləgə paməpaməu, ənga njira ənga mambəl dəmwa'yi'yar. Yesu məliya nji ləfə'yar tsu ndə lari sau. **22** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Sha mau hya nda nar nyi anə Yahwana səra hyi lari ənga hyi nggari. Nji ləfə wu lar sau, nji kukurbə wu bəu, njir pibi wu uya

jaməkur, kulangə'yar tsu ndu nggar sau, nju hya'ana nji tətəu ənga nju tətəlna ndəshigu məsahə anə nji dādali. **23** Barka anə ndəra gəra təkəkər ənga mbərsa nyi ar kəra yau.” **24** Ayukuda njira Yahwana səwa ma'yi, kə Yesu dzəguya ndər anə nji ar kəra Yahwana, ji na, “Mi nga hyi gwa tsamə a gwar tagə ta? Hyi ma'yi a gwa tsamə sar dzədzəgaməu, kəra yambadə a vər kənggədə ya? **25** Ya, mi nga hyi ma'yi a gwa tsama? Ndəra har kar mənəhə ya? Awau, njir ha kar məmənəhəu, wu ki təl nga nda. **26** Kar dəm ya, mi nga hyi ma'yi a nda tsama? Nabi ya? Pakatu, yu nar hyi, ndəra ndiya nabi. **27** Ar kəra Yahwana ngə ndər Hyal kəra tsətsəfə na, “‘Kəja yu səwa cama dā wu mwa ngau, ju nda fuwa sə wu lagu kadivira ga shili.’ **28** “Ya nar hyi, wu pama njira mathləkə'yi ngə ya patəu, ndəra ndiya Yahwana ənga dəgal a'yi mai. Ama alaga abangau, ndəra ndiya ənga kushu wu təlkur Hyal a ndiya nyi ənga dəgaləu.” **29** Patər njira nggari ndər kau, əkkə'yi njir tsəm budau, dləwunggəri abər lagu Hyal ca ngə lagu kəra kakaləu, arya Yahwana ngə məliya nda babətizəma. **30** Ama njir Farisi ənga maləmə sənbiya dladə Musa 'yar nggəl ara dləwu sərə Hyal wu yiwu ənga nda, ənga ndə nggəl ara Yahwana sara məliya nda babətizəma. **31** Yesu dumwa ənga ndər ji na, “Ya, ənga mi nga nja gəla nji kabangəka? Abari nga nda? **32** Nanda ənggər wazha kəra a vər nggya ar sugu, nda vər ngga kuvwar nda, ndu na: “‘Ya vər mbidə mbəlau anə hyi, kə hyi nggəl ara fəl, 'yi thlə na nə tiwi ba hyi nggəl ara dləwu.’ **33** “Yahwana ndər məl Babətizəma shili ja vər səm sər səm mai, naja tsu a'yi a vər sa 'yimi nər wur inabi ənggəra nji tsəliya mai,

‘Ama əngwar hyi naja ənga mambəl dəmwa'yu!’ **34** Zər Ndə shili ju səm, ənga ju sa, əngwar hyi, ‘Ndər suna nga ja, bazhiya njir tsəm budau ənga njir bikau!’ **35** Alaga abangau, patər njira hənggəri ənga hahangəkur nə Hyal, nda vər cabiya abər ənga jiri nga nyi.” **36** Vanyi ndər Farisi nggari Yesu a nda səm sər səm a ndu ki nyi, ba Yesu nda, ji nda nggya aga səm sər səm. **37** Wu məlmə kau, vanyi mala a'yi ja vər məl zawarkur, kə ji nggari abər Yesu a vər səm sər səm wu ki ndər Farisi kau, kə ji shili ənga vanyi bəlari kushu kəra ənga mal kəra wu shuni kisəu, kəra nju dəl ənga kwaḡa gangəu. **38** Ji shili kə ji sa ta'yi wu yukudə Yesu, ar dza hiya ja, ja vər tiwi. Ta sələm nyi pau a gyar hiya ja, ba ji dzəgwa kəkəḡəna hiya ja ənga shishir kəra ja, kə ji dzəgwa dumwa ənga bərpə nyi nə yiwukur, ba ji ḡəsiya nda ənga mal shuni məsahəu kau. **39** Ənggərə ndər Farisi kə wu tsamə sərə mala ka a vər məl kau, kə ji na wu dəfuwa ja, “Maja abər ndə kə nabi ngau, a kyaga səni ja tara wa ngə mala ka a vər tsukwa nyi kau. Ja kyaga səni abər mala kə ndər bikə ngau.” **40** Yesu na anə ndər Farisi kau, “Simanu, a'yi yi ənga sər na anə ngau.” Kə Simanu na, “Nar ḡa, məlmə.” **41** Yesu na, “Vanyi ndu nu nji məthlə məl, ndə pathləu, gənna kəra nja kyaga ki ndər məl thlər əni wu pəkau, nə fa pathlə ənga reta, ndə məthləkura nyi tsu, gənna nə pəkə nə ndər məl thlər kəra ja kyaga uya wu pida təfu kumunyi. **42** Ənggərə ndə tini kina, ba ji yafəna nda gyapəu. Ya, wu tsamə ngau, wa nga kyaga ndiya ənga yiwu nyi wu pama nda?” **43** Simanu na anə nyi, “Wu lari ḡa, ndə kə nji yafəna nyi gənna gangə kau.” Ba Yesu na anə nyi,

“Ənghəng, a nabiyar gə kakaləu.” **44** Kə ji shabiya dzə ji tsamə mala ta, ba ji na anə Simanu, “A lari gə mala kə ya? Yi shili wu ki ngau, nagə a'yi nə də 'yimi aga ya cina hiya yi əni mai, ama kə ji cina hiya yi ənga sələm nyi, ji kəkəfəna ənga shishir kəra ja. **45** Nagə dləwuri də ənga bərpə dzə mai, ama ənggəra ji shili wu ki kau, naja a'yi ta'yi ənga bərpə hiya yi ənga miya ja mai. **46** Nagə a'yi bəsiya mal ar kəra yi mai, ama kə ji bəsiya mal shuni kisə kau, ar hiya yau. **47** Agabangau, ya nar ngau, bikə nyi kəra gangə kau, a təfəbiya nyir nji ariya ji cabiya yiwukur gangə gagaɬau. Ama ndəra nji təfəbiya nyi bikə kushu, yiwukur nyi kushu nga nyi tsu.” **48** Əngwar Yesu anə mala kau, “A təfəbiya ənggər nji bikə ngau.” **49** Njira a vər səm sər səm ənga ja ar vi kau, dzəgwa na anə kuvwar nda, “Wa ngə ndə kə a səni təfəbiya bikə ka?” **50** Əngwar Yesu anə mala ta, “Mbərsa ngau, a mbədana ngə ri, ma'yi sə ənga hudə pərtəu.”

8 A səkari kushu, Yesu a vər ɬau a ndu məlmə dədəgal ənga məlmə kukushu ja vər tətəlna ndər məsahə nə təlkur Hyal. Zəmbəlma nyi'yar kumo apə məthlə a'yi nda ənga ja, **2** ənga alenyi mathləkə'yi kəra nji kədləbiya mambəl dəmwa'yi sara wu dza nda ənga njira ji shiləgəbiya nda. Wu pama nda mala a'yi kəra nja ngga ənga Maryamu Magədaliya kəra mambəl dəmwa'yi paməpamə mədəfə biya sara wu dza ja, **3** ənga Yuwana mala Kuza, ndə dəgal wu ki Hirudusu ənga Suzana, ənga alenyi mathləkə'yi gangəu kəra a vər məl thlər anə nda ənga gənnar nda. **4** Ənggəra nji gangə sara wu məlmə paməpamə tsəmiya dzau, aga nda nggari Yesu, kə ji nar nda najaka karapau.

5 “Ndər zəwa a'yi kəra ma'yi a gwa thləka culi a gwar fa
 nyi. Ja vər uci culi kə alenyi təḏau ar lagu, kə nji cicina
 nda ənga hyi, ba 'yagə'yar tsu səmku nda. **6** Alenyi culi
 təḏau a gyar vi kəra məmau, ənggəra ndə tsau, ba ndə ul
 ara ləsə a'yi ar vi ta mai. **7** Kə alenyi təḏau, a gyiwu pama
 shikədi, ndə hə ənga nda, ba shikədi kar nda ara pəli. **8**
 Alenyi culi tsu təḏau, a gyiwu 'yi kəra mənəhəu, ndə hau,
 ba ndə puwa li gangə gagəḏau.” Ənggəra Yesu kudəna
 ndər kau, ba ji hya'ana dəhəu, ji na abər, “Ndəra ənga
 himi ngga sau, bəgə ja nggari.” **9** Zəmbəlma nyi'yar yiwa
 nyi tara mi ngə najaka karapə cabiya. **10** Ji na, “A yiwur nji
 hya sənbiya sərə dəḏəwa nə təlkur Hyal, ama anə alenyi
 nji, yu ndər ənga karapə anə nda, aga, “Alaga ndu tsamə
 ama nanda wu lari mai, alaga ndu ngga ama nanda wu
 nggabiya mai.” **11** “Kəja sərə karapə kə cabiya. Culi ca ngə
 ndər Hyal. **12** Kəra təḏau ar lagu ca ngə cabiya nji kəra
 wu nggar ndər Hyal, ama ba Shatan a shili ja sa həbiya
 ndər kə sara wu dəfuwa nda ara nda sara mbərsa nda
 uya mbəḏau. **13** Culi kəra təḏau a gyar vir məmau, nanda
 ənggər njira wu nggar ndər kau, ndu dləwuri ənga hufə
 pərtəu ama nanda a'yi ənga nggilang mai, ndə mbərsa nə
 pəci kushu, ənggəra ḃwaḃwatə shili, ba ndə piyari nu.
14 Culi kəra təḏau a gyiwu shikədi, ca ngə cabiya njira
 nggari, ama ənggəra ndə dumwa ənga nu, kə dənga nər
 sər duniya, ənga gal gənna, ənga yiwu məsəhəkur kar nda
 ara pəli. **15** Culi kəra təḏau, a gyar 'yi'yi mənəhəu ca ngə
 njira nggari ndər kau, ndə dləwuri ənga hufə zəmə ndə
 səḃiya ndə səsə'wuri kəl ta ndə piya wazha.” **16** “Nja sən
 mbəbiya pitəlla ba nja mbuya əgya kida təm ənga təmbəl

mai. Ama nja kyaga fiya a dar madzigam, ba ja dzægwa mbəl anə kalar ndə kəra a vu ki kau. **17** “Arya kalar sə a'yi kəra ndu məl dəḏəwa kəra gəra nda biyar babal mai, ətsu sə a'yi dəḏəwa kəra nji gəra nda sən mai. **18** “Hya nggya ənga hangəkəl ənga səra hyu ngga, ara ndəra ənga sau, nju nda sa cakəri nyi, ama ndəra gəra ənga sau, səra ji nggani a'yi ara ja kau, nju sa dləwuri.” **19** Ənggau, miya Yesu ənga zamə nyi'yar ma'yi a ndəgya ja, ama nandə uya ndə thləwa nyi mai, ara gangəkura nji. **20** Kə vanyi ndə nar nyi anə Yesu, abər, “Kəja məngau ənga zamə ngə'yar a biya ndu yiwu nda ndər ənga gau.” **21** Əngwar Yesu anə njira a ndə patəu, “Njira wu nggar ndər Hyal, ba ndə məl thlər əni, nanda ngə maḏa ənga zaməḏa'yar.” **22** Vanyi pəci Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar gwu kwambwal, ba ji na anə nda, “Məna ma'yi a biyar ya dəl.” Kə ndə mbar lagu ndu ma'yi. **23** Ənggəra nda vər ma'yi ba ji ghanyi. Kukuthləu, kə majigwal shili ənga dənama ja vər sə a shili ar 'yimi, ənggau, ba ndə ḏa tətəwulu ara ənggəra 'yimi gwu kwambwalər nda. **24** Zəmbəlma nyi'yar, hyabiya Yesu wu ghanyi, ndə na, “Thlagər ki! Thlagər ki! Kəja məna sa!” Yesu hya'ari kə ji kughiya majigwal ənga 'yimi kəra a vər thləkau, ba ndə bəgə zəməu. **25** Kə ji na anə zəmbəlma nyi'yar, “Əmani ngə mbərsar hya?” Kə hivər mbar nda gagadau, ndə na wu pama nda, “Wathləmə culi najaka nda? Patə əkkə'yi majigwal ənga dəl wu gənggər nyi səli ka?” **26** Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar nda vər ma'yi wu kwambwal ar 'yimi, ba ndə dla wu 'yi'yi nə Garasina, kəra a biyar ya dəl Galili. **27** Ənggəra Yesu a vər gya sara du kwambwal, kə ji thləwa ndər məlmə kə kəra

ɛnga mambɛl dɛmwa'yu. Ndɛ kɛ a bɛliyar ja sar ja vɛr
 bɛ turusu, ɛnga naji wu nggya wu ki mai, kɛl wu hulili
 nga ju nggya cumu. **28** ɔnggɛra ji lari Yesu, ba ji hya'ana
 dɛhɛ ɛnga dɛnama, ba ji dla wu mwa nyi ju wau ju na,
 “Yesu zɛr Hyal Kɛra Di, mi dzau ngɛ ɛnga 'ya? Ya vɛr kɛdi
 ngau, ga sara nɛ dɛ bwaɔwatɛ mai!” **29** Ji na abangau, ara
 Yesu a kughi ri anɛ mambɛl kau, aga nda biya sara wu ja.
 Arya pɛci gangɛ mambɛl dɛmwa'yi kɛ wu mbilna nyi a
 gyiwu 'yi. Vanyi pɛci nju mbar nyi ar gangɛ ama ba ja
 thlɛthlɛna ganga nyi, ɛkkɛ'yi ja sɛwa nyi a gwa tagɛu. **30**
 Yesu yiwar nyi, “Wa thlɛmɛ nga?” Kɛ ji na, “Dlami,” ara
 mambɛl dɛmwa'yi kɛ gangɛ nga nda wu ja. **31** Kɛ ndɛ kɛdi
 nyi ar kɛr ar kɛr a sara ja kɛdlɛbiya nda a gyiwu ka'u gɛra
 kudɛ mai. (Abyssos g12) **32** Lɛhɛ a dzɛr vi ta, bɛla fɛshiu a'yi
 gangɛu kɛra a vɛr bɛla ar dza mau. Mambɛl dɛmwa'yi'yar
 kɛ kɛdi Yesu, “Sɛwa 'ya a ndu fɛshi'yar kau, piyar 'ya aga
 'ya gwu nda.” Ji piyari nda, kɛ mambɛl dɛmwa'yi'yar kɛ
 biya ndɛ gwu fɛshiu. **33** Bɛla fɛshiu kɛ a kar nda dubu
 mɛthlɛu, ndɛ hya'ari ɛnga hwi a gwar dɛl a guna kɛ 'yimi
 kudɛna nda patɛu. **34** ɔnggɛra njir bɛla fɛshi'yar lari sɛra
 dɛrkɛr, ba ndɛ ma'yi ɛnga hwi a vu mɛlmɛ dɛdɛgal ɛnga
 kukusha nyi aga nda vuwa nar nyi anɛ nji. **35** Kɛ nji kɛ
 biya aga nda biya lari sɛ kɛ dɛ kau. ɔnggɛra ndɛ thlɛwa
 vi kɛra Yesu ari, ba ndɛ lari ndɛ ta mambɛl dɛmwa'yi
 biya sara wu dza ja vɛr nggya lɛhɛ wu dzɛr Yesu, ɛnga
 lɛgutɛ ar dza ja wu hangɛkal nyi. Kɛ hivɛr mbari nda
 papatɛu. **36** Njira a'yi ar vi ta pɛci kɛra sɛ kɛ dɛ wu liya
 nda, dumwa ɛnga na anɛ nji ɛnggɛra ndɛ kɛ uya jamɛkur.
37 ɔnggau, patɛr njira wu 'yi'yir Garasina kɛdi Yesu aga ja

piyari mælmær nda ara hivær a mbar ndari gagadau. Kə Yesu gwu kwambwala nyi, ba ji ma'yi sə nyi. **38** Kə ndə kə nji kədləbiya mambəl dəmwa'yu, sara wu dza ja kə kədi Yesu, ji na, “Usi piyari dā ma ma'yi ənga gau, aga ya dā ndər nu ngau.” Ama kə Yesu nggəl, ji na anə nyi, **39** “Sha a ndu ki, ga nda nar nda sə kə Hyal məliya ngə kau.” Kə ndə kə ma'yi a vu huḍa məlmau, ja vər na anə nji səra Yesu məliya nyi. **40** Ənggəra Yesu sha shili sara ndəna, kə nji gangə shili ndə dləwuri nyi, ara nda vər səkə shili nyi. **41** Kəja vanyi ndə thləmə nyi Yayirusu, naja ndə dəgal wu umbwa daḅə dzə njir Yahudiya, ji shili ji sa ḅəliya undi wu mwar Yesu, ja vər kədi nyi aga ja shili wu ki nyi, **42** arya kwa nyi kəra zəməu, zər fa kumo apə məthləu, a lagur tau. Ənggəra Yesu mbar lagu, nji gangə a vər nu nyi ndu cidə nyi lagu mazəm ənga lagu matsal. **43** Vanyi mala a'yi a ndəna kəra məliya fa kumo apə məthləu, ja vər ndzəndzə mashi. Mala kə a lari ḅwaḅwatə ənga jirkur wu tsa njir kundzəgə paməpamə gangəu, ama kəra a'yi dləwari nyi mai. **44** Ji shili wu pama nju yukudə Yesu, kə ji sa tsəkwar miya ləgutə nyi, ənggau, ba ndzəndzə mashi kə ta'yau. **45** Əngwar Yesu, “Wa ngə tsəkwar dā ka?” Kalar ndu na, “Nayi ngə mai.” Kə Biturusu na, “Maləmə dəgal, nji gangə ngə zəwar ngə nda vər jajahə ngau.” **46** Ama kə Yesu na anə nyi, “Vanyi ndə a tsəkwar dā ri, arya dənama a biyari sara wu dza yau.” **47** Ənggəra mala kə lari naja sən dəwanakər mai, kə ji sha shili ja vər tsədzau, ji ḅəliya undi a gyiwu mwar Yesu. Kə ji nar nyi wu mwar nji patəu, səra dā ji tsəkwar nyi, ənga ənggəra ji uya jaməkur aga zəməu. **48** Kə ji na anə nyi, “Kwa dā, mbərsa ngau, a məliya ngə ri

jaməu, ma'yi wu jaməkur.” **49** Tsu ja gəra kudəna ndər, kəja cama sara wu ki Yayirusu ndər bəla umbwa dabə dzə njir Yahudiya, a shiliri, ja vər na anə Yayirusu, abər, “A sara ga bəra nə nyi bwaḃwatə anə maləmə mai, arya kwa ngə a təri.” **50** Ənggəra Yesu nggari ndər kau, kə ji na anə Yayirusu, “Ga sara hivər mai, ga mbərsa wacu ju hya'ari.” **51** Ənggəra ndə shili wu ki nyi, naja a'yi piyari nja vu ki ənga ja mai, kəl Biturusu ənga Yahwana ənga Yakubu ba dəya kwa ənga mənəyi. **52** Patəkura njira a vu ki kau, kəl tiwi nga nda vər tiwi, nda vər wau wu dərbə kwa nyi. Kə Yesu na anə nda, “Hya sara tiwi mai, kwa kə naji tə mai, ghanyı nga ja a gwa!” **53** Kə ndə nggushi nə dida ndau, ara ndu səni abər kwa nyi a təri. **54** Yesu mbari tsa ja ji hya'ana ḃahəu, ji na, “Zər kwa, hya'ari!” **55** Kə piya ja bəra sha shili wu ja, kə ji hya'ari jaməu, kə Yesu nar nda, nə nya mə sər səm. **56** Kə njir ya nyi mbari miya nda, nda vər tsamə sə dədəgur, ama kə Yesu təḃar himiya nda abər nda sara na sə kə ḃa kə anə nji mai.

9 Ayukudə Yesu nggar zəmbəlma nyi'yar kumo apə məthlə a shili ar vi zəməu, kə ji nə nda dənəma nər kədlə mambəl ḃəmwa'yi'yar ənga tsu nda shiləgəbiya njira gəra ngga, **2** ənga ji hyabiya nda, aga nda ma'yi nda nda tətəlna ndər məsahəu ar kəra təlkur Hyal ənga shiləgəbiya nji gəra ngga. **3** Ji na anə nda, “Hya sara hə sə aga bə kə mai, hya sara səbə alaga zəwa mai, alaga mbəl, alaga sər səm, alaga kwaḃa mai. Ətsu hya sara hə alaga ləgutə a ndiya kəra ar dza hyi mai. **4** Wu kalar ki kəra nji dləwuri hyi a gwa, hya nggya əna ba'anə pəci kəra hyu nda piyari məlmə kau. **5** Kalar vi kəra nji nggəl ara

dləwu hyi, ma hyu biya hyu ma'yi, hya dləfəna bəbər kəra ar hya hyi, aga ja dā sər sakida ar kəra nda.” **6** Kə ndə hya'ari ndə ma'yi a ndu məlmə paməpamə nda vər tətəlna ndər məsahəu, nda vər shiləgəbiya njira ənga shiləgə paməpamə'yar ar kalar vi. **7** Ənggəra Hirudusu ndər səm təlkur ar kəra Galili nggari səra a vər dā, kə ji gwu dānga sə gagadāu, ara alenyi nji na, abər, Yahwana ndər məl Babətizəma ngə hya'ari sara vir tau. **8** Alenyi nja vər na, abər, nabi Iliya ngə bəra sha shili. Alenyi nji tsu a vər na, abər, zəma nabi nə dāfəmə ngə bəra hya'ari. **9** Kə Hirudusu na, “Yahwana, nə nyi, a səwa ri yi nja thlana kəra ja, kar wa ngə ndə kə yu nggari sə paməpamə ar kəra ja ka?” Kə ji dzəgwa məl ənggəra ja səni lari nyi. **10** Ənggəra cama səsə nyi'yar kə sha shili, kə ndə nar nyi anə Yesu səra ndə məliya patəu. Kə Yesu hər nda, nanda zhizhir nda ndə ma'yi a ndu vanyi məlmə nja ngga ənga Bethlesaida. **11** Ənggəra nji nggari abər a ndəna nga ja, kə ndə nu nyi a ndəna. Ji dləwuri nda ənga hudə zəməu, ji dzəgwa ndər anə nda ar kəra təlkur Hyal, kə ji shiləgəbiya njira gəra ngga. **12** Ma ləhə pəci wu gya tədāu, kə nanda kumo apə məthlə kə shili ara ja ndə na, “Ara nji a'yi ar vi kə mai, nar nda, nda ma'yi a ndu məlmə paməpamə aga nda uya sər səm ənga vir pida.” **13** Ama, kə Yesu na anə nda, “Nahyi, nər nda mə səra nda səmku.” Kə ndə na anə nyi, “Patər səra a'yi a ndiya lugu dāfə təfu ənga kalfi məthlə mai. Kəl na'ya nga ma'yi 'ya nda dəlbiya sər səm anə nji kə patəu.” **14** Arya shili zhizhir nda ma a kar nda dubu təfu. Yesu na anə zəmbəlma nyi'yar, “Nar nyi anə nji kə nda nggya gya wu bwata təfu kumunyi

təfu kumunyi.” **15** Kə zəmbəlma nyi'yar məliya ənggəra ji na, ndə məliya nji kə nggya gya. **16** Ənggau, kə Yesu həri lugu dəfə təfu ənga kalfi məthlə ta, kə ji hya'anakər a dəməlmau, ji usar Hyal, ji dzəgwa kakadləwa nda, kə ji nə nyi anə zəmbəlma nyi'yar, aga nda tətəkəna anə nji patəu. **17** Patəkura nda səm ndə nyau. Kə zəmbəlma nyi'yar tsəmiya tsəla kumo apə məthlə ənga səra hiyau sara wu miya nda. **18** Vanyi pəci Yesu ja vər ndər ənga Hyal zhizhi nyi, kə zəmbəlma nyi'yar shili əgya ja. Kə ji yiwa nda ji na, “Wa nga nju na ənga ya?” **19** Kə zəmbəlma nyi'yar na, “Alenyi nju na abər, nagə ngə Yahwana ndər məl Babətizəma, əngwar alenyi nji nagə ngə nabi Iliya. Abangə tsu, alenyi nja vər na, abər, pathləu, wu pama nabi dəfəm'yar ta ngə bəra sha shili ənga pi.” **20** Kə Yesu na anə nda, “Ama anə hyi tsu, wa nga ya?” Kə Biturusu na, “Nagə ngə Kərsiti nə Hyal.” **21** Ənggau, kə Yesu tədar himiya nda abər nda sara na sə kə anə kalar ndə mai. **22** Kə ji bəra nar nda, abər, “A dər tsa'a zər nda lar bwaḃwatə paməpaməu. Nji nggunggurəm nə məlmau, ənga pubu dədəgal'yar, ənga maləmə dladə'yar wu nda piyari nyi, ba nda tsəya nyi, ama ayukudə pida makəru, ba ji hya'ari sara vir tau.” **23** Kə ji dzəgwa nar nda patəu, “Kalar ndəra wu yiwu ja nu də, kəl ja piyari yiwu kərnyi, ba ja həri wu dladlakə nyi kalar pəci, ba ja nu də. **24** Kalar ndəra wu yiwu piya ja, ju nda tini. Ndəra gəra yiwu piya ja arya yau, ju nda uya. **25** Mi ngə nubwa kəra ndu uya, ma ji uya duniya patə ama kə ji tini piya ja? Sə a'yi mail! **26** Ma ndəra səli də sakida də ənga ndər də, Zər Ndu nda sa səli ara ja, ar pəci kəra ju shili wu kadakadarkur nyi, ənga

dəgalkur nə dənyi, ənga nə waladi'yar kəra cicau. **27** Yu nar hyi jirkura nyi, alenyi nji a'yi ənggau tata'yu, nandu nda tə mai, kəl ndə lari təlkur Hyal.” **28** Ayukudə pida cisu, ənggəra Yesu nana ndər kau, kə ji nggari Biturusu, ənga Yahwana, ənga Yakubu, ba ndə ma'yi a dar kəra mau aga da ndər ənga Hyal. **29** Ənggəra ja vər ndər ənga Hyal, kə nggyar bama ja bəlar dzau, ənga ləgutə ha nyi də pərtə pwahəu ja səm ndu li. **30** Kukuthləu, kəja nji məthləu, a vər ndər ənga ja. Nji məthlə kə nanda ngə nabi Musa ənga nabi Iliya. **31** Ndə dla wu kadakadarkur, nda vər ndər ənga Yesu ənggəra ju nda nyabiya sərə Hyal na ar kəra tə nyi a vu Urshalima. **32** Biturusu ənga bazhi bə nyi'yar wu ghanyi nga nda. Ənggəra ndə hya'ari wu ghanyi kə ndə lar kadakadarkur nə Yesu ənga nji məthlə kəra ənga ja kau. **33** Ənggəra nji məthlə kə wu piyari Yesu, Biturusu na anə Yesu, “Tarki, shilir mən ənggə kau, a dar mənəhəu. Ma gu yiwu, ya sən məliya kwapatə makər ənggau, pathlə anə ngau, pathlə anə Musa ənga pathlə anə Iliya.” Ara ju səni sərə ja vər na mai. **34** Tsu ja gərə hadiya miya ja, kə dlama hadiya nda. Ənggəra dlama hadiya nda, kə hivər mbari zəmbəlma nyi'yar. **35** Ənggau, kə dəhə hya'ari sara du dlama ja vər na, “Najakə Zər də ngau, nayi ngə cadəbiya nyi. Hya səya nyi himi.” **36** Ənggəra dəhə kə bəgau, ba nji lari Yesu zhizhi nyi. Zəmbəlma nyi'yar dzəgwa hadiya miya nda zəməu. Wu pida'yar kau, nandə nar nyi anə nji sə kə ndə lari kə mai. **37** Ənggəra vi sa kudau, Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar makər kə shida sara dar mə ta. Ənggau, kə dəbər dlamir nji gangə thləwa nda. **38** Kə ndə pathləu, wu dəbə dlamir

nji kə ngga əŋga dāhə dəgal, ji na, “Maləmə! Yu kədi ngau, dləwar zər dā kau, naja ngə zər zəmə ara yi wacu! **39** Kəja, mambəl dəmwa'yi nga vər đwanə nyi kər, ju səni məliya nyi ja wau dədəgal gəra vanyi sə uya nyi. Mambəl kə a səni mbilna nyi a gyiwu 'yi ja tsədzau ja dzəgwa pə mubo wu miya ja. Naja a'yi wu piyari nyi mai, kəl ji uya nyi əŋga shiləgə gagadəu. **40** Yi kədi zəmbəlma ngə'yar aga nda kədləbiya nyi a biya, ama nandə səni mbari mai.” **41** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Nahyi nji kabangəkau, nji gəra mbərsa, nji dəmwa'yu, ba'anuwə nga ya nggya əŋga hya? Ba'anuwə nga ya səsə hya? Shila mau əŋga zəra nyi anə dā.” **42** Ənggəra zər kə a vər shili, kə mambəl kə mbilna nyi a gyiwu 'yi, ja vər tsədzau əŋga dənəma. Kə Yesu kughya mambəl kau, ba ji məliya zəra nyi jaməu, ba ji dzəgwa nə nyi zəra nyi anə dənyi. **43** Patəkura njira ar vi ta mbari miya nda, nda vər tsamə sə dədəgur nə Hyal. Tsu nja vər tsamə sə dədəgur kəra Yesu a vər məl kau, kə ji na anə zəmbəlma nyi'yar, **44** “Hya səya himi hya nggar səra yu nda na anə hyi kau. Nju nda lər Zər Ndau, anə dawa nyi'yar.” **45** Ama zəmbəlma nyi'yar a'yi nggabiya səra ju ndər ar kəri kə mai, nji dəwana ara nda, nda sara sənbiya. Nanda tsu kə hivər kari nda ara yiwa nyi. **46** Kə kəpal hya'ari wu pama zəmbəlma nyi'yar abər tara wa nga ndiya əŋga dəgal wu pama nda. **47** Yesu a səni biyari səra ndu dəŋga, kə ji həri zər kushu, kə ji ta'yina nyi a dzər nyi, **48** kə ji na anə nda, “Kalar ndəra dləwuri zər kə arya thləmə dā, a dləwuri dər ja, ətsu ma ndəra dləwur dā ri a dləwuri ja ndəra səwa dā. Agabəngau, ndəra nji didfana wu pama hyi, naja nga ndiya əŋga dəgalkur.” **49**

Kə Yahwana na, “Ndə dəgal, 'yi lari vanyi ndə a vər kədlə mambəl dəmwa'yi wu thləmə ngau, kə 'yi kari nyi ara naja a'yi ənga 'ya mai.” **50** Yesu shadəwa, ji na, “Hya sara ka nyi mai, ma ndə a'yi cabiya hyi dawakur mai, nər hyi nga ja.” **51** Ənggərə pəci də ləhə anə Yesu aga ja sha a dəməlməu, kə ji fuwa kər ja vər ma'yi a vu Urshalima. **52** Kə ji səwa njira ju sau, aga nda ma'yi wu mwa nyi, nanda tsu, kə ndə vu vanyi məlmə nə Samariya, aga nda vuwa fuwa alenyi sə wu lagu. **53** Ama kə njir məlmə kə nggəl ara dləwu nyi, ara vu Urshalima nga ja vər ma'yi. **54** Ənggərə zəmbəlma nyi'yar Yakubu ənga Yahwana lari abangau, ba ndə na anə nyi, “Thlagəu, gu yiwu 'ya ngga u'u sara a dəməlmə aga ja nggyina nda ya?” **55** Ama kə Yesu shabiya dzau, ba ji kughi anə nda! **56** Kə ndə dzəgwa ma'yi a ndu vanyi məlməu. **57** Ma tsu nda wu lagu, kə vanyi ndə na anə Yesu, “Thlagəu, yu nu ngau kalar vi kəra gu ma'yi a ndari.” **58** Kə Yesu shabiya nyi ji na, “Thlahu ənga ka'u nga nda, 'yagə'yar tsu kir nda a'yi, ama zər ndau, vira ja fiya kəra ja ari a'yi mai.” **59** Anə vanyi ndə tsu kə ji na, “Nu də.” Ama kə ndə kə na, “Thlagəu, piyari də ya ma'yi ya nda hədəna dədə kwatahəu.” **60** Yesu shadəwa nyi, ji na, “Bəgə nji tətə nda hədəna ndə tətər nda. Ama nagau, ga ma'yi ga nda tətəlna ndər təlkur Hyal.” **61** Vanyi ndə tsu ji na, “Thlagəu, yu nu ngau, ama ga piyari də kwatahəu, ya ma'yi ya nda nar nyi anə nji gə 'ya abər ma'yi nga yau.” **62** Yesu shadəwa nyi, “Kalar ndəra fəri tsa ja ar kul zəwa thla, ba ji bəra tsamə gyiwu yukudu, naji də tsa'a aga gwu təlkur Hyal mai.”

10 Wu yukudā kau, Thlagə ɓəra dɛmbiya alenyi zɛmbɛlma nyi mɛdɛfɛkumunyi apɛ mɛthlɛu, ji sɛwa nda mɛmɛthlɛu, aga nda ma'yi a dumwa nyi a ndu patɛr mɛlmɛ pamɛpamɛ ɛnga alenyi vi'yar kɛra naja ɛnga kɛrnyi ju nda vuwa gwa. **2** Kɛ ji na anɛ zɛmbɛlma nyi'yar, “Sɛr fa'a a su ki gangɛ nyi, ama njir mɛl thlɛr kushu nga nda. Agabangau, hya kɛdi thlagɛr fa, ja sɛwa njir mɛl thlɛr aga nda sa fa'a sɛ a su ki.” **3** Ma'ya mau, kɛja ya vɛr sɛ hyi a biya ɛnggɛr tɛmahɛ wu pama ufwar vwa'yar. **4** A sara hya hɛ pɛrki mai alaga mbɛl alaga biɓi, a sara hya usa nji ar lagu ma hya vɛr ma'yi mai. **5** “Kalar ki kɛra hyi vuwa gwa, hya dzɛguya na, abɛr, ‘Jamɛkur anɛ hyu ki kau!’ **6** Ma ndɛ jamɛ a'yi a vu ki kau, bɛgɛ usa dzɛr hyi nɛ jamɛkur kau, ja nggya ɛnga ja, ma tsu a'yi mai, bɛgɛ usa dzɛr hyi nɛ jamɛkur kau, ja sha shili anɛ hyi. **7** Hya nggya wu ki ta, kalar sɛra nji nɛ hyi hya sɛm hya sa, arya a dɛr tsa'a nja kina ndɛr mɛl thlɛr gɛnna thlɛr nyi. A sara hya ɓɛ sara wu ki a ndu vanyi ki mai. **8** “Kalar mɛlmɛ kɛra hyi vuwa gwa, ma nja dlɛwuri hyiri, kalar sɛra nji hɛr hyi a shili hya sɛm. **9** Hya shilɛgɛbiya njira gɛra ngga kɛra wu mɛlmɛ ta, hya ɓɛra na anɛ nja nyi, abɛr, ‘Tɛlkur Hyal a shiliri lɛhɛ wu dzɛr hyi.’ **10** Ama kalar mɛlmɛ kɛra hyi vuwa gwa, nji a'yi dlɛwuri hyi mai, hya ma'yi a ndar lagu dɛdɛgalɛu, hya dzɛgwa na, **11** ‘Alaga bɛbɛr mɛlmɛr hyi kɛra mbari hya 'ya kau, 'yi wu dlɛdɛna hyi sɛr hyi aga ja dɛ sɛr sakida ar kɛra hyi. Ama hya sɛni ja, abɛr Tɛlkur Hyal a shiliri lɛhɛu!’ **12** Ya vɛr na anɛ hyi pɛcir kudiya nɛ duniya, Hyal a nda tɛhudɛ ɛgya Sodomu a mwa ara mɛlmɛ kau. **13** “Sɛr tɛhudɛ anɛ ngau, Korazinu! Sɛr

təhudə anə ngau, Bethlesaida! Maja abər sə dədəgur kəra nji məliya wu gau, nji məliya wu Taya ənga Sidonu, a tubir nda tsu kadə lagur hari ləgutə sə'yinggu ənga təwa bəbər wu kəra nda. **14** Wu pəcir numa Hyal wu sa təhudə əgya njir Taya ənga njir Sidonu a ndiya hyi. **15** Nahyi tsu njir Kafarnahumu! Hya vər nggani abər nja nda fa'ar hyi a dəməlmə ya? Awau! Nahyi ma a gyiwu ka'u dəmwa'yi nga nju nda puwa hyi. (Hadēs g86) **16** “Kalar ndəra səya hyi himi, nayi nga ji nggari, kalar ndəra piyari hyi tsu nayi nga ji piyari. Ama ndəra piyari də tsu a piyari ja ndəra səwa də.” **17** Zəmbəlma nyi'yar mədəfəkumunyi apə məthlə kə sha shili ənga caguli, nda vər na, “Thlagəu, patə əkkə'yi mambəl dəmwa'yi'yar nda vər məl thlər ənga sərə 'yi wu na wu thləmə ngau.” **18** Ca ngə Yesu shadəwa nda, ji na, “A lari yi shatan tədə sərə dəməlmə ənggər səm nə par. **19** Nggara mau! Anə hyir yi dənama hya bə ar kəra pabə'yar əkkə'yi ədi'yar, nahyi tsu hya səm təlkur ar kəra patər dənama nə dawar hyi, sər uya hyi a'yi tsu mai. **20** Agabangə, hya sara caguli arya mambəl dəmwa'yi'yar səya hyi himi mai, ama hya caguli arya thləmə hyi a'yi tsətsəfə a dəməlməu.” **21** Ar pəci kau, Yesu nyinyau ənga hudə pərtə sara ara Mambəl Cicau, ji na, “Dədə, Thlagə kəra a dəməlmə ənga a gyiwu 'yi, a usa ngər yau, arya gə dəwana sə'yar kə anə nji hahangə ənga njir sən sau, ba gə dzəgwa cabiya nyi anə njira ənggər wazha yidədəu. Abangə nga nyi, Tada arya naja kə ca ngə də mənəhəu anə ngau.” **22** “Dədə anə dər sə patəu, ndər sən sənbiya tara wa ngə zəra nyi a'yi mai, kəl Dənyi wacu, abangə tsu ndər sən sənbiya tara wa ngə Tada nyi a'yi mai, kəl zər

nyi ənga njira ju yiwu ja cabiya nda.” **23** Ba ji shabiya dzə a ndəra zəmbəlma nyi'yar, ji na anə nda zhizhir nda, “Barka anə hyi ara hyi lari sə'yar kə hyu lari kau. **24** Ya nar hyi nabi'yar gangəu, ənga təltəl'yar a yiwur nda, nda lari sə'yar kə hyu lar kau, ama nandə lari mai. A yiwur nda, nda nggari sə'yar kə hya vər nggar kau, ama nandə nggari mai.” **25** Vanyi pəci, kə maləmə sənbiya dladəu, hya'ari, ju yiwu ja dzəbiya Yesu. Kə ji yiwa nyi, ji na, “Mi nga ya məl aga ya uya pi gərə kudə?” (aiōnios g166) **26** Ca ngə Yesu na anə nyi, “Mi nga nji tsəfəri wu dladə nə Musa? Lagu mani nga gu jiga?” **27** Əngwar ja, “Ga yiwu Hyal Thlagə ngau ənga dəfuwa gə papatəu, ənga piya gə papatəu, ba ənga dənga ngə papatəu.’ Məthləkura nyi, ga yiwu təwul ngau, ənggər kərə gu yiwu kərngau.” **28** Əngwar Yesu anə nyi, “A nabiya gə kakaləu, ma gə məl abangau, ba ga uya pi.” **29** Ndə kau, ju yiwu ja cabiya abər naja, ju səni sau. Əngwar ja, “Kar ndangə, wa ngə təwul də ka?” **30** Ca ngə Yesu shadəwa nyi, ji na, “Vanyi ndə, hya'ari wu Urshalima ja vər ma'yi a gyiwu Yariko, kə ji tədə wu tsa njir də lagu. Kə ndə zədəna zhabı nyi, ba ndə dəgə nyi, ndə piyari nyi ləha dzər tau. **31** Wu lagu ta, pubu a vər tərabiya, ənggərə ji lari ndə kau, ba ji sha, ji tərabiya sə nyi ar dza lagu. **32** Bəliya sar kushu, ba ndər Lawi dla ar lagu ta tsu, kə ji ta'yau, ji tsamiya nyi, ba ji mbar lagu ji ma'yi sə nyi. **33** Bəra bəliya sar kushu, kəja ndər Samariya (njira njir Izirayila didana) a vər bə nyi, ta ji lar ndə kau, ba ji ta'yau..... Kə ji ləngudıya ləhə ja tau, kə ji təhudə əgya ja. **34** .Kə ji puwa a gu mbəlgə nyi 'yimi. r wur inabi, ənga mal, ba ji pədiya mbəlgə nyi ənga

takulagəu, ji dzəgwa fəri nyi a dar ya kwara nyi, kə ji həri nyi a shili wu vanyi ki dləwu məthləpi, ji sa shiləgə nyi.

35 Ayukuda pida pathləu, əngwar ja anə thlagər. ki nə dləwu məthləpi kau, 'Kəja kwaḃa tsa'a ga ki ndər məl thlər nə pəkə məthləu, ga dumwa ənga tsamə nyi, yu ma'yi, ma sərə gə tsəya adabanga kau, ma yi bəra sha shili, ba ya sa kina ngau.'" **36** Kə Yesu bəra yiwa nyi, ji na, "Wu pama nji makər kau, wa ngə cabiya abər naja ngə təwul ndə ka?" **37** Əngwar ja, "Ndə kə cabiya nyi yiwukur kau." Kə Yesu na anə nyi, "Ma'yi ga nda məl abangə tsu." **38** Ənggəra Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar, a vər dumwa ənga ḃau, ba ndə vu vanyi məlmə kəra vanyi mala nja ngga ənga Marthla dləwuri nyi a vu ki nyi. **39** Mala kau, kwamə nyi a'yi kəra nja ngga ənga Maryamu, naja ji nggya a gyiwu 'yi ləha dzər Thlagəu, ja vər sə himi sərə ju na. **40** Ama Marthla nə nyi, məl thlər sər səm ngə həna dənga nyi. Kə ji ma'yi a ndəra Yesu ji nda na anə nyi, "Thlagəu, a'yi ga lari ənggəra kwamə ḃa piyari ḃa, ya vər məl thlər kə patə zhizhi ḃa wa? Usi nar nyi ja shili, aga ja sa dləwari ḃa." **41** Ama kə Thlagə shadəwa nyi, "Marthla, Marthla, hangəkala ga, a hya'ari, kə ji həna dənga ngau, a dar sə gangəu, **42** ama sə zəmə wacu ca ngə mənəhəu, Maryamu nə nyi a cadəbiyari ja, agabangau, ndər səni mbəliya ara ja a'yi mai."

11 Vanyi pəci Yesu a vər kədi Hyal ar vanyi vi. Ənggəra ji kudəna, kə pathlə wu pama zəmbəlma nyi'yar na anə nyi, "Thlagəu, highiḃəri 'ya ənggəra 'ya kədi Hyal, ənggər kəra Yahwana highiḃəri nyi anə zəmbəlma nyi'yar kə tsu." **2** Ba ji na anə nda, "Ma hyu kədi Hyal, hya na, "Dər'ya,

thlēmā ngə ja nggya cicau, təlkur ngau ja shili. **3** Dar 'ya sər səm nə əshina, ənga nə kalar pəci. **4** Təfəbiya 'ya bikər 'ya, ənggər kəra 'yi təfəbiya njira məliya 'ya bikau. Təfəbiya nyi anə kalar ndəra məliya 'ya bikau. A sara ga hər 'ya a ndar vir dzə mai.” **5** Yesu bəra na anə zəmbəlma nyi'yar, “Ma dā abər pathla hyi ənga bazhi, ji shili əgya ja hathlər vu'yi, ji na anə nyi, ‘Bazhi dā, ndzəbiya dā sər səm. **6** Kəja vanyi bazhi dā kəra hya'ari sarar vi nadə shili əgya yi kabangəkau. Nayi tsu, sər səm kəra ya səni nə nyi a'yi mai.’ **7** Ma dā bazhi kəra ji nda gal ndzə ara ja kə shadəwa sara gu mbwa ji na, ‘A sara ga bwanə dā kər mai. Kabangəkau, a hadiyar 'ya miya dəvau, nayi ənga wazha dā patə a yi pida nga 'ya. Na ya bəra səni hya'ari aga ya nə ngə vanyi sə mai.’ **8** Ya nar hyi, alaga naja gəra hya'ari ji nə nyi sau, arya nanda bazhi, ju hya'ari ja nə nyi kalar səra ju yiwu arya bazhi nyi kə a'yi səli ənga kədi kəra ji məl mai. **9** “Ya vər na anə hyi, hya dumwa ənga kədiyau, nju nə hyi. Hya dumwa ənga gal, hyu uya. Hya dumwa ənga tsatsa tsu, nju pahəna hyi. **10** Ara kalar ndəra kədiyau, nju nə nyi, kalar ndəra gal, ju uya, ndəra tsa umbwa tsu, nju pahəna nyi. **11** Ndə a'yi wu pama hyi kəra ar viya tada, ma zər nyi kədi kalfi, ba ja nə nyi pabə ya? **12** Əndəga ma ji yiwa hihi, ba nja nə nyi ədi ya? **13** Ma nahyi, nji dədəmwə'yi wu səni nə nyi anə wazhar hyi sə məmənahəu, abari ngə Dərhyi kəra a dəməlma? Ju sa nə nyi Mambəl Cicau anə njira wu kədi ara ja.” **14** Vanyi pəci Yesu kədləbiya mambəl dəmwə'yi sara wu dza ndə məga. Ənggəra mambəl kə biya, ba nda nyi mbar ndər, sə kə dā sə dədəgur anə daḃər nji. **15**

Ama alenyi nji na, “Ənghəng! Ndə kau, Bilzabulu ngə nə nyi dənama kədlə mambəl dəmwə'yi'yar kau, a biya.”

16 Alenyi nji dzəbiya Yesu, ndə na anə nyi, “Məliya sə dədəgür kəra cabiya abər Hyal ngə səwa ngau.” **17** Ama Yesu wu sən dəngar nda, kə ji na anə nda, “Kalar təlkur kəra təkəbiya dzə məthlə wu ta'yi mai, ənga kalar məlmə ənga ki kəra a'yi hənggər ənga kuvwa nyi mai, nanda a'yi wu sən ta'yi mai. **18** Ma tsu shatan təkəbiya dzə paməpamə məthləu, abar ngə təlkur nyi wu sən ta'ya? Ya na abangau ara ənggəra hyi həri abər ənga dənama nər Bilzabulu nga ya vər kədlə mambəl dəmwə'yi'yar. **19** Kabangəkau, Ma ənga dənama nə Bilzabulu nga yu kədlə mambəl dəmwə'yi'yar, kar zəmbəlmər hyi'yar tsu? Ənga mi nga ndu kədlə? Agabangau, nanda ngu nda məl numa anə hyi ar kəra sə'yar kau. **20** Ama mada ənga dənama nə Hyal nga ya vər kədlə mambəl dəmwə'yi'yar kau, a dəri abər təlkur Hyal a shiliri anə hyi.” **21** “Ma ndəra ənga dənama pabəri kərnyə ənga kar pa, ja vər bəla ki nyi, kar ki nyi wu nggya jaməkur. **22** Ama ma ndəra ndiya nyi ənga dənama həri nyi pa a shili, ba ji sa ndiya dənama nyi, ju sən fa'ari kalar sər pa kəra ju fər kər əni, ba ja dzəgwa tətəkəna kar nyi kau, əkkə'yi kari ki nyi kəra ji mbəliya kau. **23** “Ndəra gəra ənga yau, dawa də ngau, ənga ndəra gəra vər kabə ənga yau, tətəlna nga ja vər tətəlna. **24** “Ma nji kədləbiya mambəl dəmwə'yi a biya sara wu dza ndau, ma ji gal vir sə hədə katini, ju sən na, ‘Ya bəra sha a ndu dza ndəra yi biya sara a gwa.’ **25** Ma ji bəra sha shili, ba ji sa thləwa dzə kau, nji tsəkəbiya caməu, ənga kalar sə wu lagu, **26** ba ja bəra sha,

ja nda fa'ari mambəl'yar paməpamə mədəfə kəra ndiya
 nyi ənga shishikur, ba nda ma'yi a vu ja nda vuwa nggya.
 Ba nggyabiya ndə kə nə yukudəu, a ndiya nə tanggərma
 ənga dəmwa'yu.” **27** Ənggərə Yesu a vər na sə'yar kau,
 vanyi mala wu pama nji, hya'ana dāhəu, ji na, “Hyal ja
 fənggər nyi barka anə mala kəra yabiya ngau, ənga ji
 hər ngau.” **28** Kə Yesu shadəwa, ji na, “Barka a ndiya
 anə njira vər nggar ndər Hyal, ndə bəlari.” **29** Ənggərə
 njira vər shili əgya Yesu cakau, kə ji na, “Nji kabangəkau,
 nji dəmwa'yi ngau. Ndu gal aga ya cabiya nda mətsamə
 dədəgur, ama vanyi mətsamə dədəgur kəra ya ca anə
 nda a'yi mai, kəl nə Yunana, **30** ənggərə Yunana da sə
 dədəgur anə njir Niniva, abangə tsu ngə Zər Ndu nda da
 anə nji kabangəkau. **31** Ar pəcir numa, Kwatam Shiba
 wu nda sa hya'ari ənga nji kabangəkau, ba ja cabiya nda
 abər nanda a'yi məliya kakalə mai, arya ji hya'ari sarar
 kuđiyar duniya aga ja sa səhimi highiḃə nə tsətsəlkur nə
 Solomanu. Kəja ndəra ndiya Solomanu a'yi ənggau. **32** Ara
 ar pəcir numa, njir Niniva wu nda hya'ari ənga njir zaman
 kau, ba nda canə nda abər nanda a'yi məliya səra kakalə
 mai, arya nanda njir Niniva tubi ar pəcira Yunana tətəlna
 nda ndər Hyal. Ya, kəja ndəra ndiya Yunana a'yi ənggau.
33 “Nja sən mbəbiya pitəlla ba nja mbuya əgya kiḃa təm
 mai. Ama nja kyaga fiya a dar madzigam, ar vi kəra ja sən
 mbəl anə kalar ndə kəra a vu ki kau. **34** Li ca ngə mbəmbəl
 nə dzau. Ma liya gə mənəhəu, dza gə patə wu nyabiya dzə
 ənga mbəmbəl. Ama ma liya gau a'yi jamə mai, patər dza
 gə tsu wu nda nyabiya dzə ənga kuthləu. **35** Ga tsamə
 ga lari abər mbəmbəl kəra wu gau a'yi kuthləu mai. **36**

Ma patər dza gə a'yi nyinyau ənga mbəmbəl, vi a'yi kəra ənga kuthlə mai, ba ja cabiya mbəmbəlkur patəu, ənggər mbəmbəl nə pitəlla a vər ca mbəmbəlkur nyi.” 37 Ənggərə Yesu kudəna ndər, ba vanyi ndər Farisi nggar nyi a ndu ki nyi, aga nda nda səm sər səm. Kə ji ma'yi, ji nggya ar vi səm sər səm. 38 Ama ənggərə ndər Farisi lari Yesu a'yi cina tsi, ji dzəgwa səm sər səm mai, ba dā sə dədəgur anə nyi. 39 Kə Thlagə na anə nyi, “Nahyi njir Farisi, hyu sən cina ya cala miya ha ənga cala, ama dəfuwa hyi nyinyi nga nyi ənga dlərbə ba dəmwa'yikur. 40 Nahyi nji dza, a'yi Hyal ngə məliya sərə ar babal ənga sərə gwu hudā nyi wa? 41 Maja abər hyu ləri sərə ara hyu cala anə nji tətə dənama kalar sə wu dā cici anə hyi.” 42 “Sər təhudə anə hyi njir Farisi arya hyu həbiya pathlə wu sə kumo anə Hyal alaga wu sə kukushu kəra hyu uya patə ənggər sukwar hyali ənga sə kisəu. Ama kə hyi dzəgwa piyari nu sərə tsa'a hya məl ənga yiwu Hyal. Sə'yar kə nga hya kyaga məl a'yi hya piyari alenyi sə mai.” 43 “Kawa mau, njir Farisi arya hya vər yiwu nja nə hyi vir gya tsapəu wu umbwa dəbə dzə njir Yahudiya, ənga tsu nja usa hyi ar sugu. 44 Kawa anə hyi njir Farisi arya a dər hyi ənggər hu kəra dədəwa nja vər bə a dər ara gərə ənga sənkur.” 45 Kə pathlə wu pama maləmə highibə nə dladə Musa na anə Yesu, “Maləmə ma gu na sə'yar kə abangau, na'ya ma a nggəliya 'yar gau.” 46 Yesu shadəwa, ji na, “Kawa anə hyi, nahyi maləmə highibə nə dladə nə Musa, arya nahyi fənggər nyi anə nji sə tədəbəu kəra dā dzadzau nda hau, ama nahyi ənga kərhyi a sən həri alaga zər tsa hyi zəmə aga dləwa nda əni mai. 47 Sər təhudə anə hyi, arya hyi

həriya hu mənahə nə nabi'yar kəra əjir hyi 'yar ngə tsəya nda. **48** Agabangau, a cabiyari abər a hənggər hyi ənga sərə əjir 'yar məliya abər kakalə nga nyi. Nanda ngə tsəya nabi'yar ba hyi hərna hur nda. **49** Ara kə ngə Hyal wu tsətsəlkur nyi nana, abər, ‘Yi wu nda səwa nda nabi'yar ənga cama səsə'yar. Ndu nda tsəya alenyi nju pama nda ənga nji ndu nda nə ɔwaɔwatə gagadəu.’ **50** Agabangau, nju nda məliya nyi numa anə njir zaman kau, arya culi nabi'yar kəra ndə dləna mbar dzəgwar duniya ba'anə kabangəkau, **51** mbari ar mashir Habila, ba shili ar nə Zakariya ndəra nji tsəya wu pama vir thla sə ənga vi cici nə ki Hyal. Yu na anə hyi, nju nda məlna nyi numa anə nji zaman kau, arya sə'yar kə patəu. **52** “Sər təhudə, anə hyi maləmə highibə nə dladə Musa arya hyi dana lagu kəra nja səni Hyal ari, nahyi ənga kərhyi, nahyi gwa mai, ənga nahyi piyari njir yiwu gwa nda gwa tsu mai.” **53** Ənggərə Yesu piyari viya nyi, kə maləmə dladə'yar əkkə'yi njir Farisi dzəgwa dumwa ənga cidə nyi ndu tsətsəbwar ənga yiwa sə paməpamə gangəu. **54** Ndu gal lagu kəra nda uya nda vazəya nyi lagur sərə ju na.

12 Ar pəci ta nji gangə kaɓau, kəl ta gangəkura nda cakə ndə dzəgwa jajahə Kərnda aga nda lari Yesu. Kə Yesu dzəguya na anə zəmbəlma nyi'yar tanggərma, abər, “Hya hangəkəl ənga thləlam nə njir Farisi, kəra cabiya ənggərə ndu ngguta nji. **2** Kalar sə a'yi kəra ndu məl dədəwa kəra gərə nda biyar babal mai, ətsu sə a'yi dədəwa kəra nji gərə nda sən mai. **3** Agabangau, kalar sərə hyi nana dədəwa, nju nda nggari ar babal. Ətsu, sərə hyi nana a vu himiya ndə zəmə a gu ndəlməbwa kəra hahadəu, nju

nda hə'una sara dar kəra umbwa.” 4 “Nahyi bazhi dā'yar, yu na anə hyi, hya sara hivər njira wu sən tsəya kumər dzau, ama ayukudā nyi, sə a'yi ndu bəra sən məliya tsu mai. 5 Ama yu nar hyi ndəra hya hivər nyi. Hya hivər Hyal, ndəra ayukudā ji tsəya ngau, ju bəra sən vakuwa ngə a gwu u'ur kətsa. Jiri nga yu na anə hyi, naja nga hya kyaga hivər nyi! (Geenna g1067) 6 “A'yi nju dəlna wazha 'yagə məthlə ar kəra peni pathlə wa? Alaga abangau, Hyal a'yi fa'ari ənga zəma nda mai. 7 Ənga jiri, shishir kəra hyi ma jijiga nga nda. Agabangau, a sara hya hivər mai. A ndiyar hyi wazha 'yagə ənga mənəhə gagadāu. 8 “Yi wu na anə hyi ətsu, kalar ndəra hənggər abər naja nədā nga ja a dumwar nji, nayi tsu, yu nda hənggər abər nədā nga ja a dumwar waladi'yar nə Hyal. 9 Ama ndəra piyari dā wu mwar nji, nayi tsu wu nda piyari nyi wu mwar waladi'yar nə Hyal. 10 “Kalar ndəra ndər nə didā Zər Ndau, nju nda təfəbiya nyi, ama kalar ndəra ndər nə didā Mambəl Cicau, nju nda təfəbiya nyi mai. 11 “Ma nji həri hyi a ndumwar njir umbwa daḃə dzau, ənga a ndumwar njir pathla, ənga tsu njira nggurəm nə məlmau, hya sara dənga ənggəra hyu nda həbiya kərhyi mai, ənga sərə hyu nda na mai, 12 arya Mambəl Cici wu nda highiḃər hyi sərə hyu nda na ar pəci ta.” 13 Kə vanyi ndə sara wu pama nji na anə Yesu, “Maləmə, nar nyi anə zamə dā ja nə dā sər fa'a ki dā kəra dər'ya tə ji piyari 'ya.” 14 Yesu shadəwa nyi, ji na, “Nagau! Wa ngə məliya dā ndər numa, ənga ndər təkə sərə dər hyi tə ji piyari hya?” 15 Kə ji dumwa ənga ndər anə nji, ji na, “Hya tsərpər kərhyi, hya nggya ənga hangəkəl ara suna sər duniya a sara mbar hyi, arya

gangəkura sər duniya a'yi ca ngə uya pi mai.” **16** Kə ji nar nda vanyi karapau, abər, “Vanyi ndər gənnə saya dā, kəra uya barka sə zəzəwa gangə gagadāu. **17** Kə ji mbar dənga wu dəfuwa ja, ji na, ‘Kəja vir fiya sə zəzəwa dā a'yi mai. Mi nga ya məl kabangəka?’ **18** “Kə ji na anə kərnyi, ‘Ənghəng! A səni yi sərə ya məl. Ya tətəlna tsam'yar kau, ba ya dzəgwa həriya nggunggurəma nyi, kəra səni həri sə zəzəwa dā ənga alenyi kar dā. **19** Ya dzəgwa nar nyi anə kərda, “Nagau!” Kəja gə ənga sə zəzəwa gangəu, kəra ga sən məl thlər əni nə fa gangəu. Ga bəliya sar, ga səm, ga sa, ga dzəgwa caguli.” **20** Ama kə Hyal na anə nyi, “Nagə ndə dza! Əshina vu'yi kau, nga yu dləwuri piya gau. Ya dzəgwa lari tara wa ngu nda səm sə'yar kə gə tsəmiya anə kər ngə kau.” **21** Yesu kudəna ndər kau, ənga na, “Abangə nga nyi wu nda dā anə kalar ndəra tsəmiya sər duniya anə kərnyi, ama wu mwar Hyal naja a'yi ndər gənnə mai.” **22** Kə Yesu na anə zəmbəlma nyi'yar, “Agabangau, yu na anə hyi, a sara hya ghəder kərhyi arya nggyabiyar ənga sərə hyu səm ənga sərə hyu sa mai, alaga ar kəra kar dza hyi tsu mai. Arya piya ndau, a'yi a ndiya sər səm wa, ənga dza ndə a'yi a ndiya sər ha wa? **23** Arya pi a ndiya sər səm, dzə tsu a ndiya sər ha. **24** Tsama mə 'yagə'yar gəyi, nandə wu thləka mai ənga nandə wu gəm mai ənga tsu nandə wu pə sə wu val mai, alaga abangau, dər hyi kəra a dəməlmə nga vər səmənə nda. Ya, a'yi hyu ndiya nda ənga dudurkur wa? **25** Wa ngu pama hyi ara bəwakər nyi, ba ja sən cakəri saka pathləu a dar kəra piya ja? **26** Ma nahyi a'yi a sən məliya sə kushu ənggər kə mai, mi ngə dā hyu bəwakər ənga alenyi sa? **27** Tsama mə jigwal

wu gəyi, ənggəra ndu hau. Nandə wu məl thlər alaga shi pa'wa mai. Agabangau, yu nar hyi, alaga təl Solomanu ənga kadakadarkur nyi a'yi saya har kari ənggər nər nda mai. **28** Ma abangə ngə Hyal wu har nyi kar anə jigwal wu a gwar tagəu, kəra a'yi nda əshina ama əzəgəu a fuwar nji a gu u'u, a'yi ju nda har hyi kar a ndiya nda wa? Nahyi njira ənga mbərsa kukushu. **29** “Hya sara ghədər kərhyi, hyu na, ‘Mi nga 'ya wu nda səma ənga mi nga 'ya wu nda sa,’ alaga ‘Mi nga 'ya wu nda ha mai.’ **30** Arya njir duniya njira gəra sən Hyal ngu gal sə'yar kau. Dərhyi kəra a dəməlmau wu səni abər hyu yiwu sə'yar kau. **31** Ama sə tanggərma, ca ngə hya gal təlkur Hyal ənga tsapəkur nyi ba ja nə hyi sə'yar kə patə tsu. **32** “Nahyi kəra kukushu njir nu də ənga jiri, a sara hya hivər mai, arya dər hyu yiwu ja nə hyi təlkur nyi. **33** Hya dəlna səra a'yi ara hyi patəu, hya nə nyi gənna nyi anə nji tətə dənama. Aga hya uya anə kərhyi gənna a dəməlmau, vira kəthla ənga vuyavuya a sən ndzana mai, vira tsu njir həl wu sən pəthləna nda vuwa fa'ari mai **34** Arya vira gənna ngə ari, əna ngə dəfuwa gə tsu. **35** “Hya tsərpər kərhyi, hya nggya ənga fər kər, ənga pitəllar hyi mbəmbau. **36** Hya də ənggər mafa'yar kəra a vər səkə shilir thlagər kir nda sara wu mini nə hə dzau, aga ma ji shili, ji sa tsa miya dəvau, ba nda nggari nda pahəna nyi ənga kusa. **37** Wu nda də sər caguli anə mafa'yar kə ma thlagər kir nda shili ji thləwa nda lili'u. Jiri nga yu na anə hyi, ju nda zədəna ləgutə dəgal kəra ar dza ja, ja dzəgwa həri nyi sər səm a nda nə mafa'yar kau, ba ja dzəgwa na anə nda nggya mau, hya səm sər səm. **38** Barka anə mafa'yar kə kəra

thlagər kir nda thləwa nda lili'u ar kalar pəci kəra ji shili tara hathlər vu'yi ənga tara mudlə kadəu, nda vər sə nyi.

39 Nggabiya mau, ma ja abər thlagər ki wu səni pəci kəra ndər həl wu shili wu ki nyi, ju nggya lili'u, naji wu piyari ndər həl a sa pəthlə ki nyi mai. **40** Agabangau, kəl hya nggya papabau, arya nahyi wu səni tara ənuwa ngə Zər Ndau wu nda shili ari mai.” **41** Kə Biturusu na, “Thlagəu, karapə kau, ar kəra 'ya nga nyi, əndəga ar kəra patər nji ya?” **42** Kə Thlagə shadəwa nyi, ji na, “Wa ngə ndər məl thlər kəra nji fər kər ənga ja ənga ndə hahanga? Naja ngə ndə kəra tarki nyi fiya nyi dəgal ar kəra njir məl thlər nyi'yar, aga ja nə nda sər səm ar pəci kəra tsatsa'a? **43** Mafa kəra thlagər ki nyi shili ji sa thləwa nyi ja vər məl thlər nyi kakaləu, ju də ənga caguli. **44** Yu nar hyi jiri, tarki nyi wu nda fiya nyi dəgal ar kəra sə nyi patəu. **45** Ama ma ji də, ndər məl thlər kəra dəmwa'yi ngau, ju nda na anə kərny, ‘Kəja tarki də a nggyari ara shili kadəu.’ Ba ji nggya aga dəgə njir məl thlər kuvwa nyi'yar ənga ju səm ənga sa sə sasa ənga njir sa sə sasa. **46** Ma ji məl abangau, tarki nyi wu nda shili kukuthləu ar pəci kəra ji gərə nggani ju shili. Tarki wu sa takasiya nyi ba ja səwa nja vakuwa nyi a vu pama njir ngguta vi, vira ndu vuwa nggya ndu tiwi ənga sələm ba ənga də hir.” **47** “Mafa kəra wu səni sərə wu hudə thlagər ki nyi, ama kə ji nggəl ara tsərpəri kərny ənga naja a'yi məl sərə ju yiwu mai, nju nda sa dəgə nyi gagadau. **48** Ama mafa kəra gərə səni sərə thlagər ki nyi wu yiwu ja məl, ba ji məliya sərə tsa'a nja dəgə nyi, nju nda dəgə nyi kushu. Kalar ndəra nji nə nyi sə gangəu, nju nda gal sə gangə ara ja. Ma ndəra tsu nji

nə nyi sə gangə gagadau, nju nda gal sə gangə gagadə sara ara ja. **49** “U'u nga yi dla əni wu duniya. Cimə da kabangəkau, a mbəbiyar nji u'uwa nyi! **50** A'yi yi ənga babətizəma nə ɔwaɔwatə kəra nja məl anə da, hangəkal da a hya'ari kəl ma nji məliya da. **51** Hyu nggani abər nggya jamə nga yi shili əni anə duniya ya? Əman de! Yu nar hyi, təkə dzə nga yi shili əni. **52** Mbar kabangəkau, wu ki zəməu, nji təfu wu nda təkəbiya dzə paməpamə məthləu, nji makər ar kəra nji məthləu, nji məthlə tsu ar kəra nji makəru. **53** Tada a'yi ənga zər mai, zər tsu a'yi ənga dənyi mai. Ama a'yi ənga kwa nyi mai, kwa tsu a'yi ənga mənyi mai. Miya sal a'yi ənga kwanjili nyi mai, kwanjili tsu a'yi ənga miya sal nyi mai.” **54** Yesu ɔəra na anə nji, “Ma hyi lari dlama hya'ari sara gyiwu Gwa Tədə Pəci, ba hya na, ‘Nda tədə par nga nji,’ ba par a tədəu. **55** Ma tsu hyi nggari yambadə a vər sə sara wu lagu Də Fwahəu, ba hya na, ‘Wu nda da kwakwadəu,’ ba ja da abangau. **56** Njir ngguta vi! Hyu səni tsamər səra wu duniya ənga a dəməlmau, ama nahyi a sən tsamə ri səra nggyabiya kabangəkə ar kəri mai.” **57** “Mi ngə da nahyi ənga kərhyi a səni tsamiya səra mənəhəu hya məl maya? **58** Ma ndə wulana ngau a mwar pathla, hya ɔasəwa ənga ja tsu hyar lagu, a'yi abangə mai, ba ja fuwa ngau a gu tsa ndər pathla ba ndər pathla tsu a fuwa ngau a gu tsa dəgala ndər fursəna, ndər fursəna tsu ba ja fuwa ngau a gu fursəna. **59** Ya nar ngə jiri, nagə wu biya mai, kəl gə kina patər səra nju nu ngau.”

13 Kakalə ar pəci kau, alenyi nji a'yi kəra əna, ndə nar nyi anə Yesu ar kəra njir Galili kəra Bilatusu na nja dləna

nda ar pəcir nggudə sə anə Hyal nda, kəl ta mashir nda daḅər dzə ənga mashi sərə nda vir thla anə Hyalər nda. **2** Yesu shadəwa nda, ji na, “Kə hyi nggani njir Galili kə nji tsəya kə nga ndiya patər njir Galili ənga bikə ya? **3** Ya nar hyi, Awau! Ma nahyi a'yi tubi sara ara bikər hyi mai, patəkura hyi, hyu nda kudəna ənggər nanda. **4** Əndəga, hyu nggani nji kumo apə cisu kə umbwa dzəgamə dla a gyar kəra nda wu Səliwamu, ba ndə tə kau, nanda nga ndiya patər njir Urshalima ənga bikə ya? **5** Ya nar hyi, Awau! Ma nahyi tsu a'yi tubi mai, nahyi ma hyu nda sanakər ənggər nanda.” **6** Kə Yesu nar nda karapə kau, “Vanyi ndə a'yi ənga wur ḅəla wu fa nyi. Kə ji shili aga ja sa uya yaya nyi, ama naji uya alaga zəmə mai. **7** Kə ji nar nyi anə ndər səkə fa kau, ‘Tsamiya gəyi, fa makər əshina nga ya vər shili aga ya sa uya wazha ar wur ḅəla kau, ama nayi saya uya mai. Gəmna nyi! Ara mi nga nja piyari nyi ja nyana vi kurthla?’ **8** “Ama kə ndər səkə fa na anə nyi, ‘Ndə dəgal, cakəri nyi nji fa pathləu, yu nda labiya dza nyi, ya pər nyi gwaḅa. **9** Ma ji səni pə wazha wu fa kau, jaməu! Ma naja a'yi sən pə wazha tsu mai ba ga dzəgwa gəmna nyi.’” **10** Vanyi pəci, Yesu ja vər highiḅə wu vanyi umbwa daḅə dzə njir Yahudiya pəcir Bəlsar, **11** kəja vanyi mala kəra mambəl dəmwa'yi nə nyi shiləgə nə fa kumo apə cisu, ji nggəya nyi naja sən ta'yi pir mai. **12** Ənggərə Yesu lari nyi kə ji ngga nyi ji na, “Mala, a mbədana ngə ri nji ara shiləgə ngau.” **13** Ba ji fəri tsa ja ar ja, ənggau, ba ji ta'yi pir, kə ji fal Hyal. **14** Kə huda ndə dəgal nə umbwa daḅə dzə njir Yahudiya ndzə ənga Yesu ara ji məliya mala kə jamə pəcir Bəlsar. Kə ji na anə njira

əna, “Pəci kwa a'yi nə məl thlər, hya shili wu pəci'yar
 kə nja sa mbədana hyi, ama a'yi pəcir Bəlsar mai.” **15**
 Ama kə Thlagə na anə nyi, “Nahyi njir ngguta nji! A'yi
 hyu pəlna thlar hyi alaga kwarar hyi, hya ma'yi ənga
 nda a ndar vir sa 'yimi ar pəcir Bəlsar wa? **16** Mala kau,
 kwar Ibrahimu, kəra shatan mbiya nyi nə fa kumo apə
 cisu, a'yi dā tsa'a nja mbədana nyi wu pəcir Bəlsar wa?”
17 Kə səli mbari patər dawa nyi'yar, ara ndər kau. Ama
 caguli ənga hüdə pipida nga ara alenyi nji ara sə dədəgur
 kəra ja vər məl kau. **18** Əngwar Yesu, “Abari ngə təlkur
 Hyala? Ənga mi nga nja kyaga kakalə nya? **19** Naja ənggər
 culi bəla nga nyi, kəra vanyi ndə həri ji thləkana wu
 masəmə nyi. Ji hau, ba ji dā wu kəra 'yagə'yar liya kir nda
 a dagwa.” **20** Kə Yesu bəra yiwa, “Ənga mi nga ya sən gəla
 təlkur Hyala? **21** Təlkur Hyal ənggər thləlamə nga nyi,
 kəra mala həri ji gwadəbiya əpou tasa'wu təkə sə makər
 əni, ba ja dzəgwa thləthlə gagadəu.” **22** Ənggəra Yesu
 mbar lagu ja vər ma'yi a vu Urshalima, ba ji vu alenyi
 məlmə nggunggurəm ənga məlmə kukushu paməpaməu,
 ja vər highibə anə nji. **23** Kə vanyi ndə yiwa nyi, ji na,
 “Thlagəu, nji kushu wacu ngu nda uya mbədə ya?” Yesu
 na anə nda, **24** “Hya nərdzau aga hya gwa lagu miyar
 gwa kəra cicidə nə təlkur Hyal, arya nji gangə wu nda
 yiwu nda gwa, ama nanda sən gwa mai. **25** Ma thlagər ki
 hya'ari ji hədiya miya ki nyi, hyu nda ta'yi a biya, hyu tsa
 hyu kədiyau, hyu na, ‘Thlagər ki, pahəna 'ya miya ki.’
 Ama ju nda shadəwa nda, ‘Nayi wu səni hyi mai ənga vi
 kəra hyi dla sara ndari.’ **26** Hya dzəgwa na ja, ‘Namən ngə
 səm ənga sa əkkə'yi gə ta, ənga tsu a highibər gu məlmər

'ya.' 27 Ama ju bəra na ja, 'Nayi wu səni vi kəra hyi dla sara ndar mai. Kwaya mə wu dzə də, nahyi nji dəmwa'yi hangəkal!' 28 Ar pəci kəra hyu nda lari Ibrahimu, ənga Ishaku, ənga Yakubu, ənga patər nabi'yar wu təlkur Hyal, ama nahyi nər hyi a kədləna hyir nji, ənggau, nga hyu nda tiwi ənga hyu də hira hyi. 29 Nju nda shili sara wu lagu Səbiyar pəci, ənga Gwa tədə pəci, ənga Gya vuya, ənga Də Fwahəu, ndu sa nggya nə səm sər səm nə mini wu təlkur Hyal. 30 Ar pəci ta, alenyi njira wu yukudə ndu nda sha a dumwa, nji nə tanggərma wu nda də njir yukudə, ənga njir yukudə tsu ndu nda də nji tanggərma." 31 Ar pəci kə ngə alenyi njir Farisi shili əgya Yesu ndə na anə nyi, "Hya'ari ga kwaya ənggau, aya Hirudusu ju yiwu ja tsəya ngau." 32 Kə ji na anə nda, "Hya nar nyi anə hya tagə kə abər, əshina yu kədlə mambəl dəmwa'yu, ya bəra shiləgəbiya nji, əzəgə ma abəngau, cəbcikə zəgəu, nga yu sa kudəna thlər də. 33 Ama yu dumwa ənga bə əshina, əzəgəu, ənga cəbcikə zəgəu, aya a'yi də tsa'a anə nabi ja tə a biyar ya Urshalima mai. 34 "Urshalima, Urshalima! Ndər tsa nabi'yar, ənga ndər vavaka njira Hyal səwa ngə a shili ənga tsəka kəl ta gə dləna nda! Aga yidəu nga yu yiwu ya fəri tsa yi ar dza nji ngə pata, ənggər kəra miya təka wu tsəm wazha nyi əgya ja, ama nahyi piyari də mai! 35 Kə ja nju nda piyari hyi kir hyi dzafu! Yu na anə hyi tsu, nahyi tsu bəra lar də mai, kəl pəci kəra hyu nda na, 'Ndər barka ngə ndəra dla wu thləmər Thlagəu!'"

14 Vanyi pəcir Bəlsar, ənggəra Yesu ma'yi a nda səm sər səm wu ki ndə dəgal nər Farisi, nji gangəu pənggəri nyi li. 2 Kə vanyi ndə kəra ənga hyi ənga tsi fifi shili əgya Yesu.

3 Kə Yesu yiwa maləmə dladə'yar ənga njir Farisi, ji na, "A dər tsa'a nja shiləgəbiya ndə ar pəcir Bəlsar, əndəga awau?" **4** Ama kə ndə nggya zəməu. Ənggau, kə Yesu fər tsa ja ar ndə kau, kə ji shiləgəbiya nyi, ji dzəgwa na anə nyi ja ma'yi sə nyi. **5** Ənggə ngə Yesu dzəgwa yiwa nda, ji na, "Mi nga hyu məl ma kwara əndəga thlar hyi tədə a gu məla pəcir Bəlsar, a'yi hyu həbiya nyi a biya ənga kusa wa?" **6** Kə ndə tini sərə nda na ar kərə yiwa sə kau. **7** Ənggərə Yesu lari wu pama alenyi nji kərə nji ngga aga səm sər səm a vər gal vir nggya nji dədəgal anə Kərnda, kə Yesu nar nda najaka karapau, **8** "Ma nji ngga ngau a ndar vir hə dzau, a sara ga nda hə vir nggya nji dədəgal tanggərma mai, ara ma vanyi a nggar nji ndərə ndiya ngə ənga dəgaləu. **9** Naja ndərə ngga hyi gyapəu, ju sən na anə ngau, 'Hya'ari, ga nə nyi vir nggya anə ndə kau.' Ənggau, səli wu mbari ngau, ara gu sha a gyar vir nggya kərə a gya banga ta. **10** Ama ma nji ngga ngau a ndar vir mini, ma gə shili, ga gal vi kərə a biyar ya nji kərə gərə nji nə nyi dəgalkur ba ga nggya əna, aga ma ndə kə ngga ngə kə shili, ju səni na anə ngau, 'A ndau ənggau, bazhi də, ga nggya ar vi kərə nji fiya nyi anə nji dədəgal kau.' Kə ngu nda məliya alenyi nji kərə nji ngga hyi əkkə'yi nda, nda nə ngə dəgalkur. **11** Arya ndərə həri kərnyə ar viya sə tsapəu ba nja tina nyi a gya, ama ndərə tina kərnyə a gya, ba nja həri nyi adabanga nji." **12** Kə Yesu na anə ndə kə ngga nyi kau, "Ma gə ngga nji aga sa səm sər səm, ənga shili wu mini, ga sara ngga bazhi ngə'yar, ənga zamə ngə'yar, ənga nji gə hyi, ənga təwul ngə'yar njira ənga gənnə waci mai, aga vanyi pəci nanda ma nda ngga ngə tsu. Agabangə

ndu sən kina ngə sərə gə məliya nda. **13** Ama ma gu ngga
 nji aga mini, ngga nji tətə dənama, ənga nji kukurbəu,
 ənga nji təsəkənu ənga ləfə'yar. **14** Lagu kə nga gu uya
 barka, ara nandə wu sən kina ngə sərə gə məliya nda mai.
 Hyal ənga kərnyı ngu nda kina ngau, ar pəci kərə njir
 məl thlər mənəhəu, ənga jirkur wu nda hya'ari sarar vir
 tau.” **15** Ənggərə ndə nggari sə kau, kə pathlə wu pama
 njira vir nggya ənga Yesu ar vir səm sər səm na anə nyi,
 “Ndər barka ngə ndərə wu nda səm sər səm nər mini nər
 təlkur Hyal.” **16** Kə Yesu na anə nyi, “Vanyi ndə saya də
 kərə wu yiwu ja tsəmiya nji aga səm sər səm nər mini
 dəgaləu, kə ji nggari nji gangəu. **17** Ənggərə pəcir mini kə
 də, kə ji səwa mafa nyi aga ja ma'yi ja nda nar nyi anə nji
 kərə ji ngga, ‘Anda mau, arya a fuwar nji kalar sau wu
 lagu!’ **18** Ama kə patəkura nda dzəgwa na sərə də nanda
 a'yi səni shili mai. Ndə tanggərma na, ‘Dzəgwa dəlbiya
 fa nga yau, a dər tsa'a ya mai ya nda lari. Usi məliya
 də mba dəfu.’ **19** Kə vanyi ndə na, ‘Dzəgwa dəlbiya nga
 yi thla zəwa paməpamə təfu, ar lagu nga yi kabangəkə
 aga ya nda dzəguya thlər nga nda, yu kədi ngau, nə də
 lagu.’ **20** Kə vanyi ndə bərə na, ‘Dzəgwa hə mala nga yau,
 agabangə na ya səni uya lagu shili mai.’ **21** “Kə mafa kə
 sha shili ji sa nar nyi anə thlagəri ki nyi sə'yar kə ndə na
 kau. Kə hu də thlagəri ki nyi ndzə gagadau, ji dzəgwa na
 anə mafa nyi, ‘Ma'yi a ndu məlmə'yar kau kukusa, ga nu
 lagu dəgal ənga lagu kushu ga nggari də nji tətə dənama,
 ənga nji kukurbəu, ənga ləfə'yar, ənga nji tətə dzau, ga
 shili ənga nda ənggau.’ **22** Ənggərna, mafa nyi a shiliri ji
 na, ‘Thlagəu, sərə gə na patə a məliya ri nji, ama tsu vi

gangəu kəra gəra nyau.’ 23 Kə thlagəri ki bəra nar nyi anə mafa nyi, “Bəra ma'yi a biyar ya məlmə a ndar lagu dəgal'yar ənga kusha nyi ga nggari kalar ndəra gə lari aga ki da sa nyau. 24 Ya nar hyi, alaga zəma njira nji ngga tanggərma ta a nda uya nda dər sə kə nji məliya aga mini kə mai.” 25 Vanyi pəci nji gangəu a vər nu Yesu, kə ji shabiya dzə ji na anə nda, 26 “Kalar ndəra shili aga ja nu da, ma naja a'yi cabiya da yiwukur a ndiya anə dənyi, ənga mənyi, ənga mala nyi, ənga wazha nyi, ənga zamə nyi'yar ənga kwamə nyi'yar, əkkə'yi piya ja ənga kərnyi mai, naja səni da zəmbəlma da mai. 27 Kalar ndəra gəra həri wu dladlakə nyi, ja dzəgwa nu da, a'yi ja kyaga da nəda mai. 28 “Kəja karapə, ma zəma hyu yiwu ja həriya umbwa dzəgamə a dəməlmau, a'yi ju nggya kwatahəu, ja tsambiya səra həri kə wu mbari, aga ja tsamiya tara səra ara ja a səni kudəna həra nyi wa? 29 Ma naja a'yi məl abangə mai, ma həri kə ta'yi wu lagura ghar gənna, patər njira wu nda tərabiya wu lagu ta ndu nda nggushi nyi, 30 nda dzəgwa na, ‘Lari ndə kə ji dzəguya həri ama naji səni kudəna mai.’ 31 “Abangə tsu ma təl kəra ənga njir pa nyi dubu kumou, ju yiwu ja hə pa a nda nə təl kəra ənga njir pa nyi dubu məthlə kumunyi, a'yi ju nggya kwatahəu, ja tsamiya tara dənama nə pana nji kə a'yi ara ja wa? 32 Ma ji lari abər naja səni mbari mai, tsu nda nadə ju səwa njir sə nyi'yar aga nda basəwa nda nggya jaməu. 33 Abangau nga nyi tsu ma ndəra a'yi piyari səra ara ja patə mai, naja səni da zəmbəlma da mai.” 34 “Unau sə məsahəu ngau, Ama ma unə cabənəkər, abar nga ju sən shabiya kərnyi a

shila? **35** Tsu ja sən də mənəhə mai, alaga aga gwaḃa, kəl ba nja pəna wacu. Ndəra ənga himi ngga, ja nggari.”

15 Ənggəra njir tsəm budau ənga alenyi “njir bikau” A vər shili aga nda ngga highiḃə nə Yesu, **2** kə njir Farisi ənga maləmə dladə'yar dzəguya jiga miya nda vər na, “Lari gəyi! Ndə kə a shabiya ri ja kərny i bazhiya njir bikau, əkkə'yi sər səm nga ju səm ənga nda.” **3** Kə Yesu nar nda najaka karapau: **4** “Nja na zəma hyi ənga təmahəu gharu, kə zəma nyi sanakər, a'yi ju piyari ədləkumunyi apə ədlau ar vir ḃəlari nda, ja ma'yi a nda gal kəra sa kə wa? **5** Maja nər nyi ri, hu də ja wu pida, ja dzəgwa fəri nyi ar papadla ja, **6** ja həri nyi a ndu ki, ja dzəgwa ngga bazhi nyi'yar ənga njira ju nggya ənga nda, ju na anə nda, ‘Dləwa də mau ənga caguli ara a nər yau təmahəu də ta sa ta!’ **7** Ya vər na anə hyi, abangau nga nju caguli a dəməlmau ma ndə zəmə tubi, a ndiya nji cicau ədləkumunyi apə ədlau, kəra gəra ḃəra yiwu tubi.” **8** “Nja na tsu, mala ənga kwaḃa nyi kumou, kə zəma nyi sa, mi nga hyu nggani ju nda mələ? A'yi ju mbəbiya u'u wu pitəlla ja dzəgwa tsəkəbiya ki kə ənga hangəkəl kəl ji nər wa? **9** Maja nər kwaḃa kau, ju ngga bazhi nyi'yar ənga təwul nyi'yar, ju na, ‘Dləwa də mau ənga caguli, ara a nər yau kwaḃa də kəra sa ta.’ **10** Abangə tsu yu nar hyi, sər caguli ngau anə waladi'yar nə Hyal ma ndə zəmə ndər bikau tubi.” **11** Kə Yesu dumwa ənga ndər ji na, “Vanyi ndə a'yi dədəməu kəra ənga wazha məthləu. **12** Zər kəra kushu wu pama nda na anə dərnda, ‘Tada, nə də nji kabangəkə səra wu də nə də ma ga təri.’ Kə dənyi təkəya nda sər fa ki. **13** Ayukudə pida kushu, kə zər kə fa'ari səra dər nə nyi patəu,

ba ji piyari ki. Kə ji ma'yi a ndu vanyi məlmə kəra a biyar
ya 'yi'yir nda. A ndəna kə ji tsəya səra ara ja patə a ndu
nggya nə pəpəltəkur. **14** Ayukudə a tsiyari ja səra ara ja
patəu, kə wuḃau dəmwa'yi gagadəu shili wu məlmə kau,
naja tsu a gwar ja wu ḃwaḃwatə ara tsu sə nyi a'yi mai. **15**
Kə ji ma'yi a nda gal sər məl ara ndər məlmə kau, kə ndə
kə səwa nyi a nda ḃəla fəshiu nyi. **16** Ju gal sər səm fəshiu
kə aga ja səmku, ama ndər nə nyi a'yi mai. **17** Ənggəra ji
shili wu hangəkal nyi, kə ji na, 'Kəja njir məl thlər anə
dədə a vər tətəl ənga sər səm, nayau ətsu a vir tau ənga
wuḃau ənggau! **18** Yu hya'ari yu sha a ndara dədə ya nda
nar nyi, "Tada, a məliya ri yau bikau anə Hyal, ənga anə
ngau. **19** Nayi ḃəra dā tsa'a nja ḃəra ngga dā ənga zər ngə
mai. Fiya dā ya dā ənggər pathləu wu pama njir məl thlər
ngau.'" **20** Kə ji hya'ari ji ma'yi a ndara dənyi. "Ma tsu ja
nadəu, kə dənyi tsamə ri nyi. Kə dənyi təhudə əgya ja, ji
dzəgwa hya'ari ənga hwi, ji nda mbari zər nyi, ji dzəgwa
mbunggər nyi dzau. **21** Kə zər nyi na, 'Tada, a məliya ri
yi bikau anə Hyal ənga anə ngau. Nayi ḃəra dā tsa'a nja
ḃəra ngga dā ənga zər ngə mai.' **22** Ama kə dənyi nggari
mafa nyi'yar, ji na, 'Ənga kusa! Shila mau ənga ləgutə
mənahəu, hya har nyi. Har nya mau shishi'wu ənga ḃiḃi,
23 nja ḃəra dla ənga thla nggənggəthlə ta aga nja tsəya,
aga mənə səm, mənə caguli. **24** Arya zər dā kə dādəmə
tətə nga ja ama kabangəkə a dər ja a'yi ənga pi. Dədəmə
sasa nga ja, ama kabangəkə a nər nyir nji.' Kə ndə gu
caguli gagadəu. **25** "Wu pəci kabangəkəu, zər dəgal nyi
kəra ma'yi a gwa tagəu, a vər si nga ja. Ənggəra ji dā
ləhəu, ba ji nggari nja vər tsa kangga, ənga nja vər fəl. **26**

Kə ji nggari mafa ki kau, ji yiwa nyi sərə a vər ɗa.” 27 “Kə mafa kə na, ‘Məshikər ngə ta ngə shili, ca ngə dər hyi məliya nji tsəya thla nggənggəthlə ta ara zamə ngau sha shili wu ki jaməu.” 28 “Ama kə hu ɗa zamə nyi kə ndzə gagadəu, kə ji nggəl ara vu ki. Kə dərnda biya ji biya səsəkuya nyi kər aga ja vu ki. 29 Ama kə ji shadəwa nyi anə dənyi ji na, ‘Lari gəyi, wu patər fa'yar kau, ya vər məl thlər ənggər mafa, nayi saya nggəl ara məl sərə gə na mai, alaga abangau, nagə saya mbari alaga zər ku aga ya ngga bazhir 'wa ɗa'yar aga 'ya tsəya 'ya səm mai! 30 Ama ənggərə zər ngə kə sha shili, ndərə ma'yi ka nda tsəya gənna ngau wu səsukur, kə gə dzəgwa tsəya nyi thla ta kərə ndiya ənga nggənggəthlau.’ 31 Kə dənyi na anə nyi, ‘Zər ɗa, alaga nuwa nga gə ənga yau, patər sərə ara yau, nə ngə ngau. 32 A ɗar tsa'a mənə caguli ənga hudə pipida, ara zamə ngə kə a təri, kə ji bərə sha shili ənga pi, ndə sasa nga ja, ama kabangəkə a nər nyir nji.”

16 Yesu na anə zəmbəlma nyi'yar, “Nji sayi məliya vanyi ndər bərba kərə nə nyi kari nyi anə ndər dləwa nyi aga ja tsamə anə nyi. Wu yukudə nyi, kə nji shili ənga ɗahəu anə nyi ənggərə ndər dləwa nyi a vər ndza kari nyi. 2 Kə thlagəri ki kə ngga ndər dləwa nyi, ji na anə nyi, ‘Mi nga ya vər nggari ar kərə gə ka? Shili ga nar ɗa ar kərə sərə gə məlna, ara tsu gu nda nggya ndər dləwa ɗa mai.’ 3 Kə ndər dləwa nyi kə na wu ɗəfuwa ja, ‘Thlagəri ki ɗa wu nda kədlə na ɗa wu thlər, mi ya dzəgwa mələ? Kəja na ya səni zəwa mai, səli tsu wu tə ɗa ara kədiyau. 4 Ənghəng! A səni yi sərə ya məl, aga nja nda dləwuri ɗa a vu kir nda, ma ji kədlə na ɗa wu thlər ɗa.’ 5 “Kə ji ngga patər njira

thlagəri ki nyi a vər nu nda məl. Ji yiwa ndə tanggərma ji na, ‘Yidau ngə thlagəri ki dā a vər nu nga?’ **6** Ji na, ‘Təm nər mal gharu.’ “Kə ndər dləwa nyi kə na, ‘Həri ləkakadə ngau, ənga kusa, ga tsəfəri tēm təfu kumunyi.’ **7** Kə ji nar nyi anə vanyi ndau, ‘Kari nagə tsu, yidau nga nju nu nga?’ Naja tsu kə ji na, ‘Kayiwa uhi gharu ngau.’ Ndər dləwa nyi kə na, ‘Həri ləkakadə ngau, ga məliya ja dā buhu cisu kumunyi.’ **8** “Kə thlagəri ki ndər dləwa kəra gəra jirkur kə faliya nyi ara ji cabiya tsətsəlkur. Arya njir najaka pəci, a səni məl thlər ənga tsətsəlkur nda a ndiya njir lagu mbəmbəl.” (aiōn g165) **9** Yesu dumwa ji na, “Ya vər na anə hyi, hya məl thlər ənga gənnar hyi aga hya uya bazhi anə kərhyi. Lagu kə ngə ma thlər gənnar hyi a ta'yi ri, nju sa dləwuri hyi a vu ki nə kəra gəra kudəu. (aiōnios g166) **10** Ma ndəra nju sən fiyafə ənga ja wu sə kushu, nju sən fiyafə ənga ja wu sə dəgal tsu. Ma ndə kəra nji gəra sən fiyafə ənga ja wu sə kushu, nju sən fiyafə ənga ja wu sə dəgal tsu mai. **11** Ma nahyi a'yi məl thlər kəra tsa'a miya dəfu ənga gənnə nə duniya mai, wa ngə nda fər kər ənga hyi ja nə hyi gənnə nə jirkura? **12** Ma tsu nahyi a'yi məl thlər tsa'a miya dəfu ənga gənnə ndə mai, wa nga nda nə hyi nər hya gənnə?” **13** “Ndər sən mafakur anə thlagər ki paməpamə məthlə a'yi mai, ara ju nda yiwu vanyi ba ja piyari vanyi ənga ju nda həya kər anə vanyi ba ja didana vanyi. Nahya sən daḅəri nu Hyal ənga gal gənnə mai.” **14** Njir Farisi njir yiwu gənnə ngau, ənggəra ndə nggari səra Yesu na ba ndə tsərauna nyi. **15** Ama kə Yesu na anə nda, “Nahyi ngə njir yiwu hya canə nyi anə nji abər nji cici nga hyi. Ama Hyal ju səni dəfuwa hyi. Səra nju lə dəgalkur

anə nda, nanda ngə dididi wu mwar Hyal.” **16** “Kəl ta Yahwana ndər məl Babətizəma shili, highibə nə dladə nə lagu Musa ənga nə nabi'yar ca ngə ənga nju məl thlər əni. Ama dzəguya ənga Yahwana ndər məl Babətizəma, ənggəra nji tətəlna ndəshigu məsahəu nə təlkur Hyal, kalar ndau a vər gal lagu aga ja də a gwa. **17** Dəməlmau ənga gyu'yi a səni sanakər, a ndiya sə ənggər camwadi wu ndər zəmə sara wu dladə nə lagu Musa a təđau a gyu'yi. **18** Ndəra kədləna mala nyi, kə ji hər vanyi mala, ndər dlənga mala ngau. Ənga tsu sal kəra həri mala kəra sal nyi kədləna ndər dlənga mala nga ja.” **19** “Vanyi ndər gənna a'yi kəra wu ha kari nə gənna gangəu paməpaməu, ənga ju səm sər səm məsahəu kalar pəci. **20** A biya miya ki nyi, vanyi ndər kədi a'yi kəra nja ngga ənga Liyazaru, ənga dza ja patə ənga mbəlgəu. Nju shili ənga ja, nja sa pina nyi əna kalar pəci. **21** Naja tsu ənga hudə pipida ma ji səni uya alaga səra təđau sara dar vir səm sər səm nə ndər gənna kau, patə əkkə'yi hya wu sa nadə mbəlgə nyi kau.” **22** “Pəci shili ba ndər kədi kə tau, kə waladi'yar həri nyi ka nda fiya nyi ar vir nggya mənəhəu ənga Ibrahimu. Ətsu ba ndər gənna kə tau ba nji hadəna nyi. **23** Ji thləwa kərnyu wu u'ur kətsa, ja vər sa đwađwatəu. Ənggəra ji hya'anakər a dəməlmau, kə ji lari Ibrahimu nadə nanda ənga Liyazaru. (Hadēs 986) **24** Kə ji ngga nyi, ji na, ‘Tada Ibrahimu, təhudə əgya yau, ga səwa Liyazaru aga ja fuwa zər tsa ja a gwu 'yimi aga ja fəri ar kyara yau ya nggari shishi'wu, arya ya vir lari đwađwatə wu u'u kau!’ **25** “Ama kə Ibrahimu na, ‘Zər də, ga dəngari ja, pəci kəra gu duniya, nagə ənga sə mənəhəu papatəu, ama

Liyazaru nə nyi a lari ja bwaḃwatəu. Ama kabangəkə pəcir nggari məsahəkur nyi ngau, ama nagau wu bwaḃwatə nga ngau. **26** Kə ma mai, wu pama 'ya əkkə'yi hyi ka'u dəgal ənga dzəgamə a'yi, kəra nji məliya ara nja sara vəlna sara ndara hyi a shili ngau, alaga sara ngau a ndara hyi.' **27** Kə ndər gənna kə na, 'Tada, ma abangə ja, yu kədi ngau, səwa nyi a ndu ki dədə, **28** arya zaməda'yar a'yi təfu, ja ma'yi ja nda kughiya nda, a sara nda bəra shili ngə ətsu, a shili wu bwaḃwatəu.' **29** "Ibrahimu shadəwa nyi, 'Zamə ngə'yar a'yi nda ənga highibə nə Musa ənga tsəfə nə nabi'yar, nda sə himi sərə ndu na.' **30** Kə ndər gənna shadəwa nyi, ji na, 'Awau, tada Ibrahimu, ma ndə hya'ari sara vir tau ji sha ndara nda, ndu tubi.' **31** Ama kə Ibrahimu na, 'Ma tsu nanda a'yi nggari highibə Musa ənga tsəfə nabi'yar kə mai, alaga vanyi ndə hya'ari sara vir tau, nanda sa sə himi anə nyi mai.'"

17 Yesu na anə zəmbəlma nyi'yar, "Sərə wu dabaga məliya nji nda məliya bikau a'yi cumu. Ama sər təhudə anə ndəra ju shili lagu nyi. **2** Kuji anə nyi, nja mbiya bəra ar fəlanga ja, ba nja vakuwa nyi a gwar dəl dəgal a ndiya ja məliya zəmə wu wazha yididə'yar kə njir nu də məliya bikau. **3** Hya tsamə sərə hya məl ja. "Ma zamə ngau məliya ngə bikau, ga kughiya nyi, ma ji na a tubir yau, təfəbiya nyi. **4** Ma ji məliya ngə bikau paməpamə mədəfə wu pəkə pathləu, kə ji bəra sha shili ja vər na, 'A məliya ngə ri yi bikau yafa də,' ba ga təfəbiya nyi." **5** Kə cama səsə'yar kə na anə Thlagəu, "Cakəri mbərsar 'ya ja də ənga dənama!" **6** Kə Thlagə shadəwa nda, ji na, "Ma mbərsa hyi a'yi ənggər culi bəla, gu səni na anə wu

dəgal kau, 'Kucina kər ənggau ga ciya kər a gu tsadau,' ju nda məl sərə gə na." **7** "Ma mafa ngə si sara a gwar vi zəwa ənga sara vir bəla, gu nda na anə nyi, 'Usi ənga si! A ndau ga nggya, ga səm sər səm ya?' **8** Awau, ngu nda na anə nyi, 'Məliya dā sər səm nə wagəu kwatahəu, ga dzəgwa tsərpəri kərngau ba ga həri dā a shili ya səm ya sa, kadivira ga dzəgwa səm ga sa nə ngau' **9** Gu nda na usi anə mafa ngau ara ji məliya sərə tsa'a ja məl ya? **10** Abangə nga hyi tsu, ma hya məliya ri sərə thlagər kir hyi nar hyi hya məl, hyu nda na, 'Na'ya mafa ngə wacu. A məliya ri 'ya sərə nju yiwu 'ya məl.'" **11** Ənggəra Yesu mbari lagu ja vər ma'yi a vu Urshalima, ndə dzəgwa bəu wu kəl kəra wu pama Samariya ənga Galili. **12** Ənggəra ja vər vu məlmau, kə njir pibi kumo thləwa nyi. Ndə ta'yi tuwara tsaləu, **13** ndə dzəgwa ngga ənga dāhəu dəgaləu, "Yesu ndə dəgaləu! Ga təhudə əgya 'ya!" **14** Ənggəra Yesu lari nda, kə ji na anə nda, "Ma 'ya mau hya nda canə nyi kərhyi anə pubu." Kə ndə ma'yi, ar lagu ba ndə dā jaməu. **15** Pathlə wu pama nda, lari abər a dər ja jaməu, kə ji sha shili, ja vər fal Hyal ənga dāhəu dənəma gagaḍau. **16** Ji bəliya undi a dumwar Yesu, ja vər usa nyi. Naja tsu ndər Samariya ngau ndəra nji didana. **17** Kə Yesu yiwa, "A'yi nji kumo nga nji məliya jamə wa? Əmani ngə alenyi nji ədlə ka? **18** Mi ngə dā kəl məthləpi kə ngə sha shili ja sa cabiya usaku nyi anə Hyala?" **19** Yesu dzəgwa na anə nyi, "Hya'ari ga ma'yi sə ngau, mbərsa ngau a məliya ngər jaməu." **20** Alenyi njir Farisi yiwa Yesu pəci kəra təlkur Hyal wu nda shili, kə ji na anə nda, "Shiliri təlkur Hyal a'yi ənga li ənga nju nda tsamiya mai, **21** ndər nda na tsu,

‘Kəja ja,’ ənga ‘Wa ta ja,’ a’yi mai, arya təlkur Hyal wu pama hyi nga ja.” **22** Kə Yesu dzəgwa na anə zəmbəlma nyi’yar, “Pəci a vər shili kəra gu nda yiwu ga lari zəma pəci nə Zər Ndau, ama na ga nda lari mai. **23** Nju nda na anə hyi, ‘Wa ta ja a ndəna,’ ənga tsu ‘Kəja ja ənggau.’ Ama hya sara ma’yi hya nda tsamə nyi mai. **24** Ənggər səm nə par kəra wu cabiya mbəl nyi ar kudiyar məlmə ba’anə vanyi kudiyar məlmə kəra kalar ndau wu lari, abangə shiliri Zər Ndau wu nda də. **25** Ama tanggərma kəl ji lari bwaḃwatə gagadau kwatahəu ənga tsu nji kabangəkə nda piyari nyi. **26** Ənggəra ji də ar pəcir Nəhu, abangə nga nyi wu nda də ar pəcir shilər Zər Ndau. **27** Nji nggya kəl səm sər səm ənga sa sə sasa, ndu fa’a mathləkə’yi ənga ndu lə ku’yi anə shili, ba’anə shili ar pəci kəra Nəhu gwu kwambwal dəgal ta ari. Kəl ta dəl shida ba ji kudəna nji patəu. **28** “Abangə nga nyi də tsu ar pəcir Lotu. Nji kəl səm, ənga sa, ndu dəl ənga dəlna, alenyi nji kəl thləka sə paməpamə ənga hər ki. **29** Ama pəci kəra Lotu piyari Sodomu, kə u’u ənga hakil u’u shida sara dəməlmau ba ji dləna nda patəu. **30** “Tangə ənggər ta nga nyi wu nda də ar pəcir shilər Zər Ndau. **31** Ar pəci ta, ndəra a dar kəra umbwa, ja sara gya ja vu ki aga vuwa hə sə mai, ara ja sara sana pəci.” “Ndəra a gwa tagə tsu, ja sara sha a su ki aga sa hə kar ha nyi mai. **32** Hya dəngari sərə də ənga mala Lotu! **33** Kalar ndəra wu yiwu piya ja, ju nda tini. Ndəra gəra yiwu piya ja arya yau, ju nda uya. **34** Yu nar hyi ja, pəci kəra sə kə wu nda də, nji məthlə a vər pida ar sər pida zəmə ba nja həri zəmə ba nja piyari vanyi. **35** Mathləkə’yi məthlə a vər au ar bəra, ba nja həri zəmə ba

nja piyari vanyi.” **37** Kə zəmbəlma nyi'yar yiwa nyi, ndə na, “Thlagəu, əman na?” Kə ji shadəwa nda, ji na, “Ma vi kəra sə tətə ari əna ngə kwadəgəu wu dābāu.”

18 Yesu nar nyi najaka karapə anə zəmbəlma nyi'yar aga ja highiḃəri nda aga nda dumwa ənga ndər anə Hyal parangə, a sara nda həda mai. **2** Ji na, “Wu vanyi məlmə vanyi ndər pathla a'yi kəra gəra hivər Hyal ənga kəra gəra tal nji. **3** Wu məlmə kə vanyi malatəsəl a'yi kəra a vər shili parangə əgya ndər pathla ja vər kədi nyi ju na, ‘Dləwari dā ga nə dā sərə tsa'a aga nə dā a dumwar dawa dā.’ **4** Tanggərma ba ji nggəl, ama wu yukudə kə ji na wu dəfuwa ja, ‘Alaga kə a'yi yu hivər Hyal mai, nayi tsu wu tal nji mai, **5** ama ara ənggəra mala kə ḃwanə dā kər ənga shili ar kər ar kər, yu nə nyi sərə ju yiwu kau, a sara gangəkura shili nyi kə a nda nə dā həda!’” **6** Kə Thlagə na, “Nggara mə ja sərə ndər pathla kəra gəra jirkur kə na! **7** Kə hyi nggani, Hyal a yiwu nda nə nyi sərə tsa'a anə nji nyi kəra ji dəmbiya kəra wu tiwi anə nyi vu'yi ənga puci sərə ndu kədi wa? Naja 'yi wu nda dləwari nda ənga kusa wa? **8** Yu na anə hyi, ju nda nə nda sə tsa'a kəra ndu kədi kukusa. Ama ma Zər Ndau wu nda sha shili, wu sa thləwa ja njir mbərsa wu duniya kə ya?” **9** Yesu na najaka karapə anə njira həri Kərnda abər nji tsapəu nga nda, nda dzəgwa didana alenyi nji. **10** Ji na, “Nji sayi məliya nji məthlə kəra ma'yi a gwu ki Hyal aga nda gwa ndər ənga Hyal. Pathlə wu pama nda ndər Farisi, ənga vanyi ndə kə ndər tsəm budau. **11** “Kə ndər Farisi hya'ari ji ta'yau, ji dzəguya ndər anə Hyal ja vər na, ‘Hyal, a usa ngə ri yau ara nayau a'yi ənggər alenyi nji mai, njir həl, njir dlərbau,

nji səsü. Nayi tsu a'yi ənggər ndər dləwu budə kə mai.

12 Yu hə zəmətsini məthlə wu sugu, yu həbiya pathləu wu sə kumo patə kəra yi uya.' **13** “Ama kə ndər dləwu budə kə ta'yu nadəu, naja a'yi də tsa'a ja hya'ana liya ja a dəməlmə mai, kə ji cabiya tətəwakur nyi, ja vər na, ‘Hyal, təhudə əgya yau, nayi ndər bikau!’” **14** Yesu na, “Yi wu na nə hyi, ndər tsəm budau, ji sha a ndu ki nyi gərə bikau wu mwar Hyal, a'yi ənggər ndər Farisi mai. Arya kalar ndəra həri kərny, nju nda həya nyi. Ama ndəra həya kərny, nju nda hya'ana nyi.” **15** Alenyi nji shili ənga wazha aga Yesu a fənggər nda barka. Ənggərə zəmbəlma nyi'yar lari abangau, ba ndə tsa ar kəra nda. **16** Ama kə Yesu ngga wazha, ji na, “Piyara mau wazha yidədə nda shili əgya yau. Hya sara ka nda mai. Arya, təlkur Hyal anə nji ənggər nanda nga nyi. **17** Ənga jiri yu na anə hyi, kəmir ndəra gərə dləwuri təlkur Hyal ənggərə zər kushu wu dləwu, naji wu sən vwagwa mai.” **18** Vanyi ndər tədəmwa nə Yahudiya yiwa Yesu ji na, “Maləmə, ndə mənəhəu, mi nga ya məl ya uya pi gərə kudə?” (aiōnios g166) **19** Kə Yesu na anə nyi, “Ara mi gu ngga də ndə mənəha? Ndə mənəhə a'yi mai kəl Hyal wacu. **20** A səni gau sərə dladəu cabiya, ‘Ga sara tsa ndə mai. Ga sara məl səsukur mai. Ga sara həl mai. Ga sara thla fati ar kəra ndə mai. Ga sara dlərbə ndə mai. Ga gənggər nyi səli anə dəngə ənga məngau.’” **21** Kə zər baduwari ta na anə nyi, “A bəlar yi sə'yar kə patə tsu yi zər kushu. Mi ngə sərə hya?” **22** Yesu nar nyi, “Sə zəm wacu ngə hyau anə ngau, ma gu yiwu ga də ndə tsapəu, ga ma'yi ga nda dəlna patər sərə ara gau, ba ga təkəna gənna nyi anə nji dādəli, gu uya akkəri a dəməlmau. Ba

ga dzægwa shili aga ga sa nu dā.” 23 Ənggəra ji nggari abangau kə zər baduwari kə ndalər bama, kə ji ma'yi ənga hudə ndzəndzau, ara naja ndər bərba gagadāu. 24 Ənggəra Yesu lari dəfuwa ja a ndzə ri, kə ji na, “Wu nda dā dzadzau gagadāu anə njir gənna nda gwu təlkur Hyal! 25 Arya wu nda dā batsə anə dləgwam ja tərabiya wu liya libəra, a ndiya ndər gənna ja vu təlkur Hyal.” 26 Njira nggari ndər kə ndə yiwa nyi, ndə na, “Ma abangə nga nyi, wa ngu sən uya mbəda?” 27 Yesu na, “Səra gəra sən dā ngau, anə ndau, ama anə Hyal batsu.” 28 Kə Biturusu shadəwa, ji na, “Kəja 'ya piyari sə patə 'yi nu ngau.” 29 Yesu shadəwa nyi, ji na, “Wu sən yau abangə, yu nar hyi jirkura nyi tsu, kalar ndəra piyari ki ənga zamə'yar, ənga kwamə'yar, ənga tada ənga ama ba əkkə'yi wazha ənga fa arya təlkur Hyal 30 ju nda uya gangəu a adabanga sə'yar kə ji piyari ənggau wu duniya kau, wu duniya kəra wu shili kə tsu pi kəra kudāu.” (aiōn g165, aiōnios g166) 31 Kə Yesu həri zəmbəlma nyi'yar kumo apə məthlə a ndar batiti, ji na anə nda, “Kəja, mən wu mai a vu Urshalima, vi kəra səra nabi'yar tsəfəri ar kəra Zər Ndau wu nda nyabiya dzau. 32 Nju nda ləri nyi anə njira a'yi njir Yahudiya mai, aga nda didana nyi, nda nə nyi fwaḡwatəu, nda dzægwa təfəri nyi tuli. 33 Ndu nda dəgə nyi ənga wudā, nda tsəya nyi, ama pida makərkura nyi ba ja hya'ari sara vir tau.” 34 Ama zəmbəlma nyi'yar nggabiya sə kə Yesu na kə mai. Dədəwa ngə səra ndər kə cabiya anə nda, ca ngə dā nandə səni nggabiya mai. 35 Ənggəra Yesu dla ləhəu wu dzəri Yariko, kə ja ndə ləfau a vər nggya ar thlər pa lagu, ja kədiyau. 36 Ənggəra ji nggari nji gangəu a vər tərabiya,

kə ji yiwa sau ji na, “Mi nga vər dā?” **37** Kə ndə na anə nyi, abər, “Yesu ndər Nazəratu nga vər tərabiya.” **38** Kə ji hya'ana dāhəu ji na, “Yesu! Zər Dawuda! Təhudə əgya yau!” **39** Njira a dumwa ndə kughi anə nyi aga ja hadiya miya ja. Ama kə ji bəra hya'ana dāhəu gagadāu ja vər na, “Na gə, Zər Dawuda, təhudə əgya yau!” **40** Kə Yesu ta'yau, ji na, “Shila mau ənga ja ənggau.” Ənggəra ji shili ləhəu, Yesu yiwa nyi, **41** “Mi nga gu yiwu ya məliya nga?” Kə ləfə kə shadəwa, ji na, “Thlagəu, ya yiwu ya lari sau.” **42** Yesu na anə nyi, “Lari sau! Mbərsa ngau a pahənari liya gau.” **43** Aga zəmə kə liya ja lari sau, kə ji nu Yesu, ja vər dləvə Hyal. Ənggəra nji lari sə kə dā kau, kə ndə patə fal Hyal.

19 Yesu vu Yariko, ja vər tərabiya wu hu dā məlma nyi, **2** kə ja vanyi ndə dəgal nə njir tsəm budau, kəra nja ngga ənga Zakka. Naja tsu ndər gənna, **3** ji dā aga ja lari tara wa ngə Yesu, ama naji səni lari nyi mai ara naja ndə tashu, ənga tsu nji gangə gagadāu. **4** Agabangə kə ji ma'yi a dumwa ənga hwi, kə ji thləwa wu bəla kə ji dagwa, aga ja lari nyi, arya Yesu wu nda tərabiya lagu ta. **5** Ənggəra Yesu thləwa vi ta, kə ji hya'anakər a dəməlmau ji na, “Zakka, kusa ga shida! Əshina yu dā məthləpi wu ki ngau.” **6** Zakka gya ənga kusa, ji dləwuri nyi ənga hudə pipida. **7** Ənggəra nji lari abangau, kə ndə mbari ngwungwuni, nda vər na, “Kəja! Wu ki ndər bikə nga ji dā məthləpi.” **8** Kə Zakka hya'ari a'yi ta'yau, ji na anə Thlagəu, “Nggari, ndə dəgal, yu təkəya sərə ara yau bwata məthləu, ba ya təkəna pathla nyi anə nji tətə dənama. Patəkura njira nyi dlərbəri, yu nda shabiya nda sər nda aga fodəu.” **9** Kə Yesu na anə nyi, “Əshina ma, mbədau a

shiliri wu ki kau, naja ma culi Ibrahimu ngau. **10** Arya Zər Ndau ji shili aga sa gal nji sasa, ənga ja sa canə nda lagur mbədaŋu.” **11** Tsu nda vər sə himi sə'yar kau, kə Yesu dumwa ənga na vanyi karapə anə nda, ara a dər ləhəu wu dzəri Urshalima, ənga nja vər dənga abər təlkur Hyal wu cabiya dzə aga zəməu. **12** Kə ji na anə nda, “Nji sayi məliya vanyi ndə dəgal kəra ma'yi a ndu vanyi məlmə nadə aga nja fiya nyi təl ja dzəgwa sha shili. **13** Kadivira ja mai, ji ngga kumo wu pama mafa nyi'yar, ji nə nda pam papathlə ji dzəgwa na anə nda, ‘Shafəli mau əni kəl yi sha shili.’ **14** Njir məlmə nyi wu yiwu nyi mai. Agabangau, kə ndə səwa cama ayukuda ji mai a ndu məlmə ta abər, ‘Na'yu yiwu ndə kə ja dā təl ar kəra 'ya mai.’ **15** “Kə nji fiya ndə kə təl, ji dzəgwa sha shili wu ki. Ənggəra ji shili kə ji səwa nja nggari nyi mafa nyi'yar ta, aga ja səni nubwa kəra ndə uya ar kəra sərə ji nə nda. **16** Ndə tanggərma shili ji na, ‘Thlagəu, a uyari yau nubwa pam kumo a dər kəra pam pathləu ta gə nə dā ta.’ **17** Kə thlagəri ki kə na anə nyi, ‘Usi mafa tsapəu ndər məl thlər tsa'a miya dəfu! Gə məl thlər ngau, tsa'a miya dəfu ənga sə kushu kəra nji nə ngau, yu məliya ga səm təlkur ar kəra məlmə paməpamə kumou.’ **18** Mafa nə məthləkura nyi shili ji na, ‘Thlagəu, a uyari yau nubwa pamə təfu a dər kəra pamə zəmə ta gə nə dā ta.’ **19** Thlagər ki nyi shadəwa anə ndə kau, ‘Gə wu səm təlkur ar kəra məlmə paməpamə təfu.’ **20** “Kə vanyi mafa shili ji na, ‘Thlagəu, kə ja pamə zəmə ngau. Yi pədiya wu kukuzhal, yi dəwana. **21** Ara yu hivər ngau, arya na gə ndə dzadzau ngau. Kəja ga fa sərə kəra nə gau, gu gəm tsu sərə gə kəra thləka na.’ **22** Kə ji na anə nyi,

‘Nagə mafa dəmwa'yi hangəkal, yu məliya ngə numa ənga
 səra biya sara wu miya gau! Əngwar gau nayi ndəra nji
 kəra səni hangəkal nyi, ndər fa sə nji kurthləu ənga yiwu
 gəm ar vi kəra yi kəra thləka na. **23** Tsa'a nga nyi, ama mi
 ngə də nagə fiya gənna də ar vi fə gənna maya, aga ma'yi
 shili ya uya akkəri ar kəri mai ya?’ **24** “Kə ji na anə nji ta
 ta'yi əkkə'yi ja, ‘Dləwura mau gənna dubu pathləu kəra
 ara ja kau, ba hya nə nyi anə ndəra ənga dubu kumou.’ **25**
 Ama kə ndə shadəwa nyi, ndə na, ‘Thlagəu, pamə kumo
 nga ara ja.’ **26** Ji shadəwa, ji na, ‘Yi wu nar hyi, ndəra a'yi
 ənga sau nju nda cakəri nyi. Ndəra kəra a'yi ənga sau,
 alaga sə kushu kəra a'yi ara ja nju nda dləwuri. **27** Njira
 dawa də kau, nji kəra gəra yiwu ya də təl ar kəra nda
 kau, fa'ari nda mau a shili nja tsəya nda wu mwa də.’” **28**
 Ənggəra ji nana abangau, kə ji dumwa a vu Urshalima. **29**
 Ənggəra Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar vu məlmə Bethfaji
 ənga Bethlani, məlmə kəra ləhəu wu dzər Urshalima, kəra
 a dar kəra mə zaitunu. Kə Yesu səwa zəmbəlma nyi'yar
 məthləu, **30** Ji na anə nda, “Ma'ya mau a vu zər məlmə kə
 a ndumwar hyi kau, ənggəra hyi vwau, hyu vuwa thləwa
 zər kwara mbamba ar sə'yi, kəra nji gəra saya dari, hya
 pəlna nyi hya hər də a shili. **31** Ma nji yiwa hyi, ‘Mi ngə də
 hyu məl abanga?’ Kəl ba hya na, ‘Thlagə ngu yiwu ja məl
 thlər əni.’” **32** Njira nji səwa, ndə ma'yi, kə ndə thləwa
 kalar sau ənggəra Yesu nar nda ta. **33** Nda vər pəl nyi ja,
 kə thlagəri kwara nyi na anə nda, “Aga mi nga hyu pəl
 nya?” **34** Kə ndə na, “Thlagə ngu yiwu ja məl thlər əni.”
35 Kə ndə həri nyi a shila nə Yesu. Ənggəra ndə fər ləgutər
 nda a dar kwara nyi, kə ndə dləwari Yesu ndə fəri nyi a

dar ya kwara nyi. **36** Ɖnggɛra ja vɛr ɔau, kɛ nji dzɛgwa sɛya lɛgutɛr nda a gyar lagu. **37** Ɖnggɛra ji shili lɛhɛu wu dzɛri Urshalima, mɛ tsa ga vi kɛra lagu sa gya ar dza gar nɛ wur Zaitunu, kɛ daɓɛr zɛmbɛlma nyi'yar gangɛu daɓau nda vɛr usa Hyal, nda vɛr fal nyi tsu ɛnga dɛhɛu ɛnga dɛnama arya sɛ dɛdɛgur pamɛpamɛ kɛra ndɛ lari. **38** Nda vɛr na! “Barka a nggyar anɛ tɛl kɛra wu dla wu thlɛmɛr Thlagɛu! Jamɛkur a nggyari a dɛmɛlmau, ɛnga kadakadarkur anɛ Hyal!” **39** Kɛ alenyi njir Farisi kɛra wu pama nda na anɛ nyi, “Malɛmɛ, ga kughi anɛ zɛmbɛlma ngɛ'yar nda nggya zɛmɛu!” **40** Ji shadɛwa nda, ji na, “Ya nar hyi,” “alaga ndɛ bɛgau, tsɛka 'yar kɛ ɛnga kɛr nda ndu wau.” **41** Ɖnggɛra ji shili lɛhɛu gagaɗau, ji tsamiya vu Urshalima, kɛ ji tiwi anɛ nyi. **42** Ji na, “Kara nggɛrau, ma ja hyi nda sɛni sɛra wu nɛ hyi nggya jamɛu! Ama kɛ ja a dɛr dɛɗɛwa ara hyi. **43** Pɛci a vɛr shili kɛra dawar hyu nda zɛwar hyu masɛmɛ nda dzɛgwa pa ɛnga hyi. Sojar nda ngu nda zɛwar hyi. **44** Ndu nda hɛradlɛna ngau ɛnga nja dlɛna njira a gwa patɛu. Nandɛ wu nda piyari tsɛka zɛmɛ ar kɛra kuvwa nyi mai. Sɛ'yar kɛ wu nda dɛ ɛnga hyi ara nahyi a'yi sɛnbiya abɛr Hyal shili aga mbɛɗa hyi mai.” **45** Kɛ Yesu vu ki Hyal ji vuwa kɛdlɛbiya njira vɛr dɛl ɛnga dɛlna sɛ a vuna patɛu, **46** ji na anɛ nda, “Tsɛtsɛfɛ nga nyi, “Nju ngga ki dɛ ɛnga vir kɛdi Hyal,’ ama kɛja hya shabiyari ji dɛ vir dɛwa njir dɛlagu.” **47** Parangɛ ja vɛr highiɓau wu ki Hyal. Ama pubu dɛdɛgal'yar, ɛnga malɛmɛ dladɛ'yar, ɛnga nji dɛdɛgal nɛ mɛlmɛ ndu gal lagu kɛra nda daɓaga tsɛya nyi ari. **48** Ama nandɛ uya lagu kɛra nda

səni tsəya nyi mai, ara ndər nyi a uyari vi wu dəfuwa nji, ənga nandə wu yiwu ndər zəmə a tədəu a gyiwu 'yi mai.

20 Vanyi pəci Yesu gwu ki Hyal ja vər highibau, ja vər tətəlna ndəshigu məsahəu anə nji, kə pubu dədəgal'yar, maləmə dladə'yar ənga njira nggurəm shili ara ja. Ndə sa yiwa nyi, **2** “Ənga dənama wa nga gu məl sə'yar ka? Wa ngə nə ngə dənama nə məl sə'yar ka?” **3** Yesu shadəwa nda, ji na, “Nayi ma yu yiwari hyi. Nar də mau, **4** dənama kəra Yahwana məl babətizəma əni, Hyal ngə nə nyi əndəga ndau?” **5** Kə ndə ndər wu pama nda, ndə na, “Ma mən na, ‘Sara ara Hyal nga nyi dla,’ ju nda na, ‘Mi ngə də nahyi hənggəri ənga ja mai ya?’ **6** Ma tsu mən na, ‘Sara ara nji,’ gangəkura nji kə ndu nda vavaka mən ənga tsəka, arya patəkura nda a hənggəri abər Yahwana nabi nga ja.” **7** Agabangə kə ndə na anə nyi, “Na'ya səni vi kəra dənama nyi dla sara ri mai.” **8** Kə Yesu na anə nda, “Nayi ma, nayi wu na anə hyi, tara ənga dənama wa nga yu məl sə'yar kə mai.” **9** Kə Yesu nar nyi najaka karapə anə nji, ji na, “Nggara mau vanyi karapau, Vanyi thlagər fa a'yi kəra thləkana fa wur inabi. Ji zəwari fa kə wu masəmə, ənga ji labiya ka'u nə bəci 'yimir wur inabi. Kə ji liya dza'wu nə bəla fa. Kə ji tətəkəna fa anə njir zəwa, ba ji ma'yi a nda gə ndau. **10** Ənggərə pəcir fwahəu də, kə ji səwa mafa nyi a nda nə njira hə fa, aga ja dləwuri nyi akkəri nyi nə inabi sara wu fa wur inabi nyi. Ama kə njira həri fa kə dəgəna mafa kau, ka dzəgwa səwa nyi ənga tsi kurthləu. **11** Kə ji bəra səwa vanyi mafa nyi, ama kə ndə bəra dəgəna nyi ka həna səli nyi, ndə dzəgwa shabiya nyi ənga tsi kurthləu. **12** Kə ji bəra səwa mafa nə

makærkura nyi, kə ndə uya nyi ənga mbəlgəu, ndə vakana nyi a biya. **13** “Kabangəkau, ndə kə thlagəri fa inabi kə na, ‘Mi nga ya mələ? Yu səwa zər də kə zəmə kə yu yiwu kau, tara ba nda gənggər nyi səli.’ **14** “Ama ənggərə njir hə fa kə lari nyi, kə ndə na wu pama nda, ənghəng! ‘Kəja ndər fa'a ki nyi. Məna tsəya nyi, ba sər fa'a ki nyi kə patə a də nər mən.’ **15** Kə ndə tsəya nyi ka vakana nyi a biyar ya kər ki. “Kabangəkau, mi nga hyu nggani thlagəri fa kə wu nda məl ənga njir hə fa ka? **16** Ju nda shili ja sa dləna patər njir hə fa kau, ba ja dzəgwa nə nyi fa anə nji pamə tsu.” Ənggərə nji kə nggari abangau kə ndə na, “Hyal ja tsana!” **17** Ama kə Yesu tsamə nda kə ji yiwa, “Mi ngə sə kə cabiya wu ndər Hyal kərə tsətsəfa? “Tsəka kərə njir hər didana ca ngə də tsəka bəlkər.’ **18** Kalar ndəra tədəu a gyar tsəka kau, ju bəbəl, ama ndəra tsəka kə tədə a gyar ja, ju əya dzə huhutəu.” **19** Ənggau ngə maləmə dladə'yar ənga pubu dədəgal'yar ndu yiwu nda mbari Yesu, arya ndə sənbiya abər karapə kə ji lə kə ar kərə nda nga nyi, ama kə hivər mbar nda ara dlamir nji. **20** Kə ndə dzəgwa gal lagu, ndə kina alenyi nji aga nda də ənggər nji tsapəu, nji jiri. Ndə dzəgwa səwa nda a ndəgya Yesu aga nda ngə ya nyi ləbam ənga sərə ndu yiwa nyi, aga nda uya nda nə nyi Yesu anə ndər pathla kərə ənga dənama nər 'yi'yir Roma. **21** Nji kə nji səwa kə na anə Yesu, “Maləmə, 'yi wu səni abər ndər ngau ənga highibə ngau jiri nga nyi, 'yi wu səni tsu na gu ca paməpaməkur mai, ama gu highibə sərə jiri nə lagu Hyal anə nji patəu. **22** Wu dənga ngau, a dər tsa'a 'ya ki budau anə təl Kayisaru əndəga awau?” **23** Ama Yesu a sənbiya tsətsəlkur nda, kə ji na anə nda, **24** “Canə

ɗa mau kwaɓa. Bama wa ɛnga thlɛmɛr wa nga ri ka?"
 25 Ndɛ shadɛwa nyi, "Nɛ Tɛl Kayisaru ngau." Kɛ ji nar
 nda, "Ma abangau, hya nɛ nyi anɛ tɛl Kayisaru sɛra nɛ
 nyi, ba hya nɛ nyi anɛ Hyal sɛra nɛ Hyal." 26 ɔnggau kɛ
 ndɛ tini mbari nyi ɛnga ndɛr wu mwar nji. Kɛ ndɛ nggya
 zɛmɛu, ara shadɛwa nyi ɗa sɛ dɛdɛgur anɛ nda. 27 Kɛja
 alenyi njir Sadusi, njira na abɛr hya'ari sara vir tau a'yi
 mai, ndɛ dla ɛgya Yesu, ndɛ na, 28 "Malɛmɛ, Musa tsɛfɛri
 'ya najaka dladau abɛr, 'Ma ndɛ tau ji piyari mala nyi
 kɛra gɛra wazha, a kyau zamɛ nyi a hɛri mala kɛ aga ja
 uya wazha anɛ zamɛ nyi.' 29 Nji sayi mɛliya alenyi nji
 nanda mɛdɛfau, nanda patɛ zamɛ nga nda. Kɛ dɛgala nda
 hɛri mala ba ji tau kɛra yabiya zɛr. 30 Kɛ nɛ mɛthlɛkura
 nyi hɛri mala kau. 31 Nɛ makɛrkura nyi abangau. Kɛ ɗa
 patɛkura nda mɛdɛfɛ hɛri mala kau, ama ba ndɛ tɛ patɛ
 gɛra ya ɛnga mala kau. 32 Wu yukuda nyi, mala kɛ ma ba
 ji tau. 33 Kabangɛkɛ ya, pɛcir hya'ari sara vir tau, mala
 wa nga ju nda ɗa? Arya patɛkura nda a hɛri nyi ri nda
 aga mala." 34 Yesu na anɛ nda, "Nji kabangɛkɛ kɛl hɛ dzɛ
 nga ndu hau wu pamɛu, (aiɔn g165) 35 ama njira wu nda ɗa
 tsa'a aga hya'ari sara vir tau nga ndu vu tɛlkur Hyal wu
 pɛci ta, nandɛ wu hɛ dzɛ mai. (aiɔn g165) 36 Ndu nda ɗa
 ɛnggɛr waladi'yar, nandɛ wu ɓɛra tɛ mai. Ndu nda ɗa
 wazha Hyal ara a hya'ari nda sara vir tau. 37 Musa ɛnga
 kɛrnyi a cabiyari ar babal abɛr njira tau ndu nda hya'ari
 ɛnga pi. Wu ndɛr ar kɛra kɛdlɛl kɛra mbari u'u, ji ndɛr ar
 kɛra Thlagɛ abɛr naja ngɛ, 'Hyal nɛ Ibrahimu ɛnga Ishaku
 ɛnga nɛ Yakubu.' 38 Naja a'yi Hyal nɛ nji tɛtɛ mai ama nɛ
 njira ɛnga pi. Anɛ nyi kalar ndau ɛnga pi nga ja." 39 Kɛ

alenyi maləmə dladə'yar ndə ndər ndə na, “Maləmə, a nabiyar gə kakaləu!” **40** Ənggau nandə bəra uya dənama nə yiwa nyi vanyi sə mai. **41** Yesu yiwa nda ji na, “Abari nga nju səni na abər Kərsiti zər Dawuda? **42** Dawuda ənga kənyi na wu ləkakadə nə Zabura: “Thlagə na anə Thlagə də, Nggya lagu mazəma yau, **43** kəl yi fiya dawa ngau əgya kidə hiya gau.” **44** Dawuda ji na anə Kərsiti ‘Thlagəu.’ Ya abari nga ja səni na anə nyi zər nya?” **45** Ənggəra nji patə a vər sə himi nyi, kə ji nar nyi anə zəmbəlma nyi'yar abər, **46** “Hya hangəkal ənga maləmə dladə'yar. Ndu yiwu nda bau wu pama nji wu kar ha nggunggurəm ənga nja dzəgwa usa nda ar sugu. Ndu yiwu tsu nja nə nda vir nggya tsapə wu umbwa dabə dzə njir Yahudiya, ənga vir nggya nə kadakadarkur ar vir mini. **47** Nanda ngə njir səm kari nə mathləkə'yi təsəl, nda dzəgwa ndər ənga Hyal tugu aga nja lari abər a'yi nda. Jiri, nanda ngu nda lari bwaəwatə gagadəu a ndiya nji patəu.”

21 Yesu hya'anakər kə ji lari alenyi njir gənnə a vər fə gənnar nda a gwu cala tsəm sau a gwu ki Hyal. **2** Kə ji lari vanyi malatəsəl kəra sə nyi a'yi mai ji shili ənga kwaəba nyi məthlə kə ji puwa a gwu cala. **3** Kə Yesu na, “Jiri, nga yu na anə hyi,” “səra mala tətə dənama kə fuwa, a ndiya nə nji kə patəu. **4** Arya patəkura nda ndə fuwa sara wu gangəkura nda əni, ama naja ənga tukur kəra ja əni, kə ji fuwa səra ju nggya aga nyi patəu.” **5** Alenyi zəmbəlma nyi'yar dzəguya ndər ar kəra ki Hyal, ənga culi tsəka mənəhəu kəra nji həri əni, ənga sər bathlə umbwa məmənəhə kəra nji nə nyi anə Hyal. Ama kə Yesu na, **6** “Ma aga sə'yar kə hyu tsamə kau, pəci wu shili nahyi

wu nda thlɔwa tsəka zəmə ar kəra kuvwa nyi mai, kalar zəma nyi nju nda vakana a gyiwu 'yi.” 7 Ndə yiwa nyi, “Maləmə,” nar 'ya, “ənuwa ngə pəci kəra sə'yar kə wu nda dər kəra, ənga mi ngu nda dā mətəmə nə shili nga, ənga kudiyar najaka duniya?” 8 Kə ji shadəwa nda, “Hya nggya hya tsamə ənga hangəkal nja sara nggutana hyi. Arya nji gangəu wu nda shili wu thləmə dā, ndu na ənga kərnda, 'Nayi ngə Kərsiti,' ənga, 'Pəci a dər ləhəu.' Hya sara nu nda mai. 9 Hya sara hivər mai, ma hyi nggari ar kəra papa ənga ndər əngwa əngwa ar kəra papa, hangəkalər hyi ja sara hya'ari mai. Kəl ma sə'yar kə nyabiya dzau, ama tsu kudər duniya nadəu.” 10 Ji dumwa ənga na, “'Yi'yi wu dlədə 'yi'yi, ənga təlkur wu nda par təlkur. 11 Wuɓau ənga kənggədər 'yi'yi wu nda dərəkər ar vi paməpamə gangəu, ənga shiləgə'yar paməpamə ar kalar vi paməpaməu. Nju nda lari sər lə hivər ənga sər dədəgur'yar sara dəməlmau. 12 “Ama kadivira sə'yar kə dā, nju nda mbari hyi nja nə hyi ɓwaɓwatəu. Nju həri hyi a ndu umbwa dāɓə dzə njir Yahudiya aga nja thlana hyi numa, nja ɓəra fuwa hyu fursəna. Nju həri hyi a dumwar təl'yar ənga nji dədəgal nə məlmə aya thləmə dā aga nda ɓəra thlana hyi numa. 13 Sə'yar kə ngu nda nə hyi lagu nə tətəlna ndəshigu məsahəu ar kəra yau. 14 Agabangə hya fər kər əni tsu kadəu abər nahyi wu nda ɓwakər ənggəra hyu nda həbiya kərhyi mai. 15 Arya yu nda nə hyi sər na ənga sənbiya aga alaga zəma dawar hyi a səni nda shabiya ndər hyi ənga kəpalna səra hyu na mai. 16 Əkkə'yi dər hyi, ənga zaməri hyi, ənga nji gə hyi, ənga bazhir hi'yar wu nda ləri hyi anə nji, ənga nju nda tsəya alenyi nju pama hyi. 17

Patəkura nju nda yiwu shishir dza hyi mai arya thləmə
 ɖa. **18** Ama shishir kəra hyi zəmə wu nda sa mai. **19**
 Ma hyu səni cinapi hyu uya mbəɖau. **20** “Ma hyi lari
 soja'yar zəwar Urshalima, hya səni abər pəcir kudə nyi a
 ɖar ləhəu. **21** Kə njira wu 'yi'yir Yahudi, nda hwi a du
 mau. Njira wu hu ɖa məlmə nda biya, njira a biyar ya
 məlmə nda sara vu hu ɖa məlmə mai. **22** Arya pəci kə
 pəcir pathla ngau, a ɖar tsa'a nja nyabiya sərə tsətsəfau
 wu ndər Hyal. **23** Sər təhudə anə mathləkə'yi kəra ənga
 hudəu ənga kəra a vər lə u'wa ar pəci ta! Ara ɖwaɖwatə
 ɖəmwa'yi wu nda vu 'yi'yi kau, ətsu hudə ndzəndzə nə
 Hyal wu nda gya ar kəra nji kau. **24** Nju nda tsəya alenyi
 nja vər pa, nju nda mbari alenyi nji nja ma'yi ənga nda a
 ndu mafakur a ndu alenyi 'yi'yi. Njira a'yi njir Yahudiya
 mai ndu nda səmku Urshalima, kəl pəcir nda nyabiya
 dzau.” **25** “Nji wu nda lari sə paməpamə nə lə hivər ar
 pəci, ənga hya, ənga shashilga. Wu duniya tsu nju nda
 gwu ɖwaɖwatə ənga hivər ara par 'yimi ar tsadau. **26** Nju
 nda shavər ara hivər ənggəra nda vər ɖənga ar kəra sərə
 a vər shili wu duniya, arya pəci, hya ənga shashilga'yar
 nju nda kənggəɖər nda. **27** Wu pəci ta nju lari Zər Ndau
 ju shili wu dlama ənga ɖənama ənga kadakadarkur. **28**
 Ma sə'yar kə a dzəguyar ɖa, hya hya'ari hya ta'yau ənga
 jirkur hyi ara pəcir mbəɖər hyi a ɖar ləhəu.” **29** Kə ji nar
 nda najaka karapau, “Tsamiya mau wur ɖəla ənga alenyi
 wu'yar. **30** Ma ndə dzəguya thlə hyali, nahyi ənga kərhyi,
 hya səni abər biyargwa a shiliri. **31** Abangə tsu, ma hya
 lar sə'yar kə a ɖari, hya nggya ənga səni abər təlkur Hyal
 a ɖar ləhəu.” **32** “Yu nar hyi jirkura nyi, najaka zamanəu,

a'yi wu tərabiya mai, kəl sə'yar kə patə nyabiya dzau. **33** Dəmälmau ənga gyiwu 'yi wu nda tərabiya, ama ndər də nə nyi wu tədəu a gyiwu 'yi mai.” **34** “Hya hangəkal ənga kərhyi. Hya sara piyari səm ənga sa sə sasa, ənga bwaḇwatə nə nggya biya duniya ja sara həna hangəkalər hyi mai. A sara pəci kə a shili ar kəra hyi ənga kəra sənkur hyi **35** ənggər ləbam. Ara wu nda shili ar kəra nji patə kəra wu duniya pəci ta. **36** Hya nggya ənga fər kər, hya ndər ənga Hyal parangə aga hya uya dənama nə tərabiya wu sə'yar kə nda də kə aga ja daḇaga də hya ta'yau wu mwar Zər Ndau.” **37** Kalar pəci, Yesu a vər dumwa ənga highiḇau wu ki Hyal, ama ma wagəu də ba ja ma'yi a ndar vi kəra nja ngga ənga Gar mə Zaitunu ba ja pida a dəna. **38** Kadə kalar mudlə nji patə tsu ndu shili əgya ja nda sa sə himi nyi wu ki Hyal.

22 Pəcir məl lardur nər njir Yahudiya ənga macikəl kəra gəra thləlam, kəra nja ngga ənga lardur vəlna a dər ləhəu, **2** kabangəkə pubu dədəgal'yar ənga maləmə dladə'yar nda vər gal lagu ənga dabar kəra nda daḇaga tsəya Yesu, ama hivər a vər tə nda ara nji. **3** Kə Shatan gwu dəfuwa Yahuda, kəra nja ngga ənga Isikarayoti pathləu wu pama zəmbəlma nyi kumo apə məthləu. **4** Kə Yahuda ma'yi a ndəgya pubu dədəgal'yar ənga dəgal njir ḇəla ki Hyal aga ja nda nar nda ənggəra ju səni pəlna nyi pəzhi anə Yesu. **5** Kə də sər caguli anə nda, ndə hənggəri ndu nə nyi gənna. **6** Yahuda tsu a hənggəri ja ənga sərə ndə na, ja vər gal lagu mənəhəu kəra ja səni pəlna nyi pəzhi anə Yesu kəra ja gəra səni. **7** Kə pəcir lardur nər macikəl kəra gəra thləlam shili, kəra də ca ngə pəcir thla gamə nər lardur

nər vəlna. **8** Yesu səwa Biturusu ənga Yahwana, ja vər na, “Ma'yi mau hya nda məliya mən vir səm sər səm nə vəlna aga mənə səm.” **9** Kə ndə yiwa nyi ndə na, “Əmani nga gu yiwu 'ya pabəra?” **10** Ji na anə nda, “Ənggəra hyu vu hu da məlmau, ndə sal a vər hə təm ənga 'yimi wu thləwa hyi. Nu nya mau a ndu ki kəra ju nda vuwa gwa. **11** Hya nar nyi anə thlagər ki kau, ‘Maləmə ‘ya ngə səwa 'ya aga 'ya nar ngau, “Əmani ngə umbwa dləwu məthləpi kəra nayi ənga zəmbəlma dā'yar wu nda səm sər səm nər vəlbiya a gwa?”” **12** Ju nda canə hyi umbwa kəra a dar kəra umbwa kəra dəgal kəra nja məliya ri. Ənggau hya məliya kalar sau, aga səm sər səm.” **13** Kə ndə ma'yi ndə nda thləwa kalar sau ənggəra Yesu nar nda ta, kə ndə dzəgwa məliya vir səm sər səm nər lardur nə vəlna. **14** Ənggəra pəci da, kə Yesu ənga cama səsə nyi'yar nggya aga nda səm sər səm. **15** Kə ji na anə nda, “A yiwur yau gagadau aga ya səm lardur nər vəlbiya kə ənga hyi kadivira ya dzəgwa lar ɔwaɔwatəu! **16** Arya yu nar hyi, nayi tsu bəra səm sə kə ənga hyi mai kəl ma jirkura nyi nyabiya dzə wu təlkur Hyal.” **17** Kə ji həri kyakiwa, kə ji usari Hyal ji na, “Həra mau hya təkəya wu pama hyi. **18** Ya vər na anə hyi abər, tsu yu bəra sa 'yimir yayar wur inabi mai, kəl ma təlkur Hyal shili.” **19** Abəngau, kə ji həri macikəl, kə ji lər usaku anə Hyal, ba ji bəbələwa, kə ji nə nyi anə zəmbəlma nyi'yar, ju na, “Dləwura mau hya səm, naja kə kumər dza yi ngau, hya məl abəngau aga dəngari ənga yau.” **20** Abəngə tsu, ayukudə sər səm nə wagəu, kə ji həri kyakiwa ta, ji na, “Kyakiwa kə ca ngə alkawal mbamba mafəliyangə kəra Hyal məliya ənga mashi da kəra nju nda

pəna arya hyi. **21** Ama kəja tsa ndəra wu nda thləna hiyau wu cala ənga yau! **22** Zər Ndau wu nda tau ənggəra Hyal nana, ama sər təhudə anə ndə kə pəlna nyi pəzhi kau!” **23** Kə zəmbəlma nyi'yar dzəguya yiwa wu pama nda, tara wa ngu nda məl sə kau. **24** Abangau kə kəpal hya'ari wu pama zəmbəlma nyi'yar abər tara wa ngu dəgal wu pama nda. **25** Yesu na anə nda, “Təl'yar nər duniya vər cina njira əgya kida nda, ənga tsu njira wu səm dəgalkur wu na abər nanda ngə, ‘Njir dləwa nji.’” **26** Ama ja sara dā abangau wu pama hyi mai. Ndəra dəgal wu pama hyi ja dā ənggər ndəra ndiya ənga kushu, ndər səm təlkur tsu ja dā ənggər ndər məl thlər. **27** Wa nga ndiya ənga dəgala, ndəra nggya vər səm sər səm əndəga ndəra həri sər səm a shili? A'yi ndəra vər səm wa? Ama nayau wu pama hyi ənggər ndər məl thlər anə hyi. **28** “Nahyi ngə njira nggya ənga yau wu patər bwaḃwatə kəra yi lari. **29** Ənggəra dədə cadḃbiya dā aga ya səm təlkur, abangə nga ya vər nə hyi tsu, **30** abangə nga hyu nda səm, hya sa ənga yu təlkur dā. Ətsu hyu nda nggya ar vir səm təlkur, hya dzəgwa səm təlkur ar kəra culi kumo apə məthlə nə Izirayila. **31** “Simanu, Simanu, Shatan a dləwuri ja dənama aga ja dzəbiya hyi patəu, ja təkəbiya hyi ənga yau ənggəra ndər zəwa wu təkə uhi ənga cacangə. **32** Ama a kədi ri yi Hyal anə ngau, Simanu, a sara mbərsa ngau a təwa mai. Ayukudā ma ga sha ara shili əgya yau, ga sa cakəri nyi dənama anə zamə ngə'yar.” **33** Simanu shadəwa, ji na, “Thlagəu, a pabəri yi kərḃa aga ya ma'yi a vu fursəna nga gau, alaga tə ma.” **34** Yesu shadəwa, “Biturusu, yu nar ngau, kadivira vəgəm nda wau əshina əvu'yi, gu nda

na, na ga səni dā mai ar kər ar kər makərul!” **35** Kə Yesu yiwa nda, “Ənggərə yi səwa hyi gərə pərki, gərə mbala ənga bīḡi, a tini ri hyi sə ya?” Əngwar nda, “Awau.” **36** Kə ji dzəgwa na anə nda, “Ama kabangəkau, ma gə ənga pərki, ga həri, ənga mbəl bə tsu, ma tsu katsakər a'yi ara ngə mai, dəlna ləgutə ha ngau ga dəlbiya zəmə əni. **37** Yu nar hyi abər sə kə tsətsəfə kə abər, ‘Nji jigabiya nyi wu pama njir bikau,’ ya nar hyi a dər kakalə sə'yar kə nda nyabiya dzə ar kəra yau. Jiri, patər sərə tsətsəfau ar kəra yau a vər nyabiya dzə saməu.” **38** Zəmbəlma nyi'yar na, “Thlagəu, tsamiya, kə ja katsakər məthləu.” Yesu na, “Tsa'a abangau.” **39** Yesu piyari vi ta ji ma'yi a ndu mə zaitunu ənggərə ji tsəliya, kə zəmbəlma nyi'yar nu nyi. **40** Ənggərə ndə thləwa vi ta, kə ji na anə nda, “Hya kədi Hyal hya sara təḡau a gu dzau.” **41** Kə ji bəna dzə tsaləu sara wu dzəri nda, ji bəliya undi ju kədi Hyal, **42** “Tada, ma gu yiwu, həna dā bwaḡwatə kau, ama a'yi sərə yu yiwu mai, ama sərə gu yiwu bəgə ja dā.” **43** Kə waladi sara dəməlmau shida əgya ja, ja vər fə dəfu anə nyi. **44** Ənggərə Yesu wu bwaḡwatə gagadəu, kə ji dumwa ənga kədi Hyal ənga jirkur, ka dzəgwa dā vitəku kəra a vər biya sara wu dza ja ənggər mashi nga vər təḡau a gyiwu 'yi. **45** Yesu hya'ari sara a vər kədi Hyal, ji sha a ndərə zəmbəlma nyi'yar, ba ji thləwa nda wu ghanyi, ara həhəḡakura nda ənga huḡə ndzəndzau. **46** Ji yiwa nda, “Mi ngə dā hyu ghanya? Hyara mau, hya kədi Hyal, hya sara təḡau a gu dzau.” **47** Tsu ja vər ndər kə dlamir nji shili, Yahuda, pathləu wu pama kumo apə məthləu, naja ngə dumwa anə nda. Ji shili əgya Yesu aga ja bərpə nyi, **48** ama kə

Yesu yiwa nyi, “Yahuda, ənga bərpə dzə nga ga pəl pəzhi anə Zər Ndə ya?” **49** Ənggərə njir nu Yesu lari səkə a vər yiwu ja dā kau, kə ndə na, “Thlagəu, 'ya məl thlər ənga katsakər 'ya ya?” **50** Pathlə wu pama zəmbəlma nyi'yar thlana himi nə mazəma nə mafa nə pubu kəra ndiya ənga dəgal ənga katsakər. **51** Ama kə Yesu shadəwa, “Tsa'a abangau!” Kə ji tsəkwari himiya ndə kə ba ji məliya nyi jaməu. **52** Yesu ndər anə pubu dədəgal'yar, ənga dəgal nə bəla ki Hyal ənga nji dədəgal nə məlmau, njira dla aga mba nyi. Ji na, “Nayi ngə ndər tədəmwa anə njir gwadəvi ya, ənga hyi səbiya katsakər ənga zəwa aga hya sa mba dā ya? **53** Parangəu ya vər nggya əkkə'yi hyu Ki Hyal ya vər highiəu, ama nahyi sayi mbar dā mai. Sə'yar kə dā patə aga sərə nabi'yar tsəfəri a nyabiya dzau.” **54** Ndə mbari Yesu ndə ma'yi ənga ja a vu ki pubu kəra ndiya ənga dəgaləu. Biturusu nu nyi ama nadə wu yukudə nyi. **55** Alenyi nji mbəbiya u'u ar hada vir thla sau, nda vər dāha u'u, kə Biturusu shili ji sa nggya wu pama nda. **56** Kə mafa zər kwa lari nyi a vər nggya wu pama nda a miya u'u. Kə ji tsamə du liya ja, kə ji na, “Ndə kə tsu ənga Yesu nga ja.” **57** Ama kə ji kəpalna. Əngwar ja, “Mala, nayi wu səni nyi mai.” **58** Bəliya sar kushu kə vanyi ndə lari nyi ji na, “Na ngə ma pathləu wu pama nda.” Kə Biturusu shadəwa, ji na, “Ndau, nayi əkkə'yi ja mai.” **59** Ayukuda ənggər saka pathləu kə vanyi ndə hya'ana dāhə ji na, “Gərə kəpal a gwa ndə kə ma nanda ngau, arya naja ndər Galili.” **60** Biturusu shadəwa nyi, “Ndau, nayi wu səni sərə gu ndər ar kəri kə mai!” Ənggərə ja tsu a vər ndər, kə vəgəm wau. **61** Kə Thlagə shabiya dzə ja vər tsamə

Biturusu gəra həna li. Ənggau kə Biturusu dəngari ndər kəra Yesu nar nyi, abər, “Divira vəgəmə a wau, gu kəpalna sən də ar kər ar kər makəru.” Kə ji hwi a biya, ji biya tiwi ənga sələm gagadəu. **62** Kə ji ma'yi a biya ji biya tiwi gagadəu. **63** Njira nji fiya aga bəla Yesu ndə dzəgwa nggushi nə dida nyi ənga ndə dəgə nyi. **64** Ndə mbiya liya ja nda dzəgwa yiwa nyi, “Nar 'ya, tara wa ngu dəgə ngə kau?” **65** Ndə bəra nar nyi alenyi ndər paməpamə nə dida nyi. **66** Ənggəra vi kudəu, nji dədəgal nə məlmau, ənga pubu dədəgal'yar ənga maləmə dladə'yar ndə kabau, nji dzəgwa həri Yesu a shili wu mwar nda. **67** Ndə na anə nyi, “Ma nagə ngə Kərsiti, nar 'ya.” Yesu shadəwa nda, “Ma yi nar hyi, nahyi wu nda hənggəri də mai, **68** ma tsu yi nda yiwari hyi, nahyi wu nda shadəwa də mai. **69** Ama mbari kabangəkau, Zər Ndau wu nda nggya ar tsi mazəm nə Hyal kəra ənga dənəma.” **70** Patəu nda ndə yiwa nyi, “Abər nagə ngə zər Hyal ya?” Ji shadəwa, ji na, “A nabiyar hyi kakaləu, nayi ngau.” **71** Kə ndə dzəgwa naja, “Sakida mani nga mən bəra gala? A nggari mən sara wu miya ja ənga kərny.”

23 Patəkura nji dədəgal nə məlmə Yahudiya ləbiya Yesu a ndəgya Bilatusu. **2** Kə ndə dzəgwa gəm nyi nda vər na, “Na'yi thləwa ndə kə ja vər yiwu ja sana njir 'ya, ənga ja vər na anə nda nda sara ki budau anə Kayisaru mai. Əngwar ja naja ngə Kərsiti, kəra təl.” **3** Kə Bilatusu yiwa nyi, ji na, “Nagə ngə təl nə njir Yahudiya ya?” Yesu na anə nyi, “Ənggəra gə na kau.” **4** Kə Bilatusu nar nyi anə pubu dədəgal'yar ənga dlamir nji abər, “Nayi nə də, nayi thləwa ndə kə məliya sə dəmwə'yi mai.” **5** Ndə cidə

nyi ənga ndər nda vər na abər, “Ənga highiḃə nyi nga ji hya'ana hangəkala nju 'yi'yir Yahudi. Ji dzəguya sə kə wu Galili, kə ja tsu a shiliri ja ənggau.” **6** Ənggəra Bilatusu nggari abangau, kə ji yiwa nda, ji na, “Naja ndər Galili ya?” **7** Ənggəra ji nggari abər Yesu sara wu vi kəra Hirudusu a vər səm təlkur ar kəri nga ji dla, kə ji səwa nyi a ndara Hirudusu, arya wu pəci ta naja Hirudusu ma wu Urshalima nga ja. **8** Ənggəra Hirudusu lari Yesu kə hu ḃa ja pida, arya a səkari ja vər gal lagu kəra ja lari Yesu, ara a nggari ja sə ar kəra Yesu, ju cim Yesu a məliya nyi sə dədəgur. **9** Hirudusu yiwa nyi yiwa sau paməpamə gangəu, ama Yesu shadəwa nyi mai. **10** Kə pubu dədəgal'yar ənga maləmə dladə'yar shili a dumwa nda vər fa hya ja ənga ndər dəmwa'yu. **11** Hirudusu ənga soja nyi'yar ndə didana Yesu, ndə nggəl nyi, kə ndə har nyi nggamndə dəgaləu, ndə dzəgwa bəra shabiya nyi a ndara Bilatusu. **12** Ar pəci kə ngə Hirudusu ənga Bilatusu dzəgwa ḃa bazhi, ara dəḃəməu dawa nga nda. **13** Bilatusu nggari pubu dədəgal'yar ənga nji dədəgal nə məlmə ənga nji patəu, **14** ba ji na anə nda, “Hi həri ḃa ndə kə a shili, abər ja vər hya hangəkala nji. Kabangəkə a yubiya nyir yau wu dzəri hyi patəu, ama nayi thləwa sə kə hyu vazə nyi əni kə mai. **15** Abangə tsu ngə Hirudusu. Ca ngə ḃa ji bəra shabiya nyi a shila nə mən. A cabiyari sə a'yi ndə kə məliya kəra ḃa tsa'a nja tsəya nyi mai. **16** Agabangə yu nda nə nyi wuda ba ya səya nyi.” **17** Kabangəkəu, wu lardur nə vəlbiya kau, a ḃar tsa'a anə Bilatusu, ja səya nda ndər fursəna pathlə kəra ndu yiwu. **18** Ama patəkura nda hya'ana ḃahə aga zəmə ndə na, “Ma'ya mau, ənga ja, hya

səya 'ya Barabasu!” **19** (Nji mbiya Barabasu wu fursəna ara hya hangəkala nji ənga tsa ndau.) **20** Bilatusu bəra ndər anə nda, arya ju yiwu ja səya Yesu. **21** Ama kə ndə nggya kəl hya dəhəu, “Dlakəya nyi nji! Dlakəya nyi nji!” **22** Bilatusu bəra ndər anə nda nə makərkura nyi, “Ara mi ya? Wa thləmə sə dəmwa'yi kəra ndə kə məliya? Nayi nə də, nayi thləwa nyi ənga bikau kəra də tsa'a nja tsəya nyi mai. Yu səwa nja nə nyi wudə, ba nja səya nyi.” **23** Ama kə ndə ta'yi nər nda abər kəl nji dlakəya nyi. Wu yukudū ba ndə ndiya dənama nyi. **24** Kə Bilatusu məliya ənggəra ndu yiwu. **25** Kə ji səya nda ndə kə ndu yiwu kau, ndəra nji fuwa wu fursəna ara hya hangəkala nji ənga tsa ndau. Kə ji nə nda Yesu aga nda məl səra ndu yiwu ənga ja. **26** Ənggəra soja'yar a vər ma'yi ənga Yesu, Kə ndə bau ənga vanyi ndau nja ngga ənga Simanu, ndər Sayirini, ja vər si sara wu miya tagəu. Ndə ta'yina nyi, ndə fəri nyi wu dladlakau ar kəra ja, ji dzəgwa nu Yesu əni wu yukudū. **27** Nji gangə gagadāu a vər nu nyi, wu pama nda alenyi mathləkə'yi a'yi kəra a vər tiwi, nda vər wau ar kəra ja. **28** Kə Yesu shabiya dzə a nda kəra nda, ji na, “Mathləkə'yi nə Urshalima! A sara hya tiwi ar kəra yi mai, ama hya tiwi ar kəra kərhyi ənga wazhar hyi. **29** Arya pəci a vər shili kəra nju sa na, ‘Sər caguli ngau anə mathləkə'yi ciri, njira gəra vər ya, ənga njira gəra sayi mbiya wazha Kərnda wu yi.’ **30** A sa də wu pəci kau, “‘Nji wu nda na anə mau, ‘Dla mau a gyar kəra 'ya!’” Ənga anə gar'yar, “Mbuya 'ya!’” **31** “Ma nji məl abangau anə wu nyanyaəu, abari nga nyi wu nda də anə wu u'ula?” **32** Nji dəmwa'yi məthlə nji ləbiya nda tsu aga nja tsəya nda ənga Yesu. **33** Ənggəra ndə shili

ar vi kəra nja ngga ənga “papangəkər,” kə nji dlakəya nyi a ndəna, ənga nji dəmwa'yi məthlə ta, pathləu lagu mazəma ja ənga pathləu lagu matsala ja. **34** Kə Yesu na, “Tada, təfəbiya nda, arya nanda səni səra nda vər məl mai.” Kə ndə dzəgwa tətəkəna kar ha nyi wu lagur tədə shi'wu. **35** Nji gangəu ta'yi nda vər tsamə ənggəra nji dədəgal a vər dida nyi, nda vər na, “Ji mbədana alenyi nji, kabangəkə ja mbədana kərnyi, ma naja ngə Kərsiti kəra Hyal cadəbiya.” **36** Soja'yar tsu ndə didana nyi lagur nə nyi 'yimir wur inabi kəra dər mwamwalu. **37** Nda vər na anə nyi, “Ma nagə ngə təl nə Yahudiya, ga mbədana kərngau!” **38** Adabanga ja ndə tsəfəri vanyi tsəfə kəra na, “NDƏ KƏ NGƏ TƏL NƏ NJIR YAHUDIYA.” **39** Pathlə wu pama nji dəmwa'yi kəra nji dlakəya ənga ja na ndər dididi anə nyi, “A'yi nagə ngə Kərsiti ndangə wa? Mbədana kərngau ənga 'ya!” **40** Ama kə nə məthləkura nyi kughi anə kuvwa nyi ji na, “A'yi gu hivər Hyal wa? Na ngə kəra nji thlana hyi numa zəmə ənga ja. **41** Nama nər ma, tsa'a ngə səra nja vər məl anə ma ara səra mə məliya. Ama ndə kə nə nyi, mi ngə bikə nya?” **42** Kə ji na, “Yesu, ga dəngari dā ma gə vu təkur ngau!” **43** Yesu shadəwa nyi, ji na, “Ya nar ngau jirkura nyi, əshina gu nda nggya ənga yau a du zarna.” **44** Ma pəci ta'yikər, kə kuthləu hadiya patəkura 'yi'yi, ba'a ndu saka makər nə wagəu, **45** ara ənggəra pəci nggəl ara mbəl. Kadəmbul kəra a gwu ki Hyal təwa kər paməpamə məthləu. **46** Yesu hya'ana dāhəu ənga dənama ji na, “Tada, a vu pəla gə nga yi fiya piya yau.” Ənggəra ji nana abangau, ba ji səna pi nə tau. **47** Ənggəra soja dəgal kəra a ndəna wu pəci kə lari sə kə dā kau, kə ji fal

Hyal ja vər na, “Pakatəu, ndə kə ndə gəra bikə ngau.” **48** Ənggəra njira dabau aga tsamə sə tsatsamə, lari sə kə dərəkər kau, kə ndə sha a ndu ki nda vər thlə nggərau ara hudə ndzəndzau. **49** Patəkura njira səni Yesu, ənga mathləkə'yi kəra nu nyi sara wu 'yi'yi Galili, ndə ta'yi tsaləu nda vər tsamə nyi. **50** Kabangəkau, vanyi ndau a'yi kəra nja ngga ənga Yusufu, naja pathləu wu pama nji dədəgal nə njir Yahudiya, naja ndə mənəhəu ənga ndə jiri, **51** naja tsu a'yi hənggəri ənga sərə nji mbiya ənga sərə nji məl mai. Ji shili sara wu məlmə Arimatiya wu 'yi'yir Yahudiya. Naja tsu ja vər səkə shilir təkur Hyal. **52** Kə ji ma'yi a ndara Bilatusu aga ja nda kədi nja nə nyi dza Yesu. **53** Kə ji həya dza ja nyi sara dar wu, ji pədiya wu pa'wa, ji dzəgwa fuwa nyi a gu hu kəra nji labiya a vu mau, hu kə nji sayi hədəna ndau a gwa mai. **54** Pəcir fə sau wu lagu ngau, a hyiri kushu nja vu pəcir Bəlsar. **55** Mathləkə'yi kəra nu Yesu sara wu Galili ma'yi ənga Yusufu aga nda lari hu kau, ənga ənggəra nju nda fə dza Yesu. **56** Ndə dzəgwa sha a ndu ki, ndə nda uya sə kisəu ənga mal bəsau. Kə ndə səbiya hədə pəcir Bəlsar, ənggəra dladə nə lagu Musa nar nda.

24 Umudlə kadəu pəci tanggərma nə sugu mathləkə'yi ya nyi hya'ari ndə həri sə kisəu kəra ndə məliya, ndə ma'yi əni a ndar hu. **2** Kə ndə thləwa a jahənari nji tsəka kəra a miya huwa nyi. **3** Ndə gu hu kau, ama nandə lari dza Thlagə Yesu mai. **4** Ma tsu nda vər dənga səkə də kau, kukuthlə kə ja nji məthlə tata'yu ləhəu wu dzəri nda, wu kari pər tə pwahəu a vər mbəl. **5** Nyinyau ənga hivər, kə mathləkə'yi kə uzəu ənga kəra nda a gyiwu 'yi. Kə

nja nyi na anə nda, “Ara mi nga hya gal ndəra ənga pi wu pama nji tətə? **6** A'yi ja ngə mai, a hya'ari ja. Hya dəngari səra ji na anə hyi tsu ja ənga hyu Galili. **7** Ji na, ‘Pakatə nə nyi nju nə nyi Zər Ndau a ndu tsa njir bikau, ndu dlakəya nyi, pəcir pida makərkura nyi ju hya'ari ənga pi.’” **8** Ənggau kə ndə dəngari səra ji na. **9** Ənggəra ndə sha shili sara ndər huwa nyi, kə ndə nar nyi anə zəmbəlma nyi'yar kumo a sərtangə ta ənga alenyi nji sə'yar kə də kə patəu. **10** Mathləkə'yi kəra na sə'yar kə anə cama səsə'yar kau, nanda ngə, Maryamu Magədaliya ənga Yuwana, ənga Maryamu miya Yakubu, ənga alenyi mathləkə'yi kəra nda əni. **11** Ama nandə hənggəri səra mathləkə'yi kə na mai, ara ma ndu nggani jiri a'yi wu ndər kə mai. **12** Ama kə Biturusu, hya'ari mađu ənga hwi a ndar huwa nyi, ji nda uzəhu, ji tsambiya hu də huwa nyi, kəl pa'wa kəra nji pədiya nyi a gwa ca ngə ba'a ar dza huwa nyi. Kə ji sha a ndu ki ja vər dənga sə dədəgur kə də kau. **13** Pəci ta tsu njir nu Yesu a'yi məthlə kəra a vər ma'yi a ndu məlmə kəra nja ngga ənga Imawusu, kəra nadəkura nyi wu də miyal mədəfə sara wu Urshalima. **14** Nda vər ndər wu pama nda ar kəra sə'yar kə dərəkər kau. **15** Ənggəra nda vər ndər wu pamə nda nda vər thla səmana, kə Yesu ənga kərnyə ləhən nda, ja vər bə ənga nda, **16** a lari nyir nda, ama nandə tsamə ri nyi mai. **17** Kə ji na anə nda, “Wa thləmə najaka səmana hya vər thla wu pama hya, hya vər bə?” Kə ndə ta'yi zəməu, ənga hudə ndzəndzau. **18** Pathlə wu pama nda, kəra nja ngga ənga Kəliyopasu, yiwa nyi, ji na, “Na gə məthləpi wu Urshalima, kəra na ngə sənbiya səra dərəkər wu pida'yar

kə mai ya?" **19** Kə ji na anə nda, "Sər mi 'yar ara?" Kə ndə na anə nyi, "Səra dā ənga Yesu ndər Nazəratu. Naja nabi, kəra ənga dənama wu sərə ju na ənga məl wu mwar Hyal ənga nji patəu, **20** kə pubu dədəgal'yar ənga nji dədəgal nər mən ləri nyi aga nja tsəya nyi, kə ndə dzəgwa dlakəya nyi ar wu dladlakau. **21** Dədəmə 'yi wu nggani abər naja ngu sa mbədana njir Izirayila! Ama kə ja əshina ngə pida makərkura nyi ənggəra sə kə dərəkər. **22** Kəl kə zhizhi nyi mai, alenyi mathləkə'yi kəra wu pama 'ya nar 'ya sə dədəgur. Ara ndə ma'yi a ndar huwa nyi əmudlə kadəu, **23** ama nandə thləwa dza ja wu hu mai, kə ndə sha shili, ndə nar 'ya, abər ndə lari waladi kəra na anə 'ya abər ənga pi nga ja. **24** Alenyi nju pama 'ya ndə ma'yi a ndar hu ndə nda lari abangə nga nyi ənggəra mathləkə'yi ta na, ama nanda ənga Kərnda nandə lari nyi mai." **25** Kə Yesu na anə nda, "Əm, nahyi nji kəra gərə ənga dənga, a'yi batsə anə hyi hya hənggəri ənga sərə nabi'yar nana mai! **26** A mbari anə Kərsiti ja sa bwaḃwatə'yar kau, ja dzəgwa gu kadakadarkur nyi, a'yi abangə wa?" **27** Kə ji cabiya nda sərə tsətsəfə nə ndər Hyal na ar kəra ja, mbari ar highiḃə Musa ba'anə tsəfəri nabi'yar patəu. **28** Ənggəra ndə dla ləhəu wu dzəri məlmə kəra nda vər ma'yi a vuwa gwa, kə Yesu məl ənggər tərabiya a ndumwar nda, **29** ama kə ndə cidə nyi nda vər na, "Nggya ənga 'ya, ara wagəu a dəri, kə ja pəci a gya tədəri." Kə ji nu nda ji nda nggya ənga nda. **30** Ənggəra ndə nggya aga səm sər səm, kə ji həri macikəl ba ji fənggər barka, kə ji bəḃələwa ba ji təkəna nda. **31** Ənggau kə liya nda pahau, ndə tsamə ri nyi. Ama kə ji sanakər wu liya nda. **32** Ndə na anə kuvwar nda, "Dəm

ya, hu dā mən a'yi nyinyau ənga caguli ar pəci kəra ja vər ndər anə mən ar lagu wa, ənggəra ja vər cabiya mən sərə tsətsəfau wu ndər Hyal wa?" **33** Kə ndə hya'ari ənga kusa ndə sha a vu Urshalima. Ndə thləwa nanda kumo a sərtangə ta əkkə'yi alenyi nji a vu na, **34** kə ndə nar nda, kadzangə, "Thlagə a hya'ari! A canə nyi ja kərnyī anə Biturusu!" **35** Ənga tsu nanda məthlə kə nar nda sərə dā ənga nda wu lagu ənga ənggəra ndə tsamə ri Yesu ayukudā ji bəbələwa nda macikəl. **36** Tsu nda vər ndər ar kəra sə kau, kukuthlə kəja Yesu ta'yu wu pama nda, kə ji na anə nda, "Jaməkur ja nggya ənga hyi." **37** Ama kə ndə gərahə nda vər tsədzau, ma ndə nggani dægur ngə canə nda kər. **38** Kə ji na anə nda, "Mi ngə dā hyi gərahə abanga, ənga hyu nggya ənga təkəkər wu dəfuwa hya? **39** Tsamiya mau tsa yau ənga hya yau aga hya lari, nayi ənga kərda ngau. Tsəkwar dā mau, aga hya səni abər dægur a'yi ənga kum ənga dəhi, ənggər kə hya vər lari dā kə mai." **40** Ayukudā ji nana abangau, kə ji canə nda tsa ja ənga hya ja. **41** Tsu nda vər caguli ara sə dədægur kə dā kau, ama tsu nda ənga təkəkər wu dəfuwa nda, kə ji na anə nda, "Sər səm a'yi ara hyi nga nyi ya?" **42** Kə ndə nə nyi kalfi kukubwa. **43** Kə ji dləwuri ji səmku, nanda kəl tsamə nyi. **44** Ji na anə nda, "Sə'yar kə ngə sərə yi ndər anə hyi ar kəri pəci kəra yi tsu ənga hyi, abər a mbari nja nyabiya sərə nji tsəfəri ar kəra yau wu dladə nə lagu Musa, ənga tsəfə nə nabi'yar ənga Zabura tsu." **45** Kə ji məliya ndə sənbiya sərə tsətsəfau wu ndər Hyal, **46** Ji nar nda, "Abangə nga nyi tsətsəfau, abər a dər tsa'a anə Kərsiti ja lari bwaḡwatəu, pəci makərkura

nyi ba ja hya'ari sara vir tau. **47** Ətsu wu thləmə nyi nga nju nda tətəlna ndər Hyal anə njir duniya patə aga nda tubi nda uya təfəbiya bikər nda. Nju nda dzəguya sə kə wu Urshalima. **48** Nahyi ngə sakida sə'yar kau. **49** Kəja, yu nda səwa hyi sərə dədə məliya hyi alkawal abər ju səwa. Ama hya səkə wu məlmə kwatahəu, kəl nji nə hyi dənama sara dəməlmau.” **50** Kə ji həbiya nda a biyar ya məlmau, ndə ma'yi ba a vu Bethlani. A ndəna, ji hya'ana tsa ja dəməlmau kə ji fənggər nda barka. **51** Ənggəra ja vər fə barka anə nda, kə ji təkəbiya dzə ənga nda, ji ma'yi a dəməlmau. **52** Nanda tsu ndə dzəgwa dləvə nyi, ndə sha a vu Urshalima, nyinyau ənga hudə pərtəu gagadəu. **53** Ndu shili parangə tsu wu ki Hyal nda vər fal Hyal.

Yahwana

1 Kadivira Hyal dzəguya duniya ndər a'yi, ndər kə ənga Hyal nga ja, ənga tsu ndər kə Hyal ngau. **2** A'yi ja ənga Hyal kadivira ja dzəguya duniya. **3** Lagu nyi ngə Hyal məliya sə patəu, ma a'yi ənga ja mai, sə a'yi kəra Hyal məliya wu sərə ji məlna mai. **4** Wu ja ngə pi, najaka pi tsu ca ngə mbəmbəl nə nji. **5** Mbəmbəla nyi a vər mbəl wu kuthləu, ama kuthla nyi a'yi a sən ciya mbəmbəla nyi mai. **6** Vanyi ndə a'yi kəra Hyal səwa, thləmə nyi ca ngə Yahwana. **7** Ji shili ar viya sakida ar kəra mbəmbəl kau, aga patər nju nda mbərsa ənga ja lagu nyi. **8** Naja ənga kərnyi ngə mbəmbəl kə mai, ama ji shili ar viya sakida ar kəra mbəmbəla nyi. **9** Mbəmbəl kəra jiri, kəra wu nə nyi mbəmbəlkur anə kalar ndə a vər shili wu duniya. **10** Ji shili wu duniya kəra naja ngə məliya ənga kərnyi, ama alaga abangau, njir duniya a'yi sənbiya nyi mai. **11** Ji shili aga 'yi'yi kəra nə nyi, ama nji nyi a'yi dləwuri nyi mai. **12** Ama anə patər njira dləwuri nyi, njira mbərsa ənga thləmə nyi, anə ndar ja dənama nə də wazha Hyal. **13** A'yi wazha yaya wu ndəkur mai, alaga lagur cim nə ndəkur mai, ənga alaga lagur dənga nə salkur mai, ama yaya sara ara Hyal. **14** Ndər kau, ba ji də ndapi, ba ji nggya wu pama mən. Na'ya tsu lari kadakadarkur nyi, kadakadarkur nə Zər Zəmə pathlə sara ara Tada, kəra nyinyau ənga mayiwakur ba ənga jirkur. **15** Yahwana ngə lər sakida ar kəra ja, ji hya'ana dəhəu, ji na, “Naja kə ngə ndəra yi ndər ar kəra ja ar pəci kəra yi na, ‘Ndəra wu shili wu yukudə də, naja ndiya də, ara a'yi ja kadivira nji ya də.’” **16** Sara wu nyinyikur nə mayiwakur nyi nga

mən uya barka, ju lə mayiwakur nyi ar kər ar kər. **17** Arya dladə shili lagu tsa Musa, ama mayiwakur ənga jirkur shili lagu Yesu Kərsiti. **18** Ndə a'yi kəra saya fər li ar Hyal mai, ama kəl Zər Hyal Zəmə pathləu, kəra a vər nggya ənga Tada, a cabiya mənər ja Hyal. **19** Kəja sakida kəra Yahwana ləri ar pəci kəra njira nggurəm nə Yahudiya sara wu Urshalima səwa pubu'yar ənga njir Lawi aga nda yiwabiya tara wa nga ja. **20** Naji nggəl ara nar nda jiri mai, ama ji nana ar babal abər, “Nayi ngə Kərsiti mai.” **21** Kə ndə yiwa nyi ndə na, “Ya, wa nga ga? Nagə ngə Iliya ya?” Kə ji shadəwa nda, ji na, “Awau, nayi ngə mai.” Əngwar nda, “Ya, nagə ngə nabiya nyi ya?” Kə ji shadəwa, “Awau.” **22** Ayukudə nyi patəu, kə ndə na, “Wa nga ga? Nar 'ya sərə 'ya sha 'ya nda nar nyi anə njira səwa 'ya. Mi nga gu na ar kəra kər nga?” **23** Kə Yahwana shadəwa nda lagu ndər nabi Əshaya, ji na, “Nayi ngə dahə a vər ngga a gwar tagəu, ja vər na, ‘Hya pabəri nyi lagu anə Thlagəu, hya məliya lagu tata'yi pir wu mwa nyi.”” **24** Kə aleniyi njir Farisi, njira nji səwa **25** yiwa nyi, “Ma nagə a'yi Kərsiti mai, ənga nagə a'yi Iliya mai, ba nagə tsu a'yi nabiya nyi mai, mi ngə də gu məl babətizəma?” **26** Əngwar Yahwana, “Nayau, ya vər məl babətizəma anə hyi ənga 'yimi. Ama vanyi ndəra ndiya də ənga dənama a vər shili, kəra alaga sər mba bībi nyi nayi a'yi də tsa aga ya pəlna mai. **27** Ju sa məliya hyi babətizəma ənga Mambəl Cicau ba ənga u'u.” **28** Sə'yar kə patə dərəkər wu Bethlani, a biyar ya dəl Urdənu, vira Yahwana a vər məl babətizəma ari. **29** Əzəgəkura nyi ba Yahwana ləri Yesu a vər shili lagu nyi, kə ji na, “Kəja, Zər Gamə nə Hyal, kəra

həna bikə nə njir duniya! **30** Ndə kə nga ya vər ndər ar kəri ta, ta yi na, abər ‘Ndə a'yi a vər shili ayukudə də, ama naja dəgal a ndiya də ara tsu dədəmə a'yi ja kadivira nja ya də.’ **31** Nayi ənga kərda sayi səni nyi mai, ama yi shili, yi sa məl bəbətizəma ənga 'yimi anə nji aga ya cabiya nyi anə njir Izirayila.” **32** Kə Yahwana ləri najaka sakida abər, “Yi ləri Mambəl a vər shida sara dəməlməu, a papa mbəthla, ji sa ndzafau a dar kəra ja. **33** Nayi ənga kərda yu səni nyi mai, ama kəl ta ndəra səwa də aga sa məl bəbətizəma ənga 'yimi nar də abər, ‘Ndəra gə ləri Mambəl ndzafau ar ja, naja ngu nda məl bəbətizəma anə nji ənga Mambəl Cicau.’ **34** Nayi tsu a lar yi səkə nyabiya dzə ar kəra ja, ca ngə də yi ləri sakida abər ndə kau, Zər Hyal ngau.” **35** Əzəgəkura nyi Yahwana ənga nji məthlə sara wu pama zəmbəlma nyi'yar ar vi ta wayu. **36** Kə Yahwana ləri Yesu ja vər tərabiya, kə ji na, “Lara mau, Zər Gamə nə Hyal!” **37** Ənggəra zəmbəlma'yar kə məthlə nggari səra Yahwana na, kə ndə nu Yesu. **38** Ta Yesu shabiya dzau, ba ji ləri nda nda a vər nu nyi, kə ji yiwa nda, “Mi nga hyu gala?” Əngwar nda, “Rabi” kəra cabiya Maləmə ngau, “Əmani nga gu nggya?” **39** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Anda mau hya sa ləri.” A ndu saka fədə nə wagəu, kə ndə ma'yi ndə nda ləri viya nyi, ba ndə həna pəkə ənga ja. **40** Andərawusu, zaməya Simanu Biturusu, a'yi ja pathlə wu pama nji məthlə kəra nu Yesu ayukudə Yahwana nana ndər ar kəra Yesu. **41** Sə tanggərma kəra Andərawusu məliya ca ngə, ji ma'yi ji nda thləwa zamə nyi Simanu, ba ji nar nyi, “A nər 'ya Ndə Cacadəu” ndəra nju ngga ənga Kərsiti. **42** Kə ji shili ənga Simanu a shili ara Yesu.

Yesu tsamə nyi, ba ji na, “Nagə ngə Simanu zər Yahwana. Nju nda ngga ngau ənga Kefasu,” kəra ma nji shabiya ca ngə Biturusu. **43** Əzəgəkura nyi tsu kə Yesu biya ju ma'yi a vu Galili. Kə ji thləwa Fəlipəu, kə ji na anə nyi, “Nu də.” **44** Fəlipəu sara wu Bethlesaida nga ja, məlmər Andərawusu ənga Biturusu. **45** Fəlipəu ma'yi ji nda thləwa Nathlaniyalu, kə ji na anə nyi, “A nər 'ya ndəra Musa tsəfəri sə ar kəri wu ləkakadə nə dladau ənga nabi'yar tsu tsəfəri, naja ngə Yesu ndər Nazəratu, zər Yusufu.” **46** Kə Nathlaniyalu yiwa ji na, “Sə tsapəu a sən biya sara wu Nazəratu ya?” “A ndə ga sa lari ənga kərngau,” əngwar Fəlipəu. **47** Ta Yesu lari Nathlaniyalu a vər shili ara ja, kə ji na ar kəra ja, “Lara mau ndər Izirayila nə jijiri, ndəra gərə ənga nggyabiya fafati.” **48** Kə Nathlaniyalu yiwa ji na anə Yesu, “Lagu mani nga gə sən də?” Əngwar Yesu, “Ar pəci kəra gə əgya kida wur martəndəm ta nga yi lar ngau, kadivira Fəlipəu dzəgwa ngga ngau.” **49** Kə Nathlaniyalu na, “Maləmə, nagə ngə Zər Hyal; nagə ngə Təl nə njir Izirayila!” **50** Yesu nar nyi anə Nathlaniyalu, “Gə mbərsa ara yi nar ngə abər yi lar ngə ar pəci kəra gə əgya kida wur martəndəm ta ya? Jiri, gu nda lari sərə a ndiya kau.” **51** Kə Yesu bəra nar nyi, “Ənga jiri nga yu na anə hyi, hyu nda lari dəməlmə a pahəri, waladi'yar nə Hyal a vər di ənga gya ar kəra Zər Ndau.”

2 Ar pəci nə makərkura nyi, mini nə hə dzə a'yi wu məlmə Kana nə 'yi'yir Galili. Miya Yesu a'yi ja a ndəna. **2** Yesu əkkə'yi zəmbəlma nyi'yar ma nji nggəya nda a shili ar vir mini kau. **3** Ənggəra 'yimir wur inabi kudəu, kə miya Yesu na anə nyi, “Yimir wur inabir nda a kudəri.” **4**

Yesu shadəwa nyi, ji na, “Ama, mi ngə nər mən wu sə
 ka? Pəci dā ma a'yi dā kwatahə mai.” **5** Kə miya Yesu
 nar nyi anə njir təkə sər səm, “Nahya mau, kalar səra
 ji na anə hyi, ca nga hya məl.” **6** Ləha dzər viya nyi ha
 tsəka a'yi kwa, kəra njir Yahudiya wu kəbə kwatə ci dzə
 əni, ənggər kəra mbərsar nda cabiya. Kalar ha nyi wu
 sən həri əgwa kwa kwa ənga 'yimi. **7** Kə Yesu nar nyi
 anə njir təkə sər səm, “Nyanyana mə ha'yar kə patə ənga
 'yimi.” Ba ndə nyanyana nda ba ar miya. **8** Kə ji na anə
 nda, “Kabangəkau, gəri nya mau a nda nə tsahwa'a.”
 Kə ndə gəri ndə hər nyi a nda. **9** Ta tsahwa'a dāhari
 'yimi hyalagə kəra sha aga 'yimir wur inabi, naji sənbiya
 vira nji uya nyi sara ar mai, ama njir təkə sər səm wu
 səni. Kə tsahwa'a nggar salkwanjili a ndumwar sau, **10**
 kə ji na anə nyi, “Kalar ndu shili ənga 'yimir wur inabi
 kəra ndiya ənga məsahəu tsu kəfəu, ayukuda ndə sa,
 ndə nyau, ba nja shili ənga kəra cacabəu, ama, nə ngə
 kau, pamə nga nyi ara nji, gə piyari kəra məsahəu kəl
 kabangəkau!” **11** Najakə ngə sə dədəgur nə tanggərma
 kəra Yesu məliya, ji məliya sə kə wu məlmə Kana nə
 Galili. Najakə ngə cabiya kadakadarkur nyi, ənga ji məliya
 zəmbəlma nyi'yar mbərsa ənga ja. **12** Ayukuda kə ngə
 Yesu ənga mənyi ənga zamə nyi'yar ba ənga zəmbəlma
 nyi'yar ma'yi a gyiwu Kafarnahumu. A gyina, ndə səkari
 nə pida diyawu. **13** Ta pəcir lardur vəlna nə njir Yahudiya
 dā ləhəu, kə Yesu ma'yi a du Urshalima. **14** Wu hudā ki
 Hyal, ba ji thləwa nja vər dəlna thla, ənga təmahəu ənga
 mbəthla'yar aga sadaka, ba ji thləwa alenyi nji tsu nda vər
 bəla bəla gənnar nda. **15** Kə Yesu ləmiya kurpə sara wu

əpa, ba ji kədləbiya nda patə sara wu Ki Hyal. Ji kədləbiya təmahə əkkə'yi thla, ba ji shashabiya təmbəl bəla bəla gənnar nda a dəməlməu, ənga ji tətəlna gənnar nda. **16** Kə Yesu nar nyi anə njira vər dəlna mbəthla'yar kau, “Fa'abiya mau sə'yar kə ənggau! Hya sara shabiya ki dədə aga sugu mai.” **17** Ənggəra sə kə dərəkər, kə zəmbəlma nyi'yar dəngari sərə tsətsəfau, wu ləkakadə nə Hyal abər, “Hudə hamə nə ki Hyal a vər mbə dā ənggər u'u.” **18** Kə njira nggurəm nə Yahudiya yiwa Yesu, ndə na, “Ya, mi ngə sə dədəgur kərə gu sən məliya, kərə wu cabiya 'ya abər a'yi gə ənga dənəma nə məliya sə'yar ka?” **19** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Hya dlana ki Hyal kau, ba ya sa hya'ana wu pida makəru.” **20** Kə ndə shadəwa nyi, ndə na, “Nji həri fa fodə kumunyi apə kwa a vər hər ki Hyal kau, ya, abari nga gu sən hya'ana nyi wu pida makər ka?” **21** Ama ki Hyal kərə Yesu wu ndər ar kəri kau, dza ja ngau. **22** Ayukudə Yesu hya'ari sara vir tau, kə zəmbəlma nyi'yar dəngari sə kə Yesu nar nda kau. Kə ndə dzəgwa mbərsa ənga sərə tsətsəfau wu ləkakadə nə Hyal ənga sərə Yesu nana. **23** Ar pəci kərə Yesu wu lardur nə vəlna wu Urshalima, nji gangəu mbərsa ənga ja arya sə dədəgur kərə ndu lari ji məl. **24** Ama Yesu a'yi fiyafə ənga nda mai, ara ju sənbiya nji patəu. **25** Naja a'yi wu yiwu nja lər sakida ar kərə nji anə nyi mai, arya ju sən sərə wu dəfuwa ndapi.

3 Saya dā vanyi ndər Farisi a'yi kərə nja ngga ənga Nikodimosu, naja pathlə wu pama njira nggurəm nə Yahudiya. **2** Ji shili əgya Yesu uvu'yi, ji sa na, “Maləmə, 'yi wu səni abər nagə maləmə ngau, sara ara Hyal, arya

ndər sən məliya sə'yar kə ga vər məl kə a'yi mai, kəl
 ndəra Hyal ənga ja.” **3** Kə Yesu shadəwa nyi, ji na, “Yi
 wu nar ngau jirkura nyi, ndər sən gwu təlkur Hyal a'yi
 mai kəl ma nji bəra yabiya nyi nə məthləkura nyi.” **4** Kə
 Nikodimosu yiwa nyi, ji na, “Lagu mani nga nja bəra sən
 yabiya ndəra a halər ka? Ja bəra sən sha a vu huda mənyi
 aga nja bəra yabiya nyi nə məthləkura nyi ya?” **5** Yesu
 shadəwa nyi, ji na, “Jiri nga yu na anə ngau, ndər sən
 gwu təlkur Hyal a'yi mai, kəl nji bəra yabiya nyi nə 'yimi
 ənga nə Mambəl. **6** Səra ndapi yabiya ndə ngau, ama səra
 Mambəl yabiya tsu mambəl ngau. **7** Ja sara dā sə dədəgur
 anə ngə mai, ara yi na, abər, ‘Kəl nji bəra yabiya ngə nə
 məthləkura nyi.’ **8** Yambadə wu sə a ndar vira ju yiwu.
 Gu nggari ənggəra ju sau, ama nagə wu sən nana vira ji
 hya'ari sara ari ənga vira ju ma'yi a ndar tsu mai. Abangə
 nga nyi tsu ənga ndəra nji yabiya nyi wu Mambəl.” **9**
 Kə Nikodimosu yiwa Yesu, ji na, “Abari ngə səkə wu sən
 dā?” **10** Kə Yesu shadəwa nyi, ji na, “Ya, nagə maləmə
 dəgal ngau wu Izirayila, ama nagə wu nggabiya sə'yar kə
 mai ya? **11** Jiri nga yu na anə ngau, 'yi wu ndər ar kəra
 səra 'yi wu səni, ənga 'yi wu lər sakida ar kəra səra 'yi
 lari, ama alaga abangau nahyi a'yi dləwuri sakidar 'ya
 kə mai. **12** Ma yu ndər anə hyi ar kəra səra wu duniya,
 nahyi mbərsa əni mai, abari nga hyu sən nda mbərsa
 ma yi ndər anə hyi ar kəra səra a dəməlma? **13** Ndə a'yi
 kəra saya ma'yi a dəməlmə mai, kəl naja Zər Ndə kəra
 shida sara dəna. **14** Ənggər kəra Musa har pabau a dar
 wu tagə mashi ta, abangə tsu kəl nji hya'ana Zər Ndau
 a dar wu, **15** aga kalar ndəra mbərsa ənga ja wu uya pi

gëra kudau.” (aiōnios g166) **16** “Arya Hyal ca yiwukur anə njir duniya gagadau, ca ngə dā ji ləri Zər nyi zəmə pir, aga kalar ndəra hənggəri ənga ja, naji wu tə mai, ama ju uya pi gëra kudau. (aiōnios g166) **17** Arya Hyal a'yi səwa Zər nyi a shida wu duniya aga ja sa məlha nyi numa anə duniya mai, ama aga njir duniya a uya mbədaŋu lagu nyi. **18** Kalar ndəra mbərsa ənga Zər Hyal, numa a'yi wu səm nyi mai. Ama kalar ndəra a'yi mbərsa ənga ja mai, numa a səmku nyi ri tsu kadə ara naji mbərsa ənga thləmə Zər Hyal kəra zəmə pir mai. **19** Kəja sərə ju nda məl numa ar kəri, mbəmbəl shili wu duniya, ama njir duniya wu yiwu kuthləu a ndiya mbəmbəl ara sər mələ nda dəmwa'yu. **20** Kalar njira wu məl sə dəmwa'yu, shishir dza nda wu yiwu mbəmbəl mai, ara hivər sər mələ nda a biyar babal. **21** Ama njir məl sərə tsa'a ndu shili ar vi mbəmbəl, aga nja lari ar babal abər sərə ndu məl sərə Hyal wu yiwu ngau.” **22** Ayukuda kau, kə Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar ma'yi a ndar 'yi'yir Yahudiya. A ndəna ji nda bəliya sar kushu, ju məl bəbətizəma anə nji. **23** Yahwana nə nyi tsu ja vər məl bəbətizəma anə nju məlmə Ayinanu kəra ləhəu wu dzər məlmə Salimu, ara 'yimi a'yi gangəu a ndəna. Nji kəl shili nga ndu shili ju məl bəbətizəma anə nda. **24** (Səkə dārkər kadivira nji fuwa Yahwana wu fursəna.) **25** Kə zəmbəlma'yar nə Yahwana gu kəpal ənga vanyi ndər Yahudiya ar kəra ci dzə kəra dladə nana nja məl. **26** Ndə shili əgya Yahwana, ndə sa na anə nyi, “Maləmə, ndə ta ənga gə a biyar ya dəl Urdənu ta, ndə ta gə ləri sakida ar kər ta, kəja ja vər məl bəbətizəma anə nji ənga patər nja vər sha shili ara ja.” **27** Kə Yahwana shadəwa nda, ji na,

“Ndər sən dləwuri sə a'yi mai, kəl sərə Hyal nə nyi. **28** Nahyi ənga kərhyi ngə sakida də arya yi na anə hyi, ‘Nayi ngə Kərsiti mai, ama Hyal səwa də wu mwa nyi.’ **29** Ar pəcir hə dzau, kwanjili nə sal kwanjili ngau. Bazhiya sal kwanjili kəra shili ar vir hə dzə kau, kəl səkə nga ja, aga ja nggari daha sal kwanjili. Ju nyi ənga hudə pipida ma ji nggari sal kwanjili a vər ndər. Lagu kə tsu ngə hudə pipida də a nyabiyar dzau. **30** A dəri tsa'a ja cakau, nayi tsu ya gənna dzau. **31** “Ndəra shida sara a dəməlmau, naja nga adabanga nji patəu. Patər njira wu duniya nə duniya ngau, ənga ndu ndər ar kəra sər duniya. Ndəra shida sara a dəməlmau, naja nga adabanga nji patəu. **32** Ju ləri sakida sərə ji lari ənga ji nggari, alaga abangau, ndə a'yi kəra mbərsa ənga sakida nyi mai. **33** Ama kalar ndəra dləwuri sakida nyi a cabiyari abər Hyal ndə jijiri ngau. **34** Ara ndəra Hyal səwa, ndər Hyal nga ju na, arya Hyal nə nyi Mambəl nyi nyinyau. **35** Tada wu yiwu Zər nyi, ba ji fuwa patər sə wu tsa ja. **36** Kalar ndəra mbərsa ənga Zəra nyi a'yi ja ənga pi gəra kudau. Ndəra gəra bəla sərə Zəra nyi nana, naji wu uya pi mai, ama Hyal wu dəfu ənga ja.” (aiōnios g166)

4 Njir Farisi nggari abər Yesu a vər dumwa ənga uya nji, ənga məl baḅətizəma anə zəmbəlma gangəu a ndiya Yahwana. **2** Kwalaga kə a'yi Yesu ənga kərnyə nga vər məl baḅətizəma kə mai, ama zəmbəlma nyi'yar ngau. **3** Ənggəra Yesu nggari abangau, kə ji piyari 'yi'yir Yahudi ba ji bəra sha a vu 'yi'yir Galili. **4** Kabangəkə a mbari kəl Yesu ja tərabiya wu Samariya. **5** Kə ji dla wu vanyi məlmə wu 'yi'yir Samariya kəra nja ngga ənga Sayika. Vi

kau, ləhə nga nyi a dzər vira Yakubu nə nyi anə zər nyi Yusufu. **6** Ar vi kau, mələ nə Yakubu a'yi. Ar pəci kəra Yesu hədə ənga ɔau, ba ji ɔəliya sar a miya mələ nyi. Səkə ɔarkər ənggər saka kumo apə məthlə nə puci. **7** Kə vanyi mala nə Samariya shila gwa mələ. Kə Yesu na anə nyi, “Usi, gər ɔa 'yimi ya təwari.” **8** (Zəmbəlma nyi'yar tsu a ma'yir nda a vu huɔa məlmə aga nda vuwa ɔəl sər səm.) **9** Kə mala Samariya kə na anə Yesu, “Abari nagə ɔdər Yahudiya a sən yiwa 'yimi ara ya, nayi mala Samariya?” (Ara sə a'yi kəra wu ɔabəri ɔdər Yahudiya ənga ɔdər Samariya mai.) **10** Əngwar Yesu, “Maja abər gu səni sə kurthlə nə Hyal kəra ju lau, ənga ɔdəra na anə ngau, ‘Gər ɔa 'yimi ya təwari,’ gu sən yiwa nyi, ba ja nə ngə 'yimi nər lə pi.” **11** Kə mala kə na, “Maləmə, kəja sər gə 'yimi a'yi ara gə mai, ya, kəja mələ kə dzəgamə nga nyi, lagu mani nga gu sən gər ɔa 'yimi lə pi ka? **12** ɔəm ya, naga ɔdiya ɔər'ya Yakubu, ɔdəra labiya 'ya mələ kə ya? Naja ənga kərnyi ma, ji sa 'yimi sara a gwa, ənga wazha nyi ba ma'wi nyi'yar.” **13** Yesu na, “Kalar ɔdəra sa 'yimi kau, hili wu ɔəra nda tə nyi wayu. **14** Ama ɔdəra sa 'yimi kəra yu lə kau, naji wu ɔəra nggar hili mai ba'anuwə. 'Yimi kəra yu lə kau, wu nda ɔa wu ja ənggər mandəli 'yimi kəra wu huhwi sara wu dza ja kəra wu nə nyi pi gəra kuɔau.” (aiōn g165, aiōnios g166) **15** Əngwar mala kau, “Maləmə, nə ɔa 'yimi kau, ara ya sara ɔəra nggari hili, ənga ya ɔəra shili ənggau ya sa gə 'yimi.” **16** Kə Yesu na, “Ma'yi ga nda shili ənga sal ngau.” **17** Əngwar ja, “Sal a'yi ara yi mai.” Əngwar Yesu anə nyi, “A nabiyar gə jiri ənggəra gə na abər, ‘Sal a'yi ara yi mai.’ **18** Arya jirkura nyi ca ngə a hər gə shili

paməpamə təfu, ənga ndə kə gə əni kabangəkə kə sal ngə mai, a nabiya gə jiri.” 19 Əngwar ja, “Ndə dəgaləu, maya nggani nagə nabi ngau. 20 Əjir 'ya dləvə Hyal ar mə kau. Ama əngwar hyi njir Yahudiya wu Urshalima ngə vira nja kyaga dləvə Hyal.” 21 Kə Yesu na, “Mala, mbərsa ənga sərə yu na kau, aya pəci a vər shili kərə nji tsu wu nda dləvə Tada ar mə kə mai, alaga wu Urshalima mai. 22 Nahyi njir Samariya nahyi wu səni ndəra hyu dləvə mai, na'ya 'yi wu səni ndəra 'yi wu dləvau, ara mbəɖau shili sara ara njir Yahudiya. 23 Ama pəci a vər shili, pəca nyi ma a shiliri, kərə njir dləvə Tada ənga jiri wu nda dləvə nyi wu mambəl ba ənga jirkur, ara Tada wu gal culi nji kə nga dləvə nyi. 24 Hyal Mambəl ngau, njir dləvə nyi kəl nda dləvə nyi wu mambəl ba ənga wu jirkur tsu.” 25 Mala kə na, “A sən yi abər Ndə Cacaɖau a vər shili ndəra nju ngga nyi ənga Kərsiti. Ma ji shili ju sa cabiya 'ya patər sau.” 26 Yesu na, “Nayi ndəra vər ndər anə ngau nayi ngau.” 27 Ar pəci kə ngə zəmbəlma nyi'yar sha shili, ba ɖa sə ɖəɖəgur anə nda ənggərə ndə thləwa nyi ja vər ndər ənga mala. Ama ndər sən yiwa, “Mi nga ga gal ənga mala ka?” Ənga ndər sən na anə nyi, “Mi ngə ɖa gu ndər ənga ja?” a'yi tsu mai. 28 Kə mala kə piyari təm gwa mələ nyi, ba ji ma'yi a vu huɖa məlmau, ji vuwa nar nyi anə nji, 29 “Shila mau, hya sa lari ndəra nar ɖa sərə yi saya məlna patəu. Abər naja ngə Kərsiti ya?” 30 Kə nji bibiya sara wu huɖa məlmau, kə ndə shili əgya Yesu. 31 Ar pəci kə ngə zəmbəlma nyi'yar a vər kədi Yesu, “Maləmə, səm sau.” 32 Ama kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Sər səm a'yi ara yi kərə yu sən səm ama nahyi wu sən mai.” 33 Kə

zəmbəlma nyi'yar yiwa kərnda, ndə na, “Abər vanyi ndə daḡaga shili ənga sər səm anə nyi ya?” **34** Ama kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Sər səm ḡa ca ngə ya məl sərə ndəra səwa ḡa wu yiwu ənga ya nyabiya thlər nyi cipəu. **35** Hyu na abər, ‘A hyiri hya fodə aga fwaha ḡa.’ Ama yu na anə hyi, hya pahəna liya hyi mənəhəu aga hya tsamə vu huḡa fa, ara a nər nda patə tsa'a aga gəm kabangəkau. **36** Ndər gəm fa wu uya akkəri nyi, ənga ju kabiya sə zəzəwa nyi, ca ngə cabiya njira ju kabiya aga nda uya pi gəra kuḡau. Lagu kə ngə njir thləka ənga njir gəm sər fa ndu nyabiya dzə ənga huḡə pipida aga zəməu. (aiōnios g166)

37 Ənggə ngə karapə kə nyabiya dzə ənga jirkur, ‘Vanyi ndə thlər nyi ca ngə thləka, vanyi ndə tsu thlər nyi ca ngə gəm.’ **38** Yi səwa hyi aga hya gəm sərə hyi gəra lari ḡwaḡwatə a vər thləka. Alenyi nji a lar nda ḡwaḡwatəu, nahyi tsu a uyar hyi akkəri nə thlər ḡwaḡwatər nda.” **39** Njir Samariya gangəu sara wu məlmə kə mbərsa ənga Yesu arya ndər mala kə kəra ji na, “Ji nar ḡa patər sərə yi saya məliya.” **40** Ənggəra njir Samariya shili əgya Yesu, kə ndə sa kədi nyi ja nggya əkkə'yi nda, ba ji nggya əkkə'yi nda nə pida məthləu. **41** Nji gangə tsu ḡəra mbərsa ənga Yesu arya sərə ji nar nda. **42** Kə njir Samariya dzəgwa na anə mala kau, “Kabangəkau, a hənggər 'ya jiri, a'yi ara sərə gə na waci mai, ama ara na'ya ma a nggar 'ya sərə ji na ənga kər'ya, ənga a dləwunggəri 'ya ndə kə naja ngə ndər mbəḡa duniya.” **43** Ayukuda pida məthləu, kə Yesu piyari 'yi'yir Samariya ji ma'yi a vu 'yi'yir Galili. **44** (Arya Yesu ənga kərnyi a nanari abər, “Nabi a'yi wu uya hakər wu məlmə nyi mai.”) **45** Ar pəci kəra ji vu Galili, kə njir

Galili dləwuri nyi ənga hudə zəmə ara nanda ənga kərnda a lari nda sərə Yesu məlna a vu Urshalima ar pəcir lardur nə vəlna kəra nanda ma a vur nda. **46** Kə Yesu bəra sha a vu Kana wu Galili, vira ji shabiya 'yimi a ndu 'yimir wur inabi. A ndəna vanyi ndə dəgal nə ki təl a'yi kəra zər nyi gərə ngga a vu Kafarnahumu. **47** Ənggərə ndə kə nggari abər Yesu a dlari wu Galili sara wu Yahudi, kə ji ma'yi a ndəgya ja, ji nda kədi nyi aga ja shili wu ki nyi, ja sa mbədana zər nyi kəra citəu a miya tau. **48** Kə Yesu shadəwa nyi, ji na, “Kəl ta hyi lari mətsamə ənga sə dədəgur ara yau, ca ngə də hyi mbərsa.” **49** Kə ndə dəgal nə ki təl ta na anə Yesu, “Ndə dəgaləu, shili ma ma'yi a ndu ki də ara zər də ka sara tau.” **50** Kə Yesu na anə nyi, “Ma'yi sə ngau, zər ngə kə wu tə mai.” Ndə kə tsu, ba ji mbərsa ənga sərə Yesu na anə nyi, ba ji ma'yi sə nyi. **51** Tsu ja ar lagu ja vər ma'yi a ndu ki, ba ji bə ənga njir məl thlər nyi ar lagu, kə ndə na anə nyi, “Zər ngə ta a dəri jaməu.” **52** Kə ji yiwa nda pəci kəra sə kə dərkər. Əngwar nda anə nyi, “Na, ənggər saka pathlə nə puci ngə gyangə kə siya nyi.” **53** Kə dəya zər kə tsamə ri abər ar pəci kə ngə Yesu na anə nyi, “Ma'yi sə ngau, zər ngə kə wu tə mai.” Kə ndə kə ənga njir ki nyi mbərsa ənga Yesu. **54** Najakə ngə sə dədəgur nə məthləkura nyi kəra Yesu məliya ayukudə ji piyari Yahudi ji shili wu Galili.

5 Ayukudə kau, kə Yesu ma'yi a du Urshalima aga mini nə njir Yahudiya. **2** A du Urshalima tsu, vanyi dəl fa'a a'yi kəra nji zəwuya ənga sə ənggər dza'wu paməpamə təfu. Nju ngga fa'a kə ənga miya njir Yahudiya, Bethlesaida. Dəl fa'a kə ləhə nga nyi a dzər miya ki kəra nju ngga ənga

Miya Ki Təmahəu. **3** Əgya kiḏa dza'wu'yar kə ngə nji gəra ngga, ənga nji ləfau, ənga nji kadal ba ənga nji təsəkənu gangəu wu pida. **4** [Ndə wu sə kau aga nja gwazhiri 'yimiya nyi. Arya ga pəci ga pəci ngə waladi nə Thlagə wu shida ja sa gwazhiri 'yimi kau. Ndəra a gwa tanggərma, ba ja uya jaməkur sara ara shiləgə nyi.] **5** Ənggə tsu vanyi ndə a'yi kəra məliya fa makərkumunyi apə cisu ənga təsəkənu. **6** Ta Yesu lari nyi a'yi pida, ənga tsu ju səni abər ndə kə a bəliyar sar ənga təsəkənu kau, kə Yesu na anə nyi, “Gu yiwu ga ḏa jamə ya?” **7** Kə ndə təsəkənu kə na, “Ndə dəgaləu, nayi a'yi ənga ndər dləwa ḏa ma nji gwazhiri 'yimiya nyi mai. Ma yi məl abər aga ya sən gwa ba vanyi nda gwa a mwa ara yau.” **8** Kə Yesu na anə nyi, “Hya'ari ga həri buci ngau, ba ga bə ga ma'yi.” **9** Aga zəmə ba nda nyi ḏa jaməu, kə ji həri buci nyi ba ji bəu. Sə kə darkər ar pəcir bəlsar nə njir Yahudiya. **10** Agabangau, kə njira nggurəm nə Yahudiya nar nyi anə ndə kəra nji məliya jamə kau, “Əshina pəcir bəlsar ngau, naga kyaga məl thlər mai, dladər mənə kar ngə ri ara hə buci ngau.” **11** Kə ndə kə shadəwa nda, ji na, “Ndəra məliya ḏa jamə ngə na anə ḏa, ‘Həri buci ngau ga bəu.’” **12** Kə ndə yiwa nyi, ndə na, “Wa ngə ndə kə na anə ngau, ga hər buci ngau, ga bə ka?” **13** Ndə kə nji shiləgəbiya kə wu səni tara wa ngə məliya nyi jamə kə mai, arya Yesu a ma'yiri a vu pama dlamir nji kəra a ndəna. **14** Ayukudə pəci kushu, ba Yesu thləwa nyi wu ki Hyal, ba ji na anə nyi, “Lari, a ḏar gə jaməu. Ga piyari məl bikau ara sə ḏəmwa'yi a ndiya kə a sara ḏa ənga gau.” **15** Kə ndə kə ma'yi ji nda nar nyi anə njira nggurəm nə Yahudiya abər Yesu ngə

məliya nyi jaməu. **16** Ara abangau, ba ndə dzəguya ndər papatagə anə Yesu, ara ju məl sə'yar kə Pəcir Bəlsar. **17** Kə Yesu na anə nda, “Dədə a vər məl thlər nyi ba'anə kabangəkau, nayi tsu ya vər məl thlər.” **18** Arya ndər kau, ngə njir Yahudiya wu gal lagu kəra nda tsəya nyi ari. Əngwar nda, “A'yi wacu ara ji bəlna sərə dladə na ar kəra Pəcir Bəlsar mai, ama ara ju ngga Hyal ar viya dənyi, lagu ta nga ju gəla kərnyı kakalə ənga Hyal.” **19** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Ənga jiri nga yu na anə hyi, sə a'yi kəra Zər wu sən məliya ənga kərnyı mai, sərə ji lari Dənyi a vər məl, ca nga ju məl. Ara kalar sərə Dənyi a vər məl, ca ngə Zər wu məl tsu. **20** Ara Tada wu yiwu Zərə nyi, ca nga ju canə nyi kalar sərə ju məl ənga kərnyı. Ba tsu ju canə nyi sərə ndiya sə ənggər kə aga ja də sə dədəgur anə hyi. **21** Ənggər kəra Tada sən hya'ana nji tətə ja nə nda pi, abangə tsu Zər wu sən nə nyi pi anə kalar ndəra ju yiwu. **22** Tada wu məl numa anə nji mai, ara a nə nyir ja dənəma nə məl numa anə Zər nyi, **23** aga patər nji nda nə nyi dəgalkur anə Zərə nyi, ənggərə ndu lə dəgalkur anə Tada. Kalar ndəra gərə nə nyi dəgalkur anə Zərə nyi, naja a'yi nə nyi dəgalkur anə Dənyi kəra səwa nyi mai. **24** “Ənga jiri nga yu na anə hyi, kalar ndəra wu nggar ndər də, kə ji mbərsa ənga ndəra səwa də, a'yi ja ənga pi gərə kudau. Nju nda məl numa anə nyi mai, ama a tərəbiyar ja sara wu tau, a ndu pi. (aiōnios g166) **25** Ənga jiri nga yu na anə hyi, pəci a vər shili, pəca nyi ma a shiliri, kəra nji tətə wu nda nggar dəha Zər Hyal, njira nggari ndu nda də a'yi ənga pi. **26** Ənggər kəra Tada də thlagər pi, abangə tsu nga ji nə nyi dənəma anə Zərə nyi

aga ja dā thlagər pi. 27 Ənga tsu ji nə nyi dənama nə məl numa anə kalar ndau ara naja Zər Ndau. 28 Ndər kə a sara dā sə dədəgur anə hyi mai, ara pəca vər shili kəra patər njira a gu hu wu nda nggar dāha ja, 29 ba nda biya. Njira məliya sə mənəhəu ndu hya'ari ənga pi gəra kudau, ama njira məliya sə dəmwa'yi ndu hya'ari ba nja məliya nda numa. 30 Sə a'yi kəra yu sən məliya ar kərda mai. Yu thla numa ənggər kəra Hyal wu na anə dā. Agabəngau, numa dā kakalə nga nyi, aya a'yi səra yu yiwu nga yu məl mai, ama səra ndəra səwa dā wu yiwu. 31 “Ma yi ləri sakida ar kəra kərda, sakida kə a'yi dlədləwu mai. 32 Ama vanyi ndə paməu a'yi kəra wu lə sakida ar kəra yau, a sən yi abər sakida nyi jijiri nga nyi. 33 “Hyi səwa nyi nji anə Yahwana, naja, ba ji lər hyi sakida kəra jiri. 34 Alaga abəngau, a'yi yu nggya aga sakida nə ndapi mai. Ama yi nar hyi abəngau aga hya uya mbəda. 35 Yahwana ənggər pitəlla mbəmbəl nga ja kəra ləri mbəmbəl nyi, nahyi tsu, kə hyi caguli nə mbəmbəl nyi nə pəci kushu. 36 “Ama a'yi yau ənga sakida kəra ndiya kəra Yahwana ləri ar kəra yau. Sə kəra ya vər məl kau, sə ngau kəra dəda nə dā aga ya məl ənga ja vər lə sakida ar kəra yau, abər dəda ngə səwa dā. 37 Dəda tsu, ndəra səwa dā, nga vər lə sakida ar kəra yau. Nahyi saya nggar dāha ja mai, ənga tsu nahyi saya ləri nyi ənga li tara wa nga ja mai. 38 Ndər nyi tsu wu nggya wu dəfuwa hyi mai, aya nahyi mbərsa ənga ndəra ji səwa mai. 39 Nahyi kəl dumwa ənga jiga səra tsətsəfau wu ləkakadə Hyal, ara hyu nggani a gwa nga hyu uya pi gəra kudau. Najaka sə kəra nji tsəfəri wu ləkakadə Hyal kau, nanda ngu lər sakida ar kəra yau.

(aiōnios g166) 40 Ama alaga abangau, kə hyi nggəl ara shili əgya yi aga hya sa uya pi. 41 “Nayi wu gal fal sara ara nji mai, 42 ama yu səni hyi. A'yi hyi ənga yiwu Hyal a vu dəfuwa hyi mai. 43 Nayau, yi shili wu thləmə dədə, ama nahyi dləwur də mai, ama ma vanyi ndə shili wu thləmə kənyi ba hya sa dləwuri nyi. 44 Abari nga hyu sən mbərsa ma hyu dləwu fal ara kuvwar hya, ama nahyi wu gal lagur dləwu fal sara ara Hyal zəmə pir maya? 45 A sara hya dənga abər yu nda wula hyi ara Tada mai. Ndər wula hyi a'yi, naja ngə Musa, ndəra hyu fə dəfu ju nda dləwar hyi. 46 Maja abər hyi mbərsa ənga Musa, a hənggər hyi jiri ənga yau, aya Musa tsəfəri ar kəra yau. 47 Ama ma nahyi a'yi mbərsa ənga sərə ji tsəfəri mai, abari nga hyu sən mbərsa ənga sərə yu na?”

6 Ayukudə pəci kushu, kə Yesu tərabiya nadə a biyar ya dəl Galili (najakə ngə dəl Tiberiyasu). 2 Ənggau, dlamir nji gangəu wu nu nyi aya sə dədəgur kəra ndə lari ji məliya anə nji gərə ngga, ənggərə ji shiləgəbiya nda. 3 Kə Yesu ma'yi a dar kəra mau, a ndəna ji da nggya əkkə'yi zəmbəlma nyi'yar. 4 Ar pəci kə lardur nə vəlna nə njir Yahudiya a dəri ləhəu. 5 Ənggərə Yesu hya'anakər ba ji lari dlamir nji gangəu a vər shili əgya ja, kə ji nar nyi anə Fəlipəu, “Əmani nga mənə sən dəlbiya sər səm kəra wu sən səməna nji ka?” 6 Yesu yiwa sə kə ara Fəlipəu, aga ja dzəbiya nyi, aya naja ənga kənyi ju sən sərə ju nda məl. 7 Kə Fəlipəu shadəwa nyi, ji na, “Alaga gənna nə ki ndər məl thlər nə zada fa a sən dəlbiya sərə nji ka sən fuwa wu miya nda mai!” 8 Kə pathlə wu pama zəmbəlma Yesu kəra nju ngga ənga Andərawusu, zaməya

Simanu Biturusu, na anə Yesu, **9** “Kəja vanyi zər kushu ənggau ənga macikəl lugu dəfə təfu ənga kalfi məthləu. Ama mi ngə sərə ju sən məliya anə nji gangə ka?” **10** Kə Yesu na anə zəmbəlma nyi'yar, “Nar nya mau anə nji nda nggya gya.” Ar vi kə sar a'yi gangəu. Kə nji patə nggya gya, gangəkura shili zhizhir nda a kari dubu təfu. **11** Kə Yesu həri macikəla nyi, kə ji usaku Hyal, ba ji tətəkəya nyi anə njira a'yi nggya gya patər sərə ndu yiwu. Abangə tsu nga ji məliya ənga kalfiya nyi. **12** Ayukudə ndə səm ndə nyau, kə ji nar nyi anə zəmbəlma nyi'yar, “Tsəmiya mau kalar sərə hiyau ara sə a sara wir.” **13** Kə zəmbəlma nyi'yar tsətsəmiya kalar sərə hiyau wu miya nda, ba ndə nyanyana tsəla kumo apə məthləu sara wu macikəl lugu təfu ta. **14** Ənggərə dlamir nji lari sə dədəgur kərə Yesu məliya, kə ndə na, “Gərə ənga kəpal, ndə ngə nabi kərə duniya wu səkə shili nyi ta.” **15** Ta Yesu lari ndu sha lagu fə nyi aga tələr nda, ba ji gwadəna nda, ba ji ma'yi sə nyi a du mau. **16** Ənggərə wagə də, kə zəmbəlma Yesu 'yar ma'yi a gwu dəl. **17** Kə ndə gwa gwu kwambwal aga nda tərabiya a vu Kafarnahumu. Ar pəci kərə nda a vir ma'yi, kə vi də zəgutə, ama tsu Yesu gərə shili əgya nda. **18** Kə dəl dzəguya kənggədə gagadəu ara culi yambadə kərə a vər sau ənga dənama. **19** Ayukudə ndə bər bəu a də nə miyal makəru, kukuthlə ba ndə lari Yesu a vər shili əgya kwambwalər nda, ja vər bəu ar kərə 'yimi, ba səkə gərəhəya nda gagadəu. **20** Ama kə Yesu na anə nda, “Nayi ngau, hya sara hivər mai.” **21** Ənggau kə ndə hənggəri aga nda dləwuri nyi a gwu kwambwalər nda. Ənggərna kə kwambwalər nda thləwa miya dəl vira nda a vər nu a

ndari. **22** Ənggərə vi sa kudau, kə dlamir nji kərə hiyau a biyar ya dəl tsamə ri abər kwambwal zəmə kərə hiyau ca ngə zəmbəlma Yesu 'yar ma'yi a gwa, ama kə ndə tsamə ri abər Yesu a'yi ma'yi əkkə'yi nda mai. **23** Kə alenyi kwambwal'yar shili sara wu Tiberiyasu, ndə sa ta'yi ləhəu ar vira Thlagə səməna nji ənga macikəl kərə ji fənggəri nyi barka. **24** Ta nji lari abər Yesu ənga zəmbəlma nyi'yar a'yi ar vi ta mai, ba ndə gu kwambwal'yar, ndə ma'yi a vu Kafarnahumu aga vuwa gal Yesu a vuna. **25** Ənggərə ndə biya thləwa nyi a biyar ya dəl, kə ndə na anə nyi, “Maləmə, ənuwa nga gə shili ənga?” **26** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Ənga jiri nga yu na anə hyi, hyu gal dā a'yi ara sə dədəgur kərə hyi lari yi məliya mai, ama arya macikəl ta hyi səm hyi nyi əni ta. **27** Hya sara hədā a vər gal sər səm kərə wu sən dzə mai, ama hya məl thlər nə gal sər səm kərə gərə sən dzau, ənga tsu ju ləri pi kərə gərə kudau. Naja kə ngə sər səm kərə Zər Ndau, wu sən nər hyi. Arya naja Zər Ndau ngə Hyal Tada nə nyi dənama nə məl abangau.” (aiōnios g166) **28** Kə ndə yiwa nyi, ndə na, “Mi ngə sərə Hyal wu yiwu 'ya mələ?” **29** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Kəja sərə Hyal wu yiwu hya məl, hya mbərsa ənga ndəra ji səwa.” **30** Kə ndə yiwa nyi, “Mi ngə sə dədəgur mətsamə kərə gu sən məliya aga 'ya dafaga lari ba 'ya hənggəri ənga ga? Mi nga gu sən məliya? **31** Əjir 'ya səm sərə nju ngga ənga mana a gwa tagəu, ənggər kərə tsətsəfau abər, 'Ji nə nda sər səm sara dəməlmə aga nda səm.” **32** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Ənga jiri nga yu na anə hyi, a'yi Musa ngə nə hyi sər səm sara dəməlmə mai, ama dādā ngə nər hyi sər səm nə jijiri

sara dāmēlmau. **33** Arya sər sēm nē jiri nē Hyal ca ngə ndəra shida sara dāmēlmə ju lə pi anə duniya.” **34** Əngwar nda anə nyi, “Malēmə, mbar kabangəkə ga dumwa ənga lə culi najaka sər sēm anə 'ya.” **35** Kə Yesu nar nda, “Nayi ngə macikəl nē pi. Kalar ndəra shili əgya yau, naja tsu bəra nggari wuḅu mai, ənga kalar ndəra hənggəri ənga yau, naji wu bəra nggari hili mai. **36** Ama ənggəra yi nar hyi ta, a lar dər hyi, ama alaga abangau nahyi hənggəri ənga yi mai. **37** Patər njira Tada nē dā, ndu shili ara yau, ənga kalar ndəra shili ara yau, nayi wu kədlə nyi mai. **38** Arya yi shida sara dāmēlmau, a'yi aga ya sa məl səra yu yiwu mai, ama səra ndəra səwa dā wu yiwu. **39** Səra ndəra səwa dā wu yiwu, ca ngə alaga ndə zəmə a sara sa wu tsa yau, wu njira ji nē dā mai, ama aga ya hya'ana nda sara vir tau, ar pəcir kuḏiya duniya. **40** Arya səra Dəḏa wu yiwu ngau, ca ngə kalar ndəra fər li ar Zər, ənga ji hənggəri ənga Zəra nyi, ju uya pi gəra kuḏau, ənga tsu yu nda hya'ana nyi sara vir tau, ar pəcir kuḏiya duniya.”

(aiōnios g166) **41** Kə njir Yahudiya dzəguya ngwungwuni wu pamə ar kəra Yesu ara ji na, “Nayi ngə macikəl kəra shida sara dāmēlmau.” **42** Kə ndə na, “A'yi Yesu ngə wa? Zər Yusuḑu, ndəra 'yi wu səni dənyi ənga mən̄yi ta wa? Ya, abari nga ju na abər, ‘Yi shida sara dāmēlma’?” **43** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Piyara mau ngwungwuni wu pama hyi. **44** Ndər sən shili əgya yi a'yi mai, kəl ma Tada kəra səwa dā tədər nyi a shili, nayi tsu yu nda hya'ana nyi sara vir tau, ar pəcir kuḏiya duniya. **45** Nji tsəfəri wu ləkakadə nē nabi'yar abər, ‘Patəkura nda Hyal ngu nda highiḅə anə nda.’ Kalar ndəra səya nyi himi anə Tada

ənga ji highiḃər sə ara ja, ju shili əgya yau. **46** Ndə a'yi
 kəra saya lari Tada mai, kəl ndəra hya'ari sara ara Hyal,
 naja ngə ndəra saya lar Tada. **47** Jiri nga yu na anə hyi,
 kalar ndəra mbərsa a'yi ja ənga pi gəra kudau. (aiṯnios
 g166) **48** Nayi ngə macikəl nə pi. **49** Əjiya əjir hyi səm səra
 nju ngga ənga mana wu tagəu, ama ba ndə bəra tau. **50**
 Ama kəja macikəl kəra shida sara dəməlmau, kalar ndəra
 səmku naji wu tə mai. **51** Nayi ngə macikəl nə pi kəra
 shida sara dəməlmau. Kalar ndəra səm najaka macikəl, ju
 nggya ənga pi nə ba'anuwə. Najaka macikəl kumər dza yi
 ngau, kəra yu ləri aga duniya a uya pi.” (aiṯn g165) **52** Kə
 njir Yahudiya gu kəpal gagaḃau wu pama nda, ndu na,
 “Abari ngə ndə ka sən nə mən kumər dza ja aga mənə
 səma?” **53** Əngwar Yesu anə nda, “Ənga jiri nga yu na
 anə hyi, kəl ma hyi səm kumər dza Zər Ndau ənga hyi
 təwari mashi nyi, nahyi a'yi ənga pi wu hyi mai. **54** Kalar
 ndəra səmku kumər dza yau ənga ji təwari mashi ḃa, a'yi
 ja ənga pi gəra kudau, ənga yu nda hya'ana nyi sara vir
 tau, ar pəcir kuḃiya duniya. (aiṯnios g166) **55** Kumər dza
 yi ḃəfə jijiri ngau, ənga mashi ḃa sər sa jijiri ngau. **56**
 Kalar ndəra səmku kumər dza yau ənga ju sa mashi ḃa, ju
 nggya wu yau ənga nayi tsu wu ja. **57** Ənggər kəra Tada
 mbəmbəḃau səwa ḃa, arya ja nga yi tsu ənga pi, agabangə
 kalar ndəra fiya ḃa aga sər səm nyi, ju nda ḃa a'yi ənga pi
 ba'anuwə arya yau. **58** Najakə ngə macikəl kəra shida sara
 dəməlmə a'yi ənggər kəra əjiya əjir hyi'yar səm mai. Əjiya
 əjir hyi ndə səm səra nju ngga ənga mana ba ndə tau, ama
 kalar ndəra wu səm najaka macikəl, a'yi ja ənga pi gəra
 kudau.” (aiṯn g165) **59** Yesu nana sə'yar kə patə ar pəci kəra

ja vər highiḃau wu umbwa daḃə dzə njir Yahudiya wu Kafarnahumu. **60** Ənggəra ndə nggari abangau, kə gangəu wu pama zəmbəlma nyi'yar na, “Dzadzau ngə highiḃə kau, wa ngu sən dləwuri najaka sa?” **61** Yesu ara ju səni wu dəfuwa ja abər zəmbəlma nyi'yar a vər ngwungwuni ar kəra highiḃə kau, kə ji na anə nda, “Highiḃə kə ndzana huda hyi ya? **62** Ya, abari nga hyu nda nggari wu dəfuwa hyi ma hyi lari Zər Ndau a vər sha a dar vira ja dədəma? **63** Mambəl ngu lə pi, sə a'yi kəra kumər dzə aga nyi mai. Ndər kəra yi nar hyi kau, nə Mambəl ngau, ba ənga nə pi tsu. **64** Ama alaga abangau, nji a'yi kəra gəra hənggəri.” Ara tsu kadəu, Yesu wu səni wu pama nda njira gəra hənggəri ənga ndəra wu nda thləna hya ja. **65** Kə Yesu dumwa ji na anə nda, “Ca ngə sərə də yi na anə hyi abər ndər sən shili əgya yau, a'yi mai, kəl ma Dədə nə nda lagu.” **66** Ayukudə highiḃə kau, kə zəmbəlma nyi'yar gangəu sha ara bəra nu nyi. **67** Kə Yesu yiwa zəmbəlma nyi'yar kumo apə məthlə kau, “Nahyi ma hyu yiwu hya sha ara nu də ya?” **68** Kə Simanu Biturusu shadəwa nyi, ji na, “Thlagəu, a ndəra wa nga 'ya sən ma'ya? Nagə ngə ndəra ənga ndər nə lə pi gəra kudau. (aiōnios g166) **69** A hənggəri 'ya ənga a sən 'ya abər nagə ngə ndə Cici nə Hyal.” **70** Kə Yesu shadəwa nyi, ji na, “A'yi yi cadəbiya hyi kumo apə məthlə wa? Ama pathlə wu pama hyi shatan ngau.” **71** Ju ndər kə ar kəra Yahuda zər Simanu Isikarayoti, ara naja ngu nda thləna hya ja, kwalaga kə, pathlə ja wu pama nanda kə kumo apə məthlə kau.

7 Ayukudə kau, ngə Yesu bəra bəbiya bəu wu 'yi'yir Galili, ara naji wu yiwu ja ma'yi a vu Yahudi mai, ara njir

Yahudiya kəra a vuna wu gal lagur tsa nyi. **2** Ama ar pəci kəra mini nə nggya wu kwapatə nə njir Yahudiya dər ləhəu, **3** kə zaməya Yesu 'yar na anə nyi, “A dər tsa'a ga piyari vi kə ga ma'yi a vu Yahudi, aga zəmbəlma ngə'yar kəra a vuna nda lari sə dədəgur'yar kəra gu məl. **4** Ndə a'yi kəra wu yiwu nja sənbiya nyi, ba ja nggya ar dəwa mai. Ta dā gu məl sə dədəgur'yar kau, ga cabiya kərngau anə njir duniya.” **5** Arya alaga zamə nyi'yar ənga kərnda a'yi hənggəri ənga ja mai. **6** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Pəcir vu dā a'yi dā kwatahə mai, ama anə hyi kalar pəci a sən vu hyi. **7** Njir duniya wu piyari shishir dza hyi mai, ama nayi nga ndə piyari shishir dza yau, ara yu nar nda sər mələ nda dəmwa'yi nga nyi. **8** Nahyi, ma'ya mau a ndar vir mini kau. Nayi nədā nayi wu ma'yi kwatahə mai, ara pəci dā a'yi nyabiya dzə mai.” **9** Ayukudā Yesu nar nda abəngau, ba ji bəra səkari wu 'yi'yir Galili. **10** Ama ayukudā zamə nyi'yar ma'yi a ndar vir mini, kə Yesu ma'yi tsu ama ar dəwa a'yi ar babal mai. **11** Njir Yahudiya kəl gal nyi ar vir miniya nyi, ndu yiwa, ndu na, “Əmani nga ja?” **12** Ar vir mini kau, nji kəl ndər wu pamə ar kəra Yesu ar dəwa. Əngwar alenyi nji, “Ndə mənəhə nga ja.” Əngwar alenyi nji tsu, “Ndər ngguta vi nga ja.” **13** Ama ndər sən ndər ar kəra Yesu ar babal a'yi mai, ara ndu hivər njira nggurəm nə njir Yahudiya. **14** Ta nja vuri wu hathla mini, kə Yesu ma'yi a gwu Ki Hyal, ji gwa mbar highibəu. **15** Kə sə kə dā sə dədəgur anə njir Yahudiya, ba ndə yiwa, “Lagu mani ngə ndə kə highibər sə'yar ka, ya, kəja naji uya highibə maya?” **16** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Sə'yar kə ya vər highibə kau, a'yi nə kərda ngə mai,

ama nə ndəra səwa də ngau. **17** Kalar ndəra wu yiwu ja məl səra Hyal wu yiwu, ju nda sənbiya abər highiḃə də sara ara Hyal nga nyi shili, ama a'yi nə kərda mai. **18** Njira wu ndər aga kərnda, thləmə nga ndu gal anə kərnda. Ama kalar ndəra wu ndər aga shili ənga dləvau anə ndəra səwa nyi, ndə jiri nga ja. Sə fati a'yi wu ja mai. **19** A'yi Musa ngə nə hyi dladə wa? Ama alaga ndə zəmə a'yi wu pama hyi kəra a vər bəlari mai. Mi ngə də hyu gal tsa də?” **20** Əngwar nja nyi anə nyi, “Mambəl dəmwa'yi pahəna liya gə ya? Wa ngu gal tsa nga?” **21** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Nayau, yi məliya hyi sə dədəgur zəmə wacu, ya kəja hangəkala hyi a hya'ari. **22** Musa nə hyi dladəu ar kəra thla pəlzha (alaga kə a'yi naja ngə dzəguya mai, ama əjir hyi 'yar ngau). Kwalaga abangau kəja hya bəlnar dladə nyi lagur thla pəlzha anə zər Pəcir Bəlsar. **23** Kabangəkau, a lar hyi abər a dər tsa'a nja thlana nyi pəlzha anə zər pəcir Bəlsar aga nja nyabiya dladə Musa ar kəra thla pəlzha. Ya, ara mi ngə də hyu dəfu ənga yi ara yi shiləgəbiya ndə valam pəcir Bəlsar ara? **24** Hya piyari məl numa ga li ga li, ama hya məl numa kəra kakaləu.” **25** Ar pəci kə ngə njir Urshalima wu yiwa kərnda, “A'yi ndə kə nga nju gal aga tsa ta wa, əndəga? **26** Ya kəja ja ənggau ju ndər ar babal, ya nandə wu na sə anə nyi mai. Njira nggurəmər nda ya, əndəga, a hənggəri nda abər naja ngə Kərsiti ya? **27** Ama naja nə nyi mən wu səni vira ji shili sara ari, ama ar pəci kəra Kərsiti nə jiri wu nggura shili, ndər səni vira ju hya'ari sara ari a'yi mai.” **28** Yesu tsu ja vər highiḃə wu ki Hyal, kə ji hya'ana dəhəu, ji na, “Jijiri, hyu sən də ənga vira yi hya'ari sara ari ya? Nayi shili ar kərda mai, ama

ndəra səwa də, ndə jijiri ngau, ama nahyi wu səni nyi mai. **29** Ama nayi yiwu səni nyi ara nayi sara ara ja nga yau ənga naja ngə səwa də.” **30** Ənggəra Yesu nana ndər kau, kə ndə gal lagu kəra nda sən mbar nyi. Ama ndə a'yi kəra tsəkwari nyi mai, ara pəci nyi a'yi də kwatahə mai. **31** Alaga abangau, nji gangəu wu pama nda hənggəri ənga ja. Əngwar alenyi nju pama nda, “Ma Kərsiti shili ya, ju sən sa məliya sə dədəgur a ndiya kəra ndə kə a vər məl kə ya?” **32** Ta njir Farisi nggari nja vər ndər tsətsəka'a ar kəra Yesu, ba pubu dədəgal'yar ənga njir Farisi səwa gaga nə Ki Hyal aga nda nda mbar Yesu. **33** Kə Yesu nar nda, abər, “Pəcira ya dəbaga nggya əkkə'yi hyi a hyiri kushu, ba ya dzəgwa sha a ndəgya ndəra səwa də a shili. **34** Hyu nda gal də, ama nahyi wu sən nər də mai, ənga vira yu ma'yi a ndari nahyi wu sən ma'yi a ndəna mai.” **35** Kə njir Yahudiya na wu pama nda, “Nəma ngə ndə kə wu yiwu ja ma'ya, kəra mən gəra nda lari nyi ka? Ju yiwu ja ma'yi a ndar 'yi'yi njir Gərikəu vira njir Yahudiya tətəlnəkər a ndar ya? Aga tara ba ja nda highiḃə anə nda ya? **36** Mi ngə dənga nyi ənga ndər ka, ‘Hyu nda gal də, ama nahyi wu nər də mai,’ ənga ‘Vira yu nda ma'yi a ndari, nahyi wu sən shili ari maya’?” **37** Ar jomər ndəla pəcir mini, kəra naja ngə pəci kəra ndiya ənga dəgaləu, Yesu hya'ari ji hya'ana dəhəu, ji na, “Ma ndəra wu nggari hili, bəgə ja shili ja sa təwari 'yimi ara yau. **38** Kalar ndəra hənggəri ənga yau, ənggər kəra nji tsəfəri wu ləkakadə Hyal, abər sara wu ta ja ngə mandəli 'yimir pi wu nda ndəla.” **39** Ar pəci kəra ja vər ndər ar kəra mandəli nə lə pi kau, Mambəl Cici nga ja vər ndər ar kəri, Mambəl Cici kəra

njira mbærsa wu nda dləwuri. Ar pəci kə Mambəl Cici a'yi shili kwatahə mai ara tsu kadakadarkur Yesu gəra cabiya dzau. **40** Ənggərə nji nggari ndər Yesu, ba alenyi nji na, “Jijiri ndə kə naja ngə nabi ta mənə vir səkə ta.” **41** Alenyi nji tsu wu na, “Ndə kə naja ngə Kərsiti.” Əngwar alenyi nji tsu, “Lagu mani ngə Kərsiti a sən shili sara wu Galili ya? **42** Ləkakadə Hyal kəra tsətsəfə a'yi nar mən abər Kərsiti wu nda biya sara wu culi gə Dawuda wa? Ənga a'yi ji nar mən abər sara wu məlmə Bayitalahami nga ju biya, məlmə kəra Dawuda nggya a gwa gwa wa?” **43** Kə miya nja nyi təkəbiya dzə arya Yesu. **44** Alenyi nji ma ndu yiwu nda mbar nyi, ama ndə a'yi fər tsi ar dza ja mai. **45** Ayukudə nyi, kə njir bəla ki Hyal sha a ndəgya pubu dədəgal'yar ənga njir Farisi, njira səwa nda, ka yiwa nda, ndə na, “Mi ngə də nahyi shili ənga ja maya?” **46** Kə njir bəla ki Hyal shadəwa nda, ndə na, “Ndə a'yi kəra saya ndərbiya ndər ənggər ndə kə mai!” **47** Kə njir Farisi nar nyi anə njir bəla ki Hyal, “Patə əkkə'yi nahyi tsu nga ji nggutana kə ya? **48** A lar hyi njira nggurəm ənga njir Farisi kəra hənggəri ənga ja ya? Awau! **49** Ama dəbər nji kəra gəra sən sə ar kəra dladə Musa, Hyal a shi'wuna ndar ja.” **50** Nikodimosu, ndəra shili əgya Yesu tsu kadəu ənga tsu pathlə ja wu pama nda, yiwa, **51** “Mi ngə dladər mən na, a'yi kəl nji nggari wu miya ndəra nju vazau, səra ji məliya divira nja dzəgwa məlha nyi numa wa?” **52** Əngwar nda anə nyi, “Nagə ma ndər Galili ya? Tsambiya a vu ləkakadə nə Hyal, ba ga lari abər nabi a'yi kəra dla sara wu Galili mai.” **53** Kə kalar ndə ma'yi a ndu ki nyi.

8 Yesu ma'yi a dar mə nə wur Zayitunu. **2** Kadə əmudlau kə Yesu bəra ma'yi a gwu ki Hyal. Nji gangə kabau a shili ara ja. A guna ba ji gwa uya vir nggya, ji dzəgwa highiḃə anə nji. **3** Kə maləmə dladə'yar ənga njir Farisi shili ənga mala kəra nji mbari nyi a vər məl səsukur. Ndə sa ta'yina nyi wu hada nda. **4** Kə ndə na anə Yesu, “Maləmə, mala kau, 'yi mbar nyi a vər məl səsukur. **5** Wu dladəu, Musa nar 'ya, abər 'ya tsəya culi mala kə ənga tsəka vavaka. Mi nga gə na nə nga?” **6** Ndu məl thlər ənga najaka yiwa sə aga nda nggəya nyi ləbam. Ndu yiwu aga nda uya lagu kəra nda sən vazəya nyi ari. Ama kə Yesu uzha gya, ba ji mbari tsəfə sə ənga tsa ja a gyiwu 'yi. **7** Ənggəra ndə dumwa ənga yiwa Yesu, ba ji hya'ari ji na anə nda, “Ma ndə a'yi kəra gəra ənga bikau wu pama hyi, bəgə ja dzəguya vaka nyi ənga tsəka.” **8** Kə Yesu bəra uzha gya, ba ji bəra dumwa ənga tsəfə sə a gyiwu 'yi. **9** Ənggəra ndə nggari abangau, ba ndə dzəguya ma'yi zəmə zəməu, mbari ar njira nggurəm ba'anə nji kukushu. Ənggau, ba ndə piyari Yesu zhizhi nyi ənga mala kə ta'yu wu mwa nyi a ndəna. **10** Kə Yesu hya'ari a'yi ta'yau, kə ji yiwa nyi, ji na, “Mala, əmani nga nda? Ndə a'yi kəra məliya ngə numa wa?” **11** Kə ji shadəwa nyi, ji na, “Maləmə ndə a'yi mai.” Kə Yesu na anə nyi, “Alaga nayi ma sə a'yi yu na anə ngə mai. Ma'yi sə ngau, ama ga sara dumwa ənga məl bikə mai.” **12** Ar pəci kəra Yesu bəra ndər anə nja nyi, kə ji na, “Nayi ngə mbəmbəl nə duniya. Kalar ndəra wu nu ḃa, naji wu bə wu kuthlə mai, ama ju uya mbəmbəl nə pi.” **13** Kə njir Farisi nar nyi anə Yesu, “Gə wu lə sakida ar kəra kərngau, sakida ngau a sən ḃa ənga jiri mai.” **14**

Kə Yesu shadōwa nda, ji na, “Alaga yi lər sakida ar kəra kərda, sakida da jiri nga nyi, ara yu səni vira yi hya'ari sara ndari ənga vira yu ma'yi a ndari. Ama nahyi wu səni vira yi shili sara ndari ənga vira yu ma'yi a ndari mai. **15** Numar hyi nə ndəndəkur, ama nə da a'yi abangə mai. **16** Ama alaga yu məl numa, numa da jiri nga nyi, ara nayi a'yi zhizhi da mai, ama ndəra səwa da a'yi ja ənga yau. **17** Əngwar dladər hyi, ma nji məthlə lər sakida ar kəra sau, sa nyi a dər jiri. **18** Yu lə sakida ar kəra kərda. Dəda kəra səwa da tsu naja ngə nə məthləkura nyi.” **19** Kə ndə yiwa nyi, ndə na, “Əmani ngə dənga?” Əngwar Yesu anə nda, “Nahyu sən da ənga Dəda mai, maja abər hyu sən da, a sənər hyi Dəda tsu.” **20** Yesu nana ndər kə ar pəci kəra ja vər highibau a vu ki Hyal ləhəu ar vir dəwa gənnə kəra nji tsəmiya ari. Ndə a'yi kəra mbari nyi tsu mai ara pəci nyi a'yi da kwatahə mai. **21** Kə Yesu bəra na anə nda, “Kəja yu ma'yi sə da, ənga hyu nda gal da, ba hya tə wu bikər hyi. Vira yu ma'yi a ndari, nahyi wu sən ndari mai.” **22** Ba sə kə məliya njira nggurəm nə Yahudiya wu yiwa kərnda, “Ju nda tsəya kərnyə ya? Ca ngə məliya ju na, ‘Vira yu ma'yi a ndari nahyi wu sən nda mai kə ya?’” **23** Ama kə Yesu bəra dumwa, ji na, “Nahyi sara gyiwu 'yi ngau, nayi tsu sara a dəməlmau. Nahyi nə duniya ngau, ama nayi a'yi nə duniya mai. **24** Ca ngə sərə da yi na anə hyi, hyu nda tə wu bikər hyi. Ara ma nahyi a'yi hənggəri ənga sərə yi na ar kəra kərda kə mai, ənga jiri hyu nda tə wu bikər hyi.” **25** Kə ndə yiwa nyi, “Wa nga ga?” Əngwar Yesu anə nda, “Kakalə ənggər kəra yi nar hyi tsu kadə ta.” **26** Sə a'yi gangəu kəra yu sən na ar kəra hyi nə məl

numa. Yu nar nyi anə nji sərə ndəra səwa dā wu na anə dā zhizhi nyi, ənga tsu sərə ju na jiri nga nyi. **27** Nandə nggabiya abər ar kəra Dənyi nga ju ndər anə nda mai. **28** Ca ngə sərə məliya Yesu nar nda, abər, “Ar pəci kəra hyu nda hari Zər Ndau a di, ar pəci ta nga hyu nda nggabiya abər nayi ndəra yu na, nayi ngau. Nayi tsu yu məl sə kərda mai, ama yu highibə sərə Dəda highibər dā. **29** Ndəra səwa dā a'yi ja ənga yau, naji piyari dā zhizhi dā mai, ara cumu yu məl sərə wu pina huda ja.” **30** Ar pəci kəra Yesu nana sə'yar kau, nji gangəu hənggəri ənga ja. **31** Kə Yesu nar nyi anə njir Yahudiya kəra hənggəri ənga ja, “Ma hyi dumwa ənga səbə highibə dā ənga jiri, nahyi ngə zəmbəlma dā'yar nə jijiri. **32** Hyu nda sənbiya jiri, jira nyi tsu wu nda pəlna hyi.” **33** Kə ndə shadəwa nyi, ndə na, “Na'ya culi gə Ibrahimu ngau, na'ya sara vər dā mafa ndə mai. Ya, mi ngə dā gu na, ba nja pəlna 'ya?” **34** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Jijiri nga yu na anə hyi, kalar ndər məl bikau, mafa bikə nga ja. **35** Mafa a'yi wu sən dā zər ki parangə mai, ama zər kəra nji ya wu ki, zər kiya nyi nga ja ba'anuwa. (aiōn g165) **36** Ma sən dā ba Zərə nyi pəlna hyi, a dər hyi pəpəl ənga jiri. **37** Wu sən yi abər nahyi culi gə Ibrahimu ngau, ama kəja hyu gal lagur tsa dā, ara vir fiya ndər dā a'yi wu dəfuwa hyi mai. **38** Yu na anə hyi sərə yi lari ara Dəda, ama nahyi, hyu məl sərə hyi nggari ara dərhyi.” **39** Kə ndə shadəwa nyi, ndə na, “Ibrahimu ngə dər'ya.” Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Maja abər wazha Ibrahimu nga hyi, a mələr hyi sərə Ibrahimu məlna. **40** Nayi ndə ngau, ndər na sərə jiri kəra yu nggari sara ara Hyal, ama kəja hyu yiwu hya tsəya dā. Ya, kəja

Ibrahimu a'yi mæl culi sə ənggər kə mai. **41** Səra dərhyi məlna ca nga hya vər mæl.” Ama kə njir Yahudiya na, “Na'ya a'yi wazha mandzagwa mai, tada kəra ara 'ya Hyal nga kərnyi wacu.” **42** Əngwar Yesu anə nda, “Maja abər Hyal ngə dərhyi, hyu cabiya də yiwukur, ara yi shili sara ara Hyal. Ya kəja yi ənggau, nayi shili ar kərda mai, ama naja ngə səwa də. **43** Ara mi nga hyi gəra nggabiya ndər də? Ara nahyi a'yi wu nggari səra yu na mai. **44** Nahyi nə dərhyi shatan ngau, ənga hyu yiwu hya mæl səra dərhyi wu yiwu. Tsu mudlau naja ndər tsa ndə nga ja, ənga naji wu səbə jiri mai, aya jiri a'yi wu ja mai. Ar pəci kəra ji thlar fati, miya gə nda nga ji nana, ara naja ndər thla fati ngau, ənga dəya fati. **45** Ama ara ma yi nar hyi jiri, nahyi wu hənggəri ənga yi mai! **46** Wu pama hyi ya, wa ndəra wu sən vazəya də ənga bika? Ma yi nar hyi jiri, mi ngu də nahyi wu hənggəri ənga yi maya? **47** Kalar ndəra nə Hyal ngau, ju səhimi səra Hyal wu na. Səra də nahyi wu səhimi nyi mai, ara nahyi a'yi nə Hyal mai.” **48** Njir Yahudiya shadəwa nyi, ndə na, “A'yi jiri ənga 'ya, ənggəra 'yi na abər nagə ndər Samariya kəra nyinyau ənga mambəl dəmwa'yi wa?” **49** Əngwar Yesu anə nda, “Nayi a'yi yi ənga mambəl dəmwa'yi mai. Yu ha kəra Dəda, ama nahyi wu ha kəra yi mai. **50** Nayi ngu gal fal anə kərda mai, ama ndə a'yi kəra wu gal anə də, naja ngə ndər mæl numa. **51** Jijiri ənga yu na anə hyi, ma ndəra sədiya ndər də, naji wu tə mai.” (aiōn g165) **52** Ar kəra ndər kau, əngwar njir Yahudiya anə nyi, “Kabəngəkə ja, a sən 'ya abər nagə a'yi gə ənga mambəl dəmwa'yu! Ibrahimu ənga kərnyi a təri ja ba nabi'yar paməpamə tsu, ama əngwar gau, ‘Kalar

ndəra wu hənggəri əŋga ndər dā naji wu tə mai.' (aiōn
g165) **53** Naga ndiya dər'ya Ibrahimu ya? Naja ma a tər
ja əŋga tsu abangau ngə nabi'yar. Ma gə nggani wa nga
ga?" **54** Əngwar Yesu, "Ma yu lə kadakadarkur anə kərda,
kadakadarkur dā a'yi ar viya vanyi sə mai. Dəda, kəra
hyu na abər Hyalər hyi ngau, naja ngu lə kadakadarkur
anə dā. **55** Kwalaga kə nahyi wu sən nyi mai kau, nayau,
yu sən nyi. Ma yi na, nayi wu sən nyi mai, a dər yi ndər
thla fati ənggər nahyi. Ama nayau, yu sən nyi əŋga yu
bələr ndər nyi. **56** Dərhyi Ibrahimu a cagulir ja gagadau
aga ja lari pəci dā, a lar ja əŋga hucə pipida gagadau."
57 Əngwar njir Yahudiya anə nyi, "Nagə ndəra gərə kar
fa təfukumunyi, gu na abər a lar gə Ibrahimu ya?" **58**
Əngwar Yesu, "Jijiri nga yu na anə hyi, kadivira nja ya
Ibrahimu a'yi yau." **59** Ənggərə ndə nggar ndər kau, ba
ndə dədəməri tsəka ndu yiwu nda vavakəya nyi, ama kə
Yesu gwadənəkər. Ba ji biya sara wu ki Hyal.

9 Ənggərə Yesu a vər tərabiya, kə ji lari vanyi ndə kəra
nji yabiya nyi ləfau. **2** Kə zəmbəlma nyi'yar yiwa nyi,
"Maləmə, bikə wa ngə məliya nji yabiya ndə kə ləfa?
Bikə nyi əndəga nə njir ya nyi ya?" **3** Kə Yesu shadəwa
nda, "A'yi bikə nyi mai əŋga a'yi bikə njir ya nyi tsu mai,
ama sə kə dərəkər aga dənama nə Hyal a cabiya kər wu
nggyabiya nyi. **4** A dər tsa'a mənə dumwa əŋga məl
thlər nə ndəra səwa dā, ma tsu puci, ara vu'yi wu shili,
kəra ndə a'yi kəra sən məl thlər mai. **5** Ma tsu yi a'yi wu
duniya, nayi ngə mbəmbəl nə duniya." **6** Ayukudā ji nana
abangau, kə ji təfər tuli a gyiwu 'yi, ba ji dzəguri 'yi'ya nyi,
ba ji təbəri, ji bəsiya ar liya nda nyi. **7** Əngwar ja anə nda

nyi, “Ma'yi ga gwa cina bama gau a gu fa'a Səliwamu.” (Ca ngə Səsau). Kə ndə kə ma'yi ji gwa cina bama ja, kə ji sha shili ju lar sau. **8** Kə təwul nyi'yar ənga njira tsəliya lari nyi a vər kədi dədəməu, na, “A'yi ndə kə ngu nggya ənggau, ju kədi ta wa?” **9** Əngwar alenyi nji, “Naja ngau.” Əngwar alenyi nji tsu, “Awau, ndər pa nyi ngau.” Ama, naja ənga kərnyī dumwa ənga na, “Nayi ngau pakatəu!” **10** Kə ndə yiwa nyi, ndə na, “Ya, lagu mani ngə liya gə kə paha?” **11** Əngwar ja, “Ndə kə nju ngga ənga Yesu kau, ngə dzəgur 'yi'yi ənga tuli, kə ji bəsiya ar liya yau. Kə ji na anə dā, ‘Ma'yi a gu fa'a Səliwamu ga gwa cina bama gau.’ Ba yi ma'yi, yi gwa cina bama, ba yi lar sau.” **12** Əngwar nda anə nyi, “Əmani ngə ndə ka?” Əngwar ja, “Nayi wu səni mai.” **13** Kə ndə həri ndəra nji yabiya ləfə ta a ndəra njir Farisi. **14** Arya pəcir Bəlsar ngə Yesu təfər tuli kəra ji dzəgur 'yi'yi əni, kə ji pahəna liya ndə kau. **15** Agabangau, kə njir Farisi tsu yiwa nyi, lagu kəra ji uya, ju lar sau. Əngwar ja anə nda, “Ji bəsiya tsəkwaḃə kəra ji dzəguri ar liya yau. Yi ma'yi yi gwa cina bama yau, ba yi lar sau.” **16** Əngwar alenyi njir Farisi, “Ndə kə a'yi sara ara Hyal mai, arya naji wu bəla pəcir Bəlsar mai.” Ama alenyi nju na, “Abari ngə ndər bikau a sən məliya najaka sə dədəgura?” Kə ndə təkəbiya dzau. **17** Kə ndə bəra shabiya dzə a ndəgya ndə ləfə ta, ndə na, “Mi sərə gu na ar kəra ndə ka, kəja liya gə nga ji pahəna?” Əngwar nda nyi, “Naja nabi ngau.” **18** Njira nggurəm nə Yahudiya, a'yi hənggəri abər ndə kə dədəmə ləfə nga ja mai, kəl ta ndə səwa nja nggar nda njir ya nyi. **19** Ndə sa yiwa nda, “Zər hyi ngə ndə kə ya? Naja nga hyi na nji ya nyi ləfə ta

ya? Ya, lagu mani nga ju lar sə kabangəkə ka?” **20** Əngwar njir ya nyi anə nda, “‘Yi wu səni abər zər ‘ya ngau, ləfə nga nji ya nyi. **21** Ama ənggəra ju lar sə kabangəkəu, ənga tara wa ngə pahəna liya ja, na‘yu səni mai. Yiwa nya mau, fa nyi a kari aga ja ndər ənga kərnyi.” **22** Njir ya nyi ndər abangau ara hivər njira nggurəm nə Yahudiya, ara ndə mbiya miya abər kalar ndəra hənggəri abər Yesu ngə Kərsiti, ba nja kədləbiya nyi sara wu vir dəbə dzə njir Yahudiya. **23** Ca ngə sərə də njir ya nyi na, “Fa nyi a kari, hya yiwa nyi.” **24** Kə ndə bəra ngga ndəra nji yabiya ləfau nə məthləkura nyi, ndə na anə nyi, “Nana sərə jiri wu mwar Hyal. Na‘ya ‘yi wu səni abər ndə kau, ndər bikə ngau.” **25** Kə ji şadəwa, ji na, “Tara ndər bikə nga ja ənga ndər bikə nga ja mai, nayi wu səni mai. Sərə yu səni ca ngə dədəmə ləfə nga yau, ama kabangəkə yu lar sau.” **26** Kə ndə bəra yiwa nyi, ndə na, “Mi nga ji məliya nga? Lagu mani nga ji pahəna liya ga?” **27** Kə ji şadəwa nda, ji na, “A nar hyir yi tsu kadəu, ama nahyi səhimi mai. Mi ngə də hyu bəra yiwa də? Hyu yiwu hya də zəmbəlma nyi‘yar ətsu ya?” **28** Kə ndə nggənggəlna nyi, ndə na, “Nagə ngə zəmbəlma nyi sə ngau, ama na‘ya zəmbəlma Musa nga ‘ya. **29** Wu sən ‘ya abər Hyal ndər ənga Musa, ama ndə kau, na‘yu səni vira ji şili sara ndari mai.” **30** Kə ji şadəwa nda, ji na, “Kəja mə sə dədəgur ja! Nahyi səni vira ji şili sara ndari mai, ama kəja ja pahənar liya yau! **31** Namən wu səni abər Hyal a‘yi wu nggari kədi nə njir bikə mai. Ama ju səhimi kədi nə njira wu dləvə nyi ənga ndu məl sərə ju yiwu nda məl. **32** Mbar dzəgwar duniya, ndə a‘yi kəra saya nggari abər nji pahəna liya ndəra nji ya

nyi ləfə mai. (aiōn g165) **33** Ma ndə kə a'yi sara ara Hyal mai, sə a'yi ju sən məliya mai.” **34** Kə ndə shadəwa nyi, ndə na, “Nagə ndəra nji yabiya wu bikau, gu yiwu ga highibau anə 'ya?” Ba ndə kədləbiya nyi a biya sara wu umbwa daḅə dzə njir Yahudiya. **35** Yesu nggari abər ndə kədləbiya nda nyi a biya. Ba ji thləwa nyi, ji yiwa nyi, “A hənggər gə ənga Zər Ndə ya?” **36** Əngwar nda nyi anə nyi, “Wa nga ja, Maləmə? Nar ḁa aga ya hənggər ənga ja.” **37** Kə Yesu shadəwa nyi, “A lar nyir gau, naja nga vər ndər ənga gə kau.” **38** Kə ndə kə na, “Thlagəu, a hənggər yau,” ba ji dləvə nyi. **39** Əngwar Yesu anə nyi, “Aga numa nga yi shili wu duniya, aga njira ləfau nda lar sau ənga njira wu nggani ndu lar sə tsu nda ḁa ləfau.” **40** Ənggəra alenyi njir Farisi kəra ənga ja nggari abangau, kə ndə na anə nyi, “Mi? Gu yiwu ga na abər na'ya ma, nji ləfə ya?” **41** Əngwar Yesu anə nda, “Maja abər ləfə nga hyi wacu, nahyi a'yi ənga bikə mai. Ama ta hyi na abər hyu lar sau, ca ngə ḁa bikər hyi a nggyari ənga hyi.

10 “Jiri nga yu na anə hyi, kalar ndəra a'yi vu dləma lagu miyar gwa nyi mai, ama ji vu lagu ya dləma, naja ndər həl ngau ənga ndər ḁa lagu. **2** Ndəra vu lagu miyar gwa nə dləma, naja ngə ndər ḅəla təmahəu. **3** Ndər ḅəla dləma wu pahəna nyi miyar gwa nə dləma, ba ja vwau. Təmahə tsu ndu səya nyi himi. Ju ngga təmahə nyi ənga thləməər nda, ba ja ləbiya nda a biya. **4** Ayukudə ji fa'abiya təmahə nyi a biya patəu, ba ja ma'yi a dumwar nda, ba təmahə nyi a nu nyi ara ndu sən ḁaha ja. **5** Ama nandə wu nu məthləpi mai, kəl ma, nda hwi ara ja, ara nandə wu sən ḁaha məthləpi mai.” **6** Yesu nar nda najaka karapau, ama

nandə nggabiya səra ju na anə nda mai. 7 Agabangau, kə Yesu bəra na anə nda, “Yi wu nar hyi jirkura nyi, nayi ngə miya lagu vu dləma təmahəu. 8 Patər njira dla divira yi shili, njir həl ənga njir də lagu ngau, ama təmahə a'yi səya nda himi mai. 9 Nayi ngə miya lagu vu dləma, kalar ndəra vu lagu də ju uya mbəda. Ju vwau ənga ju biya, ba ja biya uya vir səm sər səm. 10 Ndər həl wu shili wacu aga sa həl ənga sa tsa ba aga sa ndza sau. Ama nayi yi shili aga nda uya pi, pi kəra nyinyi gagaɖau. 11 “Nayi ngə ndər bəla kəra mənəhəu. Ndər bəla kəra mənəhəu wu lər piya ja arya təmahə nyi. 12 Ndəra nji həri aga bəla, naja a'yi thlagər təmahə mai. Ma ji lari ufwar vuwa a vər shili, ba ja hwinakər ja piyari nda. Ba ufwar vuwa kakathlər təmahəu ba ja tətəlna kəra nda. 13 Ndəra nji hər kau, ju hwinakər ara təmahə a'yi nə nyi mai, ənga tsu dza'wu nyi a'yi ənga nda mai. 14 “Nayi ngə ndər bəla kəra mənəhəu, yu sən təmahə də ənga təmahə də wu sən də tsu. 15 Kakalə ənggər kəra Dəda wu sən də, nayi tsu yu sən Dəda. Nayi tsu yu ləri piya yau, arya təmahə də. 16 A'yi yi ənga alenyi təmahə kəra a'yi nda wu dləma kə mai. Kəl ya shili ənga nda tsu. Nanda ma ndu nda səhimi səra yu na, ənga ndu də tsəkə'yi zəməu ənga ndər bəla zəmə pir. 17 Səra də Dəda wu yiwu də ngau, ara yu lər piya yau, aga ya bəra shabiya nyi a shili wayu. 18 Ndər sən həbiya piya yi a'yi mai, kəl nayi nga sən lər sə də. Dənəma nə ləri ənga shabiya nyi a shili a'yi ara yau. Dladə kəra Dəda ləri anə də ngau.” 19 Arya ndər kə ngə njir Yahudiya bəra təkəbiya dzə wayu. 20 Nji gangəu wu pama nda wu na, abər, “Naja ənga mambəl dəmwa'yu, ənga ju thləkau. Mi

ngə dā hyu səya nyi himiya?” **21** Ama əngwar alenyi nji, “Ndər kə a'yi ndər nə ndəra ənga mambəl dəmwa'yi ngə mai. Ndəra ənga mambəl dəmwa'yi a sən pahəna liya ndə ləfə ya?” **22** Kə pəcir mini nə fə barka ar kəra Ki Hyal shili, a vu Urshalima. Ar pəcir fwahəu ngə səkə dərəkər. **23** A gwu Ki Hyal kau, Yesu a vər bəbəu ar vira nju ngga ənga dalaḡagəu nə Solomanu. **24** Kə njir Yahudiya kəra zəwari nyi na, “Ba'anuwə nga gu piyari 'ya wu kuthla? Ma nagə ngə Kərsiti nar 'ya ar babal.” **25** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “A nar hyir yau, ama nahyi hənggər nə mai. Sə dədəgur kəra ya vər məl wu thləmər Dədə nga vər ndər ar kəra yau. **26** Ama nahyi hənggər əni mai ara nahyi a'yi hyi təmahə dā mai. **27** Təmahə dā ndu səhimi dāha yau. Yu sən nda ənga ndu nu dā. **28** Yu nə nda pi gəra kudəu, ənga nandə wu sa mai. Ndər sən mbəliya nda sara wu tsa yi a'yi tsu mai. (aīōn g165, aiōnios g166) **29** Dədə kəra nə dā nda a ndiyar kalar ndə ənga dəgaləu. Ndər sən mbəliya nda sara wu tsa ja a'yi mai. **30** Nayi ənga Dədə nji zəmə nga 'ya.” **31** Kə njir Yahudiya bəra fa'ari tsəka aga nda tsəya nyi ənga tsəka vavaka. **32** Kə Yesu na anə nda, “A canə hyir yi sə dədəgur gangə gagaḡau sara ara Dədə, arya mani wu pama nda nga hyu gal tsa dā ənga tsəka vavaka ka?” **33** Əngwar njir Yahudiya anə nyi, “Na'yu gal tsa ngau ənga tsəka vavaka arya sə mənəhəu kəra gə məlna kə mai, ama arya ndər nə dida Hyal kəra gu na. Nagə ndə ngə wacu, ama gu yiwu ga kakalər kərngau ənga Hyal.” **34** Yesu shadəwa nda, ji na, “A'yi tsətsəfə nga nyi wu dladər hyi, abər Hyal na, ‘Nayi na, nahyi hyal'yar ngə’ wa? **35** Wu sən mən abər ndər tsətsəfə nə Hyal wu

thla fati mai. Ma Thlagə na abər njira dləwuri ndər nyi 'hyal'yar nga nda,' 36 ara mi nga hyu dā dā abər yi ndər nə dida Hyal, arya yi na, 'Zər Hyal nga ya'? Nayi ndəra Tada cadəbiya, aga ja səwa dā a shili wu duniya. 37 Ma a'yi sərə Dədə wu məl nga yu məl mai, hya sara hənggəri ənga yi mai. 38 Ama ma sərə Dədə wu məl nga yu məl, alaga nahyi gərə hənggəri ənga yau, hya hənggəri ənga sə dədəgur kərə yu məl. Lagu kau, nga hyu səni ənga nggabiya abər Dədə wu yau ənga nayi wu Dədə." 39 Kə ndə bəra nərdzau aga nda mbar Yesu, ama kə ji mbəliya dzə sara wu tsa nda. 40 Kə Yesu bəra sha a biyar ya dəl Urdənu, a biyar vira Yahwana dzəguya məl babətizəma ari. A ndəna nga ji nda nggya. 41 Kə nji gangəu nu nyi a shili. Kə ndə dumwa ənga na, "Alaga kə Yahwana a'yi saya məliya sə dədəgur kə mai kau, ama kalar sərə ji nana ar kərə ndə kə jiri nga nyi patəu." 42 Ar vi kə tsu ngə nji gangə hənggəri ənga Yesu.

11 Vanyi ndə a'yi kərə nja ngga ənga Liyazaru kərə dā gərə ngga. Naja sara wu məlmə Bethlani, məlmə gə Maryamu ənga kwamə nyi Marthla. 2 Maryamu kau, kərə zamə nyi Liyazaru gərə ngga kau, naja ngə saya pənggər nyi mal kisə anə Thlagə ənga ji bəsiya hya ja ənga shishir kərə ja. 3 Kə kwamə nyi'yar səwa nyi cama anə Yesu, ndə na, "Thlagəu, ndə ta gu yiwu ta a'yi ngga mai." 4 Ənggərə Yesu nggari abangau, ba ji na, "Shiləgə kə wu tsəya nyi mai, ama aga ja shili ənga kadakadarkur anə Hyal ənga anə Zər nyi." 5 Ara yiwu dzə a'yi ara Yesu anə Maryamu ənga Marthla ba zamər nda Liyazaru. 6 Ama alaga abangau ta ji nggari abər Liyazaru a'yi ngga

mai, kə ji bəra nggya nə pida məthlə ar vi ta. 7 Kə ji dzəgwa na anə zəmbəlma nyi'yar, “Bəgə mənə bəra sha a vu 'yi'yir Yahudi.” 8 Kə zəmbəlma nyi'yar na anə nyi, “Maləmə, a'yi bəliya sar mai ngə njir Yahudiya wu gal nda tsi ngau ənga tsəka vavaka, ya, ga bəra yiwu ga sha a vuna tsu ya?” 9 Kə Yesu shadəwa nda, “A'yi saka kumo apə məthlə ngu pəkə wa? Ndə a sən thlər hi əpuci ma ju bə mai, ara ju lar sə camə ara mbəmbəl nə pəci. 10 Kəl ma ji bə əvu'yi nga ju thlər hi, ara mbəmbəl a'yi mai.” 11 Ayukudə Yesu nana ndər'yar kau, ba ji dumwa ji na, “Bazhir mən Liyazaru a gwari wu ghanyi, ama ma'yi nga yi aga ya nda hyabiya nyi sara wu ghanyi.” 12 Əngwar zəmbəlma nyi'yar anə nyi, “Thlagəu, ma ju ghanyi, ju nda də jaməu.” 13 Səra Yesu wu na abər Liyazaru a təri, ama ma zəmbəlma nyi'yar wu nggani ghanyi nə bəlsar nga ja a gwa. 14 Kə ji dzəgwa nar nda ar babal, abər, “Liyazaru a təri. 15 Nyinyi nga yi ənga hudə pipida arya a'yi yi a ndəna mai, aga hya mbərsa. Ama bəgə mənə ma'yi a ndəgya ja.” 16 Kə Toma, ndəra nju ngga ənga bili, nar nyi anə alenyi zəmbəlma'yar, “Bəgə mənə ma'yi mənə vuwa tə ənga ja.” 17 Ənggəra Yesu shili, ba ji sa nggari abər Liyazaru a pidar ja fodə wu hu. 18 Bethlani ləhə nga ja wu dzər Urshalima, a'yi kari miyal məthlə mai. 19 Njir Yahudiya gangəu ngə shili aga nda sa pəlna pəli anə Marthla ənga kwamə nyi Maryamu arya tər zamər nda Liyazaru. 20 Ənggəra Marthla nggari abər Yesu a vər shili, ba ji ma'yi, ji biya dləwuri nyi, ama Maryamu nə nyi, ba ji nggya wu ki. 21 Kə Marthla nar nyi anə Yesu, “Thlagəu, ma ja abər gə nda də a'yi ənggau, zamə də

a'yi tē mai. **22** Alaga kabangəkau, yu sēni, abər, Hyal wu sən nē ngau sēra gu kēdi ara ja.” **23** Əngwar Yesu anə nyi, “Zamə ngau wu bēra hya'ari.” **24** “Angə,” kə Marthla shadəwa nyi, “A sən yi ju nda hya'ari ma nji tətəu, wu nda hya'ari ar kuḏiyar duniya.” **25** Əngwar Yesu anə nyi, “Nayi ngə hya'ari sara vir tau ənga nayi ngə pi. Kalar ndəra hənggəri ənga yau, ju bēra ḏa a'yi ənga pi alaga ji tau. **26** Ndəra a'yi ənga pi wu yau, ənga ji hənggəri ənga yau, naji wu tē mai. Marthla, a hənggəri gə abangə ya?” (aïōn g165) **27** Marthla shadəwa nyi, ji na, “Angə, Thlagəu, a hənggəri yi abər nagə ngə Kərsiti, Zər Hyal kəra a vər shili wu duniya.” **28** Ayukudə ji nana abangau, ba ji ma'yi a vu ki, ji vuwa nggar kwamə nyi Maryamu, ji na anə nyi ar ḏəwa, “Kəja Maləmə a biya ja vər yiwa ngau.” **29** Ənggəra Maryamu nggari abangau, ba ji hya'ari ənga kusa, ji ma'yi a ndəra ja. **30** Ar pəci kau, tsu Yesu gəra vu huḏa mələmau, tsu ja ar vira Marthla thləwa nyi ar ta. **31** Ənggəra njir Yahudiya kəra a vu ki ənga Maryamu ndu fə ḏəfu anə nyi lari ənggəra ji biya ənga kusa, ba ndə nu nyi a biya ma ndu nggani ndar hu nga ja aga nda tiwi a ndəna. **32** Ənggəra Maryamu biya thləwa vira Yesu ari, ba ji dla wu mwa nyi, ji na, “Thlagəu, ma ja abər gə nda ḏa a'yi ənggau, zamə ḏa a'yi tē mai.” **33** Ənggəra Yesu lari nyi a vər tiwi ənga njir Yahudiya kəra shili ənga ja vər tiwi tsu, kə sə kə tē Yesu wu ḏəfuwa ja gagadau. **34** Əngwar ja, “Əmani, nga hyi haḏəna nya?” Əngwar nda anə nyi, “Thlagəu, a ndə ga sa lari.” **35** Kə Yesu pəna sələm. **36** Agabangau, kə njir Yahudiya na, “Lara mau ənggəra ju yiwu nyi!” **37** Ama kə alenyi nju pama nda na, “Naja

ndəra pahəna liya ndə ləfə ta, a'yi ja ənga dənəma nə kar
nyɪ ara tə wə?" **38** Kə sə kə də tədəbə anə Yesu wu dəfuwa
ja, kə ji bə dzə a ndar huwa nyi. Hu kau, thləl ngau a
vu mau, kəra nji hədiya miya nyi ənga tsəka dəgaləu.
39 Əngwar Yesu, "Həna mə tsəka kau." Əngwar Marthla
kwamiya ndə tətə anə nyi, "Ama Thlagəu, kabangəkə
ju shuni kərakəraməu ara a məliyar ja pida fodə wu hu
kau." **40** Kə Yesu na anə nyi, "A'yi yi nar ngau abər ma gə
mbərsa, gu lari kadakadarkur nə Hyal wə?" **41** Kə ndə
həna tsəka nyi. Kə Yesu tsamə dəməlmau, kə ji na, "Tada,
yu usaku ngau ara a nggar dər gau. **42** Wu sən yi abər
gu nggar də cumu, ama yi na abangau aga nji kə tata'yi
wu dzə də kau, nda hənggəri abər nagə ngə səwa də."
43 Ənggərə ji nana abangau, kə Yesu hya'ana dāhəu, ji
ngga, "Liyazaru, bə səbiya!" **44** Kə ndə tətə nyi səbiya,
tsa ja ənga hya ja mbamba ənga pa'wa hədə ndau, ba
pa'wa kəra zəwar bama ja. Kə Yesu na anə nda, "Pəlna nya
mau, ja ma'yi sə nyi." **45** Arya sə kə də kau, njir Yahudiya
gangəu kəra shili əgya Maryamu lari sə kə Yesu məlna
kau, ba ndə fuwa mbərsar nda wu ja. **46** Ama kə alenyi
nju pama nda ma'yi a ndəgya njir Farisi, ndə nda nar nda
səra Yesu məliya. **47** Agabangau, kə pubu dədəgal'yar
ənga njir Farisi nggəya dəbə nə njir pathla. Əngwar nda,
"Mi nga mənə vər mələ? Kəja ndə kau, kəl dumwa nga
məl sə dədəgur paməpamə gangəu. **48** Ma mən piyari nyi
ji dumwa abangau, kalar ndau, wu nda hənggəri ənga
ja. Njir Roma a dzəgwa shili nda sa mbəliya ki Hyalər
mən ənga 'yi'yir mən." **49** Ama kə pathlə wu pama nda,
ndəra nja ngga ənga Kayafasu, ndəra naja ngə pubu kəra

ndiya ənga dəgal wu fa ta, ndər, ji na, “Nahyu sən sərə hyu ndər ar kəri mai. **50** A dər tsa'a vanyi nda tə arya nji patəu, ara nji patə a sara sanakər, a'yi hyi nggabiya abangə wa?” **51** Ndər kau, Kayafasu a'yi nana ənga yiwu kərnyi mai, ama ar viya pubu kərə ndiya ənga dəgal wu fa ta nga ji nana sərə mambəl cabiya nyi abər Yesu wu nda tə arya njir Yahudiya, **52** ənga a'yi arya njir Yahudiya wacu mai, ama aga ja kabiya wazha Hyal kərə tətəlnakər a ndu duniya, aga nda dā nji zəməu. **53** Mbar ar pəci ta nga ndu gal lagu kərə nda sən tsəya Yesu. **54** Agabangau, tsu Yesu wu ɓau ar babal wu pama njir Yahudiya mai. Ba ji biya ji ma'yi a ndar vira ləhəu wu dzər tagə mashi, a ndu vanyi zər məlmə kərə nju ngga ənga Ifrayimu, a ndəna ndə nggya əkkə'yi zəmbəlma nyi'yar. **55** Ənggərə mini nə lardur nə vəlbiya a dər ləhəu, kə nji gangəu hya'ari sara wu məlmə yidəɗə a du Urshalima aga nda vuwa cina dzə ənggərə dladə nana kadivira lardur vəlna. **56** A vuna, ndə dumwa ənga gal Yesu, tata'yi nda a vu ki Hyal, ndu yiyiwa kərnda, ndu na, “Mi nga hyu nggana? Ju shili wu mini kə ya?” **57** Kabangəkau, pubu dədəgal'yar ənga njir Farisi a fiyar nda ndər anə nji abər kalar ndəra lari Yesu, nja nar nda ənga kusa aga nda mbar nyi.

12 Mini nə lardur vəlbiya a hyiri pida kwa, ngə Yesu shili wu Bethlani, məlmə kərə Liyazaru a gwa, ndəra Yesu hya'ana sara vir tə ta. **2** Ənggau, nji məliya nyi sər səm nə wagəu. Marthla ngə təkə sər səm kau, Liyazaru pathlə ja wu pama njira vər səm ənga ja. **3** Kə Maryamu həri pəla nə mal kisə kərə nji məl sara wu nardu, kərə nju dəl ənga gənna gangəu. Ji sa pər nyi ar hya Yesu, kə ji

bəsiya nyi ənga shishir kəra ja. Kə ki kəra nda a gwa nyi
 ənga shuni burdi kau. **4** Ama kə pathlə sara wu pama
 zəmbəlma nyi'yar kəra nju ngga ənga Yahuda Isikarayoti,
 ndəra wu nda sa thləna hya ja, na, **5** “Mi ngə də nji a'yi
 dəlna burdi kə ənga gənna gangə (gənna nə pəkə nə
 nji gharu makəru) nja nə nyi gənna nyi anə nji dādali
 maya?” **6** Yahuda na najaka ndər a'yi ara ju yiwu nji
 dādali mai, ama ara naja ndər həl ngau. Naja ngə ndər
 səbə pərki nə gənna, ənga ju dləwar kərnyə ənga sərə
 a gwa. **7** Kə Yesu na, “Piyari nya mau, ji fiya burdi kə
 aga pəcir hədə də. **8** A'yi hyi əkkə'yi nji dādali cumu,
 ama a'yi hyi ənga yi cumu mai.” **9** A'yi bəliya sar mai,
 kə dlamir njir Yahudiya nəri abər Yesu a ndəna, ba ndə
 shili. Shilir nda a'yi aga nda lar Yesu wacu mai, ama aga
 nda lari Liyazaru, ndəra ji hya'ana sara vir tə ta. **10** Kə
 pubu dədəgal'yar gal lagu kəra nda sən tsəya Liyazaru
 ətsu. **11** Ara arya sərə də ənga Liyazaru ngə njir Yahudiya
 gangəu shabiya nda yi, ba ndə hənggəri ənga Yesu. **12**
 Əzəgəkura nyi kə dlamir nji gangəu kəra dla wu mini kə
 nggari abər Yesu a mbar lagu a vu Urshalima. **13** Ənggau,
 kə ndə bələr hyali hyifa ndə mə'yi a biya dləwu nyi, ndu
 wau ndu na, “Fal a dəri anə Hyal!” “Barka anə ndəra dla
 wu thləmər Thlagəu!” “Barka anə tələr njir Izirayila!” **14**
 Ta Yesu uya zər kwara, ba ji dari, ənggərə nji tsəfəri abər,
15 “Ga sara hivər mai, nagə culi Səhiyona. Kəja tələr hyi a
 vər shili, a'yi nggya a dar ya zər kwara.” **16** Tanggərma
 zəmbəlma nyi'yar a'yi nggabiya sə'yar kə kwatahə mai.
 Ama ayukuda kadakadarkur nə Yesu nyabiya dzə nga ndə
 dəngari abər tsətsəfə ngə sə'yar kə ar kəra ja, ənga kalar

səra nji məl anə nyi aga nyabiya səra tsətsəfə nga nyi. **17** Njira a'yi ənga ja, ar pəci kəra ji ngga Liyazaru sara wu hu ta, ənga ji hya'ana nyi sara a vir tə ta, kə ndə dumwa ənga tətəlna səra Yesu məliya. **18** Ca ngə səra də, nji gangəu, ndə biya ndə biya thləwa nyi ara ndə nggari sə dədəgur kəra Yesu məlna. **19** Kə njir Farisi na anə kuvwar nda, “Lara mau, namən səmku təlkur mai, alaga kushu, kəja patər duniya a shari ndu nu nyi!” **20** Wu pama njira shili aga mini kau, alenyi nji a'yi kəra njir Gərikə ngau. **21** Ndə shili ara Fəlipəu, ndər Bethlesaida wu Galili, ndə sa yiwa nyi, “Mələmə, 'yi wu yiwu 'ya lar Yesu.” **22** Kə Fəlipəu ma'yi ji nda nar nyi anə Andərawusu, nanda məthlə kə ndə ma'yi ndə nda nar nyi anə Yesu. **23** Kə Yesu shadəwa nda, ji na, “Pəci a dəri kəra nja kyaga ləri kadakadarkur anə Zər Ndau. **24** Ənga jiri nga yu na anə hyi, ma culi uhi a'yi tədə a gyiwu 'yi ji diya mai, ju nggya kəl naja. Ama ma ji diya, ju puwa li, ba ja hə kər dəgaləu. **25** Kalar ndəra wu yiwu piya ja, ju nda tini. Ndəra gəra yiwu piya ja wu duniya kau arya yau, ju nda uya pi gəra kudəu. (aiōnios g166) **26** Kalar ndəra wu məl thlər anə də, kəl ja nu də ənga jirkur. Vira ya ri a ndəna ngə ndər məl thlər anə də tsu. Dədə wu nda nə nyi dəgalkur anə ndəra wu məl thlər anə də. **27** “Kabangəkau, kəja tədəbə ngə dəfuwa yau. Ya, mi nga ya sən na? Ya na, “Tada, kətiya də ara pəci kə ya?” Awau, aga culi pəci kə nga yi shili ar pəci kau. **28** Tada, nə nyi kadakadarkur anə thləmə ngau.” Kə dāhəu shida sara dəməlmau, “A nə nyir yi kadakadarkur anə thləmə də, ənga yu bəra nə nyi kadakadarkur wayu.” **29** Ənggəra njira tata'yi a ndəna nggar dāhə kau, kə ndə na, “Dlədə

ngau.” Əngwar aleniyi nji, “Waladi ngau, ngə ndər anə nyi.” **30** Kə Yesu na anə nda, “Dahə kə shili aga hyi nga nyi, ama a'yi aga yi mai. **31** Kabangəkə ngə pəcir numa anə duniya, kabangəkə nga nju kədləbiya ndər səm təlkur ar kəra duniya a biya. **32** Ama nayau, ayukudə nji hər də sara gyiwu 'yi a dəməlmau, yu nda nggar nji a shili ara kərdə.” **33** Yesu nana abangau aga ja cabiya culi tə kəra ju nda tau. **34** Kə dlamir nji nar nyi anə Yesu, “‘Yi nggabiya wu dladə abər Kərsiti wu də ənga pi ba'anuwa. Ya, mi ngə də gu na, ‘Kəl nji hər Zər Ndau a diya?’ Wa ngə Zər Ndə ka?” (aiōn g165) **35** Kə Yesu shadəwa nda, “Mbəmbəl kə wu nda nggya ənga hyi nə pəci kushu wacu. Ba mau ənga mbəmbəl kəra a'yi ara hyi, kadivira kuthla shili. Kalar ndəra wu bəu wu kuthləu naji wu sən vira ju ma'yi a ndari mai. **36** Ma mbəmbəl kə a'yi tsu ənga hyi, hya fuwa mbərsar hyu mbəmbəla nyi, aga hya də wazha mbəmbəl.” Ayukudə ji kudəna ndər kau, ba ji ma'yi, ji nda mbunakər ara nda. **37** Alaga ayukudə sə dədəgur paməpamə kəra Yesu məlna wu mwar nda, nandə mbərsa ənga ja mai. **38** Najakə dərəkər aga ja nyabiya sərə nabi Əshaya nana, “Thlagəu, wa ngə hənggəri ənga sərə mən nana, ənga anə wa, ngə dənama nə Thlagə cabiya dza?” **39** Ca ngə məliya nandə sən mbərsa mai, ənggər kəra nabi Əshaya nana ar vanyi vi, abər, **40** “Ji məliya nda ndə də ləfau, “Ji məliya dəfuwa nda də bəbalu, Ara nda sara lari sə ənga liya nda, ənga nda nggabiya ənga dəfuwa nda, kəra wu sən shabiya nda a shili ara yau, aga ya shiləgəbiya nda.” **41** Nabi Əshaya nana abangau, ara ji lari kadakadarkur nə Yesu kəra wu nda cabiya dzau, ənga ji ndər ar kəra ja. **42** Alaga

abangə ma, nji gangəu mbərsa ənga Yesu, patə əkkə'yi aleniyi njira nggurəm nə Yahudiya. Ama nandə sən biyar babal mai, ara hivər njir Farisi nda sara kədləbiya nda sara wu umbwa daḅə dzə njir Yahudiya. **43** Ara ndu yiwu fal sara wu miya nji a ndiya sara wu miya Hyal. **44** Kə Yesu hya'ana dahəu ji na, “Kalar ndəra mbərsa ənga yau, ənga yi nga ji mbərsa waci mai, ama ənga ndəra səwa ḁa. **45** Kalar ndəra wu lar ḁa, ju lari ndəra səwa ḁa. **46** Yi shili wu duniya ənggər mbəmbəl, aga kalar ndəra hənggəri ənga yau, tsu ju nggya wu kuthləu mai. **47** “Kalar ndəra nggari highiḁə ḁa, ama naji ḅəlari mai, a'yi nayi ngu nda məl numa anə nyi mai. Ara nayi a'yi shili aga sa məl numa anə duniya mai, ama aga duniya uya mbəḁau lagu ḁa. **48** Ndəra piyari ḁa, ji nggəl ara dləwu ndər ḁa, a'yi ja ənga ndəra wu nda məl numa anə nyi. Ndər ḁa, kəra yi nana, naja ngu nda məl numa anə nyi ar pəcir kuḁiyar duniya. **49** Səra yu na a'yi sə kərḁa mai, ama Dəḁa ndəra səwa ḁa, naja ngə nar ḁa səra ya na ənga ndər kəra yu ndər. **50** Yu səni abər ndər nyi ngu shili ənga pi gərə kuḁau. Agabangə səra yu na, səra Dəḁa nar ḁa ya na ngau.” (aiōnios g166)

13 Pəcir mini nə lardur nə Vəlna a shiliri ləhəu ənga Yesu ənga kərnyi a sənbiyari abər pəci nyi a ḁari ləhəu aga ja sha a dara ḁənyi. Yesu a cabiyar ja yiwukur nyi anə nji nyi wu duniya, kəl ta ji cabiya nda yiwukur nyi ba'anə kuḁiyar piya ja. **2** Ar pəci kəra Yesu əkkə'yi zəmbəlma nyi'yar a vər səm sər səm nə wagəu, shatan a fuwari wu ḁəfuwa Yahuda Isikarayoti zər Simanu aga ja thləna hya Yesu. **3** Yesu wu səni abər Tada a fuwari kalar sə wu tsa ja, ənga ju səni abər sara dəgya Hyal nga ja, ənga tsu

a dɔgya Hyal nga ju bɔra nda sha. **4** Ar pɛci kɛra nda vɛr sɛm sɛr sɛm, kɛ Yesu hya'ari ji zɛfɛna lɛgutɛ nyi, ba ji hɛri sɛr bakɛ nyi, ba ji mbiya ar sara ja. **5** Ayukudɛ kau, kɛ ji puwa 'yimi a gwu cala ba ji dzɛguya ci hiya zɛmbɛlma nyi'yar ɛni. Ju dɛ dɛ hiya nda ɛnga sɛr bakɛ kɛra ji mbiya wu sara ja. **6** Kɛ Yesu shili ɛgya Simanu Biturusu, kɛ Biturusu na anɛ nyi, “Thlagɛu, nagɛ ngu ci hiya yi ya?” **7** ɔngwar Yesu anɛ nyi, “Nagɛu nggabiya sɛra yu mɛl kabangɛkɛ mai, ama gu nda nggabiya a ndu mwa.” **8** ɔngwar Biturusu anɛ nyi, “Awau, nagɛ wu ci hi anɛ dɛ ndangɛ mai.” Kɛ Yesu shadɛwa nyi, “Ma nayi a'yi cina hya gɛ mai, nagɛ a'yi nɛ dɛ mai.” (aĩɔn g165) **9** ɔngwar Biturusu anɛ nyi, “Thlagɛu, ma abangɛ ja, a'yi hiya yi nga ga ci waci mai, ama ga dabɛri ɛnga tsa yau ba kɛra yau!” **10** ɔngwar Yesu anɛ nyi, “Ndɛra a pɛrnar pɛr, a dɛr ja cicau, kɛl ci hi nga ju yiwu wacu ara dza ja patɛ cici nga nyi. Nahyi cici nga hyi, ama a'yi patɛkura hyi mai.” **11** Ara ju sɛni ndɛra wu nda thlɛna hiya ja. Ca ngɛ dɛ, ji na, “A'yi papatɛkura hyi ngɛ cici mai.” **12** Ayukudɛ ji cina hiya nda patɛu, kɛ ji har lɛgutɛ nyi, ba ji bɔra sha a ndar vir nggya nyi. Kɛ ji yiwa nda, ji na, “A nggabiyar hyi sɛra yi mɛliya hyi kɛ ya?” **13** Hyu ngga dɛ Malɛmɛ ɛnga Thlagɛu, kakalɛ nga nyi, ara ca ngɛ sɛra ya ga nyi. **14** Ma nayi kɛra Malɛmɛr hyi ɛnga Thlagɛr hyi cina hiya hyi, a kyau nahyi ma hya kyaga cina hiya kuvwar hyi. **15** A cabiya hyir yi sɛra hya kyaga mɛl, nahyi tsu hya nu hiya yau. **16** Jiri nga yu na anɛ hyi, mafa a'yi a sɛn ndiya tarki nyi mai, ɛnga ndɛra nji sau ɛnga cama a'yi a sɛn ndiya ndɛra sɛ nyi mai. **17** Ma hya sɛnbiyar najaka

jiri, abari ngə cacagulikura hyu nda ɗa ma hyi məl thlər ɔni ya! **18** “Ar kəra hyi patə nga yu ndər mai. Wu sən yi njira yi cadəbiya. Ama yi cadəbiya hyi aga ndər Hyal kəra tsətsəfau a nyabiya dzau, kəra na, ‘Ndəra vər səm sər səm ɗa ngu gal lagur thlə hiya yau.’ **19** Nayi ngu na sə'yar kə kadivira ji ɗarkər, aga ma ji nda ɗarkər hya səni abər nayi ngə Kərsiti. **20** Jiri nga yu na anə hyi, kalar ndəra dləwuri ndəra yi səwa, nayi nga ji dləwuri. Kalar ndəra dləwuri ɗa tsu, ndəra səwa ɗa nga ji dləwuri.” **21** Ayukudə Yesu nana ndər kau, kə sə kə ɓwanə nyi kər wu ɗəfuwa ja gagadəu. Kə ji cabiya nda ar babal abər, “Ənga jiri pathlə wu pama hyu nda thləna hiya yau.” **22** Kə zəmbəlma nyi'yar mbar tsatsamə kərnda, ara nandə wu səni tara wa nga ju ndər ar kəri kə mai. **23** Pathlə wu pama zəmbəlma kəra Yesu wu yiwu gagadəu, nggashi ja ar thlərpa ja. **24** Kə Simanu Biturusu guthlar nyi aga ja yiwabiya nda Yesu, “Wa nga ju ndər ar kəri ka?” **25** Naja kəra ləha ar dzər nyi uzhiya kər ju yiwa Yesu, “Thlagəu, wa nga ja?” **26** Kə Yesu shadəwa, “Ndəra yi kadlər macikəl, yi fuwa a gwu cala, ba yi nə nyi, naja ngau.” Kə Yesu kadləri macikəl ba ji fuwa a gwu cala ba ji nə nyi anə Yahuda zər Simanu Isikarayoti. **27** Ənggəra Yahuda dləwuri macikəla nyi, ba shatan gu ja. Kə Yesu na anə nyi, “Səra gu yiwu ga məl, məl ənga kusa.” **28** Ama wu pama nanda patə kəra a vər səm sər səm, ndə a'yi kəra sənbiya səra ɗa Yesu na ndər kə anə nyi mai. **29** Ta ndu səni abər naja ngə ənga mbəl gənnar nda, ma ndu nggani abər səra Yesu na anə nyi, ca ngə, ja ma'yi ja nda ɗəlbiya nda səra ndu yiwu aga mini. Ma a'yi abangə tsu mai, ja nə nyi anə nji ɗadəli

səra a'yi. **30** Yahuda tsu, ənggəra ji dləwuri macikəla nyi, ba ji biya ma'yi. Ar pəci kau, vu'yi a dāri. **31** Ayukuda Yahuda ma'yi a biya, kə Yesu na, “Kabangəkau, nga nju nda nə nyi kadakadarkur anə Zər Nda, ənga Hyal ənga kərnyu wu nda uya kadakadarkur arya ja. **32** Ma Hyal uya kadakadarkur lagu Zər nyi, Hyal ənga kərnyu ngu nda nə nyi kadakadarkur tsu anə Zər nyi ənga kusa.” **33** Əngwar ja anə nda, “Wazha dā, nə pəci kushu nga yi əkkə'yi hyi wacu. Hyu nda gal dā, ama ənggəra yi nar nyi anə njira nggurəm nə Yahudiya, abangə nga yu na anə hyi kabangəkau, abər, ‘Vira yu ma'yi a ndari, nahyi wu sən ndəna mai.’ **34** “Dladə mafəliyangə nga yu lə anə hyi, ca ngə, hya yiwu kərhyi. Ənggər kəra yi yiwu hyi, abangə nga hya yiwu kuvwar hyi. **35** Lagu kau, ngə nji patə wu nda sən abər nahyi zəmbəlma dā nga hyi, ma hyu yiwu kuvwar hyi.” **36** Simanu Biturusu yiwa nyi, “Thlagəu, nəma nga ga?” Yesu shadəwa nyi, “Vira yu ma'yi a ndari, nagə wu sən nu dā kabangəkə mai, ama gu nda nu dā a səkar kushu.” **37** Əngwar Biturusu anə nyi, “Thlagəu, mi ngə dā nayi wu sən nu ngə kabangəkə maya? Yu sən ləri piya yau, arya gau.” **38** Kə Yesu shadəwa, ji na, “Gə wu sən ləri piya gau arya ya? Yu nar ngə jirkura nyi, kadivira vəgəmə a wau əshina, gu nda kəpalna sən dā, ar kər ar kər makəru.”

14 “A sara hudā hya ndzə mai. Hya hənggəri ənga Hyal, ba hya hənggəri ənga yi tsu. **2** Wu ki dədə vir nggya a'yi gangəu. Ma a'yi nda dā abangə mai, yu nda nar hyi. Ma'yi nga ya a ndəna aga ya da pabər hyi vi. **3** Ma ya ma'yiri yi da pabər hyi vi, yu sha shida aga ya sa fa'ari

hyi a ndəgya yau, aga vira ya ri, əna nga hyu nggya. **4** Vira yu ma'yi a ndari, hyu sən lagur ndəna.” **5** Kə Toma na anə Yesu, “Thlagəu, na'yu sən vira gu ma'yi a ndar kə mai, ya abari nga 'yi wu səni laguwa nya?” **6** Yesu shadəwa nyi, ji na, “Nayi ngə lagu, nayi ngə jiri ənga nayi pi. Ndər sən shili əgya Tada a'yi mai, kəl lagu də. **7** Maja abər hyu sən də, hyu sən Dədə tsu. Ama mbar kabangəkə hyu nda səni nyi ənga hyu nda lari nyi.” **8** Kə Fəlipəu na, “Thlagəu, canə 'ya Tada, ba huda 'ya pida.” **9** Yesu shadəwa nyi, “Fəlipəu, pəci kə yi həri ənga hyi kau, ba'anə kabangəkə nagə wu sən də mai ya? Kalar ndəra lar də a lar ja Tada. Abar nga gu sən na, ‘Canə 'ya Tada ka’? **10** Nahyi a'yi hənggəri abər nayi wu Tada, ənga Tada wu yi wa? Ndər kəra yu na anə hyi, nə kərda ngə mai. Ama Tada kəra a vər nggya wu yi nga vər məl thlər nyi. **11** Hya hənggəri ənga yau, abər nayi wu Tada ənga Tada wu yau, a'yi abangə mai hya hənggəri ənga yi arya sə dədəgur paməpamə gangə kəra yi məlna. **12** Jiri nga yu na anə hyi, kalar ndəra hənggəri ənga yau, ju məliya thlər kəra yu məl tsu. Ju nda məliya thlər kəra ndiya kəra yi məl, ara yu ma'yi a dəgya Tada. **13** Ənga yu nda məliya kalar səra hyu kədiyau wu thləmə də, aga ja dla ənga kadakadarkur anə Tada lagu Zər. **14** Kalar səra hyu kədi wu thləmə də, yu məliya hyi. **15** “Maja hyu yiwu də, hyu bəlari dladə də. **16** Ba ya dzəgwa kədi Tada, aga ja səwa hyi vanyi ndər dləwa dzə kəra wu nggya ənga hyi ba'anuwa. (aiōn g165) **17** Naja ngə Mambəl nə jiri, kəra a vər cabiya jirkur ar kəra Hyal. Duniya wu sən dləwuri nyi mai, ara nandə wu lari nyi mai ənga nandə wu sənbiya nyi mai. Ama nahyi

nər hyi, hyu sənbiya nyi, ara a'yi ja ənga hyi ba ənga wu dəfuwa hyi. **18** Nayi wu piyari hyi ənggər məsətə mai, yu sha shili əgya hyi. **19** Ayukudə pəci kushu, njir duniya wu bəra nda lar də mai, ama nahyi, hyu nda lar də. Ara a'yi yi ənga pi, nahyi ma, hyu də ənga pi. **20** Ar pəci ta nga hyu nda sənbiya abər nayi wu Dədə, nahyi wu yau ənga nayi wu hyi. **21** Kalar ndəra dləwuri dladə də, ba ji bəlari, naja ngə ndəra wu yiwu də. Ndəra wu yiwu də tsu, Dədə wu nda cabiya nyi yiwukur, nayi tsu yiwu nda yiwu nyi ənga yu cabiya kərdə anə nyi.” **22** Kə Yahuda (a'yi Isikarayoti mai) na anə nyi, “Ama Thlagəu, abar nga ga sən canə 'ya kər, ama a'yi anə njir duniya patə maya?” **23** Kə Yesu shadəwa nyi, ji na, “Kalar ndəra wu yiwu də, ju bəlari highibə də. Dədə tsu ju nda yiwu nyi, ba 'ya shili 'ya sa nggya wu ja. **24** Kalar ndəra gəra yiwu də, naji wu bəlari highibə də mai. Ndər kəra hyu nggari yu na, nə də ngə mai, ama nə Dədə ndəra səwa də ngau. **25** “Patə sə'yar kau, yi nar hyi tsu yi ənga hyi. **26** Ama ndər dləwa dzau, Mambəl Cicau, kəra Dədə wu nda səwa wu thləmə də, ju nda highibər hyi patər sau, ənga ju nda dəngar hyi patər sərə yi saya na anə hyi. **27** “Yu piyari hyi ənga hudə pərtəu. Hudə pərtə də nga yu nə hyi. A'yi ənggər kəra njir duniya wu lə nga yu lə mai. A sara hya hivər mai, ənga hya sara piyari hudə hyi a ndzə ənga hangəkala hyi a hya'ari mai. **28** “A nggar hyi ənggəra yi na, abər, ‘Ma'yi nga yau, yu bəra sha shili.’ Ma jiri nga hyu yiwu də, hya caguli, ara yu ma'yi a dara Tada, arya Tada a ndiya də ənga dəgaləu. **29** Yi nar hyi abangau tsu ji gəra də, aga ma ji dərəkər hya dəbaga hənggəri. **30** Tsu yu bəra nda

ndər anə hyi gangə mai, ara ndəra vər səm təlkur ar kəra duniya wu shili. Naja a'yi ənga dənəma ar kəra yi mai. **31** Ya vər məl patər sərə Tada na ya məl, aga njir duniya a səni abər yu yiwu Tada. Shili a mau, mənə piyari vi kau.”

15 “Nayi ngə wur ndərma nə jijiri, Dədə ngə thlagər fa. **2** Kalar tsa wu kəra gərə pə wazha ba dədə thlana nyi. Ama kalar tsa wu kəra wu pə wazha, ba dədə tsatsa'wuna nyi aga ja bəra pə wazha gangəu. **3** Kabangəkə cici nga hyi, aya ndər də kəra yi nar hyi. **4** Hya nggya wu yau, nayi tsu wu hyi. Tsa wu a'yi a sən pə wazha ar kərnyi mai, kəl ma ji nggya ar mamar wu. Abangə tsu nahya ma a'yi hya sən pə wazha ar kərhyi mai, kəl ma hyi nggya wu yau. **5** “Nayi ngə wur ndərma, nahyi ngə tsa nyi'yar. Kalar ndəra nggya wu yau ənga nayi wu ja, ju pə wazha gangəu. Ma a'yi wu yi nga hyi mai, sə a'yi hyu sən məliya mai. **6** Kalar ndəra a'yi wu nggya wu yi mai, kakalə nga ja ənga tsa wu kəra nji thlana, ba ji ulənəkər. Nju sən tsəmiya nda, ba nja puwa a gwu u'u, ba nja nggyina nda. **7** Ma hyi nggya wu yau, ənga ndər də nggya wu hyi tsu, hyu sən yiwa də kalar sərə hyu cim ba Hyal a nə hyi. **8** Sərə wu shili ənga kadakadarkur anə Dədə, ca ngə hya pə wazha gangəu. Lagu kə nga hyu cabiya abər nahyi zəmbəlma də ngau. **9** “Ənggər kəra Dədə cabiya də yiwukur, abangə nga yi cabiya hyi yiwukur tsu. Nahyi tsu hya nggya wu yiwukur də. **10** Ma hyi bəlar dladə də, hyu nggya wu yiwukur də, ənggər kəra yi bəlar dladə Dədə, ba yi nggya wu yiwukur nyi tsu. **11** Yi na anə hyi abangau aga caguli də a nggya wu hyi, ənga aga cagulir hyi a nyabiya dzau. **12** Dladə də ca ngə, hya yiwu kərhyi, ənggər kəra yi cabiya

hyi yiwukur. **13** Yiwukur kəra a ndiya patəu, ca ngə nda lər piya ja arya bazhi nyi'yar. **14** Nahyi bazhi də ngə'yar, ma hyi bəlar dladə də. **15** Tsu yu bəra ngga hyi ənga mafa mai, ara mafa a'yi wu sən səra tarki nyi wu məl mai. Ama yu ngga hyi ənga bazhi, ara yi canə hyi patər səra yi nggari ara Dədə. **16** Nahyi ngə cadəbiya də mai, ama nayi ngə cadəbiya hyi, ənga yi səwa hyi aga hya nda pə wazha kəra wu nggya ba'anuwa. Ba Dədə dzəgwa nə hyi kalar səra hyu kədiyau wu thləmə də. **17** Kəja, dladə kəra yi nə hyi, hya yiwu kuvwar hyi. **18** “Ma njir duniya piyari shishir dza hyi, hya səni abər nayi nga ndə piyari shishir dza nyi tanggərma. **19** Maja abər nə njir duniya nga hyi, njir duniya a cabiya hyiri yiwukur. Ama ara kə nahyi a'yi nə duniya mai, ənga nayi ngə cadəbiya hyi sara wu duniya, ca ngə məliya njir duniya piyari shishir dza hyi. **20** Hya dəngari ndər kəra yi saya na anə hyi, abər, ‘Mafa a sən ndiya tarki nyi mai.’ Ma ndə nə də bwaḃwatəu, ndu nda nə hyi bwaḃwatə tsu. Ma ndə məl thlər ənga highiḃə də, ndu nda məl thlər ənga nər hyi tsu. **21** Ndu nda məl sə'yar patə anə hyi abangau, arya thləmə də, ara nandə wu səni ndəra səwa də mai. **22** Ma abər a'yi yi shili, yi sa ndər anə nda mai, nanda a'yi njir bikə mai. Ama kabangəkə, sə a'yi ndu uya nda na arya bikər nda mai. **23** Kalar ndəra piyari shishir dza yau, a piyari ja nə Dədə tsu. **24** Maja abər a'yi yi məliya wu pama nda səra ndə a'yi saya məliya mai, nandə wu də njir bikə mai. Ama kabangəkəu, a lar nda sə dədəgur kəra yi məlna, ama alaga abangau, kə ndə piyari shishir dza yau ənga nə Dədə tsu. **25** Ama sə kə dərkər aga ja nyabiya səra tsətsəfə wu dladər nda,

abər, 'Ndə piyari shishir dza yi gəra ənga səra yi ndzana.'

26 "Yi wu nda səwa hyi ndər dləwa dzə sara dara Tada.

Naja ngə Mambəl jiri kəra shida sara dara Tada, ju nda sa lər sakida ar kəra yau. **27** Nahyi ma, hyu nda lər sakida ar kəra yau, ara tsu tanggərma ənga yi nga hyi.

16 "Yi nar hyi sə'yar kə patəu, ara hya sara pəna mbərsar hyi. **2** Ndu nda kədləbiya hyi sara wu umbwa daḃə dzə njir Yahudiya. Pəca vər shili ma, kəra ma ndə tsəya hyi, ba nda nggani abər thlər Hyal nga nda vər məl. **3** Ndu nda məl culi sə'yar kau, ara nandə wu sən Tada mai ənga nandə wu sən ḃa mai. **4** Ama yi nar hyi sə'yar kau, aga ma ndə ḃarkər, hya daḃaga ḃəngari abər a nar hyir yau. "Nayi nar hyi sə'yar kə tsu kaḃə mai, ara tsu yi əkkə'yi hyi." **5** "Kabangəkau, ma'yi nga yi a ḃəgya ndəra səwa ḃa, ama wu pama hyi ndə a'yi yiwar ḃa, 'Nəma nga gu ma'ya?' **6** Arya yi nar hyi sə'yar kau, kəja hya nyabiyar dzə ənga huḃə ndzəndzau. **7** Ama ya nar hyi jirkura nyi, nahyi ngu ḃahar məsahəkura ma'yi ḃa kau. Ma nayi a'yi ma'yi mai, ndər dləwa dzə kau, wu shili mai. Ama ma yi ma'yi, yu nda səwa hyi nyi a shili ara hyi. **8** Ar pəci kəra ndər dləwa dzə kə shili, ju sa cabiya nyi anə njir duniya abər ḃəngar nda ar kəra bikau, ənga tsapəkur ənga numa a'yi kakalə mai. **9** ḃəngar nda ar kəra bikau, a'yi kakalə mai ara nandə hənggəri ənga yi mai. **10** ḃəngar nda ar kəra tsapəkur, a'yi kakalə mai ara ma'yi nga yi a ḃəgya ḃəḃa, vira tsu hyu ḃəra nda lar ḃa mai. **11** ḃəngar nda ar kəra numa, a'yi kakalə mai ara a məl nar nji numa anə ndər səm təlkur ar kəra duniya. **12** "A'yi yi ənga sər na gangə kəra hiyau ya kyaga nar hyi kabangəkau, ama nahya sən

səsə'wuri nda kwatahə mai. **13** Ama ar pəci kəra Mambəl nə jiri shili, ju sa ləbiya hyi a ndu səra jiri patəu. Naji wu ndər wu dənamar kərnyī mai, səra ji nggari nga ju na, ənga ju nda nar hyi ar kəra səra a vər shili. **14** Ju nda shili ənga kadakadarkur anə dā, lagur nar hyi patər səra ji nggari ara yau. **15** Patər səra nə Dədə, nə dā ngau. Ca ngə səra dā yi na, abər Mambəl wu nda dləwuri səra ara yau, ba ja nə hyi. **16** “Ayukudā pida kushu nahyi wu bəra lar dā mai, ayukudā pida kushu wayu ba hya bəra lar dā.” **17** Əngwar alenyi zəmbəlma nyi'yar anə kuvwar nda, “Mi nga ju dənga ənga ndər ka, ‘Ayukudā pida kushu nahyi wu bəra lar dā mai, ənga ayukudā pida kushu ba hya bəra lar dā wayu ka?’ Ənga tsu mi ngə dənga nyi ənga ji na, ‘Ara ma'yi nga yi a dəgya Dədə ka?’” **18** Ndə dumwa ənga yiwa kərnda, “Mi ngə dənga nyi ənga ‘ayukudā pida kushu ka?’ Namən a'yi nggabiya sə kə ju na kə mai.” **19** Yesu tsambiya abər zəmbəlma nyi'yar ndu yiwu nda yiwa nyi ar kəra sə kau, kə ji na anə nda, “Hyu yiwa kərhyi ar kəra səra yi na, abər, ‘Ayukudā pida kushu tsu hyu lar dā mai, ənga ayukudā pida kushu ba hya bəra lar dā wayu kə’ ya?” **20** Jiri nga yu na anə hyi, hyu nda tiwi, hya pə sələm, ama njir duniya kəl caguli nga ndu caguli. Hyu nda ndzə hudə gagadəu, ama ndzə hudər hyu nda sha aga hudə pipida. **21** Ma mala ar tsəkar ya, bəwabwatə nga ja a gwa ara pəci nyi a dāri. Ama ma zər a biyari, ba ja fa'ari ənga bəwabwatə kəra ji a gwa, ara hudə pipida nə zər kəra shili wu duniya. **22** Abangə ngə nga nyi ənga hyi. Kabangəkəu, pəcir ndzə hudər hyi ngau, ama yu bəra nda lar hyi wayu, ba hudə hyi a dzəgwa pida. Hudə pipidar hyi tsu, ndər

sən dləwuri ara hyi a'yi mai. **23** Ar pəci ta, tsu hyu yiwa sə ara yi mai. Yu nar hyi jiri, Dədə wu nda nə hyi kalar səra hyi yiwa wu thləmə də. **24** Ba'anə kabangəkau, sə a'yi kəra hyi yiwa wu thləmə də mai. Yiwa mau, ba nja nə hyi, aga hudə pipidar hyi a nyabiya dzau. **25** “Yi ndər anə hyi ənga karapə aga ya nar hyi sə'yar kau, ama pəci wu shili tsu yu nda ndər ənga karapə mai ama yu ndər ar kəra Dədə ar babal. **26** Wu pəci ta, hyu nda kədi sə wu thləmə də. Nahyi ngu nda kədi Dədə ənga kərhyi a'yi nayi nga kədi anə hyi mai. **27** Ara Dədə ənga kərnyi wu yiwu hyi ara hyi cabiya də yiwu dzə ənga hyi hənggəri naja ngə səwa də a shili. **28** Yi shili wu duniya sara ara Tada, kabangəkə piyari nga yi duniya, ya bəra sha a dəgya Tada.” **29** Kə zəmbəlma nyi'yar na anə nyi, “Ənghəng! Kabangəkau, nga gu ndər ar babal gəra ənga karapau. **30** Kabangəkau, nga 'yi wu səni abər sə a'yi dədəwa anə ngə mai. Gu sən nar nyi anə ndau, səra ju yiwu ja yiwa ngau. Kau, a məliya ri 'yi hənggəri, ənga jiri sara ara Hyal nga gau.” **31** Kə Yesu şadəwa nda, ji na, “Kabangəkau, a hənggəri hyi ənga nyi ya?” **32** Pəca vər shili, kəja a dəri, kəra kalar ndu nda tətəlnəkər, ba kalar ndə a hwinəkər a vu ki nyi, ba hya piyari də zhizhi də. Ama alaga abangau, a'yi yi zhizhi də jijiri mai, ara Tada a'yi ja ənga yau. **33** “Yi wu na sə'yar kə anə hyi ara wu yi nga hyu uya hudə pərtəu. Wu duniya kə hyu nda lar bwaḃwatəu, ama hya səsə'wuri ara a səmkur yi təlkur ar kəra duniya.”

17 Ayukudə Yesu nana ndər'yar kau, kə ji hya'anəkər a dəməlmə ji kədi Hyal, ji na, “Tada, pəci a dəri. Ga nə nyi kadakadarkur anə Zər ngau, aga naja tsu ja shili

ənga kadakadarkur anə ngau. **2** Ara gə nə nyi dənama
 anə Zər ngau ar kəra nji patəu, aga ja lər pi gəra kudau
 anə patər njira gə nə nyi. (aiōnios g166) **3** Pi gəra kudau,
 ca ngə nja sən ngau, nagə kəra Hyal nə jijiri wacu,
 ənga Yesu Kərsiti, ndəra gə səwa a shili. (aiōnios g166) **4**
 Yi dla ənga kadakadarkur anə ngau wu duniya lagur
 məlna thlər kəra gə nə dā aga ya məl. **5** Kabangəkau,
 Tada, nə dā kadakadarkur kabangəkə wu mwa ngau, culi
 kadakadarkur kəra a'yi yi əni ənga gə ta kadivira duniya
 dərəkər. **6** “A cabiya ngər yi abər wa nga ga anə njira gə
 nə dā wu duniya. Njira dādəmə nə ngə nga nda, ama
 ba gə nə dā nda, nanda tsu a bəlar nda ndər ngau. **7**
 Kabangəkau, wu sən nda abər kalar səra a'yi ara yau, sara
 ara gə nga nyi. **8** Ara kalar ndər kəra gə nar dā, a nar
 ndar yau, ba ndə dləwuri. Ənga jiri ndu səni abər sara ara
 gə nga yau, ənga a hənggər nda abər nagə ngə səwa dā. **9**
 Ya vər kədiyau, arya nda. Nayau, a'yi a vər kədiyau, arya
 duniya patə mai, ama arya njira gə nə dā, ara nə ngə nga
 nda. **10** Patər njira ara yau, nə ngə ngau, ənga tsu patər
 njira ara gau nə dā ngau. A uyar yi kadakadarkur lagur
 nda. **11** Kabangəkau, ya vər sha a da ara gau, ara pəcir
 nggya dā wu duniya a kudəri, ama nanda, tsu nda wu
 duniya. Tada, Ndə Cica, ga kətiya nda ənga dənamar
 thləmə ngau, thləmə ngau kəra gə nə dā, aga nda dā zəmə
 ənggər kəra ma ənga gau. **12** Ar pəci kəra yi tsu ənga nda,
 yi kətiya lagur dənamar thləmə ngau, thləmə ngau kəra
 gə nə dā. A bəlar ndar yau, ndə a'yi kəra sa wu pama nda
 mai, kəl ndə sasa ta aga ndər Hyal a nyabiyə dzau. **13**
 “Kabangəkau, kəja ya vər sha a da ara gau, ama yu na

sə'yar kə tsu yu duniya aga njir nu ɗa nda nyabiya dzə
ənga caguli wu ɗəfuwa nda. **14** A nə ndar yi cama ngau,
ba njir duniya piyari shishir dza nda, ara nanda a'yi nə
duniya mai, ənggər kə nayau, a'yi yi nə duniya mai. **15**
Nayi kədiyau, aga ga fa'abiya nda sara wu duniya mai,
ama aga ga kətiya nda ara ndə ɗəmwa'yi kau. **16** Nanda
a'yi nə duniya mai, ənggər kə nayi a'yi yi nə duniya mai
kau. **17** Ga cina nda lagur jiri, ndər ngau jiri ngau. **18**
Ənggər kəra gə səwa ɗa a shili wu duniya, abangə nga yi
səwa nda a ndu duniya tsu. **19** Arya nda nga yi lər kərɗa,
aga thlər cici kau, aga nanda tsu nda ɗa cicau lagu jirkur.
20 “Kədi ɗa a'yi anə nda waci mai, ama anə kalar njira wu
nda hənggəri ənga yi lagur camar nda. **21** Tada, kədi ɗa,
bəgə nda ɗa zəməu, ənggər kəra ma ənga gau. Bəgə nda
ɗa zəmə wu ma, aga njir duniya a səni abər nagə ngə
səwa ɗa. **22** A nə ndar yi kadakadarkur kəra gə nə ɗa, aga
nda ɗa zəmə ənggər kəra ma zəməu. **23** Yu nda nggya
wu nda, ənga nagə tsu wu yau, aga nda ɗa zəmə ənga
jiri. Lagu kə ngə njir duniya wu nda səni abər nagə ngə
səwa ɗa, ənga nda səni gu yiwu nda ənggər kəra gu yiwu
ɗa. **24** “Tada, cim ɗa, ca ngə njira gə nə ɗa, nda nggya
ənga yi ar vira ya ri. Yu cim nda lari kadakadarkur ɗa,
kadakadarkur kəra gə nə ɗa arya gu yiwu ɗa kadivira gə
məliya duniya. **25** Tada, ndə tsapəu, njir duniya wu səni
ngə mai, ama nayau, yu sən ngau ənga nanda nər nda,
ndu səni abər nagə ngə səwa ɗa. **26** A cabiya ngər yi anə
nda ənga yu nda dumwa ənga ca ngau anə nda. Lagu kə
ngə yiwu kəra gu yiwu ɗa wu nda nggya wu nda ar babal,
ənga nayi ənga kərɗa wu nda nggya wu nda.”

18 Ayukudā Yesu kudəna kədi Hyal, ba ji tərabiya əkkə'yi zəmbəlma nyi'yar a biyar ya dagə Kiduronu. A biyar ya dagə kau, vanyi masəmə a'yi, ba Yesu əkkə'yi zəmbəlma nyi'yar ma'yi a vuwa gwa. **2** Yahuda, zəmbəlma Yesu kəra thləna hiya ja wu sən vi kau, ara Yesu əkkə'yi zəmbəlma nyi'yar wu yidaga dabə dzə a gwa. **3** Kə Yahuda shili wu masəmə kau, ji dumwa ji ca lagu anə bwata soja'yar, ənga njir bəla ki Hyal kəra pubu dədəgal'yar ənga njir Farisi səwa. Ndə shili ənga u'ur təsə ba pitəlla ənga kar pa. **4** Yesu, ara ju səni səra wu nda dā ənga ja, ba ji biya, ji biya yiwa nda, “Wa nga hyu gala?” **5** Kə ndə shadəwa nyi, ndə na, “Yesu ndə sara wu Nazəratu.” Əngwar Yesu anə nda, “Nayi ngau.” Yahuda ndəra thləna hiya Yesu a'yi ja tata'yi əkkə'yi nda. **6** Ənggəra Yesu na, “Nayi ngau,” ba ndə sha də ndəl də ndəl, ba ndə dlanakər a gyiwu 'yi. **7** Kə Yesu bəra yiwa nda, ji na, “Wa nga hyu gala?” Əngwar nda, “Yesu ndər Nazəratu.” **8** Əngwar Yesu anə nda, “A nar hyir yi abər nayi ngau. Ma nayi nga hyu gal, hya piyari nji kau, nda ma'yi.” **9** Səkə dərəkər aga ja nyabiya ndər kəra ji nana, “Nayi a'yi tini alaga ndə zəmə wu njira gə nə dā mai.” **10** Simanu Biturusu ndəra a'yi ənga katsakər ara ja, ba ji tsəbiya katsakər nyi, ba ji thləna himi mazəma mafa nə pubu kəra ndiya ənga dəgaləu. Thləmə mafa kə ca ngə Malkusu. **11** Kə Yesu nar nyi anə Biturusu, “Shabiya katsakər ngau a gwu ki nyi. A'yi kyau ya təwari sara wu kyakiwa nə bwaḃwatə kəra dədə nə dā kə wa?” **12** Kə bwata soja'yar ta ənga dəgalər nda, dabə ənga njir bəla ki Hyal mbar Yesu, ba ndə mbiya nyi. **13** Tanggərma, ba ndə hər nyi a ndəgya Anasu, ara naja səlku sal nə Kayafasu.

Wu fa ta, Kayafasu ngə pubu kəra ndiya ənga dəgaləu. **14** Kayafasu ngə lər sawara anə njira nggurəm nə Yahudiya abər a dəri tsa'a ndə zəmə a tə arya nji. **15** Kə Simanu Biturusu ənga pathlə wu pama zəmbəlma nə Yesu ndu nu Yesu wu ndəl wu ndəl. Ara pubu kəra ndiya ənga dəgal wu səni najaka zəmbəlma nə Yesu, ba ji piyari nyi aga ja vu hudə ki nə pubu kəra ndiya ənga dəgal ənga Yesu. **16** Ama Biturusu nə nyi ba ji ta'yi a biya miya ki, a biya. Kə zəmbəlma kəra pubu kəra ndiya ənga dəgal kə wu səni kau, biya ji biya ndər anə kwa kəra a vər bəla miya ki, ba ji vu ənga Biturusu. **17** Kə kwa bəla miya kiya nyi, na anə Biturusu, “Nagə ma, pathlə gau wu pama zəmbəlma nyi, əndəga?” Kə ji shadəwa, ji na, “Awau, nayi a gwa mai.” **18** Ara shishi'wu kəra vi, agabangə kə mafa'yar əkkə'yi njir bəla ki Hyal mbəbiya u'u tata'yi nda, ndu dāha. Biturusu tsu a'yi ja wu pama nda ta'yu ju dāha u'u. **19** Kə pubu kəra ndiya ənga dəgal yiwa miya Yesu ar kəra zəmbəlma nyi'yar ənga highibə nyi. **20** Kə Yesu shadəwa nyi, ji na, “Ndər dā, ar babal nga yi na anə nji patəu, yi highibə wu umbwa dābə dzə njir Yahudiya ənga wu ki Hyal vira dābə nə njir Yahudiya ari ar babal. Sə a'yi kəra yi na dādəwa mai. **21** Mi ngə dā gu yiwa miya ya? Yiwa miya njira nggar sərə yi na. A nggabiyar nda sərə yi nana.” **22** Ənggərə Yesu nana abangau, kə vanyi ndər bəla ki Hyal kəra ləha dzər nyi nə nyi tsəbalma, əngwar ja anə nyi, “Abangə nga nju ndər anə pubu kəra ndiya ənga dəgal ya?” **23** Yesu shadəwa nyi, ji na, “Ma yi nana sərə a'yi tsa'a mai ba ga cabiya dā, ama ma yi nana sərə tsa'a, mi ngə dā gə dəgə dā?” **24** Kə Anasu səwa nyi mbamba a ndəgya Kayafasu

ndəra naja ngə pubu kəra ndiya ənga dəgaləu. **25** Ma tsu Simanu Biturusu ta'yi ar vi ta, ja vər dāha u'u, kə nji yiwa nyi, “Nagə ma pathlə gu pama zəmbəlma nyi ya, əndəga?” Kə ji kəpalna, ji na, “Nayi a gwa mai.” **26** Pathlə wu pama mafa nə pubu kəra ndiya ənga dəgaləu, kəra zaməya ndə ta Biturusu thlana himiya ja ta, ka na anə nyi, “Mi nga gu na ka? A'yi gə pathlə wu pama njira yi lari nyi ənga ja wu masəmə ta wa?” **27** Kə Biturusu bəra kəpalna, ənggərna kə vəgəmə wau. **28** Əmudlə kadə kə njira nggurəm nə Yahudiya ləbiya Yesu sara wu ki Kayafasu a ndar pathla nə gwamna nə Roma. Kə ndə nggəl ara vu pathla nyi ara nda sara dā diyadiyabəu ba ja kar nda ara səm lardur nə vəlna. **29** Agabangau, kə Bilatusu biya thləwa nda a biya, ba ji yiwa, “Mi ngə vazə kəra hyi shili əni a miya ndəla ndə ka?” **30** Kə ndə shadəwa nyi, ndə na, “Maja abər ndə kau, a'yi ndə vavazə mai, na'yu shili ənga ja ənggə mai.” **31** Əngwar Bilatusu anə nda, “Hər nya mau hya nda məliya nyi numa ar kərhyi ənggəra dladər hyi nana.” Əngwar njir Yahudiya anə nyi, “Nji a'yi nə 'ya dənama nə thla numa nə tə anə ndə mai.” **32** Səkə darkər aga ja nyabiya sərə Yesu nana ar kəra culi tə kəra ju nda tau. **33** Kə Bilatusu sha a vu pathla, kə ji ngga Yesu, ji yiwa nyi, “Dəm ya, nagə ngə təl nə njir Yahudiya ya?” **34** Yesu shadəwa nyi, ji na, “Sara ara gau ngə ndər kə hya'ari ya, əndəga nji ngə ndər anə ngau ar kəra yi ya?” **35** Əngwar Bilatusu anə nyi, “Ndər Yahudiya yi ya? A'yi nji gə hyi ənga pubu dədəgal'yar ngə shili ənga gə ənggə wa? Mi gə məliya?” **36** Yesu shadəwa nyi, “Təlkur dā, a'yi ənggər nə duniya mai. Maja abər təlkur dā ənggər nə duniya, njir

məl thlər dā ndu pa ba nda kar njir Yahudiya ara mbar dā. Ama pakatəu, təlkur dā sara ar vi pamə nga nyi.” 37 Əngwar Bilatusu anə nyi, “Dəm ya, təl nga gə ya?” Kə Yesu shadəwa, ji na, “Kakalə nga nyi, ənggər kəra gə na, təl nga yau. Səra dā nji yabiya dā, ənga səra yi shili wu duniya aga nyi, aga ya nana səra jiri. Kalar ndəra wu yiwu jiri, ju sə himi səra yu na.” 38 Bilatusu yiwa miya Yesu, ji na, “Mi ngə jira nya?” Kə Bilatusu bəra biya a biya əgya njir Yahudiya, ji biya na anə nda, “Nayi thləwa nyi ənga vazə mai. 39 Ama a dāri sər cijir hyi aga ya səya hyi ndər fursəna pathlə wu lardur vəlna kau. Hyu yiwu ya səya hyi ‘Tələr njir Yahudiya’ ya?” 40 Kə ndə bəra shadəwa nyi, ndu wau ndu na, “Awau, naja mai. Səya 'ya Barabasu.” (Ama ja hya səni, Barabasu ndər dālagu ngau.)

19 Kə Bilatusu səwa nji nə nyi wudā anə Yesu. 2 Kə soja'yar məliya dara shikədi nə təlkur ba ndə har nyi anə Yesu. Kə ndə har nyi ləgutə tuwara dəzəu kəra ənggər nə təlkur. 3 Ndə shili əgya ja, ar kər ar kər ndu na anə nyi, “Ənga barka ngau, ciwar, tələr njir Yahudiya!” Ba ndə nə nyi tsəbalma. 4 Kə Bilatusu bəra biya a biya əgya njir Yahudiya, ji biya na anə nda, “Kəja yu biya ənga ja, ara yu yiwu hya səni abər nayi thləwa nyi ənga vazə mai.” 5 Ənggəra Yesu biya ənga dara təlkur nə shikədi a dar kəra ja ənga ləgutə tuwara dəzəu, kə Bilatusu na anə nda, “Kəja nda nyi!” 6 Ta pubu dədəgal'yar ənga njir bəla ki Hyal lari nyi, ba ndə hya'ana dāhəu, ndu na, “Dlakəya nyi! Dlakəya nyi!” Ama kə Bilatusu shadəwa nda, ji na, “Hər nya mau hya nda dlakəya nyi sər hyi, arya nayi lari bikə nyi mai.” 7 Əngwar njir Yahudiya anə

nyi, “Dladār 'ya a'yi, kəra na a dār tsa'a nja dlakəya ndə kau, ja tau, ara ji hər kərnyi ar viya Zər Hyal.” **8** Ənggəra Bilatusu nggar ndər kau, ba hivər nyi cakau. **9** Ba ji bəra sha a vu hudə pathla, ji vuwa yiwa Yesu, ji na, “Sara mani nga gə shila?” Ama Yesu a'yi shadəwa nyi mai. **10** Agabangau, əngwar Bilatusu anə nyi, “Gə nggəl ara ndər anə dā ya? A'yi gu səni abər a'yi yi ənga dənəma nə səya ngau, ənga nə dlakəya ngə wa?” **11** Kə Yesu shadəwa nyi, ji na, “Dənəma kəra a'yi ara gə ar kəra yau, dənəma kəra Hyal nəngə ngə wacu. Agabangau, ndəra fuwa dā wu tsa gə nga ndiya ngə ənga bikau.” **12** Ar kəra ndər kə ngə Bilatusu wu yiwu ja səya Yesu, ama kə njir Yahudiya hya'ana dāhəu ndu na, “Ma gə səya nyi ji ma'yi, nagə a'yi bazhiya Kayisaru mai. Kalar ndəra wu yiwu ja məliya kərnyi ar viya təl, dawa Kayisaru nga ja.” **13** Ənggəra Bilatusu nggari ndər kau, ba ji həbiya Yesu a biya, ji biya nggya ar sər nggya nə pathla ar vira nji pədləya ənga tsəka. Kəra nju ngga ənga miya njir Yahudiya Gabathla. **14** Pəci kau, pəci ta'yi kər, pəci kəra nju fə sə wu lagu nju vu sugu nə lardur nə vəlbiya. Əngwar Bilatusu anə njir Yahudiya, “Kəja mə tələr hyi!” **15** Ama kə ndə hya'ana dāhəu ndu na, “Tsəya nyi! Tsəya nyi! Dlakəya nyi!” Kə Bilatusu yiwa nda, ji na, “Ya dlakəya hyi tələr hyi ya?” Kə pubu dədəgal'yar shadəwa, ndə na, “Vanyi təl a'yi ara 'ya mai, kəl təl Kayisaru.” **16** Agabangau, kə Bilatusu həri Yesu ji nər nyi anə njir Yahudiya aga nda dlakəya nyi. Kə soja'yar ma'yi ənga Yesu. **17** Yesu biya sara wu hudə məlmə ja vər hə wu dlədlakə nyi a ndar vira nja ngga ənga vir papəngəkər. Ənga miya njir Yahudiya nju ngga

viya nyi ənga Gwalgwathla. **18** Ar vi kə nga nji dlakəya Yesu, ənga nji məthləu, pathlə lagu mazəma ja, ənga vanyi ndə lagu matsala ja. **19** Bilatusu tsəfər sau, ba ji pathləri ar wu dladlakau. Kəja sərə ji tsəfəri, “Yesu ndər Nazəratu, Tələr njir Yahudiya.” **20** Ara ji dlakəya Yesu ləhəu wu dzər məlmau, ba məliya njir Yahudiya gangəu jigana sərə nji tsəfəri kau. Sərə ji tsəfəri, ji tsəfəri wu miya njir Yahudiya, ənga miya njir Roma ba ənga miya njir Gərikəu. **21** Kə pubu dədəgal'yar nə njir Yahudiya nar nyi anə Bilatusu, “Ga sara tsəfə Tələr Njir Yahudiya mai, ama ga na, əngwar ndə kau, naja əngwa ngə Tələr njir Yahudiya.” **22** Əngwar Bilatusu anə nda, “Sərə yi tsəfəri a tsəfər yau.” **23** Ayukudə soja'yar kə dlakəya Yesu, ba ndə fa'ari kar ha nyi, ndə təkəya bwata fodəu, kə kalar soja həri bwata pathləu. Ndə bəra həri ləgutə dzəgamə nyi kərə a'yi nji mbə mai, ama tsa nga nji tsa mbari a du kər ba'a a gyiwu ndəl. **24** Kə ndə na wu pama nda, “Məna sara ta ləgutə kə mai, ama məna tədə shi'wu a miya ndəla nyi məna lari ndəra wu səmku.” Sə'yar kə dərkar aga ja nyabiya sərə tsətsəfau wu ləkakadə nə Hyal kərə na abər, “Ndə təkəya kar ha dā wu pama nda, ndə tədə shi'wu ar kərə ləgutə ha dā.” Ya kəja sərə soja'yar kə məliya ngau. **25** Tata'yi ləha dzər wu dladlakə nə Yesu, ca ngə mənyi ənga kwamə nyi ənga Maryamu mala Kəliyopasu ba Maryamu Magədaliya. **26** Ənggəra Yesu lari mənyi a ndəna ənga zəmbəlma kərə ju yiwu ta tata'yi ləha dzər nyi, kə ji na anə mənyi, “Ama, kəja zər ngau.” **27** Əngwar ja anə zəmbəlma kau, “Kəja mə ngau.” Ənggə ngə zəmbəlma kə hər nyi a ndu ki nyi. **28** Yesu, ayukudə

ji sənbiya abər kalar sə a kudəri, aga sərə tsətsəfau a
 nyabiya dzau, kə ji na, “Hili wu tə də.” **29** Ar pəci kau,
 bəlari a'yi əna kəra nyinyau ənga 'yimi mwamwalu. Kə
 ndə ciwa sasa'u a gwu 'yimi mwamwala nyi, ba ndə ciri ar
 zəwa ba ndə fuwa a du miya Yesu. **30** Ənggərə ji təwari,
 əngwar Yesu “A kudəri.” Ayukudə kə ba ji uzhiya kər, ba
 ji tau. **31** Pəci kau, pəcir fə sə wu lagu nə pəcir Bəlsar
 ngau, ənga əzəgəkura nyi tsu pəcir Bəlsar kəra pamə
 ara alenyi ngau. Agabangau, njir Yahudiya a'yi wu yiwu
 nda piyari dza nda a dar wu dladlakə ar pəci ta mai. Ba
 ndə yiwa Bilatusu aga ja piyari nda, nda bəbəlna hiya
 nda aga kusar tər nda, ba nda həya dza nda sara dar wu
 dladlakər nda, ba ji nə nda lagu. **32** Kə soja'yar shili ndə
 sa bəbəlna hiya ndə tanggərma kəra nji dlakəya ənga
 Yesu, ba ndə məliya nyi anə ndə nə məthləkura nyi tsu.
33 Ama ənggərə ndə shili əgya Yesu, nandə bəbəlna hiya
 ja mai, ara divira nda shili a tər ja. **34** Kə pathləu, wu
 pama soja'yar kə tsaviya Yesu ar thlərpə ja ənga katsakər,
 ba mashi dəbə ənga 'yimi ndzəndzə sara a gwa. **35** Ndəra
 səkə də wu liya ja, ngə lər sakida kau, sakida nyi jiri nga
 nyi. Naja ənga kərnyi wu səni abər sərə ju na, jiri nga nyi,
 ənga ji ləri sakida kau, aga nahyi tsu hya hənggəri. **36**
 Sə'yar kə dərkər aga nyabiya sərə tsətsəfau wu ləkakədə
 Hyal, “Alaga dəhiya ja zəməu, nju bəlna mai.” **37** Vanyi
 ndər Hyal kəra tsətsəfə na, “Ndə wu nda tsamə ndəra ndə
 tsaviya.” **38** A yukudu, kə Yusufu ndər Arimatiya naja
 ma zəmbəlma Yesu ngau, ama ar dəwa, ara hivər njira
 nggurəm nə Yahudiya. Ji sa yiwa Bilatusu aga ja nə nyi
 dza Yesu, kə ji nə nyi. **39** Yusufu ma'yi ənga Nikodimosu,

ndəra sə a'yi shili əgya Yesu uvu'yi ta. Nikodimosu ma'yi ənga muru gwagwadau ənga alosu kəra sə kisə ar viya tsəla pathləu. **40** Kə nanda kə məthlə kau, ma'yi ka nda həri, kə ndə pədiya dza Yesu wu sər hadə ndau, dəbə ənga sə kisə kau, ənggəra njir Yahudiya wu hadə ndau. **41** Ləha dzər vira njī dlakəya nyi ar kau, vanyi fa wu a'yi. Wu fa wu kau, hu mafəliyangə a'yi kəra njī gəra sə a'yi hadəna ndə a gwa. **42** Ta də pəcir fə sə wu lagu nə njir Yahudiya ngau, ba tsu huwa nyi ləhə nga nyi, ba ndə hadəna dza Yesu wu huwa nyi.

20 Kadə əmudlau, ma tsu vi dlədlərəu, ar pəci nə tanggərma nə sugu, kə Maryamu Magədaliya ma'yi a nda tsamə huwa nyi. Ma ji nda ba ji lari kəja nja jahənar tsəka hadə miya huwa nyi. **2** Kə ji sha ənga hwi a ndəgya Simanu Biturusu ənga vanyi zəmbəlma kəra Yesu wu yiwu ta. Kə ji na anə nda, “A hər njī dza Thlagə sara wu huwa nyi, kəja na'ya səni vira njī fiya nyi ari mai.” **3** Kə Biturusu ənga vanyi zəmbəlma ta biya ndə mbar lagu ndar huwa nyi. **4** Gyapə nda mbar hwi, ama kə vanyi zəmbəlma ta ndiya Biturusu ənga hwi a ndar huwa nyi. **5** Ji nda uzhiya dzau, ju tsamə gwu huda huwa nyi, ba ji lari kar hadə ndau a gwu huwa nyi, ama naji gwu huwa nyi mai. **6** Kə Simanu Biturusu ndəra a gyiwu yukudə nyi shili a miya huwa nyi, ba ji tərabiya a gwu huwa nyi, ba ji gwa lari kar hadə ndau a guna. **7** Kə ji bəra lari zhaḃi kəra njī mbuya bama Yesu əni a gwu huwa nyi pəpədau lagu batiti. **8** Kə zəmbəlma ta shili a miya huwa nyi a ndiya Biturusu ta ma'yi a gwu huwa nyi tsu. Ənggəra ji gwa lari ba ji hənggəri abər jiri nga nyi. **9** Ba'anə kabangəkə

nanda a'yi nggabiya sɛra tsɛtsɛfau wu lɛkakadɛ abɛr kɛl Yesu hya'ari sara vir tɛ mai. **10** Kɛ zɛmbɛlma'yar kɛ sha a ndu ki. **11** Maryamu nɛ nyi ta'yi a miya huwa nyi ja vɛr tiwi. Tsu ja vɛr tiwi, ba ji uzhaɹ, ju tsamɛ gwu huda huwa nyi. **12** Maja vɛr tsamɛ, ba ji lari waladi'yar mɛthlɛ wu kar pɛrtɛ ngganggashiu ar vira nji pina dza Yesu ar ta. Waladi pathlɛ a vɛr nggya a dar vir kɛra ja ɛnga vanyi tsu a gyar vir hiya ja. **13** Kɛ waladiya nyi'yar yiwa nyi ndɛ na, “Mala, mi ngɛ dɛ gwu tiwi ya?” ɔngwar ja, “A hɛnar nda Thlagɛ dɛ sara ɛnggau, ya, nayi wu sɛni vira ndɛ hɛna nyi a ndar mai.” **14** ɔnggɛra ji kudɛna na abangau, ba ji shabiya dzau, ba ji lari Yesu ta'yi a ndɛna, ama naji tsamɛ ri abɛr Yesu ngɛ mai. **15** Kɛ Yesu yiwa nyi, ji na, “Mala, mi ngɛ dɛ gwu tiwi ya? Wa nga gu gala?” Ma ju nggani abɛr ndɛr mɛl thlɛr wu fa wu ta ngau, ɛngwar ja anɛ nyi, “Malɛmɛ, ma nagɛ ngɛ hɛr nyi sara ɛnggau, nar dɛ vira gɛ fiya nyi ari, aga ya nda hɛr nyi.” **16** Kɛ Yesu ngga nyi, ji na, “Maryamu.” Ji shabiya dzɛ a ndara ja, ji na ɛnga miya njir Yahudiya, “Rabwani!” (Kɛra ca ngɛ Malɛmɛ.) **17** ɔngwar Yesu anɛ nyi, “Ga sara mba dɛ mai, ara tsu yi gɛra sha a da ara Tada kwatahɛu. Ama ga ma'yi a ndara zamɛdɛ'yar ga nda nar nda, sha nga yi a dara Dɛdɛ ɛnga Dɛrhyi, ba a dɛgya Hyal dɛ ɛnga Hyalɛr hyi.” **18** Kɛ Maryamu Magɛdaliya ma'yi, ji nda nar nyi anɛ zɛmbɛlma nyi'yar, “A lar yi Thlagɛu!” Kɛ ji nar nda sɛra Yesu nar nyi. **19** ɔwagɛu pɛci tanggɛrma nɛ sugu, ar pɛci kɛra zɛmbɛlma'yar nɛ Yesu kaɓau ar vi zɛmɛu. Ndɛ hadiya miya ki ara hivɛr njira nggurɛm nɛ Yahudiya. Ma tsu nda a vuna, kɛja Yesu ta'yu wu hada nda, ji na, “Jamɛkur ja

nggya ənga hyi.” 20 Ayukuda ji nana ndər kau, kə ji canə nda tsa ja ənga thlərpa ja. Kə zəmbəlma nyi'yar nyabiya dzə ənga hudə pipida ara ndə lari Thlagəu. 21 Kə Yesu bəra na anə nda, “Jaməkur ja nggya ənga hyi! Ənggər kəra Tada səwa də, abangau ənga yu sə hyi.” 22 Ənggəra ji nana abangau, ba ji səna pi a nda gəra nda, ji na, “Dləwara mau Mambəl Cicau. 23 Kalar ndəra hyi təfəbiya nyi bikə nyi a təfəbiya nyir nji bikə nyi, abangə tsu, kalar ndəra hyi nggəl ara təfəbiya nyi bikə nyi a nggyari abangau.” 24 Toma (ndəra nju ngga ənga bili), pathlə wu pama nda kumo apə məthləu, a'yi ja ma Yesu shili ara zəmbəlma nyi'yar mai. 25 Kə aleniyi zəmbəlma'yar kə na anə nyi, “A lar 'ya Thlagəu!” Ama əngwar Toma anə nda, “Ma nayi a'yi lari məcavədi nə kusa ar tsa ja mai, ənga yi fuwa tsa yi a vu vira kusa ar ta mai, ənga yi fuwa tsa yi a vu thlərpa ja mai, nayi wu hənggəri əni mai.” 26 Ayukuda sugu pathlə ətsu, zəmbəlma nyi'yar bəra tsəmiya dzə wu ki, ar pəci kə Toma a'yi ja əkkə'yi nda. Miya ki dədəl nga nyi, ama kə Yesu shili ji sa ta'yi wu pama nda ji na, “Jaməkur ja nggya ənga hyi.” 27 Kə ji na anə Toma, “Fər ku'yir tsa gə ənggau, ga tsamiya tsa yau. Hər tsa gau ga fiya a vu thlərpa yau. Piyari təkəkər ga də ndəra ənga mbərsa.” 28 Əngwar Toma anə nyi, “Thlagə də ənga Hyal də!” 29 Yesu shadəwa nyi, “Ara gə lar də nga gə hənggəri ya? Njir barka ngə njira gəra lar də ama kə ndə hənggəri ənga yau.” 30 Yesu məliya sə dədəgur'yar paməpamə gangəu wu liya zəmbəlma nyi'yar, kəra nji a'yi tsəfəri wu ləkakadə kə mai. 31 Ama nji tsəfəri najakau, aga hya

hənggəri abər Yesu ngə Kərsiti, Zər Hyal, ənga tsu aga ja
da lagur mbərsa ba hya uya pi lagur thləmə nyi.

21 Ayukuda sə'yar kau, kə Yesu bəra canə nyi kər anə
zəmbəlma nyi'yar ar miya dəl Tiberiyasu. Kəja ənggəra ji
darker. **2** Simanu Biturusu ənga Toma (ndəra nju ngga
ənga bili) ənga Nathlaniyalu sara wu məlmə Kana wu
Galili ənga wazha Zabadi ənga alenyi zəmbəlma məthlə
ngə a ndəna. **3** Əngwar Biturusu anə nda, “Ma'yi nga
ya nda təm.” Əngwar alenyi nji kau, “Na'ya ma 'yi wu
ma'yi ənga gau.” Kə ndə biya ndə biya gwu kwambwal
ba ndə ma'yi. Ama pəci ta vu'yi sə a'yi ndə mbar mai.
4 Kadə mudlə ənggəra vi kudau, kəja Yesu ta'yi a miya
dəl, ama zəmbəlma nyi'yar tsamə ri abər naja ngə mai.
5 Kə Yesu na anə nda, “Bazhi dā'yar, a'yi hyi ənga kalfi
wa?” Əngwar nda anə nyi, “Awau.” **6** Kə Yesu na anə nda,
“Vakuwa mə litagər hyi a ndar lagu mazəma kwambwal
kau, ba hya uya nda.” Ta ndə məliya ənggəra ji na, ba ndə
mbar kalfi gangə gagađau, kəra dā dzadzau anə nda, nda
təfəbiya a du kwambwala nyi. **7** Kə zəmbəlma ta Yesu
wu yiwu ta na anə Biturusu, “Thlagə ngau!” Ənggəra
Simanu Biturusu nggari ndər kau, abər, “Thlagə ngau,”
kə ji həri ləgutə nyi ji hari ara dəfəməu tursə nga ja. Kə ji
dzəgwa vəl a gwu 'yimiya nyi. **8** Alenyi zəmbəlma nyi'yar
ma'yi a ndar dza dəl a gwu kwambwalər nda, nda a vər
tətədə litagər nda nyinyau ənga kalfi. Ar pəci ta nanda
a'yi nadə sara miya dəl mai. Pama nda wu dā ənggər hyi
gharu makəru. **9** Ənggəra ndə biya a miya dəl, ba ndə
thləwa əvunyi mbəmbə ənga u'u ənga kalfi a dari ba ənga
macikəl tsu. **10** Əngwar Yesu anə nda, “Gəri a mau kalfi

kəra hyi mbari a shili ənggau.” **11** Kə Simanu Biturusu ma'yi a dar kwambwal, ju tədə litagəu a biya miya dəl. Litagə kə nyinyi nga nyi ənga kalfi nggunggurəm gharu ənga təfu kumunyi apə makəru. Ama alaga kə litaga nyi nyinyi ənga kalfi, a'yi tanakər mai. **12** Kə Yesu na anə nda, “Shili a mau hya sa səm sər səm nə mudlau.” Wu pama zəmbəlma nyi'yar ndə a'yi kəra cinapi ji yiwa nyi, ji na, abər, “Wa nga ga” mai, ara ndu səni abər Thlagə ngau. **13** Ba Yesu hya'ari ji həri macikəla nyi, ba ji nə nda ənga kalfiya nyi tsu. **14** Najakə ngə nə makərkura nyi, ənggəra Yesu canə kər anə zəmbəlma nyi'yar ayukudə ji hya'ari sara vir tau. **15** Ənggəra ndə kudəna səm sər səm nə mudlau, kə Yesu nar nyi anə Simanu Biturusu, “Simanu zər Yahwana, ənga jiri nga gu yiwu də a ndiya sə'yar kə ya?” Kə Biturusu shadəwa nyi, ji na, “Angə, Thlagəu, gu səni yu yiwu ngau.” Əngwar Yesu anə nyi, “Səməna wazha təmahə də'yar kau.” **16** Kə Yesu bəra na anə nyi, “Simanu zər Yahwana, ənga jiri nga gu yiwu də ya?” Kə ji shadəwa, ji na, “Angə, Thlagəu, gu səni abər yu yiwu ngau.” Əngwar Yesu anə nyi, “Bəla təmahə də'yar.” **17** Yesu bəra na anə nyi nə makərkura nyi, “Simanu zər Yahwana, gu yiwu də ya?” Ba sə kə ndzana hudə Biturusu arya Yesu yiwa nyi ar kər ar kər makəru, “Ənga jiri gu yiwu də ya?” Əngwar ja anə nyi, “Thlagəu, gu sən sə patəu. Gu səni abər yu yiwu ngau.” Əngwar Yesu anə nyi, “Səməna təmahə də'yar. **18** Jiri nga yu na anə ngau, pəci kəra gə tsu zər, nagə ngu ha kar anə kərngau, ba ga ma'yi a ndar vira gu yiwu. Ama ma gə nda hal, gu nda ha tsi anə nji aga nda har ngə kar ba nda dzəgwa hər

ngau a ndar vira gə gəra yiwu.” **19** Yesu nana abangau aga cabiya culi tə kəra Biturusu wu nda tau, kəra wu dla ənga kadakadarkur anə Hyal. Kə ji na anə nyi, “Nu da.” **20** Biturusu shabiya dzə ji tsamə gyiwu yukudu, ba ji lari zəmbəlma ta Yesu wu yiwu ta a vər nu nda. Najakə ngə zəmbəlma ta təghər dzə ar dza Yesu pəci kəra nda a vər səm sər səm nə lardur nə vəlna ənga ji na anə Yesu, “Thlagəu, wa ngu nda thləna hiya ga?” **21** Ənggəra Biturusu lari nyi, kə ji yiwa Yesu, ji na, “Thlagəu, kar ndə kə tsu, mi ngə nə nya?” **22** Kə Yesu shadəwa nyi, “Ma yu yiwu ja da a'yi ənga pi kəl yi sha shili, mi ngə dzau nga? Nagə, kəl ga nu da?” **23** Agabangau, kə ndər kə tətəlnakər wu pama njir nu Yesu, abər zəmbəlma kə wu tə mai. Ama Yesu a'yi na abangə mai. Səra ji na ca ngə, “Ma yu yiwu ja nggya ənga pi kəl yi shili, mi ngə dzau nga?” **24** Najakə ngə zəmbəlma kəra ləri sakida ar kəra sə'yar kə patəu, ənga ji tsəfər nda. Mən wu səni abər sakida nyi jiri nga nyi. **25** Ama aleniyi sə paməpamə gangə a'yi kəra Yesu məlna. Maja abər nji tsəfəri patər səra ji məlna, duniya ənga kərnyi a sən həri ləkakada nyi mai.

1 Kwaranthli

1 Cama tsətsəfə sara ara Bulusu, ndəra Hyal ngga aga ja
da cama səsə nə Kərsiti Yesu lagur yiwu huda nə Hyal,
ənga zamər mən Sosithlanisu, **2** a nda nə dabə dzə njir nu
kəra a vu Kwaranthli, njira nji ngga aga nda da nji cici
wu Kərsiti Yesu, ənga njira nji thləbiya wu Kərsiti Yesu,
dəbə ənga kalar nji kəra ar kalar vi kəra wu ngga thləmər
Thlagə Yesu Kərsitir mən, Thlagər nda ənga Thlagər
mən. **3** Bəgə mayiwakur ənga hufə pərtəu sara ara Hyal
Dərmən ənga Thlagə Yesu Kərsiti nda nggya ənga hyi.
4 Parangə nga ya vər lə usaku anə Hyal arya hyi, arya
mayiwakur nyi kəra ji lər hyi wu Kərsiti Yesu. **5** Arya wu
ja a dar hyi njir bərba wu kalar sau, kalar sərə hyu na
ənga kalar sənbiya sər hyi. **6** Arya najaka bərbakur, a
cabiyari abər, kalar sakida kəra 'yi ləri arya Kərsiti jiri nga
nyi. **7** Agabangau, nahyu ghari sə lələ nə Mambəl mai,
ənggər kəra hya vər nggyar tsatsam lagu nə səkə shilər
Thlagər mən Yesu Kərsiti kəra wu nda cabiya dzau. **8** Yesu
wu nda səbiya ngə aga ga da nənau ba'anə shili ar jomə
ndəl, aga ga da ndə gərə vazau ar pəcir shidar Thlagər
mən Yesu Kərsiti. **9** Hyal, naja ndəra ngga hyi a shili wu
nggya nə dabə dzə ənga zər nyi Yesu Kərsiti Thlagər mən,
naja ndə tsa'a miya dəfu ngau. **10** Ya vər kədi hyi wazha
ama wu thləmər Thlagər mən Yesu Kərsiti, hya sara ca
paməpaməkur mai, ama hya dlunggəri ənga kuvwar hyi,
aga miya hyi ənga dəngar hyi a da zəməu. **11** Yu na
anə hyi abangə wazha ama, arya alenyi nji sara wu ki
Kəlowusu nar da abər hyu pəpa wu pamə. **12** Sərə yu
na, ca ngə alenyi nji wu pama hyu na, “Nayi nəda yu nu

Bulusu,” alenyi nju na, “Nayi nəḏa yu nu Apolusu,” alenyi nji tsu ndu na, “Nayi nəḏa yu nu Kefasu,” ənga alenyi nji tsu ndu na, “Na'ya nər 'ya 'yu nu Kərsiti.” **13** Karya, Kərsiti a təkəbiyar dzə ya? Əndəga nji dlakəya Bulusu arya hyi ya? Əndəga nji hər hyi baḅətizəma wu thləmə Bulusu ya? **14** Yu usaku anə Hyal, ara a'yi nayi ngə hə baḅətizəma anə ndaliya hyi mai, kəl anə njir ki Kərispusu ənga Gayisu. **15** Kabangəkau, ndər sən na abər yi hər nyi baḅətizəma wu thləmə ḏa a'yi mai. **16** Jiri, a bəra ḏəngar yi vanyi sau, abər a hər nyir yi baḅətizəma anə njir ki Sətifanusu. Ayukudə nyi tsu nayi bəra ḏəngari ndəra yi bəra hər nyi baḅətizəma mai. **17** Ara Kərsiti a'yi səwa ḏa aga ya hə baḅətizəma anə nji mai, ama aga ya tətəlna ndəshigu nyi, a'yi ənga ndər nə hahangəkur ndəndəkur ḏa mai, a sara ḏənama nə wu dlədlakə nə Kərsiti a ḏa sə tətəwa. **18** Arya cama nə ndər nə mbəḏau lagu wu dlədlakau, dzakur ngau anə njira sasa, ama anə mən njira uya mbəḏau, ḏənama nə Hyal ngau. **19** Arya tsətsəfə nga nyi, “Yu nda sana hahangəkur nə nji hahangəu, ənga sənbiya sə nə njir sən sə tsu, yu nda məliya wu ḏa sə kurthləu.” **20** Əmani ngə nji hahanga? Əmani ngə njir sənbiya sa? Ənga əmani ngə njir jigadəma? Hyal a'yi məliya hahangəkur nə njir duniya ḏa aga dzakur wa? (aiōn g165) **21** Arya Hyal lagu hahangəkur nyi nga ji məliya njir duniya gəra sənbiya nyi lagu hahangəkurər nda. Ama ba ji məliya lagu dzakur nə tətəlna ndər Hyal ca ngə njira hənggəri uya mbəḏau. **22** Njir Yahudiya wu gal lar sə ḏədəgur, njir Gərikəu nər nda, ndu gal hahangəkur. **23** Ama na'ya 'yu tətəlna ndər Kərsiti ndəra nji dlakəya, kəra

ɗa sər thlə hi anə njir Yahudiya, əŋga sə dzakur anə njira a'yi njir Yahudiya mai. **24** Ama anə nji kəra Hyal ngga, tara njir Yahudiya əŋga tara njir Gərikəu, Kərsiti ca ngə dənama nə Hyal əŋga hahangəkur nə Hyal. **25** Ara dzakur nə Hyal a ndiya hahangəkur nə ndau, kukufəkur nə Hyal tsu a ndiya nənəkur nə ndau. **26** Wazha ama, hya dəŋgari sərə hyi aga nyi ar pəcira nji ngga hyi, aga hya ɗa njir nu, a'yi patəkura hyi ngə nji hahangə lagur sənbiya sə nə ndəndəkur mai, a'yi patəkura hyi ngə njira əŋga dənama mai, əŋga a'yi patəkura hyi ngə yirma mai. **27** Ama Hyal ngə həbiya sə dzakur nə duniya aga ja həna səli nə nji hahangəu. Əŋga ji həbiya kukufəkur nə duniya aga ja həna səli njira nənau. **28** Ji həbiya sərə nji didana wu duniya əŋga sərə gərə ar viya vanyi sə wu duniya aga nda ndzana sərə dədur. **29** Hyal məliya abangə aga nja sara bwadzə wu mwa nyi. **30** Ama Hyal ngə hər hyi a shili wu Kərsiti Yesu, əŋga Hyal a məliyari Kərsiti ɗa hahangəkur nər mən. Lagu nyi nga mən ɗa nji tsapəu, nji cici nyi əŋga njira ji bəliya. **31** Agabəŋgau, əŋggər kəra ja tsətsəfau, “Ta'yi njir bwadzau nda bwadzə əŋga Thlagəu.”

2 Əŋggərə yi shili əgya hyi wazha ama, aga ya sa nar hyi ar kəra jirkur nə sə ɗəɗəwa nə Hyal, nayi a'yi shili əŋga ca sənbiya ndər əŋga madiya hahangəkur mai. **2** Ara yi həri wu ɗəfuwa yau, abər vanyi sə a'yi yu sən ar pəcira yi əkkə'yi hyi mai, kəl Yesu Kərsiti əŋga dlakəkur nyi. **3** Tanggərma shili ɗa əgya hyi, yi shili wu kukufəkur ɗa əŋga hivər ba əŋga tsədzə gagadau. **4** Cama ɗa əŋga tətəlna ndər Hyal ɗa a'yi əŋga shakər ba hahangəkur nə ndəndəkur ɗa mai, ama əŋga thlər kəra cabiya dənama

Mambəl. 5 Sə kə dārkər aga mbərsar hyi a sara təghər dzau ar kəra hahangəkur nə nji mai, ama kəl ar kəra dənama nə Hyal. 6 Alaga abangau, 'yu ndər, ndər nə hahangəkur anə njira a həri wu mbərsar nda, ama a'yi culi hahangəkur nə zaman əshina kə mai, ənga tsu a'yi culi hahangəkur təltəl'yar kəra wu sa tərabiya nə zaman kə mai. (aiōn g165) 7 Ama 'yu ndər ar kəra hahangəkur nə Hyal kəra dādəwa kəra nji dəwana, hahangəkur nə Hyal kəra ji pəpədləya kadivira dzəgwar duniya, aga ja dā səra wu shili ənga kadakadarkur anə mən. (aiōn g165) 8 Ndə a'yi wu pama njir səm təlkur nə zaman əshina kə kəra nggabiya sə kə mai. Maja abər ndə nggabiya, nanda a'yi dlakəya Thlagə ndə kadakadarkur mai. (aiōn g165) 9 Ama ənggər kəra ja tsətsəfau, abər, “Səra Hyal pabəri anə njir yiwu nyi ndə a'yi kəra saya lari mai, ndə a'yi tsu kəra saya nggar mai, ənga tsu ndə a'yi kəra saya dəngabiya mai,” 10 ama Hyal a cabiya mən ri sə'yar kə lagu Mambəl. Arya Mambəl nga vər walbiya kalar sau, patə əkkə'yi səra dādəwa wu nggabiya sə Hyal. 11 Ara wa ngə ndəra wu səni səra ndə wu dənga ma a'yi kəl mambəl kəra wu ja waci maya? Abangə tsu ndə a'yi kəra wu sənbiya səra Hyal wu dənga mai, kəl Mambəl kəra wu Hyal wacu. 12 Namən a'yi dləwuri mambəl nə duniya mai, ama Mambəl kəra shida sara dara Hyal, aga mənə nggabiya lə sə ləlau nə Hyal kəra nji nə mən kurthləu. 13 Ca ngə səra 'yu ndər ar kəri, a'yi səra nji highibər 'ya lagu hahangəkur nə ndapi mai, ama səra shili lagu Mambəl, kəra wu cabiya jirkur nə Mambəl anə njira wu Mambəl. 14 Ndəra gəra wu Mambəl, naju sən dləwuri sə'yar kəra sara ara Mambəl

Hyal mai, arya dzakur nga nyi anə nyi, ənga naju sən nggabiya mai, arya lagu Mambəl nga nju nggabiya wacu.

15 Ndəra wu Mambəl, ju sən məl numa ar kəra kalar sau, ama naja ənga kərnyī a'yi nju sən məl numa anə nyi mai.

16 Ənggər kəra ləkakadə nana, abər, “Wa ngu sənbiya dənga nə Thlagə tara ba ja sən highibə sə anə nya?” Ama a'yi mən ənga dənga nə Kərsiti.

3 Wazha ama, nayi a'yi sən ndər anə hyi ənggər anə njira wu Mambəl Hyal mai, ama ənggər anə njir duniya, njira tsu nda ənggər wazha yidəfəu, wu lagu nu Kərsiti. **2** Nayi nga vər səmənə hyi ənga u'wa ənggər wazha mamənji, a'yi ənga dəfə mai, arya tsu hyi gəra nəbiya dzau. Ənga jiri, ba'anə kabangəkau, tsu hyi gəra nəbiya dzau. **3** Ba'anə kabangəkau tsu hyi ənggər njir duniya. Ma tsu hyu ca shishikur, ənga hyu pəpa wu paməu, a'yi tsu hyi ənggər njir duniya wa? **4** Ara ma vanyi ndə na, “Nayi nə Bulusu ngau,” vanyi ndə tsu, “Nayi nə Apolusu ngau,” a'yi tsu hyi ənggər njir duniya wa? **5** Dəmya, wa ngə Apolusa? Wa ngə Bulusa? A'yi njir məl thlər Hyal nga 'ya waci wa, njira lagur nda nga hyi hənggəri ənga Kərsiti wa? A'yi kalar ndə wu pama 'ya ngu məl sərə Hyal nə nyi aga ja məl wa? **6** Nayi ngə thləkana culi, Apolusu ngə pər nda 'yimi, ama Hyal ngə məliya nda ndə hau. **7** Mbar ar ndər thləka ənga ndər lə 'yimi, patə nda, sə a'yi nda aga nyi mai, ama kəl Hyal, ndəra məliya ndə hau. **8** Ndər thləka ənga ndər lə 'yimi raragə nga nda wu mwar Hyal, kalar ndə wu pama nda wu sa uya akkəri nyi kakalə ənga sərə ji məliya. **9** Ara na'ya bazhi məl thlər Hyal ngau, nahyi tsu ngə fa Hyal, ənga sərə Hyal ngə həriya. **10** Lagu mayiwakur kəra Hyal

nə dā, a fiyar yi hiya hər ar viya ndër hər kəra mənəhəu, ənga vanyi ndə pamə tsu a dzəgwa hər a dar kəra nyi. Ama kə kalar ndə ja tsam ənga hangəkəl ənggəra ju hər a dari. **11** Ara vanyi ndër fiya hiya hər pamə a ndiya kəra yi fiya kə a'yi mai, naja ngə Yesu Kərsiti. **12** Alenyi nji ndə hər a dar kəra nyi ənga əndzau, ənga thladla, ba ənga tsəka dəduru. Alenyi nji tsu ndə hər a dar kəra nyi ənga wu, ənga sar, ba ənga 'yi'yi dzədzəgwau. **13** Thlərər nda patəu wu nda cabiya dzə ar babal ar pəcir shidar Thlagəu. Thlər kau, wu nda nəbiya dzə wu u'u kəra wu nda cabiya tara abari ngə mənəhəkura thlər kəra ndə məliya. **14** Ma thləra nyi uya mbəda u sara wu miya u'u, ju nda uya akkəri. **15** Ma ndəra thlər nyi nggyinakər wu u'uwa nyi, ju nda uya asar, ama naja ju uya mbəda u, ama mbədə nyi wu dā ənggər ndəra biya sara wu miya u'u. **16** Nahyi a'yi hyu səni abər ar viya Ki Hyal nga hyi wa? Ənga nahyi a'yi hyu səni abər Mambəl Hyal a vər nggya wu hyi wa? **17** Kalar ndəra ndzana Ki Hyal, Hyal wu nda ndzana nyi, arya Ki Hyal sə cici ngau, ənga nahyi ngə Ki Hyal kau. **18** Ndə ja sara ngguta kərnyı mai. Ma ndə wu pama hyi nggani abər hahangə nga ja wu nggyabiya zaman nə kabangəkau, bəgə ja fiya kərnyı ar viya ndə dza aga ja dzəgwa dā ənga hahangəkur. (aiōn g165) **19** Arya hahangəkur nə duniya kau, ar viya dzakur ngau wu mwar Hyal. Ənggər kəra ja tsətsəfau, “Ju sən mbar nji hahangə wu kwadashimar nda.” **20** Ənga tsu ənggər kəra tsətsəfau wu ləkakadə nə Hyal, abər, “Thlagə wu səni abər, dənga nə nji hahangə dzakur ngau wu mwar Hyal.” **21** Agabangau, ndə a sara bəwadə ənga ndə mai! Arya kalar sə nər hyi ngau, **22**

alaga Bulusu, alaga Apolusu, alaga Kefasu, alaga duniya,
alaga pi, alaga tau, alaga sɛra ɛshina ɛnga sɛra a vɛr shili,
patɛ nɛr hyi ngau, **23** ɛnga nahyi tsu nɛ Kɛrsiti ngau,
Kɛrsiti tsu nɛ Hyal ngau.

4 Nji a kyaga hɛr'ya ar viya njir mɛl thlɛr nɛ Kɛrsiti,
njira Hyal nɛ nda tɛtɛlna ndɛr Hyal kɛra dɛdɛwa. **2**
Kabangɛkau, kalar njira nji nɛ nda sɛr mɛl, nda dɛ njir
mɛl thlɛr tsa'a miya dɛfu. **3** Anɛ dɛ, a'yi dɛ sɛr tal ma hyi
mɛliya dɛ numa mai, ɛnga alaga alenyi njir mɛl numa
anɛ dɛ mai. ɛnga jiri alaga nayi a'yi yu mɛl numa anɛ
kɛrdɛ mai. **4** Nayi sɛnibiya sɛra yi ndzana mai, ama alaga
abangau, a'yi cabiya abɛr vazɛ dɛ a'yi mai. Thlagɛ ɛnga
kɛrnyi ngu mɛl numa anɛ dɛ. **5** Agabangau, a sara hya
mɛl numa anɛ nji tsu pɛcir numar nda gɛra dɛ mai. Hya
sɛkɛ pɛci kɛra Thlagɛu nda sha shili. Ju nda cabiya ar
babal sɛra ndɛ mɛlna dɛdɛwa ɛnga ja cabiya sɛra ndɛ a
vɛr dɛnga wu dɛfuwa nda. Ar pɛci ta ngɛ kalar ndɛ wu
nda dlɛwuri fal nyi ara Hyal tsatsa'a aga sɛra nda nyi
mɛliya. **6** Kabangɛkau, wazha ama, sɛ kɛ yu na kau, a
mɛliyar 'ya ar kɛra kɛr'ya nayi ɛnga Apolusu aga tara ba
ja dlɛwar hyi. Lagu kɛ nga hyu sɛn highibɛri ara 'ya sɛra
lɛkakadɛ nana, abɛr, “Hya sara mɛl thlɛr a biya abanga
sɛra tsɛtsɛfɛ kɛ mai.” A sara ndɛ wu pama hyi a bɛwadzɛ
ɛnga vanyi ndɛ a ndiya vanyi ndɛ wu pama 'ya mai. **7**
Wa ngɛ mɛliya gɛ dɛ pamɛ a ndiya vanyi nda? Mi ngɛ
sɛra ara gau, kɛra a'yi nji ngɛ nɛ ngɛ maya? Ma nji ngɛ
nɛ ngau, ya, ara mi nga gɛ mɛliya ji dɛ sɛr bɛwadza? **8**
Kabangɛkau, a uyar hyi kalar sɛra hyu yiwu. A dɛari hyi
njir bɛrba njir gɛnna! Gɛra ɛnga 'ya a dɛar hyi tɛl! ɛnggɛra

yu cim, a dari hyi təl ənga jiri, aga mənə daḅaga səm
 təlkur kə ənga hyi patəu! **9** Ara wu dənga ḁa, Hyal a fiya
 'ya ri, na'ya cama səsau, ənggər njira a gyu ndəla nji
 ənga dididi, njira nji thlana nda numa nə tau. Kəja 'ya a
 dari aga sər nggushi wu mwar duniya ənga wu mwar
 waladi'yar ənga nji patəu. **10** Arya Kərsiti a ḁar 'ya dza,
 ama nahyi nji hahangə nga hyi wu Kərsiti! Nji kukufu nga
 'ya, ama nahyi nji nənau! Nahyi nju gənggər hyi səli, ama
 na'ya nju gənggər 'ya səli mai! **11** Shili ar pəci kə əshina
 ənga wuḅə ba ənga hili nga 'ya, kar hahal nga ar dza 'ya,
 ənga nja vər lə ḁwaḁwatə anə 'ya, na'ya nji gəra ənga ki
 ngau. **12** 'Ya vər məl thlər gagadəu ənga tsa 'ya. Ar pəcira
 nji shi'wa 'ya, ba 'ya shabiya ənga lə barka. Ma nji takasə
 'ya, ba 'ya səsə'wuri. **13** Ma nju ndər nə ndza thləmər 'ya
 ba 'ya shadəwa ənga hangəkəl. Ba'anə shilar kabangəkau,
 a dari 'ya səra nja pəna ar dzəgau, ənga wu mwar njir
 duniya kə 'yi ḁa dzəgau. **14** Nayi a'yi a vər tsəfə sə'yar
 kau, aga ya həna səlir hyi mai, ama aga ya təḁar himiya
 hyi, nahyi wazha kəra yu yiwu gagadəu. **15** Alaga a'yi hyi
 ənga njir highiḁə gangə anə hyi wu Kərsiti, ama a'yi hyi
 ənga tada'yar gangə mai, arya wu Kərsiti Yesu nga yi ḁa
 ar viya tada ar kəra hyi lagu nə ndəshigu. **16** Agabangau,
 yu kədi hyi aga hya fa'abiya hiya yau. **17** Arya kə nga yi
 səwa hyi Timathlawusu, zər ḁa kəra yu yiwu, naja ndəra
 wu məl thlər Thlagəu tsa'a miya ḁəfu. Ju sa dəngar hyi ar
 kəra nggyabiya ḁa wu Kərsiti Yesu, kəra shili kakalə ənga
 səra ya vər highiḁə ar kalar vira yi ndari ənga wu kalar
 daḅə dzə njir nu. **18** Alenyi nji wu pama hyi a ḁar njir
 ḁwadzau, ənggər tsu yu ḁəra sha shili ara hyi mai. **19** Ama

yu bəra sha shili ara hyi kajangəkau, ma Hyal məliya, ba ya dzəgwa nggabiya a'yi kəl ndər nə nji bəbal kər kə waci mai, ama tara wathləm culi dənama kəra a'yi ara nda. **20** Ara təlkur Hyal a'yi səra nju na ənga miya nga nyi waci mai, ama səra nju məl ənga dənama ngau. **21** Mi ngə səra hyu cim a da? Ya shili ənga wudə əndəga ya shili ənga yiwukur, əndəga ənga hudə shishi'wu nə mambəl ya?

5 Nji nar dā, abər, səsukur a'yi wu pama hyi, culi kəra a ndiya kəra njira gəra sən Hyal a vər məl. Kəra təkəri ndə wu pama hyi wu pida ənga mala dənyi. **2** Kəja hyu bwadzau, ama sər nggərau ngau anə hyi. Səra tsa'a hya məl ca ngə hya həbiya ndər məl sə abangau sara wu pama dabə dzər hyi. **3** Alaga kə a'yi yi əkkə'yi hyi wu kumər dzə kə mai, ama a'yi yi ənga hyi wu mambəl. A thlana nyir yi numa anə ndər məl najaka hudə sau wu thləmə Thlagər mən Yesu, ənggər a'yi yi əkkə'yi hyi kabangəkau. **4** Ar pəcira hyu daḃau, ənga a'yi yi əkkə'yi hyi wu mambəl, ənga dənama nə Thlagər mən Yesu a'yi əna, **5** hya lər culi ndə kə anə shatan aga kumər dzə nə bikau a tau, ba mambəl nyi a uya mbəḃau ar pəcir shidar Thlagəu. **6** Bwadzər hyi a'yi sə mənəhə ngə mai. A'yi hyu səni abər thləlamə kushu ca ngu thləthləna ləgu dəfə wa? **7** Hya həbiya bikə kəra ənggər thləlamə hahal sara wu hyi, aga hya dā nji mafəliyangə kəra ənggər macikəl gəra thləlamə, ənggər kəra hyi kau. Arya Kərsiti, gamə nə lardur vəlna, ca nga nji həna sadaka ənga ja arya mən. **8** Agabangau, ta'yi mənə gu lardur mən, a'yi ənga thləlamə hahal mai, ca ngə sə ənggər səḃə ndə wu dəfu ənga shishikur, ama nə macikəl gəra thləlamə, ca ngə sə

ənggər nggya nə cicikur ənga jirkur. **9** A tsəfər hyir yi wu cama tsətsəfə də abər a sara hya dəbə kər ənga nji səsü mai. **10** Ama nayi a'yi a vər ndər ar kəra nji səsü nə duniya kə mai, alaga njir suna ənga alaga njir dlərbau, ba njir nu katəu. Ma ar kəra nda nga ya vər ndər kau, a dəri kəl ba hya piyari duniya aga hya təkəbiya dzə ənga nda. **11** Ama kabangəkau, ya vər tsəfə anə hyi abər, a sara hya dəbə kər ənga ndər ngga kərnyi ndər nu, ama ndə səsü nga ja mai, alaga ndər suna, alaga ndər nu katəu, alaga ndər də nji, alaga ndər sa padlau, ənga alaga ndər həl. Ənga culi ndə kau, hya sara səm alaga sər səm ənga ja mai. **12** Mi ngə nə də aga ya thla numa anə njira a'yi njir nu maya? A'yi anə njir nu nga hya kyaga məl numa wa? **13** Hyal ngu nda məl numa anə njira a'yi njir nu mai. “Hya kədləbiya ndər məl sə dəmwa'yi kau, wu pama hyi.”

6 Ma ndaliya hyi a'yi ənga sər kəpal wu dəfuwa ja ənga kuvwa nyi, ja sara hə nda nyi a dumwar njira gərə sən Hyal mai, ama a dumwar nji cici gə Hyal wa? **2** Əndəga a'yi hyu səni abər nahyi nji cici gə Hyal ngu nda məl numa anə njir duniya wa? Ma nahyi ngu nda məl numa anə njir duniya, a'yi hyu sən məlna numa ar kəra sə kukushu'yar kə wa? **3** Dəm ya, a'yi hyu səni abər namən ngu nda məl numa anə waladi'yar wa? Ka dzəgwa də sər nggyabiya nə duniya kə nga ndiya ya? **4** Agabangau, ma a'yi hyi ənga kəpal ar kəra sə'yar kau, mi ngə də hyu ma'yi a dumwar njira gərə təkəri nda də vanyi sə wu mwar dəbə dzə njir nu wa? **5** Yi na abangau, aga ja də sə səsəli anə hyi. Abari nga ja sən də abər ndə a'yi wu pama hyi kəra hahangə, kəra wu sən məlna numa wu pama njir

nu mai ka? **6** Ama ba ɗa, hyu hæ kuvwar hyi a ndumwar njir pathla, njira a'yi njir nu mai. **7** Alaga ænggæra hyu hæ kuvwar hyi a ndumwar njir pathla, a cabiyari abær a ɗar hyi nji dladla. A'yi kuji hya ɗa nji vavazæ wa? A'yi kuji hya ɗa ænggær njira nji ɗiya wa? **8** Ama kæja nahyi ngæ dzægwa ɗa njir vazæ nji, ænga hyi ɗa njir ɗiya nji, ænga tsu kæja hyu mæl abangau anæ zamær hyi. **9** Nahyi a'yi wu sæni abær nji shishi wu uya gwu tælkur Hyal mai wa? Hya sara ngguta kærhyi mai, arya nji sæsu ænga njir nu katæu, ænga njir dlænga mala ænga sal ndau, ænga shili kæra wu pida ænga shili kuvwar nda, **10** ænga njir hæl, ænga njir suna, ba ænga njir sa padlau, ænga njir na ndau, ba ænga njir kwadashima, nandu uya gwu tælkur Hyal mai. **11** Abangæ ngæ alenyi nji wu pama hyi saya ɗa, ama a cina hyir nji, ænga a thlæna hyir nji. Kæ hyi ɗa njira nji mæliya nda nji tsapæu, wu thlæmær Thlagær mæn Yesu Kærsiti ænga lagur Mambæl Hyalær mæn. **12** A sæn mæl yi kalar sau, ama a'yi kalar sæ ngæ ænga dlæwa dzæ anæ ɗa mai. A sæn mæl yi kalar sau, ama a'yi yu ɗa mafa anæ kalar sæ mai. **13** Nji mæliya ɗæfau aga gwu ta, ta tsu aga pæ ɗæfau, ama patækura nda Hyal wu nda sana nda. Nji a'yi mæliya dzæ aga sæsukur mai, ama anæ Thlagæu, ænga Thlagæ tsu anæ dzau. **14** Hyal hya'ana Thlagæu sara vir tau lagu dænama nyi, abangæ tsu nga ju nda hya'ana mæn sara vir tau. **15** Nahyi a'yi wu sæni abær dza hyi gashagashal næ Kærsiti ngæ wa? Ya, abari nga hyu dzægwa hær dza Kærsiti hya ɗabæya ænga næ zawar ka? Wu kyaga ɗa mai! **16** A'yi hyu sænbiya abær kalar ndæra ɗabær kærnyi ænga zawar a ɗar nda dzæ zæmæ wa? Arya tsætsæfæ nga nyi abær, “Nji mæthlæ

kau, ndu ɗa dzə zəməu.” 17 Ama kalar ndəra dābər kərnyɪ əŋga Thlagəu, a ɗar nda nji zəmə wu mambəl. 18 Hya hwi sara ara nggyabiya nə səsukur. Arya kalar bikə kəra ndu məl a biyar ya kumər dza ja nga nyi, ama kalar ndəra məliya bikə nə səsukur, a məliyar ja bikə anə kumər dza ja. 19 A'yi hyu səni abər dza hyi Ki nə Mambəl Cici ngə wa? Mambəl kəra wu hyi, ara Hyal nga hyi dləwuri. Nahyi a'yi nə kərhyi nga hyi mai, 20 a ɗəlbiya hyir nji əŋga madiya sau. Agabangau, hya gənggər nyi səli anə Hyal əŋga dza hyi.

7 Ar kəra sərə hyi sayi tsəfər ɗa tsu kadə ta, wu ɗa mənəhəu ma ndə sən nggya gərə hə mala. 2 Ama ta ɗa səsukur a nyabiyar dzə wu hyi, ta'yi kalar ndə a hər mala nyi, kalar mala tsu ja hər sal nyi. 3 Kalar sal ja nyabiya salkur nyi wu dza mala nyi, mala tsu ja məl abangə anə sal nyi. 4 Mala a'yi naja ngu gəla dza ja mai, ama sal nyi. Abangə tsu, sal a'yi naja ngu gəla dza ja mai, ama mala nyi. 5 Hya sara ka kərhyi anə kərhyi mai, kəl ma hyi lari a ɗar tsa'a anə gyapəkura hyi nə pəci kushu, kəra hyu yiwu hya kədi Hyal. Alaga abangə tsu ma, hya sara səkari nə pəci gangə mai, a sara Shatan a uya lagur dzə hyi, ma ndaliya hyi gərə sən səsə'wuri. 6 Sə kə yi na kə patə sawara ngau, a'yi sərə mbari kəl nja məl mai. 7 Yu cim abər patər nji nda ɗa ənggər kəra yi kau, ama tsu kalar ndə a'yi əŋga sə lələ kəra Hyal nə nyi, ndə kə əŋga nənya sə ləlau, ndə ta tsu əŋga nənyi. 8 Ama yi na anə njira gərə hər sal əŋga njira gərə hər mala ba əŋga mathləkə'yi təsəl, wu ndiya əŋga mənəhəu anə nda, ma ndə sən nggya sər nda ənggər kəra yi kau. 9 Ama ma nda nyi a'yi wu sən

kəkəya kərnyī mai, wu ndiya anə nyi ja hər sal alaga ja hər mala, ara ja sara tau ənga cim mala alaga sal. **10** Kəja sər bəla anə hyi nahyi njira hərdzau, a'yi sara ara yi mai, ama sara ara Thlagəu. Mala a sara təkəbiya dzə ənga sal nyi mai. **11** Ama ma ji təkəbiya dzau, ta'yi ja nggya sə nyi gəra hə sal, ma a'yi abangə mai, ta'yi ja bəra sha a ndəgya sal nyi ta. Sal tsu ja sara kədləna mala nyi mai. **12** Anə nji kəra hyau, (Yi na, a'yi əngwar Thlagə mai), ma ndər nu a'yi ənga mala kəra gəra ndər nu, ya, mala nyi wu yiwu nda nggya sər nda, a sara sala nyi a kədlə nyi mai, bəgə nda nggya sər nda. **13** Ma mala kəra ndər nu tsu, a'yi ənga sal kəra gəra ndər nu, ya sala nyi wu yiwu nda nggya abangau, mala nyi a sara təkəbiya dzə ənga ja mai, ama nda nggya sər nda. **14** Arya sal gəra ndər nu kau, a dāri ja cicau lagu mala nyi. Abangə tsu ngə mala kəra gəra ndər nu, a dār ja cicau lagu sal nyi. Ma a'yi abangə mai wazhar nda wu dā nji gəra cicau, ama arya abangau a dār nda nji cicau. **15** Ama ma ndəra gəra ndər nu wu yiwu ja təkəbiya dzə ənga mala alaga sal, ta'yi ja dā, ndə a'yi ar sə'yi hədzə kə mai, arya Hyal ngə ngga mənə vu nggya wu hudə pərtə nyi. **16** Nagə mala, wa sənə, ma gə məl abangau, tara ba ga shabiya sal ngau a shili wu mbəda? Alaga nagə sal tsu ma gə məl abangau, wa sənə, tara ba ga shabiya mala ngau a shili wu mbəda? **17** Kalar ndaliya hyi ja dumwa ənga nggya wu kalar nggyabiya kəra Hyal fuwa nyi a gwa, ja dā ənggər kəra ja parangə kadivira Hyal ngga nyi ta. Ca ngə sər bəla kəra yu nə nyi anə patər dābə dzə njir nu. **18** Nja na, ma ndə a'yi kəra nji thlana nyi pəlzha kadivira ja dā ndər nu, ja sara shabiya pəlzha nyi

ənggər ndəra nji gəra thlana nyi pəlzha mai. Ətsu ndəra
 də ndər nu ama a'yi nji thlana nyi pəlzha mai, tsu ja bəra
 thla pəlzha mai. **19** Ndəra nji thla nyi pəlzha ənga ndəra
 nji gəra thla nyi pəlzha a'yi ca ngə sə mai. Səra ndiya
 patəu ca ngə bəlari dladə Hyal. **20** Yau, kalar ndə ja nggya
 ənggər kəra ja kadivira Hyal ngga nyi. **21** Nagə mafa ar
 pəcira Hyal ngga ngə ya? A sara ga bəwakər anə kərngə
 mai. Ama ma lagu a'yi kəra ga sən bəliya kərngau, ba ga
 bəliya. **22** Ama kalar ndəra Thlagə ngga kəra mafa nga ja,
 ma ji də ndər nu, a dər ja kambər ndau wu Thlagəu. Ma
 tsu kambər ndə nga ja, kadivira ji də ndər nu, a dər ja
 mafa nə Kərsiti. **23** Ənga madiya sə nga nji dəlbiya hyi, a
 sara hya bəra mbiya kərhyi wu mafakur mai. **24** Nahyi
 zamə də ənga kwamə də'yar, kalar ndə ja nggya ənggər
 kəra ja kadivira Hyal ngga nyi, ba ja nggya aga ja. **25** Ar
 kəra wazha kwamathləkə'yi kəra gəra sən ndə sal, sər
 bəla a'yi kəra sara ara Hyal kəra ya nə hyi mai. Ama Hyal
 lagu təhudə nyi, ndəra məliya də yi də ndəra nju fiyafə
 əni, ca nga yu dzəgwa dəgabiya hyi dənga də. **26** Arya culi
 nggyabiya kəra nji a gwa kabangəkau, yu nggani, a ndiya
 anə ndə ja nggya sə nyi abangau. **27** Ndəra a hərdzau,
 bəgə ja nggya sə nyi. Ma tsu nagə a'yi hər mala alaga sal
 mai, a ndiya ga nggya sə ngə abangau. **28** Ma nagə ndə
 hər mala, a'yi bikə mai. Ma nagə zəkəwamalagə hər sal,
 a'yi bikə mai. Patə abangau, njira hərdzau pəci kə əshina
 ndu gu nggyabiya nə dzadzaukur, ca ngə səra yu yiwu ya
 həbiya hyi sara gwa. **29** Səra ya vər na kau, ca ngə, nahyi
 wazha ama, pəci a hyiri kushu. Mbar kabangəkau, bəgə
 njira ənga mathləkə'yi nda nggya ənggər mathləkə'yi a'yi

ara nda mai. **30** Njira vər sə'yinggu, nda də ənggər a'yi
 nda vər sə'yinggu mai. Njira vər caguli tsu, nda də ənggər
 njira vər tiwi. Njira vər dəl sau, nda də ənggər njira gəra
 sau. **31** Njir sən məl thlər ənga sər duniya, nda sara fə
 kəra nda a gu gwa mai. Ara duniya kəra mən wu səni kau,
 a vər tərabiya. **32** Yu yiwu hya də ənga kər papal ar kəra
 nggyabiya duniya. Ndəra gəra hər mala alaga sal ja vər
 dənga ənggəra ja sən pina hudə Thlagəu. **33** Ama ndəra
 ənga mala a'yi ja ənga kər papal mai, ara ju gal lagura ja
 sən uya sər duniya aga ja pina hudə mala nyi. **34** Ənggau
 ju də ənga kər məməthləu. Ənga tsu mala kəra gəra ənga
 sal alaga kəra gəra saya sən ndə sal, ənga papalkur kər, ju
 sən ləri kərnyicicau anə Thlagəu wu kumər dzau ənga wu
 mambəl. Ama mala kəra hər sal, ju gu dənga sə ənggəra ja
 sən pina hudə sal nyi ənga ja uya sər duniya. **35** Ya vər na
 abangau aga ja də sər dləwa hyi, a'yi aga ya gatsəna far
 hyi mai, ama aga hya uya nggya papalkər kəra hya sən nu
 Thlagəu gəra ənga təkə kər. **36** Ma ndəra nggani abər
 a'yi ju məl sərə tsa'a anə mala mbamba nyi mai, ma cim
 nə sal kə də gagađau, ba sala nyi ləri ja kyaga hər mala
 nyi, ja məl sərə tsatsa'a anə nyi. Naja a'yi məliya bikə
 mai, ba ja hər mala nyi. **37** Ama ma nda nyi a həri wu
 dəfuwa ja aga ja nggya sə nyi abangau, ama ndə a'yi ciwa
 nyi aga ja nggya abangə mai, ənga ju sən kəkəya kərnyicicau anə Thlagəu wu kumər dzau ənga wu mambəl. Ama mala kəra hər sal, ju gu dənga sə ənggəra ja sən pina hudə sal nyi ənga ja uya sər duniya. **38** Agabangau, ma ndəra hər zəkəwaməlagə anə kərnyicicau anə Thlagəu wu kumər dzau ənga wu mambəl. Ama mala kəra hər sal, ju gu dənga sə ənggəra ja sən pina hudə sal nyi ənga ja uya sər duniya. **39** Mala əgyakidə sal nyi nga ja wu nggyabiya nyi

ma sala nyi əŋga pi. Ama ma sal nyi tau, ju sən hər vanyi sal kəra ju yiwu, ama sala nyi a dā ndər nu Hyal. 40 Ama wu tsamə dā, wu dā tsa'a ma ji sən nggya sə nyi abangau. Yu nggani tsu wu Mambəl Hyal nga yu ndər kau.

8 Yu yiwu ya ndər anə hyi ar kəra sər səm kəra nji thlana nyi anə katəu. A'yi mən patə əŋga sənbiya sə gagadau. Sən sər mən kau, ca ngə hana kəra mən, ama yiwukur ca ngə mbiya mən babal wu mbərsa. 2 Kalar ndəra nggani abər a sənbiyar ja sau, alaga abangau, naji sənbiya səra ja kyaga səni mai. 3 Ama ndəra vər yiwu Hyal naja ngə ndəra Hyal wu səni. 4 Ma mən ndər ar kəra səm sər səm kəra nji thlana nyi anə katəu, a sənər mən abər katə a'yi ja ar viya vanyi sə mai. A sənər mən tsu abər vanyi hyal a'yi mai kəl Hyal, arya Hyal zəmə nga ja. 5 Alaga kə nju na, hyal hyal'yar a'yi nda gangəu, kəra a dəməlmau əŋga kəra a gyu'yi, əŋga tsu thlagə thlagə'yar a'yi nda gangəu, 6 patə abangau, mənəu sənbiya Hyal zəmə nga ja. Naja ngə Tada, ndəra duniya patəu shili sara dara ja, kəra namən ma a vər nggya aga ja, Thlagə tsu zəmə nga ja, ca ngə Yesu Kərsiti, lagu nyi ngə patər sə shili, əŋga lagu nyi nga mənə vər nggya. 7 A'yi patər nji nga vər sən najaka sə mai. Alenyi nji a tsəliyar nda dzə əŋga nggya katəu, ma ndə səm səra nji thla nyi anə katəu, ndu nggani abər nu hyal nga nda a gwa, dəngar nda kəra tətəwa ngə fuwa nda wu səli. 8 Dəfau a sən hər mən a shili wu mwar Hyal mai. Ma mən səm, a sən dləwar mən mai, ma mən piyari, sə a'yi kəra ja sən cakər mən mai. 9 Ta'yi hya nggya əŋga bəla, a sara kambəkurər hyi kau, ja sara dā sər thlə hi anə nji tətəwa mai. 10 Ara ma ndəra tətəwa wu dəŋga

lar nga vər səm sər səm kəra nji thlana anə katəu, nagə ndəra wu sənbiya sau, a'yi gu tsətsəkur nyi, ba ja səm səra nji thlana nyi anə katə wa? **11** Arya sənbiya sə ngə kau, ba zamə ngə kəra tətəwa wu dənga ndəra Kərsiti tə arya ja, ba ja dla. **12** Ma gə məliya nyi bikə anə zamə ngə'yar, lagur tsətsəkur nda aga nda məl səra dəngar nda gəra mbar nda məl, a məliyar gə bikə anə Kərsiti. **13** Ma dā abər səm kum nga sən məliya ba zamə dā a thlər hi, a ndiya anə dā ya nggya gəra səm kum, a sara ya fuwa zamə dā ja thlər hi. (aiōn g165)

9 A'yi yi kambər ndə wa? A'yi yi cama səsə wa? A'yi nayi ənga kərda ngə lari Thlagər mən Yesu ənga liya yi wa? A'yi arya thlər dā nga hyi dā njir nu Thlagə wa? **2** Ma a'yi yi dā cama səsə anə alenyi nji mai, ama anə hyi cama səsə nga yau, arya nahyi ənga kərhyi sakida nga hyi abər cama səsə nə Thlagə nga yau. **3** Kəja shadəwa dā anə njira vər kəpal dənama nə təlkur dā. **4** A'yi 'ya kyaga uya sər səm ənga sər sa wa? **5** A'yi 'yi dā tsa'a aga 'ya bə əkkə'yi mathləkə'yir 'ya kəra njir nu ənggər kəra alenyi cama səsə'yar ənga zamiya Thlagə 'yar ba Kefasu a vər məl wa? **6** Əndəga kəl nayi ənga Barnabasu nga kyaga məl səra wu sən səmənə 'ya ya? **7** Wa thləmə culi soja kəra a miya pa nga bəra səmənə kər nya? Wa thləmə ndər zəwa kəra a'yi sən səm səra ji zəwa maya? Wa thləmə ndər bəla kəra a'yi ja sən uya u'wa thla kəra ja vər bəla maya? **8** Ndər dā kə ya, wu ndəndəkur nga yu na ya? Əndəga hyu nggani abər dladə nə Musa a'yi na abangə maya? **9** Arya dladə Musa a nanari abər, “Ga sara mba njuwangə wu miya thla zəwa ndal ədla ma ja vər məl thlər dəgə uhi ar lar mai.” Hyu

nggani thla zəwa ndal ədla ngə Hyal a vər dənga ma ju
 na abangə kə ya? **10** A'yi ar kəra mən nga ja vər ndər
 ənga hangə wa? Angə, aga mən nga nji tsəfəri, aga ndəra
 vər zəwa fa ənga ndəra vər fa'a sə asi aga gyapə nda nda
 uya fər kər nə uya akkəri nə sə zəzəwa. **11** Ta a dəari a
 thləkanar 'ya culi nə mambəl wu hyi, a'yi 'ya kyaga fa'a
 sər səm sara ara hyi wa? **12** Ma hya vər dləwa alenyi njira
 vər tətəlna ndər Hyal anə hyi, a'yi 'ya kyaga uya dləwa
 dzə ara hyi a ndiya nda wa? Ama na'yi na kəl hya məl
 abangau anə 'ya mai. Arya a ndiya anə 'ya, 'ya səsə'wuri
 kalar sau, a sara 'ya shili ənga sər da lagu anə Ndəshigu
 nə Kərsiti. **13** A'yi hyu səni abər ya kalar ndəra vər məl
 thlər wu Ki Hyal ju uya sər səm nyi wu lər sə kəra nji
 tsəmiya wu Ki Hyal kə wa? Ənga a'yi njira vər məl thlər ar
 bagadi tsu, nda vər uya sər səmər nda wu sərə nju thla ar
 bagadi kə tsu wa? **14** Abangə nga nyi tsu, Hyal nana abər
 kalar ndəra vər tətəlna ndəshigu ja uya dləwa dzau sara
 ara njira vər səm barka ndəshigwa nyi. **15** Wu patəkura
 nyi nayi saya ta'yi ar kəra sərə kyaga yi mai. A'yi ya vər
 ndər kau abər aga nja məl anə də abangə mai. Nə jirkura
 nyi a ndiya anə də ya tau a mwara ya tini ɓwadzə nə
 tətəlna ndəshigu kau, **16** alaga kə tətəlna ndəshigu a'yi də
 sər ɓwadzə anə də mai. Arya Hyal ngə tsəkur də aga ya
 məl. Sər təhudəu anə də ma a'yi yi tətəlna ndəshigu mai.
17 Ma sə kə ya vər məl kau, wu dənamar kərda nga ja,
 ya kyaga yiwu gal nja kina də. Ama ma sə kə ya vər məl
 kau, wu dənama kərda nga nyi mai, Hyal ənga kərnyı ngə
 nə də sər məl. **18** Mi ngə akkəri də ja? Lagu kəra yu uya
 aga ya tətəlna ndəshigu gərə dləwu gənna a gwa, ca ngə

akkəri dā. Ca ngə sərə dā, a'yi ya vər yiwa sərə tsa'a aga yi mai. **19** Alaga kə kambər kərda nga yau, a'yi yi əgya kida ndə mai, ama yi məliya kərda mafa anə nji patəu aga ya shabiya nji gangə a shili ara Kərsiti. **20** Ma yi wu pama njir Yahudiya ba ya dā ənggər njir Yahudiya aga ya shabiya nda shili wu Kərsiti. Ma yi əkkə'yi njira vər nu dladə njir Yahudiya ba ya nggya əgya kida dladər nda alaga kə a'yi yi əgya kida dladə mai. Ya vər məl abangau aga ya həbiya njira əgya kida dladəu a shili ara Kərsiti. **21** Ma ya vər nggya əkkə'yi njira gərə səni Hyal njira gərə nu dladə nə njir Yahudiya, nayi tsu ba ya dā ənggər njira gərə vər nu dladəu, ama wu patəkura nyi, nayu shini nyi yi anə dladə Hyal mai, ya vər bəlari dladə Kərsiti, aga ya tədər nda a shili ara Kərsiti. **22** Ma yi əkkə'yi njira tətəwa ba ya dā ənggər njira tətəwa, aga ya sən shabiya nji tətəwa a shili wu Kərsiti. A dər yi kalar sau anə kalar nji aga ya shabiya alenyi nji a shili wu mbədau alaga abari. **23** Patər sərə ya vər məl kau, aga ya tətəlna ndəshigu nga nyi ba aga ya dzəgwa jigəwa dzau wu barka nyi. **24** A'yi hyu səni abər njira vər hwi pəpəra gangə nga nda, ama kəl ndə zəmə ngu nda uya səmku təlkur wa? Pəpəra mə mənəhəu aga uya səmku təlkur. **25** Kalar njir pəpəra ndu hwathliya dza nda mənəhəu. Ndə hwathliya dza nda kau, aga nda uya akkəri kərə gərə səkari. Ama namən nər mən, mənəu məl aga mənə uya akkəri kərə wu nggya ba'anəwa. **26** Ya vər hwi dā a'yi ənggər ndə kərə gərə jigadəma mai. Kwakwadzə dā a'yi ənga yambadə nga ya vər məl mai. **27** Ama ya vər hwathlə dza yau ənggər kərə njir gwa hwi

pəpəra wu məl, aga ya gəliya kərda. A sara ja da ayukuda
yi tətəlna ndər Hyal ba ya nda tini uya akkəri da.

10 Hya sara fari ənga nggyar əjir mən kəra saya da a
gwar tagə mashi ta mai, wazha ama. Patəkura nda ndə
bau əgya kida dlama kəra a vər ca lagu anə nda, ənga
patəkura nda tsu ndə bau kə ndə tərabiya a gwar tsadau.
2 Wu dlama ənga wu tsadau nga nji hər nda babətizəma
aga nda da njir nu Musa. **3** Patəkura nda, ndə səm sər
səm culi zəm sara dagə Hyal, **4** ənga patə nda tsu ngə sa
'yimi culi zəm sara dagə Hyal. Ndə sa 'yimi kau, sara wu
mə kəra a vər ma'yi əkkə'yi nda, mə sara dagə Hyal kəra
ca ngə Kərsiti. **5** Alaga abangau, huda Hyal a'yi pipida
ənga badəgala nda mai, ca ngə sərə da ji dlədləna nda
zərɓə a gwar tagə mashi. **6** Sə'yar kə darkər aga tədər
himiya mən, a sara mənə caguli aga məl sə dəmwa'yi mai
ənggər kəra ndə məl ta. **7** A sara hya da njir nu katəu,
ənggər kəra alenyi nji wu pama nda məl ta mai. Ənggər
kəra ləkakadə nana, abər, “Ndə caguli, ndə gu mini, ənga
ba ndə gu fəl nə səsukur.” **8** A sara mənə məl səsukur
ənggər kəra alenyi nji saya məl ta mai, kəra shili ənga
asar tau, kəra dləna nji dubu məthləkumunyi apə makəru
wu pəci pathləu. **9** A sara mənə fuwa Thlagəu wu dzə
mai, ənggər kəra alenyi nji fuwa nyi wu dzau, kəra məliya
pabə ngganggaləna nda kə ndə tau. **10** A sara mənə jijiga
miya ənggər kəra alenyi nji məl ta mai, ndə jijiga miya
ba waladi tau shida ka sa dlədləna nda. **11** Sə'yar kə
darkər anə nda aga ja da sər highiɓau. Nji tsəfəya nda
aga ja tədər himiya mən, namən njira vər nggya ləhəu
wu shilir jomə nə zaman. (aiōn g165) **12** Agabangau, ma

gə nggani abər a ta'yir gə ɓaɓalu, ga hangəkəl ga sara dla. **13** Džə a'yi kəra gə gu gwa, kəra pamə a mwara kəra nju tərabiya a gwa mai. Arya Hyal ndəra tsa'a miya dɛfu ngau, ju piyari dzəbiya dzau kəra wu ndiya dənama ngə mai. Ma gə gu dzəbiya dzau, ju canə ngə lagur biya aga ba ga səsə'wuri. **14** Agabangau, nahyi bazhir 'wa dā 'yar, hya hwi ara nu katəu. **15** Ya vər ndər anə hyi, nahyi njir jigadəma. Dəngabiya mə sə anə kərhyi mənəhəu, tara sə kə ya vər na kau jijiri nga ja. **16** Ma mən sa wu kyakiwa nə barka, kəra mən wu kədi Hyal aga ja fənggər barka ar kəri, a'yi mən dāɓəya dzau wu mashi Kərsiti kə wa? Ənga ma mən ɓəɓələwa macikəl nə Thlagəu kə mən səmku, a'yi mən dāɓəya dzau wu dza Kərsiti kə wa? **17** Ta dā macikəl kə zəmə nga ja, namən kəra gangəu, a dər mən džə zəmə tsu, aya patəkura mən, a səmər mən sara wu macikəl kau. **18** Hya dəngabiya sə ar kəra njir Izirayila. Ar pəcira ndə səm sər səm kəra nji thlana ar bagadi kau, sadaka kə a'yi məliya nda ndə dā njir məl sə zəmə wa? **19** Mi nga yu yiwu ya na? Abər sərə nji thlana nyi anə katə a'yi ja ar viya vanyi sə ya? Əndəga katə ənga kərnyi a'yi ja ar viya vanyi sə ya? **20** Awau, alaga kushu, ya vər na abər sərə nji thlana nyi anə katəu, nə mambəl dəmwa'yi ngau, a'yi nə Hyal ngə mai. Agabangau, yu yiwu hya dā njir nu mambəl dəmwa'yi mai. **21** Nagə wu sən sa sara wu kyakiwa nə Thlagəu, ba ga ɓəra sa sara wu kyakiwa nə mambəl dəmwa'yi mai. Nagə wu sən səm sara wu sər səm nə Thlagəu, ba ga ɓəra səm sara wu sər səm nə mambəl dəmwa'yi mai. **22** Mən wu yiwu mənə hya'a par madəkur anə Thlagə ya? Hyu nggani abər hyu ndiya nyi

ənga dənama ya? **23** Alenyi nji wu pama hyu na, abər, “A piyari mənər nji mənə məl kalar sau,” ama a'yi kalar sə ngə ənga dləwa dzə mai. “A piyari mənər nji mənə məl kalar sau,” ama a'yi kalar sə nga sən cakər ndə mai. **24** Ga sara gal kəl sərə tsa'a anə kərngə mai, ama sərə tsa'a anə kuvwa ngə tsu. **25** A sən səm gə kalar kum kəra gə uya ar sugu ənga kər papal, a'yi kəl gə yiwabiya tara sara mani nga nyi shili mai. **26** Arya ndər Hyal na, “Duniya kau, nə Thlagə ngau ənga kalar sərə a gwa.” **27** Ma ndəra a'yi ndər nu mai ngga ngau aga səm sər səm, kə gə hənggəri, ga səm kalar sərə ji fiya a mwa ngau, a'yi kəl gə yiwabiya sə a gwa mai, ara ga sara dā ənga gərə kər papal. **28** Ama ma vanyi ndə nar ngau, abər, “Sər səm kə anə katə nga nji thlana,” ga sara səm mai, aya dənga ndəra na sə kau anə hyi ənga tsu aga ja dā ənga kər papal. **29** Sərə ya vər na kau, ca ngə nggya kər papal nə vanyi ndə kau, a'yi nə ngə mai. Ara mi ngə kambəkur dā a sən kar nggya kər papal anə nda? **30** Ma yi dləwuri sər səm wu usaku anə Hyal kə yi səmku, ara mi nga hyu bəra vazə dā? **31** Agabangau, kalar sərə hyu məl alaga səm ənga sa, hya məl aga kadakadarkur nə Hyal. **32** Ga sara dā sər thlə hi anə ndə mai, tara njir Yahudiya alaga njira a'yi njir Yahudiya mai ənga alaga dabə dzə njir nu. **33** Nayi ənga kərda ya vər məl kalar sau aga ya pina hudā kalar ndau. A'yi sərə wu pina hudā kərda mai, ama sərə mənəhəu anə nji gangəu, aga nji nda uya mbədau.

11 Fa'abiya mə hiya yau ənggər kəra yi fa'abiya hiya Kərsiti. **2** Ya vər fal hyi aya nahyi fari dā mai, ənga hya vər nu sərə yi highibər hyi patəu, ənggər kəra yi highibər

hyi. **3** Ama sə a'yi kəra yu yiwu hya səni. Ndəra dəgal ar kəra kalar sal ca ngə Kərsiti, ndəra dəgal ar kəra mala tsu ca ngə sal nyi, ənga ndəra dəgal ar kəra Kərsiti ca ngə Hyal. **4** Kalar sal kəra a vər kədi Hyal ənga na ndərhaha ənga kəra ja zazadəu, a didənar ja kəra ja. **5** Ənga kalar mala kəra a vər kədi Hyal ənga na ndərhaha ənga kəra ja papahau, a didənar ja kəra ja, kakal ənggər a sənər ja shishir kəra ja. **6** Ma mala a'yi mbana kəra ja mai, kəl ba ja sənə shishir kəra ja. Ama ma dā sə səsəli anə nyi ma ji sənə shishir kəra ja kau, ya ba ja zadər kəra ja. **7** Sal ja sara zadəri kəra ja mai, arya sal shanggudə Hyal ngau ənga naja nga vər cabiya kadakadarkur nə Hyal. Mala tsu ju cabiya kadakadarkur sal. **8** Arya ndə sal nə tanggərma a'yi ji biya sara wu mala mai, ama mala ngə biya sara wu ndə sal. **9** Sal a'yi nji məl nyi anə mala mai, ama mala nji məliya nyi anə sal. **10** Arya kau, mala ja zadər kəra ja, kəra wu cabiya anə waladi ənga nji abər əgya kidə sal nga ja. **11** Wu Thlagəu, mala a'yi ja ar kərnyi mai, sal tsu a'yi ja ar kərnyi mai. **12** Ənggər kəra mala tanggərma biya sara wu ndə sal, sal tsu mala ngə yabiya nyi, ama patər nji sara wu Hyal ənga ndə biya. **13** Hya tsambiya, a dər tsa'a anə mala ja kədi Hyal ənga kəra ja papahə ya? **14** A'yi hyu sənbiya abər ma ndə sal piyari shishir kəra ja tuməu, a dər sə səsəli anə nyi wa? **15** A'yi piyari shishi tumə ar kər ca ngə wu shili ənga kadakadarkur anə mala wa? Arya a nə ndar nji shishi tuməu, aga ja dā sər zadə kər anə nda. **16** Ma ndəra kəpal abər sə kə a'yi dā tsa'a anə nyi mai, ya nar nyi abər vanyi highibə a'yi kəra 'yu səni a ndiya kə mai, abangə nga nyi anə patər dəbə

dza njir nu tsu. **17** Wu highiḃə kəra yu lə anə hyi kau, sə a'yi ya sən faliya hyi ar kəri mai, arya ma hyu daḃə dzau a'yi aga mənəhəkur mai, ama aga ḃəmwa'yikur nga nyi. **18** Sə tanggərma, ya vər nggari abər ma hyu daḃau ar viya daḃə dza njir nu, paməpaməkur a'yi wu pama hyi. Ndəra nyi tsu, ənggər jiri a'yi a gwa kukushu. **19** Jijiri kəl paməpaməkur a ḃa wu pama hyi kabangəkau, aga nja sənbiya njira Hyal dləwuri wu pama hyi. **20** Ma hyi daḃau aga sər səm Thlagəu, a'yi sər səm Thlagə nə jijiri nga hyu səm mai. **21** Arya alenyi nji wu hyi ndu caguli aga səm nər nda sər səm, gəra nga səkə alenyi nji. Arya kau, ba alenyi nji a sha a ndu ki ənga wuḃau ama alenyi nji tsu nyinyau, nyi ənggər ənga padlau. **22** Mi ngə abangə ja, ki a'yi ara hyi kəra hyu səm ənga sa a gwa wa? Əndəga hyu yiwu hya diḃana daḃə dza njir nu Hyal ənga hya həna səli njira gəra sə ara nda ya? Mi nga ya sən na ja? Abər aga ya faliya hyi abər hyi məliya sə mənəhə ya? Yu fal hyi alaga kushu mai. **23** Səra yi dləwuri ara Thlagə ənga kərnyī ca nga yi nər hyi kau, əvu'yi kəra nji pəlna nyi pəzhi, kə Thlagə Yesu həri macikəl, **24** kə ji lər usaku anə Hyal, ba ji ḃəḃələwa, kə ji nə nyi anə zəmbəlma nyi'yar, ji na, “Najakau, kumur dza yi ngau, kəra nji ləri aga hyi, məla mau abangau, aga hya ḃəngari ənga yau.” **25** Abangə tsu nga ji həri kyakiwa 'yimir wur inabi, ayukuda sər səm nə wagəu, kə ji na, “Kyakiwa kau, naja ngə alkawal mbamba mafəliyangə kəra Hyal mbiya ənga mashi ḃa. Məla mau abangau, kalar pəcira hyu sa sara wu kyakiwa kau, hya sa, aga hya ḃəngari ənga yau.” **26** Kalar pəcira hyu səm macikəl kau, ənga hyu sa sara wu kyakiwa kau, hya vər

hə'una tər Thlagəu, kəl ji bəra sha a shili. **27** Kalar ndəra səmku macikəl ənga sa sara wu kyakiwa wu lagu kəra gəra shili ənga gənggər nyi sili anə Thlagəu, a məliyar ja bikə anə dzə ənga mashi Thlagəu. **28** Ca ngə sərə də kəl ndə a tsambiya kərnyī mənəhəu kadivira ja dzəgwa səm macikəl ənga sa sara wu kyakiwa. **29** Ma nangə ndə kəra səm ənga sa, ma a'yi gə ndəra hakəra dza Kərsiti mai, a səmkur gau ənga sahur gə numa nə Hyal anə kərngau. **30** Ca ngə sərə də nji gangəu wu pama hyi də kukufəu ənga nji gangəu wu pama hyi uya shilgəu, ənga alenyi nji tsu tənəkər. **31** Ama ma mən tsambiya kərmən ənga jiri, tsu vanyi numa wu bəra də ar kəra mən mai. **32** Ma Thlagə nga vər məl numa anə mən, namən tsu mən wu uya hwathlau, a sara nja nda thlana mən numa əkkə'yi njir duniya. **33** Nahyi wazha ama, ma hyu dəbau aga hya səm sər səm nə Thlagəu, bəgə hya səkəbiya kərhyi. **34** Ma wubə a vər tə ngau, ga səm sər səm a ndu ki kwatahəu, a sara dəbə dzər hyi ja shili ənga numa a da gəra hyi. Ma yi sha shili, ba ya sa dəgabiya hyi alenyi sə kəra hyau, sər məl.

12 Ar kəra lə sə lələ nə Mambəl Cici ja, wazha ama, yu yiwu hya nggya ənga fədəngəkər mai. **2** Hyu səni ar pəcira hyi gəra njir nu Hyal, pəci gangəu, nji nggutana hyi aga hya cana lagu nə jijiri aga hya nu katə kəra gəra ənga pi. **3** Agabangau, yu yiwu hya səni abər, ma ndəra na abər, “Yesu ndə shishi'wu ngau,” nda nyi a'yi wu ndər lagu Mambəl Hyal mai. Ətsu ma ndəra na abər, “Yesu Thlagə ngau,” lagu Mambəl Cici ngə ndə ka vər ndər. **4** Lə sə lələ paməpamə gangə a'yi, ama Mambəl zəmə kə

ngu lau. **5** Thlēr Hyal paməpamə gangə a'yi tsu, ama anə
 Thlagə zəmə nga nju məl. **6** Ənga thlēr məl paməpamə
 a'yi gangə tsu, ama Hyal zəmə kə ngu lə dənama anə
 nda patəu. **7** Lə sə lələ nə Mambəl nga nji nə nyi anə
 kalar ndə aga mənə uya sərə mənəhəu a gwagwa. **8**
 Anə vanyi ndə nji nə nyi lagu Mambəla nyi highibə nə
 hahangəkur, ənga anə vanyi ndə tsu, lagu Mambəla nyi
 nga nji nə nyi highibə nə sənbiya sau, **9** ənga anə vanyi
 ndau, mbərsa lagu Mambəl kau, ənga anə vanyi ndə tsu,
 lə sə lələ nə shiləgəbiya ndə lagu Mambəla nyi, **10** ənga
 anə vanyi ndə tsu, dənama məl sə dədəgur, ənga anə
 vanyi ndə tsu, na ndərhaha, ənga anə vanyi ndau, sənbiya
 paməpaməkur nə mambəl'yar, ənga anə vanyi ndə tsu,
 ndər ənga dāhə miya paməpaməu, ənga anə vanyi ndə
 tsu, shabiya ndər dāhə miya paməpaməu. **11** Patə sə'yar
 kau, Mambəl zəmə kə nga vər lau anə kalar ndau, tsatsa'a
 ənggər kərə ju yiwu. **12** Ənggər kərə dzə zəmə ngau, ənga
 gashal gashal gangəu, alaga kə gashal gashal a'yi gangə
 ama dzə zəmə nga nda. Abangə tsu nga nyi wu Kərsiti. **13**
 Ara nji məliya mən babətizəma patə lagu Mambəl zəməu,
 a vu dzə zəməu, alaga njir Yahudiya, ənga njira a'yi njir
 Yahudiya mai, alaga mafa'yar ənga kambər nji, patəkura
 mənə dləwuri mən Mambəl zəmə kau. **14** Dzə a'yi gashal
 zəmə mai, ama gashal gashal gangəu. **15** Ma hi sən na,
 “Arya nayi a'yi tsi mai, a'yi yi gashala dzə mai,” a'yi a sən
 məliya nyi ja dā pamə ara dzə mai. **16** Ma himi sən na
 tsu, “Arya nayi a'yi li mai, a'yi yi gashala dzə mai,” a'yi a
 sən məliya nyi ja dā pamə ara dzə mai. **17** Maja bər dzə
 dā patə li, lagu mani nga mən wu nggar sa? Maja bər

dzə dā patə himi, lagu mani nga mən wu thlar sa? **18**
 Nggara mə ja, Hyal ngə pədləya gashal aga dzau, kalara
 nda ənggər kəra ju yiwu. **19** Maja bər dzə gashal zəmə
 ngau, əmani ngə dzə wu dzəgwa dā? **20** Ama jijiri gashal
 gashal a'yi gangəu, ama dzə zəmə pathlə nga ja. **21** Li
 a'yi wu sən na anə tsi, abər “Dzau dā a'yi ənga gə mai!”
 Ənga tsu kər a'yi wu sən na anə hi abər, “Dzau dā a'yi
 ənga hyi mai!” **22** Abangə nga nyi mai, gashal gashal
 kəra hyu nggani nanda ngə kukufə kau, sə a'yi nja sən
 məl gəra ənga nda mai. **23** Gashal gashal kəra mən wu
 həri a'yi nda ənga kadakadarkur gagadə mai, nanda nga
 mən wu har nda zhaḃi mənəhəu. Abangə tsu, gashal
 gashal kəra nja kyaga lari ar babal mai, ca nga mənə shir
 mənəhəu, **24** ama gashal gashal kəra ar babal, nji a'yi wu
 shi nda mai. Ama Hyal ənga kərnyi ngə daḃəri gashal
 gashal'yar kə patə abangau, aga kalar gashal gashal kəra
 gəra ənga kadakadarkur nda uya. **25** Hyal ngə məliya
 abangau, ara paməpaməkur a sara dā wu dzau, aga kalar
 gashal gashal nda dləwar kərnda wu lagu zəməu. **26** Ma
 gashal zəmə gu ḃwaḃwatəu, patər gashal gashal ngə gu
 ḃwaḃwatə kə əkkə'yi ja. Ma gashal zəmə uya wahau, patər
 gashal gashal nga caguli əni. **27** Nahyi, dza Kərsiti ngau,
 ənga kalar ndə wu pama hyi ar viya gashal ngau. **28**
 Hyal ənga kərnyi a cadəbiyar ja nji wu daḃə dzə njir nu,
 tanggərma ca ngə, cama səsə'yar, məthləkura nyi ca ngə,
 nabi'yar, nə makərəkura nyi ca ngə maləm'yar, ənga njir
 məl sə dədəgur, ənga njir shiləgəbiya nji, ənga njir dləwa
 nji, ənga njir tədəmwa, ənga njir ndər ənga dāhə miya
 paməpamə'yar. **29** Patər nji ngə cama səsə'yar ya? Patər

nji ngə nabi'yar ya? Patər nji ngə maləm'yar ya? Patər nji ngu sən məl sə dədəgur ya? **30** Patər nji ngu sən uya lər sə nə shiləgəbiya nji ya? Patər nji ngu sən ndər ənga dāhə miya paməpamə'yar ya? Patər nji ngu sən shabiya ndər dāhə miya paməpamə ya? **31** Ama sər cim ca ngə ga uya lə sə lələ kəra ndiya. Nayi tsu yu nda cabiya hyi lagu kəra ndiya patəu.

13 Ma yu ndər ənga dāhə miya nji ənga dāhə miya waladi, ama yiwudzə a'yi ara yi mai, nayi ənggər tatangə kəra nju tsa ngau, alaga kangga kəra wu tiwi ngau. **2** Ma yu sən na ndərhaha ənga yu sənbiya sə ar kəra patər sərə dədəwa ənga patər sənbiya sau, ba ma yi ənga mbərsa kəra wu sən jahəna mau, ama yiwudzə a'yi ara yi mai, sə kurthlə nga yau. **3** Ma yi təkəna kalar sərə ara yau anə nji dādali, ənga ma yi lər kərda aga nja ngyina dā ənga u'u, ma yiwudzə a'yi ara yi mai, akkəri a'yi kəra yu uya a gwagwa mai. **4** Yiwudzau ca ngə mba dəfu ənga ki'wakur. Yiwudzau, a'yi ənga dā shishi mai, ənga bəwadə mai, ba ənga hakər mai. **5** Yiwudzə a'yi ənga kulangəkur mai, ba ənga yiwu kərnyı mai, ənga ndzə hudə kusakusa mai, ənga səbə ndu dəfu mai. **6** Yiwudzau, a'yi wu caguli wu dəmwa'yikur mai, ama ju caguli wu jirkur. **7** Yiwudzə wu nggya cimu ənga capi, cimu nga ju hənggəri ənga nji, cimu nga ja ənga fər kər, cimu nga ja ənga səsə'wu sau. **8** Yiwudzau, wu nggya ba'anuwa. Ndərhaha nənyi, ju səkəri mai, ənga ndər ənga dāhə miya paməpaməu tsu, ju tərabiya, ənga sənbiya sə tsu, ju kudau. **9** Sən sər mən a'yi nyabiya dzə mai ənga ndərhar mən tsu, a'yi nyabiya dzə mai. **10** Ama ar pəcira sərə gərə nyau, nyabiya dzau,

patər sərə gərə nyau, wu kwaya ar lagu. **11** Ar pəcira yi zər, yu ndər zəzər, dənga dā ənggər nə zər, jigadəma dā ənggər nə zər kushu. Ama ta yi hau, ba yi pəna kalar sə nə zərkur. **12** Kabangəkau, mən wu tsamə sə lələfuru, ənggər kərə mən wu tsamə sə a gwar 'yimi, ama mən wu nda lari sə wu bama ənga bama camə gagadāu. Kabangəkau, sən sə dā gashal gashal nga nyi, ama yu nda sənbiya sə ar babal, ənggər kərə Hyal wu sənbiya dā. **13** Sə makər kərə wu nda nggya ba'anuwa, ca ngə mbərsa, ənga fər kər ba yiwudzau, ama kərə ndiya nda patəu, ca ngə yiwudzau.

14 Ta'yi wuḃə yiwudzau, a dā cimər hyi, ənga hya dā tsu njir cim sə lələ nə Mambəl Cicau, nja na ma hya cim sən ndərhaha. **2** Arya ma ndəra vər ndər ənga dāhə miya paməpaməu, nda nyi a vər ndər ənga Hyal, ama a'yi anə ndə mai. Ndə a'yi kərə a vər nggari sərə ju na kə mai. Arya sərə ja vər na patəu sə ngau kərə ar dəwa, ja vər na sə dədəwa lagu mambəl nyi. **3** Ama ndəra vər na ndərhaha, anə nji nga ja vər ndər aga ja nəna nda, ənga ja tsətsəkur nda, ba ja səsəkuya nda. **4** Ndəra wu ndər ənga vanyi dāhə miya paməpaməu, kərnyi nga ju la. Ama ndər ndərhaha, fixed dāḃə dzə njir nu nga ju la. **5** Cimə dā ca ngə aga patəkura hyi hya ndər ənga vanyi dāhə miya paməpaməu, ama yu ndiya ənga yiwu hya na ndərhaha. Ndəra wu ndərhaha nga ndiya ndəra wu ndər ənga dāhə miya paməpaməu, kəl ma vanyi ndə a'yi kərə wu sən shabiya aga dāḃə dzə njir nu patə a nggabiya. **6** Wazha ama, ma yi shili ara hyi, kə yi sa ndər ənga dāhə miya paməpaməu, abari nga ya sən dləwar hya, kəl ma ya sən cabiya hyi mətəkər, alaga sənbiya

sau, alaga na ndərhaha alaga highiḃə wa? **7** Alaga sə mbimbidaŋ əkə'yi sə tsatsa kəra gəra ənga pi ənggər mbəla'wu ənga səmbəl, abari nga nju sən nggabiya dāha nda, a'yi kəl nji təkəbiya paməpamə dāha səra ndu na wa? **8** Ma ndər mbidə tələmə pa a'yi mbidiya ənggər kəra nju mbidə nə biyar pa mai, wa ngu səni abər gwa pa nga nja? **9** Abangə nga nyi, ma səra gu na wu vanyi miya kəra nji gəra nggabiya, abar nga nju sən sənbiya səra gu na? A ndərər gə nə kurthləu. **10** Ndər nə miya paməpamə a'yi gangə wu duniya, kəra gəra ənga valar dzə a'yi mai. **11** Ma a'yi ya vər nggari miya kəra ga vər na mai, ba ya dā məthləpi anə ngau, nagə tsu məthləpi anə dā. **12** Ənggər kə nga nyi ar kəra hyi. Ta dā hya vər cim lə sə nə Mambəl, səra tsa'a ca ngə hya nərdzə aga hya hə wu lə sə lələ kəra wu həna dāḃə dzə njir nu. **13** Agabangau, ma ndə ndər ənga dāhə miya paməpaməu, ja kədi Hyal ja uya dabar nə shabiya. **14** Ma yi kədi Hyal wu dāhə miya paməpaməu, mambəl dā ngu kədi Hyal, ama dənga dā a'yi ənga dləwa dzə mai. **15** Mi nga ya kyaga məla? Yu kədi Hyal ənga mambəl dā ənga tsu yu kədi Hyal ənga dənga dā. Yu thlə na ənga mambəl dā ənga tsu yu thlə na ənga dənga dā. **16** Ma ga vər usaku anə Hyal wu mambəl ya, abar ngə ndəra vər səhimi ngə a sən nggabiya ja na, “Amina” aga ja dləwubiya səra gu na wu lə usaku ngau, ma naja a'yi sən nggabiya maya? **17** Wu sən dā abər a lər gə usaku anə Hyal, ya, lagu mani ngə ndəra vər nggar ngə wu uya cakər dza? **18** Usaku anə Hyal, ara a ndərər yau ənga dāhə miya paməpamə a ndiya hyi patəu. **19** Patə abangau, wu dāḃə dzə njir nu

a ndiya anə dā ya nabiya ndər kəra nju nggabiya batsu yidəu, a dā tufu a mwara ya ndərna ndər dubu kumou ənga ndər dāhə miya paməpaməu. **20** Wazha ama hya sara dənga sə ənggər wazha mai. Wu dəmwa'yikur, hya dā ənggər wazha yidədu, ama wu dəngar hyi hya dā nji nggunggurəm. **21** Tsətsəfə nga nyi wu ləkakadə Hyal abər, “Yu nda ndər anə nji dā lagur miya nji paməpaməu, ənga miya məthləpi nga yu ndər anə nji kau, alaga kə nanda wu nda səhimi dā mai,” əngwar Thlagəu. **22** Hya səni ja, ndər ənga dāhə miya paməpamə ja, mətsamə ngau, a'yi anə njir nu mai ama anə njira gəra njir nu. Ndərhaha nənyi anə njir nu nga nyi, a'yi anə njira gəra njir nu mai. **23** Karya, ma patər dābə dzə njir nu kabiya dzau, kə kalar ndə dzəguya ndər ənga dāhə miya paməpaməu, ma njira gəra nggabiya, alaga njira gəra njir nu sa thləwa hyi ya, a'yi hyu nggani ndu tsamə hyi ənggər nji bəbəla kər wa? **24** Ama ma ndərhaha nga hyi patə a vər na, ma njira gəra njir nu, alaga njira gəra nggabiya ngə shili, kalar sərə ji nggari, a'yi wu tsaviya nyi wu dəfuwa ja ba ja dzəgwa dā ndə vavazə wa? **25** Ma ndəra nggar ndər kau, ba sə dədəwa nə dəfuwa ja pahəbiya dzau, a biyar babal, ba ja dzəgwa bəliya undi ju dləvə Hyal, ba ja na, “Jiri, Hyal a'yi ja wu pama hyi.” **26** Mi ngə sərə a'yi ja wazha ama? Ma hyi dābəya dzə ar mwa zəməu, alenyi nji a'yi nda ənga na miya fal Hyal, vanyi ndə ənga nə highibəu, vanyi ndə ənga sən sə mətakər, vanyi ndə tsu ənga dāhə miya paməpaməu, vanyi ndə ənga shabiya dāhə miya paməpaməu. Patə sə'yar kau, nja məl aga cakə dzə dābə dzə njir nu. **27** Ma hyu ndər ənga dāhə miya paməpaməu,

a sara nda ndiya nji mæthlæ alaga nji makær mai, nda ndær ndæ zæmæ ayukudæ ndæ zæmæu, kæl vanyi ndæ tsu ja shabiya. **28** Ama ma ndæ a'yi kæra wu sæni shabiya mai, bægæ nda nyi a nggya ðiyiwu wu daðæ dzæ njir nu, ja ndær anæ kærnyi ænga Hyal. **29** Ma nju ndærhaha, nji mæthlæ alaga nji makær nga ndær, ta'yi alenyi nji ka sæya himi aga nda walbiya særa ndu na mænahæu. **30** Ma Hyal canæ nyi mætakær anæ vanyi ndæra a'yi nggya, ndæra vær ndær tanggærma kæ ja bægau. **31** Ara patækura hyi a sæn na ndærhaha vanyi ndæ ayukudæ vanyi ndau, aga kalar ndæ a highiðær sau ænga ja uya tsætsæku dæfu. **32** Njir ndærhaha ndu sæn kækæya kærnda. **33** Arya Hyal a'yi Hyal næ dliya kær ngæ mai. Hyal næ nggya jamæ ngau. Abangæ tsu wu daðæ dzæ nji cici gæ Hyal patæu, **34** mathlækæ'yi nda nggya ðiyiwu wu daðæ dzæ njir nu, arya nji a'yi næ nda lagur ndær a ndæna mai, kæl nda dæ njir ngga særa nji nana, ænggær kæra dladæ Musa nana. **35** Ma sæ a'yi kæra nda yiwu nda sæni, ba nda yiwari ara shili a ndu ki, arya sæ sæsæli ngæ anæ ndæ mala ja ndær wu pama daðæ dzæ njir nu. **36** Hyu nggani abær ara hyi ngæ ndær Hyal dzæguya dzæ ya? Abær anæ hyi wacu nga nji shili æni ya? **37** Ma gu nggani abær nagæ nabi nga gau, ænga nyinyi nga gau wu mambæl, gu kyaga sæni abær sæ kæ ya vær tsæfæ kau, sær bæla ngau, sara ara Thlagæu ænga kærnyi. **38** Ma a'yi ji hænggæri ænga sæ kæ mai, nju nda hænggæri ænga ja tsu mai. **39** Nahyi wazha ama ta'yi hya dæ njir cim ndærhaha, ama hya sara ka nji ara ndær ænga miya pamæpamæ mai. **40** Ta'yi nja mæl kalar sæ ænggæra ja tsa'a nja mæl wu lagu nyi tsu.

15 Kabangəkə tsu wazha ama, yu yiwu ya dāngari hyi ar kəra ndəshigu kəra yi tətəlna hyi, ba hyi dləwuri ta, kəra mbərsar hyi ta'yi ari. **2** Lagu ndəshigu kə nga hyi uya mbədəu, ma hyi səbiya babalu ndər kəra yi tətəlna hyi. Ma a'yi dā abangə mai, mbərsar hyi a dāri sə kurthləu. **3** Ara səra yi dləwuri ca nga yi nər hyi ar viya sə kəra ndiya ənga mənəhəu, abər Kərsiti a təri arya bikər mən, ənggər kəra ləkakadə Hyal nana. **4** Abər, nji hadəna nyi, ayukudā pida makəru ba ji hya'ari sara vir tau, ənggər kəra ləkakadə Hyal nana, **5** ba ji canə nyi kərnyī anə Kefasu ba anə cama səsə kumo apə məthlə kau. **6** Ayukudā kau, kə ji cabiya kərnyī anə wazha ama kəra a ndiya gharu tufu aga zəməu, gangə wu pama nda a'yi nda ənga pi ba'anə kabangəkau, alaga kə alenyi nji a tər kau. **7** Ba ji canə nyi kər anə Yakubu ba anə patər cama səsə'yar, **8** ayukudā nyi patəu, ba ji cabiya dā kər tsu, nayi ndəra gəra tsa'a ya kyaga lari nyi. **9** Ara nayi nga ndiya ənga kushu wu pama cama səsə'yar patəu, ənga a'yi a kyau nja ngga dā cama səsə mai, arya yi lər bwaḃwatə gagadāu anə dabə dzə njir nu nə Hyal. **10** Ama lagu mayiwakur nə Hyal nga yi səra ya ga nyi kau, ənga mayiwakur nyi anə dā, a'yi sə kurthlə mai. Awau, a mələr yi thlər a ndiya nda patəu, alaga kə a'yi nayi ngə məl thlər kə ənga kərda mai, ama mayiwakur nə Hyal kəra a'yi ənga yi kau. **11** Ama a'yi dā vanyi sə mai, tara nayi alaga nanda ngə tətəlna ndəshigu kau, ca ngə səra hyi hənggəri əni. **12** Ta dā nja vər tətəlna ndər Hyal abər Kərsiti a hya'ari sara vir tau, ya lagu mani ngə alenyi nja vər na abər hya'ari sara vir tau a'yi mai ya? **13** Maja bər hya'ari sara vir tau a'yi mai,

a cabiyari abər Kərsiti a'yi hya'ari sara vir tə mai. **14** Maja bər Kərsiti a'yi hya'ari sara vir tə mai, tətəlna ndər Hyal kəra mənə vər məl patə sə kurthlə ngau, ənga abangə tsu ngə mbərsar hyi. **15** A biya banga kau, a dər mən ənggər njir lə sakida nə fati ar kəra Hyal, arya mən lər sakida ar kəra Hyal abər ji hya'ana Kərsiti sara vir tau. Ama naja a'yi hya'ana nyi sara vir tə mai, ma jijiri nji a'yi wu hya'ari sara vir tə mai. **16** Maja bər nji tətə a'yi wu hya'ari sara vir tə mai, Kərsiti tsu a'yi hya'ari sara vir tə mai. **17** Ənga maja bər Kərsiti a'yi hya'ari sara vir tə mai, mbərsar hyi a dər sə kurthləu ənga tsu, tsu hyi wu bikər hyi. **18** Maja abangau, patər njira tə wu Kərsiti a sar nda. **19** Maja bər fər kər kəra ara mən wu nggyabiya nə kabangəkau nga nyi wacu, a dər mən sər təhudəu a ndiya patər nji. **20** Ama Kərsiti a hya'ari ja sara vir tau, naja ngə sə nə daramwa wu pama njira tau. **21** Ənggər kəra tə shili lagu ndə zəməu, abangə tsu ngə hya'ari a vir tə shili lagu ndə zəməu. **22** Ara ənggər kəra mən tətə patə wu Adamu, abangə tsu kalar ndəra wu Kərsiti ju hya'ari ənga pi. **23** Ama nju nda hya'ana kalar ndə sara vir tə ma pəci nyi dā. Kərsiti ngə daramwa nə hya'ari sara vir tau. Ar pəcira ju nda sha shida wu duniya, abangə tsu ju sa hya'ana njira nənyi. **24** Ayukudə kə ngə jomə ndəl a dzəgwa shili, ar pəcira ju lər təlkur anə Hyal tada, ayukudə ji sana təl təl'yar, ənga njir səm təlkur ba patər njir dənama. **25** Arya kəl Kərsiti dumwa ənga səm təlkur kəl ma ji fiya patər dawa nyi'yar əgya kida hiya ja. **26** Dawa kəra ju nda tsiya ayukudə patəu, ca ngə tau. **27** Arya tsətsəfə nga nyi wu ləkakadə Hyal abər, Hyal “a fiyari kalar sə əgya

kida hiya ja.” Ənggər kəra ləkakadə nana, “Kalar sau” a
 fiyar nji əgya kida ja. A cabiyari abər a'yi dabə əkkə'yi
 Hyal ənga kərnyı ngə əgya kida Kərsiti mai, ama Hyal ngə
 fiya kalar sau əgya kida Kərsiti. **28** Ama, ar pəcira Hyal
 fiya kalar sə a gya kida dənama təlkur nə zər nyi, zər
 nyi tsu ba ja fuwa kərnyı a gya kida dənama təlkur nə
 Hyal, aga Hyal ja da a dar kəra patər sau. **29** Maja bər
 kabangəkə hya'ari sara vir tə a'yi mai, mi ngə nji ka nda
 mələ, njira nji hər nda babətizəma ar viya nji tətə? Maja
 bər nji tətə a'yi ndu hya'ari sara vir tə mai, ara mi nga
 nju məl babətizəma arya nda? **30** Ənga anə kərmən, arya
 mi nga mən wu fə kərmən a miya tə arya ndər Hyal kalar
 pəci ka? **31** Jijiri nga yu na anə hyi wazha ama, ənggər
 kəra ya vər fwasə ənga hyi wu Kərsiti Yesu Thlagər mən,
 bama ənga bama nga yi ənga tə kalar pəci. **32** A vu məlmə
 Afisa nji shili ənga par kəpal anə da ənggər sər tagəu, ba
 yi pana pa nyi. Maja bər aga kərda nga yi məl, mi ngu
 nda da akkəri da? Maja bər nji tətə a'yi wu hya'ari sara
 vir tə mai, ya, “Ta'yi mənə gu mini nə səm ənga sa, arya
 əzəgə ma vanyi ba mənə sa tau.” **33** Nja sara ngguta hyi
 mail “Arya nggya ənga nji papatagəu wu dla ənga nggya
 papatagəu.” **34** Sha mau a shili wu hangəkalər hyi, ba
 hya piyari məl bikau. Ara alenyi nji wu pama hyi a'yi
 wu sənbiya Hyal mai. Yu na sə kə anə hyi abangə aga
 hya gu səli. **35** Ama ba vanyi ndə a yiwa abər, “Abari nga
 nju hya'ana nji tətə sara vir ta? Wa thləmə culi dzə kəra
 ndu hya'ari əna?” **36** Wa thləmə najaka dzakura? A'yi
 hyu səni abər kalar səra nji thləkana, a'yi wu tsə mai,
 kəl ma ji tə kwatahə wa? **37** Ar pəcira gu thləka sau,

a'yi dzə kəra wu nda nggya nga gu thləka mai, ama culi nga gu thləka, alaga culi uhi əndəga vanyi sə paməu. **38** Ama Hyal ngə wu lə dzau anə culi kau, ənggəra ju yiwu ja də. Anə kalar culi tsu ba ja nə nyi culi dzə kəra tsa'a aga ja. **39** A'yi patər kumər dzə ngə zəmə mai. Pamə ngə kumər dza nji, pamə ngə nə ma'wi, ənga pamə ngə nə 'yagə'yar, ba nə kalfi tsu pamə nga nyi. **40** Sə paməpamə a'yi gangə kəra Hyal məliya a dəməlmau, ənga paməpamə tsu wu duniya. Ama kadakadarkur nə sərə a dəməlmau pamə nga nyi ara kadakadarkur nə sərə wu duniya. **41** Kadakadarkur nə pəci pamə nga nyi, ətsu kadakadarkur nə hya pamə nga nyi, abangə tsu ngə kadakadarkur nə shashilga'yar, ənga tsu paməpamə ngə kadakadarkur nə shashilga a mwara vanyi shashilga. **42** Abangə nga nyi tsu ənga hya'ari sara vir tau. Dzə kəra nju thləkana a gyu'yi wu diya, ama ma ji hya'ari, ju hya'ari ənga pi kəra gərə tau. **43** Nju thləkana nyi a gyu'yi gərə ənga kadakadarkur, ama ba ja hya'ari ənga kadakadarkur. Nju thləkana a gyu'yi gərə ənga dənama, ama ba ja hya'ari ənga dənama. **44** Nju thləkana nyi ənga kumər dzə nə ndəndəkur, ama ba ja hya'ari ənga dzə nə mambəl. Ənggər kəra dzə nə ndəndəkur a'yi, dzə nə mambəl a'yi tsu. **45** Abangə nga nyi tsətsəfau, abər, “Ndə nə tanggərma Adamu, də ndə ənga pi.” Adamu nə yukudu tsu, naja ngə mambəl nə lə pi. **46** Ndə nə mambəl a'yi shili tanggərma mai, ama ndə nə kumər dzau, ayukudə ta ndə nə mambəl dzəgwa shili. **47** Ndə nə tanggərma shili sara wu bəbər, ama ndə nə məthləkura nyi shida sara dəməlmau. **48** Ənggər kəra ndəra biya sara wu bəbər kau, abangə tsu ngə kalar njira

biya sara wu dza ja, bəbər nga nda. Ənggər kərə ndəra sara dəməlmau, abangə tsu ngə kalar njira a dəməlmau.

49 Ənggər kərə mən pabiya ndəra sara wu bəbər, abangə tsu nga mən wu nda pabiya ndəra shida sara a dəməlmau.

50 Səra yu na anə hyi wazha ama, ca ngə kumər dzə ənga mashi a'yi wu uya fa'a ki nə təlkur Hyal mai. Abangə tsu dzə kərə wu diya, a'yi wu fa'abiya ki ənga dzə kərə gərə diya mai. **51** Nggara mau, yu nar hyi səra dədəwa! A'yi patəkura mən ngu nda tə mai, ama nju nda bəlana dza mən patəu, a ndu dzə mafəliyangə, **52** ənggərna, ənggər kərə ndə wu də maci ənga li, ma nji nda mbədiya tələmə nə jomə ndəl. Tələm wu nda mbədiya dzau, ba nji tətə wu Kərsiti a hya'ari ənga pi gərə kudəu, njira tsu ənga pi ar pəci ta, ba nda bəlana dzau. **53** Səra wu diya, kəl ji hər dzə kərə gərə diya. Səra wu tə tsu, kəl ji bəlar dzə ənga səra gərə tau. **54** Ar pəcira dzə kərə wu diya nda har dzə kərə gərə diya, ənga dzə kərə wu tə har dzə kərə gərə tau, ar pəci ta ngə ndər kərə tsətsəfə wu də jiri, abər, “A səmkur nji təlkur ar kərə tau.” **55** “Kara nagə tau, əmani ngə səm təlkur nga? Tau, əmani ngə da nga?” (Hadēs g86) **56** Da nə tau, ca ngə bikau, ənga dənama nə bikau, ca ngə dladəu. **57** Ama usaku anə Hyal! Naja ngə nə mən səm təlkur lagu Thlagər mən Yesu Kərsiti. **58** Agabangau, zamər 'wa də 'yar, hya ta'yi pir ənga dənama cumu. A sara vanyi sə a jahəna hyi mai. Cumu hya lər kərhyi aga məl thlər nə Thlagəu, arya hyu səni abər nərdzər hyi wu Thlagəu, a'yi wu də sə kurthlə mai.

16 Ndər ar kərə tsəm sə anə nji cici nə Hyal, ta'yi hya məl ənggər kərə yi nar nyi anə daḅə dzə njir nu 'yar kərə

wu Galatiya nda mæl. **2** Kalar pæci tanggërma nə sugu, kalar ndə ja kyaga fiya tsa'a sara wu sərə ji uya sara wu uya nyi, aga ma yi sha shili kəl həri sərə 'yi fwatəu, a'yi kəl nji dzəgwa tsəm sə mai. **3** Ar pəcira yi sha shili, yu sa səwa njira hyi hənggəri ənga cama tsətsəfə ar kərə nda, aga nda sa həri lə sə dləwa dzər hyi a vu Urshalima. **4** Ma hyi lari a dəri tsa'a aga ya ma'yi tsu ba nda ləbiya dā. **5** Yu bərə nda sha shili ara hyi ayukuda yi bəbiya bəu wu Masidoniya, arya lagu Masidoniya nga yu ma'yi. **6** A sən dā yu nda səkari əkkə'yi hyi, ma wu sən dā ba mənə həbiya vuya kə əkkə'yi hyi, aga hya dləwar dā wu bə dā kau, kalar vira yu ma'yi a ndari. **7** A'yi yiwu dā ngə ya lari hyi ba ya tərabiya mai, awau, dəfuwa yu yiwu ya səkari əkkə'yi hyi, ma Hyal hənggəri. **8** Ama yu səkari ənggau wu Afisa kəl ma pəcir Pentikosu shili. **9** Arya madiya lagu nə mæl madiya thlər a pahəri anə dā, ama dawa gangə a vər da laguwa nyi. **10** Ma Timathlawusu shili, hya nə nyi nggya papalkər wu hyi, arya ndər mæl thlər Hyal nga ja tsu ənggər nayau. **11** A sara hya didā nyi mai, hya səwa nyi wu lagu ənga hudə pərtəu aga ja sha shila ara yau. Yu vər səkə nyi, nanda əkkə'yi wazha ama 'yar. **12** Sərə ya sən na ar kərə Apolusu, ca ngə ya vər kədi nyi ənga jirkur aga ja nda tular hyi, naja əkkə'yi wazha ama, ama naja a'yi wu yiwu ja shili kabangəkə mai, ama ju nda shili ma ji uya lagu. **13** Hya nggya lili'u, hya ciya dzə wu mbərsar hyi, hya dā ənga mba dəfu, hya dā ənga dənəma. **14** Kalar sərə hyu mæl hya mæl ənga yiwukur. **15** Wazha ama hya səni abər njir kir Sətifanusu nanda ngə njir nu nə tanggërma nə 'yi'yir Akaya, a lər nda kər aga mæl thlər

anə nji cici gə Hyal. **16** Ya vər kədi hyi, aga hya lər kərhyi
anə culi nji ənggər kau, ənga patər njira dābər kər ənga
hyi wu thlər kau, ənga dənamar nda. **17** Hudā ya pidari
ənga shilir Sətifanusu, ba Focinatusu ba Achayikusu, arya
ndə dla ənga dləwa dzə ənga sərə caja ara hyi. **18** Arya
ndə mbəbiya mambəl dā ənga nər hyi tsu. Culi nji ənggər
kau hya gənggər nda səli. **19** Dabə dzə njir nu 'yar nə
'yi'yir Asəya a vər usa hyi. Akwila ənga Pərsila, ənga dabə
dzə njir nu kəra wu kir nda, nda vər usa hyi gagadə wu
Thlagəu. **20** Patər wazha ama 'yar kəra ənggau nda vər
usa hyi. Hya usar dzau ənga bərpə dzau nə yiwukur kəra
cicau. **21** Nayi Bulusu nga vər tsəfə usa dzə kə ənga tsa
yau. **22** Patər njira gərə yiwu Thlagəu, bəgə nda dā nji
shishi'wau. Thlagəu, shili. **23** Ta'yi mayiwakur nə Thlagəu
Yesu a nggya ənga hyi. **24** Yiwudzə dā anə hyi papatəu,
wu Kərsiti Yesu. Amina.

2 Kwaranthli

1 Cama tsətsəfə kə sara ara Bulusu, cama səsə nə Kərsiti Yesu lagur yiwur hudā Hyal ənga zamər mən Timathlawusu kəra ənga yau. Cama kau, anə daḅə dzə njir nu kəra wu Kwaranthli, daḅə ənga patəkura nji cici gə Hyal kəra wu patər 'yi'yir Akaya. **2** Bəgə mayiwakur ənga hudə pərtəu sara ara Hyal Dərmən ənga Thlagə Yesu Kərsiti nda nggya ənga hyi. **3** Fal anə Hyal, dəya Thlagər mən Yesu Kərsiti, Tada nə dəgal təhudəu ənga Hyal nə patər səsəku dəfu. **4** Naja ndəra wu səsəkuya dəfuwa mən wu pəcira mən wu patər ḅwaḅwatəu, aga mənə sən səsəkuya dəfuwa njira wu kalar culi ḅwaḅwatəu ənga səsəku dzə kəra mən uya sara ara Hyal. **5** Ara ənggəra mən wu lar ḅwaḅwatəu ənggər kəra Kərsiti lari, abangə tsu lagur Kərsiti ngə səsəku dəfur mən sara ara Hyal wu nyabiya dzau. **6** Ma 'ya wu ḅwaḅwatəu, aga hya uya səsəku dəfu ənga hya uya mbədə ngau. Ma 'yi uya səsəku dəfu, aga hya uya səsəku dəfu ngau, kəra wu məliya hya ḁa njira wu sən cinapi wu ḅwaḅwatə kəra hya vər sa ənggər kəra 'ya vər sa tsu. **7** Fərkər 'ya ənga hyi a ciyar dzau, arya 'yu səni abər ənggər kəra hyi lar ḅwaḅwatə daḅə əkkə'yi 'ya, abangə tsu nga hyu nda uya səsəku dzau əkkə'yi 'ya. **8** Wazha ama, na'ya a'yi wu yiwu hya nggya ənga gərə sənbiya sə ar kəra ḅwaḅwatə kəra 'yi tərabiya a gwa wu 'yi'yir Asəya mai. A lar 'ya ḅwaḅwatə gagadə kəra ndiya dənamar 'ya, ma 'yu nggani 'yu nda tini piya 'ya a gwa. **9** Pakatəu, ma 'yi nggani a thlanar 'yar nji numa nə tau. Ama səkə ḁa aga 'ya highibəri abər a'yi 'ya vər nggya ənga dənamar kər'ya mai, ama 'ya vər nggya

ənga dənamar Hyal, ndəra ənga dənama nə hya'ana nji
 sara vir tau. **10** Naja ngə ndəra mbəliya 'ya sara wu miya
 tə nə dəmwa'yu, ənga ju nda mbəlbiya 'ya. Naja ndəra
 'yi fər kər wu ja, abər ju nda dumwa ənga mbəl 'ya, **11**
 ənggəra hyu dumwa ənga kədi Hyal anə 'ya. Lagu kə ngə
 nji gangə wu nda lər usaku anə Hyal arya 'ya, arya barka
 kəra Hyal ləri anə 'ya lagur nggari kədi nə nji gangəu. **12**
 Kabangəkau, kəja sər bwadzər 'ya, abər, dənga nə dəfuwa
 'ya vər lə sakida anə 'ya abər nggyabiyar 'ya ənga njir
 duniya ənga nggyabiyar 'ya ənga hyi nggya cici ngau,
 ənga nggya dəfu pathlu sara ara Hyal, maja ma nggya
 kəra mən nggya əkkə'yi hyi. 'Yi məl abangau, a'yi lagu
 hahangəkur nə njir duniya mai, ama lagu mayiwakur nə
 Hyal. **13** Ara a'yi 'yu tsəfə anə hyi sərə hyi gərə sən jiga ba
 hya nggabiya mai. Ama cim də ca ngə, **14** ənggər kəra
 hyi nggabiya 'ya kukushu kabangəkau, hyu nda nggabiya
 gagadəu, kəra wu məliya hya bwadzau wu 'ya ənggər kəra
 'yu bwadzau wu hyi tsu ar pəcir shidar Thlagə Yesu. **15**
 Arya papalkər də ju də abangau, a yiwur yau aga ya nda
 tular hyi tanggərma aga hya bəra uya dləwuri barka nə
 məthləkura nyi. **16** A yiwur yi aga ya tular hyi ar lagur
 ma'yi a vu Masidoniya, ənga ma ya bəra vər sha shili ara
 hyi sara wu Masidoniya, ba hya dzəgwa səwa də a vu
 Yahudi. **17** Ar pəcira yi mbiya abangau, a'yi yi dənga sə ar
 kəri wa? Əndəga hyu nggani yi məl abangə lagur dənga
 sə njir duniya ya, abər yu sən na “Angə,” ənga ya bəra
 na, “Awau” ya? **18** Ama ənggər kəra Hyal ndə tsa'a miya
 dəfu ngau, abangə nga nyi tsu abər ndər kəra 'yi nar hyi
 kau, a'yi “Angə” ənga “Awau” mai. **19** Arya Zər Hyal, Yesu

Kərsiti, kəra naye əŋga Silasu, ba Timathlawusu tətəlna ndər nyi anə hyi ar kəri, a'yi “Angə” əŋga “Awau” mai, ama wu ja cumu “Angə” ngau. **20** Arya alaga yidawu ngə alkawal kəra Hyal məliya wu Kərsiti, “Angə” nga nyi, a nyabiyar ja patəu. Lagu nyi nga mən wu sən na, “Amina” aga ja shili əŋga kadakadarkur anə Hyal. **21** Kabangəkau, Hyal ngə məliya na'ya əkkə'yi hyi ta'yi wu Kərsiti. Naja ngə pənggər mən mal kəra cabiya abər a dəmbiya mənər ja, **22** ji fiya mətəmə nə thlagəkur nyi ar mən, ba ji fuwa Mambəl nyi a gu dəfuwa mən aga sər zhu dzau, kəra wu nə mən fər kər nə uya səra wu shili. **23** A nggar yi thləməər Hyal, naja ngə sakida də, abər aga ya tsərpər hyi, ngə də naye a'yi bəra sha a vu Kwaranthli mai. **24** A'yi 'ya vər ca dənəma ar kəra mbərsar hyi mai, ama 'ya vər məl thlər əŋga hyi aga hya nyabiya dzə əŋga hudə pipida, arya lagu mbərsar hyi nga hyi ciya dzə gəra kənggəda.

2 Agabangau, kə yi fuwa wu dəfuwa yi abər tsu yu bəra nda tula hyi kəra wu shili əŋga hudə kyakyar anə hyi mai. **2** Ara ma yi məliya hyi hudə kyakyaru, wa ngə hyau kəra wu nda səsəkuya dəfuwa ya? A'yi kəl nahyi kəra yi məliya hyi hudə kyakyar kau. **3** Yi tsəfəri hyi abangə tsu kadəu, aga ma yi shili aga sa tula hyi, naye uya hudə kyakyar sara ara njira kyaga pina hudə yi mai. Arya a'yi yi əŋga kər papal wu hyi papatəu, abər mən wu nda dəbau wu caguli də əkkə'yi hyi. **4** Yi tsəfə səkə anə hyi arya wu bwaḃwatəu əŋga hudə kyakyar gagadə nga yi a gwa, ba tsu əŋga sələm gagadə ngə wu liya yau. Naye a'yi tsəfə anə hyi aga ya məliya hyi hudə kyakyar mai, ama aga hya sənbiya tədəbəkura yiwukur də anə hyi. **5** Ma ndə a'yi

kəra məliya sər shili ənga hudə kyakyar, a'yi nayi nga ji məliya nyi hudə kyakyar mai, ama lagu batiti patəkura hyi nga ji məliya hudə hyi kyakyar lagu pampamu. A'yi yu yiwu ya cakə unau wu ndər kə mai. **6** Culi bwaḃwatə kəra nji nə nyi, kəra ji lari sara ara badəgala nji a ḃar tsatsa'a anə nyi. **7** Kabangəkau, a ḃar tsa'a hya təfəbiya nyi ənga hya səsəkuya ḃəfuwa ja ara ja sara nyabiya dzə ənga madiya hudə kyakyar. **8** Agabangau, yu kədi hyi, aga hya cabiya nyi yiwukurər hyi anə nyi gagadəu. **9** Səra ḃa yi tsəfər hyi najaka cama tsətsəfə kau, ca ngə aga ya dzəbiya hyi ya sənbiya tara njir bəlar səra yu na anə hyi wu kalar sau. **10** Kalar ndəra hyi təfəbiya, nayi tsu a təfəbiya nyir yau. Səra yi təfəbiya, ma sə a'yi kəra tsa'a aga ya təfəbiya, a təfəbiya nyir yau wu mwar Kərsiti arya hyi. **11** Yi məl abangau, a sara Shatan kəra mən wu səni dabar nyi a uya lagur ngguta vi. **12** Ar pəcira yi ma'yi a vu Turuwasu a vuwa tətəlna ndəshigu Kərsiti, ba yi vuwa thləwa Thlagə a pahənar lagu anə ḃa a vuna. **13** Alaga abangə hudə yi a'yi pipida mai, arya nayi a'yi thləwa zamə ḃa Tayitusu a vuna mai. Agabangau, ba yi nar nda mənə pida jaməu, ba yi tərabiya sə ḃa a vu Masidoniya. **14** Ama usaku anə Hyal ndəra vər tədəmwa nə səm təlkur anə 'ya lagu Kərsiti. Ənga lagur 'ya tsu nga ja vər tətəlna ndər məsahəu nə sənbiya sə ar kəra Kərsiti ba'amani ənggər pə burdi. **15** Ara na'ya anə Hyal ənggər sə kisə nə Kərsiti wu pama njira uya mbədau ənga njira ar lagur ma'yi a nda sa. **16** Anə njira ar lagur nda sa a ḃar 'ya ənggər shuni kəra wu shili ənga tau. Anə njira uya mbədə tsu a ḃar 'ya ənggər shuni məsahəu kəra wu shili ənga pi.

Wa ngə ndəra tsa'a aga hə najaka culi thləra? **17** A'yi 'ya ənggər alenyi nji gangə kəra shabiya ndər Hyal ənggər sər shafəli mai, ama pamə nga 'ya, wu dənamar Kərsiti nga 'yu ndər wu mwar Hyal ənga jirkur, ənggər njira Hyal ngə səwa nda.

3 Kabangəkau, a cabiyari abər a mbar 'ya fal kər'ya anə hyi wayi ya? Əndəga hyu yiwu aga 'ya səwa cama tsətsəfə kəra nə fal 'ya anə hyi əndəga sara ara hyi, ənggər kəra alenyi nja vər məl kə ya? **2** Nahyi ənga kərhyi ngə cama tsətsəfər 'ya, kəra tsətsəfə ar dəfuwa 'ya, kəra nji papatəu wu səni ənga ndu sən jigana. **3** A cabiyar hyi abər cama tsətsəfə nga hyi sara ara Kərsiti, kəra ca ngə sərə biya ənga kər sara wu thlər kəra nji ngga 'ya aga məl. Cama kau, a'yi kəra nji tsəfəri ənga sər tsəfə sə mai, ama ənga Mambəl Hyal kəra ənga pi. A'yi kəra nji tsəfəri ar tsəka mai, ama ar dəfuwa ndapi. **4** A'yi 'ya ənga najaka papalkur kər wu mwar Hyal lagu Kərsiti. **5** Na'ya a'yi cabiya abər nənəkur 'ya nga 'yi sən məliya kalar sə mai, ama nənəkurər 'ya sara ara Hyal nga nyi. **6** Naja ngə məliya 'yi də nji nənə nə məl thlər ar viya njir məl thlər nə alkawal mbamba nə mafəliyangəu, a'yi ar kəra dladə kəra tsətsəfə mai ama ar kəra Mambəl, arya dladə kəra tsətsəfə wu sən tsiya ndau, ama Mambəl wu sən lər pi. **7** Kabangəkau, thlər məl kəra dladə Musa shili əni wu shili ənga tau, dladə kəra nji tsəfəri ar tsəka, wu shili ənga kadakadarkur. Kadakadarkur kəra məliya njir Izirayila a'yi wu sən tsamə du bama Musa mai, arya mbəmbəla nyi, alaga kə gərpə nga ju gərpə kau. **8** Ma abangə ja, thlər məl Mambəl a'yi a ndiya ənga

kadakadarkur wa? **9** Ma thlər məl dladə kəra wu shili
 ənga tau, ca ngə ənga kadakadarkur abangau, abari ngə
 kadakadarkur nə thlər kəra wu shili ənga tsapəkur a'yi a
 ndiya nyi gagadə wa? **10** Pakatəu, sərə ənga kadakadarkur
 dədəm a'yi ja kabangəkə ənga kadakadarkur mai, ma
 nji gəlabiya nyi ənga madiya kadakadarkur kəra shili
 wu nə mafəliyangə kau. **11** Ma sərə wu gərpə dzə kə wu
 shili ənga kadakadarkur abangau, abari ngə dəgalkura
 kadakadarkur nə sərə gərə hal ka? **12** Agabangau, ta də
 a uyar 'ya sər fər kər abangau, ca ngə məliya a dər 'ya
 nji gərə hivər a miya ta. **13** Na'ya a'yi ənggər Musa mai,
 ndərə mbuya bama ja ənga sər bakə dzau, a sara njir
 Izirayila a lari ənggərə kadakadarkur kau a vər gərpə
 dzau. **14** Ama dəngar nda a dəri bəbalu. Arya ba'anə shili
 ar pəci kə əshina sər mbu bama ta tsu a'yi ənga nda ma
 nju jiga alkawal mbamba nə hahal ta. Nji a'yi həna mai,
 ara kəl wu Kərsiti nga nju sən həna wacu. **15** Ba'anə
 shili ar pəci kə əshina, ma nju jiga dladə Musa, sər mbu
 a'yi kəra wu mbuya dəfuwa nda. **16** Ama ar kalar pəci
 kəra ndərə shabiya dzə a shili anə Thlagəu, ba nja həna
 nyi sər mbu bama ta. **17** Kabangəkau, Thlagə Mambəl
 ngau, ənga kalar vira Mambəl Thlagəu ari, a ndəna a
 uyar nji kambəkur. **18** Namən njira nji pahəna nda bama
 nda patəu, mən wu ca mbəmbəlkur nə kadakadarkur nə
 Thlagəu ənggər mbəmbəl kəra wu biya sara wu doragalu,
 ənga mən wu bəlar dzə a shili wu nggya kəra pabiya
 kadakadarkur nə Thlagə kəra a vər cakau, kəra wu shili
 sara ara Thlagəu, ndərə Mambəl ngau.

4 Agabangau, ta dā a uyar 'ya thlār māl lagu tēhudē dzē nē Hyal, ca ngē dā dza 'ya a'yi tēnakār mai. **2** Kuji a ndiya anē 'ya, 'ya piyari māl sēra dēdēwa sēra wu sēn shili ēnga sēli. 'Ya piyari sē sēsēli ēnggār ngguta vi ēnga alaga thla fati ēnga ndār Hyal, ama 'ya cabiya nda jirkur ar babal. Lagu kē ngē kalar ndē wu nda dā sakida nē jirkurēr 'ya a dumwar Hyal. **3** Ma dā ndār Hyal kēra 'yu tētēlna a dār sē dēdēwa, a dār ja sē dēdēwa anē njira ar lagur nda sa. **4** Naja hyal nē nggyabiya nē kabangəkau, ngē dar dēngar nda, njira gēra mbērsa, a sara nda lar mbēmbēlkur Ndēshigu nē kadakadarkur Kērsiti. Naja ndēra pabiya Hyal. (aiōn g165) **5** Ara na'ya a'yi a vēr tētēlna ndār ar kēra kēr'ya mai, ama ar kēra Yesu Kērsiti, abēr, naja ngē Thlagēu, ēnga na'ya ēnga kēr'ya ar viya mafar hyi arya Yesu. **6** Arya Hyal nana, abēr “Ta'yi mbēmbēl a mbēl sara vu kuthlēu,” naja ngē mēliya mbēmbēla nyi a mbēl wu dēfuwa mēn aga ja nē mēn mbēmbēl sēnbiya ar kēra kadakadarkur Hyal kēra a vēr mbēl ar bama Kērsiti. **7** Ama a'yi 'ya ēnga najaka bērbakur wu 'ya, na'ya kēra ēnggār tēm 'yi'yi, aga cabiya abēr dēnama kēra ndiya patēu sara ara Hyal nga nyi, ama a'yi sara ara 'ya mai. **8** Nja vēr cici dē 'ya lagu pampamēu, ama alaga abangē na'ya a'yi bēraghinakār mai. A'yi 'ya ēnga tēkēkār, ama alaga abangē dza 'ya a'yi tēnakār mai. **9** Nja vēr dā 'ya, ama alaga abangē Hyal a'yi piyari 'ya mai. Nja vēr dladla 'ya a gyu'yi, ama na'ya a'yi dlanakār mai. **10** Cimu nga 'ya a miya tau, culi tē nē Yesu, aga tsu nggyabiya Yesu a cabiya dzē wu 'ya. **11** Ma tsu 'ya ēnga pi, nju lēr 'ya cimū anē tau arya Yesu, aga nggyabiya nyi a cabiya dzau wu dza 'ya

kəra wu tau. **12** Agabangə tsu, tə a vər məl thlər wu 'ya, ama pi a vər məl thlər wu hyi. **13** Tsətsəfə nga nyi, abər, “A hənggər yau, ca ngə də yi ndər.” Ənga najaka mambəl nə mbərsa nga 'yi hənggəri ca ngə də 'yi ndər abangə tsu. **14** Ara 'yu səni abər, ndəra hya'ana Thlagə Yesu sara vir tau, ju nda hya'ana mən əkkə'yi Yesu tsu, ba ja dzəgwa lər 'ya əkkə'yi hyi wu mwa nyi. **15** Patə sə'yar kə də aga ja shili ənga akkəri anə hyi nga nyi, aga mayiwakur Hyal a tətəlnəkər a nda anə nji gangəu. Lagu kə nga nju nda lə usaku gagadə anə Hyal, aga ja shili ənga kadakadarkur anə Hyal. **16** Agabangau, dza 'ya a'yi tənəkər mai, alaga kə kumər dza 'ya vər hal kau, ama cimu ngə mambələr 'ya wu cakau wu mafəliyangəkur kalar pəci. **17** Ara zəzəra bwaɓwatə kəra 'ya vər sa kabangəkə kau, nə pəci kushi ngau, kəra wu nda pabəri 'ya aga kadakadarkur kəra gəra kudau, kəra wu ndiya patər bwaɓwatə kəra 'ya vər sa. (aiōnios g166) **18** Agabangau, na'yu fər liya 'ya ar sərə 'yu lari ənga li mai, ama ar sərə li gəra lari. Ara sə kəra li wu lari wu tərabiya, ama sərə li gəra lari wu nggya ba'anuwa. (aiōnios g166)

5 Kumər dza mən ənggər kwapatə kəra mənə vər nggya a gwa wu duniya. A sənər mən abər, ar pəci kəra nji ndzana kumər dzə kau, kə mən tau, mənə nda uya vanyi dzə a dəməlmau. Dzə həhər kəra gəra kudau sara dagə Hyal kəra ji həriya ənga kərnyi, a'yi tsa ndə ngə hər mai. (aiōnios g166) **2** Kabangəkau, mən wu ngguli cimər hari dzə nə nggya a dəməlmau, ənggər kəra mən wu cim kar ha mafəliyangəu. **3** Ma nji pədəwa mən wu dzə mafəliyangə kau, nju thləwa mən turusu mai. **4** Ma tsu mən wu dzə

nə duniya kau, mən wu ngguli ara culi bwaɓwatə kəra mən a gwa. Ara a'yi aga nja təkəbiya mən ənga kumər dzə kə mai, ama aga nja bəlana mən ənga dzə kəra sara a dəməlmau, aga dzə kəra wu tau a bəlabiya dzə ənga pi ba'anuwa. **5** Arya Hyal ənga kərnyi ngə pabər mən aga najaka bəla dzau, ca ngə Hyal nə mən Mambəl nyi ar viya sər zhu aga wa sən zəgəu. **6** Ca ngə sərə dā a'yi mən cimu ənga papalkur kər ənga mən wu səni abər ma pəci kəra mən wu dzau, a dər mən nadəu ara Thlagəu. **7** Nggyar mən lagur mbərsa nga nyi, a'yi lagur sərə li wu lari mai. **8** A'yi 'ya ənga papalkur kər, ətsu a ndiya anə 'ya, 'ya təkəbiya dzə ənga dzau, aga 'ya nggya ənga Thlagəu. **9** A dər sər cimər dəfuwa mən aga mən a pina huda ja, alaga tsu mən ənga pi alaga tətə mən. **10** Patəkura mən mənəu nda kaɓə a mwar pathla numa nə Kərsiti. Ənggau, kalar ndu sa dləwuri akkəri kəra tsa'a aga sərə mələ ja wu pəcira ja wu dzau, alaga sə mənəhəu ənga sə dididi. **11** Ta dər mən wu səni sərə nju ngga ənga hivər Thlagəu, a dər tsa'a mənə hələr hangəkala nji aga nda nu. Sərə mən aga nyi ar babal nga nda anə Hyal, ənga abangə nga yu nggani abangə nga nyi wu dəfuwa hyi. **12** A'yi kər'ya nga 'ya vər fal anə hyi tsu mai, ama 'yu nə hyi lagu aga hya bwadzə ənga 'ya, aga hya dā njira wu sən shadəwa anə kalar njira wu bwadzau wu sərə nju lari ənga li a mwara sərə a gyū dəfu. **13** Ma kəra 'ya a bəlar dzau, bəla kər kau, aga Hyal nga nyi. Ma kuyatsəkər nga 'ya aga hyi nga nyi. **14** Arya yiwukur Kərsiti ngə tsətsəkər 'ya, arya a hənggər mən abər ji tau arya nji patəu, agabəngau, patə mən ngə tau. **15** Ji tau arya nji patəu, aga njira ənga pi tsu ndu

bəra nggya aga kərnda mai, ama anə ndəra tau ənga ji
 bəra hya'ari arya nda. **16** Agabangau, mbari a shilar pəci
 kə əshina tsu 'yu bəra tsamə nji ənggər kəra duniya vər
 tsamə mai. Abangə nga 'yi saya tsamə Kərsiti parangəu,
 ama tsu 'yu bəra məl abangə mai. **17** Agabangau, kalar
 ndəra wu Kərsiti ndə mafəliyangə ngau. Nggyabiya hahal
 a tərabiya, ətsu nggyabiya mafəliyangə a shiliri. **18**
 Sə'yar kə patə sara ara Hyal nga nda, Hyal kəra basəwa
 'ya ənga kərnyu lagu Kərsiti ənga ji nə 'ya thlər nə basəwa
 nji ənga Hyal. **19** Hyal a vər basəwa duniya a shili ara ja
 lagur Kərsiti, a'yi ju jiga bikər nji ar kəra nda mai, ənga a
 nə mənər ja cama nə basəwa nji a shila əgya ja. **20** Na'ya
 ngə cama dəgəci nə Kərsiti, Hyal ənga kərnyu nga vər
 kədi aga nja dləwuri nyi lagur 'ya. Ca ngə sərə də 'ya vər
 kədi hyi barka kəra Kərsiti ənga kərnyu, hya basəwa dzə
 ənga Hyal. **21** Kərsiti a'yi saya məliya bikə mai, ama kə
 Hyal məliya nyi ndər bikau arya mən. Lagu kə nga mən
 də nji tsapə ənga Hyal.

6 Ənggər ndər məl thlər nə Hyal, 'yu kədi hyi, nahyi njira
 dləwuri mayiwakur nə Hyal, a sara hya piyari ja də sə
 kurthlə mai. **2** Arya ji na, “Ar pəcira pəci də a dər tsa'a, a
 nggar ngər yau, ənga ar pəcir mbəda nji də, a dləwana
 ngər yau.” Yu nar hyi, kabangəkau ngə pəcir pəci də a
 dər tsa'a, ənga kabangəkau ngə pəcir mbəda. **3** Na'ya fə
 tsəka thlə hi anə kuvwar 'ya mai, ara thlər Hyalər 'ya a
 sara uya vazau. **4** Sərə tsa'a ca ngə, ənggər mafa Hyal,
 'ya fal kər'ya ar viya njir məl thlər Hyal wu kalar lagu,
 ja də, wu səsə'wu sau, ənga wu bwaḃwatəu, ənga wu
 kwakwadəkur dzau, ənga wu wuthləwuthləkur, **5** ənga wu

dəgə kəra nju dəgau, ənga nggya wu fursəna, ənga nggya wu ɓwəɓwatə nə njir gwazhivi, ənga thlər kwakwadəu, ənga pida lili'u, ba ənga nggya ənga wuɓau. 6 Ətsu, 'ya fal kər'ya ar viya njir məl thlər Hyal ənga dəfu cicau, ənga nggabiya sau, ənga mba dəfu, ənga ki'wakur, ənga wu Mambəl Cicau, ənga yiwudzə nə jijiri, 7 ənga wu ndər jiri, ənga wu dənama nə Hyal, ənga balmi nə tsapəkur wu tsi mazəm ənga tsi matsal. 8 Ənga tsu, 'ya fal kər'ya ar viya njir məl thlər Hyal wu lagu kadakadarkur, ənga lagu sə səsəli, ənga ndər nə fal ənga ndər nə na 'ya. Nji dədur nga 'ya, ama nju lar 'ya ənggər nji fafati. 9 Na'ya nji ngau kəra nju səni, ama kə 'yi də ənggər njira nji gərə səni. A miya tə nga 'ya, ama mbəmbədə nga 'ya. Nji dəgə 'ya, ama nji tsiya 'ya mai. 10 Na'ya ənga hudə kyakyaru, ama cimu cacaguli nga 'ya. Dəfali nga 'ya, ama 'yi məliya nji ndə də njir gənna. Na'ya nji gərə sau, ama a'yi 'ya ənga kalar sau. 11 Nahyi njir Kwaranthli, sə a'yi kəra 'yi dəwana ara hyi mai, ənga tsu a cabiyar hyir 'ya yiwukur gagadəu. 12 A'yi na'ya ngə piyari hyi mai ama nahyi ngə piyari 'ya. 13 Ya vər ndər kau anə hyi ənggər kəra tada wu ndər anə wazha nyi, nahyi tsu hya cabiya də yiwukur. 14 Hya sara dəbə kər ənga nji kəra gərə njir nu mai. Ndə tsapəu a sən nggya ənga ndə shishi ya? Əndəga mi ngə sər dəbər pama mbəmbəl ənga kuthla? 15 Kərsiti ya, bazhiya Shatan ngə ya? Alaga njir nu ənga njira gərə nu, bazhi nga nda ya? 16 Ənga mi nga sən dəbəya ki Hyal ənga kata? Arya namən ki Hyal ngau, ənggər kəra Hyal nana, “Yu nggya əkkə'yi nda, ba ya ɓau əkkə'yi nda, ənga yu də Hyalər nda ba nda də nji də.” 17 “Agabangau, biya mau sara wu nda,

hya təkəbiya dzau, əngwar Thlagəu. Hya sara tsəkwa səra gəra cici mai, ba ya nda sa dləwuri hyi. **18** Ənga yu nda da tada anə hyi, ənga hyu nda da wazha da ənga ku'yi da, əngwar Thlagəu, ndə Dəgal Dənəma.”

7 Bazhir 'wa da 'yar, ta da a nə mənər nji alkawal'yar kau, ta'yi mənə cina kalar didi kəra wu səni diyabəna dza mən ənga mambələr mən. Ta'yi mənə nyabiya dzə wu cicikur wu lagu hivər Hyal. **2** Cabiya mə yiwukur anə 'ya wu dəfuwa hyi, arya sə a'yi kəra 'yi ndzana nyi anə ndə mai, na'yi gwazhiri hangəkala ndə mai, ənga tsu ndə a'yi kəra 'yi diya nyi mai. **3** A'yi yi na abangə aga ya nə hyi vazə mai, ama ənggər kəra yi saya nar hyi ta, abər sə a'yi kəra wu sən təkəbiya mən mai, alaga tau ənga mbəda. **4** A'yi yi ənga papalkur kər wu hyi. Yu bwadzə ənga hyi, ənga a fiya dər hyi dəfu gagadau. Wu bwaḃwatər 'ya patəu, a'yi yi nyinyau ənga hudə pipida. **5** Arya ar pəcira 'yi vu wu Masidoniya, na'yi uya bəlsar mai, arya nji tsətsəbwarir 'ya wu kalar lagu, pəpa ngə zəwar 'ya, ənga hivər ngə wu ta 'ya. **6** Ama Hyal ndəra wu səsəkuya njira wu bwaḃwatəu, a səsəkuya 'yar ja ənga shilər Tayitusu. **7** A'yi arya shili nyi kə nga yi caguli waci mai, ama səsəku dəfu kəra hyi fuwa nyi a gwa. Ji nar 'ya ənggəra hya vər cim lar da, ənggəra hudə hyi ndzau ənga səra da, ənga tsu ənggəra hyi mbiya da ndəl wu yiwudzau, kəra məliya hudə yi pipida a ndiya kəra parangəu. **8** Nja na ma, abər cama tsətsəfə kau, a ndzanar hudə hyi, ama yu thlə nggəra'wa nyi mai, alaga kə a thlər yi nggəra'wa nyi, arya wu səni yi abər cama tsətsəfə kau a ndzanari hudə hyi ama nə pəci kushi ngau. **9** Ama kabangəkau, a'yi yi ənga caguli ənga

hudə ndzəndzə kəra cama tsətsəfə kə məliya hyi mai ama
 a'yi yi ənga caguli abər wu nda nə hyi dəfu nə tubi. Hudə
 ndzəndzər hyi, Hyal ngə məliya nyi abangə tsu, aga a'yi
 na'ya ngə məliya hyi vanyi sə mai. **10** Hudə ndzəndzə
 sara ara Hyal wu məliya ndə a tubi ba ja uya mbəda, sər
 thlə nggəra'wu a'yi a gwa mai. Ama hudə ndzəndzə kəra
 duniya wu shili əni, wu shili ənga tau. **11** Tsamiya mə
 sərə hudə ndzəndzə sara ara Hyal kə məliya hyi gəyi. Ji
 məliya aga hya də ənga kwakwadə mashi nə məl sərə
 tsa'a, ənga ənggəra hyi nərdzə aga hya cina kərhyi wu
 vazau. Ji məliya hyi hya də ənga hudə ndzəndzau, ənga
 hivər. Ji məliya hyi hya cim lar də, ənga kwakwadə mashi.
 Ji məliya hyi hya də njir yiwu nja məl sərə tsa'a. Lagur
 sərə məla hyi a cabiyari abər a'yi hyi ənga vazə mai. **12**
 Alaga kau, a tsəfər hyir yau, a'yi arya vanyi ndə ndzana
 vanyi sə mai, alaga ndəra nji ndzana nyi sau, ama aga
 hya lari anə kərhyi wu mwar Hyal abər nahyi nji ngau
 kəra ənga kwakwadə mashi aga 'ya. **13** Lagu sə'yar kau
 nga 'yi uya tsətsəku dəfu. Cakau ar kəra tsətsəku dəfur
 'ya, a'yi 'ya ənga caguli arya hudə pipida kəra Tayitusu a
 gwa. Arya mambəl nyi a dəri camə lagu sərə hyi məliya
 nyi. **14** Alaga ma yi nar nyi abər yi bəwadzə ənga hyi, nayi
 gu səli wu mwar hyi mai. Ənggər kəra kalar sərə 'yi nar
 hyi jiri nga nyi, patər sərə 'yi bəwadzə əni ar kəra hyi anə
 Tayitusu tsu jiri nga nyi patəu. **15** Tayitusu a vər yiwu hyi
 gagadau, ar cakar cakau kalar pəcira ji dəngari ənggəra
 hyi bəlari ndər nyi. Hya dləwuri nyi ənga hudə pathləu
 wu gənggər nyi səli. **16** A'yi yi ənga hudə pipida arya a'yi
 yi ənga papalkur kər kəra nyinyau wu hyi.

8 Kabangəkau, wazha ama 'yu yiwu hya sənbiya səra mayiwakur Hyal a vər məl wu pama dəbə dzə njir nu paməpamə kəra wu Masidoniya. **2** Wu madiya ɓwaɓwatə kəra nda a gwa, a'yi nda ənga hudə pipida kəra təkəri ndə uya tsi papahau aga lər sau wu nggya dafalir nda. **3** A lar yi ənga liya yau, ndə ləri lər sər nda tsa'a aga dənamar nda, zada ma ja ndiya səra ara nda, ndə ləri ənga yiwur nda. **4** Nanda ənga kərnda nga vər kədi 'ya gagadau aga 'ya jigəwa nda wu pama njir lə sə ləlau anə nji cici gə Hyal. **5** Səra ndə ləri ba ji ndiya səra 'yu nggani ndu ləri, arya tanggərma ndə lər kərnda anə Thlagəu ənga anə 'ya wu yiwukur huda Hyal, kadivira ndə dzəgwa lə sə lələr nda. **6** Arya kau, kə 'yi dzəgwa kədi Tayitusu aga ja dumwa ənga dləwu lər sər hyi, mara naja ngə dzəguya, ba'a shili ar kudiya lər sər hyi. **7** Ənggər kəra hyi a dər a dumwa ənga məl kalar sau, sə ənggər mbərsa, ənga ndər, ənga sən sau, ənga cim məl sə mənəhəu, ənga ca yiwukur anə 'ya, ta'yi hya dā a dumwa ənga lə sə ləlau. **8** A'yi ca nga yu ca hyi a gwa ənga hathlə mai, ama yu yiwu ya dzəgabiya jirkura yiwur hyi kəra hyu ca lagur gəlabiya nyi lagur yiwukur lə sə nə alenyi nji. **9** Arya hyu səni mayiwakur nə Thlagər mən Yesu Kərsiti, alaga kə ndər bərba nga ja, ama arya hyi kə ji dā ndə dafali, aga nahyi kəra nji dafali hya dā njir gənna lagur dafalikur nyi. **10** Kəja sawara dā kəra ndiya anə hyi patəu, wu najaka sau. Hunau, nahyi ngə njira dzəguya lə sə nə tanggərma, a'yi lər sə waci mai, ama a'yi hyi ənga dəfu lə sau. **11** Kabangəkau, hya duya thlər kəra hyau, aga dəfu cim nə mələ nyi kau, ja shili tsa'a ənga cim duya nyi, ənggər kəra

dənamar hyi mbari. **12** Ma dəfu lər sə a'yi ara hyi, Hyal wu nda dləwuri lər sər hyi. Arya lər sə a kyaga də tsa'a ənga sərə ara gau, a'yi sərə gərə ara gə mai. **13** A'yi 'yu yiwu 'ya fənggər hyi sə tədəbəu ba 'ya dləwana alenyi nji nda tsar yambadə mai, ama nda də kakaləu. **14** Ar pəci kə əshina, gangəkur sər hyu nda dləwar nda wu ghar nda, abangə tsu gangəkur sər nda wu nda dləwari hyi wu ghar hyi. Aga kalar sə a ma'yi kakaləu. **15** Ənggər kərə ndər Hyal kərə tsətsəfə nana, “Naja ndəra tsəmiya gangəu wu də gangə gagadə anə nyi mai, naja ndəra tsəmiya kushu tsu a'yi wu təwa gagadə anə nyi mai.” **16** Usaku anə Hyal arya ji fuwa wu dəfwa Tayitusu aga ja dləwari hyi ənggər kərə ya vər yiwu ya məl. **17** Tayitusu a'yi dləwunggəri ənga kədir 'ya aga ja shili waci mai, ama ji dləwunggəri ənga caguli, yiwu hudə ja nga ju yiwu ja shili. **18** Kəja 'yu səwa zamə kə ənga ja, naja kərə fiya thləmə wu dəbə dzə njir nu pamə paməu arya tətəlna ndəshigu məsahə kərə ju məl. **19** A'yi najakə waci mai ama dəbə dzə njir nu paməpamə ngə cadəbiya nyi aga ja ləbiya 'ya ənggərə 'yu hə sə lələ kərə 'yi tsəmiya. Lər sə kərə 'yu lau aga lə kadakadarkur anə Thlagəu, aga ca anə Thlagəu ənggərə 'ya ənga dəfu mənahəu aga dləwa nji. **20** 'Ya vər hwi a sara nja vazəya 'ya ar kərə lagura 'yu təkə lə sə lələ kərə nji ləri gangəu. **21** Yiwur 'ya ca ngə aga 'ya məl sərə tsa'a, a'yi sərə tsa'a wu mwar Thlagə waci mai ama patə əkkə'yi wu mwar nji. **22** Kəja 'ya səwa dəbə ənga nda zamər mən kərə 'yi dzəgabiya nyi lagu paməpamə gangəu kərə 'yi thləwa nyi ənga jiri abər dəfu a miya ta ja wu kalar sau aga thlər Hyal, naja tsu a nər ja dzau arya papalkur kər

nyi wu hyi. **23** Tayitusu nənyi bazhi məl thlər də ngau wu pama hyi, abangə tsu, aleniyi wazha ama kəra a vər məl thlər əkkə'yi ja kau, nərnda ar viya dəbə də njir nu paməpamə nga nda aga ja shili ənga kadakadarkur anə Kərsiti. **24** Agabangau, hya canə nyi yiwudzər hyi anə nji kau ənga sərə də 'yu bəwədzə wu hyi, aga dəbə də njir nu pampam kau, nda lari.

9 A'yi mbari ya bərə dəngar hyi ar kəra dləwa də njir cici gə Hyal mai. **2** Ara wu səni yi ənggərə hya vər yiwu dləwa nji ənga caguli, kəra təkəri ma, yu bəwədzə ənga hyi anə njir Masidoniya. Ya vər na anə nda abər mbar hunau ba'anə shili ar kabangəkau, nahyi njir Akaya nga vər yiwu hya lər sau. Hudə hamər hyi a tsəkur bədəgala nji aga nda məl sau. **3** Kəja tsu yu səwa hyi wazha ama kau, a dəgya hyi aga bəwədzər 'ya ənga hyi wu thlər kau a sara də sə kurthləu. Wu yiwu yi aga hya nggya ənga bəbathlə dzau, ənggər kəra yi saya na hyu nda də ta. **4** Ma yi shili əkkə'yi njir Masidoniya, ma ndə sa thləwa hyi papatagəu, yu nda gu səli arya fal kəra ya vər fal hyi anə nda, a'yi kəl naye ngə gu səli kə waci mai ama patə əkkə'yi hyi. **5** Agabangau, tsam də a mbari ya kədi wazha ama aga nda nda tular hyi kwatahəu ənga nda nda duya pabər sə ar kəra lə sə lələ kəra hyi saya məliya alkawal ta. Aga ja də lər sə ngau ənga dəfu pathləu a'yi lər sə kəra ənga caca nyi mai. **6** Hya dəngari ja, kalar ndəra thləkana culi kushu, ju nda gəm sə zəzəwa kushu. Ama ndəra thləkana culi gangəu, ju nda gəm sə zəzəwa gangəu. **7** Kalar ndə ja ləri tsa'a aga sərə dəfuwa ja nə nyi, arya Hyal a vər yiwu ndər lə sau ənga dəfu pathləu. **8** Hyal wu sən fənggər

hyi mayiwakur nyi gagaḏau wu kalar sau, aga wu kalar p̱aci, hyu nda uya s̱era hyu yiwu paṯau, ə́nga aga hya nyabiya dzau ə́nga m̱əl kalar thḻər m̱ənaẖəu. **9** Ə́ngg̱əra nji ts̱əf̱əri aḇər, “Ju s̱ən ḻə s̱ə ḻəḻə nyi aṉə paṯər njir gha ə́nga tsi papahau, tsap̱əḵur nyi a nggyari ba'aṉuwa.” (aiōn g165) **10** Hyal nḏəra wu ḻə culi aṉə nḏər thḻəka, naja ngu ḻə s̱ər s̱əm aṉə nḏər s̱əm. Abang̱ə tsu, Hyal wu ḻər hyi culi ṉə thḻəka ar ḵər ar ḵər ba vaḻər hyi a nyabiya dzau ə́nga ba ja nyabiya hyi ə́nga fa'a s̱ə ẕəẕəwa ṉə tsap̱əḵur. **11** Hyu nda ḏa njir g̱ə́nna wu kalar lagu, aga hya ḏa njir ḻər s̱ə ə́nga tsi papahau wu kalar p̱aci. Lagur 'ya tsu, ḻər s̱ə tsi papaẖər hyu nda shili ə́nga usaku aṉə Hyal. **12** Ḻər s̱ə kau, a'yi ḵəl dḻəwa nji cici g̱ə Thlag̱əu nga ju m̱əl waci mai, ama ə́tsu wu shili ə́nga madiya usaku aṉə Hyal wu lagu pampam̱əu. **13** Arya lagu ḻə s̱ər hyi, nga hyi cabiya ḵərhyi nji g̱ə Hyal. Agabang̱au, nju nda g̱ə́ngg̱ər nyi s̱əli aṉə Hyal ara ə́ngg̱əra hyi ḇəlar nḏər Hyal, ə́nga s̱əra hyu nana ar ḵəra nḏəshigu ṉə Ḵərsiti, ə́nga ḻə s̱ər hyi aṉə nda ə́nga aṉə kalar nji ə́nga tsi papahau. **14** Wu ḵədi Hyaḻər nda aṉə hyi, ndu nda ḏə́ngar hyi wu ḏə́fuwa nda, arya madiya madiya mayiwakur ṉə Hyal ḵəra ji cabiya hyi. **15** Usaku aṉə Hyal arya ḻə s̱ə ḻəḻə ḵəra ji ḻəri ḵəra nji g̱əra s̱ən ḏəgabiya.

10 Lagur ki'wakur ə́nga s̱əs̱ə'wu s̱ə ṉə Ḵərsiti, nayi Bulusu ə́nga ḵəṟḏa, nḏəra nju ngga “Nḏə s̱əs̱əli,” ma yu wu m̱war hyi, ama “Nḏə u'ul li” ma a'yi yi a m̱war hyi mai. **2** Ya v̱ər ḵədi hyi, ar p̱əcira yi shili, a'yi m̱bari aḇər ḵəl yi sa uḻəna hyi li ə́ngg̱ər ḵəra yi nggani ya m̱əl aṉə alenyi nji mai, njira wu nggani aḇər 'ya v̱ər nggya ə́ngg̱ər

kəra njir duniya wu yiwu. **3** Alaga kə mənə vər nggya wu duniya, par mən a'yi ənggər kəra njir duniya vər məl mai. **4** Balmir mən a'yi ənggər nə njir duniya mai. Ama pamə nga nda, a'yi nda ənga dənəma nə Hyal kəra wu dlana patər dənəma nə təlkur nə dawa. **5** Mən wu wushina kalar sərə wu kəpal ənga kalar dənga ɓwaɓwadzə kəra wu kar sənbiya sə ar kəra Hyal. Ba mənə dzəgwa mbiya kalar dənga aga ja shili ənga ɓələr ndər Kərsiti. **6** A'yi 'ya a yi ta'yau, aga 'ya nə nyi ɓwaɓwatəu anə kalar ndərə vər ɓəlna ndər Hyal, ma ɓələr ndər Hyalər hyi a nyabiyar dzau. **7** Hya tsam sərə liya hyu lari! Ma ndərə ənga papalkur kər na abər nə Kərsiti nga ja, ja tsambiya mənəhəu abər na'ya tsu ma nə Kərsiti nga 'ya. **8** Ma ɗa 'yi fər zər ɓwadzau ənga dənəma təlkur kəra Thlagə nə 'ya, sə a'yi kəra wu shili ənga sə səsəli anə ɗa a gwa mai. Arya dənəma təlkur kəra ji nə ɗa kau aga hər hyi nga nyi a mwara dla hyi. **9** A'yi yu yiwu ya gərəhəya hyi ənga cama tsətsəfə ɗa 'yar mai. **10** Arya alenyi nju na, “Cama tsətsəfə'yar nə Bulusu kau, kwakwadəu ənga dzadzau nga nda, ama ma a'yi ja ənga kərnyī a'yi ja ndə kwakwadə mai, ənga ndər nyi tsu a'yi ar viya vanyi sə mai.” **11** Culi nji kə a kyaga səni abər pampamkur a'yi wu pama sərə 'yi tsəfəya ma a'yi 'ya mai, ənga sərə 'yu məl ma 'ya 'yi. **12** Na'ya sən gəla ənga jiga kər'ya ənga njira hər kərnda ar viya vanyi sə mai. Njira tsu, nda a vər gəla kərnda ənga kərnda, ənga ndu təkə kərnda ənga kərnda, nanda a'yi nji hahangə mai. **13** Na'ya a'yi wu nda ɓwadzə a ndiya sərə 'ya kyaga ɗa mai, ənga a'yi 'yu piyari ɓwadzər 'ya a tərabiya a biya banga vi kəra Hyal fiya anə 'ya mai, vi

kəra ji fiya patə əkkə'yi anə hyi. **14** Nahyi ənga kərhyi ma ar viya vira Hyal nə 'ya nga hyi aga ya məl thlər a gwa, ca ngə sərə də na'yi ma'yi a biya banga fa ənga culi mai ar pəcira 'yi shili ənga ndəshigu nə Kərsiti anə hyi. **15** Bwadzər 'ya a'yi a ndiya sərə tsatsa'a mai ənga a'yi sərə tsəkwar thlər alenyi nji mai. Ama cimər 'ya ca ngə mbərsar hyi a dumwa ənga hau, abangə tsu thlərər 'ya wu pama hyi, a dumwa ənga cakau gagadəu. **16** Aga 'ya daḃaga tətəlna ndəshigu a ndu 'yi'yir məlmə kəra a biya banga hyi. Ama a'yi yu yiwu 'ya ḃwadzə ənga sərə alenyi nji məlna wu 'yi'yir nda mai. **17** Ama “Bəgə njira wu ḃwadzau nda ḃwadzau wu Thlagəu.” **18** Ara a'yi ndəra wu fal kərnyi ngə Thlagəu wu dləwunggəri əni mai, ama ndəra Thlagəu ənga kərnyi ngu fal nyi.

11 Yu cim hya mbiya dəfu ənga zər dzakur də. Alaga kau, a'yi hya vər məl kau. **2** Ya vər də shishi arya hyi culi shishikur nə Hyal. A mbabiya hyir yi alkawal nə hə dzau, nə hə sal zəməu, naja ngə Kərsiti. Aga ya sa nər hyi nyi ar viya zəkwalalagə kəra cicau. **3** Ama hivər də ca ngə ja sara də ənggər kəra pabə ənga tsətsəlkur nyi nggutana Hawawu a gu fa wu ta, ja sara bəlana dəngar hyi ara lər kərhyi nyinyau ənga cicau anə Kərsiti. **4** Ara ma vanyi ndə shili ji sa nar hyi ndər ar kəra vanyi Yesu pamə a mwara Yesu kəra 'yi nar hyi kau, alaga hyi dləwuri vanyi mambəl a mwara kəra hyi dləwuri kau, ənga alaga vanyi ndəshigu pamə a mwara kəra hyi dləwuri kau, ba hyi dləwunggəri ənga nda kusakusa, ama a'yi a ki abangə mai. **5** Nayi a'yi nggani abər njira nju ngga ənga “cama səsə nggunggurəm'yar” a ndiya də ənga vanyi sə mai. **6**

Tara a'yi nji hwathliya da wu lagur sen ndar mai, ama wu seni yi sau. A cabiya hyir 'ya se'yar ka ar babal wu kalar lagu. **7** A dar yi ndar bika ma yi haya kar aga ya hya'ana hyi lagur tatalna hyi ndashigu na Hyal ka kurthla ya? **8** A dari enggar yi mbaliya se ara alenyi dabu dza njir nu pampam ma nda la se lalau, aga ya dzagwa mal thlar ani anu hyi. **9** Ar pacira yi engga hyi yu ghar sau, ama nayi a'yi fenggar hyi ghar se da ar kara hyi mai, ara wazha ama kara shili sara wu Masidoniya nga na da kalar sara yu yiwu wu ghar se da. Ar paci ta nayi fenggar hyi ghar se da mai, abanga nga yu dumwa engga mal. **10** Enggar kara jirkur na Karsiti a'yi wu yau, nda a'yi wu 'yi'yir Akaya kara wu sen kar da ara bwadza da ka mai. **11** Mi nga da yu na abanga? Ara nayi a'yi wu yiwu hyi mai ya? Hyal wu seni abar yu yiwu hyi. **12** Ama yu bara dumwa engga mal sara ya ver mal aga ya kar "cama sese nggungguram'yar" ara bwadza abar thlar kara nda ver mal kakal engga nar 'ya. **13** Ama culi nji kau, cama sese fafati nga nda, njir ngguta vi, njira wu fiya karn da enggar cama sese na Karsiti. **14** A'yi se dadagur mai, alaga Shatan engga karnyi a fiyar ja karnyi enggar waladi na mbambal. **15** Agabangau, a'yi se dadagur nga ma njir mal thlar anu nyi shabiya karn da aga njir mal thlar na tsapukur mai. Ama wu joma ndal ndu nda dlawuri sara tsa'a aga thlarer nda. **16** Ya bara nar hyi, nda a sara fa da aga nda dza mai. Ama ma hyi lar da enggar dza, ya, ta'yi hya hari da abangau, aga ya uya lagur zar bwadzau. **17** Wu bwadza da ar kara kard, a'yi ya ver ndar enggar Thlagu nga ver ndar mai, ama enggar nda dza. **18** Ta da nji ganga a ver

6wadzər nda ənggər kəra njir duniya, ta'yi nayi tsu ya
 6wadzau. **19** Nahyi ənga caguli nga hya vər nggya ənga
 nji dza, aya nji hahangə nga hyi. **20** Ənga jiri tsu, hyu sən
 nggya ənga njira wu fuwa hyi wu mafakur, ənga alaga njir
 shishi6ə hyi, ənga alaga njir ɖiya hyi, ənga alaga njir ca
 gaukur anə hyi, ənga alaga njir dægə hyi wu bama hyi. **21**
 A ɖari sə sə səli anə ɖa ya hənggəri abər aya kukufəkurər
 'ya ngə ɖa na'yi məliya sə'yar kə mai. Ama ma vanyi
 ndə cabiya salkur, ba ji 6wadzau ənga vanyi sau, nayi
 ma yu məliya abangə tsu. Ənggau, yu ndər ənggər ndə
 dza. **22** Ma nanda njir Ibrani, nayi ma abangau. Ma nanda
 njir Izirayila, nayi ma abangau. Ma nanda culi Ibrahimu,
 nayi ma abangə tsu. **23** Ma nanda njir məl thlər Kərsiti,
 nayi nga ndiya nda patəu. (Ya vər ndər kau ənggər ndər
 thləkau.) A mələr yi thlər a ndiya nda patəu, a fuwa ɖar
 nji wu fursəna aga gangəu, a dləwuri yi dægə ənga wuda
 aga gangəu, ənga a gwar yi wu miya tau ar kər ar kər. **24**
 Aga təfu ngə njir Yahudiya dægə ɖa ənga wuda makər
 kumunyi apə ədlau. **25** Aga makər nga nji dægə ɖa ənga
 wuda liyangə. Nji vavaka ɖa nə tsa ənga tsəka aga zəməu.
 Aga makər ngə kwambwal mbuya dzə ənga yau. Yi həna
 vu'yi ənga pəci a gwar tsadau, kadivira nji kətiya ɖa. **26**
 Wu 6ə6ə ɖa patəu, a 6ər yi ənga asar pampaməu a gwar
 dəl, ənga yi təɖau wu tsa njir ɖalagu. A lar yi asar wu tsa
 njir Yahudiya zamə ɖa 'yar, ənga njira a'yi njir Yahudiya
 mai. A nyir yi ənga gu asar wu huda məlmau, ənga miya
 tagəu, ənga tsu a nyir yi ənga gu asar a gwar tsadau, ba
 ətsu a nyir yi ənga gu asar wu tsa wazha ama nə fafati. **27**
 A mələr yi thlər gagadəu wu 6wa6watə gagadəu, ənga a

nyir yi əŋga pida lili'u. A nggyar yi əŋga wuɓau ba hili nə pəci gangəu, əŋga a nggyar yi nə pəci gangə gəra səm sər səm. A nggyar yi turusu, əŋga a nggyar yi ar yambadəu.

28 A biya banga kalar sau, wu kalar pəci a'yi yi əŋga dəfu tədəbəu, aga ya sən dabər kəra dabə njir nu papatəu. **29** Ma ndə a'yi əŋga tətəwakur, nayi ma yu nggar tətəwakur nyi kau. Ma vanyi ndə məliya bikau, ba ja fuwa də wu ndzə hudə gagaɗau. **30** Ma a dari kəl yi ɓwadzau, ba ya ɓwadzə əŋga tətəwakur ɗa. **31** Hyal əŋga dəya Thlagər mən Yesu Kərsiti, ndəra anə nyi ngə fal ba'anuwa, wu səni abər a'yi fati nga yu thla mai. (aiōn g165) **32** Ar pəcira yi wu Damasəkasu, ar pəcir təlkur Aristasu ngə gwamna dana miya gwar məlmau aga nja mbar ɗa. **33** Ama kə bazhi ɗa 'yar həya ɗa a gya wu tsəla lagu liya mahwal nə məlmau aga ya mbəlbiya dzə wu tsa ja.

12 Kəl ya dumwa əŋga ɓwadzə alaga kə sə a'yi nju uya a gwa mai kau. Kabangəkau, yu dumwa əŋga ndər ar kəra sən zəgəu əŋga mətəkər kəra yi uya sara ara Thlagəu.

2 Yu səni vanyi ndə a'yi wu Kərsiti nji saya hər nyi a dəməlmə nə makəru wu fa kumo apə fodə kəra tərabiya kau. Tara wu kumər dzau əŋga tara wu mambəl, nayi wu sən mai, ama kəl Hyal ngu səni. **3** Əŋga yu sən ndə kau, tara wu kumər dzau əŋga tara wu mambəl, nayi wu sən mai, ama Hyal wu səni, **4** nji hər nyi a dəməlməu. A dənə ji nggari sərə nji gəra sən dəgabiya əŋga miya, sərə a'yi nji piyari nyi anə ndə ja nana mai. **5** Yu sən ɓwadzə arya culi ndə ənggər kau, ama a'yi arya kərɗa mai, ama kəl arya tətəwakur ɗa. **6** Ma sən ɗa yu ɓwadzau, a'yi wu sən məliya ɗa ya ɗa ndə dza mai, arya yu nda na sərə jijiri.

Ama ba yi piyari ɓwadzau, ara nayi yu yiwu nja hɛr dɛ a ndiya sɛra ya aga nyi mai, lagur sɛra yu na ɛnga sɛra yu mɛl. **7** Ara ya sara dɛ ndɛr ɓwadzau, arya gangɛkura mɛtakɛr kɛra yi uya, ba nji fuwa dɛ shilɛgɛ wu dzau, kɛra dɛ ɛnggɛr shikɛdi. Naja cama shatan ngau, aga ja nɛ dɛ ɓwaɓwatɛu, a sara ya dɛ ndɛr ɓwadzau. **8** Aga makɛr ya vɛr kɛdi Hyal aga ja hɛna dɛ shikɛdi kau. **9** Ama ba ji na anɛ dɛ, abɛr, “Mayiwakur dɛ a citɛ ngɛ ri, ara dɛnɛma dɛ wu nyabiya dzɛ wu tɛtɛwakur ngau.” Agabangau, yu ɓɛra cakɛri ɓwadzau wu tɛtɛwakur dɛ ɛnga caguli aga dɛnɛma Kɛrsiti a nggya wu yau. **10** Ca ngɛ sɛra dɛ wu Kɛrsiti yu caguli ɛnga tɛtɛwakur dɛ, ɛnga ma nju nggɛl dɛ ɛnga ma yi wu ɓwaɓwatɛu ba ɛnga wu nggyabiya dzadzau. Arya ma yu tɛtɛwakur ba ya dɛ ɛnga dɛnɛma. **11** A dɛr yi ndɛ dza, ama nahyi ngɛ mɛliya dɛ yi dɛ abangau. Nahyi ngɛ tsa'a aga faliya dɛ. Alaga kɛ nayi a'yi ar viya vanyi sɛ mai, a'yi dɛ abɛr “cama sɛsɛ nggunggurum” nɛr hyi 'yar kau, a ndiya dɛ mai. **12** Hyal a cabiyari abɛr nayi cama sɛsɛ jijiri nga yau, lagur mɛtsam ɛnga sɛ dɛdɛgur kɛra yi mɛlna wu pama hyi, wu mba dɛfu dɛ. **13** Lagu mani nga yi cabiya abɛr nahyi a'yi kakal ɛnga alɛnyi dɛɓɛ dzɛ njir nu maya? ɛndɛga ara yi nggɛl ara dlɛwu dlɛwa dzɛ ara hyi ya? Ya, ba hya tɛfɛbiya dɛ najaka bikau. **14** A pabɛr yi dzɛ aga ya nda tular hyi nɛ makɛrkura nyi, ama nayu yiwu ya nda dɛ kar tɛdɛɓɛu anɛ hyi mai. A'yi sɛr hyi nga yu yiwu mai, ama nahyi ɛnga kɛrhyi. Arya a'yi dɛ tsa'a wazha nga hɛ tɛdɛɓɛkur nɛ njir ya mai, ama njir ya nga hɛ tɛdɛɓɛkur nɛ wazha. **15** Abangau, ɛnga hudɛ pipida nga yu tsiya sɛra ara yau, dɛɓɛ ɛnga kɛrdɛ aga ya dlɛwar

hyi. Ma yu ca yiwukur anə hyi gagaɗau, ba hya dzəgwa gənna yiwukurər hyi anə ɗa ya? **16** Hyu dləwunggəri abər nayi saya ɗa kar tədəbə anə hyi mai. Ama vanyi ndu sən na abər yi nggutana hyi, ba ənga yi səmku hyi ənga fati. **17** Hyu nggani yi səmku hyi lagur njira yi səwa hyi kə ya? **18** Yi kədi Tayitusu aga ja ma'yi a ndəra hyi, ənga yi səwa vanyi zamər mən ənga ja. Hyu nggani abər Tayitusu səmku hyi ya? A'yi 'yi məl thlər wu mambəl zəmə ənga 'yi nu lagu zəmə ənga ja wa? **19** Əndəga hyu nggani abər 'yu kətə kər'ya ar kəra sərə 'yu məl wu mwar hyi ya? Hyal ngə sakidar 'ya abər 'ya vər thla jiri wu Kərsiti. Patər sərə 'yu məl, sər cakə hyi ngə bazhir 'wa ɗa 'yar. **20** Ara hivər ɗa ya sara tini thləwa hyi ənggər kəra yu yiwu, ənga nahyi ma hya sara tini thləwa ɗa ənggər kəra hyu yiwu hya lari ɗa. Hivər ɗa ca ngə ya sara shili ya sa thləwa nju pa, ənga ca shishikur, ənga kwakwadə ɗəfu, ənga yiwu kər, ənga ndza thləmə, ənga na ndau, ənga ɓwadzau, ba ənga gwazhi vi. **21** Yu hivər ara ma yi ɓəra sha shili, ba Hyal a sa fuwa ɗa wu səli wu mwar hyi. Yu hivər a sara huɗa ya sa ndzau ma yi sa lar badəgala hyi, tsu hyi wu nggya nə bikau ənggər nə ɗəɗəmə ta, tsu hyi gərə tubi, njir məl sə gərə kyau ənga njir məl səsukur, ənga njir suna nə shi'wau kəra ndə fuwa kərnda a gwa.

13 Najakə ngə shili ɗa a sa tula hyi nə makərkuɗa nyi. “Kalar ndər ja ɗa tsa'a, ma ji biya sara wu miya sakida məthləu alaga makəru.” **2** Ar pəcira yi shili nə məthləkuɗa nyi, a saya təɗar yi himiya njir məl bikau ənga alenyi nji aga nda piyari məl bikau. Kabangəkau, yu ɓəra təɗar himiya hyi alaga kə nayi a'yi yi ənga hyi kə mai. Ar pəcira

yi bəra sha shili ənga kərda naye wu sa hyi njir bikə mai.

3 Ta dari hyu yiwu hya uya sakida kəra cabiya abər Kərsiti nga vər ndər lagu dā. Ya, kəja sakida, a'yi ja tətəwa lagur məl thlər ənga hyi mai, ama a'yi ja ənga dənəma wu pama hyi. **4** Aga nja nggya ənga sənbiya abər, nji dlakəya nyi arya kukufəkur nyi, alaga abangau, a'yi ja ənga pi wu dənəmar Hyal. Agabangə tsu, alaga kə mən kukufu wu ja kau, ama lagu dənəma Hyal a'yi mən ənga pi ənga ja aga thlər kəra 'ya vər məl wu hyi. **5** Hya tsambiya kərhyi mənəhəu tara tsu hyi wu mbərsa. Hya dumwa ənga dzəbiya dzau. A'yi hyu səni abər Kərsiti Yesu a vər nggya wu hyi wa? Ma nahyi a'yi wu səni abangə mai, a cabiyari abər a dlar hyi wu dzəbiya dzə kau. **6** Ənga cim dā abər hyu nda sənbiya abər a səmkur 'ya najaka dzau. **7** Ama 'ya vər kədi Hyal a sara hya məliya sərə a'yi tsatsa'a mai. A'yi aga nja lari abər a səmkur 'ya dzə kə mai, ama aga hya dā njir məl sərə tsatsa'a, alaga kə nju nda nggani abər dladla nga 'ya. **8** Ara 'yu nda nu sərə jijiri, a'yi 'yu bəra məl sərə dawa ənga ja mai. **9** Caguli nga 'yu caguli wu kukufəkur 'ya, ənga nahyi a'yi hyi ənga dənəma. Kədi Hyalər 'ya ca ngə hya dā njira nyabiya dzau. **10** Ca ngə sərə dā yi tsəfəya hyi najaka cama tsətsəfau ar pəcira a'yi yi əkkə'yi hyi mai, aga ma yi shili, ya sara sa ndər ənga tsa anə hyi, ara dənəma nə təlkur kəra Thlagə nə dā nə hər ngau, a'yi aga ya dlana hyi mai. **11** Wu yukudā sə patəu, wazha ama, kəl vanyi pəci. Hya gal nyabiya dzau, ənga hya nggar kədi dā, ənga hya dləwunggəri ənga kərhyi, ənga hya nggya jaməu. Lagu kə ngə Hyal ndər yiwudzau ənga nggya jaməu, ju nggya əkkə'yi hyi. **12** Hya

usar dzau ənga bərpə dzau nə yiwukur kəra cicau **13** Nji
cici gə Hyal patə nda vər usa hyi. **14** Bəgə mayiwakur nə
Thlagəu Yesu Kərsiti, ənga yiwukur Hyal, ənga daḡə dzə
nə Mambəl Cicau, ja nggya ənga hyi patəu. Amina.

Galatiya

1 Cama tsətsəfau sara ara Bulusu, cama səsə nə Yesu. A'yi nji ənga alaga ndə ngə sə də mai. Ama Yesu Kərsiti ənga Hyal Tada ngə sə də, ndəra hya'ana nyi sara vir tau. **2** Na'ya ənga patəkura wazha ama kəra ənga yau, nga vər sə cama kau, anə patəkura njir nu, njira wu Galatiya. **3** Mayiwakur ənga hufə pərtəu sara ara Dərmən Hyal ənga Yesu Kərsiti nda nggya ənga hyi. **4** Yesu Kərsiti lər kənyī arya bikər mən, aga ja mbədana mən sara ara nggyabiya dəmwa'yi kau, ənggəra Hyalər mən wu yiwu. (aiōn g165) **5** Bəgə kadakadarkur a nggya nə nyi ba'anuwa. Amina. (aiōn g165) **6** Səra hya vər məl kau a dəri sər hivər gagadau anə də. Wu pəci kushu ənggər kau, kəja hya piyar nu ndəra nggar hyi lagu mayiwakur Kərsiti, ka təkəri hyi nu vanyi ndəshigu mafəliyangəu. **7** Ya, vanyi ndəshigu pamə a'yi mai. Yi nar hyi abangau, ara alenyi nju hya hangəkala hyi, ndu nərdzə aga nda bəlana jirkur nə ndəshigu nə Kərsiti. **8** Ama yu na anə hyi, ma vanyi ndə a'yi wu pama 'ya kəra wu shili ənga vanyi ndəshigu pamə a mwara kəra 'yi nə hyi kau, alaga waladi kəra sara dəməlmə ngau, bəgə nda nyi a də ndə shishi'wau! **9** Ənggər kəra 'yi nar hyi tsu kadəu, yu bəra nar hyi abangə tsu, abər kalar ndəra bəra nar hyi vanyi ndəshigu pamə a mwara kəra hyi dləwuri kau, bəgə ja də ndə shishi'wau! **10** Hyu nggani yu gal dləwu dzau ara nji əndəga ara Hyal ya? Əndəga yu gal aga nja fal də ya? Awau! Maja hufə nji nga yu yiwu ya pina, nayi də ndər məl thlər Kərsiti mai. **11** Wazha ama, yu yiwu hya səni abər ndəshigu kəra yi tətəlna anə hyi kau, a'yi sara ara ndə nga nyi mai. **12** Nayi dləwuri sara ara

ndə mai. Ənga ətsu a'yi ndə ngə highiḃə anə ḃa mai. Yesu Kərsiti ənga kərn̄yi ngə cabiya ḃa. **13** A nggari hyi culi nggyabiya ḃa kəra ḃəḃəməu, wu sər nu nə njir Yahudiya, ənggəra yi nə nyi ḃwəḃwatə gagadə anə njir nu Hyal ənga jirkur. Kəra təkəri yu yiwu aga ya tətəl̄na kəra njir nuwur nda. **14** Nahyi tsu, a sənər hyi ənggəra yi nu sərə njir Yahudiya wu nu. Yu ndiya badəgala njir Yahudiya njira 'yi hə wu nu sər ciji ənga nda ənga ḃəfu hamu. **15** Ama Hyal wu mayiwakur nyi, ji cadəbiya ḃa kadivira nji ya ḃa. Ənga ətsu ji ngga ḃa, ba ji **16** pahəna liya yau aga ya lari Zər nyi. Ənga aga ya tətəl̄na ndəshigu məsahəu anə njira a'yi njir Yahudiya mai. Ar pəci ta, nayi gal səmana ara ndə mai, **17** ənga tsu nayi mə'yi a vu Urshalima a vu gya njira ḃa cama səsə a mwara yi mai. Ənggər̄na ba yi mə'yi a ndar 'yi'yir njir Arabiya, ənggau ba yi sha shili wu məlmə Damasəkasu. **18** Kəl ayukudə fa makəru, ba yi mə'yi a vu Urshalima aga ya vuwa lari Kefasu, naja ngə Simanu Biturusu. Ətsu kə yi məliya pida kumou apə təfu nga ja. **19** Ar pəci ta, nayi lari alaga ndə zəmə wu pama cama səsə mai, kəl Yakubu zamiya Thlagəu. **20** Ənga jiri yu nar hyi wu mwar Hyal, sərə ya vər tsəfau anə hyi kau, a'yi fati mai. **21** Ayukudə tsu, kə yi mə'yi a ndar 'yi'yir Səriya, ənga 'yi'yir Silisiya. **22** Ama ar pəci ta, njir nu Kərsiti kəra a'yi wu 'yi'yir Yahudi, nandə wu sən ḃa bama ənga bama kwatahə mai. **23** Nanda tsu a nggar nda, nji na, “Ndəra ḃəḃəmə ji lər ḃwəḃwatə anə 'ya, kabangəkau, kəja ju na ndər mbərsa ar kəra ndər kəra ḃəḃəmə ju dza!” **24** Kə ndə fal Hyal arya sərə ji məl lagu ḃa.

2 Ayukuda fa kumou apə fodəu, yi bəra sha a vu Urshalima. Wu pəci kau, nayi ənga Barnabasu ngə ma'yi, ba tsu 'yi həri Tayitusu. **2** Yi ma'yi a ndara nda ara Hyal ngə cabiya da wu mətakər aga ya ma'yi. Ta yi nda, ba yi nda bə əkkə'yi alenyi njir tədəmwa nə njir nu Yesu, ba yi cabiya nda zhizhir nda ar kəra ndəshigu kəra yi tətəlna anə njira a'yi njir Yahudiya mai. Yi cabiya nda najaka sau, aga ya sənbiya abər nayi ənga nda a hənggər 'ya ar kəra thlər kau, ənga a sara nərdzə da wu thlər kəra ya vər məl ənga kəra yi məlna a da sə kurthləu. **3** Alaga bazhi bə da Tayitusu kəra ndər Gərikə ngau, nji a'yi ciwa nyi aga nja thlana nyi pəlzha mai. **4** Ndər ar kəra thla pəlzha kə hya'ari sara ara njir nu nə fafati kəra shili dəfəwa. Ndə shili wu pama 'ya aga nda sa tsambiya nggyabiyar 'ya wu Kərsiti Yesu, aga nda bəra shabiya 'ya aga mafa. **5** Ama alaga kushu na'yi hənggəri ənga nda mai, arya 'yu yiwu 'ya tsərpər hyi jirkura ndəshigu kau. **6** Ama alaga njir tədəmwar nda, nandə cakəri sə ar kəra sərə yi highibə kə mai, (wu dənga da alaga wa nga nda, patə lagu zəmə nga nda anə da, arya Hyal wu ca pampaməkur mai). **7** Nanda ənga kərnda tsu a lar nda ənggərə Hyal hənggəri ji nə da thlər tətəlna ndəshigu anə njira gərə a'yi njir Yahudiya mai, ənggər kəra ji nə nyi anə Biturusu thlər tətəlna ndəshigu anə njir Yahudiya. **8** Kəja Hyal kəra məl thlər lagur Biturusu aga məl thlər anə njir Yahudiya, naja tsu ngə məl thlər lagu da aga ya da cama səsau anə njira a'yi njir Yahudiya mai. **9** Ənggərə ndə lar ənggərə Hyal cabiya da mayiwakur nyi abangau, ba Yakubu, ənga Biturusu, ba Yahwana hənggəri ənga yau.

Nanda kəra njir tədəmwa anə njir nu Yesu, ndə dləwur 'ya ənga Barnabasu ənga hufə zəməu. 'Yi hənggəri wu pama 'ya aga 'ya ma'yi a ndəgya njira a'yi njir Yahudiya mai, ənga nanda tsu nda ma'yi a ndəgya njir Yahudiya. **10** Kəl kə ndə dəngari 'ya abər 'ya sara fari ənga nji dādali kəra wu pama nda mai. Alaga kə tsu kadəu ya vər cim ya məl abəngau. **11** Ar pəci kəra Biturusu shili wu məlmə Antakiya, kə yi kughiya nyi a du bama ja, arya sər məla ja a'yi tsa'a mai. **12** Tsu kadəu ju səm sər səm ənga njir nu Yesu njira a'yi njir Yahudiya mai. Ama ayukuda shilər njira Yakubu səwa a shili wu Antakiya, kə Biturusu tsana dzau, ji da paməu. Ji məl abəngau arya ju hivər njira wu yiwu nja thlana nyi pəlzha anə njira a'yi njir Yahudiya mai. **13** Abəngə ma alenyi njir Yahudiya njir nu Yesu məl culi najaka ngguta vi ənggər nə Biturusu kau. Sər məla nda kə tsu ma, ka bəlana hangəkala Barnabasu. **14** Ama ta yi lari sər məla nda a'yi wu nu jirkur nə ndəshigu mai, kə yi kughiya Biturusu wu mwar nji patəu, “Nagau, ndər Yahudiya ngau, ama kəja gu nggya ənggər njira a'yi njir Yahudiya mai. Nagə a'yi wu nggya ənggər njir Yahudiya mai. Aga mi nga gu ca njira a'yi njir Yahudiya mai, aga nda nu sər ciji nə Yahudiya ka?” **15** “Alaga kə namən njir Yahudiya ngau lagur ya, a'yi njira gəra njir Yahudiya njir bikə mai, **16** wu sən mən abər ndə a'yi a sən uya nggya tsapəu wu mwar Hyal lagur nu dladə mai, kəl ma ji mbərsa ənga Yesu Kərsiti. Agabəngau, namən ma a lər mən kərmən anə Kərsiti Yesu, aga mənə da nji tsapəu wu mwar Hyal lagur mbərsa ənga Kərsiti ama a'yi lagur nu dladə mai. Arya ndə a sən uya nggya tsapə wu mwar Hyal

lagur nu dladə mai. **17** Ama ar pəcira mən wu yiwu mənə
də nji tsapəu wu mwar Hyal lagur mbərsa wu Kərsiti,
ama ba nji thləwa mən ənga kərmən njir bikau. Kə a
cabiyari abər Kərsiti wu tsətsəku aga nja məl bikə ya?
Awau, alaga kushu! **18** “Ama ma yi bəra hər sərə yi vakana
tsu kadəu a cabiyari abər nayi ndər bəl dladə ngau. **19**
Lagu nu dladəu, a dər yi tətəu anə dladəu, aga ya nggya
nə Hyal. **20** A dlakəya dər nji ənga Kərsiti. Kabangəkau,
a'yi mbəmbədə nga nyi mai, ama Kərsiti ngu nggya wu
yau. Najaka nggya kəra yu nggya wu kumər dzau, nggya
nə mbərsa ənga Zər Hyal, ndəra yiwu də ba ji tau arya
yau. **21** Nayi wu piyari mayiwakur nə Hyal mai. Arya ma
ndu sən uya nggya tsapə wu mwar Hyal lagur nu dladəu,
ka cabiyari abər tər Kərsiti a dər sə kurthləu.”

3 Nahyi njir Galatiya, thləkə wu tə hyi ya? Əndəga vanyi
ndə gwadər kəra hyi ya? Kəja ar babal nga yi cabiya hyi
Yesu Kərsiti ndəra tə ar wu dladlakau. **2** Kabangəkau, yu
yiwu ya yiwar hyi vanyi sau. Mambəl Hyal shida ar kəra
hyi arya hyi nu dladə ya, əndəga ara hyi hənggəri ənga
ndər kəra hyi nggari ya? **3** Kabangəkau, thləkə wu tə hyi
ya? Kəja hyi dzəguya wu Mambəl, ama kəja hya bəra
jamuya wu ndəndəkur! **4** Ya, culi bwaḡwatə paməpamə
kə hyi səsə'wuri kau, a dər sə kurthlə ya? A'yi a kyau,
abangə mai. **5** Hyu nggani Hyal nə hyi Mambəl nyi, ənga
ju məl sə dədəgur'yar wu pama hyi ara hyu nu dladə ya,
əndəga ara hyi hənggəri ənga ndər Kərsiti kəra hyi nggar
ya? **6** Tsamiya mə nggyar Ibrahimu ja. Nji tsəfəri abər,
“Arya Ibrahimu mbərsa ənga Hyal, kə Hyal jigəwa nyi
ar viya ndə tsapəu.” **7** Hya sənbiya abər njira hənggəri

ənga Hyal, nanda ngə culi Ibrahimu. **8** Ləkakadə nə Hyal
 a nanari tsu kadəu, abər, Hyal wu nda məliya njira a'yi
 njir Yahudiya mai a uya nggya nə tsapəkur lagur mbərsa.
 Arya tsu kadəu, Hyal nar nyi anə Ibrahimu lagu ndəshigu,
 abər, “Lagu ngau, ngə patər 'yi'yi wu nda uya barka.” **9**
 Hyal fənggər nyi barka anə Ibrahimu arya mbərsa nyi,
 agabangə kalar ndəra mbərsa ənga Hyal, ju nda fənggər
 nda barka dafə ənga Ibrahimu. **10** Kalar njira wu nggani
 abər nu dladə nə Musa ngu məliya tsapəu, a dər nda nji
 shishi'wau. Ara ndər Hyal kəra tsətsəfə nana, abər, “Kalar
 ndəra gəra nubiya patər səra tsətsəfau, wu Ləkakadə nə
 dladəu, a dər ja ndə shishi'wau.” **11** Ar babal nga nyi,
 ndə a'yi a sən uya nggya tsapə wu mwar Hyal lagur nu
 dladə mai, arya tsətsəfə nga nyi abər, “Ndə tsapəu, wu
 uya mbədau lagur mbərsa.” **12** Sər dafəri nu dladəu ənga
 mbərsa a'yi mai. Ənggər kəra nji tsəfəri, “Kalar ndəra
 nubiya patər səra nji nana wu dladəu, ju mbədau laguwa
 nyi.” **13** Kərsiti a bəliya mən ri sara wu shi'wu nə dladəu.
 Arya tsətsəfə nga nyi abər, “Kalar ndəra nji dlakəya ar wu
 dladlakau, a dər ja shishi'wau.” **14** Kərsiti a bəliyar nji
 aga njira a'yi njir Yahudiya mai a uya barka nə Ibrahimu,
 aga mənə uya Mambəl kəra Hyal məliya alkawal lagur
 mbərsa. **15** Wazha ama, bəgə ya nar hyi karapə ar kəra
 səra hyi tsəliya. Ma alkawal kəra nji mbiya, nji fuwa tsi a
 gwa, ənga nji hənggəri ni, ndər sən pəlna ənga ja cakəri
 a'yi mai. **16** Agabangau, alkawal ngə Hyal məliya ənga
 Ibrahimu ba culi nyi. A'yi nji tsəfəri abər, “Culi nyi'yar
 mai,” kəra wu cabiya abər nji gangə ngau. Awau, ama ji na
 “Culi ngau,” kəra cabiya ndə zəmə ngau, ca ngə Kərsiti.

17 Səra yu na ca ngə, dladə kəra shili ayukudə fa gharu
fodəu ənga makər kumou nyi nə alkawal, a sən məliya
alkawal kəra Hyal mbiya wu pama ja ənga Ibrahimu ja də
sə kurthlə mai. **18** Maja abər nju uya barka kau, lagur nu
dladəu, naji bəra də lagur alkawal mai. Hyal nə nyi barka
anə Ibrahimu lagur alkawal kau. **19** Ma abangə ja, aga
mi ngə Dladə shila? Nji shili ənga Dladə aga ja cabiya
mən bikər mən ar babal, kəl pəcira alkawal kəra wu shili
lagu culi Ibrahimu kə nyabiya dzau. Dladəu, waladi'yar
ngə shili ni, lagur ndər ta'yau wu pama Hyal ənga nji. **20**
Ndər ta'yi wu pama nji ənga Hyal, a sən də ja ta'yi ar kəra
ndə zəmə mai, ama Hyal zəmə nga ja. **21** Dəm ya, dladə
wu də dawa ənga alkawal Hyal ya? Awau, alaga kushu!
Arya maja abər dladə wu sən shili ənga pi, tsapəkur ma
nju sən uya lagu dladəu. **22** Ama tsətsəfə nga nyi wu
Ndər Hyal, abər, duniya patə mafa bikə nga nda. Səkə də
abangə aga səra nji hər alkawala nyi lagur mbərsa wu
Yesu Kərsiti, nja ləri anə njira hənggəri. **23** Divira mbərsa
shili, dladəu, a mbiya mən ri wu fursəna, lagur biya a'yi
mai, kəl lagur mbərsa ənga Yesu cabiya dzau. **24** Nji fuwa
mən wu tsa dladəu aga ja hər mənə ndəgya Kərsiti. Lagu
kau, nga mən wu uya nggya tsapəu, wu mwar Hyal lagur
mbərsa. **25** Kabangəkə tsu, pəcir mbərsa a shiləri, tsu
mən a'yi əgyakidə dladə mai. **26** Lagur mbərsa wu Kərsiti
Yesu ngə patəkura hyi nggya wazha Hyal. **27** Abangə
tsu nahyi njira nji məliya hyi babətizəma, a dər hyi nə
Kərsiti, sər mələ hyi ja də sər mələ Kərsiti. **28** Agabangau,
pampaməkur a'yi mai wu pama njira njir Yahudiya ənga
njira a'yi njir Yahudiya mai. Ətsu njira mafa ənga kambər

nji mai, ənga mala ənga sal. Patəkura hyi nji zəmə nga hyu Kərsiti Yesu. **29** Ma tsu nə Kərsiti nga hyi, a đar hyi culi nə Ibrahimu, ətsu hyu nda dləwuri sər fa'a ki kəra Hyal məliya alkawala nyi.

4 Səra yu na ca ngə, ar pəcira ndər fa'a ki ar viya zər ngau, a'yi ja pamə a mwa ara mafa mai, alaga kə naja ngə ənga ki kə papatəu. **2** Əgya kiđa njira hə nyi ənga njira dən̄yi fuwa kar nyi wu tsa nda ba'anə shili ar pəcira dən̄yi fiya. **3** Abangə nga nyi tsu anə mən, ar pəci kəra mən tsu wazha divira Kərsiti cabiya dzau, namən ənggər mafa anə səra a vər səm təlkur ar kəra duniya. **4** Ama wu pəci kəra Hyal pabəri nyabiya dzau, kə Hyal səwa Zər nyi. Ji shili lagu mala. Nji ya nyi əgyakidə dən̄ama nə dladau, **5** aga ja bəliya njira əgyakidə dladau, ənga ja shabiya mən ar viya wazha Hyal. **6** Arya namən wazha Hyal, ca ngə Hyal səwa Mambəl Zər nyi wu dəfuwa mən, aga ja nə mən dən̄ama nə ngga Hyal, “Abba, Tada!” **7** Kabangəkau, tsu nahyi a'yi mafa mai, ama wazha nga hyi. Ta đari wazha nga hyi, Hyal wu nda məliya hya đa ndər fa'a ki. **8** Dədəməu, ar pəcira hyi gəra sən Hyal, hyu səm mafakur anə katə'yar, kəra gəra ar viya sau. **9** Ama kabangəkə kəra hyu sən Hyal, əndəga Hyal ngu sən hyi. Mi ngə đa hyu bəra sha a ndəgya kiđa təlkur kəra gəra ənga dən̄ama? Sə gəra kər nga nda, mi ngə đa hyu yiwu hya bəra sha aga mafar nda? **10** Kəja hyu lər kərhyi aga bəla alenyi pida'yar ənga hya'yar, ənga pəci paməpamə ba fa'yar. **11** Səra hyu məl kau a nə đari dənga sau, ara a đari ənggər patər bwaḃwatə kəra yi sa ar kəra hyi kau sə kurthləu ngau! **12** Yu kədi hyi wazha ama, hya nggya ənggər nayau. Arya nayi ənga

kərdə ənggər nahyi nga yau. Sə a'yi hyi ndzana də mai. **13** A sən hyi shiləgə kəra uya də, naja ngə məliya lagu kəra yi həri hyi ndəshigu nə tanggərma. **14** Alaga kə shiləgə kau də sər b̄wakər dədəgaləu anə hyi, alaga abangau nahyi didəna də mai, ənga hyi nggəl ara dləwu də mai. Hyi dləwuri də ənggər waladi sara ara Hyal, ənggər Kərsiti Yesu ənga kərnyi. **15** Hyi də ənga caguli gagadəu ar pəci ta! Kabangəkə ya, əmani ngə cagulir hyi ta? Pakatə ar pəci ta, wu sən yau, abər hyu sən təkudəbiya liya hyi, ba hya nə də! **16** Ya, hyi shabiya də dawar hyi arya yi nar hyi jiri ya? **17** Nji'yar kau, ndu yiwu nda kaghibiya hyi, ama a'yi wu mənəhəkər mai. Ndu yiwu nda təkəbiya hyi ənga yau, aga patər dəngər hyi nda sha a ndəgya nda. **18** Ma dəngər nji mənəhə nga nyi, a dər mənəhə cimu nda cabiya yiwu wu gau, a'yi kəl pəcira yi ənga hyi waci mai. **19** Nahyi wazha də, kəra yi bəra dər tsəkar ya nda, kəl Kərsiti ciya dzau wu dəfuwa hyi. **20** Cim də ya nggya ənga hyi ba'anə kabangəkəu, ba ya bəlana dəha yau, arya a'yi yi ənga dənga sə gagadəu ar kəra hyi! **21** Nahyi, hya nar də, nahyi njir yiwu nu dlədəu, a sənbiyar hyi sərə dlədəu wu na ya? **22** Tsətsəfə nga nyi abər Ibrahimu a'yi ja ənga wazha shili məthləu, pathləu, zər kəra nji ya lagu mala mafa, ənga vanyi tsu lagu kambər mala. **23** Zər kəra ji yabiya ənga mala mafa kau, nji yabiya nyi lagura nji tsəliya. Ama zər kambər mala kau, nji yabiya nyi lagur alkawal kəra Hyal mbiya. **24** Najakau, karapə ngau, mathləkə'yi kə məthləu kə cabiya alkawal mbamba məthləu. Hajaratu ngə cabiya ndər ya mafa, naja ngə alkawal mbamba nə Mə Sənyau. **25** Kabangəkəu, Hajaratu

a nggyari ar viya Mə Sənyay kəra wu 'yi'yir Arabiya. Naja ngə ar viya məlmə nə Urshalima kabangəkau, arya naja ənga wazha nyi patə mafa nga nda. **26** Ama Urshalima kəra a dəməlmau, kambər ndə ngau, ətsu naja ngə mər mən. **27** Tsətsəfə nga nyi abər, “Ga dā ənga hudə pərtəu, nagə mala kəra gəra ya. Ga wau nə caguli, nagə ndəra gəra nggari kwakwadə nə ya. Arya wazha mala hya a dāri nda gangəu. A ndiyar nda mala mayiwa.” **28** Kabangəkau, wazha ama, Hyal a məliya mən ri ənggər Ishaku, wazha nə alkawal. **29** Ar pəci ta tsu zər kəra nji ya wu lagur kəra nji tsəliya, ji nə nyi bwaḃwatə anə zər kəra nji ya ənga dənama nə Mambəl Hyal. Abangə nga nyi ba'anə kabangəkau. **30** Ama tsətsəfə nga nyi wu Ləkakadə nə Hyal abər, “Ga kədləna mafa kau ənga zər nyi, ara zər mafa kau a'yi wu təkə sər fa'a ki ənga nə zər kambər mala mai.” **31** Agabangau, wazha ama, a'yi mən wazha mala mafa mai, ama namən wazha kambər mala ngau.

5 Aga nggya kambəkur ngə səra dā Kərsiti pəliya mən, arya kau kəl hyi ta'yi ənga dənama, a sara hya bəra shabiya kərhyi anə bwaḃwatə nə mafakur dladə mai. **2** Hya nggar dā. Nayi Bulusu yu na anə hyi, ma hyi hənggəri nja thlana hyi pəlzha, najakə wu ca abər Kərsiti a'yi ənga akkəri anə hyi mai. **3** Yu bəra dəngari hyi abər kalar ndəra hənggəri ja nu dladə nə thla pəlzha, yau, a dāri anə nyi tsa'a ja nu patər səra dladə nana. **4** Nahyi kəra wu nərdzau hya uya tsapəkur wu mwar Hyal lagu nu dladəu, a dāri, a thlənar hyi kərhyi sara wu nu Kərsiti ja. A sanar hyi dzau ara mayiwakur Hyal. **5** Ama lagur Mambəl ənga mbərsa nga mən wu səkə dabə ənga fər kər aga Kərsiti a

nə mən tsapəkur nyi. **6** Arya ma mən wu Kərsiti Yesu, alaga pəlzha, alaga gəra pəlzha, a'yi vanyi sə mai. Ama səra mənə tsamə, ca ngə mbərsa mən kəra wu cabiya dzə lagur yiwudzau. **7** Tanggərma hya vər dumwa gagadau. Wa ngə kar hyi ara nu nə jijira? **8** Kadzangə ngguta vi kəra shili anə hyi, a'yi sara ara Hyal kəra ngga hyi kə ngə mai. **9** Ənggər kəra nju sən na, “Thləlamə kəra kushu a sən məliya macikəl ja thləthlau.” **10** Papalkur kərda wu thlər Thlagəu, a hənggər yi abər nahyi bəra nu vanyi dāhə pamə a ndiya nəda mai. Ətsu kalar ndəra wu hya'a hangəkala hyi, ju nda sa bwaḃwatəu, alaga wa nga ja. **11** Wazha ama, ma ba'anə kabangəkau, yu tətəlna ndər Hyal abər aga nja thla pəlzha, ya, mi ngə dā ba'anə kabangəkə tsu nju lə bwaḃwatə anə dā? Ma yu dləwa nji abər a dāri tsa'a nja thla pəlzha, ndər dā ar kəra tər Kərsiti ar wu dladlakə a'yi a bəra sən dā sər thlə hi anə kalar ndə mai. **12** Ar kəra njira wu hya hangəkala hyi abər kəl nji thlana hyi pəlzha, kuji anə nda nyi nja thlabiya nyi aga məci'u sal! **13** Nahyi, wazha ama, a ngga hyir nji aga kambəkur ar kəra dladəu. Hya hangəkala a sara dā kambəkur hyi kau, ja dā nə sər cim nə kumər dzau. Ar viya kau, bəgə kambəkur hyi, ja dā kəra wu həri hyi a ndu yiwu məl thlər nə yiwudzau. **14** Arya patəkura dladəu, a daḃər nju dāhə zəməu, ca ngə, “Ga yiwu təwul ngau ənggər kərngau.” **15** Ama ma hyu par kərhyi ənga hyu nggal kərhyi ənggər ma'wi tagəu, hya nggya ənga hangəkala ja, ma a'yi mai patəkura hyi, hyu sanakər! **16** Səra yu yiwu ya na kau, ca ngə hya nə nyi lagu anə Mambəl Hyal ja lə hyi. Ma hyi məl abəngau nahyi wu nda nggya wu ndəndəkur mai. **17** Arya

nggya nə ndəndəkur dawa nga ja anə Mambəl, Mambəl tsu, dawa nga ja anə nggya nə ndəndəkur. Culi najaka nggya tsu dawa nga nda ənga kərnda. Ca ngə də nahyi wu sən məliya sərə hyu yiwu hya məl mai. **18** Ma Mambəl Hyal ngu lə hyi, nahyi a'yi hyi əgya dladə mai. **19** Sər mələ ndər bikau, ar babal nga nda. Nanda ngə səsukur, ənga məl sə gərə kyau, **20** ənga məl thlər katəu, ənga dəshakur, ənga piyari shishir dza kuvwar nda, ənga pa wu pamə ənga də shishi ənga tsu dəfu, ənga yiwukər ba təkəbiya dzau, ənga hya hangəkala nji, **21** ənga shishikur, ba ənga sa sə sasa, ənga alenyi sə kərə papa 'yar kə tsu. Yu kughi anə hyi, ənggər kərə yi nar hyi tsu kadəu, abər njir məl najaka sau, nandə wu gwu təlkur Hyal mai. **22** Ama wazha kərə Mambəl wu ya, nanda ngə yiwudzau, ənga caguli, ənga hudə pərtəu, ba səsə'wu sau, ənga hangəkalkur, ba mənəhakur, ənga tsa'a miya dəfukur, **23** ba bətsəkur kər, ba tsu sha yi anə sərə kumər dzə wu yiwu. Sə'yar kau, a'yi dawa anə dladə mai. **24** Patəkura njira nə Kərsiti Yesu ngau, a tsəyar nda nggyabiya nə ndəndəkur ənga sə dəmwə'yi'yar paməpamə kərə dza ndu yiwu. **25** Ta də Mambəl ngə nə mən pi, bəgə Mambəl tsu ja ləbiya mən wu kalar nggyar mən. **26** A sara mənə də njir hakər mai, alaga njir tsətsəbwar kərnda, əndəga njir də shishi kərnda.

6 Wazha ama, ma nji lar vanyi ndə a vər məl bikau, nahyi kərə nyinyau ənga Mambəl Cicau wu pama nda, bəgə hya shabiya nda a shili ənga hangəkə. Ama hya məl abangau ənga hangəkə tsu, ara a vər sha zamər hyi a shili wu lagu, ba hya tədəu a gwu dzau. **2** Hya dləwar kuvwar

hyi lagur hæ þwaþwatær nda. Lagu kæ nga hyu nyabiya dladæ næ Kærsiti. **3** Ma vanyi ndu nggani abær vanyi sæ nga ja, ama a'yi ja vanyi sæ mai, ngguta kænyi nga ju mæl. **4** Bægæ kalar ndæ ja dzægabiya sær mæla ja. Ma da mænahæu, ænggau ja sæn þwasau ænga særa ji mæliya ænga kænyi, ama a'yi ja gæla kænyi ænga vanyi ndæ mai. **5** Arya tsa'a nga nyi anæ kalar ndæ ja hanggær thlær nyi. **6** Kalar ndæra nji highiþær nyi ndær Hyal, kæl ja tækæya sæ mænahæ kæra ara ja ænga ndæra highiþæ anæ nyi. **7** A sara hya ngguta kærhyi mai, ndær sæn canæ nyi dabar anæ Hyal a'yi mai. Kalar særa ndæ thlækana, ca nga ju gæm. **8** Ma ndæ thlækana wu sæ suna næ kumær dzau, særa ju nda gæm ca ngæ tau. Ma ndæ thlækana wu særa Mambæl wu yiwu, særa ju nda gæm ca ngæ pi kæra gæra kudæu. (aiōnios g166) **9** Agabangæ a sara mæna hæða ænga mæl mænahækur mai, aya ar pæci kakalæ mænu nda fa'a sæ næ barka ma mæn gæra ta'yi ar lagu. **10** Arya kau, kalar pæci kæra mæn ænga lagu, ta'yi mæna mæl mænahækur anæ nji patæu, ja da ma anæ wazha ama kæra wu Kærsiti. **11** Kabangækau, hya tsamiya culi tsæfæ dædægal kæra yi mæl anæ hyi ænga pæla yau! **12** Nji kæ wu yiwu kæl nja thlana hyi pælzha kau, ndu yiwu nja lar nda ar viya vanyi sau. Ndu mæl anæ hyi abangau, aya ndu hivær sa þwaþwatæ kæra ndu sa lari aya highiþæ ar kæra wu dladlakæ næ Kærsiti. **13** Alaga njira nji thlana nda pælzha ma, nandæ wu þælari dladæ mai. Nanda ndu yiwu nda thlana hyi pælzha aga nda hya kæ abær nanda ngæ sæwa nji thlana hyi pælzha. **14** Ama alaga kushu nayi wu hya'a kæ mai, kæl ænga wu dladlakæ næ Thlagær mæn Yesu Kærsiti. Arya lagur tæ nyi

ar wu dladlakau ngə sər duniya tənəkər wu yau, nayi tsu
a tənər yi kər ənga sər duniya. **15** Pəlzha, gəra pəlzha
a'yi nda sə mai, sə dəgal ca ngə nda də ndə mafəliyangə.
16 Jaməkur ənga təhudəkur nda nggya ənga patər njira
wu nu sər bəla kau, nanda ngə njir Izirayila nə Hyal. **17**
Ayukuda nyi wazha ama, a sara vanyi nda bəra fuwa də
wu dənga vanyi sə mai, aya məcavidī kəra ar dza yi kau,
a cabiyari, abər nayi nə Yesu ngau. **18** Wazha ama, bəgə
mayiwakur nə Thlagər mən Yesu Kərsiti a nggya ənga
mambələr hyi. Amina.

Afisa

1 Cama tsətsəfə kə sara ara Bulusu, cama səsə nə Kərsiti Yesu lagur yiwu hudə nə Hyal, anə nji cici gə Hyal kəra wu Afisa, njir məl thlər tsa'a miya dəfu wu Kərsiti Yesu. **2** Bəgə mayiwakur ənga hudə pərtəu sara ara Hyal Dərmən ənga Thlagə Yesu Kərsiti nda nggya ənga hyi. **3** Barka a nggyari anə Hyal, dəya Thlagər mən Yesu Kərsiti, ndəra fənggər mən barka sara dəməlməu. Naja ndəra fənggər mən barka ənga kalar culi barka mamambəl wu Kərsiti. **4** Ara Hyal cadəbiya mən arya Kərsiti, kadivira ji dzəguya duniya. Ji cadəbiya mən aga mənə də cicau ənga gəra vazau wu mwa nyi. Arya yiwukur nyi, **5** ji mbiya tsu kadəu aga mənə də ar viya wazha nyi lagu Yesu Kərsiti, ənggəra ju pina hudə ja ənga yiwu hudə ja. **6** Ji məl abəngau aga mənə sən fal Hyal ara kadakadarkur mayiwakur nyi. Mayiwakur kau, ji nə mən kurthləu lagu zər nyi, ju yiwu nyi. **7** Lagur pə mashi Kərsiti nga mən uya bəlbiya dzau sara wu mafakur, ca ngə təfəbiya dzə sara wu bikau. Ji məl abəngə tsa'a aga gangəkur mayiwakur nə Hyal, **8** kəra ji pənggər mən gagadəu ənga patər hahəngəkur ba sənbiya sau. **9** Wu məliya hudə Hyal pipida, ca nga ji məliya mən aga mənə sənbiya yiwu hudə ja kəra dədəwa, kəra ji nyabiya wu Kərsiti. **10** Naja kə ngə yiwu hudə Hyal kəra ju nda nyabiya ma pəca nyi də. Ju nda tsəmiya kalar sə kəra a dəməlməu ənga wu duniya əgyakidə dənəmar Kərsiti. **11** Wu Kərsiti tsu nga 'yi də sər fa'a ki nə Hyal. Ji mbabiya 'ya abəngau tsu kadəu, ənggər kəra ji pədləya wu dəfwa ja. Naja Hyal ndəra vər məl kalar sə kakal aga yiwur hudə ja. **12** Ji məliya abəngə aga na'ya njira fər

kər əŋga Kərsiti tanggərma, 'ya fal kadakadarkur nyi.

13 Əŋga nahyi tsu, lagu Kərsiti ŋga hyi nggari ndər jiri, ndəshigu kəra mbədana hyi. Ma ga hənggəri ba Hyal a sa nə hyi Mambəl Cici kəra ji hər alkawala nyi abər ju nə hyi. Mambəl Cici kə wu nggya mətəsam nyi ar hyi. **14** Mambəl Cici ŋgə sər zhu kəra cabiya abər Hyal wu nda nə mən sər fa'a ki, kəl pəcira Hyal wu nda bəliya nji nyi. Sə'yar kə də patəu aga shili əŋga fal nə kadakadarkur nyi.

15 Arya kau, ənggəra yi nggari ar kəra mbərsar hyi wu Thlagə Yesu əŋga yiwudzə kəra ara hyi anə patər nji cici gə Hyal, **16** nayi piyari lə usaku anə Hyal arya hyi mai, ar kalar pəci kəra yu kədi Hyal. **17** Kədi Hyal də anə hyi ca ŋgə Hyal nə Thlagər mən Yesu Kərsiti, Tada kəra əŋga kadakadarkur, ja nə hyi mambəl nə hahangəkur əŋga ja cabiya hyi Hyal aga hya cakəri səni nyi. **18** Kədi Hyal də tsu ca ŋgə tsu aga ja nyabiya dəfuwa hyi əŋga mbəmbəl aga hya nggabiya sə ar kəra fər kər kəra nji ngga hyi a shili a gwa, aga hya sənbiya gangəkura kadakadarkur nə sər fa'a ki kəra nji fiya anə nji cici gə Hyal. **19** Əŋga tsu ya vər kədi Hyal anə hyi, aga hya nggabiya madiya dəgalkura dənamar Hyal kəra ara mən, namən njira hənggəri əŋga ja. Dənama kau, sə zəmə ŋga ja əŋga madiya dənama, **20** kəra Hyal hya'ana Kərsiti sara vir tə əni. Dənamar Hyal kə ŋgə nə nyi vir nggya mənəhəu ar tsi mazəma Hyal a dəməlmau. **21** A dənə ŋgə Kərsiti a vər səm təlkur ar kəra təltəl'yar, əŋga mambəl tədəmwa, əŋga mambəl dənama təlkur, əŋga mambəl dənama, ba əŋga ar kəra kalar thləm kəra nji ləri wu zaman əshina kau əŋga zaman kəra a vər shili. (aiōn g165) **22** Hyal a fiyari kalar sə əgyakidə təlkur nə

Kərsiti, ənga ji məliya nyi ji də kər a dar kəra kalar sau, aga ja də sər akkəri anə dəbə dzə njir nu. **23** Dəbə dzə njir nu kau, ca ngə dza Kərsiti nga nyi. Wu dəbə dzə njir nu kau, Kərsiti a nyabiyar dzau, ənggər kəra naja ənga kərny i a nyabiyari kalar sau.

2 Dədəm nji tətə nga hyi ara sər məla hyi kəra dəmwa'yu ənga bikər hyi 'yar. **2** Nahyi, hyi nggya wu bikə dədəməu, ar pəcira hyu nu lagu nə njir duniya kau, ənga hya vər nu shatan, təl mambəl dəmwa'yu. Naja ngə mambəl kəra a vər məl thlər wu dəfuwa njira nggəl ara bəlar səra Hyal wu na. (aiōn g165) **3** Abangə nga mən patə dədəməu, mənə vər nu səra dza mən wu yiwu nə bikə bikau, ca ngə cimər mən ənga dəngər mən. Arya kə nga mən də njir hə hüdə ndzəndzə nə Hyal ənggər kalar ndau. **4** Ama ara gangəkura təhudə nyi ənga yiwudzə nyi anə mən, **5** alaga ta, a dər mən nji tətau wu bikə ta, ba ji məliya mən, mən də ənga pi ənga Kərsiti. Lagu mayiwakur nə Hyal nga hyi uya mbədəu. **6** Ənga ji hya'ana mən sara vir tau ənga Kərsiti ba ənga ji nər mən vir nggya ənga Kərsiti a dəməlmau arya Kərsiti Yesu. **7** Hyal məl abangau, aga ar pəci kə zəgəu, ju cabiya nyi anə nji dəgalkura madiya mayiwakur nə nyi kəra cabiya dzau anə mən ar babal wu yiwukur nyi lagur Kərsiti Yesu. (aiōn g165) **8** Ara lagur mayiwakur Hyal nga hyi uya mbədəu, lagur mbərsar hyi. Nahyi a'yi asən hər dləva nyi mai, ama lə sə kurthlə ngau, sara ara Hyal. **9** Mbədəu a'yi səra nju uya lagur məl sə mənəhə ngə mai, agabangau, ndər sən hwavi ar kəri a'yi tsu mai. **10** Arya namən səra Hyal həriya ngau. Ji məliya mən mafəliyəngə wu Kərsiti Yesu, aga mənə dumwa ənga

məl sə mənahə kəra ji fuwa wu lagu tsu kadəu aga mənə
 məl. **11** Agabangau, dəngara mau ənggəra hyu nggya
 dədəməu. Nahyi a'yi njir Yahudiya lagur ya mai. Njir
 Yahudiya kəra wu ngga kərnda, “njira nji thlana nda
 pəlzha”, nanda ngə njira vər ngga hyi, “njira gəra thla
 pəlzha.” Ama pəlzhar nda kəra nju məl ənga tsi ngau, a'yi
 wu tsəkwar dəfuwa nda mai ama a biyar kumər dzau. **12**
 Dəngara mau abər dədəm tətəkə nga hyi ənga Kərsiti,
 nahyi njira a'yi njir Izirayila mai, ənga məthləpi nga hyi
 anə alkawal mbamba nə Hyal. Wu duniya kau, a'yi hyi
 ənga fər kər mai, ba a'yi hyi ənga Hyal tsu mai. **13** Ama
 kabangəkau, wu Kərsiti Yesu, nahyi njira dədəm nadəu,
 a hər hyir nji ləhəu a shili, lagur mashi Kərsiti. **14** Ara
 Kərsiti ngə nggya jaməkurer mən, naja ndəra dəbəya njir
 Yahudiya ənga njira a'yi njir Yahudiya mai ndə də culi nji
 zəməu. Naja ngə dlana dawakur kəra təkəbiya nda. **15**
 Ji lər dza ja aga ja dazhina dladə nə highiḃə Musa kəra
 nyinyau ənga sər bəla. Ji məl abangau, aga ja dəbaga
 məliya culi nji mafəliyangə zəməu wu kərnyi sara wu
 culi nji pampam məthləu. Lagu kau, nga ji shili ənga
 nggya jamə wu pama nda. **16** Ji məl abangə tsu wu dzə
 zəmə kau, aga ja bəsəwa nda gyapəu anə Hyal, lagur tə
 nyi a dar wu dladlakau. Lagu kə nga ji həna dawa kəra
 a'yi wu pama nda dədəməu. **17** Ji shili aga ja sa tətəlna
 ndəshigu nə nggya jaməkur anə hyi, nahyi njira a'yi njir
 Yahudiya mai, njira nadə ara Hyal. Abangə tsu a tətəlnar
 ja ndəshigu nə nggya jaməkur anə njir Yahudiya, nanda
 njira ləhəu. **18** Ara lagu nyi nga mən gyapəu, nga mən uya
 shili ara Tada lagu Mambəl Hyal zəməu. **19** Agabangau,

nahyi njira a'yi njir Yahudiya mai, a'yi hyi bəra dā nji shishili mai ənga tsu a'yi hyi bəra dā məthləpi mai. Ama a dār hyi nji zəmə əkkə'yi nji cici nə Hyal, ənga a dār hyi njir ki nyi. **20** Ki nyi kau, nji həriya ar vi fə hi hər nə cama səsə'yar ənga nabi'yar. Tsəka hada nə hər kau, Kərsiti Yesu ənga kərnyı ngau. **21** Naja ngə ndəra səbiya hər kau ar vi zəməu, ənga naja ngu nda məliya hər kau ja hau, aga ja dā vi cici nə Thlagəu. **22** Ənga wu ja tsu nga nji həriya hyi dabə əkkə'yi njir Yahudiya, aga hya dā ki kəra Hyal wu nggya a gwa lagu Mambəl nyi.

3 Agabangau, nayi Bulusu, nayi ndəra nji fuwa wu fursəna ara nu Kərsiti Yesu arya hyi, nahyi njira a'yi njir Yahudiya mai. **2** A hənggər yau, abər a nggar hyi ənggəra Hyal wu lagu mayiwakur nyi nə dā thlər kau nə dləwar hyi. **3** Najakə ngə sə dədəwa kəra canə dā kər lagur mətakər, ənggər kəra yi tsəfəri anə hyi ndər yidawu. **4** Ma ga jiganari, gu nggabiya sərə yi səni, sərə a'yi dədəwa ar kəra Kərsiti, **5** kəra a'yi canə nyi kər anə njir zaman zaman kəra tərabiya kə mai, ənggər kəra ji canə nyi kər lagu Mambəl Hyal anə cama səsə nyi'yar ənga nabi nyi'yar kəra cicau. **6** Najaka sə dədəwa ca ngə, abər, lagur ndəshigu kə ngə njira a'yi njir Yahudiya mai wu uya sər fa'a ki ənga njir Yahudiya, ənga a dār nda nji zəmə wu dabə dzau, ba ənga ndu sa səm alkawal dadabə kəra Hyal məliya wu Kərsiti Yesu. **7** Yi dā mafa nə ndəshigu kau, lagur mayiwakur nə Hyal kəra yi dləwuri lagur məl thlər dənama nyi. **8** Alaga kə nayi nga ndiya ənga kushu wu pama patər nji cici nə Hyal, nji nə dā najaka mayiwakur aga ya tətəlna ndəshigu anə njira a'yi njir Yahudiya mai.

Ndeshigu kau, ca ngə barka dɛdɛwa kɛra nji gɛra sɛn walbiya wu Kɛrsiti. **9** Nayi tsu ya cabiya anɛ kalar nji ar babal lagu kɛra ji pabɛri nɛ mɛl sɛ dɛdɛwa nyi, sɛ kɛra Hyal dɛwana wu kɛrnyi fa gangɛ kɛra tɛrabiya kau, ndɛra naja ngɛ mɛliya kalar sau. (aiɔn g165) **10** Dɛnga nyi ɛnga najaka mayiwakur ca ngɛ, lagur daɓɛ dzɛ njir nu, nji a cabiya gangɛkura hahangɛkur nɛ Hyal anɛ mambɛl mambɛl kɛra a vɛr sɛm tɛlkur ɛnga dɛnama dɛnama tɛlkur'yar kɛra a dɛmɛlmau. **11** Kɛ dɛrkɛr ɛnggɛr kɛra Hyal mbiya tsu kadɛu, kɛra ji nyabiya wu Kɛrsiti Yesu Thlagɛr mɛn. (aiɔn g165) **12** Wu ja ɛnga lagur mbɛrsa wu ja nga mɛnu sɛni shili ɛgya Hyal ɛnga dɛfu zɛmɛu ba gɛra hivɛr. **13** Agabangau, yu kɛdi hyi, a sara dza hya tɛ aɾya ɓwaɓwatɛ kɛra yi a gwa aɾya hyi mai, naja ngɛ kadakadarkur hyi. **14** Arya kau, yu ɓɛliya undi wu mwar Dɛrmɛn, **15** naja ndɛra patɛr njira a dɛmɛlmau ɛnga njira wu duniya biya sara wu ja. **16** Ya vɛr kɛdi nyi, abɛr sara wu gangɛkur kadakadarkur nyi aga ja nyabiya hyi ɛnga dɛnama wu dɛfuwa hyi lagu Mambɛl nyi, **17** aga Kɛrsiti a nggya wu dɛfuwa hyi lagur mbɛrsa. Ba ɛnga yu kɛdiyau, aga hya ciya hi wu yiwudzau, **18** aga hya uya dɛnama daɓɛ ɛnga patɛr nji cici gɛ Hyal, aga hya nggabiya culi dlaɓɛkura yiwukur nɛ Kɛrsiti, ɛnga tɛgukura nyi, ɛnga dzɛgamɛkura nyi a gya, ba ɛnga dzɛgamɛkura nyi a dɛ. **19** ɛnga tsu yu ɓɛra kɛdi Hyal aga hya sɛn yiwukur nɛ Kɛrsiti kɛra tɛrabiya a biya banga patɛr sɛn sau, aga hya nyabiya dzau wu nyinyikur nɛ Hyal. **20** Kadakadarkur a nggyari anɛ Hyalɛr mɛn, ndɛra dɛnama nyi a vɛr mɛl thlɛr wu mɛn a ndiya sɛra mɛn wu kɛdiyau, ɛnga sɛra mɛn wu

dəŋga. **21** Kadakadarkur a nggyari anə nyi wu daḃə dza njir nu əŋga wu Kərsiti Yesu, wu zaman paməpamə patəu, ba'anuwa! Amina. (aiōn g165)

4 Agabangau, nayi ndəra wu fursəna arya nu Thlagəu, yu kədi hyi aga hya nggya nə nggyabiya kəra kyau əŋga ngga kəra nji ngga hyi. **2** Cumu hya nggya njira gəra hakər, əŋga nji shishi'wu dəfu, əŋga nji səsə'u sau, ba əŋga njir səsə'u kuvwar nda wu yiwudzau. **3** Hya nərdzau, aga hya səḃiya daḃər kərər hyi kəra Mambəl nə hyi lagur nggya nə jaməkur kəra dzəḃiya hyi. **4** Dzə zəməu ngau, əŋga Mambəl zəməu, ənggər kəra nji nggar hyi a shili wu fər kər zəməu. **5** Thlagə zəməu ngau, əŋga mbərsa zəməu, ba əŋga tsu baḃətizəma zəməu. **6** Hyal zəməu ngau, Diya kalar ndau, ndəra ar kəra kalar ndau, lagu nji patəu, əŋga wu nji patəu. **7** Ama anə kalar ndə wu pama mən, Kərsiti a nə nyi ri lə sə ləlau tsa'a ənggər kəra ji lari. **8** Ənggəra ndər Hyal nana, “Ənggəra ji ma'yi a dar madzəgaməu, ji fa'ari njira nji mbari patə əkkə'yi ja, kə ji lər sə ləlau anə nji nyi.” **9** Mi ngə sə kə cabiya, “Ji ma'yi a də” ka? A cabiyari abər tanggərma ji ma'yi a gyu'yi! **10** Naja ndəra ma'yi a gyu'yi ngə ma'yi ta a dəməlmau, aga ja nyabiya kalar səra ji məliya. **11** Naja ngə ləri sə lələ paməpamə anə nji. Lə sə lələ alenyi nji, cama səsau, əŋga alenyi nji tsu, nabi, əŋga alenyi nji tsu, tətəlna ndər Hyal, əŋga alenyi nji tsu, ḃəla nji əŋga maləmə. **12** Ji məl abangau, aga nji kə a daḃaga pabəri nji cici nə Hyal, aga məl thlər nyi, aga həbiya dza Kərsiti. **13** Nju dumwa əŋga məl abangau, kəl mənə da nji zəmə wu mbərsa, əŋga nji zəmə wu sənbiya Zər Hyal. Ba mənə da njira nəbiya dzau,

njira təkəri nggya nyinyau nə Kərsiti. **14** Nji məl abangə
 ara mənə sara bəra sha aga wazha yididəu, alaga njira nju
 tətəl ənga hangəkala nda, njira njir highibə paməpamə
 wu shabiya hangəkala nda ənggər sərə mələ majigwal,
 njira njir dabar tsu ndu sən nggutana nda ba nda səmku
 nda ənga fati. **15** Ar viya kau, kuji kə mənə nana sərə jiri
 wu yiwukur. Lagur na jiri kə nga mənəu hə wu ja wu kalar
 sau, naja kərə ar viya kər anə njir nu Kərsiti. **16** Sara ara ja
 ngə patər dzə dabiya dzau, ənga ji səbiya nda lagur dləwa
 dzə nə bəlatəu. Ba ji məliya nda ndə hau, ənga həriya
 dzau wu yiwukur, ənggər kərə kalar gashal gashal dzə a
 vər məl thlər nyi. **17** Nggara mau, yu na anə hyi, ənga yu
 cakər na anə hyi wu thləmə Thlagəu, tsu hya bəra nggya
 ənggər njira gərə sən Hyal mai, njira fuwa dəngar nda wu
 sə kurthləu. **18** Dəfuwa nda nyinyi nga nyi ənga kuthləu,
 kərə kar nda ara sən nggabiya sə Hyal. Arya bəbalkura
 dəfuwa nda ənga arya gərə sənkurər nda, ba nji təkəbiya
 nda ənga pi kərə Hyal ngə wu lau. **19** Ara gərə səlikurər
 nda, ba ndə lər kərnda anə səsukur, ba dā kəl kalar sə
 zhizhigər nga ndu məl cumu. **20** A'yi culi səkə nga hyi
 highibəri ar kərə Kərsiti mai. **21** A hənggər yi abər a nggar
 hyi sə ar kərə ja, ənga a highibər hyir nji jiri ar kərə Yesu.
22 Sərə nji highibər hyi ca ngə hya piyari nggyabiya nə
 ndəndəkər kərə hyi a gwa dədəməu, nggyabiya dididi
 kərə wu shili ənga suna paməpamə kərə nggutana hyi. **23**
 A kyau, hya piyari Mambəl Hyal ja shabiya dəngar hyi a
 dā mafəliyangəu. **24** Hya hari nggyabiya mafəliyangə kərə
 Hyal məliya kərə a papa kərny, nggyabiya kərə cabiya
 dzə wu nggya tsapəkər ənga nggya cicikur. **25** Agabangau,

hya piyari thla fati, hya nggya njir thla jiri anə kuvwar nda, arya namən, nji zəmə nga mən. **26** A sara huda hyi a ndzə ja fuwa hyu məl bikə mai. A sara ndzə hudər hyi a kar pəci a gya tədə mai. **27** A sara hya nə nyi lagu anə shatan mai. **28** Ndər həl ja sara dumwa ənga həl mai, ama ja də ndər məl thlər tsapəu ənga tsa ja. Abangə nga ju sən uya sərə ju dləwari njira gərə ənga sau. **29** Ndər gərə kyau a sara biya sara wu miya hyi mai, ama kəl ndər kəra wu daḡaga məliya nji nda hau wu Kərsiti, tsa'a ənggər sərə ndu yiwu. Lagu kə ngə ndər hyi wu də ənga dləwa dzau anə njira wu səhimi. **30** Ətsu a sara hya məliya huda Mambəl Cici nə Hyal a ndzə mai, ara naja ngə mətsam kəra cabiya abər nə Hyal nga hyi ar pəcir bəlbiya dzau. **31** Kəl hya təkəbiya dzə ənga də shishi, ənga za'wu dəfu, ənga hudə ndzəndzau, ənga bwari, ənga ndza thləmə, ba ənga səbə ndə wu hudəu. **32** Hya də ku'ya anə kuvwar hyi, ənga hya təhudə əgya kuvwar hyi, ənga hya təfəbiya kuvwar hyi ənggər kəra Hyal təfəbiya hyi lagur Kərsiti.

5 Ta hyi də wazha kəra Hyal wu yiwu, kəl hya fa'abiya hi culi nggyabiya nə Hyal. **2** Hya nggya nggyabiya nə yiwudzə ənggər kəra Kərsiti cabiya mən yiwudzau, kəl ta ji lər kərnyi arya mən, ar viya sə lələ kəra kisu ənga sadaka anə Hyal. **3** Ama wu pama hyi, nja sara nggari alaga ənga əngwa abər nju məl səsukur, ənga kalar culi sə zhizhigər, ənga suna mai, arya a'yi kyau anə nji cici nə Hyal mai. **4** Abangə tsu ndər gərə səli, ənga ndər hyahya, ənga ndər dzadza, a'yi a ki ənga hyi mai. Ar viya kə hya dumwa ənga usaku anə Hyal. **5** Ara pakatə hyu səni, abər ndər məl səsukur, ənga ndər nggya zhizhigər, ənga ndər

toma, ndəra kakal nga ja ənga ndər nu katəu, nanda a'yi wu uya fa'a ki ənga təlkur Kərsiti ənga Hyal mai. **6** Vanyi ndə ja sara nggutana hyi ənga ndər papatagə mai, arya culi nggyabiya kə ngə hudə ndzəndzə nə Hyal wu shili ar kəra njira gəra bəlar ndər nyi. **7** Agabangau, hya sara dabə kər ənga nda mai. **8** Ara dəfəmə wu kuthlə nga hyi, ama kabangəkau, a uyar hyi mbəmbəlkur lagur Thlagəu. Nahyi, hya nggya ar viya nji mbəmbəl. **9** Arya mbəmbəl kau, ngu shili ənga thlər mənəhəu, ənga nggya tsapəu, ənga nggya jijiri. **10** Hya gal lagura hya dabəga pina huda Thlagə ari. **11** Hya təkəbiya dzau ənga thlər kuthlə kəra gəra kətiya hyi, kuji hya məliya ja də ar babal. **12** Ara wu də sə səsəli ma nja ndər ar kəra sərə ndu məl ar dəwa. **13** Ar pəcira nji dla ənga kalar sə wu mwar mbəmbəl, kalar sə wu də ar babal. **14** Arya mbəmbəl ngə wu məliya kalar sə ja də ar babal. Ca ngə sərə də ji na, “Hya'ari wu ghanyi nagə ndəra wu ghanyi, hya'ari sara vir tau, ba Kərsiti a mbəlna mbəmbəl nyi a gyar gau.” **15** Agabangau, hya nggya ənga hangəkəl wu nggyabiyar hyi. Hya sara nggya ənggər nji dza mai, ama hya də nji hahangəu. **16** Hya məl thlər ənga kalar pəci kəra hyi uya aga məl sə mənəhəu, ara pəci kəra mən a gwa kau, pəci dəmwə'yi ngau. **17** Agabangau, hya sara də nji dza mai, ama hya sənbiya sər yiwu huda Thlagəu. **18** Hya sara nyi ənga padlə mai, kəra wu məliya hya də njir cim məl yambadəkur. Ama hya kyaga nyabiya dzə ənga Mambəl Hyal. **19** Hya ndər wu pama hyi sara wu Zabura, ənga hya na sara wu ləkakadə na, ənga na mambəl mambəl. Hya dumwa ənga na nə fal Thlagəu ənga dəfuwa hyi papatəu. **20** Ənga cumu hya lər

usaku ar kəra kalar sə anə Hyal Tada wu thləməw Yesu Kərsiti Thlagər mən. **21** Hya lər kərhyi anə kuvwar hyi wu lagur gənggər nyi səli anə Kərsiti. **22** Nahyi mathləkə'yi kəra ənga shili, hya lər kərhyi anə shilər hyi ənggər anə Thlagəu. **23** Ara sal ngə kəra mala nyi, ənggər kəra Kərsiti ngə kəra dəbə də njir nu nyi. Naja ənga kərnyī ngə ndər mbədə dəbə də njir nu nyi kəra ca ngə dza ja. **24** Ənggər kəra dəbə də njir nu wu lər kər anə Kərsiti, abangə tsu nahyi mathləkə'yi hya lər kərhyi anə shilər hyi, wu kalar sau. **25** Nahyi shili, hya canə nyi yiwukur anə mathləkə'yir hyi ənggər kəra Kərsiti canə nyi anə dəbə də njir nu nyi. Ji ləri piya ja ar viya ja, **26** aga nda də nji cici anə Hyal lagur cina nda ənga 'yimi lagur ndər Hyal. **27** Ji məliya abangə aga ar pəcira ju nda lər dəbə də njir nu anə kərnyī, ndu də nji gumaguma kəra ji cina casəu, gərə didi alaga hahashau, ama cici ənga gərə vazau wu mwa nyi. **28** Abangə tsu, ngə shili, a ca yiwukur anə mathləkə'yir nda, ənggər kəra ndu yiwu dza nda. Kalar ndəra canə nyi yiwukur anə mala nyi, kərnyī nga ju yiwu. **29** Ara ndər piyari shishir dza kərnyī a'yi mai, ama ja pabəri dza ja ənga ja nə nyi sər səm, ənggər kəra Kərsiti wu pabə dza dəbə də njir nu nyi. **30** Ara namən ngə gashal gashal dza ja. **31** Ənggər kəra ja tsətsəfau, abər, “Arya abangau, ndə sal wu piyari dənyī ənga mənyī, nda də sə zəmə ənga mala nyi, nanda məthlə ndu də ar viya ndə zəməu.” **32** Səkə sə dədəwa ngə kəra dzadzau ara nggabiya. Ama ya vər ndər, aga ya cabiya sərə wu pama Kərsiti ənga dəbə də njir nu nyi. **33** Agabangau, kalar ndə sal, ja cabiya

yiwukur anə mala nyi ənggər kəra ju yiwu kərny, ənga kalar mala tsu, ja gənggər nyi səli anə sal nyi.

6 Wazha, bəlara mau ndər njir yar hyi arya Thlagəu, arya sə tsatsa'a ngau. **2** Dladə nə tanggərma kəra Hyal ləri dabə ənga alkawal, ca ngə, “Ga gənggər nyi səli anə dəngau ənga məngau, **3** aga ja nə ngə nggya jaməu ənga fa gangə wu duniya.” **4** Nahyi tada'yar, hya sara məliya huda wazhar hyi ja ndzə mai, ama hya hər nda lagur highibə ənga hwathlə nda wu Thlagəu. **5** Nahyi mafa'yar, hya bəlari sərə thlagər kir hyi wu duniya na hya məl ənga gənggər nda səli ba ənga hya həya nda kər. Hya məl thlər anə nda ənga hudə zəmə ənggər kəra hya məl anə Kərsiti. **6** Hya məl sərə ndu yiwu a'yi wu liya nda waci mai, aga hya də dlədləu wu mwar nda mai, ama hya məl thlər ar viya mafa'yar nə Kərsiti, ba hya məl sər yiwu huda Hyal sara wu dəfuwa hyi. **7** Hya məl thlər anə nda ənga dəfuwa hyi papatəu, ənggər anə Thlagəu, ama a'yi anə ndə mai. **8** Hya dəngari abər Thlagə ngu nda lə akkəri anə kalar ndə arya sə mənəhə kəra ji məliya, tara naja mafa ənga alaga zər huda ki. **9** Nahyi thlagər ki'yar, hya məl anə mafar hyi abangə tsu wu kalar lagu. Hya sara gərəhə nda mai, arya hyu səni abər Thlagər hyi zəmə nga nyi a dəməlmau, ənga naju ca pampamkur mai. **10** Ndər nə kudiya, hya də nənau wu Thlagəu, lagur dəgalkur dənəma nyi. **11** Hya hər patər kar pa kəra Hyal nə hyi, aga hya sən ta'yau, hya pana kalar dabar kəra shatan wu shili əni. **12** Ara par mən a'yi ənga njira ənga kum ənga mashi mai, ama ənga mambəl səm təlkur nə dəmwa'yikur, ənga dənəma təlkur, ənga dənəma nə kuthləu wu duniya, ba ənga mambəl

mambəl dāmwa'yi'yar kəra a dāməlmau. (aiōn g165) 13

Agabangau, hya har patər kar nə par hyi kəra Hyal nə hyi, aga kalar pəci kəra nə dāmwa'yi shili, hyu sən ta'yau, aga ayukudā pa kau, tsu hyi tata'yi piru. 14 Agabangau, hya ta'yi piru. Bəgə jirkur ja dā sər mba sara hyi, hya mbiya sara hyi əni bəbalu. Bəgə tsapəkur ja dā ləgutə liyangə kəra hyu hari aga par hyi. 15 Bəgə pabə dzə nə tətəlna ndəshigu nə nggya jaməkur ja dā bībir har hyi. 16 Ayukudā kau, bəgə mbərsa ja dā ləgə kəra hyu həri, aga hya tsiya u'u nə hafə sara ara ndə dāmwa'yu. 17 Bəgə mbədaū ja dā dara liyangə kəra hyu hari. Ənga bəgə ndər Hyal, ja dā katsakər anə hyi. Katsakər kau, Mambəl Hyal ngə nə hyi. 18 Ənga hya kədi Hyal cumu wu dənama nə Mambəl Hyal, ənga hya kədi culi pampaməu. Arya kau, hya dumwa ənga tsamə lagu cumu wu capi, ma hyu kədi Hyal anə nji cici gə Hyal patəu. 19 Nahyi tsu hya dumwa ənga kədi Hyal anə dā, aga Hyal a fuwa ndər nyi wu miya yau. Nayi tsu ya dzəgwa ndər anə nji gərə ənga hivər aga ya dābaga tətəlna sə dəfəwa nə ndəshigu. 20 Arya ndəshigu kau, nga yi dā cama dəgəci kəra wu fursəna. Hya kədi Hyal anə dā aga ya dumwa ənga tətəlna ndəshigu kə gərə ənga hivər ənggər kəra ya kyaga məl. 21 Tikikusu, zamər mən kəra mənə yiwu, mafa Thlagə kəra wu məl thlər nyi tsa'a miya dəfu, wu nda nar hyi kalar sau, aga hya sənbiya jaməkura yau, ənga sərə yu məl. 22 Yu sə nyi a nda nə hyi aga najaka sau, aga hya dābaga sənbiya sərə 'yi a gwa, ənga aga ja tsətsəkur dəfuwa hyi. 23 Wazha ama, bəgə nggya ənga hudə pərtəu, ənga yiwu dzau, ba mbərsa sara Hyal Tada ənga Thlagə Yesu Kərsiti, ja nggya

əŋga hyi. **24** Bəgə mayiwakur ja nggya əŋga patər njira
wu ca yiwukur, yiwukur gəra kudau, anə Thlagər mən
Yesu Kərsiti. Amina.

Fəlipi

1 Cama tsətsəfə kə sara ara Bulusu ənga Timathlawusu, mafa'yar nə Kərsiti Yesu, anə patər nji cici gə Hyal wu Kərsiti Yesu kəra wu Fəlipi, dəbə əkkə'yi njir təfəmwə ənga njir məl thlər paməpamə anə dəbə dzə njir nu. **2** Bəgə mayiwakur ənga hufə pərtəu sara ara Hyal Dərmən ənga Thlagə Yesu Kərsiti nda nggya ənga hyi. **3** Ya vər lə usaku anə Hyal ar kalar pəci kəra yi dəngari ənga hyi. **4** Cimu, ənga hufə pipida nga ya vər kədi Hyal də anə hyi. **5** Ya vər lə usaku anə Hyal arya hyi ənggəra hyi dəbər kər ənga yau, wu lagur tətəlna ndəshigu mbari ar pəci nə tanggərma ba'anə kabangəkau. **6** A yi ənga papalkur kər abər naja kəra dzəguya thlər mənəhə wu hyi kau, ju nda dumwa əni kəl ma ji nda nyabiya dzə ar pəcira Yesu Kərsiti wu nda sha shida. **7** Tsatsa'a nga nyi ya dənga ar kəra hyi ənggər kau, ta də yu yiwu hyi gagađau, arya patəkura hyi a dər mən wu cir zəmə wu mayiwakur nə Hyal ənga yau, alaga ma yi wu fursəna, alaga ma ya vər hal ənga cabiya jirkura ndəshigu. **8** Hyal ngə sakida də ənggəra ya vər cim aga ya lar hyi patəu ənga ca yiwukur nə Kərsiti Yesu. **9** Kədi Hyal də ca ngə, bəgə yiwudzər hyi a dumwa ənga cakə gagađau wu sənbiya sə ar kəra Hyal ənga kalar nggabiya sə kəra a vu Hyal. **10** Kə wu nda dləwar hyi aga hya dəbaga walbiya sərə ndiya ənga mənəhəu, aga ar pəcira Kərsiti wu nda shili ju sa thləwa hyi cicau ənga gəra vazau. **11** Nahyi tsu, hyu də nyinyau ənga nggya nə tsapəkur kəra nju uya lagur Yesu Kərsiti, kəra wu shili ənga kadakadarkur ba ənga fal anə Hyal. **12** Wazha ama, yu yiwu hya səni

abər sə'yar kə də əŋga yi kau, ndə də aga cakəri tətəlna ndəshigu. **13** Arya kau, a dari ar babal anə njir bəla pathla əŋga nji patəu abər nggya də wu fursəna, arya Kərsiti nga nyi. **14** Arya fursəna kəra yi a gwa kau, a məliyari badəgala wazha ama wu Thlagəu də əŋga tsətsəku dəfu aga tətəlna ndər Hyal gəra əŋga hivər. **15** Jijiri, alenyi nji tsu nda vər tətəlna ndəshigu Kərsiti wu shishikur əŋga madəkur, ama alenyi nji əŋga dəŋga nə mənəhəu. **16** Njira əŋga dəŋga mənəhə kau, ndu tətəlna ndər kə wu yiwukur, ara ndu sən abər nggya də wu fursəna arya hal ar kəra ndəshigu ngau. **17** Alenyi nji ta tətəlna ndəshigu nə Kərsiti, wu yiwu kərnda, a'yi nə jijiri mai. Cimər nda ngau, aga ya bəra lar bwaḃwatə wu fursəna. **18** Ama ar viya mi nga ja? Sə mənəhə kəra a gwa ca ngə, wu kalar lagu, tara lagu fafati, əŋga tara lagu jijiri, ndəshigu nə Kərsiti a tətəlnakər. Arya kau nga yi əŋga hudə pipida. Angəu, yu dumwa əŋga hudə pipida, **19** ara yu səni lagur kədi Hyalər hyi əŋga dləwa dzə nə Mambəl Yesu Kərsiti, səra dərəkər əŋga yi kau, wu nda shili əŋga sər mbəlbiya də. **20** Yu cim əŋga fər kər wu dəfuwa yau, ya sara fuwa kərda wu səli wu thlər Thlagəu, ama ya fiya nyi dəfu anə kərda gagadə kabangəkau, ənggər kəra cumu, aga Kərsiti ja uya kadakadarkur wu yau, alaga mbəmbədəkura yau əŋga tətəkura yau. **21** Ara anə də, mbəmbədəkura yau Kərsiti ngau, tətəkura yi tsu akkəri ngau. **22** Ama, ma də tsa'a ya nggya mbəmbədəu, a nggyari ya məl thlər kəra əŋga dləwa dzau. Ama mani nga ya həbiya a gwa? Nayi a'yi a sən mai! **23** Əŋga jijiri dəŋga də a təkəbiyar dzə bwata məthləu. Səra yu yiwu ca ngə ya sha a ndəgya

Kərsiti aga 'ya nda nggya ənga ja, kəra ca nga ndiya ənga mənəhəu. **24** Ama a ki ya nggya mbəmbəda, ara ca nga ndiya anə hyi. **25** Ara a yi ənga papalkur kər abər yu nggya əkkə'yi hyi papatəu aga hya cakər hau ənga hudə pipida wu mbərsar hyi. **26** Agabangau, ma yi bəra sha shila ara hyi, hyu sa uya sər bəwadə wu Kərsiti Yesu lagu sərə ja vər məl wu yau. **27** Alaga mi ngə sərə də, ta'yi hya nggya tsatsa'a ənga sərə wu shili ənga kadakadarkur anə ndəshigu Kərsiti. Agabangau, alaga yi shili ənga kərda aga ya sa lar hyi, ənga alaga yi nggari cama ar kəra hyi, ta'yi ja də abər a ciyar hyi dzə wu mambəl zəməu, ənga məl thlər hyi arviya ndə zəməu arya mbərsa wu ndəshigu. **28** A sara hya hivər ara njir də shishir hyi mai. Nggya gərə hivər hyi a cabiyari abər nju nda sana nda, ama anə hyi mbədə ngau sara ara Hyal. **29** Ara mayiwakur kəra nji nə hyi arya Kərsiti, a'yi aga mbərsa waci wu ja mai, ama aga hya nda lar bəabwatə arya ja, **30** ta də hya vər sa bəabwatə ənggər kəra yi tərabiya a gwa, kəra ba'anə əshina tsu yi a gwa.

2 Ta də a'yi hyi ənga vanyi tsətsəku dəfu arya dəbər kər kəra a'yi ara hyi wu Kərsiti, ta də səsəkuya dzə a'yi ara hyi wu yiwukur nyi, ta də dəbə dzau a'yi ara hyi nə mambəl, ta də yiwukur ənga təhudə a'yi nyinyau wu dəfuwa hyi, **2** ta'yi hya məliya caguli də a nyabiya dzau lagur nggya wu dənga zəməu, ənga hya cabiya yiwukur anə kuvwar hyi, ənga hya də wu mambəl zəməu ənga cim zəməu. **3** A sara hya məl sə wu yiwu kərhyi ənga hakəra hyi mai. Ama, hya tina kəra hyi, hya tsamə kuvwar hyi adabanga hyi. **4** A sara hya tsamə kərhyi ənga yiwu hudə kərhyi wacu

mai, ama tsu, hya tsamə yiwu huda kuvwar hyi. **5** Ta'yi hangəkala hyi a da ənggər nə kərsiti Yesu: **6** Naja kəra Hyal nga ja, ama na ji hər kərnyı kakal ənga Hyal səra ja kyaga səbiya bəbal mai, **7** ama kə ji hər kərnyı arya vanyi sə mai, kə ji həri nggyabiya mafa, nji yabiya nyi apapa ndau. **8** Ənggəra ji shili wu dzau ənggər ndau, ba ji tina kərnyı kə ji bəlar ndər ba'anə tau, tə kəra ar wu dladlakau. **9** Agabangau ba Hyal fiya nyi a dar vira ndiya ənga dəgal gagadau, ji dzəgwa nə nyi thləmə kəra ndiya kalar thləmə, **10** abər ar nggar thləmə Yesu, kalar ndə wu nda bəliya undi a gyu huda nyi, undi kəra a dəməlməu ənga undi kəra a gyu 'yi, ba undi kəra a gyu ndəla 'yi'yi, **11** kalar miya tsu, ja nana abər Yesu Kərsiti Thlagə ngau, aga lə kadakadarkur anə Hyal Tada. **12** Agabangau, bazhir 'wa da 'yar, ənggər kəra hya vər bəlar ndər da cumu, ma a'yi yi əkkə'yi hyi, ta'yi hya dumwa ənga məl a ndiya ta alaga ma yi shəwangəu. Hya dumwa ənga məl thlər ənga hivər Hyal ba ənga tsədzau aga hya nyabiya sə ar kəra mbədər hyi. **13** Ara Hyal nga vər məl thlər nyi wu dəfuwa hyi, aga yiwu nə dəfuwa hyi ənga məl thlərər hyi ja da sə mənəhəu nə pina huda ja. **14** Kalar səra hya məl, a sara hya məl ənga ngunguni alaga ənga kəpal mai, **15** aga hya da njira gəra ənga vazau, ənga nji cicau, wazha Hyal kəra gəra ənga nggyabiya dididi wu zaman məməlam kau. Zaman kau, hya vər mbəl a gwa ənggər shashilga a ndu duniya, **16** ma hyi səbiya ndər nə pi bəbalu. Hya məl abangau, aga ya uya sər bəwədzau ar pəcir shili Kərsiti, aga thlər da ta, ənga pərapəra da ta, a'yi a da sə kurthlə mai. **17** Ama alaga ma ji mbari abər nji wu sən hər da

aga sər hə sadaka, kə nji pənggər də a gya gəra sadaka thlərər hyi ənga mbərsar hyi, a'yi yi ənga caguli ba hudə pipida gagadəu ənga hyi patəu. **18** Abangə tsu, hya də ənga caguli ba hudə pipida ənga yau. **19** A'yi yi ənga fər kər wu Thlagə Yesu aga ya səwa hyi Timathlawusu kajangəkəu, aga ya də ənga fə dəfu ma yi nggar sə ar kəra hyi. **20** Nayi sayi uya ndə ənggər naja kəra cabiya hyi yiwu dəngwadəngwa mai. **21** Arya patə nda sərə huda nda vər yiwu nga ndu məl, a'yi nə Yesu Kərsiti ngə mai. **22** Ama a sənər hyi ənggərə Timathlawusu cabiya ndəkura ja, hyu səni ənggərə 'yi məl thlər ənga ja ənggər zər ənga dənəyi wu thlər ndəshigu kau. **23** Naja nga ya vər dənga ya səwa hyi nyi, ma yi lari kalar sə a ma'yiri tsatsa'a ənga yau. **24** Hənggər də wu Thlagəu, abər wu nda səkar mai, yu shili ənga kərda. **25** Ama a mbari kəl ya bəra səwa hyi Ipafəraditusu, zamə də, bazhi məl thlər də, bazhi par thlər də, ndəra tsu cama ngau, ndəra hyi səwa aga ja sa dləwa də. **26** Pakatəu, ju cim aga ja lar hyi patəu, ənga ja vər dənga hyi gagadəu ara hyi nggari abər ji də gəra ngga. **27** Pakatəu, a dər ja gəra ngga, ləhə a miya tau. Ama kə Hyal təhudə əgya ja, a'yi kəl na ja waci mai, ama ba nayau, a sara hudə ndzəndzə də, a də gagadəu. **28** Agabəngəu, cim də ya bəra səwa hyi nyi, aga ma hyi bəra lari nyi, hyu də ənga caguli, nayi tsu dənga sə də wu gənna dzau. **29** Agabəngəu, hya dləwur nyi ənga caguli wu Thlagəu. Hya gənggər nyi səli anə culi nji ənggər kau. **30** Arya ji də citə a miya tau ara thlər Kərsiti. Ji lər piya ja aga dləwa də, dləwa dzə kəra hyi gəra sən məliya də.

3 Joməya nyi wazha ama, hya nggya ənga huda pipida wu Thlagəu. Tsəfə sə kau, a'yi bəra da sə bilabila anə da ya tsəfər hyi najaka sə mai, ama aga ja kətiya hyi nga nyi. **2** Hya hangəkal ənga hya'yar kau, njir məl sə dəmwa'yi'yar kau, njir thla cicir dza nji abər ndu thla pəlzha kau. **3** Ara namən ngə pəlzha thlathla nə jiri, namən kəra a vər dləvə Hyal lagu Mambəl Hyal, njira ənga kadakadarkur wu Kərsiti Yesu, namən njira gəra fər kər ənga dənama ndəndəkur. **4** Alaga kau, a'yi yi ənga patər sərə ndə a kyaga fər kər ni wu ndəkur. Ma ndə a'yi wu nggani abər sər fər kər nyi a'yi wu ndəkur, yu ndiya nda nyi nadəu. **5** Ar pəcir ya da pida cisu nga nji thlana da pəlzha, ndər Izirayila nga yau, sara wu culi gə Benjamenu, ndər Ibrani, Ibrani kəra gəra mida, ma aga lagur nu dladau, ndər Farisi nga yau. **6** Ma aga nə kwakwadəkur mashi nə thlər nu dladau, a lər yi bwaḃwatə anə daḃə dzə njir nu, ma aga tsapəkur nə lagu dladau, sər vazə da a'yi mai. **7** Ama patər sərə tsa'a aga da sər akkəri anə da, kabangəkau a dəri sə dididi anə da, arya Kərsiti. **8** A'yi najakə waci mai, ama kalar sə a dəri sə dididi anə da, arya madiya gangəkura sənbiya Kərsiti Yesu Thlagə gə da, ndəra arya ja nga yi tini kalar sau. Arya yi fiya kalar sə ənggər sə ar dzəgau, aga ya daḃaga uya Kərsiti, **9** ənga aga ya da wu ja. Yi məl abəngau, aga ya uya tsapəkur nə Hyal kəra nju uya lagur mbərsa, mbərsa wu Kərsiti, a'yi tsapəkur kəra nju uya lagur nu dladə mai. **10** Yu yiwu ya sən Kərsiti ənga dənama nə hya'ari nyi sara vir tau, ənga daḃər dzau wu sa bwaḃwatə nyi, aga ya da ənggər naja wu tə nyi. **11** Aga alaga abari ya jigəwa dzau wu njir hya'ari sara vir tau.

12 A'yi cabiya abər a dər yi kalar sərə ya kyaga dā aga
 nyi mai, alaga abər a nyabiyar yi dzə cicipə mai. Ama sə
 pathlə kərə ya vər məl, ca ngə, yu nərdzau, yu jahə kərda
 a ndumwa aga ya səbiya sərə Kərsiti Yesu mbar dā aga
 nyi. **13** Wazha ama, a'yi yi lar kərda abər a səbiyar yi nəda
 mai. Ama sə pathlə kərə ya vər məl, ca ngə ya fari ənga
 sərə tərabiya patəu, aga ya nərdzau aga ya uya sərə a
 dumwa. **14** Yi cakəri nərdzau a dumwa, a da dləwu akkəri
 nə səmku təlkur, akkəri kərə Hyal ngga dā aga nyi, akkəri
 kərə a dəməlmau lagu Kərsiti Yesu. **15** Ta'yi patəkura mən
 kərə nənau wu mambəl, mənə kyaga dā ənga dəngabiya
 sə abəngau. Ma ndaliya hyi a'yi ənga nggabiya sə paməu,
 ta'yi Hyal a cabiya hyi sərə tsa'a ar babal. **16** Sə dəgal
 kərə a'yi, ca ngə, ta'yi mənə dumwa ənga məl sərə mən
 highiḃəri. **17** Wazha ama, hya dabiya dzə əkkə'yi nji aga
 hya fa'abiya hiya nggyabiya dā, ənga hya tsamə ənga
 hangəkal njira vər nu nggyabiya kərə 'yi highiḃər hyi.
18 Ənggər kərə yi wuraga na anə hyi dəḃəməu, yu ḃəra
 nar hyi wayu ənga sələm, nji gangə a vər dawa nə wu
 dlədlakə nə Kərsiti. **19** Kudiyar nggyabiyar nda ca ngə
 tə nə dəngwadəngwa. Hyalər nda tsu, ca ngə sər gu ta
 nda. Kadakadarkur nda, ca ngə məl sə səsəli. Dəngar nda
 patəu, ar kərə sər duniya. **20** Ama namən, njir təlkur
 Hyal nga mən. Namən wu vəvər nga mənə vər səkə ndər
 Mbəḃau sara dəməlmau, naja ngə Thlagər mən Yesu
 Kərsiti. **21** Naja ndəra ənga dənəma nə sən hər kalar sau,
 a shili əgya kiḃa dənəma nyi. Ənga dənəma nyi tsu, ju
 nda shabiya dza mən kərə tətəwa kau, aga ja dā ənggər
 dza ja kərə ənga kadakadarkur.

4 Agabangau, zamə də 'yar, nahyi kəra yu yiwu, a'yi hyi wu dəfuwa yau cumu, nahyi ngə caguli də ənga dara təlkur kəra yu nda uya nə akkəri thlər də, ya vər kədi hyi aga hya ciya dzə wu Thlagəu, nahyi bazhir 'wa də 'yar. **2** Ya vər tədə himiya Iwudiya ənga Sintiki, aga nda gwabiya dzau ara nji gə Thlagəu nga nda. **3** Nagə tsu, ndər məl thlər də nə jijiri, ya vər kədi ngau aga ga dləwar mathləkə'yi kau, ara a sar nda bwaḃwatə ənga yau a vər tətəlna ndəshigu, ba Kəlemetu tsu ənga alenyi bazhi thlər də 'yar, nanda kəra thləməər nda tsətsəfə a wu Ləkakadə nə pi. **4** Hya nggya ənga caguli wu Thlagəu cumu. Ya bəra zhabiya nar hyi, hya nggya ənga caguli. **5** Bəgə munyar hyi a cabiya dzau anə kalar ndau. Hya sənbiya abər shilir Thlagəu a dəri ləhəu. **6** A sara hya ḃila kərhyi arya kalar sə mai, ama hya nar nyi kalar sau anə Hyal lagur kədi Hyal ənga kədi nə ḃwakər ənga lə usaku. **7** Lagu kau ngə Hyal wu nda nə hyi hudə pərtəu kəra ndiya kalar nggabiya sau, ənga ju nda ḃəlar dəfuwa hyi ənga dəngar hyi wu Kərsiti Yesu. **8** Jomə ndəla nyi patəu, wazha ama, kalar səra jijiri, ənga kalar səra nja hakəra nyi, ənga kalar səra tsapəu, ənga kalar səra cicau, ənga kalar səra wu shili ənga yiwudzau, ənga kalar səra nja cicimau, ənga kalar səra ndiya ənga mənəhəu, alaga kalar səra dlədləvau, hya dəngabiya sə ar kəra nda patəu. **9** Hya məl thlər ənga kalar səra hyi highiḃəri, ənga səra hyi dləwuri, ənga kalar səra hyi nggari ara yau, ənga tsu kalar səra hyi lari ara yau, aga Hyal kəra nə hyi hudə pərtəu ja nggya ənga hyi. **10** Nayi ənga caguli gagadau wu Thlagəu ara a bəra hya'abiyar hyi yiwu də wu dəfuwa hyi. Pakatə a sənər yau

abər hya vər yiwu dā, ama nahyi uya lagu kəra hya sən cabiya dā mai. **11** A'yi ara ghar sə kəra yi a gwa nga ya vər na abangə kə mai, arya a highibər yi nggya nə fiya dəfu anə kərdā wu kalar nggyabiya kəra yi a gwa. **12** A sənər yau ənga nggyabiya nə ghar sau, ənga a sənər yau ənga nggyabiya ndər sə dā a'yi. A highibər yi ənggəra ya sən fiya dəfu anə kərdā wu kalar pəci, alaga ya vər səm ənga alaga yi ənga wubau, alaga sə a'yi ənga sə a'yi mai. **13** A sən məliya yi kalar sau lagu nyi ndəra nə dā dənama. **14** Alaga abangau, a məliyar hyi mənəhəu ənggəra hyi dləwar dā wu pəcira yu bwaḃwatəu. **15** Nahyi njir Fəlipi a sənər hyi, ar pəcira yi dzəguya thlər nə ndəshigu kau, daḃə dzə njir nu a'yi alaga pathləu kəra daḃər kər ənga yau lagur lə sau ənga dləwu mai, kəl nahyi wacu ar pəcira yi piyari Masidoniya. **16** Ar pəcira yi wu Tasalonika, a nyir hyi ənga sə sər dləwa dzau anə dā ar kər ar kər. **17** A sara hya nggani abər lə sə ləlau nga ya vər kədiyau ara hyi mai, ama lagur uya barka nga ya vər pahə anə hyi. **18** A kina dər nji ki sau kəra nja kyaga kina dā patəu, a ndiya sərə nja kyaga ki dā. A dləwuri yi kalar sərə yu yiwu, ta dā a dləwur yi lə sə kəra hyi səwa Ipafəraditusu əni. Lər sə lələ kau, lə sə dəfəzə kisə ngau, sadaka kəra Hyal wu yiwu kəra wu pina hudā ja. **19** Hyal dā tsu, ju nda nə hyi kalar sərə hyu ghari, sara wu gangəkura kadakadarkur bərba nyi wu Kərsiti Yesu. **20** Bəgə kadakadarkur anə Hyalər mən ənga anə Dərmən a nggya ba'anuwa. Amina. **(aiōn g165)** **21** Hya usar mən patər nji cici gə Hyal kəra wu Kərsiti Yesu. Wazha ama kəra 'ya əkkə'yi nda, nda vər usa hyi. **22** Patə nji cici gə Hyal nda vər usa hyi, nji cici nə ki

Kayisaru nga ndiya ənga usa hyi. **23** Bəgə mayiwakur nə
Thlagər mən Yesu Kərsiti a nggya ənga mambələr hyi.
Amina.

Kolosi

1 Cama tsətsəfə kə sara ara Bulusu cama səsə nə Kərsiti Yesu lagur yiwur hudā Hyal, ənga sara ara zamər mən Timathlawusu, **2** a nda nə wazha ama kəra cicau ənga njir məl thlər tsa'a miya dəfu wu Kərsiti wu Kolosi. Bəgə mayiwakur ənga hudə pərtəu sara ara Hyal Dərmən anə hyi. **3** Cumu 'yu lə usaku anə Hyal, Dəya Thlagər mən Yesu Kərsiti, ar pəcira 'yu kədi Hyal arya hyi. **4** Ara a nggar 'ya ənggəra hyi mbərsa wu Kərsiti Yesu ba ənggəra hyu ca yiwukur anə patər nji cici gə Hyal. **5** Səra də hyi məl abangau, ca ngə arya fər kərər hyi ənga səra Hyal fiya hyi a dəməlməu. Fər kərər hyi kə shili ar pəcira hyi nggari ndər jiri, sara wu ndəshigu kau. **6** Ndəshigu kau, wu dumwa ənga ya nggya mənəhəu wu nggyabiya nji, ənga ju cakə tətəlnəkər a ndu hudā duniya. Ju nda də ənggər kəra ji məliya wu dəfuwa hyi ar pəci kəra hyi nggari ndəshigu mayiwakur nə Hyal ba hyi nggabiya jirkura nyi. **7** Hyi highibəri jirkura nyi sara ara Ipafərasu, bazhir 'ya wu məl thlər kau, kəra 'yi cabiya nyi yiwukur, naja kəra a vər məl thlər Kərsiti kau, tsa'a miya dəfuwa ja ar viya 'ya. **8** Naja ndəra nar 'ya ar kəra culi yiwukur kəra a'yi ara hyi wu Mambəl. **9** Ca ngə səra də, ar pəcira 'yi nggar ndər kau, na'yi saya ta'yi ənga kədi Hyal arya hyi mai, 'yu kədi Hyal aga ja nə hyi səni yiwu hudā ja, lagur hahangəkur nə Mambəl ənga nggabiya sə nə Mambəl patəu. **10** Lagu kə ngə bər hyi wu nda də bə tsa'a aga Thlagəu, ənga hyu də njir pina hudā ja wu kalar lagu, ənga hyu də njir məl nggyabiya mənəhəu, wu kalar thlər kəra hyu məl, ənga tsu hyu cakə wu sənbiya Hyal. **11**

Bəgə Hyal ja cakər hyi dənama patə sara wu dənama nə kadakadarkur nyi aga hya uya dəfu nə səsə'u sə ənga mba dəfu ba caguli wu kalar sau. **12** Nahyi tsu hya dumwa ənga lə usaku anə Tada, ndəra nə mən dənama nə uya sər fa'a ki nə nji cici gə Hyal wu təlkur nə mbəmbəl. **13** Ara a mbəlbiyar mənər ja sara wu dənama nə kuthləu, a shili wu təlkur nə Zər 'wa nyi. **14** Kəra lagu nyi nga mən uya bəlbiya dzau ənga təfəbiya bikər mən. **15** Kərsiti ngə ndəra pabiya Hyal, Hyal kəra nji gəra sən lari ənga li, naja ngə yarma ar kəra kalar səra Hyal məliya. **16** Ara lagu nyi nga nji məliya kalar sau, sə kəra a dəməlmau ənga sə kəra a gyu 'yi, sə kəra li wu lari ənga sə kəra li gəra lari, təltəl'yar ənga njir dənama ənga njir nabiya ka məlna. Kalar sə kəra nji məliya, nji məliya nda anə nyi ənga lagu nyi. **17** Kərsiti nga dumwar kalar sau, lagu nyi tsu ngə kalar sə kəra nji məliya səbiya dzau. **18** Naja ngə ar viya kər nə dzau, ca ngə dəbə dzə njir nu. Naja ngə dzəgwar kalar sau, ənga naja ngə tanggərma ndəra hya'ari sara vir tau, aga ja də sə tanggərma wu kalar sau. **19** Ara hudə Hyal pipida gagadəu, nga ji nyabiya Hyalkur nyi wu ja. **20** Lagu nyi nga ji bəsəwa kalar sə anə kərny. Lagur pə mashi nyi a dar wu dladlakau nga ji məliya nggya jaməu, wu pama ja ənga sə kəra nji məliya kəra a dəməlmau ənga kəra a gyu 'yi. **21** Dədəm nadə ngə pama hyi ənga Hyal, ənga tsu dawa nga hyi ənga ja, lagur dəngar hyi ənga sər mələ hyi. **22** Ama kabangəkau, Hyal a bəsəwa hyi ri lagur tər Kərsiti wu kum ənga mashi. Ji məl abangə aga ja shili ənga hyi a shili wu mwa nyi, ba ji dzəgwa lər hyi cici gəra ənga didi ənga gəra vazau anə kər nyi. **23**

Kəl hya dumwa wu mbərsar hyi ənga hya ta'yi pir wu jirkur, gəra kənggədaŋ wu fər kər, kəra hyi dləwuri sara wu ndəshigu. Najaka ndəshigu kəra hyi nggari, ca nga nji tətəlna a ndu duniya papatəu, kəra nayi Bulusu ngə Hyal məliya ndər məl thlər kau. **24** Kabangəkau, wu caguli nga yau, arya bwaḃwatə kəra ya vər sa arya hyi. Lagur najaka bwaḃwatə nga yu nyabiya bwaḃwatə kəra Kərsiti sa arya dza ja, kəra ca ngə daḃə dzə njir nu. **25** Hyal a nə dā ri dənama yi dā ndər məl thlər anə daḃə dzə njir nu lagur tətəlna ndəshigu nyinyau anə hyi. **26** Najaka cama kəra ya vər tətəlna anə hyi kau, sə ngə kəra dāḃəwa, kəra Hyal dəwana anə njir zaman kəra tərabiya, ama kabangəkau, a cabiyar nyir ja anə nji cici gə Hyal. **(aiōn g165)** **27** Anə nda ngə Hyal cadəbiya aga ja məliya nda səni bərbakur nə kadakadarkur nə sə kəra dāḃəwa wu pama njira a'yi njir Yahudiya mai, abər Kərsiti wu hyi ca ngə fər kər nə kadakadarkur. **28** 'Yu tətəlna cama ar kəra Kərsiti ənga 'yu kughiya ənga highibər nyi anə kalar ndau, ənga patər hahangəkur 'ya, aga 'ya ləri kalar ndər nu cicipəu wu Kərsiti. **29** Ca ngə səra dā yu nərdzə ənga patər dənama nyi kəra ji nə dā kəra wu məl thlər wu yau.

2 Yu yiwu hya səni ənggəra yi nərdzə arya hyi ənga arya njira wu Lawudekiya, ənga arya njira gəra saya lar dā. **2** Cim dā, ca ngə yiwudzə ja daḃər nda ənga nda uya tsətsəkudzə wu dəfuwa nda aga nda uya bərba nə nggabiya sə gagadaŋ, lagu kə nga ndu uya sənbiya sə dāḃəwa nə Hyal, kəra ca ngə Kərsiti ənga kərnyi, **3** ndəra wu ja ngə patər kadakadar hahangəkur ənga nggabiya sə dəwanakər. **4** Yu na sə'yar kə anə hyi a sara vanyi ndə a

nggutana hyi əŋga ndər səkwa vi. **5** Alaga kə a'yi yi əŋga
 hyi li əŋga li mai, ama a'yi yi əŋga hyi wu mambəl. A'yi yi
 əŋga hudə pipida ənggəra yi nggari nggyabiyar hyi əŋga
 ta'yir hyi wu mbərsa wu Kərsiti. **6** Ta dā a dləwuri hyi
 Yesu Kərsiti ar viya Thlagər hyi, kəl hya dumwa əŋga
 nggyar hyi wu ja. **7** Hya ciya dzau əŋga hya həriya kərhyi
 wu ja, hya dā nənau wu mbərsar hyi kəra nji highibər hyi
 əŋga hya nyabiya dzə wu lə usaku gagadau. **8** Hya nggya
 əŋga hangəkal, hya sara piyari nja nggutana hyi lagur
 kəpal kəra gəra kər mai, kəra wu shili lagur sən sə njir
 duniya əŋga dənama nə mambəl nə duniya, ama a'yi sara
 ara Kərsiti mai. **9** Ara wu Kərsiti ngə patər Hyalkur nə
 Hyal nggya wu dzə nə ndəkur nyi. **10** Agabangə nga nji
 nə hyi aga hya nyabiya dzau wu ja, naja kəra a vər səm
 təkur ar kəra njir dənama əŋga njir səm təkur. **11** Wu ja
 nga nji thlana hyi pəlzha, ama a'yi culi pəlzha kəra nju
 thla əŋga tsi mai, ama pəlzha kəra Kərsiti əŋga kərnyi
 ngə məliya, lagur thlathlana nggyabiya ndəndəkur wu
 hyi. **12** Ar pəcira nji məliya hyi baḃətizəma, nji həḃəna
 hyi daḃə əŋga Kərsiti əŋga hyi hya'ari daḃə əŋga ja, lagur
 mbərsar hyi wu dənama nə Hyal ndəra hya'ana Kərsiti
 sara vir tau. **13** Dəḃəm tətə nga hyi wu bikər hyi, əŋga
 gəra təkəbiya dzər hyi əŋga nggyabiya bikau, ama kə Hyal
 məliya hyi, hyi dā əŋga pi daḃə əŋga Kərsiti ara a təḃəbiya
 mənər ja bikər mən patəu. **14** Ji məliya abəŋgau, lagur
 kəkəḃəna sə tsətsəḃə kəra nji tsəḃəya aga sakida ar kəra
 mən abər a ḃəlnər mən dladau. Kə ji həna sə tsətsəḃə nyi
 nadəu, ba ji dlakəya ar wu dladlakau. **15** Kə ji mbəliya
 kar pa nə dənama'yar əŋga njir səm təkur nə mambəl

'yar. Kə ji fuwa nda wu səli ar babal ar pəcira ji səmku təlkur ar kəra nda a dar wu dladlakau. **16** Agabangau, hya sara piyari ndə ja məliya hyi numa ar kəra səra hyu səm alaga səra hyu sa mai. Abangə tsu, hya sara piyari ndə ja məliya hyi numa lagur bəla mini, ənga Hya Mafəliyangə ənga bəla pəcir Bəlsar nə sugu. **17** Ara sə'yar kə patə shanggudə səra a vər shili ngau. Kərsiti nga kərnyı ngə jirkura nyi. **18** A sara hya piyari kalar ndər həya kər nə fati ənga ndər dləvə waladi a dīya hyi mai, aga nda kar hyi ara səm təlkur mai. Culi nji kau, wu ndər gangə ar kəra mətəkər kəra ndu lari, ənga nggyabiyar nda nə bikau wu məliya nda, ndu dā njir hakər gagadau. **19** Culi ndə kau, a'yi dləbər kərnyı ənga Kərsiti mai, ndəra naja ngə kər nə dzau. Naja ngə ndəra səbiya patər dabə dzə njir nu, kəra ca ngə dza ja, kəra dlədləbər mən ənga ja lagur mədəla ja ənga bəlata ja, aga mənə hau ənggəra Hyal wu yiwu mənə hau. **20** Ta dā a tər hyi dabə ənga Kərsiti, ənga a təkəbiya hyir ja sara wu dənəma nə duniya, mi ngə dā tsu hyu nggya ənggər nahyi njir duniya ka? Mi ngə dā hyu bəra lər kərhyi anə səra ndu na, sə kəra ənggər, **21** “Hya sara səbə najaka sə wu tsa hyi mai, hya sara dāha najaka sə mai ənga hya sara tsəkwa najaka sə mai” ya? **22** Culi najaka sər bəla, sər highibə ngə kəra gəra səkari arya nji mbiya nda lagur dladə nə ndəkur. **23** Ənga jiri, culi najaka sər bəla, a'yi ja ənga sər pabiya səra wu shili ənga hahangəkur. Nanda ngə, dləvə caca kəra ndə fənggər nyi anə kərnda, ənga həya kər fəfati, ənga tsu lə bwaḃwatə anə kumur dzau. Ama jirkura nyi, sər bəla kau, a'yi a sən

shili ənga dənama nə səm təlkur ar kəra dənama nə suna
ndəndəkur mai.

3 Ta də a hya'ana hyir nji a shili wu pi mafəliyangə dəbə
ənga Kərsiti, hya fər liya hyi ar sərə a dəməlmau, vira
Kərsiti a vər nggya ari, ja vər nggya ar tsi mazəm nə
Hyal. **2** Hya fər dəngar hyi ar sərə a dəməlmau, ama a'yi
ar sərə wu duniya kə mai. **3** Ara a tər hyi, ənga piya hyi
dədəwa nga nyi ənga Kərsiti wu Hyal. **4** Ar pəcira Kərsiti
wu nda cabiya dzau, ndəra naja ngə piya hyi, nahyi tsu
hyu nda cabiya dzə ənga ja wu kadakadarkur nyi. **5**
Agabangau, kəl hya pəna suna sər duniya wu dəfuwa
hyi, sə ənggər səsukur, ənga nggya dedəbəkur, ənga suna
didiđi, ənga nggyabiya dəmwa'yu, ənga suna sə ndau,
kəra kakalə ənga nu katəu. **6** Arya culi sə'yar kə ngə
hudə ndzəndzə nə Hyal wu shili ar kəra njira gəra bəlar
ndər nyi. **7** Nahyi ənga kərhyi abangə ngə culi nggya
kəra hyi nggya a gwa dədəməu. **8** Ama kabangəkau, kəl
hya təkəbiya dzə ənga culi nggyabiya kau. Hya piyari
ndzə dəfu, ənga kwakwadəkur dəfu, ənga səbə ndə wu
dəfu, ənga ndza thləmə, ənga ndər kəra gəra kyau sara
wu miya hyi. **9** Hya sara thla fati anə kuvwar hyi mai,
ta dəri a piyari hyi nggyabiya dədəmə ənga sərə mələ
nda, **10** ənga ta dəri a hər hyi nggyabiya mafəliyangəu.
Nggyabiya kau, nggyabiya nyi a bəra dəri mafəliyangə aga
ja də ənggər ndəra məliya nyi. **11** Ənggau, ca pampamkur
a'yi mai, alaga ndər Gərikəu, alaga ndər Yahudiya, ənga
ndəra nji thlana nyi pəlzha, alaga ndəra nji gəra thlana
nyi pəlzha, ənga njira nggyabiyar nda ənggər nə ma'wi,
ənga njir miya tagəu, ənga mafa, alaga njira a'yi mafa

mai, ama Kərsiti ngə sə patəu, ənga naja ngə wu kalar sə patəu. **12** Agabangau, ta Hyal a dəmbiya hyi ri aga hya də nji nyi, ənga tsu hya də nji cici nyi ənga njira ju yiwu gagadau, ta'yi hya də njir təhudəu, ənga nji hangəkal, ənga nji həya kər, ənga nji ki'wa, ba ənga njir mba dəfu. **13** Hya səsə'wuri kuvwar hyi, ənga hya təfəbiya nyi anə nji kalar sərə ndə ndzana hyi. Hya təfəbiya nyi anə nji ənggər kərə Thlagə təfəbiya hyi. **14** Adabanga sə'yar kə patəu, sərə ndiya patəu ca ngə hya ca yiwukur anə kuvwar hyi, arya yiwukur ngə wu shili ənga dəbər kər kərə tsa'a. **15** Bəgə hudə pərtə nə Kərsiti kərə ji nə hyi a səm təlkur wu dəfuwa hyi. Hya məl abangə ara Hyal ngə ngga hyi aga hya nggya ənga hya məl thlər wu jaməkur ar viya nji zəməu. Ənga hya dumwa ənga lə usaku anə Hyal. **16** Hya piyari ndər Kərsiti a nyabiya dzə wu dəfwa hyi gagadau. Ənga hya dumwa ənga highibau ənga tədə himi anə kuvwar hyi wu patər hahangəkur. Aga ma hyu thlə na Zabura, ənga na tsətsəfə nə Hyal, ənga alenyi na paməpamə nə Mambəl, ja dla ənga usaku anə Hyal wu dəfuwa hyi. **17** Kalar sərə hyu na ənga hyu məl, hya məl wu thləmər Thlagə Yesu, hyu lə usaku anə Hyal Tada lagu nyi. **18** Nahyi mathləkə'yi, cumu hya lər kərhyi anə shilər hyi. Sərə hya kyaga məl ngau, ənggər kərə tsa'a wu Thlagəu. **19** Nahyi shili, hya ca yiwukur anə mathləkə'yir hyi, ənga hya sara də nda mai. **20** Nahyi wazha, hya məl kalar sərə njir yar hyi nar hyi, arya sərə wu pina hudə Hyal ngau. **21** Nahyi tada'yar, a sara hya ndza hudə wazhar hyi mai, ara kərə nda a sara hur. **22** Nahyi mafa'yar, hya məl kalar sərə tarkir hyi nar hyi hya

məl. Hya sara məl sərə tsa'a wu liya nda wacu aga nda daɓaga faliya hyi mai, ama hya məl sə ənga dəfu zəmə cumu, ara nahyi njir hivər Thlagə ngau. **23** Kalar sərə hyu məl, hya məl ənga dəfwa hyi patəu, ənggər njira wu məl sə anə Thlagəu, ama a'yi ənggər anə nji mai. **24** Hya məl thlərər hyi mənəhəu, ara hyu səni abər Thlagə ngu nda nə hyi sər fa'a ki, akkəri kərə ji thlana ju nə nyi anə nji. Hya məl abangə ara Thlagə Kərsiti nga hyu nu. **25** Kalar ndəra dumwa ənga məl sə dəmwa'yu, nju nda kina nyi akkəri dəmwa'yikur nyi, ara Hyal wu tazhira mai.

4 Nahyi tarki, hya məl sərə tsa'a anə mafar hyi 'yar gərə ənga tazhira ara hyu səni abər a'yi hyi ənga Thlagəu a dəməlmau. **2** Hya dumwa ənga kədi Hyal cumu, ma hya vər kədi Hyal, hya tsam ənga hangəkəl ənga hya lər usaku. **3** Ənga hya kədi Hyal arya 'ya tsu, aga Hyal a nə 'ya lagura 'ya dumwa ənga tətəlna ndər dəwadəwa ar kərə Kərsiti, arya nyi nga yi wu fursəna. **4** Hya kədi Hyal arya yau, aga ya daɓaga cabiya ndər kərə dəfəwa ar babal ənggərə ya kyaga məl. **5** Hya ɗa ənga hahangəkur wu sərə hyu məl əkkə'yi njira a'yi njir nu mai. Hya məl thlər ənga kalar pəci kərə hyi uya. **6** Cumu, kalar ndərər hyi ja ɗa wu səmana ənga amaya'yi, aga hya uya lagur shadəwa kərə mənəhəu anə kalar nji. **7** Tikikusu wu nda nar hyi patər sə ar kərə yau. Naja zamə huɗa mən ngau, kərə wu məl thlər tsa'a miya dəfu ənga tsu naja mafa nə Thlagə daɓə ənga 'ya. **8** Sərə ɗa yu sə nyi a nda anə hyi ca ngə aga hya nda sənbiya patər sərə a vər ɓau ar kərə 'ya, ənga aga ja tsətsəkur dəfuwa hyi. **9** Ju shili ənga zamə nə huɗa 'ya ndər məl thlər tsa'a miya dəfu, ca ngə

Onisimusu ndəra pathlə wu pama hyi. Ndu sa nar hyi kalar səra a vər də ənga 'ya. **10** Arisitakusu, ndəra ənga yi wu fursəna wu sə usa dzə nyi anə hyi, abangə tsu ngə Markusu səgəya Barnabasu. Markusu, ndəra gə nggar ndər ar kəra ja, agabangau, ma ji shili, ba ga dləwuri nyi. **11** Jashuwa, ndəra nju ngga ənga Jastusu wu usa hyi tsu. Nanda ngə nji makər wu pama njir nu kəra njir Yahudiya kəra a'yi ənga yau wacu, ndu məl thlər təlkur Hyal ənga yau ənggau. Nanda tsu, a səsəkuyar nda dəfuwa yau. **12** Ipafərasu, ndə pathlə wu pama hyi ənga ndər məl thlər Kərsiti Yesu wu usa hyi tsu. Cumu nga ja vər kədi Hyal arya hyi ənga hudə zəməu aga hya ciya dzau wu patər yiwu hudə Hyal, nənau ənga papalkur kər. **13** A'yi yi ənga sakida, abər ju məl thlər gagadə arya hyi ənga njir Lawudekiya ənga Hirapolisu. **14** Bazhir mən kəra mən wu yiwu gagadəu, naja ngə ligəta Luka ənga Dimasu, nda vər usa hyi. **15** Hya usar mən wazha ama kəra wu Lawudekiya ənga kwamər mən Nimifasu ənga dabə dzə njir nu kəra wu dabə wu ki nyi. **16** Ayukudə nji jigana hyi najaka cama tsətsəfau, ba hya səwa nyi anə njir Lawudekiya aga nja jigana nda tsu. Nahyi tsu nja jigana hyi kəra nji səwa nyi anə njir Lawudekiya. **17** Hya nar nyi anə Aricipusu aga ja məl ənga hangəkal aga ja nyabiya thlər kəra Thlagə nə nyi aga ja məl. **18** Nayi Bulusu ənga kərda ngə tsəfər hyi najaka cama nə usa dzau ənga tsa yau. Hya dəngari abər tsu yi wu fursəna mbamba. Mayiwakur nə Hyal ja nggya ənga hyi. Amina.

1 Tasalonika

1 Cama tsətsəfə kə sara ara Bulusu, ənga Silasu, ba ənga Timathlawusu. A nda nə daḅə dzə njir nu wu məlmə Tasalonika, kəra nə Hyal Tada ənga Thlagər mən Yesu Kərsiti. Mayiwakur ənga hufə pərtəu anə hyi. **2** Cumu nga 'yu lə usaku anə Hyal arya hyi patəu, ənga 'yu ngga thləmər hyi wu kədi Hyalər 'ya. **3** 'Yu dumwa ənga dənga ar kəra hyi wu mwar Hyalər mən ənga Dərmən, ar kəra thlərər hyi nə mbərsa, ənga thlər yiwukur kəra hyu məl wu dzau, ənga cinapir hyi wu fərkərər hyi wu Thlagər mən Yesu Kərsiti. **4** Wazha ama kəra Hyal wu yiwu, a sən 'ya abər Hyal ngə cadəbiya hyi, **5** arya ndəshigur 'ya a'yi shili anə hyi ənga dāhə waci mai, ama tsu ənga dənama, ənga Mambəl Cicau, ənga jiri tata'yi pir. Arya wu sən hyi ənggəra 'yi nggya wu pama hyi aga dləwa dzər hyi. **6** Hyi dā njir fa'abiya hiya 'ya ənga njira fa'abiya hiya Thlagəu. Alaga wu ḅwaḅwatə gagaḅau, kə hyi dləwuri cama sara ara 'ya ənga hufə pipida lagur Mambəl Cicau. **7** Lagu kə nga hyi dā njira nju fə li ari anə patər njir nu wu 'yi'yir Masidoniya ənga Akaya. **8** Arya sara ara hyi ngə cama Thlagə tətəlnakər, a'yi wu 'yi'yir Masidoniya ənga Akaya waci mai, ama anə kalar njira sənbiya sə ar kəra mbərsar hyi wu Hyal ba'amani. Agabangau, sə a'yi 'ya ḅəra sən na ar kəri mai. **9** Arya nja nyi ənga kərnda nga vər lə sakida ənggəra hyi dləwur 'ya. Nja nyi nar 'ya ənggəra hyi təkəbiya dzə ənga katər hyi 'yar, ba hyi sha shili əgya Hyal, Hyal jijiri kəra ənga pi. **10** Ndə nana tsu, ənggəra hyi nggya aga səkə shidar Zər nyi sara dəməlmau, ndəra

Hyal hya'ana nyi sara vir tau, ca ngə Yesu, ndəra kətiya mən ara numa nə hudə ndzəndzə Hyal kəra wu shili.

2 Nahyi ənga kərhyi wazha ama, hyu səni abər ndar 'ya a ndəgya hyi a'yi dā sə kurthlə mai. **2** Ama alaga kə a lar 'ya bwaḃwatəu ənga dida wu məlmə Fəlipi, ənggər kəra hyu səni, ama ənga tsətsəku dəfu nə Hyalər mən, a nə hyir 'ya ndəshigu, wu patəkura bwaḃwatər 'ya wu tsa dawa. **3** Arya ndər Hyal kəra 'yu məl kau, a'yi shili sara wu mbərza ənga dadam dəfu mai, alaga 'yi nərdzau aga 'ya nggutana hyi mai. **4** Ama 'yu ndər ənggər njira Hyal dlunggəri ənga nda, kə ji fuwa ndəshigu wu tsa nda. A'yi 'ya njira wu yiwu nda pina huda nji mai, ama Hyal ndəra wu dzəbiya dənga dəfwa nji. **5** Ənggəra hyu səni, ndər 'ya a'yi ndər məsahə ar miya mai, ətsu a'yi 'ya ənga ngushi ar kəra bama nə dəwa sunakur mai. Hyal ngə sakidar 'ya. **6** Na'ya a'yi gal fal ara nji mai, alaga sara ara hyi ənga sara ara alenyi nji mai. Ar viya cama səsə nə Kərsiti, tsa'a nga nyi, 'ya sən na hya səməna 'ya. **7** Ama 'yi nu hyi ənga hangəkal ənggər kəra ama a vər lə hangəkal anə zər mamanji. **8** Arya 'yu yiwu hyi gagadau, ca ngə dā ənga caguli nga 'yi nə hyi ndəshigu patə əkkə'yi kər'ya. A'yi tətəlna ndər Hyal kə waci mai, ama ənga caguli 'yi lər kər'ya ara njir dəfwa 'ya nga hyi. **9** Pakatə wazha ama, hyu dəngari ənga thlər dzadzau kəra 'yi məl vu'yi ənga pəci ara 'ya sara fənggər hyi bwaḃwatəu arya ndəshigu anə kalar ndaliya hyi. **10** Nahyi ngə sakida, nahyi njir mbərza, ənga Hyal ngə sakida tsu, ar kəra culi nggyabiya kəra 'yi cabiya hyi, nggyabiya nə cicikur, ənga nə tsapəkur, ba ənga nggyabiya gəra vazau. **11** Ənggər kəra hyu səni, abər 'ya

vər nu kalar ndaliya hyi ənggər kəra tada a vər nu ənga wazha nyi. **12** 'Yi tsətsəkuya hyi, ənga 'yi səsəkuya hyi, ba ənga 'yi kədi hyi aga hya nggya nggya tsatsa'a aga təlkur Hyal, ndəra ngga hyi a vu təlkur nyi ənga kadakadarkur nyi. **13** Arya abangau, 'yu usaku anə Hyal cumu, arya ar pəcira hyi dləwuri ndər Hyal kəra hyi nggari sara ara 'ya, hyi dləwuri ənggər ndər Hyal ama a'yi ənggər ndər ndə mai. Pakatu ndər Hyal ngau, kəra a vər məl thlər nyi wu dəfwa hyi, nahyi njira mbərsa. **14** Nahyi ja, wazha ama, hya fa'abiya hiya dəbə dzə njir nu Hyal paməpamə kəra wu Yahudi, njira wu Kərsiti Yesu. Ənggər kəra hyi lar ɓwaɓwatə wu tsa njir məlmər hyi, tangə ənggər ta ngə dəbə dzə njir nu 'yar lar wu pəla njir Yahudiya. **15** Njir Yahudiya ngə tsəya Thlagə Yesu ənga nabi'yar tsu, ənga tsu ndə kədləna 'ya, kə sə ndzana huɗa Hyal, ba ndə ɗa dawa ənga nji patəu! **16** Ndu nərdzau aga ka 'ya ara tətəlna ndər Hyal anə njira a'yi njir Yahudiya mai, a sara nda uya mbəɗau. Lagu kə nga ndə cakəri kyakiwa bikər nda. Ama kəja huɗə ndzəndzə Hyal a shidari ar kəra nda. **17** Ama, wazha ama, ar pəcira nji təkəbiya mən əkkə'yi hyi nə pəci kushu, təkə nə kumər dzə ngau, a'yi nə ɗəfu mai. A vər cim nga 'ya, ənga 'yu nərdzau aga 'ya lar hyi bama ənga bama. **18** A ciwar 'ya wu kər aga 'ya shili əgya hyi, nayi Bulusu, yi nərdzau aga ya shili, nərdzə ɗa a'yi aga zəmə mai, a'yi aga məthlə tsu mai, ama ba shatan kar 'ya. **19** Mi ngə sər fər kərər 'ya, ənga sər cagulir 'ya, ənga tsu dara təlkur nə kadakadarkur 'ya wu mwar Thlagər mən Yesu ar pəcir shida nya? A'yi nahyi ngə wa? **20** Jijiri, nahyi ngə kadakadarkurər 'ya ənga cagulir 'ya.

3 Agabangau, ta dā na'yu sən mbiya dāfu mai, ba 'yi lari a dāri tsa'a nja piyar 'ya wu Athlinu na'ya zhizhir 'ya. **2** 'Yi səwa hyi Timathlawusu zamər mən, ənga zamə məl thlər Hyal, ndər tətəlna ndəshigu nə Kərsiti aga ja cakər hyi dənama ənga tsətsəkər hyi wu mbərsar hyi. **3** Ji məl abangau, a sara vanyi nda sara kənggədfər dzau ara culi najaka bwaḃwatə kəra hyi a gwa. Arya hyu səni tsu kadə nga nji nana abər kəl mən tərabiya a gwa. **4** Pakatəu, ar pəcira a'yi 'ya əkkə'yi hyi, a nar hyir 'ya abər nju nda dā 'ya. Abangə tsu nga nyi dārkər ənggər kəra hyi səni. **5** Arya kau, ta dā naye sən mbiya dāfu mai, ba yi səwa aga ya yiwabiya ar kəra mbərsar hyi. Yu hivər ara ndər dzə kau, ja sara dzəbiya hyi ba həḃar 'ya a dā sə kurthləu. **6** Ama kəja Timathlawusu a shiliri kabangəkau sara ara hyi, ji sa nar 'ya sə mənəhə ar kəra mbərsar hyi ənga yiwukur kəra hyu ca. Ji bəra nar 'ya ənggəra a'yi hyi ənga dənga cacaguli ar kəra 'ya ənga ənggəra hyu cim nə lar 'ya ənggər kəra 'yu cim nə lar hyi. **7** Agabangau, wazha ama, wu patər bwaḃwatə ənga dā paməpamə kəra 'yi sa, a uyar 'ya səsəku dāfu arya mbərsar hyi. **8** Kabangəkə ja, a dār 'ya nji mbəmbəḃdau, ta dā a ta'yir hyi jijiri wu Thlagəu. **9** Wa thləmə culi usaku, kəra 'ya sən nə nyi anə Hyal, arya madiya caguli kəra 'yi uya wu mwar Hyal arya hya? **10** Vu'yi ənga pəci nga 'ya vər nərdzau wu kədi Hyal aga 'ya lar hyi li ənga li aga 'ya nyabiya vira hyi təwa wu mbərsa. **11** Bəgə Hyalər mən ənga Dərmən ənga kərnyi, ba ənga Thlagər mən Yesu ja pahəna 'ya lagu aga 'ya shili əgya hyi. **12** Bəgə Thlagə a məliya yiwukurər hyi a cakau, a dumwa dumwa anə kuvwar hyi ənga kalar ndau ənggər

kəra 'ya vər yiwu hyi. 13 Bəgə ja tsətsəkur dəfuwa hyi aga hya də nji gəra vazau, ənga hya də nji cicau wu mwar Hyalər mən ənga Dərmən wu pəcir shidar Thlagər mən Yesu dəbə ənga nji cici nyi patəu.

4 Ayukudə sə patə wazha ama, 'yu kədi hyi ənga 'yu tsətsəku hyi aga hya nggya nə pina hudə Hyal ənggər kəra hya vər nggya kabangəkau. 'Yu cakər kədiyau aga hya bəra cakər dumwa ənga məl abangə wu Thlagə Yesu. 2 Arya hyu səni tədə himiya hyi kəra 'yi məl kə wu dənama təlkur nər Thlagə Yesu ngau. 3 Yiwu hudə Hyal ngau, hya nggya cicau ənga hya hwi ara səsukur. 4 Kalar ndə wu pama hyi ja səni ənggəra ja nggya ənga kərny, ja nggya cicau ənga ja səbiya ndəkur nyi, 5 a'yi wu lagur suna səsukur ənggər kəra njira gəra sən Hyal wu məl mai. 6 Wu najaka sau, a sara ndə a ndza sə alaga diya zamə nyi mai, arya Thlagəu wu nda nə nyi anə kalar ndə bəwəwatə nə kalar bikə nyi ənggər kəra 'yi nar hyi, ənga 'yi kughiya hyi tsu kadə ta. 7 A'yi aga nggya dedebə ngə Hyal ngga mən mai, ama aga mənə nggya cicau. 8 Agabangau, kalar ndəra nggəl ara dləwu ndər kau, a'yi ndər ndə nga ji piyari mai, ama ndər Hyal nga ji piyari, Hyal ndəra nə hyi Mambəl Cici nyi. 9 Ar kəra yiwu dzə wazha ama tsu, a'yi kəl yi bəra tsəfər hyi ar kəri mai, arya ndər Hyal a highibərər hyi ri hya yiwu kuvwar hyi. 10 Pakatəu, hya vər ca yiwukur anə wazha ama wu 'yi'yir Masidoniya, ama cimər 'ya wazha ama, ca ngə hya dumwa ənga yiwudzau ar cakau ar cakau. 11 Hya nərdzau aga hya nggya jaməu, ənga hya sara fə miya hyi a vu ndər nji mai, ənga hya məl thlər ənga dənamar hyi ənggər kəra 'yi highibər hyi. 12

Hya mæl abangə aga hya ɗa njira nju ɣənggər nda səli wu mwar njira ɣəra njir nu, ənga hya sara ɗa njir nggya aga ndə mai. **13** Wazha ama, na'yu yiwu hya nggya ənga ɣəra sən sə ar kəra njira tau wu Kərsiti mai, ənga hya nggya wu hudə kyakyaru ənggər njira ɣəra ənga fər kər mai. **14** Mara a hənggər mən abər Yesu a təri, kə ji hya'ari, abangə tsu a hənggər mən abər Hyal wu nda shabiya njira tə wu Yesu a shida əkkə'yi ja. **15** 'Yu ndər kau anə hyi ənggər kəra ndər Thlagə nana abər, namən kəra a'yi ənga pi kabangəkau, ar pəcir shidar Thlagər mən, a'yi mən wu nda hya'ari tanggərma a mwara njira tə mai. **16** Arya Thlagə ənga kərnyi wu nda shida sara dəməlmau ənga ngga dədəgaləu, ənga ɗaha dədəgal nə madiya waladi, ənga mbədə tələmə nə Hyal. Ənggau, njira tə wu Kərsiti, nanda ngu dzəgwa hya'ari tanggərma. **17** Ayukudə ndə hya'ari, namən kəra ənga pi mən wu dzəgwa hya'ari. Nja dzəgwa hər mən a dəməlmau a du dlama, aga mənə da bə əkkə'yi Thlagər mən a dəməlmau. A ndəna, mənə dzəgwa dumwa ənga nggya ənga Thlagəu ba'anuwa. **18** Agabangə ja, hya fiya nyi ɗəfu anə kərhyi ənga najaka ndər.

5 Wazha ama, ar kəra pəci ənga saka nə shilər Thlagəu, a'yi mbari 'ya tsəfəri hyi sə ar kəri mai, **2** arya nahyi ənga kərhyi hyu səni abər pəcir Thlagər mən wu nda ɗa ənggər shilər ndər həl əvu'yi. **3** Ar pəcira nja vər na, “Nggya jaməu ənga hudə pərtə a shiliri,” kukuthlə ba ɗwaɗwatə nə sa a shili ar kəra nda, ənggər kəra ya shili anə mala hudu ma pəcir ya nyi a shiliri. Lagur mbədəbiya dzə a'yi mai. **4** Ama nahyi wazha ama a'yi hyi wu kuthlə mai, ənga pəci kə a'yi a sən shili ar kəra hyi kukuthlə ənggər ndər

həl mai. **5** Nahyi patəu, wazha nə mbəmbəl ngau, ənga wazha nə pəci tsu. Namən a'yi njir vu'yi alaga njir kuthlə mai. **6** Agabangau, a sara mənə də njir gu ghanyi mai, ənggər kərə alenyi nja vər məl mai. Bəgə mənə nggya lili'u aga mənə tsamə ənga mənə nggya bəbathlə dzau. **7** Arya njira wu gu ghanyi, əvu'yi nga ndu gwa. Njira wu sa sə sasa tsu, əvu'yi nga ndu sa, ba ja thləkəna nda. **8** Ta də nə puci nga mən, ta'yi mənə tsamə ənga mənə nggya bəbathlə dzau. Bəgə mbərsa ənga yiwudzau nda də ləgutə liyangə har mən, ənga fər kər nə mbədə tsu ja də dara liyangə har mən. **9** Arya Hyal a'yi jigəwa mən wu njir hudə ndzəndzə nyi mai, ama aga mənə uya mbədau lagur Thlagər mən Yesu Kərsiti. **10** Kərsiti ndəra tau arya mən, aga mənə də ənga pi ənga ja, alaga lili'u mən alaga mən wu ghanyi. **11** Agabangə hya fiya nyi dəfu anə kərhyi, ənga hya dumwa ənga dləwa kuvwar hyi ənggər kərə hya vər məl kau. **12** Kabangəkau, 'yu kədi hyi wazha ama, hya gənggər nyi səli anə njir məl thlər ənga jirkur wu pama hyi, ca ngə njir tədəmwar hyi wu Thlagəu, njir lə sawara anə hyi. **13** Hya səbiya nda lagur hakəra nda gagadau wu yiwukur arya thlərər nda. Hya nggya jamə wu pam ənga kalar ndau. **14** 'Yu tədə himiya hyi wazha ama, hya kughiya ndər nggya hədəwa, ənga hya fiya nyi dəfu anə njir hivər, ənga hya dləwar nji tutuwa dənəma, ba ənga hya mba dəfu ənga kalar ndau. **15** Hya hangəkəl hya sara ki dəmwa'yikur ənga dəmwa'yikur mai, ama hya dumwa ənga mənəhəkur cumu anə kuvwar hyi ənga kalar ndau. **16** Hya nggya ənga caguli cumu. **17** Kədiya mə Hyal gərə tsəwa. **18** Hya lə usaku anə Hyal wu kalar sau, arya ca ngə

sər yiwu huda Hyal anə hyi wu Kərsiti Yesu. **19** Hya sara kakana ndər nə Mambəl mai. **20** Hya sara dida ndərhaha mai. **21** Dzəgabiya mə kalar sau, hya səbiya baḅalu səra mənəhəu. **22** Kwaya mə nadu ara məl sə dəmwa'yu. **23** Bəgə Hyal ənga kərnyı, ndər lər hudə pərtəu, ja thləna hyi cici patəu. Bəgə mambələr hyi, ənga dəfuwa hyi ənga kumər dza hyi a nggya gəra ənga vazau ba'anə shilar pəcir shilər Thlagər mən Yesu Kərsiti. **24** Ndəra ngga hyi kau, ndə tsa'a miya dəfu ngau, ju nda nyabiya səra ji nana. **25** Wazha ama, kədiya mə Hyal anə 'ya. **26** Usara mə wazha ama patə ənga bərpə dzə kəra cicau. **27** Yu kədi hyi ənga thləmər Thlagəu, hya jigana cama tsətsəfə kau anə patər wazha ama. **28** Bəgə mayiwakur Thlagər mən Yesu Kərsiti ja nggya ənga hyi. Amina.

2 Tasalonika

1 Cama tsətsəfə kə sara ara Bulusu, ənga Silasu, ba ənga Timathlawusu. A nda nə dəbə də njir nu kəra wu məlmə Tasalonika, kəra nə Hyal Dərmən ənga Thlagə Yesu Kərsiti. **2** Bəgə mayiwakur ənga hudə pərtəu sara ara Hyal Tada ənga Thlagə Yesu Kərsiti nda nggya ənga hyi. **3** Kakal nga nyi 'ya na usaku anə Hyal cumu aga hyi, nahyi wazha ama, ara mbərsar hyi a vər cakə gagadau, ənga yiwu kəra hya vər yiwu kərhyi a vər cakau. **4** Agabangau, 'ya vər bwasau ənga hyi wu dəbə də njir nu Hyal paməpamə aya səsə'wu sə ənga mbərsar hyi wu patər də də paməpaməu ənga nggya dzadzau kəra hya vər səsə'wuri. **5** Kalar sə'yar kau ca ngə cabiya numa nə Hyal tsa'a nga nyi, aya kau nja nda jigəwa hyi wu njira a dərī kakal nda gwu təlkur Hyal kəra hya vər sa bwaḃwatə aga nyi. **6** Hyal ndə tsapə ngau, ju nda kina ənga bwaḃwatə anə njira vər lə bwaḃwatə anə hyi. **7** Ənga tsu, ju nə hyi bəlsar, nahyi kəra a vər sa bwaḃwatə əkkə'yi na'ya tsu ma Thlagə Yesu cabiya kər sara dəməlmau wu u'u mbəmbau ənga waladi nyi'yar. **8** Ju sa nə nyi bwaḃwatə anə njira gəra sən Hyal ənga njira piyari nu ndəshigu nə Thlagər mən Yesu. **9** Ndu nda sa bwaḃwatə kəra gəra kudau, ənga na ndu nda lari bama Thlagəu ənga kadakadarkur nə dənama nyi mai. (aiōnios g166) **10** Sə'yar kə wu nda də, ar pəcira ji shida, aga nji cicau ndu sa nə nyi kadakadarkur, patə njira hənggəri ndu nda gənggər nyi səli. Ənggau, patə əkkə'yi nahyi, ara a hənggər hyi ənga sakida kəra 'yi nar hyi. **11** Ənga najaka sə a wu kər, 'ya vər kədi Hyal anə hyi cumu, aga Hyalər mən ja jigəwa

hyi wu ngga nyi, ənga dənama nyi nga ju nda nyabiya kalar sə mənəhə kəra hyi məl ənga kalar səra dəfuwa hyi nər hyi lagur mbərsar hyi. **12** 'Ya vər kədi Hyal kau, aga nja nə nyi kadakadarkur anə thləmə Thlagər mən Yesu wu hyi, ənga nahyi tsu, hyu uya kadakadarkur wu ja. Sə kə wu dər kər lagur mayiwakur nə Hyalər mən ənga Thlagə Yesu Kərsiti.

2 Ar kəra shilər Thlagər mən Yesu Kərsiti ənga sa bər mən papatəu əkkə'yi ja, 'ya vər kədi hyi wazha ama, **2** a sara hya gərahə wu dəfuwa hyi kusakusa mai alaga hangəkala hyi a hya'ari mai, abər pəcir shilir Thlagəu a kuda shiliri mai. Ma vanyi, abər vanyi ndə a nar hyi ri abangau, lagur ndər haha, alaga cama tsətsəfau, alaga ndər papahəu, alaga nja na abər cama ngau sara ara 'ya. **3** A sara hya piyari kalar ndau a nggutana hyi alaga abari mai, ara pəci ta a'yi shili mai, kəl ma gəra nggandərkur kə dā kwatahəu, ənga ma ndər hya'a hangəkal ta cabiya dzau, naja ngə ndəra nji fiya nyi aga sa. **4** Naja ngə ndəra wu tsamə kərnyə ənga kadakadarkur, ju nda pari kalar səra nju ngga ənga Hyal, ənga kalar sər dləvau. Ju nda fiya kərnyə ar vir nggya wu ki Hyal, ənga ju fiya kərnyə ar viya Hyal. **5** Nahyi a'yi a dəngari wa, yu na sə'yar kau anə hyi ar pəcira mən ar vira zəməu? **6** Kabangəkau a sən hyi səra a vər kar nyi, aga kəl ma pəci nyi a dər nga ja dzəgwa cabiya dzau. **7** Ara ndər hya'a hangəkal kə a vər məl thlər dədəwa kabangəkau, a nggyar ja dədəwa kəl ma ndəra vər kar nyi ara biyar babal kə bəna dzau. **8** Ba ndər hya'a hangəkal ka dzəgwa cabiya dzau, ndəra Thlagəu Yesu wu nda tsiya nyi ənga sə pi sara wu miya ja, ənga ja dzəgwa

wushina nyi əŋga kadakadarkur nə shili nyi. **9** Ndər hya'a hangəkəkal kau, ju nda shili əŋga dənəma sara ara shatan, ja dzəgwa sana liya nji əŋga məl sə dədəgur əŋga mətsam pampaməu. **10** Əŋga ja nda nggutana njira ar lagu sasa əŋga kalar sə dəmwa'yi kəra wu səkwa dzau, ara ndə piyari yiwu jiri kəra wu nda kətiya nda. **11** Arya najaka sə ngə Hyal a nda shabiya hangəkala nda aga nda hənggər əŋga fatiya nyi, **12** aga abangə nju nda thlana nda numa patəu, ara na ndə hənggəri əŋga jirkur mai, ama ndə yiwu dəmwa'yikur. **13** Kakal nga nyi 'ya lə usaku anə Hyal cumu arya hyi, nahyi wazha ama kəra Thlagə a yiwu, ara Hyal ngə cadəbiya hyi aga hya da wu nji tanggərma kəra uya mbədə lagur Mambəl, ca ngə məliya hyi cici əŋga lagur hənggəri wu jiri. **14** Aga kə nga ji ngga hyi, lagur ndəshigu 'ya kəra 'yi nə hyi, aga hya uya kadakadarkur nə Thlagər mən Yesu Kərsiti. **15** Agabangau, wazha ama, hya ciya dzau əŋga hya səbiya highibə 'yar kə 'yi nə hyi kau, alaga əŋga miya ba lagur cama tsətsəfau. **16** Bəgə Thlagər mən Yesu Kərsiti əŋga kərnyi ba Hyal Tada, kəra cabiya mən yiwukur, ja nə mən tsətsəku dəfu kəra gəra kudau əŋga fər kər mənəhəu. (aiōnios g166) **17** Bəgə ja nə hyi tsətsəku dəfu, əŋga ja nə hyi dənəma wu patər sə mənəhəu kəra hyu məl əŋga sərə hyu na.

3 Wu joməya nyi, wazha ama, 'ya vər kədi aga hya kədi Hyal anə 'ya. Hya kədi Hyal aga ndəshigu nə Thlagəu a tətəlnakər kusakusa, əŋga aga ja da əŋga kadakadarkur, ənggər kəra ji shili anə hyi. **2** Əŋga tsu hya kədi Hyal, aga nja kətiya 'ya ara nji dəmwa'yu əŋga nji shishi, ara a'yi kalar nji ngə əŋga mbərsa mai. **3** Ama Thlagə ndə tsa'a

miya dāfu ngau, ju nda nə hyi dənama, ənga ja kətiya hyi ara nji dēmwa'yu. **4** A mbərsar 'ya ənga Thlagəu abər hya vər məl sərə 'yi na aga hya məl, ənga tsu hya dumwa ənga məl nda. **5** Bəgə Thlagəu ja tsəkwar dāfuwa hyi aga hya sənbiya yiwukur nə Hyal, ənga səsəu sə lagur Kərsiti. **6** Wazha ama, 'ya vər na anə hyi wu thləmə Thlagər mən Yesu Kərsiti, abər hya təkə ənga kalar zamə hədəwa, ənga naja a'yi wu yiwu məl thlər ənga sərə hyi highibəri ara 'ya mai. **7** Nahyi ənga kərhyi, a sən hyi ənggər kərə kikyau hya fa'abiya hiya sərə 'yi məl. Wu pəcira 'ya əgya hyi na 'ya a'yi nggya dzafə mai. **8** Ənga tsu na'ya a'yi wu səm sər səm nji gərə kina mai. Ama a sar 'ya bwaḃwatə vu'yi ənga puci a vər məl thlər, aga 'ya sara dā sə tədəḃə anə hyi. **9** Sərə dā 'yi məl abangau, ara a'yi 'ya gərə dənama nə yiwa aga hya dləwar 'ya mai, ama aga 'ya dā sər fə li kərə hyu fa'abiya hiya nyi. **10** Wu pəcira mən ar vira zəməu, a nar hyir 'ya abər ma ndə nggəl ara məl thlər, a sara nja lə sər səm anə nyi mai. **11** 'Yi na abangə ara 'yi nggari abər alenyi nji wu hyi, nji hədəwa ngau, thlər məl a'yi ara nda mai, kəl nggya aga jibə njir məl thlər. **12** Culi najaka nji 'ya vər tədə himiya nda ənga nə nda sər ḃəla wu dənama nə Thlagə Yesu Kərsiti aga nda məliya kərnda, nda məl thlər aga nda uya dāfə kərə nda səm. **13** Nahyi tsu, wazha ama, a sara hya hədə ənga məl sərə tsa'a mai. **14** Kalar ndəra nggəl ara nu sərə 'yi nana a gwar cama tsətsəfə kau, hya fər li mənəhəu ar ja. A sara hya dāḃər kər ənga ja mai, aga ja gu səli. **15** Ama a sara hya fiya nyi ar viya dawa mai, ama hya tədə himiya ja ar viya zər ama. **16** Bəgə Thlagə ənga kərnyi ndər lə hudə pərtəu, ja nə hyi

hudə pərtə cumu wu kalar lagu. Bəgə Thlagə ja nggya ənga hyi patəu. **17** Nayi Bulusu ngə tsəfə najaka usa dzau ənga tsa yau. Kə ngə sakida nə kalar cama tsətsəfə də. Ənggər kə nga yu tsəfau. **18** Bəgə mayiwakur nə Thlagər mən Yesu Kərsiti ja nggya ənga hyi patəu. Amina.

1 Timathlawusu

1 Sara ara Bulusu, cama səsə nə Kərsiti Yesu lagur ngga nə Hyal ndër mbəda mən ənga Kərsiti Yesu ndër fə dəfu anə mən, **2** Nga vər tsəfə anə Timathlawusu zər də nə jiri wu lagur mbərsa. Mayiwakur ənga təhudəu ənga jaməkur sara ara Hyal Tada ənga Kərsiti Yesu Thlagər mən a nggya ənga gau. **3** Ənggəra yi tsətsəkur ngau ar pəci kəra ya vər ma'yi a ndu Masidoniya, yu yiwu ga bəliya sar kushu wu Afisa aga ga kughiya njir highibə nə fati aga nda piyari. **4** Ga nar nda abər a sara nda hə hangəkalər nda a ndəgya pumungutu'yar kəra gəra ənga kər ba ənga jiga thləmər ciji'yar, kəra tsu kudiya nyi a'yi mai. Arya culi najaka sə wu shili ənga kəpal wacu, ar viya thlər Hyal kəra wu shili lagur mbərsa. **5** Səra najaka ndër ar kəri ca ngə yiwudzau, kəra wu shili lagu dəfu cicau, ənga dahə nə dəfu kəra a vər cabiya abər a'yi mən ənga bikə mai, ba ənga tsu mbərsa kəra pakatəu. **6** Alenyi nji a thlənar nda dzə sara ara najaka jiri, kəra təkəri ndə shabiya dzau, ndu nu ndër paməpamə nə kurthləu. **7** Ndu yiwu nda də maləmə nə dladəu, ya kəja nandə wu səni səra ndu ndër arya nyi kə mai, alaga səra ndu na anə nji gəra ənga hivər. **8** A sən mən abər dladə sə mənəhə ngau, ma nji məl thlər ni tsatsa'a. **9** Namən tsu wu səni abər dladəu, nji lər nyi anə nji cici mai, ama anə njira gəra bəla dladəu, ənga nji batal, ənga njira gəra hivər Hyal, ənga njir bikə tsu, ənga njira gəra cicau, ba ənga njira gəra nu Hyal, ənga njir tsa dərnda ənga mər nda ba ənga njir tsa nji, **10** ənga tsu njir məl səsukur, ənga shili kəra wu pida ənga shili kuvwar nda ənga mathləkə'yi kəra wu pida ənga

kuvwar nda, ənga njir həl nji, abangə tsu njir thla fati, ənga njir lə sakida nə fati, ənga kalar sərə pamə ənga highiḃə nə jirkur. **11** Abər najaka highiḃə nə jijiri wu shili lagu ndəshigu dlədləvə nə Hyal kərə ənga barka, kərə ji fuwa ḃa wu tsa yi aga ya tətəlḃa. **12** Yu usa Kərsiti Yesu Thlagər mən, ndərə nə ḃa dənama aga məl thlər kau, arya ji hər ḃa ndərə nja fər kər ni, ənga ji cadəbiya ḃa a shili wu thlər nyi. **13** Alaga kə ḃəḃəmə nayi ndər vazə Hyal ngau, ndər ka thlər nyi ara ḃau, ənga tsu ndər dida nyi. Ama wu sə'yar kə patə kə yi uya tuhudu ara Hyal ara yi məl nda wu gərə sənkur ənga gərə mbərsa. **14** Mayiwakur nə Thlagər mən nyabiya ḃa gangə gagadau, ḃaḃə ənga mbərsa ba ənga yiwudzə kərə a'yi wu Kərsiti Yesu. **15** Ndər kərə yu nda na kau, ndər kərə nja fiyafə əni ngau, kərə tsa'a nja dləwuri patəu, abər, “Kərsiti Yesu shili wu duniya aga mbəḃa njir bikau,” wu pama nda patə nayi nga ndiya ənga bikau. **16** Ama ənggau ca ngə ḃa Hyal cabiya ḃa tuhudə nyi, nayi ndərə ndiya ənga bikau, aga Kərsiti Yesu a cabiya munya nyi aga ya ḃa ndər ca lagu anə kalar ndərə wu nda hənggəri ənga ja nga ndu uya pi gərə kudau nə ba'anuwā. (aiōnios g166) **17** Bəgau dəgalkur ənga dləvau nda nggya nə ngau təl gərə kudau nə ba'anuwā, ndərə gərə ənga kudiya, ndərə gərə nju lari, ətsu nagə ngə Hyal zəmə wacu nə ba'anuwā! Aminu. (aiōn g165) **18** Timathlawusu, zər ḃa, yu lə ndər kau anə ngau ar kərə ndər kərə nabi'yar nana ar kərə gau ḃəḃəməu, aga lagur nu nda, gu nda ḃa ndər məl thlər mənəhəu gagadau. **19** Nagə tsu ga səbiya mbərsa ngau ənga ḃahə nə ḃəfu kərə mənəhəu, arya alenyi nji a tsiyari mbərsar

nda lagur nggəl ara nu dāha dāfuwa nda. **20** Wu pama nda ca ngə Himaniyasu ənga Alegəzanda, njira yi lər nda anə shatan aga nda highiḃəri nda sara didā ndər Hyal.

2 Sə tanggərma, yu tsətsəku ngau, aga nja dumwa ənga kədiyau, ənga ndər ənga Hyal, ənga nja dumwa ənga usa Hyal arya nji patəu. **2** Nja kyaga məl abangə ar viya təltəl'yar patəu, ənga patər njira a miya thlər dədəgaləu. Nja məl abangə tsu aga mənə uya nggya jaməu ənga hudə pipida wu hivər Hyal ba ənga nggya cicau wu mwar Hyal. **3** Naja kau mənəhə nga nyi, ənga tsu Hyal ndər mbəda mən wu nggari məsəhəkura nyi, **4** ndəra wu yiwu patəkura nji nda uya mbədau, ənga nda shili wu sənbiya jirkur. **5** Arya Hyal zəmə ngau, ndəra wu pama Hyal ənga nji tsu zəmə ənga ja, ndə kau, naja ngə Kərsiti Yesu. **6** Naja ngə lər kərnyi aga ja pəliya nji patəu. Najakə ngə cama kəra Hyal ləri anə duniya ar pəci kəra kakaləu. **7** Aga kə ngə Hyal cadəbiya dā cama səsau ənga tsu ndər tətəlna ndər Hyal. Yi dā maləmə highiḃau anə patər njira a'yi njir Yahudiya mai, ar kəra mbərsa ənga jirkur. Jiri nga yu na a'yi fati mai. **8** Yu yiwu shili ar kalar vi nda har tsi a dəməlmau wu cicikur, wu kədi Hyal, a'yi ənga dəfu ndzəndzə mai, ba a'yi ənga kəpal wu dəfu mai. **9** Yu yiwu tsu mathləkə'yi nda hari kar kəra tsa'a, lugutu kəra kyau, a'yi ənga gangəkur məl shishir kər mai. Ənga tsu a sara nda ha kar dinairi mai, ba ənga thladla ənga kar nə gənna gangə mai. **10** Ama nda nggya ənga nggyabiya mənəhəu kəra wu kyaga mathləkə'yi kəra cabiya kərnda abər nanda njir hivər Hyal ngau. **11** Bəgə mala ja dləwuri najaka highiḃau wu hangəkal nyi ba ənga həya kər nə

jijiri. **12** Nayi nə nyi lagu anə mala ja highiḃə anə ndə sal mai. Nayi tsu nayi nə nyi lagu anə mala ja səm təlkur a dar kəra shili mai, bəgə ja nggya zəməu. **13** Arya Hyal məliya Adamu tanggərma divira Hawawu. **14** A'yi Adamu ngə shatan nggutana mai, ama mala nyi nga ji nggutana, ba ji da ndər bikau. **15** Ama mathləkə'yi ndu nda uya mbəḃau lagur ya wazha, ma ndə sən dumwa ənga mbərsa, ənga yiwudzau, ənga cicikur dabə ənga tsərpər kər.

3 Kəja ndər kəra nja fər kər əni, kalar ndəra vər cim ja nggya ndər təḃəmwa anə njir nu, a cimər ja thlər kəra mənəhəu. **2** Ndər təḃəmwa ja nggya ndəra gəra ənga səra nja vazə nyi ni a dumwar nji, ja da ndər mala zəməu, ndər bəlar kərny, ndər dəfu mənəhəu, ndəra ənga hangəkəl mənəhəu, ndər dləwu məthləpi, ndəra wu sən highiḃəu gagəḃau. **3** Najaka ndau a'yi ja ndər nyi ənga padlə mai, ənga a'yi ja ndər gal pa mai, ama ndə hangəkəl, ənga tsu a'yi ndər tsətsəbwari mai, ətsu a'yi ndər yiwu gənna gagəḃə mai. **4** Pakatəu kəl ji da ndəra sən səḃiya ki nyi mənəhəu, ju məliya wazha nyi nda məl səra ju na ənga nda gənggər nyi səli wu kalar lagu. **5** (Ma ndau a'yi a sən ənggəra ja ḃau ənga njir ki nyi mai, abari nga ja sən bə ənga njir nu Hyala?) **6** A sara ja da ndəra dzəgwa da ndər nu Hyal mai, ara ḃwadzau a nda səwa nyi ba nja məliya nyi numa kəra nji məliya nyi anə shatan. **7** Ndər təḃəmwa ja da ndəra nja ndər mənəhəu ar kəra ja wu mwar njira a'yi njir nu mai, a sara da sər səli, ənga ja təḃau a gu ləbam shatan. **8** Abangə tsu njir dləwa pubu, pakatə nda nggya njira nju gənggər nda səli, a'yi njir pə miya məməthlu mai, ənga tsu a'yi njir nyi ənga padlə mai,

ənga njir suna gənna mai. **9** A mbari anə nda, nda səbiya jirkura mbərsar nda ənga kər papaləu. **10** Sə tanggərma nja dzəbiya nda, ənggau, ma nja 'yi thləwa nda ənga vanyi vazə mai, bəgə nda də njir dləwa pubu. **11** Abangə tsu mathləkə'yir nda, nda də njira nju gənggər nda səli, a'yi njir ndər nə gwadəvi mai, ama njira tsərpəri kərnda, ənga wu kalar sau, nja fər kər ənga nda. **12** Ndər dləwa pubu kəl ji də ndər mala zəməu, ənga ju sən səbiya wazha nyi ənga njir ki nyi mənəhəu. **13** Njir dləwa pubu kəra wu məl thlər nda mənəhəu, ndu uya thləmə mənəhəu anə kərnda, ndu ndər gəra hivər ar kəra mbərsar nda wu Kərsiti Yesu. **14** Ar pəci kəra ya vər tsəfə cama tsətsəfə kau a nda anə ngau, yu fə dəfu abər yu shili əgya gau a səkari kushu. **15** Ama ma a'yi yi shili kadə mai, ga nggya ənga səni ənggəra mənə kyaga nggya wu pama nji gə Hyal, kəra ca ngə dəbə njir nu nə Hyal mbəmbədəu, ca ngə shimal ənga fə hya jirkur. **16** A'yi ənga təkəkər mai, sə kə mənə vər nu kau dəgal nga nyi: Kərsiti cabiya kərnyi wu kumər dzau, Mambəl cabiya nyi ndər jiri. Waladi'yar lari nyi, nji tətəlna ndər nyi wu duniya. A hənggəri nji ənga ja wu duniya patəu, Hyal həri nyi a dəməlmau wu kadakadarkur.

4 Kəja Mambəl Cicau a vər ca ar babal abər wu kudiyar pəci, alenyi nju nda sənə mbərsar nda ar viya njir nu ba nda hər hangəkala nda a ndəgya mambəl ngguta vi ənga highibə nə fati nə mambəl dəmwa'y'i'yar. **2** Highibə kau wu nda hya'ari lagur nji batal njir thla fati kəra dəhə dəfuwa nda a təri, ənggər sərə nji hilina ənga liyangə kwakwadəu. **3** Culi nji kau ndu ka hə dzau, ənga tsu

səm alenyi sər səm. Ətsu, Hyal ngə məliya sər səm kau
aga njira mbərsa ənga tsu njira wu sənbiya jirkura nyi
nda dləwuri ənga usaku. **4** Arya kalar səra Hyal məliya
mənahə nga nyi, ənga tsu a sara nja piyari sə mai ma a
dləwuri nji ənga usaku, **5** ara a cinar nji lagur ndər Hyal
ənga lagur ndər ənga Hyal. **6** Ma ga highiḃər sə'yar kau
anə wazha ama, gu nda ɗa ndər məl thlər Kərsiti Yesu
kəra mənahəu. Nagə ndəra hau wu ndər kau nə mbərsa
ənga tsu highiḃə nə mənahəu kəra ga vər nu ba'anə
əshina kau. **7** Ga sara ɓukər ngau ənga kəbəkwaṭəu ənga
pumungutu gəra kər, kəra gəra ənga dləwa dzau. Ama
ga hwathliya kərngau ga nggya ənga ɗəfu nə Hyalkur. **8**
Alaga kau, hwathlə dzə nə kumər dzau a'yi ənga akkəri
tsapə mai, ama ga nggya ənga ɗəfu nə Hyalkur ca nga
ndiya ənga akkəri wu kalar lagu. Ara najakau, wu shili
ənga barka kabangəkau ba ənga tsu nggya kəra wu nda
shili. **9** Najakə ngə ndər kəra nja fər kər ni, ənga tsu a
təkəri nja dləwuri ənga hudə zəməu. **10** Aga kau 'ya vər
nərdzau, 'ya vər məl thlər ara a fuwar 'ya ɗəfuwa 'ya
wu Hyal kəra ənga pi, ndəra ca ngə ndər mbəɗa patər
nji, njira ma a hənggər nda jiri ənga ja. **11** Ga highiḃə
sə'yar kau, ənga ga nar nyi anə kalar ndau ja məl səra
gu na. **12** A sara ga hənggəri nda didana ngau ara nagə
zər baduwari mai, ama ga cabiya kərngau sər highiḃəu
anə njir nu lagur ndər ngau, ənga nggyabiya ngau, ənga
yiwudzə ngau, ənga mbərsa ngau, ba ənga tsu nggya cici
ngau. **13** Kadivira ya shili, ga dumwa ənga jiga ndər Hyal
kəra tsətsəfau anə ndapi, ənga tətəlna ndər Hyal ba ənga
highiḃə tsu. **14** A sara ga piyari barka nə sən sau kəra Hyal

nə ngə kə mai, kəra ji nə ngau lagur cama sara ara Hyal ar pəci kəra dabə dzər njira nggurəm fənggər ngə tsi. **15** Ga məl sə'yar kau ənga jirkur, ga lər kərngau papatəu anə nda, aga kalar ndau ja lari ənggəra ga vər cakau. **16** Ga bəlar kərngau ənga highibə ngau gagadau. Ga dumwa ənga məl thlər 'yar kau ənga hudə zəməu, ara ma gə məl abangau, gu nda mbədana kərngau ənga njira wu səhimi ngau.

5 A sara ga kughi anə ndəra dəgal a ndiya ngau ənga hudə ndzəndzə mai, ama ga ndər anə nyi ənggər anə dəngau. Wazha baduwari tsu ga kughiya nda ənggər anə zamə ngau. **2** Anə mathləkə'yi hahal tsu ga ndər ənggər anə mə ngau, anə ku'yi tsu ga ndər ənggər anə kwamə ngau, ənga cicikur dəfu nə jiri. **3** Ga ləri dəgalkur anə mathləkə'yi təsəl, njira ənga jiri njir dləwa nda a'yi mai. **4** Ama ma mala təsəl a'yi ənga wazha ənga ciji, bəgə nda dzəguya highibəri sərə sər nur nda na aga nda məl anə njir kir nda. Lagu kau nga ndu nda kina anə njir yar nda dləwa dzau kəra ndə uya sara ara nda. Culi kau, mənəhəu nga nyi anə Hyal. **5** Mala təsəl nə jijiri, kəra ndər dləwa nyi a'yi mai, ju fiya dəfuwa ja wu Hyal, ba ja dumwa ənga ndər ənga Hyal ju gal dləwa dzau sara ara ja vu'yi ənga pəci. **6** Ama mala təsəl kəra wu nggya aga səm məsəhəkur wacu, tətə nga ja, alaga kə tsu ja 'yi ənga pi kau. **7** Ga nə nyi najaka cama anə njir nu, aga nda də njira gərə ənga sər vazau wu mwar nji. **8** Kalar ndəra gərə sən səməna nji nyi, ma na ma njir ki nyi, a bəlnar ja mbərsa nyi, najaka ndau a ndiyar ja ndəra gərə ənga mbərsa ənga dəmwa'yu. **9** Mala təsəl a'yi kari nja jigəwa nyi pathləu

wu pama mathləkə'yi təsal mai, kəl ma fa nyi a ndiyari fa kwakumunyi Ba tsu ar pəci kəra sal nyi tsu ənga pi a nggyar ja mala tsapəu anə nyi. **10** Ənga nju sən nyi ənga sər mələ ja mənəhəu. Ənga mala kəra həri wazha nyi wu lagu mənəhəu, ənga ju dləwu məthləpi. Ənga ju məl thlər anə nji cici gə Hyal, ba tsu ju dləwa njira wu yiwu dləwa dzau. Ənga ji ləri kərny i aga məl kalar sərə mənəhəu. **11** Ama mathləkə'yi təsal kəra tsu yidəfəu, nja jiga nda wu nji kə mai. Arya ar pəci kəra cim nə kumər dzau təkəbiya hangəkala nda ənga Kərsiti, ba nda gal lagur hə sal. **12** Lagu kau nga ndu dla ənga numa anə kərnda, ara a bəlnar nda alkawal nə tanggərma. **13** A'yi kə ma waci mai, ama ndu highibəri nggya nggashu, ənga ndu bəbəu a ndu ki nji. A'yi kə waci mai, ama dəbə ənga na ndau, ənga ndu ndora ba na sə kəra gərə kyau. **14** Cimə də, mathləkə'yi təsal kəra tsu nda yidəfə nda hər sal, nda ya wazha, nda səbə kir nda. Ara nda sara nə nyi anə dawar mən lagu nə ndər dəmwə'yi ar kəra mən. **15** Ara alenyi mathləkə'yi təsal nər nda a shar nda tsu kəfəu, nda vər nu shatan. **16** Ma mala kəra ənga mbərsa a'yi ənga mathləkə'yi təsal wu ki nyi, ja dləwar nda, a sara nja nə nyi bwaḃwatə anə njir nu. Lagu kau ngə njir nu Yesu wu nda uya lagur dləwa njira mathləkə'yi təsal nə jijiri. **17** Njira nggurəm nə njir nu kəra wu məl thlər nda mənəhəu, a kyau nja gənggər nda səli gagaḃau, ma na njira thlər nda ca ngə tətəlna ndər Hyal ənga highibəu. **18** Ara ndər Hyal kəra tsətsəfə nana, “A sara nja fuwa njuwangə wu miya thla zəwa ar pəci kəra ja vər məl thlər mai,” ənga tsu “Ndər məl thlər a kiri nja nə nyi sərə nə nyi.” **19** A sara ga

səhimi ənga vazə ar kəra ndə dəgal nə njir nu mai, kəl ma gə nggari wu miya sakida a də məthlə ənga alaga makəru. **20** Njira məliya bikau, ga kughiya nda ar babal, aga alenyi nja gərahau. **21** Wu mwar Hyal ənga Kərsiti Yesu ənga waladi'yar cacadau, ya vər kughi anə ngau, ga nu highiḃə'yar kau gəra ənga tazhira abər gu yiwu vanyi ndau a ndiya alenyi nji. **22** A sara ga kusa ənga fə tsi nə barka ar kəra ndə mai. Ətsu a sara ga fuwa kərngau a gu bikə nə alenyi nji mai. Ama ga bəlar kərngau cicau. **23** A sara ga dumwa ənga sa 'yimi hyalagəu waci mai, ama ga tuwari 'yimir wur inabi kəra mwushu kushu ara səhudə ngə kau, ənga tsu ara hwahwafəkur ngə kau. **24** Bikə nə alenyi nji ar babal nga nda, kəra kalar ndu səni səra nda a gwa divira nja thlana nda numa. Ama bikər alenyi nji dədəwa nga nda kəl wu yukudə nga ndu nda biyar babal. **25** Abangə tsu thlər kəra mənəhəu ar babal nga nda, alaga ma a'yi nda ar babal mai, nandə wu sən dəwanakər mai.

6 Patər njira vər səm mafakur, nda kyaga ləri dəgalkur anə tarkir nda kəra tsa'a, ara nja sara ndər nə dida anə thləməər Hyal nga highiḃər mən. **2** A sara mafa'yar kəra tarkir nda njir nu Yesu ngau, nda nggəl ara lə dəgalkur anə nda, ara nanda zamər nda mai. Ar viya kau, kuji kə mafa'yar kau bəra cakəri mbiya dəfu nda məl thlər nda mənəhəu ara tarkir nda njira wu nu Yesu ngau, njira wu uya barka sara wu thlər nda ənga tsu tarkir nda wu yiwu nda. Sə'yar kau nga gu highiḃau ənga ga tsətsəku dəfuwa nda aga nda məl. **3** Kalar ndəra wu highiḃau, highiḃə nə fati, ənga a'yi ju hənggəri ənga highiḃə nə mənəhə nə Thlagər mən Yesu Kərsiti ənga highiḃə nə Hyalkur mai,

4 naja ndər bwasau ənga ndəra gəra sən sau. Naja tsu
 ju nggya ənga dəfu nə dəmwa'yikur ənga ju yiwu kəpal
 ənga shasha ndər ar kəra ndər 'yar, kəra wu shili ənga
 shishikur, ənga madəkur, ənga nggəl ndau ba ənga dənga
 dəmwa'yi kəra gəra kər, **5** ənga kəpal gangə ənga njira
 dəngar nda a dari nə kurthləu, njira jirkur a piyari ndari.
 Nanda ngə njira wu nggani abər nu Hyal ca ngu shili
 ənga uya gənna. **6** Gəra ənga təkəkər! Uya akkəri a'yi
 gangə gagadau anə njira wu hivər Hyal ənga hudə pipida
 ənga səra ara nda. **7** Arya sə a'yi mən shili ni wu duniya
 kə mai, ənga sə a'yi mənə sən biya ni tsu mai. **8** Ama
 ma a'yi mən ənga sər səm ənga kar ha, kə ma a citəri.
9 Ama njira wu yiwu nda də njir bərba ndu gwu dzau
 ənga ləbam shatan. Ndu yiwu sə dzadza ənga suna suna
 paməpamə nə kurthləu, ca ngə dla ənga sə ndzəndzau
 ənga ndə sanəkər. **10** Arya yiwu gənna naja ngə nggilang
 ənga patər səra dəmwa'yu. A vər gal gənna ənga kusa
 ngə alenyi nji tana lagur mbərsar nda, kəta ndə fuwa
 kərnda wu hudə ndzəndzə gangə gagadau. **11** Ama nagau,
 ndə nə Hyal, ga hwinəkər nadəu sara ara sə'yar kə patəu.
 Nagə tsu ga fuwa kər wu gal səra mənəhəu, ənga nə
 Hyalkur, ənga mbərsa, ənga yiwudzau, ənga səsə'wuri sau
 ba ənga hangəkalkur. **12** Ga pana pa nə mənəhəu, ca ngə
 pa nə mbərsa. Ga səbiya pi, pi gəra kudau kəra ca ngə
 Hyal ngga ngau aga nyi ar pəci kəra gə nana ənggəra gə
 mbərsa a ndumwar sakida gangə gagadau. (aiōnios g166) **13**
 Yu kughiya ngau wu mwar Hyal kəra nə nyi pi anə kalar
 sau, ənga Kərsiti Yesu, kəra ar pəci kəra ja vər lə sakida
 wu mwar təl Buntusu Bilatusu ji nana ndər kəra jiri, **14**

abər ga səbiya sə kə yi nar ngə kau gəra ənga sər dəba
ənga səra nja nggəliya kəl pəci kəra Thlagər mən Yesu
Kərsiti shili ari. **15** Naja ngə Hyal wu nda həri a shili wu
pəci nə kərnyi. Hyal kə ngə ndər barka ənga naja ngə
ndəra ndiya ənga dənama patəu, naja ngə təl nə tətəl
ənga Thlagər thlagə'yar. **16** Naja wacu ngə gəra tau, ənga
ju nggya wu mbəmbəl kəra ndər sən ləhəri a'yi mai. Naja
nga nji gəra saya lari ənga ndər sən lari nyi a'yi mai.
Anə nyi ngə kadakadarkur ənga təlkur ba'anuwa. Aminu.
(aiōnios g166) **17** Ga nar nyi anə njira ənga gənna wu duniya
kabangəkau, abər a sara nda ɓwadzə nə mai, ənga nda
sara fə dəfuwa nda ar gənna kəra wu ɓəliya sar mai. Ama
nda fər dəfuwa nda anə Hyal ndəra wu nə mən kalar
sau ənga tsi bangəu aga nggyar mənə da məsahəu. **(aiōn**
g165) **18** Ga nar nda aga nda məl səra mənəhəu, ənga nda
cakəri məl thlər kəra mənəhəu, ənga nda pahəna tsa nda
aga dləwa kuvwar nda. **19** Lagu kau ənga ndu nda fiya
akkərir nda a dəməlmau kəra wu nda ɗa ənggər sər fə hyi
kəra ndu nda nggya ar kəri wu fa kəra wu shili kau, aga
nda nda uya pi kəra ca ngə pi nə jijiri. **20** Timathlawusu,
ga ɓəlari səra Hyal fuwa wu tsa gau. Ga həbiya kərngau
sara wu ndər kəra papatagəu nə dida ndər Hyal, ənga
highiɓau kəra nju nggani abər sənbiya sə ngau ama ndər
fati ngau. **21** Lagur nu najaka highiɓau, ngə alenyi nji
təkəbiya dzau ənga mbərsar nda. Bəgə mayiwakur nə
Hyal a nggya ənga hyi.

2 Timathlawusu

1 Cama tsətsəfau sara ara Bulusu, Cama səsə nə Kərsiti Yesu kəra Hyal cadəbiya. Hyal ngə səwa də aga ya nana ndər ar kəra alkawal nə pi kəra wu Kərsiti Yesu. **2** A nda nə Timathlawusu, zər hudā yau. Mayiwakur, ənga təhudəu, ba jaməkur sara ara Hyal Tada ənga Kərsiti Yesu Thlagər mənə nggya ənga gau. **3** Yu usaku anə Hyal, kəra ya vər səm mafakur anə nyi, ənggər kəra əji də'yar sara vər məl. Yu səm mafakur anə nyi ənga kər papaləu. Ya vər dənga ngau cumu ma yu ndər ənga Hyal vu'yi ənga pəci. **4** Ma yi dəngari ənga pə sələm ngau, ba ya cim aga ya lar ngau, aga ya nyabiya dzau ənga hudə pipida gagadəu. **5** Yi dəngari ənga mbərsa ngau nə jijiri, kəra a'yi ara əji ngə mala Loyisu ba ənga mə ngau Yunisu. A sən yau abər mbərsa kau a'yi ara gə tsu. **6** Agabangau, ca ngə sərə də yu dəngari ngau aga ga mbəbiya u'u wu barka nə Mambəl kəra Hyal nə ngau ar pəci kəra yi fənggər ngə tsi nə barka. **7** Ara Hyal a'yi nə mən mambəl nə hivər mai, ama mambəl nə dənəma, ənga nə yiwudzau, ba nə kəkəya kər tsu. **8** Agabangau, ga sara səli ara lə sakida ar kəra Thlagər mən mai, ənga tsu ga sara səli ar kəra yau ndəra nji fuwa wu fursəna arya ja mai. Ama ga dəbəri kər ənga yau wu sa bwaḃwatə, arya ndəshigu məsahəu, kəra wu shili wu lagu dənəma nə Hyal. **9** Naja ngə mbədāna mən ənga ji ngga mən aga mənə nggya cicau. Najaka ngga a'yi arya vanyi sə mənəhəu kəra mən məliya mai, ama ara sərə ji mbiya wu mayiwakur nyi. Najaka mayiwakur, kəra Hyal nə mən ngau lagu Kərsiti Yesu kadivira duniya dzəguya dzau. (aiōnios g166) **10** Ama kabangəkau najaka

mayiwakur a cabiyar dzau lagur shida nē ndār mbēda mēn, Kērsiti Yesu. Naja ngē ndāra sana liya tau ānga ji nē mēn pi, pi nē gēra kudau lagur ndāshigu. **11** Wu lagu ndāshigu kau ngē Hyal cadābiya dā aga ya dā ndār tātēlna ndār Hyal ānga cama sāsau ba ānga malēmē tsu. **12** Ca ngē sēra dā ya vēr sa bwaḃwatē kēra ya vēr sa kau. Ama alaga abangau sēli wu tē dā mai, ara a sēn yau ndāra yi hānggārī ānga ja, ba ānga gēra kēpal ju sēn bēlari sēra ji fuwa wu tsa yau ba'a shili ar pēci ta. **13** Sēra gē nggari sara ara yau, ga sēbiya ar viya highibē nē tsapēu. Ga mēl abangau wu mbērsa ānga yiwudzau wu Kērsiti Yesu. **14** Ga sēbiya ndāshigu kē bābalu kēra Hyal fuwa wu tsa gau, ānga tsu ga sēbiya ānga dlēwa dzau nē Mambēl Cicau kēra a vēr nggya wu mēn. **15** Gu sēn abēr kalar ndau wu 'yi'yir Asēya a piyar dā ri, patē ākkē'yi Fejilusu ānga Hamojinisū. **16** Bēgē Thlagēu a canē nyi tēhudēu anē njir ki Onesiforosū, ārya cimēu ju tsātsākuri dēfuwa yau, ānga naji sēli ara nayi ndār fursēna mai. **17** Ar viya abangau, ānggēra ji shili wu Roma, ba ji gu gal dā bākēbākēu kēlta ji thlēwa dā. **18** Bēgē Thlagēu a canē nyi tēhudēu gagadāu ar pēci ta, pēci kēra Yesu bēra nda sha shida aga numa. A sēnēr hyi culi vala dzē pamēpamē kēra ji nē dā ar pēci kēra yu Afisa.

2 Nagē tsu zēr dā, ga dā nēnau lagu mayiwakur nē Hyal kēra a'yi wu Kērsiti Yesu. **2** Patēr sēra gē nggari ya vēr na wu mwar sakida gangēu, ga highibēr nyi anē njira nju fiyafē ānga nda aga nda highibēr anē alenyi nji. **3** Ar viya soja tsapēu nē Kērsiti Yesu, ga sēsē'wuri bwaḃwatē ānga 'ya. **4** Soja kēra a vēr mēl thlēr nyi a'yi a kyaga fuwa

kørnyi wu vanyi thlər mai, ama wu dēfuwa ja, ja pına
huda ndəra dēgal a dar kəra ja. **5** Abangə tsu, lagur pəra
pəra nə hwi, ndər səmku nuba nə hwi a'yi mai, kəl ma ji
hwi tsa'a ənga sər bəla nə hwiya nyi na. **6** Ndər zəwa
ənga jiri, naja nga kyaga dzəguya səm sər huda fa nyi nə
tangərma. **7** Ga dənga sə'yar kə ya vər na kau, arya Hyal
ngu nda nə ngə nggabiya nda patəu. **8** Ga dəngari ənga
Yesu Kərsiti, sara wu culi gə Dawuda, ndəra hya'ari sara
vir tau. Najakə ngə ndəshigu dā. **9** Arya ndəshigu kau
ənga ya vər sa bwaḃwatəu, ba'anə shili ar mba ar sə'yi
liyangə dəgə ndə batal. Ama ndər sən mbiya ndər Hyal
a'yi mai. **10** Agabangə yi səsə'wuri sə'yar kə patə arya nji
dədəm njir nu Yesu, aga nanda tsu nda uya mbəḃau lagur
Kərsiti Yesu ənga nda gu kadakadarkur nə ba'anuwa.
(aiōnios g166) **11** Kəja ndər kəra nja fiyafə əni. Ma mən tə
ənga ja, mənəu nda nggya ənga pi ənga ja. **12** Ma mən
səsə'wuri bwaḃwatəu arya ja, mənəu nda səm təlkur ənga
ja. Ma mən kəpalna sənə nyi, naja ma ju nda kəpalna sənə
mən tsu. **13** Ma namən ngə nji kəra ji gəra fiyafə ni, ama
ju nggya ndəra mənəu fiyafə ni, ara naja a'yi ndər miya
məthlə mai. **14** Ga dumwa ənga dəngar nda sə'yar kau. Ga
kughiya nda wu mwar Hyal ar kəra shasha ndər abər a'yi
ənga akkəri mai, ama kəl ndza njira wu səhimi nda wacu.
15 Ga nərdzau aga ga cabiya kərngau anə Hyal ar viya
ndər məl thlər kəra Hyal dləwuri. Ga dā ndər məl thlər
kəra wu sən həbiya kørnyi sara wu səli wu mwar Hyal. Ga
dā ndəra wu sən highiḃəri səra jiri. **16** Ga təkəbiya dzau
ənga ndər papatagəu nə dida ndər Hyal, ara njira fuwa
kərnda a gwagwa, ndu dumwa ənga ma'yi nadəu ənga

gəra hivər Hyal. **17** Highiḃər nda wu tətəlnakər ənggər gyakəma. Wu pama nda ngə culi nji ənggər Himaniyasu ənga Fəlayitusu, **18** njira piyari lagu jiri. Ndu na abər hya'ari sara vir tau a tərabiyari, lagu kau nga ndu ndzana mbərsa nə alenyi nji. **19** Alaga abangau fə hyi ɓaɓal nə Hyal a ta'yiri ba'anuwa. Hyal ənga kərnyɪ a fəri mətəsamə ar kəra fə hyi ɓaɓal nyi kau, kəra wu na, abər, “Thlagəu wu səni njira nə nyi ngau,” ənga “Kalar ndəra wu na abər naja nə Thlagəu, kəl ji piyari məl səra dəmwa'yu.” **20** Wu ki dəgal əhya səm sau a'yi kəra nji məliya sara wu əndzau ənga thladla, alenyi tsu sara wu wu, ənga sara wu 'yi'yi tsəkwaḃəu. Alenyi nə məl thlər mənəhəu ənga alenyi tsu nə thlər kəra dididi. **21** Ma ndəra cina kərnyɪ sara ara sə dididi'yar kau, ju da kar thlər kəra mənəhəu, kəra cicau, kəra ənga vala dzə anə thlagə nyi, kəra nji məliya cipəu aga məl kalar thlər kəra tsapəu. **22** Ga hwinakər nadəu sara ara səra wu dla ənga suna nə səsukur nə wəzhakur. Ga fuwa kər wu gal səra wu dla ənga mənəhəkur, ənga mbərsa, ənga yiwudzau ba ənga jaməkur daḃə ənga njira wu ngga thləmər Thlagəu sara wu dəfu pərtəu. **23** A sara sa daḃər hyi ənga kəpal nə kurthlə ənga ndər dididi mai, ara wu səni gau abər culi kau a dla ənga bwari wacu. **24** A'ya kyaga mafa Hyal ja da ndər bwari mai, ama ja kyaga da ndər təhudəu əgya kalar ndau, ənga ja da ndər sən highiḃau ənga ndəra gəra ndzə dəfu. **25** Njira wu kəpal ənga ja, kəl ja ndər anə nda ənga hangəkəl, tara ba Hyal a nə nda lagu nə tubi nda sənbiya lagu nə jiri. **26** Aga nda daḃaga sha a shili wu hangəkələr nda, aga nda biya sara

wu ləbam nə shatan, ndəra mbar nda aga nda məl səra ju yiwu.

3 Ama ga kyaga səni, abər ar pəcir kudiyar duniya, nggyabiya wu nda dā dzadzau gagadāu. **2** Ara nju nda dā njir yiwu kərnda, ənga njir yiwu gənnə, ənga njir fə kərnda, ənga njir ɓwadzau, ənga njir nggəl nji, ənga njira gəra gənggər nyi səli anə njir yar nda, ənga njira gəra na usaku, ba ənga njira gəra hivər Hyal. **3** Ənga tsu njira gəra yiwudzau, ənga njir səbə ndə wu ta, ənga njir ndza thləmər ndau, ənga njira gəra sən bəlar kərnda, ənga nji shishi, ba ənga njira gəra yiwu sə mənəhəu. **4** Ətsu ndu dā njir thlə hya ndau, ənga njir məl sə ənga kusa, ənga njira nyabiya dzau ənga kərnda, ənga njir yiwu duniya a ndiya yiwu Hyal. **5** Abangə tsu ar babal ndu məl sə ənggər njir nu Hyal, ama wu lagur nggyabiyar nda ndu kəpalna dənəma nə Hyal. Culi nji kau, ga sara dābə kər ənga nda mai! **6** Wu pama nda tsu, alenyi nji a'yi kəra wu gal lagur vu ki nji aga nda vuwa nggutana mathləkə'yi kəra a'yi hahangə mai, ənga mathləkə'yi kəra ma'yiri nadəu wu bikau ənga tsu suna sə dəmwa'yi'yar paməpamə həna hangəkəlar nda. **7** Nanda ngə mathləkə'yi kəra cumu ndu highiɓə sau, ama nandə wu sən təkəbiya wu pama jiri ənga fati mai. **8** Ənggəra Janusu ənga Jambərasu nggəl ara məl səra Musa wu na, abangə tsu ngə nji kə nggəl ara nu səra jiri. Nanda njira dəngər nda a təwari, agabangə mbərsa kəra ndu highiɓə kau nə ngguta nji ngau. **9** Ama sər mələ nda kau wu nda ma'yi nadə mai, ara ənggəra dzakura Janusu ənga Jambərasu dā ar babal, abangə tsu ngə nər nda wu nda dā anə kalar ndau. **10** Kabangəkau

Timathlawusu, wu sən gə sau ar kəra highibə də patəu, ənga culi nggyabiya də, ba ənga sərə yu nggya aga nyi, ənga mbərsa də, ba ənga culi munya də ənga yiwukur kəra yu ca ba səsəu sə də. **11** Wu sən gə tsu culi bəwəwatə paməpamə kəra yi səsə'wuri wu məlmə Antakiya, ənga lkoniyamu, ba ənga Lisətəra, ama wu sə'yar kə patə kə Hyal həbiya də a gwa. **12** Ənga jiri, kalar ndəra wu yiwu ja nggya nə Hyalkur wu Kərsiti Yesu kəl ji dəri bəwəwatə. **13** Ama nji batal ənga njir ngguta nji nər nda kəl cakə nga ndu cakau wu dəmwa'yikur, ndu ngguta nji ənga nju ngguta nda tsu. **14** Ama nagə nə ngau, ga dumwa ənga highibə kəra gə nggari ənga ga mbərsa ni, ara wu səni gə njira highibər ngə sə'yar kau. **15** Ga dəngari ar pəci kəra gə tsu zər ənga ga vər highibə sərə tsətsəfə wu Ləkakadə cicau nə Hyal, kəra wu sən highibər ngə lagur uya mbədaulagur mbərsa ənga Kərsiti Yesu. **16** Patəkura sərə tsətsəfə wu Ləkakadə cicau sərə Hyal nana ngau, mənəhə nga nyi aga highibəu ənga aga kughi ənga fə sə wu lagu ba ənga hwathlə nju lagu tsapəu, **17** aga kalar ndə nə Hyal ju də hwahwathlau aga məl thlər wu kalar lagu kəra mənəhəu.

4 Yu na anə ngau wu mwar Hyal ənga wu mwar Kərsiti Yesu, ndəra wu sa məl numa anə njira ənga pi ba nji tətəu, ənga ətsu ju sha shili ju sa ciya təlkur nyi. **2** Ga tətəlna ndər Hyal, ga dumwa ni ar pəci kəra ja məsəhəu ənga pəci kəra ja a'yi məsəhə mai. Ga tədər himiya nda, ənga ga kughiya nda, ba ənga tsu ga tsətsəkur dəfuwa nda lagur mba dəfu ənga highibəu. **3** Arya pəci a vər shili kəra nju nda səya himi anə highibə nə tsapə mai. Ama

ar viya kau kəl nu səra dəfuwa nda wu yiwu, agabangə
ndu kabiya maləmə gangəu kəra wu nda nar nda kəl səra
himiya nda wu yiwu nda nggari wacu. **4** Ndu nda dari
himiya nda ara nggari səra jiri ba nda dzəgwa pahəna
himiya nda aga səhimi kəbəkwaṭə pampaməu. **5** Ama
nagə nə ngau, ga tsərpər kərngau mənəhəu wu kalar sau,
ga səsə'wuri kalar ɓwaḃwaṭə, ənga ga məl thlər nə ndər
tətəlna ndər Hyal, ənga ga nyabiya thlər ngə cicipəu ar
viya mafa nə Hyal. **6** Arya nayi nə ɗa ya vər dumwa ənga
pəsau nə piya yau, ənga tsu pəcir tə ɗa a ɗari ləhəu. **7** A
panar yi pa kəra mənəhəu, a hwinar yi hwi pəra pəra ɗa
jaməu, ənga tsu nayi pəna mbərsa ɗa mai. **8** Kabangəkau,
akkəri tsapəu kəra cabiya abər a pinar yi huɗa Hyal a vər
sə kə ɗa. Thlagə ndər numa tsapə ngu sa nə ɗa akkəri
kau, ar pəcir numa. A'yi anə ɗa nga ju sa lə akkəri kə
waci mai, ama anə kalar ndəra vər səkə pəcir shili nyi
ənga huɗə haməu. **9** Timathlawusu, ga nərdzau ga shili
əgya yau ənga kusa. **10** Ara Dimasu a piyar ɗari arya ju
yiwu sər duniya kə ji ma'yi a vu Tasalonika. Kərisensu a
ma'yiri a vu 'yi'yir Galatiya, ənga Tayitusu tsu a ma'yiri ja
a vu 'yi'yir Dalmatiya. (aiōn g165) **11** Kəl Luka zhizhi nyi
ngə hiyau ənga yau. Ga marma Markusu ma gu shili,
ara naja ənga vala dzau anə ɗa wu thlər ɗa. **12** A səwari
yi Tikikusu a vu Afisa. **13** Ar pəci kəra gu shili, ga mar
ɗa gwada ɗa kəra yi piyari wu tsa Kapusu wu məlmə
Turuwasu, ga fa'ari ɗa ləkakadə ɗa a shili, majama nə
ci'yar ta. **14** Alegəzanda ndər dlə liyangə ndzana thlər ɗa
gagaɗau. Hyal Thlagəu ngu nda kibiya sə kə ji məliya
kau. **15** Nagə ma ga hangəkəl ənga ja, arya ju ca dawakur

əŋga cama kəra mən shili ni kau. **16** Ar pəci kəra nji hər
 də a shili wu mwar njir pathla, ndə a'yi kəra nu də mai,
 ndə shini də yi patəu. Kədi Hyal də, ca ngə ja təfəbiya
 nda bikər nda patəu. **17** Ama kə Thlagəu nggya əŋga yau,
 ji cakər də dənama, aga lagu də ngə ndəshigu məsahə
 kau wu nda tətəlnakər anə nji ar babal, aga njira a'yi njir
 Yahudiya mai nda nggari tsu. Naja ngə həbiya də sara wu
 miya tau wu miya ləvari. **18** Thlagəu wu nda həbiya də
 sara wu kalar sə dəmwa'yu, ba ja hər də jaməu a shili wu
 təlkur nyi. A nə nyi ngə kadakadarkur ba'anuwa. Aminu.
(aiōn g165) **19** Ga usar də Pərsila əŋga Akwila ba əŋga njir ki
 Onesiforosu. **20** Irastusu nə nyi, tsu ja wu Kwaranthli,
 əŋga yi piyari Tərafimusu a vu Miletusu gəra ngga. **21**
 Ga nərdzau ga shili ənggau divira biyargwa. Yubulusu
 əŋga Fudensu əŋga Layinusu ba Kəlaudiyasu əŋga patər
 wazha ama nda a vər usa ngau. **22** Thlagəu ja nggya əŋga
 mambəl ngau. Ta'yi mayiwakur a nggya əŋga hyi.

Tayitusu

1 Cama tsətsəfə kə sara ara Bulusu mafa Hyal ənga cama səsau nə Yesu Kərsiti aga tsətsəkur mbərsa nə njira Hyal cadəbiya nda, ənga aga sənbiya jirkur nə Hyalkur **2** mbərsa ənga sən sau a nggyari lagur fər kər nə pi gəra kudau, kəra Hyal, kəra gəra fati məliya alkawal tsu wu dzuguya pəci. (aiōnios g166) **3** Wu pəci tsatsa'a nyi nga ji cabiya da lagur tətəlna ndər nyi, kəra ya vər tətəlna, kəra tsu naja ngə ndəra fuwa a gwu tsa yau lagur Hyal ndər mbəda mən. **4** Anə Tayitusu, zər da nə jiri wu mbərsa kəra a'yi ara mən patəu. Bəgə mayiwakur ənga hucə pərtəu sara ndara Hyal Tada ənga Kərsiti Yesu Ndər Mbəda mən, ja nggya ənga gau. **5** Səra da yi piyari ngau a vu Kəretu ca ngə, aga ga dəwuya kalar səra hyau, ənga tsu aga ga fiya njira nggurəm a wu kalar məlmau ənggər kəra yi nar ngau. **6** Kikikura nyi njira nggurəm ja da ndəra nji gəra sən vazəya, ndə mala zəməu, ndəra wazha nyi wu hənggəri ənga ja, ənga naja a'yi nju səni nyi ənga nggya papatagəu, ənga gəra bəlar ndər mai. **7** Ta dər ndər tədəmwa njir nu ja da ndə gəra vazau, ndə gəra da ndə kurthlu, ndə gəra kakafə dəfu, ənga ndə gəra sa sə sasa, ənga ndə gəra kura vi, ba ənga ndə gəra səm dlərbau. **8** Ama ja da ndər dləwu məthləpi, ndər yiwu səra mənəhəkur, ndəra kəkəya kərnyi, ndəra ənga jirkur wu dəfuwa ja, ndə cicau, ba ənga ndəra hwathliya kərnyi. **9** Ja da ndəra səbiya ndər Hyal jijiri bəbalu ənggər kəra nji highibər nyi, aga ja tsətsəkuri nji patəu lagur highibə nə jiri, aga ja bəbəlna highibə kəra dawa a vər highibau. **10** Arya njir gwazhivi a'yi nda gangəu, njir ndər gəra kər, njir

sukwa vi, nja na nji kera a ver ngga kærnda nji thlathla pælzha kau. **11** A mbari nja bægəya nda ara nda sara ndzana hangəkala nji ənga highiḃə dāmwa'yir nda kera ndu mæl, aga səm dlərbau. **12** Pathlə wu pama nabir nda a nanari abər, “Njir Kəretunu, njir thla fati ngau cumu, nji shishi, njir hadəwa, njir wuraga dəfau.” **13** Najaka sakida jijiri nga nyi. Agabangau, ga kughiya nda gagaḃau, aga nda ḃa nənau wu mbərsar nda, **14** aga nda piyari səhimi pumungutu fati nə njir Yahudiyat, ənga nda piyari nu sər ḃəla kera njira piyari jiri fiya. **15** Anə njira ənga ḃəfu cicau, kalar sau cici nga nyi. Ama anə njira ənga ḃəfu dedeḃəu, njira gəra mbərsa, sə cicau a'yi mai. Dəngar nda ənga ḃəfuwa nda patə dedeḃəu nga nda. **16** Ar cicir miya nga nda ver na abər ndu sən Hyal, ama sər məla nda a kəpalnari. A ḃar nda sə zhizhigər, ənga nji gəra ḃəlar ndər, ənga nanda tsu ndu sən mæl sə mənəhə mai.

2 A fiyar kər anə ngau ga highiḃə səra tsatsa'a ənggər kera highiḃə nə jijiri nana. **2** Ga highiḃər nyi anə shili njira nggunggurəm aga nda kəkəya kærnda, nda nggya wu hangəkala nda, nda hwathliya kærnda, nda thləya hi wu jirkur ənga mbərsa, ənga yiwukur, ba ənga səsə'u sau. **3** Abangə tsu, ga highiḃər nyi anə mathləkə'yi nggungguruməu aga nda ḃa ənga gənggər səli wu nggyabiyar nda, a'yi njir ndza thləmə ənga njir sa pathlə mai, ama aga nda highiḃə sə mənəhə anə nji. **4** Aga nda dzəgwa highiḃər nyi anə wazha mathləkə'yi aga nda yiwu shilir nda ənga wazhar nda. **5** Nda ḃa njira kəkəya kærnda, njira cicau, njira tsərpər kir nda, njira tsapəu, njira lər kærnda anə shilir nda, ara nja sara ḃəḃana

ndër Hyal. **6** Abangə tsu, ga tsətsəku wazha shili aga
 nda kəkəya kərnda. **7** Wu kalar sau, ga cabiya kərngau
 abər ndəra nju sən highibər sə mənəhəu ara ja ngau. Ga
 highibə ənga jirkur dabə ənga kwakwadə mashi, **8** ənga
 ga nana sərə jiri, sərə nji gərə sən uya sər nggəl a gwa.
 Ara njir dawa nda sara uya lagur ndër dididi ar kəra mən.
9 Ga highibər nyi anə mafa'yar nda bəlari ndër thlagər kir
 nda wu kalar sau, nda də njira nju nggar mənəhəkur nda.
 Nda sara kəpal wu pam əkkə'yi nda mai, **10** a sara hya
 həl nda mai, ama nda cabiya abər njira nju fiyafə ənga
 nda ngau, lagu kə nga nju lari mənəhəkura highibə ar
 kəra Hyal ndër mbəda mən. **11** Ara mayiwakur nə Hyal
 kəra shili ənga mbəda, a cabiyar kər anə kalar ndau.
12 Mayiwakur kau, a highibər mənər ja aga mənə piyari
 nggya nə gərə sən Hyal, ənga mənə piyari nggya suna
 suna nə duniya kau, aga mənə kəkəya kərmən, mənə də
 nji jijiri wu dəfu, ba ənga mənə də nji Hyal hyal wu najaka
 duniya. (aiōn g165) **13** Mənu nggya abangau, ənggər kəra
 mənə vər səkə nyabiya dzə fər kər nə barka kau, ca ngə
 cabiya dzə nə kadakadarkur nə Hyalər mən, ndə dəgal
 ənga ndër mbəda mən Yesu Kərsiti. **14** Ndəra naja ndəra
 lər kərnyi aga ja bəlbiya mən sara wu kalar shishikur,
 aga ja thləna mən anə kərnyi, aga mən də nji nyi, njira
 wu caguli aga məl sə mənəhəu. **15** Sə'yar kau nga sərə
 ga highibər nda, ga tsətsəkuri njira vər nggar ngau, ga
 kughiya nda ənga patər dənəma. Ga sara piyari vanyi ndə
 ja didana ngə mai.

3 Ga dəngar nyi anə nji aga nda lər kərnda anə tələr
 nda əkkə'yi njir səbə 'yi'yi. Bəgə nda də njir bəlar ndër,

əŋga nda dā njir məl kalar səra mənəhəu, **2** a sara nda na
 ndər dididi anə ndə mai, nda dā njir nggya jaməu dābə
 əŋga səhimi ndau, nda dā njir tina kər anə kalar ndau.
3 Dəfəməu nji dza nga mən, nji gəra bəlar ndər, njira
 nji nggutana, kə mən dzəgwa dā mafa ənə kalar sə suna
 suna pampaməu, mən nggya njir səbə ndə wu dəfu, əŋga
 dā shishi. Nji piyari shishir dza mən əŋga mən piyari
 shishir dza nji tsu. **4** Ama ta mənəhəkur əŋga yiwukur
 nə Hyal Ndər mbəda mən cabiya kər, **5** ba ji mbədana
 mən, a'yi ara thlər tsapə kəra mən məliya mai, ama arya
 təhudə nyi. Ji mbədana mən lagur pəra kəra ji pərana
 mən kəra nə mən yabiya dzə əŋga nggya mafələng lagur
 Mambəl Cicau. **6** Mambəl Cici kə nga nji pənggəri a shidar
 kəra mən lagur Yesu Kərsiti ndər mbəda mən. **7** Ji məl
 abangau aga mənə dā nji gəra bikau wu mwar Hyal lagur
 mayiwakur nyi, aga mənə dā njir fa'aki nə pi gəra kudau
 kəra mənə vər fərkər aga nyi. (aiōnios g166) **8** Ndər kau,
 ndər jijiri ngau. A yiwu yau ga cakər ndər ar kəra sə'yar
 kə gagadau, aga njira hənggəri əŋga Hyal nda hangəkal
 aga nda lər kərnda aga nda məl səra mənəhəu. Mənəhə
 ngə sə'yar kə gagadau, əŋga wu lə akkəri anə kalar ndə
 tsu. **9** Ama ga həbiya kəra gau, sara wu kəpal gəra kər,
 əŋga jiga sə ciji ciji, əŋga kəpal ar kəra dladau, arya sər
 dləwar dzə a'yi a gwa mai. **10** Ga kughiya ndər tətəl kər
 nji, ca ngə sə tanggərma kəra məl, ga bəra kughiya nə
 məthləkura nyi, ayukudə nyi ba ga təkə əŋga ja. **11** Ga
 səni abər culi najaka ndau sasa nga ja, a məliyar ja numa
 anə kərnyi lagur bikə nyi. **12** Ma gə lari a səwa ngər yi
 ndaliya ki Artimasu əŋga Tikikusu, ga nərdzau aga ga sa

thlɔwa ɔa wu Nikapolisu, ara yu yiwu ya hɔbiya vuya a ndɔna. **13** Ga mɔl thlɔr ɔnga dɔnama ngɔ patɔu aga ga dlɔwari Zinasu, lawuya kau, nanda gyapɔu ɔnga Apolusu aga nda gu lagu. Ga lari abɔr sɔ a'yi kɔra ndɔ tini mai. **14** A mbari, njir mɔn nda highiɔɔri lɔr kɔrnda aga mɔl thlɔr kɔra mɔnahɔu, nda ɔa njira wu sɔn uya sɔ anɔ kɔrnda ɔnga nda njir kɔtiya nji ma thlɔr hya'ari. Nda sara ɔa nji pɔpɔltɔ mai. **15** Patɔr njira 'ya ɔkkɔ'yi nda, nda vɔr usa ngau. Ga usar njira vɔr yiwu mɔn wu mbɔrsa. Bɔgɔ mayiwakur nɔ Hyal ja nggya ɔnga hyi patɔu. Amina.

Fəlimonu

1 Cama tsətsəfə kə sara ara Bulusu ndəra wu fursəna
arya Kərsiti Yesu, ənga Timathlawusu zamər mən, A nda
nə Fəlimonu bazhi hudā mən ənga ndər məl thlərər mən,
2 ənga anə kwamər mən Afiya, ənga Archipusu bazhi wu
bwaḇwatər mən, ənga anə daḇə dzə njir nu kəra a vər
kaḇə wu ki ngau. **3** Bəgə mayiwakur ənga hudə pərtəu
sara ara Hyal Dərmən ənga Thlagər mən Yesu Kərsiti ja
nggya ənga hyi. **4** Ya vər usaku anə Hyal cumu kalar
pəcira ya vər kədi Hyal anə ngau, **5** arya a nggar yi ar
kəra mbərsa ngau wu Thlagə Yesu ənga yiwukur ngau
anə patər nji cici gə Hyal. **6** Ya vər kədi Hyal aga hya ḁa
nənə wu nggya wu cir zəmər hyi wu mbərsa, aga hya
nəbiya dzə wu sənbiya sə wu kalar sə mənahə kəra mən
əni wu Kərsiti. **7** Yiwukur ngau a nə ḁa ri hudə pipida
ənga tsətsəku ḁəfu, arya nagau, zamə ḁa, a tsətsəkur gə
ḁəfuwa nji cici gə Hyal. **8** Agabangau, arya kau, a sən
ta'yi yau wu Kərsiti aga ya cuwa ngə ga məl sərə kakal ga
kyaga məl, **9** alaga abangau, ya vər kədi ngau wu yiwukur.
Nayi Bulusu, ndəra dəgal hahal ənga kabangəkau ndər
fursəna arya Kərsiti Yesu, **10** ya vər kədi ngau arya zər ḁa
Onisimusu, ndəra ḁa zər ḁa ar pəcira yi wu fursəna. **11**
Dəḁəməu, a'yi ja ndər kətiya ndə mai, ama kabangəkau, a
ḁar ja ndər kətə ma gyapə ma. **12** Ya vər sə nyi a ndəra
gau, naja ndəra wu ḁəfuwa yau. **13** A yiwur yau aga ya
səḁiya nyi əgya yau, aga ja məl thlər ar viya gau anə ḁa,
ar pəcira yi wu fursəna arya tətəlna ndəshigu. **14** Ama
nayu yiwu ya məl kalar sə ənga gəra hənggəri ngə mai,
aga kalar mənahəkur kəra gə məl ja ḁa sə yiwu hudā gau,

a'yi sə caca mai. **15** Ma vanyi səra dā hyi təkəbiya dzə ənga ja nə pəci kushi kau, aga ga bəra sən dləwur nyi, hya nggya nə ba'anuwa ngau. (aiōnios g166) **16** Ga dləwur nyi, a'yi ar viya mafa mai, ama ar viya səra ndiya mafa, ar viya zamə kəra gu yiwu. A yiwu nyir yi gagađau, anə ngə tsu, ga yiwu nyi a ndiya kəra ya vər yiwu nyi, gyapə wu ndəndəkur ənga zamə wu Thlagəu. **17** Ma gə hər dā ar viya bazhi dābə kər, dləwur nyi ənggər kəra ga dləwur dā. **18** Ma ji məliya ngə səra dəmwa'yu, alaga ga vər nu nyi məl nə kalar sau, ba ga fəri a dar kəra yau. **19** Nayi Bulusu, nayi nga vər tsəfə najaka sau ənga tsa yau, yu nda kina ngau, a sara nja na ya vər nu ngə məl nə pi nə Hyal kəra gə uya lagu dā mai. **20** Zam dā, ya vər cim aga ya uya akkəri ara gau lagu Thlagəu. Ba ga dzəgwa pina huda yau wu Kərsiti. **21** A'yi yi ənga papakur kər ənga bəlar sə ngau, ca ngə dā yi tsəfə najaka sau anə ngau, ara a sənər yau, gu nda məliya a ndiya kəra yi nar ngau. **22** Sə zəm kəra ya vər na, ca ngə ga fiya dā vir pida, ara ya vər dənga abər nju shabiya dā a shili ara hyi arya kədi Hyalər hyi. **23** Ipafərasu, bazhi fursəna dā arya Kərsiti Yesu, ja vər usa ngau. **24** Abangə tsu Markusu, ənga Aristakusu, ənga Dimasu, ənga Luka bazhi məl thlər dā, nda vər usa ngau. **25** Bəgə mayiwakur nə Thlagə Yesu Kərsiti ja nggya ənga mambələr hyi. Amina.

Ibrani

1 Dəfəməu, Hyal ndərna ndər anə əjir mən'yar lagu pampaməu ənga tsu ar pəci pampaməu lagu nabi'yar. **2** Ama ar kudiyar pəci kau, ja vər ndər anə mən lagu Zər nyi. Lagu Zər nyi ngə Hyal məliya kalar sə wu duniya. Naja tsu nga ji cadəbiya aga ja da ndər fa'a ki nyi. (aiōn g165) **3** Naja ngə mbəmbəl nə cabiya kadakadarkur nə Hyal ənga tsu naja ngə pabiya nggyabiya Hyal. Ja vər səbə kalar sə lagu ndər nyi kəra ənga dənama. Ayukuda ji cina mən bikər mən, ba ji nggya gya ar tsi mazəma Ndəra Dlədləvə gagadə a dəməlmau. **4** Lagu kə tsu nga ji uya vir nggya kəra a ndiya nə waladi'yar ənggər kəra ji uya thləmə kəra ndiya nər nda ənga dəgaləu. **5** Arya tsu, wa ngu pama waladi'yar kəra Hyal saya na anə nyi, abər, “Nagə Zər Da ngau, Əshina, a dər yi Dənga”? Ənga tsu, Hyal na, “Yi wu nggya tada anə nyi, ənga ju nggya zər anə dā”? **6** Ama ta ji səwa məkaji nyi a shida wu duniya, ba ji na, “Pətər waladi'yar nə Hyal nda dləvə nyi.” **7** Ənga ar kəra waladi nyi'yar tsu, ba ji na, “Ju sən shabiya waladi nyi'yar majigwal kəra wu sau, ənga njir məl thlər nyi tsu kyara u'u.” **8** Ama ar kəra Zəra nyi, kə ji na, “Tsəkafə ngau, Hyal, wu nggya ba'anuwə, zəwə təlkur ngau ca ngə nggya nə tsapəu. (aiōn g165) **9** Gu yiwu tsapəkur, ənga gə piyari dəmwa'yikur. Arya kə Hyal, ca ngə Hyal ngau, hana ngau adabanga ghakər ngə'yar lagur dəwa ngə mal nə dəfu pərtəu.” **10** Kə ji bəra na, “Wu dzəguya, Thlagəu, gə fiya hya duniya, ba gə məliya dəməlmə'yar ənga pəla gau. **11** Səra gə məliya, ndu nda sanakər, ama gu nggya ba'anuwə. Ndu nda halnakər ənggər ləgutə hahal. **12** Gu

nda pædiya nda ænggær kadæmbul, ænga tsu gu nda bæla
nda ænggær nju bæla kari. Ama a'yi gæ næ ngæ cumu gæra
bæla; gangækura fa ngau, wu sæn kudæ mai.” **13** Ænga anæ
waladi mani ngæ Hyal saya na anæ nyi, “Nggya lagu tsi
mazæma yau kæl yi fiya dawa ngæ'yar a gyi gya kidæ hiya
ga”? **14** Agabangau, waladi'yar ngæ njir mæl thlær nga nda
wacu, kæra Hyal sæwa aga dlæwari njira wu nda fa'a ki næ
mbædau.

2 Agabangau, kæl mænæ sæya himi mænahæ anæ særa mæn
nggari, ara mænæ sara sha a gyu yukudû samæu. **2** Cama
kæra Hyal nana lagu miya waladi'yar a nggyari, ænga
kalar ndæra bælna ænga nggæl ara mæl thlær æni, nju nda
næ nyi fwaæwatæ kæra tsa'a aga særa ji ndzana. **3** Ma
abangæ ja, ma mæn piyari najaka mbædæ kæra dægæl, lagu
mani nga mænû nggani mænû sæn uya mbædæ? Najaka
mbædæ kæra Thlagæ ænga kærnyî ngæ dzæguya ndær ar
kæra nyi tanggærma. Njira nggar ndær nyi kau, nanda ngæ
cabiya mæn abær ndær nyi kæ jijiri nga nyi. **4** Hyal ænga
kærnyî ngæ læri sakida ar kæra nær nda sakida lagur læri
mætsam'yar ænga sæ dædægur'yar ænga mæl sæ dædægur'yar
pampamæu, ænga læ sæ lælæ'yar kæra ji læri lagu Mambæl
Cici ænggæra ju yiwu. **5** A'yi anæ waladi'yar ngæ Hyal næ
nda sæm tælkur ar kæra zaman kæra a vær shili ænga kæra
mænæ vær ndær ar kæri kæ mai. **6** Ama a'yi tsætsæfæ ar
vanyi vi kæra vanyi ndæ lær sakida, ji na, “Mi ngæ nda gu
fwanæ nyi kær anæ kærngau ænga ja, ænga zær ndæ kæra gu
dænga ænga ja? **7** Gæ mæliya nyi a gya banga waladi'yar næ
pæci kushu, Gæ næ nyi kadakadarkur ænga dægalkur, **8**
ænga gæ fuwa kalar sæ ægyakidæ dænama nyi.” Ta Hyal

fuwa kalar sə əgyakida ja, vanyi sə a'yi kəra Hyal gəra fiya əgyakida ja mai. Ama alaga abangau, kabangəkau tsu mən gəra lari nji fiya kalar sau əgyakida ja. **9** Ama mənəu lari Yesu, ndəra nji məliya a gya banga waladi'yar nə pəci kushu, kabangəkau, a fənggər nyir nji kadakadarkur ənga dəgalkur, ara bwaḃwatə kəra ji lari lagur tau. Ji məl abangau, aga lagur mayiwakur nə Hyal ji dāhar tau, arya kalar ndau. **10** Hyal ngə məliya kalar sau, ənga tsu lagu nyi ngə patər sə ḃa. Hyal ngə nggar wazha gangəu aga nda uya kadakadarkur. Agabangau, a ḃar tsa'a anə ndəra pahəna lagur uya mbəḃau, ja nyabiya dzə lagur lar bwaḃwatəu. **11** Agabangau, ndəra məliya nji cicau ənga njira ji cina, wazha tada zəmə nga nda. Arya kə ngə Yesu a'yi ḃa ənga səli ja ngga nda ənga wazha ama mai. **12** Ji na anə Hyal, “Yi wu hə'u thləmə ngau anə wazha maḃa, Yu fal thləmə ngau wu daḃər nji.” **13** Ji bəra na, “Yi wu fər kər ənga ja.” Kə ji bəra na wayu, “Kəja yau, ənga wazha kəra Hyal nə ḃa.” **14** Ta ḃa wazha kau, kum ənga mashi ngau, naja tsu kəl ta ji ḃa kum ənga mashi ənggər nanda. Ji məl abangau, aga lagur tə nyi ba ja səmku təlkur ar kəra ndəra ənga dənəma ar kəra tau, naja ngə shatan. **15** Lagu kə nga ji pəliya njira mbamba wu mafakur nə hivər tau, wu patər nggyabiyar nda. **16** Aga jiri a'yi anə waladi'yar ngə Yesu shili ənga dləwa dzə mai, ama anə culi gə Ibrahimu. **17** Agabangau, a mbari kəl ja ḃa ənggər nə wazha mənəy, aga ja ḃa pubu kəra ndiya ənga dəgaləu, kəra ənga təhudəu ənga kəra wu məl thlər Hyal tsa'a miya ḃəfu. Ba ja dzəgwa həna bikər nji lagur lər piya ja aga sər hə sadaka. **18** Ta ḃa naja ənga kərny i a lar ja

ḡwaḡwatau, ar pəcir dzə nyi, a ɗar ja tsa'a aga ja dləwar njira gwu dzau.

3 Agabangau, nahyi wazha ama nji cicau, nahyi njira Hyal ngga, hya hə ɗəŋga ar kəra Yesu ndəra naja ngə ndə səsau, əŋga pubu kəra ndiya əŋga ɗəgaləu, nə mbərsa kəra mənɔ lə sakida ar kəri. **2** Tsa'a miya ɗəfu nga ja anə ndəra ɗaɗəbiya nyi, əŋgər kəra Musa məl thlər nyi tsa'a miya ɗəfu wu pama nji gə Hyal. **3** A thləwar nji Yesu a ndiya Musa əŋga kadakadarkur, əŋgər kəra ndər hər ki a ndiya ki əŋga kadakadarkur. **4** Arya kalar ki ndə ngə həriya nyi, ama ndəra həriya kalar sau, ca ngə Hyal. **5** Musa ndər məl thlər tsa'a miya ɗəfu ngau, ndər məl thlər ar viya mafa wu ki Hyal, a lər ja sakida ar kəra sərə wu nda ɗa a ndumwa. **6** Ama Kərsiti ndə jijiri nga ja, ndəra vər məl thlər əŋgər Zər ar kəra ki Hyal. Namən ngə ki Hyal, ma mən sən dumwa əŋga fə ɗəfu ba nggya əŋga fər kər wu sərə a vər shili. **7** Agabangau, əŋgər kəra Mambəl Cici na, “Əshina, ma hyi nggari ɗaha ja, **8** hya sara ɗa əŋga ɗəfu ɓaḡal mai əŋgər kəra hyi məliya ar pəcir hya'a hangəkəl, ar pəcir dzə a gwar tagə mashi. **9** A guna ngə əjir hyi dzəbiya əŋga gəlabiya ɗa, əŋga ndə lari sərə yi məliya nə fa fəɗə kumunyi. **10** Ca ngə ɗa huɗa yi ndzəndzə əŋga naja ta zaman, ba yi na, ‘Cumɔ nga ndu shinda yi wu ɗəfuwa nda, nanda a'yi wu səni lagu ɗa'yar mai.’ **11** Wu huɗə ndzəndzə ɗa, yi səmku fəla; ‘Nandə wu sa gwu ɓəlsar ɗa mai.’” **12** Hya nggya əŋga tsamə, wazha ama, ara nja sara thləwa bikau əŋga gərə həŋgəri wu ɗəfuwa hyi kəra wu məliya hyu shini yi anə Hyal Ndəra əŋga Pi. **13** Ar pəci kəra nju ngga əŋga “Əshina”

hya tædar himiya kærhyi, ara kalar ndu pama hyi a sara dā ænga dæfu bæbal lagur ngguta vi næ bikau. **14** Namæn njir dæbær kær ænga Kærsiti ngau, ma mænu ta'yi wu mbærsa kæra mæn uya tanggærma ænga dænama ba'a ndar kudiyar duniya. **15** Ænggær kæra nji na, “Æshina ma hyi nggari dāha ja, hya sara dā ænga dæfu bæbal mai ænggær kæra hyi mæliya ar pæcir hya'a hangækal.” **16** Wa 'yar ngæ nggar ndær Hyal ænga kæ ndæ bæra hya'ana nyi hangækal ta? A'yi njira Musa hæbiya sara wu Masaru wa? **17** Ænga wa 'yar ngæ hudā Hyal ndzæ næ fa fodæ kumunyi ya? A'yi ænga njira mæliya bikæ, ba ndæ dlædla ba ndæ tænakær a gwar tagæ mashi ta wa? **18** Ænga wa ngæ Hyal sæm fæla abær nanda a'yi wu gwu sæhæda nyi maya? A'yi ænga njira nggæl ara bæla ndær nyi wa? **19** Agabangau, a lari mæn abær aya gæra mbæsar nda, nga ndæ tini gwu sæhæda nyi.

4 Agabangau, ta alkawal næ gwu bælsar nyi a'yi ba'a shilar pæci kæ æshina, kæl mæna bæla ænga jirkur, ara ja særa dā pathlæ wu pama hyi ja tini gwa. **2** Ætsu, a nggar mæn ndæshigu, ænggær kæra ndæ nggari, ama ndær kæra ndæ nggar kau, a'yi dā ænga akkæri anæ nda mai, aya nanda a'yi dæbær ænga mbærsa mai. **3** Kabangækau, namæn nji kæra hænggæri ngæ gwu bælsar nyi, ænggær kæra Hyal nana, “Wu hudæ ndzændzæ dā, yi sæmku fæla; ‘Nandæ wu sa gwu bælsar dā mai.’” Hyal nana abangau, alaga kæ ji kudæna thlær nyi tsu kadu ar dzægwar duniya. **4** Arya ar vanyi vi ji ndær ar kæra pæci næ mædæfækura nyi, abær, “Ar pæci næ mædæfækura nyi, Hyal bæliya sar sara ara thlær nyi patæu.” **5** Ama ar vi kæ tsu ji bæra na, “Nandæ wu sa gwu bælsar dā mai.” **6** Agabangau, a nggyari ba'anæ kabangækau anæ

alenyi nji nda gwa wu bəlsar ta, ama nanda njira nggar
 ndəshigu kə tsu kadu nandə uya gwa mai, arya nandə a'yi
 bəlar ndər Hyal mai. **7** Kəja, Hyal bəra fiya vanyi pəci kəra
 ji ngga ənga, “Əshina,” ji ndər kau, lagur miya Dawuda
 ayukuda fa gangəu, ənggər kəra nji nana tsu kadu abər,
 “Əshina ma hyi nggari daha ja, Hya sara da ənga dəfu
 bəbal mai.” **8** Maja abər Jashuwa nə nda bəlsar nə Hyal,
 Hyal a'yi bəra ndər ar kəra vanyi pəci kəra wu shili mai. **9**
 Kə a cabiyari ba'anə kabangəkau, pəci a'yi nə bəlsar anə
 nji Hyal. **10** Agabangau, kalar ndəra gwa bəlsar nə Hyal, a
 gwar ja wu bəlsar sara wu thlər nyi, ənggər kəra Hyal
 bəliya sar sara wu nənyi. **11** Arya kau, kəl mənə nərdzau,
 aga mənə uya gwa bəlsara nyi, a sara vanyi nda tini gwa,
 arya mən gəra bəlari ndər Hyal ənggər njira tərabiya.
12 Ara ndər Hyal mbəmbədə nga ja, ənga dənəma, naja
 ndiya kalar katsakər miya məthləu, ju sən tsaviya dzə
 ba ja vuwa təkəbiya vira pi ənga mambəl bə ari, ənga
 tsu pama mədəla ənga sahwa, ju sən tətəkəbiya dənga
 ənga dəfu. **13** Sə a'yi kəra nji məliya, kəra da dədəwa ara
 Hyal mai, ara kalar sə ar babal nga nyi anə nyi. Patər
 sə hyahya ar babal nga nyi wu mwa nyi, ndəra mənə
 nda ləri sər məla mən wu mwa nyi. **14** Ta da a'yi mən
 ənga madiya Pubu kəra ndiya ənga Dəgaləu, ndəra ma'yi
 a dumwar Hyal, naja ngə Yesu Zər Hyal, bəgə mənə ta'yi
 ar kəra səra mən hənggəri. **15** Ara Pubu kəra ndiya ənga
 Dəgal kəra a'yi ara mən kau, a'yi ndəra gəra ənga təhudu
 əgya njir tətə dənəma ngə mai, awau, naja ngə ndəra nji
 dzəbiya wu kalar lagu kəra nji dzəbiya mən, ama naji
 məliya bikə mai. **16** Agabangau, ta'yi mənə shili ləhəu

wu dzər tsəkafə nə Hyal ənga dəfu zəməu, aga mənə uya təhudə nyi ənga tsu ja canə mən mayiwakur nyi kəra wu nda dləwar mən ar pəci kəra mən wu yiwu dləwa dzau.

5 Kalar pubu kəra ndiya ənga dəgaləu, ndə ngau nji cadəbiya nyi sara wu nji, nji fiya nyi aga ja tədəmwə anə nji ar kəra sərə nə Hyal, aga ja ləri sə nə nji anə Hyal ba nga tsu həna sadaka ar kəra bikər nji. **2** Naja ndəra wu sən bə ənga njira gərə sən sau nji sasa, arya naja ənga kərnyī a'yi ja wu kumər dzə kəra tətəwa. **3** Agabəngau, a dərī tsa'a ja həna sadaka, a'yi arya bikər nji waci mai, ama ara naja ma ndər bikə nga ja. **4** Ndər sən hər kərnyī a dar vi dəgal kə a'yi mai, kəl ma Hyal ngə ngga nyi a dari, ənggər kəra nji ngga Haruna. **5** Abəngə tsu, Kərsiti a'yi hər kərnyī a dar vi dəgal aga ja dā Pubu kəra ndiya ənga Dəgal mai, kəl ta Hyal hər nyi, kə ji na anə nyi, “Nagə Zər Də ngau, əshina a dər yi Dəngau.” **6** Ənggərə ji bəra na ar vanyi vi, “Nagə Pubu ngau nə ba'anūwa, kəra lagur Malkizadakəu.” (aiōn g165) **7** Ar pəcira Yesu tsu wu duniya, ju kədi Hyal ənga kədi dābə ənga bəwakər ənga tiwi gagadə dābə ənga sələm, anə ndəra ənga dənəma ndəra wu sən mbəliya nyi sara wu miya tau. Arya naja ndər hivər Hyal, kə Hyal nggari kədi nyi. **8** Alaga kau, Yesu zər Hyal ngau, ji highiḃər bəlar sə lagur bəwəwatə'yar kəra ji sa. **9** Lagu kau, ngə Hyal nyabiya nyi aga ja dā lagu nə uya mbədə nə ba'anūwa anə patər njira bəlar sərə ji na. (aiōnios g166) **10** Arya kə ngə Hyal fiya nyi ji dā Pubu kəra ndiya ənga Dəgaləu, ənggər nə Malkizadakəu. **11** Sə a'yi gangəu kəra 'ya kyaga na ar kəra sə'yar kau, ama dzadzau nga nyi 'ya sən gəlabiya nda, arya nahyi a'yi yiwu hya nggabiya

sə ar kəra ndəshigu kə kusakusa mai. **12** Alaga kə pəci kə əshina, hya kyaga nda dā maləmə highiḃau, kwalaga abangau, hya vər yiwu vanyi ndə a ḃəra highiḃə anə hyi sər nu nə tanggərma ar kəra Ndər Hyal wayu. Səra tsa'a aga hyi ca ngə u'wa, ama a'yi sər səm kəra ḃaḃal mai. **13** Arya kalar ndəra u'wa ngə sər səm nyi, zər mamənji nga ja, naji dā tsa'a aga dləwu highiḃə ar kəra tsapəkur mai. **14** Ama sər səm kəra ḃaḃalu, nə njira həhə ngau, ca ngə njira hwathliya kərnda aga nda təkəbiya səra mənəhəu ənga səra dəmwa'yu.

6 Agabangau, kəl mənə həbiya dzau adabanga highiḃə nə tanggərma kəra mən dləwuri ar kəra Kərsiti, aga mənə dumwa ənga ḃəra nggabiya highiḃə nyi, a sara mənə sha a gyū yukudu lagur highiḃə ar kəra tubi sara wu səra wu shili ənga tau, ba nə mbərsa anə Hyal, **2** ba nga highiḃə ar kəra ḃaḃətizəma dāḃə ənga fə tsi, ənga hya'ari sara a vir tau, ba gwu numa kəra gəra kudau. (aiōnios g166) **3** Namən wu dumwa ənga nggabiya highiḃə nyi ma Hyal yiwu. **4** Wu nda dā sə gəra dā, anə njira dāhari mbəmbəl nə Hyal, ənga njira dāhari lər sə lələ nə Hyal, ba njira dāhari Mambəl Cicau **5** ənga njira dāhari məsəhəkur Ndər Hyal, ənga dənəma nggyabiya zaman kəra wu shili, (aiōn g165) **6** ma ndə tana ar lagu, ndər sən shabiya nyi a shili aga ja tubi a'yi mai. Lagur nggyabiyar nda kau, nga ndu ḃəra dlakəya Zər Hyal nə məthləkura nyi, ba nda dzəgwa pəlna nyi pəzhi ar sugu. **7** 'Yi'yi ma kəra a vər sa 'yimir par ar kər ar kər, ju nda tsəbiya sə thləthləka'yar kəra wu nda dā akkəri anə njir zəwa nyi, Hyal wu nda fənggər barka anə 'yi'ya nyi. **8** Ama ma 'yi'yi kə a vər tsə

shikədi əŋga jigwaləu, a'yi ja əŋga akkəri mai, Hyal wu
nda shi'wuna nyi ba nja nggyina nyi wu yukuda nyi. **9**
Alaga kə mən na abangau, bazhir 'wa dā 'yar, a həŋgər
'ya abər aleniyi sərə ndiya əŋga məmənahə kərə a vər shili
anə hyi ar kərə mbəda. **10** Hyal a'yi ndə gərə tsapə mai.
Naja a'yi wu nda fari əŋga thlərər hyi əŋga yiwu kərə hyu
ca anə Hyal, lagur dləwa dzə wu yiwukur anə nji cici nyi
mai, əŋgər kərə hya vər məl kabəŋəkau. **11** Sərə 'yu
yiwu gagaɬau, ca ngə, abər, hya nggya wu kwakwadəkur
wu thlərər hyi ba'anə shili ar joməya ndəl, aga fərker
hyi a sa nyabiya dzau. **12** Hya sara dā nji hadəwa mai,
ama hya fa'abiya hiya njira wu fa'abiya ki əŋga sərə Hyal
məliya alkawala nyi lagur mbərsa əŋga mba dəfu. **13** Ar
pəci kərə Hyal məliya alkawal anə Ibrahimu, vanyi ndə
a'yi kərə a ndiya nyi kərə ja səm fəla əŋga thləmə nyi
mai, ba ji səmku fəla əŋga kərny. **14** Kə Hyal na, “Jijiri
yu fəŋgər ngə barka, yu məliya culi ngə gangəu.” **15**
Agabangau, lagur səkəbiya wu mba dəfu ngə Ibrahimu
dləwuri nyabiya dzə nə alkawala nyi. **16** Jijiri nju səm fəla
əŋga ndəra wu ndiya nda, əŋga səm fəla ca ngu shili əŋga
həŋgəri kərə gərə əŋga kəpal. **17** Arya Hyal wu yiwu ja
cabiya nggyabiya nyi kərə gərə bəlar dzə ar babal anə njir
fa'a ki nə alkawal, kəl ta ji bəra jigəbiya əŋga səm fəla. **18**
Hyal məl abangau, aga səm fəla nyi əŋga alkawal nyi, nda
nyabiya dzau. Əŋgər kərə mən wu səni abər Hyal wu
thla fati mai. Ma mən hwi a ndu dəla nyi, mən wu nggya
əŋga fə dəfu aga mənə səbiya bəbalu fər kər kərə ji nə
mən. **19** Fərker kərə mən əni kau, əŋgər məca təghə pi
kərə wu təghər mən bəbalu. Əŋga fər kər kə nga mən wu

tərabiya a biya banga kadəmbul nə vi cici nə ki Hyal. **20**
Yesu ngə gwa wu mwar mən ənga ji gwa ar viya mən. A
dər ja a nə mən Pubu kəra ndiya ənga Dəgaləu, ənggər nə
Malkizadakəu. (aiōn g165)

7 Najaka Malkizadakəu, naja ngə təl nə Salemu, ənga tsu
pubu nə Hyal Kəra Di. Ji bə ənga Ibrahimu ar pəci kəra
Ibrahimu a vər sha shili sara vər pa ənga təltəl'yar kəra ji
səmku təlkur ar kəra nda, ba ji fənggər nyi barka. **2** Kə
Ibrahimu nə nyi pathləu wu kumou nə kalar sərə ji fa'ari
sara a gwa miya pa. Tanggərma, sərə thləmə kə cabiya ca
ngə, “Təl nə tsapəkur.” Ənga naja tsu “Təl nə Salemu,”
kəra cabiya, “Təl nə jaməkur.” **3** Naja a'yi ənga njir ya
mai. A'yi ja ənga culi kəra ji biya a gwa mai. A'yi ja ənga
pəcir ya ənga pəcir tə mai. Naja tsu ənggər Zər Hyal, kəra
nggya aga pubu ba'anuwa. **4** Hya tsamiya culi dəgalkura
ja! Kwalaga əjiya əjir mən Ibrahimu tsu nə nyi pathləu
wu kumou nə kalar sərə ji fa'ari sara a gwa miya pa! **5**
Ətsu highiḃə Musa a nana ri, abər kalar ndər Lawi kəra dā
pubu, a dər tsa'a ja dləwuri pathləu wu sə kumou sara ara
nji, alaga kə nji kə zamər nda ngə 'yar, ənga tsu nanda ma
culi gə Ibrahimu nga nda. **6** Ama Malkizadakəu, ndəra
a'yi biya sara wu culi nji gə Lawi mai, a dləwuri ja pathləu
wu sə kumou sara ara Ibrahimu, ba ji fənggər nyi barka,
naja ndəra nji nə nyi alkawala nyi'yar. **7** Gəra ənga kəpal
ndəra wu fə barka naja ndiya ndəra nji fənggər nyi barka.
8 Kəja njir Lawi njir dləwu pathləu wu sə kumou, ndu
tau. Ama Malkizadakəu nə nyi ndəra dləwuri pathləu
wu sə kumou sara ara Ibrahimu, nji lər sakida ar kəra ja
abər naja a'yi tə mai. **9** Nju sən na abər Lawi ənga kərnyi,

ndəra culi nyi ngə njir dləwu pathləu wu sə kumou, a lər ja nə nyi pathləu wu sə kumou lagu Ibrahimu, **10** ara ar pəci kəra Malkizadakəu bə ənga Ibrahimu, Lawi tsu ja wu dza əjiya əji nyi. **11** Kəja dladə Musa a cabiyari anə njir Izirayila abər kalar pubu ja biya sara wu culi gə Lawi. Maja abər thlər pubu'yar nə culi gə Lawi wu məliya nji a dā nji tsapəu, sər bəra dā nja dla ənga vanyi pubu pamə lagu Malkizadakəu a'yi mai, kəra a'yi lagu Haruna mai. **12** Arya ma nji bəlana lagur fə ndu pubukur, kəl nja bəlana dladə tsu. **13** Naja ndəra nja vər ndər ar kəri kau, Thlagər mən ngau, naja ji biya sara wu culi paməu, culi kəra gəra saya məl thlər nə pubu. **14** Kadzakadzangə nga nyi, abər Thlagər mən biya sara wu culi gə Yahuda, laguwa culi kə tsu Musa a'yi ndər ar kəra nda lagu pubukur mai. **15** Najaka ndər tsu a biyari ar babal gagadəu, ar pəci kəra vanyi ndə bəra biya pubu pamə ənggər kəra Malkizadakəu, **16** ndəra dā pubu, a'yi lagu dladə ənga culi kəra ji biya sara a gwa mai, ama lagu dənama nə pi gəra kudəu. **17** Arya nji lər sakida ar kəra ja abər, “Nagə ngə pubu nə ba'anuwa, kəra lagur Malkizadakəu.” (aiōn g165) **18** Nji həna dladə kəra dādəməu, ara gəra dənamakur nyi ənga dləwa dzə nyi. **19** Arya dladə Musa a'yi kakalə ja məliya sə tsatsa'a mai, ama kabangəkau, fər kər a'yi kəra wu hər mən ləhə a shila dzər Hyal. **20** Hyal nyabiya sə kau, lagur səm fəla. Patər njira gu thlər pubu a'yi lagur səm fəla mai. **21** Ama ndə kə dā pubu lagur səm fəla ar pəci kəra Hyal na anə nyi, “Thlagəu a səmkur fəla, naja a'yi wu bəla dənga nyi mai, ‘Nagə pubu ngau, nə ba'anuwa.’” (aiōn g165) **22** Arya najaka səm fəla ngə Yesu

nggya ar viya sər mbabiya nə alkawal mbamba kəra ndiya ənga mənəhəu. **23** Pubu'yar nə dədəməu, ndə də gangə ara tə ngə kar nda ara dumwa ənga thlər nda parangəu. **24** Ama Yesu ngə pubu nə ba'anuwa, arya naja ənga kərnyī a'yi ja ənga pi ba'anuwa. (aiōn g165) **25** Agabangau, a'yi ja cumu ənga dənəma nə mbədāna njira shili ləhəu wu dzər Hyal lagu nyi, ara a'yi ja cumu ənga pi ba ju dumwa ənga kədi Hyal anə nda. **26** Culi najaka pubu kəra ndiya ənga dəgal nga mənə yiwu, ndə kəra cicau, ənga ndəra gəra bikau, gəra ənga məcavidī, ənga ndəra nji həbiya sara wu njir bikau ba nji həna nyi adabanga dəməlmə'yar. **27** A'yi ja ənggər pubu kəra ndiya ənga dədəgal ta mai, arya a'yi mbari kəl ja lər sadaka kalar pəci mai, tanggərma arya bikə nyi, ənga arya bikə nə nji. Naja ji lər sadaka nyi zəmə pir ar pəci kəra ji lər kərnyī. **28** Arya dladə Musa ngə məliya nju cadə pubu kəra ndiya ənga dədəgal'yar sara wu nji ənga tətəwakur nda. Ama alkawal Hyal kəra shili dābə ənga səm fəla ngə cadəbiya Zər nyi kəra naja ngə tsatsa'a ba'anuwa. Alkawal kau ca ngə kəra shili ayukudə dladəu. (aiōn g165)

8 Səra mənə yiwu mənə na ca ngə, a'yi mən ənga pubu abangau, pubu kəra ndiya ənga dəgal kəra a vər nggya ar tsi mazəma tsəkafə nə Ndə Dəgal Dənəma a dəməlməu. **2** Ndəra vər məl thlər ar vi kəra ndiya ənga Cicau, kwapatə kəra jijiri kəra Thlagə ənga kərnyī ngə liya ama a'yi ndə mai. **3** Kalar pubu kəra ndiya ənga dəgaləu, nji fiya nyi aga hə sadaka ənga lə sə ləlau, agabangau, najaka pubu kəra ndiya ənga dəgalə tsu, a mbari kəl ja lər sau. **4** Maja abər wu duniya nga ja, ju sən də pubu mai, ara tsu kadu

pubu'yar a'yi kəra a vər lə sau ənggər kəra dladə nana. **5** Səra pubu'yar ka vər məl a vu vi cici nə Hyal kau, tangə ənggər səra nja vər məl a dəməlmau. Ca ngə səra Hyal kughiya Musa aga ja həriya kwapatə anə Thlagəu, ənggər kəra ji cabiya nyi. Ji na, “Ga tsamə ənga hangəkal, aga ga liya kakalə ənggər kəra yi cabiya ngau, a du mə ta.” **6** Ama thlər kəra Yesu dləwuri a ndiyari nər nda, arya alkawal mbamba kəra naja ngə tsupamə kəra ndiya hahala nyi ta, arya alkawal mbamba nyi nji mbiya ar alkawal kəra ndiya. **7** Maja abər alkawal mbamba nə tanggərma a'yi tuwa mai, a'yi nju bəra gal nə məthləkura nyi kəra ndiya mai. **8** Ta Hyal lari bikər nda, ba ji na, “Pəci wu shili, əngwar Thlagəu, yu nda məliya alkawal mbamba nə mafəliyangə ənga njir Izirayila, ba ənga tsu culi Yahuda. **9** A'yi culi alkawal mbamba kəra yi məl ənga əjir nda'yar mai, ar pəci kəra yi mbar pəla nda aga ya həbiya nda sara wu 'yi'yir Masaru, arya nanda a'yi ta'yi ənga alkawal dā mai, ca ngə dā yi təkə ənga nda, əngwar Thlagəu. **10** Najakə ngə alkawal mbamba kəra yu sa məl ənga njir Izirayila, ayukudā pida'yar kau, əngwar Thlagəu, yu fuwa highibə dā wu dəfuwa nda. Yu tsəfəri wu hudā nda. Yu nggya Hyalər nda, nanda tsu ndu nggya nji dā. **11** A'yi kəl ndə a highibə anə təwul nyi mai, alaga zamə nyi, ju na, ‘Ga sən Thlagəu,’ Arya kalar ndu sa sən dā, dzəguya ar kusha nda ba'anə dəgala nda. **12** Ara yu sa təfəbiya nda bikər nda a'yi tsu yu bəra dəngari ənga sə ndzəndzər nda mai.” **13** Ta Hyal ngga kau, ənga alkawal mbamba mafəliyangəu, a cabiyari abər nə tanggərma ta a hiliri ba ji hal. Səra hil ənga səra hal wu səkar mai, ba ja tərabiya kabangəkau.

9 Alkawal mbamba nə tanggərma a'yi ja ənga sərə nja kyaga məl nə dləvau. Alkawal mbamba nə tanggərma kə tsu, vi a'yi a gwa kərə cici kərə nji həriya wu duniya. **2** Nji pədləya kwapatəu, wu kwapatə kau, kə nji təkəya bwata məthləu. Ar bwata nə tanggərma sər səbə pitəlla a'yi, ənga təmbəl, ba ənga ləgu macikəl kərə nji nə nyi anə Hyal. Bwata kau, nga nju ngga ənga Vi Cicau. **3** Ayukudə kadəmbul nə məthləkura nyi, vanyi vi a'yi kərə nja ngga ənga Vi kərə ndiya ənga Cicau. **4** Ar bwata nə məthləkura nyi bagadi a'yi nə əndzə nə nggyi sə kisu, ənga akwati alkawal mbamba kərə nji hədiya ənga əndzau. Akwati kau, kəja sərə a gu gwa, pəla əndzə nə fə mana, ənga dəla nə Haruna kərə thlau, ba nga tsəka kərə alkawal mbamba kə tsətsəfə ari. **5** A dar kərə akwati alkawal mbamba kau, shanggudfi həhər nə carabiyaməu a'yi kərə wu cabiya kadakadarkur nə Hyal. Nanda ngə məliya shanggudfi anə sər hədə miya akwati kau, kərə nju ngga ənga vir nggya təhudu. Namən a sən ndər ar kərə sə'yar kə kwatahə mai. **6** Ma nja fuwar sə wu lagu ənggər kau, ba pubu'yar a gu bwata tanggərma ənggər kərə ndu wuraga məl thlər nda. **7** Ama kəl pubu kərə ndiya ənga dəgal ngu gu bwata məthləkura nyi kərə gwa gwa, zəmə wu fa. Naja sən gwa gərə ənga mashi mai, aga təfəbiya bikə nyi ənga kərə nji məliya ənga gərə sənkur nda. **8** Lagu kə ngə Mambəl Cici cabiya abər, lagur gwu Vi kərə Ndiya ənga Cicau a'yi pahənəkər kwatahə mai, ma tsu bwata tanggərma tsu ta'yi. **9** Sə'yar kə patə aga nda gələbiya nggyabiya əshina, kərə wu cabiya abər lə sau ənga hə sadaka a sən shili ənga nggyabiya nə kər papal anə njir dləvə Hyal mai.

10 Sə'yar kau, ar kəra səm ənga sa ba ənga ci dzau nga nda wacu. Thlər kau, a biyar babal nga nda wacu, kəl ta Hyal nda canə mən lagur məl thlər nə mafəliyangəu. 11 Kəja Kərsiti a shiliri ənggər Pubu kəra ndiya ənga dəgaləu, nə sə məmənahə'yar kəra a'yi kabangəkau. Ji shili, kə ji sa gu kwapatə kəra ndiya ənga dəgaləu, ənga kəra ndiya ənga tsatsa'a, a'yi kəra nji həriya ənga tsi mai, kəra cabiya a'yi nə duniya kə mai. 12 Ji gwu vi kəra ndiya ənga Cici kau, aga zəmə pathləu. Naja a'yi gwa ənga mashi ku'yar ənga nə wazha thla mai, ama ənga mashi nyi nga ji gwa, kəra ji bəliya mən əni nə ba'anuwə. (aiōnios g166) 13 Mashi nə ku'yar, ənga thla'yar ba ənga bəbər nə mbəhuləu, nju u'uci sə'yar kə a ndar njira gəra cicau, aga ja məliya nda cicau a biyar cicir dzau. 14 Ma abangə ja, mi nga mənə sən na ənga mashi Kərsiti kəra wu ndiya nda pata? Ndəra gəra ənga məcavidī, lagur dənamar Mambəl Cici nə ba'anuwə nga ji lər kərnyī aga sadaka kəra tsatsa'a anə Hyal. Ji məl abangəu, aga ja cina dəngar mən sara ara sər mələ mən kəra dəmwa'yu kəra wu shili ənga tau aga mənə dā njir dləvə Hyal mbəmbədau. (aiōnios g166) 15 Agabangəu, Kərsiti naja ngə ndəra wu ta'yi wu pama nji ənga Hyal wu najaka alkawal mbamba kəra mafəliyangəu. Aga kalar njira nji ngga ba nda dləwuri alkawal nə fa'a ki nə ba'anuwə kəra Hyal məliya alkawala nyi. Ta dā a tər ja, tə nyi bəliya nda sara wu bikər nda kəra ndə məliya wu pəcir alkawal nə tanggərma. (aiōnios g166) 16 Ma ndə məliya alkawal ar kəra sər fa'a ki, fa'a kiya nyi wu nyabiya dzə ma nja lar tətəkura ja. 17 Arya alkawal fa'a ki a'yi ja ənga dənəma mai kəl ma nda nyi a təri, ca ngə gyiwuliya

məliya səkə a'yi mai ma tsu nda nyi ənga pi. **18** Ca ngə sərə də alkawal mbamba nə tanggərma a'yi nji hənggəri əni mai, kəl lagu mashi. **19** Ca ngə sərə də Musa nana anə nji papatəu sər məl kərə a'yi wu dladəu, kə ji həri mashi wazha thla ənga nə ku'yar, ba ji dəbəri ənga 'yimi. Ənga ji hər sasa'wa əpa əpa, kə ji pədiya a yar hyali wur hisopəu aga ja dzəgwa uci mashi təmahəu a ndar kərə Ləkakadə pəpədaʊ ba a ndar kərə nji papatəu əni. **20** Kə ji na, “Najakə ngə mashi nə hənggəri ənga alkawal mbamba kərə Hyal ləri hyi hya bəlari.” **21** Abangə tsu ji u'ucina masha nyi ar kərə kwapatə kau, ba tsu ar kərə patər kar thlər nə kwapata nyi ar pəcir dləvau. **22** Ənga jiri dladə nə Musa a cabiyari abər kəl nja cina zada kalar sau ənga mashi. Ma a'yi nji pəna mashi mai təfəbiya bikə a'yi mai. **23** Sə'yar kə nda nggya shanggudi həhər nə sərə a dəməlmau, a mbari nda də cicau, lagur hə sadaka 'yar kərə wu duniya. Ama sərə a dəməlmau, ənga kərnda a mbari nda də cicau, lagur hə sadaka kərə ndiya patəu. **24** Arya Kərsiti ənga kərny i a'yi gwu Vira ndiya ənga Cicau, kərə ndapi ngə həriya mai, kərə ndə həriya a papa nə jijira nyi. Awau, ji ma'yi, ji da gwu vira ndiya ənga cicau a dəməlmau ənga kərny i, a dəgya Hyal arya mən. **25** Ənga a'yi ji da gwu vira ndiya ənga cicau a dəməlmau aga ja nda lər kərny i ar kər ar kər mai, ənggər kərə pubu kərə ndiya ənga dəgal wu duniya kərə gwu Vira ndiya ənga Cicau fa nga fa ənga mashi nə ma'wi a'yi ənga mashi nyi mai. **26** Ma abər abangə nga nyi, Kərsiti wu bəra lər bwaḃwatə ba ja tə aga gangəu, dzəguya ar ndəla duniya shili ar əshina. Ama shili nyi aga zəməu, aga nji patəu, ba

anə kudiyar duniya, ji lər sadaka nə kərnyī aga təfəbiya bikər nji. (aiōn g165) 27 Ənggər kəra Hyal fiya aga nda tau aga zəmə pathləu, ayukudā tə nyi kəl səkə numa nə Hyal, 28 abangə tsu nga nji lər Kərsiti aga zəməu, aga ja sa həna bikər nji gangəu. Naja tsu wu bəra sa shili nə məthləkura nyi, aga sa təfə bikə mai, ama aga ja sa nə nyi mbədau anə njira wu caguli ənga shili nyi.

10 Dladə Musa sə ngau kəra ənggər shanggudā sə mənəhə kəra a vər shili, ama a'yi cabiya abər naja ngə sə jijiri kə mai. Ca ngə sərə dā dladā nyi a'yi a sən məliya patər njira dla ləhə wu dzər Hyal nda nggya cici lagur hə sadaka gərə bəla kəra nju məl fa ga fa kə mai. 2 Maja abər dladə Musa a'yi ja ənga dənəma, tsu nju bəra dumwa ənga hə sadaka kə ya? Maja abər njir hə sadaka kau, ndu sən uya nggya cicau aga zəməu, tsu dənga nə dəfuwa nda wu bəra bəwakər ara bikər nda mai. 3 Ama hə sadaka kau, lagur dəngər nda bikər nda ngau, fa ənga fa. 4 Arya a'yi a sən dā mashi thla'yar ənga nə ku'yar a sən həna bikə mai. 5 Agabəngau, ənggərə Kərsiti shili wu duniya, ji na, “Hə sadaka ənga lə sə'yar nagə wu yiwu mai, ama kumər dzə nga gə pabəri anə dā. 6 Hə sadaka nə nggyi sau ənga nə həna bikau nagə wu nggar məsəhəkur nda mai. 7 Kə yi na, ‘Kəja yau, Hyal, yi shili aga ya sa məl sərə gu yiwu, ənggər kəra ja tsətsəfau ar kəra yau wu ləkakadə tsətsəfə nə Hyal.” 8 Tanggərma ji na, “Hə sadaka, ənga lə sə'yar, ənga sadaka nə nggyi sau, ənga sadaka nə hə bikau, nagə wu yiwu nda mai, ənga nagə a'yi wu nggar məsəhəkur nda mai.” Ji na abəngau, alaga kau, Dladə Musa ngə na nja bəlar sə'yar kau. 9 Ji bəra na, “Kəja yau,

yi shili aga ya sa mæl særa gu yiwu.” Ca ngæ, a fiyar nji
 sæ næ tanggærma ar thlærpau, aga nja dzægwa ciya næ
 mæthlækura nyi. **10** Lagur særa Hyal wu yiwu ca ngæ tsu a
 mæliya mænær ja cicau, lagu hæ sadaka næ dza ja kæra Yesu
 Kærsiti læri aga zæmæ pathlæu, kæra gæra ænga cakau. **11**
 Wu kalar pæci, kalar pubu wu ta'yi ju mæl thlær nyi, ju
 dumwa ænga hæ sadaka'yar kæra gæra bæla dzæ kau, ar
 kær ar kær kæra gæra ænga dænama næ hæna bikæ'yar. **12**
 Ama ta Kærsiti læri sadaka aga zæmæu, næ ba'anuwa arya
 bikæ'yar, ba ji dzægwa nggya ar tsi mazæm næ Hyal. **13**
 Tsu wu pæci ta ja vær sækæ nja sa fiya dawa nyi'yar a gyi
 gya kida hiya ja. **14** Arya hæ sadaka zæmæ kæ ji mæliya
 kau, kæ ji shabiya njira nji cicina nda, nda nggya tsatsa'a
 ba'anuwa. **15** Mambæl Cici lær sakida ar kæra mæn ar kæra
 sæ'yar kau. Tanggærma, ji na, **16** “Kæja alkawal mbamba
 kæra yu nda mæl ænga nda, ayukudæ pæci kau, ængwar
 Thlagæu. Yu nda fuwa dladæ dæ wu dæfuwa nda, ba ya
 dzægwa tsæfæri wu dængar nda.” **17** Ji bæra cakæri, ji na,
 “Bikær nda ænga ndza sær nda tsu yu bæra dængar nda
 mai.” **18** Ar pæci kæra nji tæfæbiya bikær nda'yar, tsu vanyi
 hæ sadaka arya bikæ a'yi mai. **19** Agabangau, wazha ama,
 a'yi mæn ænga kær papal jijiri næ gwu Vira Ndiya ænga
 Cicau lagur mashi Yesu. **20** Naja tsu ji pahæna mæn lagu
 mafæliyangæ kæra mbæmbædæu, lagu kadæmbul kæra ca
 ngæ kumær dza ja. **21** A'yi mæn tsu ænga pubu kæra dægal
 a vær sæm tælkur ar kæra ki Hyal. **22** Agabangau, bægæ
 mæna shili læhæ wu dzær Hyal ænga dæfu jijiri, ba ænga
 mbærsa kæra gæra ænga kæpal. Mæna shili ænga dæfu kæra
 nji cina sara wu sæ sæsæli, ba ænga kumær dzæ kæra nji

cina ənga 'yimi caməu. **23** Bəgə mənə ta'yi tandar ar fə dəfu, kərə mənə vər lə sakida ar kəri, ara ndərə məliya mən alkawal ndər məl sə tsa'a miya dəfu ngau. **24** Mənə tsətsəkuri kuvwar mən lagura nda cabiya yiwukur ənga məl thlər kərə mənəhəu. **25** Mənə sara piyari shili wu dəbə dzə nə dləvə mai, ənggər kərə alenyi nja vər məl. Ar viya kau, kuji mənə dumwa ənga tsətsəku dəfuwa mən, mənə dumwa ənga məl abangau ənggər kərə mən lari abər Pəcir shilər Thlagər mənə dər ləhəu. **26** Ma mən dumwa ənga məl bikə nə gərə nggandərkur, ayukuda mən dləwuri sənbiya sə nə jijiri, tsu vanyi hə sadaka nə bikə a'yi mai. **27** Ar viya kau, sərə hiyau ca ngə səkə wu tsədzau ənga hivər aya numa ənga u'u kərə kwakwadə gagadau kərə wu nda səmku njira dawa ənga Hyal. **28** Kalar ndərə a'yi bəlari dladə Musa mai, nju tsiya nyi, təhudə a'yi mai, lagur sakida nji məthləu ənga alaga nji makəru. **29** Kalar ndə kərə didana Zər Hyal, ənga ji didana mashi alkawal mbamba kərə ca ngə cina nyi, ənga ji bərə nggəliya Mambəl Cici nə mayiwakur, numa nyi nga kyaga də a ndiya ənga bwaḃwatə gagadau. **30** Arya mən wu səni ndərə na, “Kiyau, nə də ngau, yu nda kibiya.” Kəji bərə na, abər, “Thlagə ngu nda məl numa anə nji gə nda.” **31** Sər lə hivər ngau, ma ndə tədəu a gwu tsa Hyal kərə ənga pi. **32** Hya dəngari ənga pəci'yar kərə tərabiya. Ayukuda hyi uya lar mbəmbəlkur nə Hyal, ba hyi səsə'wuri ənga jijiri, ənga hyu papa ənga bwaḃwatəu. **33** Vanyi pəci nju nggəl hyi ar babal, ənga nju lə bwaḃwatə anə hyi wu mwar nji. Ənga vanyi pəci tsu hyu dəbər kər ənga njira wu lar culi bwaḃwatə kau. **34** Hyi cabiya təhudə anə njira nji mbiya

wu fursəna, nahyi tsu hyi cabiya hudə pipida, ayukudā nji fa'ari karər hyi, arya hyu səni abər a'yi hyi ənga sər fa'a ki kəra ndiya ənga mənəhəu kəra wu nggya ba'anuwə. **35** Agabəngau, hya sara piyari dənəma nə dəfuwa hyi mai, arya ju nda shili anə hyi ənga akkəri dəgaləu. **36** A kiri hya dumwa ənga səsə'wu sau, ara məl abəngau, hyu nda məliya sərə Hyal wu yiwu. Ayukudā kə tsu ba hya dləwuri sərə nji məliya hyi alkawala nyi. **37** Arya a'yi a səkari mai, “Ndər shili ju shili, naji wu səkari mai. **38** Ama ndə tsapəu də ju nda nggya lagur mbərsa. Ama ma ji sha a gyu yukudū, mambəl də a'yi wu caguli ənga ja mai.” **39** Ama namən a'yi culi njira wu sha a gyu yukudū, ba nda sanəkər mai, ama njira ənga mbərsa ba ndə uya mbədəu.

11 Mbərsa naja ngə nggya ənga fiya dəfu ar kəra sərə mən fər kər əni, ənga fə dəfu ar kəra sərə li gərə sən lari. **2** Lagur mbərsa ngə nji dədəm uya fal ara Hyal. **3** Lagur mbərsa nga mən sənbiya abər lagur dəha Hyal nga nji məliya patər duniya, kəra də a'yi sərə nju lari a'yi darkər lagur sərə ar babal mai. (aiōn g165) **4** Lagur mbərsa ngə Habila ləri anə Hyal sər lau kəra a ndiya nə Kayinu ənga mənəhəu. Ənga məl abəngə nga ji uya fal ara Hyal abər naja ndə tsapəu, wu pəci kəra Hyal dləwur lər sə nyi. Aləga kə Habila a tər kau, tsu ja vər ndər anə mən lagur mbərsa. **5** Lagur mbərsa nga nji hər Enoku, ara ja sara bə ənga tau. Nji tsu a'yi lari nyi mai, arya Hyal a hər nyi ri. Kadivira nja hər nyi, a ləri nji sakida ar kəra ja abər a pinar ja dəfuwa Hyal. **6** Sə a'yi a sən pina hudə Hyal mai, kəl mbərsa wacu, arya kalar ndəra shili əgya Hyal kəl ji hənggəri abər Hyal a'yi, ətsu ju lə akkəri anə kalar

njira wu gal nyi əŋga jirkur. **7** Lagur mbərsa ngə Nəhu, ayukudə Hyal kughiya nyi ar kəra səra tsu nji gəra lari, nga ji bəlari, ba ji məliya kwambwal aga ja kətiya njir ki nyi. Lagu kə ngə numa mbar njir duniya, ba ji dzəgwa də ndər fa'a ki nə tsapəkur kəra nju uya lagur mbərsa. **8** Lagur mbərsa ngə Ibrahimu bəlar ndər Hyal aga ja ma'yi a ndar vanyi 'yi'yi kəra Hyal məliya nyi alkawal abər wu də sər fa'a ki nyi ar pəcira ji ngga nyi. Naja tsu ba ji bəlar ndər Hyal ba ji mbar lagu alaga kə naja sən vira ju ma'yi a ndar mai. **9** Lagur mbərsa nga ji nggya ənggər məthləpi ar 'yi'yi kəra Hyal məliya nyi alkawala nyi. Ji nggya wu kwapatəu, naja əŋga Ishaku ba Yakubu, njir fa'a ki alkawal ta wayu dəbə əŋga ja. **10** Ji nggya najaka culi nggya arya ji fiyafə ar kəra məlmə kəra nji fiya hiya nyi. Hyal əŋga kərnyə ngə gwabiya ba ji həriya nyi. **11** Lagur mbərsa ngə Hyal nə nyi dənama nə ya zər anə Ibrahimu, alaga kə a halər ja gagadəu ar pəca nyi. Saratu tsu naja ciri nga ja. A hənggər ja abər Hyal ndəra nja fər kər əni ngau, əŋga ndər səbiya alkawal nga ja. **12** Agabəngəu, lagu ndə zəmə kəra a halər ja citə a miya tau, nga nji ya culi kəra gangə gagadəu ənggər shashilga a dəməlmau, əŋga ənggər məshi'wa a miya tsadau kəra nji gəra sən jigabiya. **13** Patər nji kau, ndə tə wu mbərsar nda, nanda a'yi dləwuri səra Hyal məliya nda alkawala nyi kwatahə mai, ndə lari a vər shili tsu nadə wacu ama ba ndə dləwuri əŋga hudə pipida ara ndə səni abər nanda məthləpi nga nda wu duniya. **14** Njira wu lə najaka sakida a cabiyari ar babal abər nda a vər gal 'yi'yi kəra nər nda. **15** Maja abər nda a vər dəŋga sə ar kəra 'yi'yi kəra ndə

piyari, a shar nda agyu yukudu. **16** Ar viya kau, kə ndə fər li ar məlmə kəra ndiya ənga mənəhəu, ca ngə 'yi'yi kəra a dəməlməu. Ca ngə də Hyal a'yi gu səli ara də Hyalər nda mai. Jijiri, a pabər ndar ja məlmə mənəhə aga nda. **17** Lagur mbərsa ngə Ibrahimu, ar pəcira Hyal dzəbiya nyi, nga ji lər Ishaku aga hə sadaka ənga ja. Naja ndəra dləwuri alkawal kau, a pabər ja kərnyi aga ja lər zər nyi zəmə piru, **18** alaga kau, Hyal a nar nyi ri, abər, “Lagur Ishaku ngə nju nda jigəwa culi ngau wu nji.” **19** Ibrahimu tsu, a dəngabiyar ja abər pakatəu, Hyal wu sən hya'ana ndə tətəu. Ənga karapau, nja sən na abər ji dləwuri Ishaku sara wu miya tau. **20** Lagur mbərsa ngə Ishaku fənggər nyi barka anə Yakubu ənga Isuwa ar kəra nggyabiyar nda kəra a ndumwa. **21** Lagur mbərsa ngə Yakubu fənggər nyi barka anə gyapəkura wazha Yusufu ar pəcira ja vər biyar pi. Ənga ətsu ji dləvə Hyal ənggəra ji təghər dzə a gyar zəwa bə nyi. **22** Lagur mbərsa ngə Yusufu, ndər ar kəra biyar njir Izirayila sara wu 'yi'yir Masaru, ar pəcira ja ləhə a miya tau. Ənga tsu ji lər sər məl ar kəra dəhi nyi. **23** Lagur mbərsa ngə njir ya Musa dəwana nyi nə hya makəru ayukudə nji yabiya nyi. Ndə məl abəngau arya ndu səni abər sal yaya nga ja. Ənga nanda a'yi hivər dladə təl kə mai. **24** Lagur mbərsa ngə Musa piyari nja ngga nyi ənga zər kwar Fira'auna, ar pəcira ji hau. **25** A ndiya anə nyi ja lar bwaḃwatə ənga nji gə Hyal, a mwara nggya wawahə nə pəci kushu wu bikau. **26** Wu tsam nyi, a ndiya anə nyi ja lar bwaḃwatə arya Kərsiti, kəra ndiya nggya wawahə nə 'yi'yir Masaru, arya ja vər fər li ar kəra akkəri kəra a vər səkə nyi a ndumwa. **27** Lagur mbərsa ngə Musa

piyari 'yi'yir Masaru, gəra hivər hufə ndzəndzə təl. Ji səsə'wuri arya ji tsaməri ar dza ja ndəra nji gəra lari ənga li. **28** Lagur mbərsa nga ji bəlari Lardur nə Vəlna, ənga ji u'ucina mashi ara waladi nə dlə wazha nə tanggərma nə njir Masaru ja sara tsəkwar wazha njir Izirayila. **29** Lagur mbərsa ngə njir Izirayila tərabiya ar 'yi'yi u'ulə wu Tsadə Dəzəu. Ama ta njir Masaru nərdzau aga nu nda, ba ndə sa a gwar tsadau. **30** Lagur mbərsa ngə mahwal nə məlmə Yariko dla, ayukudə nji zəwar nyi nə pida mədəfau. **31** Lagur mbərsa ngə Rahapəu, zawar ta, naji tə əkkə'yi nji gəra nggar ndər mai, arya ji dləwur məthləpi njir tsamə məlməu. **32** Mi nga ya uya ya bəra na? Pəci a'yi ara yau ya ndər ar kəra Gidiyanu, ənga Barakəu, ənga Samsonu, ənga Jafəta, ənga Dawuda, ənga Samuyalu ba tsu nabi'yar. **33** Lagur mbərsa ngə nji kə səmku təlkur ar kəra təltəl'yar, kə ndə məl sərə tsatsa'a, ənga ndə dləwuri sə'yar kəra nji məliya nda alkawal, ənga ndə hahadiya miya ləvara nyi'yar, **34** ənga ndə ta'yina dənəma nə u'u, ənga ndə gaḃana miya katsakər. Kukufəkur nda ba sha aga dənəma, ənga ba ndə dā ənga dənəma a gwa miya pa ba ndə kəkədləna soja'yar nə 'yi'yi pampaməu. **35** Mathləkə'yi dləwuri nji tətər nda kəra nji hya'ana ənga pi. Nji dzəbiya nda ənga ḃwaḃwatəu, ama kə ndə nggəl ara sha ara nu Hyal aga nja dzəgwa səya nda. Ndə fuwa kərnda wu fər kər wu pi kəra a ndiya ayukudə hya'ari sara vir tau. **36** Alenyi nji, nji didana nda ənga nji dægə nda ənga wudə, alenyi nji tsu, nji mbiya nda ar gangə ənga alenyi tsu, nji fuwa nda wu fursəna. **37** Nji tsiya nda ənga tsəka vavaka, nji thləthləwa nda bwata məməthləu ənga hənggəya thlə

wu, ba nji bəra tsəya nda ənga katsakər. Alenyi nju bəu ənga kar har nda ci təmahəu ənga nə ku. Ənga ndə nggya wu gha ənga bwaḃwatəu ba ənga nggya dādali. **38** A dər nda mənəhəu ara nggya wu duniya kau, ndu bəḃau wu tagə mashi ənga mə'yar, ənga thləl'yar ba ənga ka'u kəra a gyiwu 'yi. **39** Patəkura nji kau, Hyal a ləri sakida nə fal arya mbərsar nda, ama patəkura nda nandə dləwuri səra nji məliya alkawala nyi mai. **40** Arya Hyal a pabəri səra a ndiya ənga mənəhəu anə mən. Dənga nyi tsu ca ngə nda sara dā cicipəu gəra ənga mən mai.

12 Agabangau, ta dər sakida dlamir nji gangə gagadə zəwar mən kau, ta'yi mənə zəzəḃəna kalar səra wu sən kar mən, ənga kalar bikə kəra wu sən səḃiya mən bəḃalu. Ta'yi mənə hwi kəra mənə miya nyi kau ənga cikər. **2** Ta'yi mənə fər liya mən ar kəra Yesu, ndəra naja ngə mətəghə ənga ndəra nyabiya mbərsar mən. Arya hudə pipida kəra nji fiya aga səkə nyi, ba ji səsə'wuri dlakə nə wu dladlakau, naja a'yi tal sə səsəlikura nyi mai. Arya kau, ja vər nggya ar tsi mazəm nə tsəkafə Hyal. **3** Hya dəngari ənga patər bwaḃwatə kəra ji səsə'wuri sara wu tsa njir bikau, agabangau, bəgə najaka sə a cakər hyi dənəma a sara hya həḃa ba kəra hya hur mai. **4** Wu par bikər hyi, a'yi təkəri hya pənə mashir hyi mai. **5** Əndəga kəra hyi fari ndər nə fə dəfu kəra Hyal nana ta ya, kəra ji na anə hyi ənggər wazha nyi ta ya? “Zəḃa, a sara ga shabiya hwathlə nə Thlagə aga ja dā sə məməlam mai, a sara ga hurkər ma ji kughiya ngə mai. **6** Arya Thlagə wu hwathlə kalar ndəra ju yiwu, ənga ju lə bwaḃwatəu anə kalar ndəra ji həri aga zər nyi.” **7** Hya səsə'wuri

6wa6watə kəra hya vər sa, ənggər hwathlə ngau. Lagu kə
 ngə Hyal wu məl ənga hyi ənggər wazha nyi nga hyi. Zər
 a'yi kəra dən̄yi a sən hwathliya nyi mai ya? **8** Ma Hyal
 a'yi hwathliya hyi ənggər kəra ja vər hwathlə wazha nyi
 mai, a cabiyari, abər nahyi a'yi wazha huda ja mai, ənga
 nahyi a'yi wazha nyi jijiri mai. **9** A'yi najakə waci mai,
 a'yi mən ənga dər̄mən nə kumər dzau, njira wu hwathlə
 mən, namən tsu ba mənə gənggər nda səli. Ya, a'yi mənə
 kyaga gənggər nyi səli anə Dər̄mən nə mambəl ma ju
 hwathlə mən, aga mənə dabaga uya pi wa? **10** Dər̄mən nə
 kumər dzə wu hwathlə mən nə pəci kushu ənggər kəra
 ndu mbari. Ama Hyal wu hwathlə mən aga dləwa mən,
 aga mənə uya cicikur ənggər nə nyi. **11** Patər hwathlə wu
 shili ənga tau anə kumər dzə nə pəci kushu, ama a'yi
 məsahəkur mai. Ama ayukuda nyi patəu, ju shili ənga
 tsapəkur ənga hudə pərtəu anə patər njira nji hwathliya.
12 Agabangau, hya ndidəbiya tsa hyi kəra həhədə ənga
 undiya hyi tsu kəra gəra ənga dən̄ama. **13** Hya tsəna lagur
 bər hyi aga ma kadal wu bə ari ja sara uya shilgəu, ama ja
 uya jaməkur. **14** Hya məl kalar sərə hyu səni aga hya uya
 nggya jaməu ənga nji patəu, ba ənga hya nggya cicau. Ma
 a'yi ənga nggya cici mai, ndər sən lar Thlagə a'yi mai.
15 Hya nggya ənga hangəkəl a sara hya tini mayiwakur
 nə Hyal. Hya nggya ənga hangəkəl a sara ndaliya hyi a
 də ənga hudə ndzəndzau kəra wu shili ənga 6wa6watəu
 ba ja bəsiya dadamgana. **16** Hya nggya ənga hangəkəl
 ara ndaliya hyi a sara də ndə səsə alaga ndə gəra hivər
 Hyal ənggər Isuwa, ndəra dəl̄na nggya nə ya tanggərma
 nyi arya sər səm nə cala zəməu. **17** Ayukuda nyi patəu, a

yiwur ja aga danyi a na nyi nanya barka, ama ba ji kədləna
 nyi. Naji bəra uya pəci na pabəri pama nda mai, alaga
 kə ji kədi ənga tiwi ənga sələm kau. **18** Nahyi a'yi shili
 əgya madiya mə na Sənyu kəra nju sən tsəkwari mai,
 alaga əgya u'u kəra a vər mbə gagaɗau, alaga əgya kuthlə
 kiyakiyar sitəu, alaga əgyakida dlama dəgal. **19** Alaga
 mbidə tələmə, ənga ɗahə kəra ndə nggari, kə njira nggar
 kə kədiyau, abər tsu sə a'yi nja bəra na anə nda mai. **20**
 Ndə kədi abangau arya nandu sən səsə'wuri səra Hyal nar
 nyi anə Musa mai, abər, “Alaga ma'wi ngə tsəkwari mə
 dəgal kau, kəl nja tsəya nyi ənga tsəka vavaka.” **21** Musa
 ənga kərnyi, ayukuda ndə lar sə hihivər kau, kə ji dzəgwa
 na, “Dza yi patə wu tsədzau ara hivər.” **22** Ama a shilir hyi
 əgya madiya Mə na Səhiyona, ənga məlmə na Hyal kəra
 ənga pi, ca ngə Urshalima kəra a dəməlmau. Hyi shili
 əgya madiya dlamir waladi kəra kaɓau gangə gagaɗau wu
 caguli. **23** Hyi shili əgya ɗaɓə dzə njir nu, yarma Hyal
 njira thləmər nda a'yi tsətsəfə a dəməlmau. Hyi shili
 əgya Hyal ndəra wu numa anə kalar ndau. Hyi shili əgya
 mambəl na nji tsapəu, njira nji shabiya nda nji cicau. **24**
 Hyi shili əgya Yesu ndəra naja ngə alkawal mafəliyangə
 kəra ta'yi wu pama Hyal ənga nji nyi. Ətsu hyi shili əgya
 mashi kəra nji ucina, kəra a vər ndər mənəhəu a ndiya
 mashi Habila. **25** Hya nggya ənga hangəkəl, a sara hya
 piyari səhimi ndəra wu ndər kə mai. Hya sənbiya abər njir
 Izirayila kəra piyari dləwu kughi Musa wu duniya nandə
 uya mbəɗə mai. Ya, abari nga nyi dzəgwa ɗa anə njira
 piyari kughi na ndəra sara dəməlma? **26** Ar pəci ta tsu,
 ɗaha Hyal kənggəɗər duniya. Ama kabangəkau, ji məliya

alkawal abər, “Yi wu bəra nda kənggəḏər duniya, a'yi kəl duniya waci mai, ama daḅə ənga dəməlməu wayu.” 27 Səra “bəra” aga nyi ca ngə patər səra Hyal məliya wu nda kənggəḏər dzau ba nda sanakər, aga kalar səra gəra sən kənggəḏər dzau ba nda nggya. 28 Agabangau, ta ḏari a uyar mən təlkur kəra gəra kənggəḏər dzau, bəgə mənə nggya ənga usaku, ba ənga dləvə Hyal kəra kyau wu hivər nyi ənga gənggər nyi səli. 29 Arya Hyalər mən u'u ngau kəra wu nggyi kalar sau.

13 Hya dumwa ənga ca yiwukur anə kuvwar hyi ənggər wazha ama. 2 A sara hya piyari dləwu məthləpi mai, arya lagu kə ngə alenyi nji dləwuri waladi'yar gəra ənga sənər nda. 3 Hya dəngari ənga njira wu fursəna, ənggər nahyi ma a ndəna nga hyi əkkə'yi nda. Hya dəngari tsu ənga njira nji nə nda ḅwaḅwatəu, ənggər nahyi ma, wu kwakwada nyi nga hyi əkkə'yi nda. 4 Hya gənggər nyi səli anə hədzau, patəkura hyi, ənga hya nggya ənga cicikur wu hədzau. Arya Hyal wu nda numa anə kalar nji səsə. 5 Hya sara nə nyi dəfuwa hyi anə yiwu gənna mai, ama hya nggya ənga hucḏə pipida ənga kalar səra ara hyi. Arya Hyal nana, “Ba'anuwa nayu piyar ngə mai, jijiri nayu sənə ngə mai.” 6 A sən na mən gəra ənga təkəkər, abər, “Thlagəu ndər dləwa ḏa ngau, nayu hivər mai. Mi ngə nda sən məliya ḏa?” 7 Hya dəngari ənga njir təḏəmwa anə hyi, njira highiḅər hyi ndər Hyal. Hya tsambiya sə wu nggyabiyar nda aga hya fa'abiya hiya səra ndə məl wu mbərsar nda. 8 Yesu Kərsiti, ənggər kəra ja na, abangə nga ja əshina, ənga ba'anuwa. (aiōn g165) 9 Agabangau, a sara highiḅə nə fati paməpamə a həna hangəkala hyi mai.

A ɗar tsa'a mæna uya tsətsəku ɗəfu lagur mayiwakur nə Hyal, ama a'yi lagur nu sər ciji ar kəra sər səm mai. Sə'yar kə tsu a'yi nda ənga dləwa dzə anə njir bəlar nda mai. **10** Namən tsu a'yi mən ənga bagadi kəra alaga pubu'yar kəra wu məl thlər ar bagadi ɗəɗəm ta, a'yi nda ənga dənama nə səm səra nji thlana ar bagadi kə mai. **11** Pubu kəra ndiya ənga dəgal ju gwa ənga mashi ma'wi a gwar vira Ndiya Ənga Cicau ənga kəbə kwatə nə təfə bikau, ama kumkuma ma'wiya nyi'yar nju biya ngyina a biyar ya məlmau. **12** Abangə tsu ngə Yesu a lari ɗwaɗwatəu ənga ba ji tau, a biyar ya məlmau aga ja məliya nji nyi cicau lagur mashi nyi. **13** Agabangə tsu, bəgə mənə ma'yi a ndəgya ja, a biyar ya məlmau, aga mənə biya səsə'wuri dida vi kəra ji səsə'wuri. **14** Arya məlmə kəra wu duniya kəra mənə gwa kau a'yi wu nda səkari parangə mai, ama mənə dumwa ənga tsamə məlmə kəra a vər shili. **15** Agabangau, bəgə mənə kəbə kwatə nə fal anə Hyal lagur Yesu cumu, fal kəra wu lər sakida ar kəra kadakadarkur nə thləmə nyi. **16** A sara hya fari məl mənəhəkur ənga dləwa njira vər ghar sə mai. Sə'yar kə ngə kəbə kwatə kəra wu pina huɗa Hyal. **17** Hya bəlar səra njir təɗəmwar hyi wu na, ənga hya nu səra ndu na. Thlərər nda ngau, aga nda bəlar mambələr hyi, ənga nanda tsu ndu nda jigabiya thlərər nda anə Hyal. Hya bəlar ndərər nda aga thlər nda a ɗa ənga huɗə pidapida, a'yi ənga huɗə təɗəbə mai, aya kau, a'yi wu shili ənga akkəri anə hyi mai. **18** Hya kədi Hyal anə 'ya. A sən 'ya abər papal ngə kəra 'ya ənga cimər 'ya, 'ya nggya tsatsa'a cimu wu kalar səra 'yu məl. **19** Yu kədi hyi, hya nggya ənga kədi Hyal aga ya uya

sha a shili əgya hyi kjangəkau. **20** Bəgə Hyal nə hudə pərtəu ənga kərnyi, Hyal kəra lagur mashi nə alkawal mbamba kəra hya'ana Thlagər mən Yesu sara vir tau, ndər bəla dəgal nə təmahəu, ja nə hyi hudə pərtəu. (aiōnios g166) **21** Hyal ənga kərnyi, ja nyana hyi ənga kalar səra mənəhəu, aga hya nu səra ju yiwu lagur Yesu Kərsiti. Bəgə kadakadarkur a nggya nənyi ba'anuwa. Amina. (aiōn g165) **22** Yu kədi hyi wazha ama, hya mbiya dəfu ənga kughi də, arya a'yi sə gangə nga yu tsəfə anə hyi mai. **23** Yu yiwu hya səni abər a pəliyar nji zamər mən Timathlawusu sara wu fursəna. Ma ji sən shili kađu, ba ya shili ənga ja aga ya sa lar hyi. **24** Hya usar njir tədəmwar hyi ənga patər njir nu. Wazha ama sara wu 'yi'yir Italiya nda vər usa hyi. **25** Bəgə mayiwakur Hyal a nggya ənga hyi patəu.

Jamisu

1 Nayi Yakubu ngə sə cama tsətsəfə kau, nayi mafa Hyal ənga nə Thlagə Yesu Kərsiti, anə culi njir Izirayila kumo apə məthləu, kəra tətəlna dzə a ndu duniya. Ya vər usa hyi. **2** Wazha ama, hya həri ənga hudə pərtəu, kalar ɔwaɔwatə paməpamə kəra hyi wu tərabiya a gwa. **3** Hya məl abangau, ara hyu səni abər ɔwaɔwatər hyi dzəbiya mbərsar hyi ngau. Lagu kə nga ju cakəri hyi səsə'wu sau. **4** Kəl hya piyari səsə'wuri sər hyi ja nyabiya thlər nyi, aga hya hə mənəhəu ənga hya nyabiya dzə cicipəu, ənga sə a'yi hyu ghari mai. **5** Ma ndaliya hyi ghari hahangəkər, ba ja kədi ara Hyal, ndəra wu lə gəra ənga tazhira anə nji patə gəra ənga dida, ba ja nə nyi. **6** Ama kəl ja kədi ənga mbərsa, gəra ənga təkəkər, ara ndər təkəkər ənggər kənggədər 'yimir dəl ənga ja kəra yambadə a vər dlə nyi nga ju shashabiya nyi. **7** A sara ndə kau a dənga abər ju sən dləwuri sau sara ara Thlagə mai. **8** Naja ndə kər məməthlu ngau, ndəra nji gəra sən fiyafə ni. **9** Kalar ndər nu kəra dādali, ja dā ndər fəkər nyi abər Hyal a fənggər nyi ri barka dəgaləu. **10** Abangə tsu ndər nu ndər bərba ja dā ndər fəkər abər Hyal a həya nyi ri a gya, ənga ju nda tərabiya ənggər mbəmbəla wu. **11** Arya ma pəci biya ji mbəl gagadəu, ba ja məliya wanya ul, ba mbəmbəla nyi a pənəkər, ba mənəhəkər nyi a ndzau. Abangə tsu ngə ndər bərba wu nda tənəkər a vər məl sugu nyi. **12** Barka anə ndəra cinapi wu pəcir dzau, ara ma ji sən ta'yau, ju nda uya akkəri nə pi kəra Hyal hər alkawal anə njir yiwu nyi. **13** Wu pəcir dzau, ndər na abər, “Hyal nga vər dzə dā,” mai. Ara Hyal naji wu sən dzə kalar ndə mai, ənga tsu nju

sən dzə Hyal ənga dəmwa'yikur mai. **14** Ndau ju gwu dzau ma suna nyi nggutana nyi, ba ji pətəri nyi. **15** Ma hudə nə suna a həri, ba ja yabiya bikau. Bikə tsu ma ja nyabiyar dzə gagađau, ba ja yabiya tau. **16** Zamər 'wa ɗa 'yar, hya sara ngguta kərhyi mai. **17** Kalar sərə mənəhəu ənga sərə nyinyau sara dəməlmə nga nyi. Ndu shida sara ara Hyal Tada ndəra məliya pəci, ənga hya ba shashilga'yar. Naja ngə ndəra gərə bəla dzau ənggər kərə shanggudī wu bəla dzau. **18** Hyal ngə hənggəri, ba ji nə mən pi kərə gərə kudau lagu ndər nyi kərə jiri, aga mənə ɗa njira wu ndiya wu culi sərə ji məliya patəu. **19** Zamər 'wa ɗa 'yar, hya nggari, kalar ndau, ja ɗa ndər səhimi ndər kusakusa, ama a'yi ndər ndər kusakusa mai, ənga tsu a'yi ndər ndzə hudə kusakusa mai. **20** Ara ndzə hudə ndau, a'yi ju sən məliya nggyabiya tsapəu kərə Hyal wu yiwu mai. **21** Agabangau, hya piyari məl sərə dəmwa'yi ənga kalar sərə wu shili ənga bikau ar kər ar kər, ba hya həya kərə hyi hya dləwuri ndər Hyal kərə ji thləkana wu ɗəfuwa hyi, kərə wu sən mbəɗana hyi. **22** Hya sara ngguta kərhyi ənga səhimi ndər Hyal wacu mai, ama hya məl thlər ənga sərə hyu nggari. **23** Kalar ndəra wu səhimi ndər Hyal ama naji wu məl thlər ni mai, kakalə nga ja ənga ndəra tsamiya bama ja a gwar doragalu, **24** ama ənggərə ji shana bama ja sara ar viya nyi, ba ji fari sərə ju pa. **25** Ama ndəra ndiya ənga barka naja ngə ndəra lər kərnyi aga jiga ənga səhimi highiḃə dladə mənəhəu nə Hyal ənga hangəkəl, dladə kərə wu pəlbiya ndə sara wu bikau. Ndə kau, a'yi ɗa ndər səhimi wacu mai, ama ndər məl thlər ənga sərə ju ngga. Ndə kau ndər barka ngau wu kalar sərə ju məl. **26** Ma ndə

na abər ndər nu Hyal nga ja ənga jiri, ama naji sən bəlari miya ja mai, kərnyi nga ju ngguta, ənga nu Hyal nyi sə kurthlə ngau. 27 Nu Hyal kəra Dərmən Hyal hənggəri abər cica u nga jiri, ca ngə, nja tsamə wazha məsətau ənga mathləkə'yi təsal wu bwaḃwatər nda, ənga ndəra piyari diyabə kərnyi ənga didi nə duniya.

2 Wazha ama, nahyi njira hənggəri ənga Thlagər mən Yesu Kərsiti ndər kadakadar, hya sara ca pampaməkur mai. 2 Məna na abər vanyi ndər bərba kəra hari kari mənəhəu ənga ndə dādali kəra hari kari dididi ndə shili ar vira hyu kabə ari. 3 Ma hyi nar nyi anə ndər bərba, “Kəja vir nggya mənəhəu ga nggya ari,” ama kə hyi nar nyi anə ndə dādali kau, “Ta'yi nə ngau a ndəna,” ma a'yi abangə mai, “Ba ga nggya a gyu 'yi.” 4 Məl abəngau a'yi hyi cabiya pampaməkur wa, əndəga? Ənga a'yi hyi məlna nda numa kəra gəra ki wa, əndəga? 5 Siya dā mə himi wazha ama nə hudā yau, Hyal a'yi dəmbya njir dādali wu liya njir duniya ji məliya nda njir bərba nə mbərsa wa, əndəga? Ənga a'yi nanda ngə Hyal dəmbya aga njir fa'a ki nə təlkur Hyal kəra ji hər alkawal anə njir yiwu nyi wa, əndəga? 6 Ama nahyi hyu didana nji dādali. A'yi njir bərba ngə nə hyi bwaḃwatə ta wa, a'yi abangə wa? A'yi nanda ngə njir fa'a hyi a ndumwar njir pathla ta wa, əndəga? 7 A'yi nanda ngə njir ndər nə diyabə thləmə kəra ndiya ənga mənəhəu, thləmə kəra nji sənbiya hyi ni kə wa, əndəga? 8 Maja abər hyu sən bəlari dladə nə Hyal kəra tsətsəfau wu ləkakadə nyi, kəra na, “Ga yiwu tuwul ngau ənggər kərngau,” sə tsapəu nga hyu məl. 9 Ama ma hyu ca pampaməkur anə alenyi nji, bikə nga

hyu mæl. A d̄ari hyi njir b̄æl dlad̄ə n̄ə Hyal. **10** Ara kalar nd̄era b̄ælari dlad̄ə'yar k̄ə pat̄əu, ama ba ji tuwa ara b̄ælari z̄əm̄əu, a tuwari ja ara b̄ælari pat̄əkura nyi. **11** Ara naja k̄əra na, “Ga sara mæl s̄əsukur mai,” nḡə b̄əra na, “Ga sara tsa nd̄ə mai.” Ma nagau a'yi wu mæl s̄əsukur mai, ama gwu tsa nd̄au, a d̄ari ḡə nd̄era ḡəra s̄ən b̄ælari dlad̄əu. **12** Agabangau, s̄əra hyu na ənga s̄əra hyu mæl, hya d̄əngari ab̄ər hyu nd̄a ta'yi wu mwar Hyal nja m̄əliya hyi numa ənga dlad̄ə k̄əra m̄əliya hyi, hyi d̄a kamb̄ər nji. **13** Ar p̄əcir numa n̄ə Hyal, njira ḡəra ənga t̄əhud̄əu, Hyal wu nd̄a m̄əliya nd̄a numa ḡəra ənga t̄əhud̄əu tsu. Ama njir t̄əhud̄ə, Hyal wu nd̄a t̄əhud̄ə əgya nd̄a ar p̄əcir numa. **14** Wazha ama, ma nd̄ə na ab̄ər naja a h̄əngḡəri ja, ama thl̄ər m̄ənah̄əu n̄ə cabiya a'yi mai, mi nḡə m̄ənah̄əkura nya? Ḡə nggani culi najaka mb̄ərsa a s̄ən n̄ə nyi pi ya? **15** M̄əna na, vanyi nd̄ər nu a'yi, tara sal tara mala k̄əra ḡəra ənga s̄ər ha ənga s̄ər s̄əm. **16** Ma nd̄aliya hyi na an̄ə nyi, “Ma'yi s̄ə nḡə wu jam̄əkur ənga Hyal a f̄əngḡər nḡə barka n̄ə s̄ər s̄əm ənga s̄ər ha,” ama s̄ə a'yi ji m̄əliya nyi mai, mi nḡə m̄ənah̄əkura nya? **17** Abanḡə tsu, mb̄ərsa ənga k̄ərnyi ḡəra ənga thl̄ər m̄ənah̄əu wu nu nyi, t̄ət̄ə nga ja. **18** Ama ba vanyi nd̄a na, “H̄əngḡəri jiri ara gau, ama nayi n̄ə d̄a thl̄ər m̄ənah̄əu nga ara yau.” Cabiya d̄a mb̄ərsa ngau ḡəra ənga thl̄ər m̄ənah̄əu, ba ya cabiya nḡə n̄ə d̄a lagu thl̄ər m̄ənah̄əu k̄əra yu mæl. **19** Ḡəu h̄əngḡəri ab̄ər Hyal z̄əm̄ə nga ja. M̄ənah̄ə nga nyi! Alaga wazha shatan ənga k̄ərnda ma a h̄əngḡəri nd̄a ab̄ər abanḡə nga nyi, dab̄ə ənga ts̄ədzau. **20** Naḡə nd̄ə dza, gu yiwu nja can̄ə nḡə s̄əra cabiya ab̄ər mb̄ərsa ḡəra ənga mæl thl̄ər m̄ənah̄əu

sə kurthlə ngə ya? **21** Dəngari ənga əjir mən İbrahimu, mi ngə də Hyal ngga nyi ənga ndə tsapa? A'yi arya thlər mənəhəu kəra ji məlna, ənggəra ji pına İshaku ar vir thla sau aga ja həna sadaka ənga ja wa, əndəga? **22** A lari gə ənggəra mbərsa nyi ənga məl thlər mənəhəu nyi a vər bə lagu zəməu. Hənggəri jiri nyi a nyabiyar dzau lagur sə mənəhəu kəra ji məlna. **23** Ənggau, səka nyabiya ri sərə tsətsəfau kəra na, “İbrahimu hənggəri ənga Hyal, kə Hyal jigəwa nyi ar viya ndə tsapəu,” arya kə nga nji ngga nyi bazhiya Hyal. **24** A lari hyi ja abər lagu thlər mənəhəu ngə ndu uya tsapəkür, ama a'yi lagur mbərsa waci mai. **25** Abangə tsu, ngə Rahapəu fwakya ta uya də ndə tsapəu a dumwar Hyal arya thlər mənəhəu, ənggəra ji dəwana njir sa tsamə huda məlmər nda, nga ji səwa nda lagu pamə wa, a'yi abangə wa? **26** Agabangau, ma ndə gərə ənga mambəl wu ja tətə nga ja, abangə tsu mbərsa gərə ənga thlər mənəhəu tətə nga ja tsu.

3 Wazha ama, a sara nji gangə wu pama hyi a də njir highibə mai, ara hyu səni abər njir highibə nga nju nda məl numa anə nda ənga jirkür. **2** Namən patə vanyi pəci mənə məl sərə a'yi tsa'a mai. Ama ndəra gərə saya ndzana sau, lagur sərə wu biya wu miya ja, naja ndə cici ngau, ənga ju sən tsərpər piya ja. **3** Ma mən fuwa lidzang wu miya tagu aga ja məl sərə mənə yiwu, mənə sən shabiya dza ja patə a ndar lagura mənə yiwu. **4** Ətsu, mənə dənga ar kəra kwambwal kəra dəgaləu. Alaga kə kwambwal dəgal nga ja gagadə kau, kəra kəl yambadə dədəgal nga sən jahəna nyi ar kəra 'yimi, ama zər zəwa kushu ngə ndər dlə kwambwal wu jahə nyi ni a ndar vira ju yiwu ja

ma'yi a ndari. **5** Abangə ngə kiyar tsu, sə kushu nga ja ar dza ndau, ama sər ɓwasə wu hya'ari gangə gagadə ara ja. Dəngari sərə kiyara u'u kushu a sən məliya nyi anə kubur tagəu ma ji mbari u'u. **6** Kiyara ndau, ənggər u'u nga nyi. Naja nga ndiya kalar sə ar dza ndau ənga dəmwa'yu. Kiyar wu sən ndzana ndau, ənga ju sən ndzana nggyabiya ndau. Kiyar ənga kərnyɪ ba nja dzəgwa nggyina nyi wu u'ur kətsa. (Geenna g1067) **7** Patəkura culi ma'wi tagəu, ənga 'yagə'yar, ənga sər tədə ənga ta ba sər 'yimi 'yar, ndu sən fuwa nda wu lagu. Ndə tsu a fuwa ndari wu lagu. **8** Ama kiyara ndau, ndər sən fuwa nyi wu lagu a'yi mai. Kiyar sə dəmwa'yi ngau sərə ndə gərə sən fuwa wu lagu. Naja nyinyau nga ja ənga mindal nə tsa ndau. **9** Ənga kiyara mən nga mən wu fal Thlagə ənga Dərmən. Ənga kiyara mən tsu nga mən wu shi'wa nji kərə Hyal məliya a papa kərnyɪ. **10** Sara wu miya zəmə ngə fal ənga shi'wa wu biya. Wazha ama, a'yi a kyau abangə mai. **11** A sən uya nji 'yimi məsahəu ənga nə nunur sara wu mandəli zəmə ya? **12** Wazha ama, a sən dəmər nji mangwara ar wur gwava ya? Əndəga a sən nər nji gwava ar wur bəla ya? Abangə tsu 'yimi mandəli nunur a'yi a ləri 'yimi məsahə mai. **13** Wa ngə ndə tsətsəl ənga wu sənbiya sə wu pama hya? Bəgə ja cabiya lagur nggyabiya nyi kərə mənəhəu, ənga məl thlər kərə mənəhəu lagur həya kər kərə shili lagu tsətsəlkur. **14** Ama ma dəfuwa hyi nyinyi ənga shishikur ənga hyu yiwu kərhyi, a sara hya ɓwasə ənga tsətsəlkur kə mai, ara jirkur a'yi a gwa mai. **15** Culi najaka tsətsəlkur a'yi shida sara ara Hyal mai. Ama tsətsəlkur kau sara wu duniya nga nyi, ənga shatan ama a'yi nə Mambəl Hyal

mai. **16** Arya vira shishikur ənga yiwu kərngau a'yi, əna nga gu thləwa njir gwadəvi ənga njir məl sə dəmwa'yu.

17 Ama tsətsəlkur kəra shida sara ara Hyal, tanggərma cici nga nyi, ənga wu gal nggya jaməu, ənga gəra yiwu kərnyi, ənga ju həya kər, ənga nyinyau ənga təhudəu, ənga ju məl thlər paməpamə mənəhəu, ənga gəra tazhira ba ənga jirkur. **18** Njir gal nggya jaməu ngə njir məl səra wu cakə jaməkur, ca ngu shili ənga nggya tsapəu.

4 Mi ngu dla ənga pa ənga bwari wu pama hya? A'yi suna dəmwa'yi kəra wu pa wu dəfuwa hyi ngu dla ənga nda wa, a'yi abangə wa? **2** Hyu cim sau ama nahyi wu uya mai. Ca ngə də hyu tsa nji. Səra ara nji ma, hyu cim gagadəu, ama nahyi wu uya mai. Ca ngə də hyu bwari ənga hyu pa. Nahyi wu uya mai ara nahyi wu kədi ara Hyal mai. **3** Ar pəci kəra hyu yiwa, nahyi wu uya mai, ara nahyi wu yiwa ənga dənga dəmwa'yu, aga hya tsəya anə kərhyi wacu. **4** Nahyi ya, ənggər nji səsəu nga hyi. A'yi hyu səni abər bazhikur ənga duniya dawakur ənga Hyal ngə wa? Kalar ndəra wu yiwu ja də bazhiya duniya a dər ja dawa nə Hyal. **5** Hya sara nggani abər sə kurthləu ngə mai, ngə ndər Hyal kəra tsətsəfə kə na abər, “Hyal fuwa mambəl wu mən, ca ngə də ju cim ənga jirkur aga mənə nggya nə nyi wacu.” **6** Ama Hyal ngə canə mən mayiwakur nyi gagadəu. Ca ngə də ndər Hyal kəra tsətsəfə na: “Hyal wu cicina ndər hə kər ama ju ca mayiwakur anə njira həya kər.” **7** Agabangə hya lər kərhyi anə Hyal. Ba hya nggəl ara məl thlər ənga səra shatan wu na, ba ja kwaya a dzər hyi. **8** Hya shili ləhəu wu dzər Hyal ba ja shili ləhəu wu dzər hyi tsu. Nahyi njir bikau hya piyari bikər hyi,

nahyi nji dāfu mēmæthlu hya cina dāfuwa hyi. **9** Hya ndzæ hudæu ænga hya tiwi ænga sælæm ara bikær hyi. Bægæ ngushir hyi a sha aga sæ'yinggu, cagulir hyi tsu ja sha aga hudæ kyakyaru. **10** Hya hæya kær a gya wu mwar Thlagæu, ba ja nda hær hyi a di. **11** Wazha ama, hya sara dā kuvwar hyi mai. Kalar ndæra ndær dæmwa'yi ar kæra ndau ænga ji na abær zamæ nyi a'yi mænahæ mai, ndær dæmwa'yi nga ju mæl ar kæra dladæ næ Hyal ænga tsu ju na abær dladæ næ Hyal a'yi mænahæ mai. Ma gæ na abær dladæ Hyal a'yi mænahæ mai, nagæ bælær mai, ama a mælnar gæ numa ar kæri. **12** Hyal zhizhinyi ngæ ndær læ dladæu ænga ndær mæl numa. Naja ngæ ndæra sæn mbædana ænga ja tsæya. Ama nagau, wa nga ga, ga mæl numa anæ kuvwa nga? **13** Siya dā mau himi nahyi njira wu na, “Ma a'yi æshina mai æzægæu, yu ma'yi a ndu mælmæ kau ma a'yi mai mælmæ ta. A ndæna yu nda hæna fa pathlæu, ya dæl ænga ya dælna aga ya mæliya gænna.” **14** Ya kæja nahyi wu sæn særa wu sa dā æzægæ mai. Hya dængari piya hyi, kæra ænggær kunjigærpa nga nyi, ga lari æmudlau ama a sækari kushu a sari. **15** Særa hya kyaga na ca ngæ, “Ma Hyal piyari mæn, mænu dā a'yi ænga pi, mænu sa mæl abangau ænga abangau.” **16** Ama kæja hyi kæl bwasau ar kæra særa hyu yiwu hya mæl. Culi nggyabiya kau dæmwa'yi nga nyi. **17** Agabangæ kalar ndæra sæn sæ mænahæu kæra ja kyaga mæl, ama ba ji nggæl ara mæl, anæ nyi bikæ ngau.

5 Sæya dā mæ himi, nahyi njir bærba, hya tiwi ænga hya wau ara bwaḅwatæ kæra a vær shili ar kæra hyi. **2** Gænnar hyi wu nda ndzænækær, ænga kæthla wu nda dzædzædæna zhaḅir hyi. **3** Dinairir hyu nda mbar vuyavuya. ænggær

kə vuyavuya ndzana gənnar hyi kau, abangə nga ndu
nda nggya sakida ar kəra hyi ənga ndu nda nggyina dza
hyi ənggər u'u. Ara dzakura hyi, hyi tsəmiya kar kə anə
kərhyi wu kudiyar duniya. **4** Nggara mau! Gənnar njir məl
thlər anə hyi ar far hyi kəra hyi nggəl ara kyau a vər
tiwi wu mwar Hyal. Tiwi nə njir məl thlər fwahəu ar
far hyi a gwari wu himiya Hyal Thlagəu. **5** Ar pəci kəra
hyi wu duniya a nggyar hyi kəl səm məsahəu ara nahyi
njir bərba, kəl sərə hyu yiwu nga hyu məl. Hyi məliya
kərhyi nggənggəthlau ənggər thla kəra nji nyabiya aga sa
tsa. **6** Hyi məlna numa kəra gərə kyau anə ndə tsapəu,
ba hyi tsəya nda, njira gərə ndzana hyi sau. **7** Wazha
ama, hya nggya ənga munya ba'anə pəcir shilir Thlagəu.
Hya tsamiya ənggərə njir zəwa wu səkə ənga munya
ənggərə 'yi'yir nda wu shili ənga sər fwahəu ayukudə
par a shiliri. **8** Nahyi tsu, hya nggya ənga munya ba'anə
pəcir shilir Thlagəu kəra a dər ləhəu. **9** Wazha ama, hya
sara ngunguni ar kəra kuvwar hyi mai, ara nja sara nda
məliya hyi numa. Kəja ndər numa a dər ləhəu a biya
miya ki. **10** Wazha ama, hya highibəri culi munya nə
nabi'yar kəra ndər wu thləmə Thlagəu, njira səsə'wur
sau ar pəcir bwaḃwatər nda. **11** Ənggərə mən wu səni abər
njir barka ngə njira səsə'wuri sə ba'anə kudiyar. A nggari
hyi ənggərə Ayuba səsə'wuri bwaḃwatə ənga sərə Thlagəu
sa məliya nyi wu yukudə. Naja Thlagəu nyinyau nga ja
ənga yiwukur ba təhudəu. **12** Wazha ama, adabanga sə
patəu, hya sara səm fəla ma hyu hə alkawal mai. Ənga tsu
hya sara səm fəla ənga dəməlmə mai alaga ənga gyiwu 'yi
mai ba ənga kalar sə mai. Bəgə angər hyi ja də “Angəu,”

ənga awur hyi ja dā “Awau,” ara hya sara uya numa sara
 ara Hyal. **13** Nda 'yi wu pama hyi kəra wu bwaɓwatə
 ya? Ja ndər ənga Hyal. Ndə a'yi wu pama hyi wu caguli
 ya? Ja thlə na nə fal Hyal. **14** Ndə a'yi wu pama hyi gəra
 ngga ya? Ja nggari njira nggurəm nə njir nu, aga nda sa
 kədi Hyal ar kəra ja ənga nda bəsiya nyi ənga mal wu
 thləmər Thlagəu. **15** Kədi Hyal kəra nji kədiyau ar kəra
 ja wu mbərsa wu məliya nyi jaməu. Hyal ənga kərnyi
 ngu məliya nyi jaməu. Ma ji məliya bikə ma, Hyal wu
 təfəbiya nyi. **16** Agabangə hya nana bikər hyi anə kuvwar
 hyi, ənga hya kədi Hyal ar kəra kuvwar hyi aga hya uya
 jaməkur kumər dzau. Kədi Hyal nə ndə cicau wu mwar
 Hyal ənga dənama nga nyi ba wu məl thlər gagaɗau. **17**
 Iliya ndə ngau ənggər namən. Ji kədi Hyal ənga jirkur
 abər par a sara təɗə mai. Agabangə par a'yi təɗə mai nə
 fa makəru ənga hya kwa. **18** Kə ji bəra kədi Hyal wayu,
 ba par təɗau, kə 'yi'yi ləri barka nə sə zuwazuwa. **19**
 Wazha ama, ma zəma hyi piyari lagu jiri, ama kə zəma
 hyi shabiya bama ja shilara Hyal, **20** hya səni abər, kalar
 ndəra shabiya ndər bikau a shili wu jiri, a mbəɗana nyir
 ja ara gwu u'ur kətsa ənga a uyar ja Hyal təfəbiya nyi bikə
 nyi alaga abari gangəkura nyi.

1 Biturusu

1 Cama tsətsə sara ara yau, naye Biturusu, cama Səsə nə Yesu Kərsiti. A nda nə njira Hyal cadəbiya, njira vər nggya məthləpikur wu 'yi'yir nji, nanda ngə njira tətəlna dzə a ndu 'yi'yi Pontusu, Galatiya, Kapadokiya, Asəya, ənga Bethləniya, **2** nanda ngə njira nji cadəbiya ənggər kəra Hyal Tada sənbiya tsu kadəu, lagur thləbiya nda aga thlər cicau lagu Mambəl aga hya də njir bəla ndər Yesu Kərsiti ənga hya də nji cicau lagu mashi nyi kəra nji 'wu'wucir nggər hyi. Ta'yi mayiwakur nə Hyal ənga nggya jaməu ja nggya nərhəy gagadəu. **3** Fal a nggyari anə Hyal Tada ənga Diya Thlagər mən Yesu Kərsiti! Naja kəra lagur madiya təhudə nyi, nga ji nə mən pi mafəliyangəu, a shili wu nggyabiya nə fərkər lagur hya'ana Yesu Kərsiti sara vir tau. **4** Ji məl abəngau, aga mənə uya sər fa'aki kəra gəra ndzau, ənga gəra dəzau, kəra nji fiya hyi a dəməlmau, **5** sər fa'aki kau, ca ngə pi gəra kudəu kəra nərhəy, nahyi nji kəra Hyal wu dənəma nyi, ja vər bəla anə hyi lagur mbərsar hyi, kəra a vər shili wu joməya zaman. **6** Arya kə nga hya vər nggya ənga hudə pipida gagadəu, alaga kə pəci kushu, hyu uya hudə ndzəndzə lagur dzəbiya dzə nə də kəra wu shili anə hyi wu lagu paməpaməu. **7** Najaka bwaḃwatə tsu aga ja cabiya jirkura mbərsar hyi ngau, ənggər kəra nju thlə əndzə wu u'u, alaga kə ju ndzau, ama mbərsar hyi a ndiyar əndzə nadəu, arya mbərsar hyi kau, a shiliri ənga fal ənga kadakadarkur ba ha kər anə Yesu Kərsiti. **8** Alaga kə nahyi saya lar nyi mai kau, ama hyu yiwu nyi. Alaga kə nahyi a'yi a vər lari nyi kabəngə kə mai, ama patə hyi a hənggər hyi ənga ja, kə hyi nyabiya

dzau əŋga madiya hudə pipida kəra nji gəra sən dəgabiya,
9 arya hya vər uya mbədə nə piya hyi, ca ngə sərə də
hyi fər mbərsar hyi wu Kərsiti. **10** Nabi'yar kəra ndər ar
kəra mayiwakur kəra wu sa shili əŋga mbədə anə hyi
kau, a dər nda aga nda walbiya ləkakadə gagadəu əŋga
dəŋgar nda patəu, aga nda nggabiya sə ar kəra mbədə
kau. **11** Ndu yiwu nda sənbiya tara pəci a nuwa əŋga tara
abari ngə sərə Mambəl Kərsiti nar nda wu nda də kə wu
də. Sərə Mambəl Kərsiti nar nda kə ca ngə bwaḃwatə
kəra ju nda sa əŋga kadakadarkur kəra wu shili ayukuda
nyi. **12** Mambəl a cabiya nda ri, abər a'yi aga kərnda
nga nda vər ndər kə mai, ama nda vər ndər ar kəra hyi,
ar pəcira nda vər ndər arya sərə nji nar hyi, njira vər
tətəlna ndəshigu anə hyi lagur Mambəl Cicau kəra nji
səwa sara dəməlmau. Alaga waladi'yar a cimər nda aga
nda sənbiya sə ar kəra mbədə nə Hyal anə mən. **13** Wazha
ama, arya sə mənəhə kəra Hyal məliya hyi kau, hya mbiya
dzə aga məl sərə tsa'a, hya kəkəya kərhyi, əŋga hya fuwa
fərkərər hyi patəu wu mbədə kəra Hyal wu nda nə hyi
wu Yesu Kərsiti ar pəcira ji cabiya dzə anə nji patəu ar
pəcir shili nyi. **14** Ta hyi də wazha ama njir bəlar ndər, a
sara hya bəra fuwa kərhyi wu suna paməpamə nə kumər
dzə ənggər kəra hya vər nggya dədəm ta mai, ar pəcira
hya vər nggya wu gəra sən Hyal ta. **15** Ama ta də ndəra
ngga hyi ndə cici ngau, nahyi tsu kəl hya də nji cicau
wu kalar sərə hyu məl. **16** Arya tsətsəfə nga nyi wu ndər
Hyal abər “Kəl hya nggya cicau arya nayi Hyal ndə cici
ngau.” **17** Arya hyu ngga nyi “Tada,” ma hya vər kədi
Hyal, naja ndər məl numa anə kalar ndə tsa'a aga sərə

məla ja, a'yi ənga tazhira mai. Hya kyaga nggya ənggər məthləpi wu duniya kau, hya nggya wu hivər Hyal kəra cabiya abər hyu gənggər nyi səli. **18** Arya a sənər hyi abər a'yi ənga sərə wu ndzə nga nji bəliya hyi mai, sə ənggər thladla alaga əndzə mai, nji bəlbiya hyi sara wu nggya papatagə kəra hyi highibəri sara ara əjir hyi. **19** Ama Hyal mbədəbiya hyi sara wu nggya papatagə ta lagur pə mashi jigajiga nə Kərsiti kəra ənggər zər gam kəra gərə ənga vazau alaga ənga ndzə ar dzau. **20** Naja ngə Hyal cadəbiya aga ja tau aga mbədə mən, kadivira ji məliya duniya. Hyal məliya najaka sə lagur səwa Kərsiti a shili wu duniya aga sa dləwar hyi. **21** Lagu nyi nga hyi hənggəri ənga Hyal ndəra hya'ana nyi sara vir tau, ji nə nyi kadakadarkur, aga mbərsar hyi ənga fərkərər hyi ja nggya wu Hyal. **22** Ta də a cinar hyi kərhyi lagur bəlar jirkur nə ndər Hyal aga hya də njir ca yiwukur anə kərhyi, yiwa mə kərhyi gagadəu sara wu dəfwa hyi. **23** Arya Hyal a nə hyiri lagur nggya mafəliyangə, a'yi sara vu nggyabiya kəra wu tə mai ama sara vu nggyabiya kəra wu nggya ba'anuwə. Hyal a məliyari nggyabiyar hyi mafəliyagə lagur cama nə ndər nyi kəra wu lər pi nə ba'anuwə. (aiōn g165) **24** Arya tsətsəfə ga nyi wu ndər Hyal, abər, “Patər ndapi ənggər sar nga nda, ənga kalar kadakadarkurər nda ənggər mambəla wu nga nda; sar wu ul mambəla wu tsu wu pəpau, **25** ama ndər Thlagəu a ta'yi ba'anuwə.” Najakə ngə ndər kəra njir nu Thlagəu, tətəlna nahyi. (aiōn g165)

2 Ta a dəari Hyal a nə hyiri lagu nə nggya mafəliyangə ənggər wazha nyi, hya sara məl sərə wu takasiya ndə mai, alaga thlafati aga ngguta ndə mai, kwadashima, shishikur,

ənga na ndə pampaməu. **2** Ənggər zər mamənji wu caguli
 aga sa u'wa, ta'yi hya də njira wu caguli aga ndər Hyal aga
 hya daḃaga hau wu mbəḃər hyi. **3** Kəl hya məl abəngau, ta
 a ḃar hyi abər Thlagə Yesu mənəhə nga ja. **4** Ənggərə hyu
 shili əgya Yesu Kərsiti, ndəra ənggər tsəka mbəmbəḃəu,
 kəra nji piyari kau, ama Hyal a caḃəbiya nyi ri ənga nə nyi
 kadakadarkur. **5** Nahyi tsu ənggər tsəka mbəmbəḃə nga
 hyi ənggər naja, həhər nga hyi ənggər Ki Hyal aga hya də
 daḃə dzə pubu'yar cicau, aga hya lər sadaka dlədləwu
 anə Hyal lagur Yesu kərsiti. **6** Arya tsətsəfə nga nyi wu
 ndər Hyal abər, “Kəja ya vər la tsəka wu məlmə Səhiyona,
 tsəka kəra cacəḃə dlədləvau, ənga kalar ndəra hənggəri
 ənga ja, naju nda gu səli mai.” **7** Agabəngau, anə hyi
 nahyi njira hənggəri, tsəka kau wu shili ənga dləvau anə
 hyi, ama anə njira nggəl ara hənggəri ənga ja, ənggər
 kəra tsətsəfəu wu ndər Hyal, abər, “Tsəka kəra njir hər
 didəna a ḃari tsəka təghə hər.” **8** Ənga tsətsəfə nga nyi
 tsu, “Naja tsəka kəra wu shili nga thlə hi anə nji ənga
 naja ngə tsəka kəra məliya nja dlanəkər.” Ndu thlə hi ara
 ndə nggəl ara ḃəlar ndər Hyal, kəra ca ngə sərə mbamba
 tsu kaḃəu aga nda. **9** Ama nahyi njira Hyal ḃəmbiya ngau,
 nahyi njira Hyal ḃəmbiya aga hya də pubu nə təlkur nyi,
 nahyi nji kəra Hyal fiya aga dləvə nyi, nji gə Hyal nga
 hyi, aga hya nar nyi anə alənji sə mənəhəu kəra ji məliya
 hyi, naja ndəra həbiya hyi sara wu kuthləu a shili wu
 mbəmbəl dəḃəgur nyi. **10** Dəḃəməu, a'yi hyi nji gə Hyal
 mai, ama kabəngəkəu, a ḃar hyi nji nyi ara hyi hənggəri
 ənga ja. Dəḃəməu, nahyi a'yi uya təhudə Hyal mai, ama
 kabəngəkəu a ḃar hyi njira uya təhudə nyi. **11** Nahyi

bazhir 'wa dā 'yar, ənggər nji shishili ənga məthləpi nga
 hyi wu duniya, yu kədi hyi, aga hya hwinakər sara ara
 sərə wu shili ənga bikau kəra hya vər papa əni wu dəfuwa
 hyi. **12** Bəgə nggyabiyar hyi wu pama njira a'yi wu sən
 Hyal mai, a dā mənəhəu, alaga ma ndə na nahyi njir məl
 sə dəmwa'yu, ndu sən lari sər mələ hyi kəra mənəhəu,
 ba nda dləvə Hyalər hyi ar pəcir shili nyi. **13** Hya lər
 kərhyi lagur məl thlər ənga sərə kalar njir səm təlkur
 kəra nji ciya wu pama nji ar kəra hyi wu na, alaga naja
 ngə təl dəgaləu. Hya məl abangə aga gənggəri nyi səli
 anə Hyal. **14** Anə gwamna tsu, hya məl thlər ənga sərə
 ndu na, arya nanda ngə njira Hyal fuwa hyi wu pəla nda,
 aga nda hwathləya njira gərə nggar ndər, ənga nda faliya
 njira wu nggar ndər. **15** Arya sərə Hyal wu cim ngau, ya
 məl sərə mənəhəu. Lagu kə nga hyu hədiya miya njir
 ndər puyiu kəra wu biya sara wu miya nji dza. **16** Hya
 nggya ənggər njira wu kambəkür kərnda, ama hya sara
 piyari kambəkür kau, ja dā lagu kəra hyu məl sə dəmwa'yi
 ngə mai, ama kəl hya nggya ar viya mafa Hyal. **17** Hya
 gənggər nyi səli anə kalar ndau, ənga hya cabiy. a nyi
 yiwukur anə kuvwar hyi njir nu, ənga hya gənggər nyi
 səli anə Hyal, ba ənga tsu hya lər dəgalkür anə təl. **18**
 Nahyi mafa'yar, hya lər kərhyi anə tarkir hyi ənga hüdə
 zəməu, a'yi njir məl sə mənəhə anə hyi waci mai, ama
 ətsu hya məl sərə mənəhəu anə njira wu məl sə dididi
 anə hyi. **19** Arya wu pina hüdə Hyal ma ndə wu səsə'u sa
 bwaḃwatə gərə vazə nyi a'yi aara naja nə Hyal. **20** Ama mi
 ngə sər bwasər hyi ma nji dəgə hyi arya sər mələ hyi kəra
 dididi? Ama ma arya məl sə mənəhə nga nji dəgə hyi

kakal nga nyi wu mwar Hyal. **21** Arya Hyal ngga hyi aga hya lar bwaḃwatə ənggər kau, aya Kərsiti ma a sar ja bwaḃwatəu anə hyi aga ja cabiya hyi abər nahyi tsu wu nda lar bwaḃwatəu. **22** “Naja a'yi saya məliya bikə mai, ənga sər ngguta vi a'yi wu miya ja mai.” **23** Ənggəra ndə nggənggəl nyi naji shabiya nda ənga nggəl mai. Ənggəra ji sa bwaḃwatəu, naja a'yi pahəna miya nə gərah nda nə kibiya mai. Ama ba ji lər kərnyı anə Hyal ndəra wu məl numa nə jijiri. **24** Naja ənga kərnyı ngə hər bikər mən wu dza ja a dar wu dladlakau aga mənə shabiya nyi yi anə bikau ba mənə də njir məl sərə tsatsa'a. Lagur takasə kəra nji takasə nyi ta nga mən uya shilgəbiya dzau. **25** Kadivira hyi də njir nu Kərsiti, ənggər təmahəu sasa nga hyi, ama kabangəkə kə hya njir nu nyi a shar hya shili əgya ja ndər bəla, ənga ndər tsam nggyabiyar hyi.

3 Ənggər kəra yi na anə mafa ta, nahyi mathləkə'yi tsu, kəra njir nu Kərsiti, hya lər kərhyi anə shilir hyi aga ma alenyi shili a'yi wu pama nda kəra gəra hənggər ənga ndər Hyal ndu sən kəthləbiya nda a shili, aya sər mələ mathləkə'yir nda, ba nda hənggəri ənga Hyal. **2** Ar pəcira shilir nda lari nggyabiyar hyi kəra jijiri ənga ənggəra hyu gənggər səlır anə nda ba nda də njir nu Kərsiti. **3** A sara bəthlə dzər hyi nə gumagumkur a də sərə nju lari ənga li mai, sə ənggər ləm kər ənga ha sərə nji məliya sara wu əndzau ba ənga kar ha nə gənna gangəu. **4** Kuji gumagumakurər hyi ja də sara wu dəfuwa hyi, naja ngə gumagumakur kəra gəra dəzau, naja ngə nggya nə həya kər, ənga nggyabiya jaməu əkkə'yi nji, nanda ngə nggyabiya kəra mənəhə gagaḃau wu mwar Hyal. **5** Arya

lagur nggyabiya kə ngə mathləkə'yi kəra wu nu Hyal ənga fiya fər kərər nda wu Hyal dəfəm məliya nggyabiyar nda mənəhə gagadau wu mwar Hyal lagur lər kərnda anə shilir nda. 6 Ənggər kəra Saratu, mala kəra bəlar ndər sal nyi, Ibrahimu, ənga ngga nyi ənga thlagə də. Nahyi tsu, ku'yi nyi ngau nə jiri, ma hyi məl sərə tsatsa'a gərə ənga hivər kalar sau. 7 Ənggər kə tsu shili, hya nggya ənga mathləkə'yir hyi ənga nda wu dəfuwa hyi, hya fiya nda ənga gənggər səli arya nanda nji tətəwa, ta də wu cir zəmə nga hyi wu sər fa'aki nə mayiwakur nə pi. Hya məl abangə a sara vanyi sə a kar kədi Hyalər hyi. 8 Ayukudə ndər kau, yu na anə hyi patəu, bəgə hya nggya ənga daḅər kər, ənga hya nggya ənga təhudəu əgya kərhyi ənga hya ca yiwukur anə kuvwar ara nahyi zamə ənga hya ca ku'wukur anə kuvwar hyi, ba ənga hya həya kər. 9 Hya sara kyi dəmwa'yikur anə njira məliya hyi dəmwa'yikur mai alaga hya nggəl njira nggəliya hyi mai. Ama hya də nji fə barka arya aga məl sə mənəhə ngə Hyal ngga hyi aga hya də njir dləw barka ara ja. 10 Arya tsətsəfə nga nyi wu ndər Hyal, “Kalar ndəra wu yiwu nggyabiya mənəhəu, ənga ju yiwu ja nggya cacaguli, kəl ja kar kiyara ja ara ndər dəmwa'yu ənga miya ja ara thlafati. 11 Kəl ja piyari məl sərə dəmwa'yu ja məl sərə mənəhəu; ənga kəl ja gal nggya jaməu ənga kalar ndau ənga ja nərdzə gagadau aga nggaya jaməu. 12 Arya Thlagəu nga vər bəla nji tsapəu, ənga himiya ja papahau aga səhimi sərə ndu kədi nyi. Ama Thlagə wu sha bama anə njir məl sə dəmwa'yi mai.” 13 Wa ngu sən məliya sə dididi anə hyi ma hyi ciya kər aga məl sərə mənəha? 14 Ama ma hyu sa bwaḅwatəu

arya mæl sə tsapəu, a uyar hyi barka ara Hyal. Agabangau, hya sara hivər dawar hyi ənggər nanda mai, ənga hya sara gərahə arya sərə ndu mæl anə hyi mai. **15** Ama wu dəfuwa hyi, hya ha kəra Kərsiti ar viya Thlagər hyi. Hya nggya papabau cumu aga hya uya sərə hya sən shaduwa anə ndəra a vər yiwa hyi ar kəra fər kər kəra hyi əni wu Kərsiti. Ama ga shaduwa nyi wu bətsəkər kər ba ənga gənggər səli. **16** Ətsu hya nggya ənga dəngər hyi cicau, aga njira wu ndər dəmwa'yi ar kəra thlər mənəhər hyi kəra hyu mæl wu Kərsiti nda gu səli arya sərə ndu na. **17** Ma yiwu hudə Hyal ngau, a ndiya ənga mənəhəu, aga hya sa bwaḃwatə arya mæl sərə mənəhəu a mwara sa bwaḃwatə arya mæl sə dəmwa'yu. **18** Arya kərsiti tau aga zəməu arya bikə nə nji patəu. Naja ndə tsapə tau arya nji tsapəu ənga nji gərə tsapəu, aga ja hər hyi a shili anə Hyal. Nji tsiya nyi wu kumər dzau ba ji hya'ari ənga pi lagu Mambəl. **19** Ənga mambəl kəra hya'ana nyi sara vər tau ngə ləbiya nyi a vwar vira nji fiya mambəl nə nji tətə ari ba ji vuwa tətəlna nda ndər Hyal ar kəra hya'ari nyi sərə vir tau. **20** Mambəl'yar kə ngə mambəl njira kaḃəu nggəl ara bəlar ndər Hyal, alaga kə Hyal a munyari ənga nda ar pəcira Nəhu a vər hər kwambwal ari. Ar pəci ta, nji diyawu waci ngə uya mbəḃəu lagu 'yimi, nji cisu wacu. **21** 'Yimi ta ar pəcir Nəhu ta ngə cabiya culi babətizəma kəra mbəḃəna hyi kabəngəkə tsu, ama mbəḃə kəra hyi uya kau, a'yi lagur ci didi ənga 'yimi sara ar dza hyi nga hyi uya mai, ama lagur yiwa sara ara Mambəl Hyal ja cina dəngər hyi. Babətizəma kəra mbəḃəna hyi kau, ji mæl abəngə lagur hya'ari Yesu Kərsiti sara vir tau. **22** Naja

ndəra hya'ari sara vir tau a ma'yiri ja a dəməlmau, naja ngə ndəra a vər nggya ar tsi mazəma Hyal. A dənə nga ja vər səm təlkur ar kəra waladi'yar ənga təltəl'yar ənga njir dənəma, ba ənga njir dənəma təlkur papatəu ənga ndə fiya kəra nda əgya kidə ja.

4 Ta dā hyu sənī abər Kərsiti a lar bwaḃwatə ariya mən wu kumər dza ja, agabangau zamda 'yar, ta'yi hya nggya ənga dənəga abangau, aga hya sən səsə'wuri bwaḃwatə wu dzau, ariya kalar ndəra lari bwaḃwatə wu dza ja, a ndiyar ja dənəma bikau. **2** Ariya najakau, tsu ju dumwa ənga nggya suna suna nə ndəndəkur nə kumər dzə kəra wu nda bəliya nyi mai, ama ju məl sərə pina huda Hyal wacu. **3** Ariya a sanar hyi pəci gangə dədəmə a vər məl sərə njira gərə sən Hyal wu yiwu məl, sə ənggər nggya nə səsukur, ənga suna nə kumər dzau ənga sa sə sasa, ənga yiwu nggya wawahə gərə kər, ba ənga nu katəu, kəra sə zhizhigər ngau. **4** Ənggərə tsu hyu bəra dabə kər əkkə'yi nda wu məl sə dədəmwa'yi mai, ba ndə lari ənggər sə dədəgur ngə anə nahyi kəra biya sara wu nda, ca ngə dā ndu nyabiya hyi ənga nggəl. **5** Ama ndu nda ləri sakida sər mələ nda ənga miya nda anə ndəra a nggyar tsa'a aga məl numa anə njira ənga pi ənga nji tətəu. **6** Ca ngə sərə dā nji tətəlna ndəshigu anə njira ənga pi ənga nji tətəu, aga Hyal a dabaga məl numa anə nda ənggər nə njira wu kumər dzau, ama aga nda nggya aga Hyal wu mambəl ənga Hyal. **7** Pəcir kuḃiya nə kalar sau a dər ləhəu. Agabangau, kəl hya dənəgabiya sə mənəhəu, ənga hya kəkəya kərhyi aga hya dabaga sən kədi Hyal. **8** Sərə ndiya sə'yar kə patəu, ca ngə hya ca yiwukur anə kuvwar

hyi gagadau, arya yiwukur wu dazhəna bikə gangə kəra nji məliya. **9** Hya da njir dləwu məthləpi anə kuvwar hyi ənga tsi məməthləu. **10** Kalar ndə wu pama hyi ja məl thlər ənga kalar culi lə sə lələ kurthlə kəra Hyal nə nyi aga dləwa kuvwa nyi. Wu lagu kə nga hyu nda məl thlər ənga lə sə lələ nə Hyal mənəhəu. **11** Kalar ndəra lə sə lələ nyi, ca ngə tətəlna ndər Hyal, bəgə ja na sərə Hyal na aga ja na. Kalar ndəra lə sə lələ nyi, ca ngə məl thlər anə nji, bəgə ja məl thlər ənga dənəma kəra Hyal nə nyi aga wu kalar lagu nja lər fal nyi anə Hyal lagu Yesu Kərsiti. Bəgə kadakadarkur ənga dənəma ja nggya ba'anəwa. Amina (aion g165) **12** Nahyi Bazhi 'wa da 'yar, ja sara da sə dədəgur anə hyi ma hyi sa bwaḃwatə ar pəcir dzəbiya dzə mai, a sara hya dənga a bər vanyi sə mafəliyangə nga vər da anə hyi mai. **13** Ama arya kau, hya caguli ara hyu sa bwaḃwatə dabə ənga Kərsiti, ara ar pəcira nju nda cabiya kadakadarkur nyi, hyu nda nyabiya dzə ənga caguli gagadau. **14** Hyal ngə wu fənggər hyi barka jijiri ma nji nggənggəl hyi arya nahyi njir nu Kərsiti, arya Mambəl kadakadarkur kəra ca ngə Mambəl nə Hyal ja nggya ənga hyi. **15** Ma nji nə hyi bwaḃwatəu, ja sara da ara nahyi njir tsa ndə mai, alaga njir həl ənga alaga njir batal paməpaməu, ənga alaga njir fə miya a vu ndər ndau. **16** Ama ma hyu sa bwaḃwatə arya nahyi njir nu Kərsiti, ja sara da sə səsəli anə hyi mai, ama hya fal Hyal ara nju ngga hyi njir nu Kərsiti. **17** Pəci ta kəra Hyal wu nda məl numa anə nji a dəri, ənga ju nda dzəgwa məl numa kə wu ki nyi. Ma da ar mən njir nu nyi nga ju dzəgwa, mi ngu nda da ənga njira gərə dləwuri ndəshigu nə Hyala? **18**

Ənggər kəra ja tsətsəfə wu ndər Hyal, “Ma də dzadzau anə nji gə Hyal nda uya mbəfau, mi ngu nda də ənga njira gəra hivər Hyal, ndu dumwa nga nggya wu bika?”

19 Agabangau, patər njira wu sa bwaḃwatə ənggəra Hyal wu yiwu ja də, nda bəra dumwa ənga lər kərnda anə Hyal ndəra məliya nda ənga nda dumwa ənga məl səra mənəhəu.

5 Kabangəkə ya vər tsəfə anə hyi njir tədə mwa ənga yu kədi hyi arya sər ḃwakər kəra vər ḃwakər anə daḃə dzə nə njir nu. Nayi tsu ndər tədə mwa ngau ənggər nahyi ndəra lari sa bwaḃwatə nə Kərsiti ənga tsu ndəra wu nda dləwuri kadakadarkur kəra Hyal wu nda cabiya mən. **2** Yu kədi hyi, hya bəla nji gə Hyal kəra wu tsa hyi. Arya nji nə hyi thlər nə bəla nda ənggər kəra njir bəla a vər bəla fəgər nda. Hya sara tədə mwa anə nda ara nji ciwa hyi a gwa mai. Ama hya tədə mwa anə nda ara yiwur hudə hyi nga hyi hənggəri hya məl abangə ənggər kəra Hyal wu yiwu hya məl. Hya sara məl thlərər hyi aga hya uya gənna waci mai. **3** A sara hya ca dənəma anə njira nji fuwa wu pəla hyi mai, ama kəl hya də sər fə li kəra ndu fa'abiya hiya nyi. **4** Ar pəcira Kərsiti ndər bəla kəra dəgal wu nda cabiya kər ar babal, hyu nda uya mitawal nə kadakadarkur kəra gəra dəzau. **5** Abangə tsu nahyi wazha baduwari, hya həya nyi kər anə njira nggurum. Patəkura hyi kəl hya nggya ənga həya kər anə kuvwar hyi, arya, tsətsəfə nga nyi abər, “Hyal wu papa njir ḃwadzau, ama ju ca ku'yakur anə njira ənga həya kər.” **6** Agabangau, hya də ənga həya kər əgya kida dənəmar Hyal, aga ja nda həna hyi ma pəca nyi a dər. **7** Hya fuwa patər səra

wu bila hyi wu tsa Hyal ba hya far ani ara ju yiwu ja dləwar hyi. **8** Hya kəkəya kərhyi, ənga hya nggya papahə li, arya dawar hyi, shatan, kəra ənggər ləvari kəra vər hwavi kəra vər gal ndəra ja dābaga dəhu. **9** Hya ka nyi ara shili ara hyi, hya ta'yi ənga dənama wu mbərsa, ara hyu səni abər zamər hyi'yar kəra a ndu duniya patə a vər sa culi najaka bwaḃwatə kəra hya gwa kau. **10** Ama Hyal ndər ca ku'yakur anə nji patəu, naja ndəra ngga hyi aga hya dā wu cir zəmə ənga Kərsiti wu kadakadarkur nyi nə ba'anuwā. Ayukudā hyi lar bwaḃwatə nə pəci kushu, ju sa bəra shabiya hyi a shili ara kərnyī, ba ja məliya hyi bābalu, ənga tata'yi pir, ba ənga gəra kənggəḃau. (aiōnios g166) **11** Səm təlkur a nggyar nə nyi ba'anuwā. Amina. (aiōn g165) **12** Silasu ngə dləwar dā yi tsəfəri najaka cama tsətsəfau, ndəra zəmə məl thlər tsa'a miya dəfu, yi tsəfər hyi sə yidau aga ya tsətsəkur dəfuwa hyi ar kəra mbərsar hyi ənga yu yiwu ya bəra nar hyi abər ku'yakur Hyal kəra ju ca anə mən jiri nga nyi ənggər kəra yi nar hyi ta. Hya dumwa ənga hənggəri wu ja. **13** Nanda njir nu Kərsiti kəra wu Babilanu, njira nji cadəbiya əkkə'yi hyi, nda vər usa hyi, abangə tsu zər dā Markusu wu usa hyi. **14** Hya usar kuvwar hyi ənga bərpə dzə nə yiwukur. Bəgə Hyal a nə hyi hudə pərtə patəu wu Kərsiti. Amina.

2 Biturusu

1 Sara ara Simanu Biturusu, ndər məl thlər Yesu Kərsiti ənga cama səsau, A nda nə nji, njira yau tsapəkur nə Hyalər mən ənga ndər mbəda mən Yesu Kərsiti, njira dləwuri mbərsa kəra duduru ənggər nər mən kau. **2** Bəgə mayiwakur ənga hudə pərtə ja nggya nər hyi lagur sənbiya Hyal ənga Yesu Kərsiti Thlagər mən. **3** Hyal wu hyalkur nyi a nər mən ri ja kalar səra mən wu yiwu aga nggyabiya ənga nggya hyalkur, lagur sənbiya nyi, ndəra ngga mən a vu kadakadarkur nyi ənga mənəhəkur nyi. **4** Lagu kə nga ji nə mən alkawal dədəgal ənga duduru, aga lagur nda nga mən wu dzəgwa də wu cir zəmə wu nggyabiya nə hyalkur aga mənə sən nggwadəna kər ara nggya dəmwa'yu nə duniya kəra suna paməpamə a'yi a gwa. **5** Agabangau, hya nərdzau, hya cakər nyi anə mbərsar hyi mənəhəkur, ənga anə mənəhəkur tsu sənbiya sau, **6** ənga anə sənbiya sə tsu, kəkəya kər, ənga anə kəkəya kər tsu cinapi ənga anə cinapi tsu nggya hyalkur, **7** ənga nggya hyalkur tsu yiwu zaməkur, ənga yiwu zaməkur tsu hangəkalkur ənga hangəkalkur tsu hangəkəl zaməkur, ənga hangəkəl zaməkur yiwudzau. **8** Ara ma sə'yar kə a'yi wu dəfuwa hyi gagadau, ndu kar hyi ara nggya gəra kətər dzau ənga gəra cakər dzau wu sənbiya sə ar kəra Thlagər mən Yesu kərsiti. **9** Ama kalar ndəra tini uya culi najaka sau, a dər ja ndər tsamə sə lələfuru ənga ndə ləfau. Ənga a farər ja abər a cina nyir nji sara ara bikə nyi kəra tərabiya. **10** Agabangau, wazha ama, hya nərdzau aga hya nyabiya nggar hyi ənga cadər hyi kəra nji məliya hyi. Ara ma hyi məl abangau, nahyu sən

dla tsu mai. **11** Lagu kə tsu nga hyu nda uya dləwu nə jijiri a vu təlkur Thlagə ənga ndər mbəda mən Yesu Kərsiti. (aiōnios g166) **12** Agabangau, cumu nga yu bəra dəngar hyi ar kəra sə'yar kau, alaga kə hyu sənbiya nda kau, ənga ciyar hyi hi wu jirkur kəra a'yi ara hyi kabangəkau. **13** Yu nggani a dər tsa'a ya bəra dəngar hyi ar kəra sə'yar kau, ma tsu yi əkkə'yi hyi wu dzə kau, **14** arya yu səni abər pəcir təkəbiya dzau ənga kumər dzə kau, a dər ləhəu, ənggər kəra Thlagə Yesu Kərsiti cabiya dā. **15** Agabangau, yu məl kalar səra yu sən məliya aga ya lari abər hyu nda dumwa ənga dəngari sə'yar kau, alaga ar pəcira yi piyari najaka dzau. **16** Ar pəcira 'yi nar hyi ar kəra dənama ənga shilir Thlagər mən Yesu Kərsiti, a'yi pumungutu tsədlatsədlə sara vu hahangəkur nə ndə nga 'yi nar hyi mai, ama səra 'yi lari ənga liya 'ya ngau. **17** Ara a'yi 'ya tata'yi əna ar pəcira ji dləwuri ha kər ənga kadakadarkur sara ara Hyal Tada, ar pəcira 'yi nggari dāhə dədəgal sara dəməlmau kəra a vər na, “Naja kau, Zər dā ngau, yu yiwu nyi gagadəu, ənga ja tsu, hudə ya pidari.” **18** Na'ya ənga kər'ya ngə nggar dāhə kə sara a dəməlmau, ar pəcira 'ya əkkə'yi ja ar dər mə cicau. **19** Ənga tsu 'yu səni abər ndər nə nabi'yar kəra ndə dā jijiri. Nahyi tsu hya nərdzau, hya səya nyi himi ənggər kəra mbəmbəl wu mbəl wu kuthlə wacikal vi, kəl ma shashilga disha wur vi tsu mbəl wu dəfuwa hyi. **20** Sə tanggərma hya səni wu dəfuwa hyi abər vanyi ndərhaha a'yi wu ndər Hyal kəra sara wu dənga ndə nga nyi shili mai. **21** Ara ndərhaha a'yi wu shili sara wu dənga ndə mai, ama ndə ngu na ndərhaha sara ara Hyal lagur Mambəl Cici kəra wu ləbiya nyi.

2 Ama nabi fati a'yi nda gangəu wu pama nji ənggər kəra nju uya njir highibə fati wu pama hyi, ndə həlwa dzə wu hyi ənga dənga dididi. Ka mbari ndə shabiya yi anə ndəra kətiya nda ara tau, ndə dzəgwa uya tə anə kərnda **2** Nji gangə tsu wu nda nu lagur gal məsahəkur wu lagu gəra səlikur. Lagu kə tsu ngə alenyi nji wu nda shini nyi yi anə jirkur. **3** Wu lagur sunar nda, maləm'yar dabə dzə ndu nda shili ənga dāhə məsahə nə fatir nda. Alaga kə a thlana ndar nji numa tsu kadəu, ənga ndəra wu nda dləna nda papabə nga ja **4** Arya Hyal a'yi piyari məl numa anə waladi'yar ar pəcira ndə məliya bikə mai, ama kəl ta ji vakuwa nda a gu u'ur kətsa, ji jahuwa nda a gwar vi dzəgam kəra ndiya ənga dzəgamu. A ndəna nga ndu nggya ndu səkə pəcir numa. (Tartaroḡ g5020) **5** Ma dā naja a'yi səsəlkər anə nji dədəm wu pəcira ji sana duniya ənga 'yimi mai, ama kəl Nəhu ndər tətəlna ndəshigu nə tsapəkur ənga alenyi nji mədəfau **6** Ma dā Hyal sana məlmə Sodomu ənga Gwamwara lagur nggyina nda ənga u'u ba ndə sha aga bəbər, ənga ji məliya nda ndə dā sər highibəu anə njir məl bikau, njir məl səra gəra kyau. **7** Ma ji kətiya Lotu, ndə tsapəu, ndə kəra a vər nggya wu pama nji shishi kəra zəwar nyi. **8** (ara naja ndə tsapəu, kəra a vər nggya wu pama njir məl səra gəra kyau, vu'yi ənga pəci uya diyadiyabəkur nə mambəl lagur səra ju lari ənga ju nggari ndu məl). **9** Ya ma abangə nga nyi, lagu kə nga mən səni abər Hyal a'yi ja ənga sən ənggəra ju sa həbiya nji tsapə nyi'yar sara wu bwaḡwatəu, ma njir məl dəmwa'yikur tsu, wu dumwa ənga məl dəmwa'yikur ba'anə pəcir numar nda. **10** Kə jiri nga nyi anə njira lər

kərnda aga məl sərə ngga məsahə anə kumər dzə lagur
məl səsukur ənga nggəl ara məl sərə njir təfəmwa wu na.
Nji kau, nji u'ul li ənga bəbal kərngau, nji gərə səli ənga
njira gərə hivər njira adabanga nda. Ndu sən nggəl njira
nji gərə lari ənga li. **11** Ama alaga waladi'yar kərə ənga
dənama gagadə kau, a sən shili ənga vazə anə njira vər
nggya wu mwar Thlagə mai. **12** Ama nji kau, ndu ndər nə
dida ar kərə sərə ndə gərə nggabiya. Nanda ənggər sər
tagə nga nda, njira gərə ənga dənga, njir məl sərə dza
nda wu yiwu wacu, njira nji yabiya aga nja mbar nja tsiya
nda ənggər sər tagə nga ndu nda kudau. **13** Ətsu ənggər
kərə ndə lər bwaḃwatə anə nji abangə tsu nga nju nda
nər nda bwaḃwatəu. Dəngar nda ənga sə mənəhəu, ca
ngə məl səsukur əpuci. Nji vavazə nga nda arya sər mələr
nda dididi nga nyi, ma ndu sa ənga səm sər səm ənga hyi,
dəngar nda dəmwa'yi nga nyi. **14** Cumu dəngar nda lagu
səsukur nga nyi, nandu piyari məl bikə mai, ndu dumwa
ənga ngguta njira gərə ənga dənama wu mbərsar nda.
Nanda njir suna ngau, njira nji shi'una. **15** Ndə piyari lagu
kərə ta'yu ndə dzəgwa nu lagu Balamu zər Biyaru, ndəra
wu yiwu gənna gagadəu lagur məl sə dəmwa'yu. **16** Ama
nji kughiya nyi ara məl sə dəmwa'yu, kəl kwara kərə gərə
saya ndər pahəna miya ji ndər ənga dəha ndau, aga ja
kar nabi ara məl sə dididi ənggər nabi wu thləkau. **17**
Najaka njir thla fati a'yi nda ənggər dəl nə 'yimi kərə
ulnakər, ənga ənggər kunjigərpa kərə yambadəu a vər
kədlau. Hyal ənga kərny i a piyar ndari vir nggya kərə
ndiya ənga kuthlə gagadəu. **18** Ara nji kau, lagur sə dididi
ənga ndər məməlaməu kərə ndu na, ənga cim nə məl

səsukur ənga məl sə gəra səli nga ndu nggutəna njira
ənga dzau nga ndə biya ara wu nggyabiya nə bikau. **19**
Ndə məliya nda alkawal nə nggya kambau, ama nanda
ənga kərnda tsu nda mafa anə sər məla nda. **20** Ma nda
piyari məl sə dəmwa'yi nə duniya ara ndə səni Thlagə
ndər mbəda mən Yesu Kərsiti, ama ba ndə bəra sha a
nda məl sə dəmwa'yu, ndu nda da dididi a ndiya ta nda
dədəm ta. **21** Kuji anə nda ma nanda a'yi saya sənbiya
lagu nə nggya nə tsapəkur tsu kadə mai, ara a sənbiyar
nda ba nda dzəgwa bəra sha ara məl sə ənga ndər cici nə
Hyal. **22** Arya karapə kə jiri n/ga nyi abər “Hya a shari ju
nadə sərə ji tapərana” ənga “Fəshiu kəra nji pərana a
bəra shari a gu tsukwaḃə nyi.”

3 Bazhir 'wa da 'yar, najakə ngə tsəfə da nə məthləkura
nyi anə hyi. Gyapə yi tsəfəri aga ya bəra fuwa dənga nə
jijiri wu dəfuwa hyi. **2** Yu yiwu hya bəra dəngari ənga
ndər nabi'yar kəra tərabiya tsu kadəu, ənga ndər kəra
Thlagə ənga ndər mbəda mən nar mən lagu miya cama
səsə nyi'yar. **3** Sə tanggərma, hya da ənga səni, abər wu
jomər duniya njir ngguta nju nda shili, ndu nda dumwa
ənga məl sə dididi kəl sərə ndu yiwu nga ndu məl. **4** Ndu
nda na, “Ya əmani ngə alkawal nə shili nyi kə ja? Kəja
əjir mən'yar a piyar duniya ama tsu sə a vər ma'yi kakal
ənggər kəra saya da, sə a'yi kəra bəlar dzə mai.” **5** Ama
kəja kəra nda a fari abər lagu ndər Hyal ngə kalar sərə
nji məliya a dəməlmau ənga a gyu 'yi, nji həbiya nda
sara wu 'yimi ənga lagu 'yimi. **6** Lagu 'yimi ətsu nga nji
tuzhina duniya nə zaman ta. **7** Lagu culi ndər ta tsu nga
nji piyari dəməlmau ənga duniya nə kabangəkau wu nda

sanakər əŋga u'u, kəra Hyal piyari aga ja səkə pəcira nju
 nda məl numa anə njir məl sə dəmwa'yu. **8** Ama a sara
 hya far najaka ndər bazhir 'wa dā'yar mai, pida pathləu
 əŋga Hyal əŋggər fa duburam nga nyi, ətsu fa duburam
 əŋggər pida pathlə nga nyi. **9** Thlagəu, a'yi wu far əŋga
 alkawal nyi əŋggər kəra aleniyi nju dəŋga wu ndəndəkur
 kə mai. Munya nga ju məl əŋga hyi, ara na ja a'yi wu yiwu
 ndə zəmə a sanakər mai, ama aga kalar ndə ja uya pi. **10**
 Ama pəcir shili Hyal wu nda dā əŋggər shilir ndər həl
 gərə nju səni. Dəməlmə wu nda sanakər dābə əŋga wu
 gagadau, kalar sərə a'yi a gwagwa wu nda ngyinakər əŋga
 u'u. Duniya əŋga sərə wu ja patəu wu nda ndzau. **11** Ma
 dā mbar kalar sə nga nju nda ndzana lagu kə abangau,
 wa thləm culi nji kəra hya kyaga dā? A kyau hya dā nji
 cicau, njir məl sərə Hyal wu yiwu, **12** əŋggərə hyi wu səkə
 pəcir shilir Hyal əŋga hya kusar shili nyi. Pəci ta ngu
 nda shili əŋga u'u nə nggyi duniya əŋga kalar sərə a gwa.
13 Ama əŋggər kəra ju nyana alkawal nyi, mən wu səkə
 shilir dəməlmə mafəliyangəu əŋga duniya vir nggya nə
 tsapəkur. **14** Agabangau, bazhir 'wa dā 'yar, kəra yu yiwu,
 ta dāri hyu səkə shilir najaka sau, hya nərdzau aga nja
 thləwa hyi gərə əŋga sərə nja vaziya hyi ari əŋga nggya
 əŋga hudə pərtəu əŋga ja. **15** Hya dəŋgari sərə dā Thlagər
 mənə vər səsə'u mən ca ngə aga kalar ndə a uya mbədau.
 Abangə ngə zamər mən Bulusu ndəra mən wu yiwu tsəfər
 hyi lagu tsətsəlkur kəra Hyal nə nyi. **16** Cimu nga ju ndər
 ar kəra culi sə'yar kau, lagu cama tsətsəfə nyi'yar. Wu
 tsəfə nyi'yar aleniyi ndər a'yi kəra dzadzau mənə sənbiya
 nda, kəra njira gərə təkəbiya sau, əŋga njira gərə ta'yibiya

dzau əŋga dənama wu mbərsar shasha sərə ndəra nyi
wu na lagur sərə ndu yiwu, lagu kə ŋga ndu uya tau anə
kərnda. **17** Agabangau, bazhir 'wa dā 'yar, ta dā a sənbiyar
hyi abangau, kəl hya nggya əŋga hangəkəl a sara highibə
nə fati a məliya hya dlanakər wu mbərsar hyi. **18** Ama
hya cakər hau wu yiwukur əŋga sənbiya Thlagər mən
Yesu Kərsiti. Anə nyi ŋə kadakadarkur kabangəkau əŋga
ba'anuwa tsu. Amina! (aiōn g165)

1 Yahwana

1 Naja kəra tsu wu dzuguya duniya a'yi ja, kəra a nggari 'ya, ənga a lar 'ya ənga liya 'ya, ənga a tsambiyar 'ya tsu, ənga a tsəkwar 'ya ənga tsa 'ya, sə kau ca nga 'ya vər na ar kəra ndər nə pi. **2** Pi kau, a cabiyar kər ar babal, a lar 'ya, ənga a sakidar 'ya tsu, ənga ca nga 'ya vər hə'wau anə hyi abər naja ngə Ndər Pi nə ba'anuwə, kəra ənga Tada nga ja, a canə 'yar ja dzau. (aiōnios g166) **3** Najaka hə'wa sə kəra 'ya vər məl anə hyi a nggari 'ya, ənga a lari 'ya tsu, aga nahyi tsu, hya sa dəbər dzə ənga 'ya. Dəbə dzər mən tsu ara Tada ənga Zər nyi Yesu Kərsiti nga nyi. **4** Najaka tsəfə kəra 'yi tsəfə anə hyi aga cagulir 'ya a nyabiya dzau. **5** Najakau ca ngə cama kəra 'yi nggari sara ara ja, na'ya tsu, 'yi hə'wuna hyi, abər Hyal ngə mbəmbəl, kuthləu a'yi wu ja alaga kushi mai. **6** Agabangau ma mən na abər mənə vər dəbər dzə ənga Hyal, ama tsu mənə vər bəu wu kuthləu, a cabiyari abər njir thla fati nga mən, namən a'yi a vər nu jiri mai. **7** Ma mən nggya wu mbəmbəl, ənggər kəra ja wu mbəmbəl, a vər nggya mən wu dəbə dzə ənga kərmən, mashi Zər nyi Yesu tsu, ja cina mən sara wu kalar bikau. **8** Ma mən na abər bikə a'yi ara mən mai, kərmən nga mənə vər ngguta, jiri tsu a'yi wu mən mai. **9** Ma mən nana bikər mən anə Hyal, naja ndə tsa'a miya dəfu ngau, ənga naja ndə tsapə ngau, ba ja təfəbiya mən bikər mən, ja dzəgwa cina mən sara wu kalar dəmwa'yikurər mən. **10** Ma mən na abər namən a'yi məliya bikə mai, a cabiyar mən abər Hyal ndər thla fati nga ja, ənga ndər nyi tsu a'yi a wu dəfuwa mən mai.

2 Nahyi wazha da, ya vər tsəfə najaka tsəfə anə hyi a sara hya məl bikau. Ama ma ndau a'yi kəra məliya bikau, ndər hal arya mən a'yi wu mwar Tada, naja ngə Yesu Kərsiti ndəra tsapəu. **2** Naja ngə lər kər nyi nə sadaka nə hə bikər mən, a'yi nər mən waci mai, ama ətsu nə duniya patəu. **3** Ma mən bəlar dladə nyi, a cabiyari abər a sən nyir mən. **4** Ma ndəra na, abər, “Yu sən Hyal,” ama naju bəlari dladə nyi mai, najaka ndau, ndər thlafati ngau, jirkur tsu a'yi a wu ja mai. **5** Ama ma ndəra a vər nu səra ndər Hyal nana, yiwukur Hyal a nyabiyar dzau wu ja. Lagu kə nga mənə səni abər a'yi mən wu ja. **6** Kalar ndəra na abər a'yi ja vər nggya wu Hyal, a fiyar kər kəl ji bə ənggər nə Yesu. **7** Nahyi bazhir 'wa da 'yar, a'yi dladə mafəleng nga ya vər tsəfə anə hyi mai, ama dladə dədəm kəra hyi dləwuri tsu kadə ta ngau. Ndər bəla nə dədəm kə ca ngə cama kəra hyi nggari. **8** Alaga abangau, dladə mafəleng nga ya vər tsəfə anə hyi, jirkur nyi a lar nji wu ja ənga wu hyi tsu, arya kuthlə a vər tərabiya ənga mbəmbəl nə jijiri a vər mbəl nga ja. **9** Kalar ndəra na abər wu mbəmbəl nga ja, ama naja a'yi wu yiwu zamə nyi mai, a cabiyari abər tsu ja wu kuthləu. **10** Ama kalar ndəra vər yiwu zamə nyi, wu mbəmbəl nga ju nggya, sər məliya ja thlər hi a'yi tsu mai. **11** Ama kalar ndəra piyari shishir dza zamə nyi wu kuthlə nga ja, ənga ju bau wu kuthləu. Naja a'yi wu səni vira ju ma'yi a ndar mai, arya kuthlə kə a ləfəna nyi ri. **12** Wazha huda yau, yu tsəfə anə hyi, ara a təfəbiya hyir nji bikər hyi arya thləmə nyi. **13** Nahyi tada'yar, yu tsəfə anə hyi, ara hyu sənbiya nyi ndəra divira dzəgwa duniya. Nahyi wazha shili, yu tsəfə anə hyi,

ara a səmkur hyi təlkur ar kəra ndə dəmwa'yi kau. Nahyi wazha baduwari, yu tsəfə anə hyi, ara a sənər hyi Tada.

14 Nahyi tada'yar, yu tsəfə anə hyi, ara a sənbiya nyir hyi, ndəra divira dzəgwa duniya. Nahyi wazha shili, yu tsəfə anə hyi, ara njir dənəma nga hyi, ənga ndər Hyal a'yi wu dəfuwa hyi, ənga a səmkur hyi təlkur ar kəra ndə shishi ta. **15** A sara hya yiwu duniya, alaga sərə a gwa mai. Ma ndəra vər yiwu duniya, yiwukur nə Tada a'yi wu dəfuwa ja mai. **16** Ara kalar sərə a wu duniya, sə ənggər suna nə kumur dzau, ənga sərə li wu cim, ənga bwasə ənga sərə ara gau, a'yi wu shili sara ara Tada mai, ama sara wu duniya. **17** Duniya ənga kalar sərə wu ja kəra nji wu cim ndu tərabiya, ama ndəra wu məl thlər ənga yiwur huda Hyal, a'yi ja ənga pi nə ba'anəwa. (aiōn g165) **18** Nahyi wazha huda yau, pəci nə kuḏiyar duniya nga mən a gwa, ənga ənggəra hyi nggari abər dawa nə Kərsiti a vər shili, alaga kabangəkau, dawa Kərsiti a shilir nda gangəu. Lagu kə nga mən wu sənbiya abər wu kuḏiyar duniya nga mən.

19 Sara wu mən nga ndə biya, ama jiri nanda a'yi nər mən mai. Ara maja bər nər mən nga nda, tsu nda əkkə'yi mən. Ama ma'yir nda a cabiyari abər ndə a'yi kəra wu pama nda kəra nər mən mai. **20** Ama nahyi nər hyi Ndə Cici kə a caḏəbiya hyi ri ja, ənga papatəkura hyi a sənər hyi jirkura nyi. **21** Nayi a'yi wu tsəfə najaka tsəfə anə hyi arya nahyi gərə səni jiri mai, ama ara hyu səni, ba tsu hyu səni abər jirkur wu yabiya fati mai. **22** Wa ngə ndər thlafati ka? Naja ngə ndəra kəpalna abər Yesu ngə Kərsiti. Culi ndə kə ngə dawa Kərsiti, ndəra kəpalna sən Tada ənga Zər nyi. **23** Kalar ndəra kəpalna səni Zərə nyi, naja a'yi sən Tada mai.

Ama kalar ndëra hënggëri, ji nana abër Yesu ngë Zëra nyi, a'yi ja ënga Tada. **24** Bëgë sëra hyi nggari tanggërma ta a nggyari wu dëfuwa hyi. Ma a nggyari wu dëfuwa hyi, nahyi tsu a nggyar hyi wu Zër ënga Tada. **25** Këja alkawal këra ji hër mën, abër a'yi mën ënga pi gëra kudau. (aiōnios g166) **26** Yu tsëfë najaka së anë hyi ar këra njira wu yiwu nda sëkwana hyi. **27** Ama nahyi, cadë këra hyi uya sara ara Mambël Cici a nggyari wu hyi, ënga a'yi kël hyi bëra gal vanyi ndë aga highibë anë hyi mai. Ama Mambël këra ji nër hyi wu highibër hyi kalar sau, ara highibë nyi jijiri nga nyi, së fafati a'yi a gwa mai. Ænggër këra ji highibër hyi, abangë tsu hya nggya wu ja. **28** Kabangëkau, nahyi wazha hudä yau, hya dumwa ënga nggya wu Kërsiti, aga ma ji shashili hivër a'yi wu sa mbar mën ënga mëna gu sëli mai. **29** Ma hyu sëni abër ndë tsapë nga ja, hyu sëni abër kalar ndëra wu mël sëra tsa'a zër Hyal nga ja.

3 Abar ngë gangëkura yiwukur këra Tada cabiya anë mën, këra nja dzëgwa ngga mën ënga wazha Hyala! Pakatë ca nga mën. Sëra dë duniya a'yi wu sën mën mai, ca ngë ara nandu sënbiya nyi mai. **2** Nahyi bazhir 'wa dë 'yar, kabangëkë wazha Hyal nga mën, ënga sëra mën wu nda dë a ndu mwa tsu, a'yi cabiya dzë ar babal kwatahë mai. Ama mënu sëni abër ma Kërsiti sa cabiya dzau, mënu nda dë ænggër naja, ara mënu nda lar nyi ænggër këra ja. **3** Kalar ndëra fërkër ënga Kërsiti, ju cina kërnyi ænggër këra ja cici kau. **4** Kalar ndëra wu mël bikau, a bëlmar ja dladäu. Ænga jiri, mël bikë ca ngë nggël ara bëla dladäu. **5** Ama a sën hyi abër Yesu shili aga ja sa hëna bikër mën. Ænga bikë a'yi wu ja mai. **6** Kalar ndëra vër nggya wu

Kərsiti, naja a'yi wu dumwa ənga məl bikə mai. Kalar ndəra dumwa ənga məl bikau, naji saya lar Yesu mai, ənga naju səni nyi tsu mai. **7** Nahyi wazha huda yau, a sara hya piyari ndə ja nggutəna hyi mai. Kalar ndəra wu məl sərə tsa'a, naja ndə tsapə ngau, ənggər kərə Kərsiti tsapəu. **8** Kalar ndəra vər dumwa ənga məl bikə nə shatan nga ja, arya shatan nga a vər dumwa ənga məl bikə mbar dzəgwar duniya. Sərə də Zər Hyal shida wu duniya ca ngə aga ja sa wushina thlər shatan. **9** Kalar ndəra ar viya zər Hyal naja a sən dumwa ənga məl bikə mai, arya pi mafələng sara ara Hyal a'yi wu ja. Naju sən dumwa ənga məl bikə mai, ara naja ar viya zər Hyal. **10** Kəja ənggərə mən a sən tsaməri njira ar viya wazha Hyal ənga njira ar viya wazha shatan. Kalar ndəra gərə məl sərə tsa'a, naja a'yi zər Hyal mai. Abangə tsu ngə ndəra gərə ca yiwukur anə zamə nyi. **11** Kəja cama kərə hyi nggari tsu kadəu, abər mənə ca yiwukur anə kuvwar mən. **12** A sara hya də ənggər Kayinu mai, naja ndəra nə shatan ngau, kə ji tsiya zamə nyi. Mi ngə sərə də ji tsiya zamə nya? Ara sər mələ ja dəmwa'yi nga nyi, ama sər mələ zamə nyi tsapə nga nyi. **13** Zamədə'yar, ja sara də sə dədəgur anə hyi mai, ma njir duniya piyari shishir dza hyi. **14** A sən mən abər a biyar mən sara wu miya tau a shili wu pi, ara mənə ca yiwukur anə zamər mən 'yar. Ama ndəra gərə ca yiwukur, wu tə nga ju nggya. **15** Kalar ndəra piyari shishir dza zamə nyi, ndər tsa ndə nga ja. A sən hyi tsu abər kalar ndər tsa ndau, a'yi ja ənga pi gərə kudə wu ja mai. (aiōnios g166) **16** Kəja ənggərə mənə səni tara mi ngə yiwudzau, ənggərə Yesu Kərsiti lər piya ja arya mən. Abangə tsu kəl

məna lər piya mən arya zamər mən 'yar. **17** Ma ndəra a'yi ənga kalar sərə ju yiwu ba ji lari zamə nyi wu ghar sau, ama naji dləwar nyi mai, abar ngə yiwukur Hyal a sən də wu dəfuwa ja? **18** Nahyi wazha huda yau, a sara mənə ca yiwukur ar cicir miya waci mai, ama ənga kalar sər mələ mən ba ənga jirkur. **19** Kəja ənggərə mənə səni abər namən wu jirkur, ba ənggərə mənə cabiya abər a'yi mən ənga kər papal wu mwar Hyal, **20** kalar pəcira dəfuwa mən cabiya mən abər namən a'yi məliya sərə kakal mai. Ara Hyal a ndiya dəfuwa mən, ənga ju sən kalar sau. **21** Nahyi bazhir 'wa də 'yar, ma dəfuwa mən cabiya mən abər namən a'yi məliya sərə kakal mai, a'yi mən ənga kər papal wu mwar Hyal, **22** ənga mənə dləwuri sara ara ja kalar sərə mənə vər kədiyau, arya mənə bəlari dladə nyi'yar, ənga mənə məl sərə wu pina huda ja. **23** Ənga kə ngə dladə nyi, abər mənə hənggəri ənga thləmər Zər nyi Yesu Kərsiti, ənga mənə ca yiwukur anə kuvwar mən ənggər kərə ji nana wu dladə nyi. **24** Kalar njira wu bəlari dladə nyi, wu ja nga ndu nggya, ənga naja tsu wu nda. Kəja ənggərə mənə səni abər ju nggya wu mən, mənə sənbiya lagu Mambəl kərə ji nə mən.

4 Nahyi bazhir 'wa də 'yar, hya sara hənggəri ənga kalar mambəl mai, ama hya dzəgabiya mambəla nyi'yar aga nja lari tara sara ara Hyal nga nda. Arya nabi nə fafati 'yar a biyar nda gangə wu duniya. **2** Kəja ənggərə hyu sən tsaməri abər Mambəl Hyal ngə kau. Kalar mambəl kərə hənggəri abər Yesu Kərsiti shili wu kumər dzau, sara ara Hyal nga nyi. **3** Ama kalar mambəl kərə gərə hənggəri abər Yesu sara ara Hyal nga ja, najaka mambəl, dawa

Kərsiti ngau, kəra hyi nggari abər ju shili, ya kabangəkau a'yi ja wu duniya. **4** Nahyi, wazha hudā yau, nə Hyal nga hyi ənga a səmkur hyi təlkur ar kəra nabi fati'yar, arya ndəra wu hyi kau a ndiyar ja ndəra wu duniya ənga dənama. **5** Nanda nə duniya nga nda, ca ngə sərə dā sərə wu biya sara wu miya nda, nə duniya ngau, ənga njir duniya tsu wu səhimi nda. **6** Namən nə Hyal nga mən. Kalar ndəra wu sən Hyal ndu səhimi 'ya, ama kalar ndəra a'yi nə Hyal mai, nandu səhimi 'ya mai. Lagu kə nga mənəu sənbiya Mambəl nə jijiri ənga mambəl nə fafati. **7** Nahyi bazhir 'wa dā 'yar, bəgə mənə ca yiwukur anə kuvwar mən, arya yiwukur sara ara Hyal nga nyi. Kalar ndəra wu ca yiwukur zər Hyal nga ja, ənga ju sən Hyal. **8** Kalar ndəra gərə ca yiwukur, naju sən Hyal mai, arya Hyal ngə yiwukur. **9** Lagu kə ngə Hyal cabiya yiwukur nyi wu pama mən, ji səwa Zər nyi kəra zəm pathlə a shili wu duniya, aga mənə uya pi gərə kudəu lagu nyi. **10** Kəja kə ngə yiwukur, a'yi namən ngə ca yiwukur anə Hyal mai, ama naja ngə cabiya mən yiwukur, ənga ji səwa Zər nyi aga ja dā sər thla sə nə həna bikər mən. **11** Nahyi bazhir 'wa dā 'yar, ta Hyal cabiya mən yiwukur, a dāri tsa'a mənə cabiya yiwukur anə kuvwar mən tsu. **12** Ndə a'yi kəra saya lari Hyal ənga li mai. Ama ma mən ca yiwukur anə kuvwar mən, Hyal wu nggya wu mən, ənga yiwukur nyi a nyabiya dzə wu mən. **13** Lagu kau, nga mənəu səni abər mənəu nggya wu ja ənga naja tsu wu mən, arya a nə mənər ja Mambəl nyi. **14** Ənga a lar 'ya, ənga a lər 'ya sakida abər Tada a səwar Zər nyi aga ja sa dā ndər Mbədə duniya. **15** Kalar ndəra nana ənga miya ja abər Yesu Zər Hyal

ngau, Hyal a vər nggya wu ja, ənga naja wu Hyal. **16** Ənga namən wu sən ənga mən hənggəri ənga yiwukur kəra Hyal a'yi əni anə mən. Hyal yiwukur ngau. Ma ndəra vər nggya wu yiwukur, wu Hyal nga ja a vər nggya, ənga Hyal wu ja. **17** Lagu kə ngə yiwukur nyabiya dzə wu pama mən, aga mənə uya papalkur kər wu ja ar pəcir thla numa, arya ənggər naja nga mən wu duniya kau. **18** Hivər a'yi a wu yiwukur mai. Ama yiwukur kəra nyabiya dzə jijiri wu kədləna hivər, arya hivər a'yi ja ənga lə ɓwaɓwatəu. Kalar ndəra wu hivər, naju nyabiya dzə ənga yiwukur mai. **19** Mənə ca yiwukur arya naja ngə cabiya mən yiwukur tanggərma. **20** Ma ndə na abər “Yu ca yiwukur anə Hyal,” ama ba ji piyari shishir dza zamə nyi, ndər thla fati nga ja. Arya kalar ndəra gəra ca yiwukur anə zamə nyi kəra ju lari ənga li, naja sən ca yiwukur anə Hyal kəra ji gəra lari mai. **21** Ənga anə mənər ja najaka dladə, abər kalar ndəra ca yiwukur anə Hyal, kəl ji ca yiwukur anə zamə nyi tsu.

5 Kalar ndəra hənggəri abər Yesu naja ngə Kərsiti, zər Hyal ngə nda nyi, ənga kalar ndəra vər ca yiwukur anə tada, ju ca yiwukur anə zər nyi tsu. **2** Lagu kə nga mənə səni abər mənə ca yiwukur anə wazha Hyal, lagur ca yiwukur anə Hyal ənga ɓələr dladə nyi. **3** Yiwu Hyal ca ngə, ma mənə vər ɓəlari dladə nyi'yar. Dladə nyi'yar tsu a'yi tədəɓə mai. **4** Ma ndəra zər Hyal nga ja, a səmkur ja təlkur ar kəra duniya. Mbərsar mən ngə məliya mən səmku təlkur ar kəra duniya. **5** Wa ngə ndər səm təlkur ar kəra duniya ka? Kəl ndəra hənggəri abər Yesu ngə Zər Hyal. **6** Naja ngə shili lagur baɓətizəma 'yimi ənga pəna mashi, Yesu Kərsiti. A'yi lagur 'yimi wacu mai, ama lagur

'yimi əŋga mashi. Mambəl ngə sakidar sə kau ara Mambəl ca ngə jiri. **7** Sə makər a'yi kəra ləri sakida, **8** nanda ngə Mambəl, əŋga 'yimi ba mashi, nanda kə makər kau, sə zəm ngə dəŋgar nda. **9** A dləwu mən sakida nə nji, ama sakida nə Hyal nga ndiya patəu. Ara sakida nə Hyal ngau, kəra ji cabiya ar kəra Zər nyi. **10** Kalar ndəra həŋggəri əŋga Zər Hyal, sakida kau a'yi a gyu dəfuwa ja. Kalar ndəra gəra həŋggəri əŋga Hyal, a shabiya nyir ja aga ndər thla fati, ara naja a'yi həŋggəri əŋga sakida kəra Hyal ləri ar kəra Zər nyi kə mai. **11** Najakau ca ngə sakida nyi, abər Hyal a nə mən ri pi gəra kuɖau, pi kə tsu, wu Zər nyi nga nyi. (aiōnios g166) **12** Kalar ndəra əŋga Zəra nyi, pi a'yi ara ja. Ma ndəra gəra əŋga Zər Hyal, pi a'yi ara ja mai. **13** Ya vər tsəfə sə kau anə hyi, nahyi kəra həŋggəri əŋga thləmər Zər Hyal, aga hya səni abər pi gəra kuɖau a'yi ara hyi. (aiōnios g166) **14** Najakau, ca ngə papalkur kər kəra mən uya a dumwar Hyal, abər ma mən kədi kalar sau əŋggər yiwu huɖa ja, ju nggar mən. **15** Ma mənə səni abər ju nggar mən, kalar səra mən kədi ara ja, a sənər mən abər a uyar mən. **16** Kalar ndəra lar zamə nyi a vər məl bikə kəra a'yi a təkər tə mai, ba ja kədi Hyal aga Hyal a nə nyi pi. Ya vər na sə kau anə njira bikər nda a'yi təkər nə tə mai. Bikə a'yi kəra təkər nə tau. Naya vər na abər ja kədi aga naja kə mai. **17** Kalar məl sə dididi bikə ngau, bikə a'yi kəra naja a'yi təkər nə tə mai. **18** A sən mən abər kalar ndə kəra zər Hyal nga ja, naja a'yi wu məl bikə mai, arya Zər Hyal nga vər bəlar nyi. Ndə shishi ta tsu a'yi a sən tsəkwar nyi mai. **19** A sən mən abər wazha Hyal nga mən, duniya kə tsu, wu tsa ndə shishi ta nga nyi. **20** A sən

mən tsu abər shilir Zər Hyal a sa nə mənər ja sənbiya sau,
aga mənə sən nyi naja kəra ndə jijiri. Namən, a'yi mən
wu ja, naja kəra jijiri, naja Yesu Kərsiti Zər nyi. Naja ngə
Hyal nə jijiri ənga pi gəra kudau. (aiōnios g166) 21 Nahyi
wazha huda yau, hya bəlar kərhyi ara nu katəu.

2 Yahwana

1 Sara ara ndəra degal nə dabə dzə njir nu, a nda nə mala dəgal ki cacadau ənga wazha nyi kəra ya vər yiwu ənga jirkur, a'yi nayi zhizhi də nga vər yiwu nyi mai, ama dabə ənga kalar njira wu sən jiri. **2** 'Yu yiwu hyi arya jirkur kəra a vər nggya wu mən ənga ju nda nggya wu mən ba'anuwa. (aiōn g165) **3** Bəgə mayiwakur, ənga təhudəu, ənga hudə pərtu sara ara Hyal Tada ənga Yesu Kərsiti, Zər Tada nyi, nda nggya ənga mən wu jirkur ənga yiwukur. **4** Huda yi pipida gagaɖau ənga yi thləwa alenyi wazha ngau a vər nu jiri, ənggər kəra Tada cuwa mən mənə məl. **5** Kabangəkau, mala dəgal, vanyi ndər mafəliyəngə nga ya vər tsəfə anə ngə mai, ama kəra ara mən tsu dədəmə ta ngau. Ya vər na abər, mənə yiwu kərmən. **6** Ara yiwudzə kəra dudur ca ngə mənə ɖau wu ɖəlar ndər Hyal. Ənggər kəra hyi nggari tsu kadəu, ca ngə hya nggya wu yiwukur. **7** Njir sukwa nji gangə kəra gəra hənggəri abər Yesu Kərsiti a'yi shili wu kumər dzə mai, a tətəlɳar nda dzə a ndu duniya. Kalar culi najaka nji, njir sukwa nji ngau ənga dawa nə Kərsiti. **8** Hya hangəkəl ənga kərhyi hya sara sana sərə hyi məl thlər aga nyi, ama aga hya uya akkəra nyi. **9** Kalar ndəra cakər sau a dar kəra najaka highiɖau, naja a'yi ta'yi ar kəra highiɖə nə Kərsiti mai, Hyal a'yi ənga ja tsu mai, kalar ndəra dumwa ənga highiɖə nə Kərsiti, Tada ənga Zər nyi a'yi wu ja. **10** Kalar ndəra shili əgya hyi, ma a'yi ji shili ənga najaka highiɖə mai, hya hə nyi a vu kir hyi mai, ənga hya sara dləwu nyi mai. **11** Kalar ndəra dləwur nyi ju nda ɖa wu cir zəm wu shishikur nyi kau. **12** Sə a'yi gangə kəra ya

kyaga tsəfər hyi, ama nayu yiwu ya ɓəra tsəfər nda mai,
ama aɾya kau, yu yiwu ya lar hyi bama ənga bama aga
hudə pipidar mən a nyabiya dzau. **13** Wazha kwamə ngə
kəra cacadə nda vər usa ngau.

3 Yahwana

1 Sara ara ndəra dəgal nə dəbə dzə njir nu, a nda nə Gayisu ndəra ya vər yiwu nyi nə jijiri. **2** Nagə bazhir 'wa də, ya vər kədi Hyal anə ngau aga jaməu wu kumur dzau, ənga kalar sə ja də mənəhəu, ənggər kəra mambəl ngə jaməu. **3** Huda yi pipida gagadau ənggəra yi nggari sara ara alenyi zamər mən ənggəra gə nggya wu jirkur tsa'a miya dəfu, ənga bau wu jirkur. **4** Vanyi sə a'yi a ndiya ənga pina huda yi gagadə ənggər ma yi nggari wazha də a vər nggya wu jirkur mai. **5** Nagə bazhir 'wa də, a'yi gə ənga məl thlər tsa'a miya dəfu wu kalar səra ga vər məl anə wazha ama, alaga kə nda məthləpi kau. **6** A nar nyir nda culi yiwukur ngau anə dəbə dzə njir nu. A dāri tsatsa'a aga ga səwa nda wu lagu ənggər kəra məl thlər Hyal cabiya. **7** Arya Thləmə kə nga ndə biya, tsu nda a'yi a vər gal dləwa dzə ara njira a'yi njir nu Hyal mai. **8** Arya kau, mənə kyaga thləwa culi najaka nji aga mənə məl thlər dəbə ənga nda wu jiri. **9** A tsəfər yau anə dəbə dzə njir nu, ama ba Diyatrifesu kəra yiwu ja ndiya kalar ndau ba ji nggəl ara nggar səra 'yi na. **10** Agabangau, ma yi shili, yu sa nana ndəla ja, aga kalar ndə a nggari culi na 'ya kəra ju məl. A'yi naja kə waci mai, kə ji bəra nggəl ara dləwu wazha ama, kə ji bəra kari njira wu yiwu nda dləwu nda, ənga ji kədləbiya nda sara wu dəbə dzə njir nu. **11** Nagə bazhi də, a sara ga fa'abiya hiya sə dəmwa'yi mai, ama ga fa'abiya hiya sə mənəhəu. Kalar ndər məl sə dəmwa'yi sara ara Hyal nga ja. Kalar ndər məl sə dəmwa'yi sara ara Hyal nga ja mai. **12** Kalar ndə a vər lə sakida mənəhə ar kəra Demetrisu arya jirkur nyi. Jiri ənga kərnyī ngə

sakida nyi. Na'ya əŋga kər'ya tsu ngə sakida nyi, nagə
əŋga kərngə tsu a sən gə abər sakidar 'ya jiri nga nyi. **13**
Sə a'yi gangə kəra ya yiwu ya tsəfə anə ngau, ama naya
yiwu ya tsəfə nda kabangəkə mai. **14** Ya vər yiwu ya shili
əŋga kusa aga ma sa ndər bama əŋga bama. Bəgə hudə
pərtu ja nggya əŋga hyi. Bazhi'yar kəra ənggau nda vər
usa hyi. Ga usar patə bazhi'yar kəra ndəna patə.

Jiwudə

1 Cama tsətsəfəkə sara ara Jiwudə mafa Yesu Kərsiti ənga zamiya Yakubu, a nda nə njira nji ngga, njira Hyal Tada wu yiwu nda, nji kətiya ndalagur Yesu Kərsiti. **2** Bəgə təhudə, ənga hudə pərtəu, ənga yiwukur gagadə nda də nər hyi. **3** Nahyi bazhir 'wa də 'yar, a yiwur yi gagadau aga ya na tsəfər hyi ar kəra mbədə kəra a'yi anə mən patəu. Ama kə yi bəra lari a dəri tsa'a aga ya tsəfər hyi ənga ya nar hyi, abər hya nərdzau wu mbərsar hyi, kəra nji nə anə nji cici gə Hyal aga zəm wacu, gəra cakau. **4** Səra də yi na abangə kau, ca ngə alenyi nji a'yi kəra hələwa dzə a vu hyi, njira dədəməu a thlana ndar nji numa. Nji'yar kau, a'yi njir nu Hyal nga nda mai, nanda ngə njira shabiyar mayiwakur Hyal lagur səm gəra səlikur nə duniya ənga ndə kəpalna Yesu Kərsiti Thlagər mən. **5** Alaga abangau, wu sən hyi patəu, ama yu yiwu ya dəngar hyi ənggəra Thlagə mbəlbiya nji nyi sara wu Masaru, ama alaga kau, kə ji bəra dləna njira gəra mbərsa. **6** Ənga hya dəngari ənga waladi'yar kəra gəra bəlar miya thlərər nda, ənga ndə piyari vir nggyar nda. Nanda ngə Thlagə mbiya ənga əpa liyangə, kə ji fuwa nda a gyu kuthləu mbamba ba'anuwa, aga nda səkə pəci numa dəgal nə Hyal. (aīdios g126) **7** Ənggər kəra Sodomu ənga Gwamwara ənga məlmə'yar kəra zəwar nda, lər kərnda anə səsukur ənga nggya dedebəu, a cabiyar nda anə nji ənggəra nji wu nda sa bwaḃwatəu wu u'u nə ba'anuwa. (aiōnios g166) **8** Abangə tsu ngə njir shuni'yar kə dəbəna dza kərnda, ənga ndə nggəl ara nu səra njir dənama nə təlkur wu na, ənga nanda tsu ndə ndər didadida ar kəra waladi'yar. **9**

Ama alaga Mayikalū dēgal waladi, ar pēcira ndu pēpa
 ēnga shatan arya dza Musa kēra tētau, naja a'yi na ndēr
 dididi anē shatan mai, ama sēra ji na wacu, “Thlagē ja
 kughiya ngau.” **10** Ama nji kau, nda vēr ndēr dididi ar
 kēra sēra nda gēra nggabiya, ēnga sēra ndu nggani lagur
 kumēr dzau ēnggēr sēra mēla sēr shishi, sē'yar kē ngē
 wu nda dlēna nda. **11** Sēr tēhudē anē nda, ara a hēr nda
 sēr mēla Kayinu, a kusar nda kēr nda a vu nggyabiya
 Balamu lagur gal gēnna, lagu kau dlēnar nda kērnda
 wu hya'a hangēkal culi nē Kora. **12** Najaka nji sē dididi
 nga nda wu hyi ma hya vēr sēm sēr sēm nē yiwukurēr
 hyi, nda vēr sēm sēr sēm ēkkē'yi hyi wu gēra sēlikur
 ēnga hivērkur. Nanda njir bēla ngau, kēra sēr gu ta nda
 nga ndu sēn wacu. ēnggēr dlama kēra gēra tēdē par nga
 nda, kēra wu thla ba yambadē a tētēlna. ēnggēr wu kēra
 gēra ya nga nda, wu kēra nji labiya ngilanga nda ba ndē
 tētēnakēr shaushau. **13** Nanda ēnggēr dlēgwamēr 'yimi
 tsadau kēra a vēr thlēkau, sēr mēla nda sēr shili ēnga sēli
 ngau. Nanda ēnggēr shashilga kēra a vēr bēbē sēr nda,
 kēra kuthlē kiyakiyar situ nga vēr sēkē nda nē ba'anuwa.
(aiōn g165) **14** Enoku, kēra naja ngē ndē mēdēfēkura nyi
 sara ara Adamu, nana ndērahaha ar kēra nji kau, abēr,
 “Kēja, Thlagēu a vēr shili ēnga nji cici nyi dubu duburam,
15 aga ja sa thlana nyi numa anē kalar ndau, ēnga aga ja
 cabiya nyi anē kalar njira gēra wu nu Hyal patēr sēr mēla
 nda kēra dididi, kēra a'yi wu lagu nu Hyal mai, ēnga kalar
 ndēr dididi kēra njir bikau, nji gēra nu Hyal nana ar kēra
 ja.” **16** Nji 'yar kau, njir ngunguni ngau, ēnga njir gal bikē
 ndau, lagur dēmwa'yikur nda ca nga nda nu, njir bwasē

ənga kərnda nga nda, ənga njir ndər sukwa nji aga nda
 fa'abiya sə wu tsa nji nga nda. **17** Nahyi bazhir 'wa dā
 'yar, hya dəngari sərə cama səsə'yar nə Thlagər mən Yesu
 Kərsiti na dəfəməu, abər nda dā. **18** Ndə nar hyi abər,
 “Wu kuɖiyar pəci njir dida vi wu nda dā a'yi, njira wu nu
 lagur kərnda, lagu kəra gərə nə Hyal.” **19** Nji 'yar kau
 na nda ngə njira təkəbiya kəra hyi, njir yiwu məl sə wu
 ndəndəkur, ənga tsu Mambəl Hyal a'yi ara nda mai. **20**
 Ama nahyi bazhir 'wa dā 'yar, hya hərya kərər hyi wu
 mbərsar hyi kau, kəra cici gagadau, ənga hya kədi Hyal
 wu Mambəl Cica. **21** Hya tsərpər kərər hyi wu yiwukur
 nə Hyal, ənggər kəra hya vər səkə təhudə nə Thlagər mən
 Yesu Kərsiti aga ja hər hyi a shili wu pi gərə kudau. (aiōnios
 g166) **22** Hya təhudə əgya njira ənga kər məməthlu, **23**
 hya mbədana alenyi nji lagur mbəlbiya nda sara wu u'u,
 alenyi nji hya cabiya nda təhudəu, ama dābə ənga hivər,
 ənga piyari shishir dza nda a sara kar zhizhigər kəra ar
 dza nda a sara dəbəna hyi. **24** Anə ndəra ənga dənama
 nə kar hyi ara dla, ənga ja lər hyi gərə ənga vazau wu
 mwar kadakadarkur nyi ənga hudə pida pida gagadau,
25 anə Hyal kəra zəm Ndər Mbəda mən, kadakadarkur,
 ənga dəgalkur, ənga dənama ba ənga dənama təlkur nə
 nyi ngau, lagur Yesu Kərsiti Thlagər mən, tsu dəfəməu,
 ba'anə kabangəkau, ənga ba'anuwa! Amina. (aiōn g165)

Mətakər

1 Mətakər sara ara Yesu Kərsiti, kəra Hyal nə nyi aga ja canə nyi anə njir məl thlər nyi'yar, səra dər ləhəu kəl ju nda nyabiya dzau. Ji cabiya sə kau ar babal lagura ji səwa waladi nyi anə ndər məl thlər nyi Yahwana. **2** Yahwana ləri sakida ar kəra kalar səra ji lari, naja ngə, ndər Hyal ənga sakida kəra Yesu Kərsiti ləri. **3** Barka anə ndər jiga ndərhaha sara ara Hyal kau, ənga barka anə njira nggari ba ndə fuwa wu dəfuwa nda səra tsətsəfau, ara pəcir nyabiya dzər nda patə a dər ləhəu. **4** Nayi, Yahwana, ngə ləri tsəfə kau, anə dəbə də njir nu wu məlmə paməpamə mədəfau wu 'yi'yir Asəya. Mayiwakur ənga nggya jaməkur sara ara Hyal ja nggya ənga hyi, Hyal ndəra a'yi əshina, ənga saya də, ənga ndəra wu nda shili, ba sara ara mambəl paməpamə mədəfau kəra a vər nggya wu mwar tsəkafə nə Hyal. **5** Ənga sara ara Yesu Kərsiti ndəra naja ngə fər kər nə jijiri, ndər lə sakida, ja nggya ənga hyi, naja ngə ndə nə tanggərma kəra hya'ari sara vir tau, ənga ndər səm təlkur ar kəra təltəl'yar nə duniya. Naja ndəra cabiya mən yiwukur, ənga ndəra kətiya mən sara wu mafakur nə bikər mən lagur pəna mashi nyi. **6** Naja ngə məliya mən, mən də dəbə njir səm təlkur ənga pubu'yar, njir məl thlər anə Hyal ənga anə Dənyi. Anə nyi ngə kadakadarkur ənga dənəma ba'anəuwa. Amina. (aiōn g165) **7** Tsama mau, kəja ju shili wu dlama sara dəməlmau. Kalar ndapi wu nda lar nyi, patə əkkə'yi njira tsatsaviya nyi ənga katsakər. Ənga patəkura njir duniya wu nda tiwi əra ja. **8** Əngwar Hyal Thlagəu, “Nayi ngə Dzəgwa, nayi ngə Kudfiya. Nayi ngə ndəra a'yi əshina, ənga saya də,

ənga ndəra wu ɓəra nda sha shili, Ndə dɛgal dənama.”

9 Nayi Yahwana, zamər hyi, kəra wu cir zəmə əkkə'yi hyi wu sa ɓwaɓwatəu, ənga wu tɛkur Hyal, ba ənga wu mba dɛfu kəra nər mən wu Kərsiti Yesu. Nji kədləna da a gwar dzəgur dɛl nɛ Patəmosu aɾya ndər Hyal kəra yi tətəlna ənga sakida kəra yi ləri ar kəra Yesu. **10** Ar pəci nɛ Thlagəu, ənggəra Mambəl shida ar kəra yau, ba yi nggari dāhəu dɛgal wu yukudə da ənggər mbidə tələmə, **11** kəra a vər na, “Tsəfəya ar ləkakadāu, sərə gə lari ba ga səwa nyi anə dabə dzə nɛ njir nu'yar mədəfau, kəra wu məlmə Afisa, ənga Səmarina, ənga Pagamusu, ənga Tayatəra, ənga Sardisu, ənga Filadelfiya, ba ənga Lawudekiya.” **12** Ba yi shabiya dzau aga ya lari ndəra vər ndər anə dā. Ayukudə yi shabiya dzau, ba yi lari sər səbə pitəlla nɛ əndzau mədəfau. **13** A gwar hada sər səbə pitəlla paməpamə mədəfə kau, ba yi lari vanyi ndau kəra a papa Zər Ndau, ji hari ləgutə kəra wu gya hadiya hiya ja sərəpəu, ənga ji thla'ubiya hathla ja ənga takulagə nɛ əndzau. **14** Kəra ja ənga shishir kəra ja a dər pərtə pwahəu ənggər əpur pa'wa, pərtə pwahəu ənggər mətəndili. Liya ja tsu wu mbəl dɛgə kiyara u'u. **15** Hiya ja wu mbəl ənggər liyangə shishi'wu kəra nji nənə wu thla, ənga dāha ja wu pa tsəkir shidar dɛl. **16** Ji səbiya shashilga mədəfau wu tsi mazəma ja, ənga sara vu miya ja ngə katsakər cacadə miya wu biya. Bama ja tsu wu mbəl ənggər mbəl nɛ pəci ma pəci ta'yi kər. **17** Ta yi lari nyi, ba yi dla a gyu hudə nyi ənggər ndəra tətəu. Kə ji fər tsi mazəma ja a dar yau, ji na anə dā, “Ga sara hivər mai, nayi ngə tanggərma ənga nayi ngə kudiya. **18** Nayi ngə ndəra ənga pi. Nayi ngə ndəra tau,

ama kəja yi əŋga pi nə ba'anuwə. Nayi ngə əŋga dənəma ar kəra tau, əŋga ar kəra ki nə nji gə mambəl. (aiōn g165, Hadēs g86) **19** Ga tsəfəri kalar sərə gə lari, sərə a'yi a vər dā kabangəkau, əŋga sərə wu nggura dā a ndu mwa. **20** Kəja sərə dādəwa ar kəra shashilga'yar mədəfə kəra gə lari wu tsi mazəma yau, əŋga sər jigə pitəlla nə əndzə mədəfə ta aga nyi: Shashilga'yar mədəfau, nanda ngə waladi'yar nə dabə dzə njir nu'yar, wu məlmə paməpamə mədəfau əŋga sər səbə pitəlla mədəfau, ca ngə dabə dzə njir nu'yar wu məlmə paməpamə mədəfau.

2 “Ga tsəfəri cama tsətsəfə kə anə waladi nə dabə dzə njir nu wu məlmə Afisa, abər, “Kəja cama sara ara ndəra səbiya shashilga'yar mədəfau wu tsi mazəma ja, əŋga naja kəra a vər bau wu pama sər jigə pitəlla nə əndzə mədəfau kə nana. **2** “Wu səni yi sər mələ gə patəu. A lari yi kwakwadəkura gu thlər kəra ga vər məl, əŋga bwaḃwatə kəra ga vər səsə'wau. Yu səni abər nagə wu tsamə nji dəmwa'yi əŋga li mai. Əŋga gu tsambiya njira wu ngga kərnda cama səsau ama a'yi nda abangə mai. Əŋga a sənbiyar gau, abər nə fati nga nda. **3** A sən yau abər a nggyar gə əŋga mba dəfu, əŋga səsə'wu bwaḃwatəu gərə əŋga həda aya thləmə dā. **4** Ama kəja sərə yi vazəya ngə ni, a piyari gə yiwukur kəra a'yi ara gə tsu kadəu. **5** Ga dəngari ənggərə gə dādəməu divira ga dla a gyu yukudu! Ga tubi sara ara bikə ngau, ga dumwa əŋga məl sərə ga vər məl mənəhə dādəmə ta. Ma a'yi gə tubi mai, yu shida, ba ya sa həna sər jigə pitəlla nə ngau ar vir nggya nyi. **6** Ama kəja sər mələ gə kəra mənəhəu, gə piyari sər mələ njir Nikolayitanu, ənggər kəra yi piyari

tsu. 7 “Kalar ndəra ənga himi ngga sau, kəl ja səya himi ja nggari səra Mambəl a vər na anə daḅə dzə njir nu'yar. Anə kalar ndəra səmku təlkur, yu nda nə nyi dənama nə səm yayar wu nə pi kəra ar wu nə pi ar fa wu nə Hyal.

8 “Ga tsəfəri cama tsətsəfə kə anə waladi nə daḅə dzə njir nu wu məlmə Səməna abər, “Kəja cama sara ara ndəra tanggərma ənga kuḏiya, ndəra tau ba ji ḅəra ḏa a'yi ənga pi. 9 Yu səni ḅwaḅwatə ngau ənga gha ngau, ama ndə dudur nga gau! Yu səni culi ndər ḏiḏa vi kəra wu biya sara wu miya njira wu ngga kərnda njir Yahudiya nji ḏəḏəm nə Hyal, ama a'yi nda abangə mai, ama daḅə dzər nda, daḅə dzə nə Shatan ngau. 10 Ga sara hivər ariya culi ḅwaḅwatə kəra gu nda sa mai. Yu nar ngau, shatan wu nda sa vakuwa alenyi nju pama hyi a gwu fursəna, aga nja dzəbiya hyi. Hyu nda lari ḅwaḅwatə nə pida kumou. Ama ma hyi sən cinapi, hya nggya ənga fər kər wu mbərsar hyi, alaga ji dla ənga tau, nayi tsu, yu nə hyi dara təlkur nə pi. 11 “Kalar ndəra ənga himi ngga sau, kəl ja səya himi ja nggari səra Mambəl a vər na anə daḅə dzə njir nu'yar. Kalar ndəra səmku təlkur, naju lar ḅwaḅwatə ara tə nə məthləkura nyi mai. 12 “Ga tsəfəri cama tsətsəfə kə anə waladi nə daḅə dzə njir nu wu məlmə Pagamusu abər, “Kəja cama sara ara ndəra ənga katsakər cacadə miya wu tsa ja. 13 Yu səni abər vira ga vər nggya a gwa, vira Shatan a vər səm təlkur nyi ari ngau. Alaga abangau, kə gə səbiya ḏa ənga jirkur. Nagə a'yi shin ḏa yi lagur mbərsa ngə mai, alaga ar pəci kəra nji tsəya Antipas wu pama hyi, ndəra lər sakida tsa'a miya ḏəfu ar kəra yau, ar vira Shatan wu nggya. 14 Alaga abangau, alenyi sə a'yi

kəra yi vaziya ngau a gwa. Alenyi nji a'yi wu pama hyi
kəra səbiya highibə nə Balamu, naja ngə ndəra highibər
nyi anə Balakəu lagura ja məliya njir Izirayila nda məliya
bikə ari, lagur səm sər səm kəra nji thlana anə katəu,
ənga məl səsukur. **15** Abangə tsu a'yi hyi ənga njira səbiya
highibə nə Nikolayitanu. **16** Agabangau, kəl ga tubi! Ma
a'yi abangə mai, kəja yu shili ara gau ənga kusa, ba ya sa
pana nda ənga katsakər kəra wu biya sara wu miya yau.
17 Kalar ndəra ənga himi ngga sau, kəl ja səya himi ja
nggari sərə Mambəl a vər na anə dəbə dzə njir nu'yar.
Anə kalar ndəra səmku təlkur, yu nə nyi sara wu mana
kəra dədəwa sara dəməlmau. Ənga tsu, yu nda nə nyi
tsəka pərtəu kəra thləmə mafəliyangə tsətsəfau ari, kəra
kəl ndəra dləwuri tsəka nyi ngu nggabiya wacu. **18** “Ga
tsəfəri cama tsətsəfə kə anə waladi nə dəbə dzə njir nu wu
məlmə Tayatəra abər, “Kəja cama sara ara Zər Hyal, Ndəra
ənga liya ja ənggər kyara u'u, ənga hiya ja tsu ənggər
liyangə kəra nji nənə wu thla. **19** Yu səni sərə mələ gau,
ənga yiwukur ngau, ənga mbərsa ngau. Yu səni dləwa dzə
ngau ənga səsə'wu sə ngau. Yu səni tsu abər sər məl ngə
nə kabangəkau a ndiya ta dədəməu. **20** Alaga abangau,
kəja sər vazə ngə kəra a'yi. Nagau, gə nə nyi lagu anə mala
kəra nja ngga ənga Jazabelu, mala kəra wu ngga kərny
ənga nabi mala. Lagur highibə nyi, ji məliya njir məl thlər
də'yar gu məl səsukur ənga səm sər səm kəra nji thlana
anə katəu. **21** Yi nə nyi pəci aga ja tubi sara ara səsukur
nyi, ama kə ji nggəl ara piyari səsukur nyi. **22** Agabangau,
yu nda nə nyi shiləgə dəmwa'yi gagadəu, ənga kalar njira
məl səsukur ənga ja, ndu nda lari bwaəwatə gagadəu. Yu

nda mæl anə nda abangau, ma ndə nggəl ara tubi nda piyari sər mæla ja. **23** Yu nda dləna wazha nyi. Daḅər njir nu patə wu nda sənbiya abər nayi ngə ndəra wu səni səra wu dəfuwa ndau, ənga səra ndu dənga patəu. Yu nda kina nyi anə kalar ndau tsa'a ənga sər mæla ja. **24** “Ama tsu ya 'yi ənga cama anə hyi, nahyi njira hiyau wu Tayatəra, nahyi kəra gəra nu highiḅə fati kau, ənga nu sə Shatan kəra ndu ngga ‘Sə Shatan kəra dəḅəwa.’ Tsu yu ḅəra cakə ḅwaḅwatə gagadə anə hyi mai. **25** Səra a'yi, kəl hya səḅiya mbərsar hyi ḅaḅalu, kəl nayi ḅəra sha shili. **26** Anə patər njira səmku təlkur, ənga ndə ḅəlari ndər ḅa' anə kudiya, yu nə nda dənama sara ara dəḅa ar kəra njir duniya patəu. **27** “Nji wu nda səm təlkur ar kəra njir duniya ənga zəwa liyangəu, ənga nju nda pəpəthləna nda ənggər təm kəra nji həriya sara wu tsəkwaḅəu. **28** Ndu nda ḅa ənga dənama nə səḅə nji ənggər kəra yi dləwuri sara ara dəḅa, yu ḅəra nər nda shashilga nə mudlau. **29** Kalar ndəra ənga himi ngga sau, kəl ja səya himi ja nggari səra Mambəl a vər na anə daḅə dzə njir nu'yar.”

3 “Ga tsəfəri cama tsətsəfə kə anə waladi nə daḅə dzə njir nu wu məlmə Sardisu abər, kəja cama sara ara ndəra səḅiya mambəl'yar nə Hyal mədəḅau, ənga shashilga paməpamə mədəḅau. Yu səni sər mæla gə papatəu, gu tsamə kərngau ənggər ndə mbəmbəḅə nga gau, ama kəja tətə nga gau. **2** Ga hya'ari sara wu ghanyi! Ga nərdzau aga ga ta'yibiya səra hyi kushu divira ja tau. A sənbiyar yau abər sər mæla gau, a'yi tsa'a wu mwar Hyal ḅa mai. **3** Agabangau, ga dəngari səra gə nggari ənga səra gə hənggəri əni tanggərma, ba ga ḅəlari ənga ga tubi. Ama

ma nagə a'yi hya'ari wu ghanyi mai, yu shili ənggər ndər həl kukuthləu, nagə wu nda səni pəci kəra yu nda shili ar mai.” **4** Alaga abangau, a'yi gə ənga alenyi nji kəra wu daḅə dzə njir nu nə Sardisu kəra gəra deḅəna kar har nda. Ndu nda ɓau əkkə'yi yau wu kar pərtəu, aya a ɗar nda tsa'a aga nyi. **5** Patər njira səmku təlkur yu nda har nda kar pərtəu. Ənggəra ji ɗa patəu, nayu həbiya thləmər nda wu ləkakadə nə pi mai, ama yu nda hə'una nda wu mwar dəda əkkə'yi waladi nyi'yar abər nəda nga nda. **6** Kalar ndəra ənga himi ngga sau, kəl ja səya himi ja nggari səra Mambəl a vər na anə daḅə dzə njir nu'yar. **7** “Ga tsəfəri cama tsətsəfə kə anə waladi nə daḅə dzə njir nu wu məlmə Filadelfiya abər, kəja cama sara ara ndəra cicau ənga jiri ndəra ənga sər pahə miya ki nə Dawuda. Səra ji pahəna ndər haḍiya a'yi mai, ba tsu səra ji haḍiya, ndər sən pahəna a'yi mai. **8** Wu səni yi sər məla gə patəu, kəja ya pahənari miya ki kəra ndər sən haḍiya a'yi mai. Yu səni dənama ngau tətəwa nga nyi, ama alaga abangau, kə gə ɓələri ndər ɗa, nagə a'yi shin ɗa yi mai. **9** Lara mau, yu nda ciwa kaḅə njir nu Shatan, nda sa ɓəliya undi wu mwa ngau, ənga ya məliya nda, nda sənbiya abər nagə ngə ndəra yu yiwu, nanda njir thla fati, njira wu ngga kərnda njir Yahudiya ama a'yi nda abangə mai.” **10** Arya gə ɓələri dladə ɗa nə capi, yu nda sa kətiya ngau sara ara madiya pəcir dzə kəra a vər shili ar kəra duniya patə aga sa dzə njira wu duniya. **11** Yu shili gəra ənga səkari. Ga səḍiya səra ara gau ɓaḅalu, ara nja sara mbəliya akkəri ngau. **12** Kalar ndəra səmku təlkur, yu məliya nyi aga shimal nə Ki Hyal ɗa, naja ɓəra biya sara a gwa mai. Yu

nda tsəfəya ar ja thləmə Hyal də, ənga thləmə mələmə Hyal də, naja ngə Urshalima mafəliyangə kəra wu shida sara də məlmau sara dara Hyal də, ənga tsu yu tsəfəri ar ja thləmə də kəra mafəliyangəu. **13** Kalar ndəra ənga himi ngga sau, kəl ja səya himi ja nggari səra Mambəl a vər na anə dəbə dzə njir nu'yar. **14** Ga tsəfəri cama tsətsəfə kə anə waladi nə dəbə dzə njir nu wu məlmə Lawudekiya abər, “Cama kau, sara ara ndəra naja ngə Amina, ndəra naja ngə fər kər ənga sakida nə jijiri ənga ndər səm təlkur nə Hyal kəra məliya kalar sau. **15** Yu səni sər mələ gau, nagə a'yi gə shishi'wu mai, ya, a'yi gə kwakwadə tsu mai. Cimə də ga kyaga də pathləu wu pama nyi! **16** Ama kə gə də məmələməu, kəra a'yi gə shishi'wu mai, ənga a'yi gə kwakwadə tsu mai, agabangau, yu təfəbiya ngau sara wu miya yau! **17** Ara gu na, ‘Nayi ndər bərba ngau ənga a'yi yau ənga kalar səra yu yiwu.’ Ama nagə wu səni abər ndə dādali nga gə mai, ndə gərə ənga sə dur. Nagə sər təhudu, ndə ləfau, ənga ndə turusu. **18** Agabangau, yu nər ngə hangə aga ga dəlbiya əndzau sara ara yau, əndzə kəra nji thləna wu u'u aga ga də ndər bərba. Ənga tsu ga dəlbiya ləgutu pərtə nə ha sara ara yau, aga ga mbuya turusukur ngau əni, ara ga sara gu səli. Ətsu ga dəlbiya mal pə wu li aga ga dəbaga lar sau mənəhəu. **19** Patəkura njira yu yiwu, yu kughiya nda ənga yu hwathliya nda. Agabangau, ga nərdzə ga məl səra tsa'a ənga jiri ba ga tubi. **20** Səya mə himi! Kəja yi ta'yi a miya ki ya vər tsa. Kalar ndəra nggari dāha yau, ba ji pahəna miya ki, yu vwau ya vuwa nggya wu ja, ba 'ya səm sər səm ənga ja. **21** Kalar ndəra səmku təlkur, ju nda nggya ənga yau ar tsəkafə də, ənggər

kəra yi sɛmku tɛlkur ya vɛr nggya ɛnga dɛdɛ ar tsɛkafɛ
nyi. 22 Kalar ndɛra ɛnga himi ngga sau, kɛl ja sɛya himi
ja nggari sɛra Mambɛl a vɛr na anɛ dɛbɛ dzɛ njir nu'yar.”

4 Ayukudɛ kau, ba yi tsamɛ, ba yi lari vanyi miya ki
papahau a dɛmɛlmau. Dahɛ ta yi saya nggari ɛnggɛr
mbidɛ tɛlɛmɛ ta, ɛnga yi bɛra nggari ja vɛr ndɛr anɛ dɛ,
ju na, “Shida ɛnggau, ba ya sa canɛ ngɛ sɛra kɛl ji dɛrkɛr
ayukudɛ kau.” 2 ɛnggɛrna ba Mambɛl shida ar kɛra yau,
ba yi lari tsɛkafɛ a dɛmɛlmau ɛnga vanyi ndau a vɛr
nggya ari. 3 Ndɛra vɛr nggya a dar tsɛkafɛ kau, ju mbɛl
ɛnggɛr tsɛka dɛzɛ mɛnahɛu, kɛra nja ngga ɛnga jaspɛ
ba karneliyanu. Mbɛmbɛl shamba kɛra zɛwuya tsɛkafɛ
kau, a ya pata tsɛka kɛra wu mbɛl ɛnggɛr sɛkwar kwa. 4
Tsɛkafɛ pamɛpamɛ mɛthlɛkumunyi apɛ fodɛ ngɛ zɛwari
nyi, ɛnga njira nggurɛm mɛthlɛkumunyi apɛ fwahɛu
nga vɛr nggya ar nda. Ndɛ bathlɛr dzau ɛnga kar pɛrtɛu
ɛnga dara tɛlkur nɛ ɛndzɛ ngu kɛra nda patɛu. 5 Sara ar
tsɛkafɛ kɛ ngɛ sɛm par wu biya ɛnga dɛraghi par ba dlɛdɛ
par. A dumwar tsɛkafɛ kau, tɛsɛ u'u mɛdɛfau a'yi a vɛr
mbɛl. Nanda ngɛ mambɛl pamɛpamɛ mɛdɛfau nɛ Hyal.
6 A dumwar tsɛkafɛ kau, vanyi sɛ a'yi kɛra ɛnggɛr dɛl
mɛshi'wa, kɛra wu mbɛl wilwilu ɛnggɛr tsɛka pɛrtɛu. A
vwar hada ba zɛwuya tsɛkafɛ kau, ngɛ sɛ ɛnga pi fodɛu.
Li ngɛ sa nda hadiya nda a dumwa ɛnga a biyu yukudɛ.
7 Sɛ nɛ tanggɛrma wu sɛ ɛnga pi fodɛ kau, a ya pata
lɛvari, nɛ mɛthlɛkura nyi a ya pata thla zɛwa, ɛnga nɛ
makɛrkura nyi a pa bama ndau, ba nɛ fodɛkura nyi tsu a
ya pata dɛgumbɛla kɛra a vɛr mau. 8 Kalar zɛma sɛ ɛnga
pi fodɛ kau, a'yi nda ɛnga bɛgɛ kwa kwa ba li ngɛ zɛwar

nda patəu, a vu hudəu ənga a biyar ya nda. Vu'yi ənga pəci nga ndu dumwa ndu na, “Ndə cicau, ndə cicau, ndə cicau ngə Hyal Thlagəu ndə dəgal dənama! Ndəra a'yi ja dəfəməu, a'yi ja kabangəkau, ənga ju bəra nda shili.” **9**

Kalar pəci kəra sə'yar kə ənga pi kə lə kadakadarkur, ənga dəgalkur, ba ənga usaku anə ndəra vər nggya ar tsəkafə kau, ndəra a'yi ənga pi ba'anuwa, (aiōn g165) **10** nanda njira nggurəm məthləkumunyi apə fodə kau, wu bəliya undi wu hudə ndəra vər nggya ar tsəkafə kau, ndu dləvə nyi, ndəra a'yi ənga pi ba'anuwa. Ndu pina dara təkur nda a dumwar tsəkafəu, ndu na, (aiōn g165) **11** “Nagə ngə də tsa'a aga dləvə, Hyal Thlagər 'ya, dləwuri kadakadarkur, ənga hakər, ba ənga dənama, aya nagə ngə məliya patər sau, ənga a'yi nda ənga pi ara nagə ngə məliya kalar sərə gu yiwu patəu.”

5 Kə yi lari ləkakadə pəpədau wu tsi mazəma ndəra vər nggya ar tsəkafə kau. Ləkakadə pəpədə kau, a'yi ja ənga tsəfau a gwu hudə nyi, ənga a biyar ya nyi, kəra nji ghidəna miya nyi ənga mətsamə ghighidəu mədəfau.

2 Kə yi lari vanyi madiya waladi, kəra hya'ana dāhə dzədzəgaməu, ju hə'u sau, ju na, “Wa ngə də tsa'a aga ja təkudəna mətsamə ghighidə nə ləkakadə ka, ba ja pahəna?” **3** Ama ndə a'yi kəra də tsa'a a dəməlmau ənga wu duniya ba ənga wu ndəla 'yi'yi kəra wu sən pahəna ləkakadə kə ənga ja tsamə sərə a gwa gwa mai. **4** Kə yi tiwi ənga sələm gagadəu ara ndə a'yi kəra də tsa'a aga ja pahəna ləkakadə kau, ənga ja tsamiya sərə a gwa gwa mai.

5 Kə pathləu wu pama njira nggurəm məthləkumunyi apə fodə kə na anə də, “Ga sara tiwi mai! Lari, kəja Ləvari

nə culi Yahuda, sara wu nggilang nga Dawuda a səmkur təlkur. Naja ngə ndəra dā tsa'a aga ja pahəna ləkakadə kau ənga mətsamə ghighidə mədəfə kau.” 6 Təma, kə yi lari vanyi zər gaməu, kəra ənggər nji tsəya, ama kəja ta'yi nga ja wu pama tsəkafəu, ənga sə ənga pi fodəu, ba ənga njira nggurəm məthləkumunyi apə fodə kau. A'yi ja ənga tələmə mədəfau ənga li mədəfau, nanda nga ar viya mambəl Hyal mədəfə kau, kəra Hyal səwa a ndu hudā duniya patəu. 7 Kə Zər Gamə kə hya'ari ji nda dləwuri ləkakadə pəpədə kau sara wu tsa mazəma ndəra vər nggya ar tsəkafə kau. 8 Ta ji dləwuri ləkakadə pəpədə kau, təma, kə sə ənga pi fodə kau, ənga njira nggurəm məthləkumunyi apə fodə kə bəliya undi wu mwar Zər Gamə kau. Kalar ndu pama nda a'yi ja ənga səmbəl, ənga ndu səbə tasa'wu əndzə nyinyau ənga sə kisəu, kəra ca ngə kədi Hyal nə nji cici gə Hyal. 9 Kə ndə thlə na mafəliyangə, ndu na, “A dāri gə tsa'a ga dləwuri ləkakadə pəpədə kau ga təkudəna mətsama nyi ənga ga pahəna. Ara a tsəya ngər nji, ənga mashi ngau, nga gə bəliya nji anə Hyal, sara wu kalar culi ənga miya ənga 'yi'yi nə duniya pampaməu. 10 Kə gə shabiya nda, ndə dā njir təlkur ənga pubu'yar njir məl thlər anə Hyalər mən. Ənga ndu nda səm təlkur tsu ar kəra duniya.” 11 Kə yi tsamə ba yi nggar dāha waladi'yar kəra ndiya dubu duburam tata'yi kəra zəwari tsəkafə kau, ənga sə ənga pi fodə ta, ba njira nggurəm məthləkumunyi apə fodə ta. 12 Ənga ndu thlə na, ndu na, “Zər gamə kəra nji tsəya a dāri tsa'a ja dləwuri dənama ənga bərbakur, ənga hahangəkur, ənga nərdzau, ənga dəgalkur, ənga kadakadarkur ba fall!”

13 Təma, kə yi nggari kalar sə kəra ənga pi a dəməlmau ənga kəra a gyiwu 'yi, ba kəra a gyu ndəla 'yi'yi ba ənga kəra a gwu dəl, patəkura səra ənga nda vər thlə miya, ndu na, “Fal, ənga dəgalkur ənga kadakadarkur ba dənama a nggyari anə ndəra vər nggya ar tsəkafə nə təlkur ənga tsu anə Zər Gamə ba'anuwa!” (aiōn g165) 14 Kə sə ənga pi fodə kə dləwubiya, ndə na, “Amina!” Kə njira nggurəm məthləkumunyi apə fodə kə bəliya undi ndu dləvə nyi.

6 Kə yi lari Zər Gamə təkudəna pathlə wu pama mətsamə ghighidə mədəfə ta, ba yi nggari pathlə wu pama sə ənga pi fodə ta a vər na, ənga dāhə dlabəu kəra ənggər dlədau, wu na, “Ba shili!” 2 Ta yi tsamə, ba yi lari vanyi tagu pərtəu. Ndəra a dari səbiya laga wu tsa ja, kə nji nə nyi dara nə təlkur. Ji biya ənggər ndəra səmku təlkur aga ja biya səmku təlkur. 3 Ta Zər Gamə təkudəna mətsamə ghighidə nə məthləkura nyi, ba yi nggari sə ənga pi nə məthləkura nyi wu pama sə ənga pi 'yar ta, wu na, “Ba shili!” 4 Kə vanyi tagu səbiya, tagu dəzəu. Ndər dla nyi, nji nə nyi dənama aga ja kar nggya jaməu wu duniya, ənga ja məliya nji, nda tsa kərnda. A nə nyir nji madiya katsakər. 5 Ta Zər Gamə təkudəna mətsamə ghighidə nə makərkura nyi, ba yi nggari sə ənga pi nə makərkura nyi wu pama sə ənga pi 'yar ta, wu na, “Ba shili!” Kə yi tsamə, təma, kə yi lari vanyi tagu kyakyaru! Ndər dlə tagu kau, ənga sər təkə sə bama ənga bama wu tsa ja. 6 Kə yi nggar vanyi sau, kəra wu pa dāhəu sara wu pama sə ənga pi fodə ta, wu na, “Tasa'wu təkə sə nə uhi pathləu nju nda dəl ənga gənna thlər nə pəkə pathləu. Tasa'wu təkə sə makər nə yedi nju nda dəl ənga gənna nə thlər

pəkə pathləu. Ama hya sara ndzana mal zaitunu ənga 'yimir wur inabi mai.” 7 Ta Zər Gamə təkudəna mətsamə ghighidə nə fodəkura nyi, təma, kə yi nggari sə ənga pi nə fodəkura nyi wu pama sə pi 'yar ta, wu na, “Ba shili!” 8 Ənggəra yi tsamə, kəja vanyi tagu, pətəhulu! Ənga ndər dla nyi, thləmə nyi ca ngə tau, ənga vir nggya nji gə mambəl ngu nu nyi. Təma, kə nji nə nyi dənama ar kəra cifə pathləu nə fodəkura duniya, aga ja dləna nda ənga katsakər ba wubau, ba ənga shiləgə paməpamə ənga sər tagəu. (Hadēs g86) 9 Ta Zər Gamə təkudəna mətsamə ghighidə nə təkukura nyi, kə yi lari a vu gya kida bagadi kau, mambəl njira nji tsəya arya ndər Hyal ənga sakida kəra ndə ləri. 10 Kə ndə hya'ana dāhə gagadəu, ndu na, “Hyal Thlagəu, ndə dəgal dənama, ndə cicau ənga tsu ndə jiri, kəl a nuwa nga gu nda məl numa anə njir duniya, ənga ga məliya njira tsəya 'ya nda kina mashir 'ya?” 11 Təma, kə nji nə nyi anə kalar ndu pama nda ləgutə pərtəu, kə nji nar nda aga nda səkari nə pəci kushu, kəl nji nyabiya gangəkura njir məl thlər kuvwar nda ənga zamər nda kəra nju nda tsəya ənggər kəra nji tsəya nda kə tsu. 12 Ənggə tsu, təma, yi lari Zər Gamə təkudəna mətsamə ghighidə nə kwakura nyi. Kə 'yi'yi kənggədər dzau, kə pəci dā kiyakiyar sitəu ənggər nggusəmi, ba hya dā dəzəu tsu ənggər mashi. 13 Shashilga'yar tətəda u a gyiwu 'yi ənggər kəra yayar wur kanda wu pəpau a gyiwu 'yi tsu ndə gəra nau ma yambadə dədəgal sau. 14 Təma, kə nji pədəna dəməlmau, ənggər kəra nju pədə buci, ənga kə nji fa'ana kalar mau ənga dzəgur dəl ar vir nggyar nda. 15 Kə təltəl'yar nə duniya ənga njir səm təlkur, ənga

njira nggurəm nə soja, ənga njir gənnə, ba njir dənəma, ənga mafa'yar ba ənga kambər nji dəwana kərndə wu thləthləl'yar ənga wu mə'yar. **16** Ndu ngga mə'yar ənga tsəka'yar ndu na anə ndə, “Tədə mau a gyar 'ya aga hya dəwana 'ya wu mwar ndəra vər nggya ar tsəkafə kau, ənga sara ara hufə ndzəndzə nə Zər Gamə kau. **17** Arya pəci dəgal nə hufə ndzəndzər ndə a shiliri, wa nga sən ndə səsə'wura?”

7 Ayukudə sə'yar kau, təma, kə yi ləri waladi'yar fodə tata'yi ar hyaka duniya paməpamə fodəu, ba ndə kar yambadə ara sau wu duniya, ar 'yi'yi ənga ar dəl ənga alaga ar wu. **2** Kə yi bəra ləri vanyi waladi a vər shida sara wu səbiyar pəci kəra a'yi ənga mətəmə nə Hyal kəra ənga pi wu tsa ja. Ənga dəhə dəgal ji ngga waladi'yar ta fodəu, kəra nji nə ndə dənəma nə lə bəwəwətə anə duniya ənga dəl tsu. **3** Əngwar waladiya nyi, “A sara hya lə bəwəwətə anə duniya, ənga dəl ənga wu'yar kwatahə mai, kəl 'yi fər mətəmə ar hufəmə njir məl thlər anə Hyal.”

4 Kə yi nggari gangəkura njira nji fər ndə mətəmə nə Hyal kau, nanda nji dubu gharu ənga dubu fodə kumunyi apə fodə ngau, sara wu culi kumo apə məthləu nə njir Izirayila. **5** Kəja ənggəra nji fər ndə mətəmə kau, sara wu culi nji gə Yahuda 12,000, sara wu culi nji gə Rubenu 12,000, sara wu culi nji gə Gadu 12,000, **6** sara wu culi nji gə Ashiru 12,000, sara wu culi nji gə Nafətali 12,000, sara wu culi nji gə Manasa 12,000, **7** sara wu culi nji gə Simiyanu 12,000, sara wu culi nji gə Lawi 12,000, sara wu culi nji gə Isaka 12,000, **8** sara wu culi nji gə Zabulanu 12,000, sara wu culi nji gə Yusufu 12,000, sara wu culi nji

gə Benjamenu 12,000. **9** Ayukudā kau, tēma, kə yi tsamə ba yi lari dabə dzə nji cici gə Hyal gangə gagadāu kəra nji gəra sən jigabiya. Ndə səbiya sara wu kalar culi ənga 'yi'yi ənga miya pampaməu, tata'yi nda wu mwar tsəkafəu, ba ənga wu mwar Zər Gamə kau. Ndə hari ləgutə pəpərtə patəu, ənga hyali hyifa ngu tsa nda. **10** Ndə hya'ana dāhəu dādəgaləu, ndu na, “Mbədāu sara ara Hyalər mən, ndəra vər nggya ar tsəkafə kau ənga anə zər gama nyi!” **11** Waladi'yar kə patə tata'yi nda, ndə zəwar tsəkafə kau, əkkə'yi njira nggurəm ba sə ənga pi fodə ta. Kə ndə dla a gyiwu 'yi wu mwar tsəkafə kau, ndu dləvə Hyal, **12** ndu na, “Amina! Fal, ənga hakər, ənga hahangəkur, ənga usaku, ənga gənggər səli, ənga dənama, ənga dəgalkur a nggyari anə Hyalər mən ba'anuwā! Amina!” (aiōn g165) **13** Kə pathləu wu pama njira nggurəm kə yiwa dā, ji na, “Nji mani ngə hari ləgutə pəpərtə ka? Ənga sara mani nga nda ətsu wa?” **14** Kə yi shadəwa nyi, yi na, “Maləmə, nagə ngu ndiya ənga səni.” Kə ji na anə dā, “Nanda ngə njira biya sara wu d̄waḍwatə kəra kwakwadəu. Ndə cina ləgutər nda ənga mashi Zər Gamə kau, ba ji dā pərtə pwahəu. **15** Ca ngə dā, “Ndə tata'yau, wu mwar tsəkafə Hyal, ndu dləvə nyi vu'yi ənga pəci wu ki Hyal. Ənga ndəra vər nggya ar tsəkafə kə wu nda mbuya nda əgyakidā kwapatə nyi. **16** Tsu ndu bəra ngga wubə mai, alaga hili mai. Kwakwadəkur nə pəci wu nda mbəl a gyar kəra nda mai, ənga alaga kwakwadəkur nə vitəku mai. **17** Zər gamə kəra vwar hada tsəkafə kau, ngu nda dā ndər bəlar nda, ja dzəgwa ləbiya nda a ndar vira ənga 'yimi mandəli

mbəmbədaŋ nə lə pi gəra kɔdaŋ. Hyal ngu nda dāna nda sələmər liya nda patəu.”

8 Ta Zər Gamə təkudəna mətəsamə ghighidə mədəfəkura nyi kəra ar dar ləkakadə pəpədə kau, kə vi dā diyu a dəməlmə nə reta saka pathləu. **2** Kə yi lari waladi'yar mədəfau kəra tata'yi wu mwar Hyal, təma, kə nji nə nda tələmə nə mbidə tugu mədəfau. **3** Vanyi waladi ənga kyi nə əndzau, ji shili ji sa ta'yi wu mwar bagadi kau. Nji nə nyi sə kisəu gangəu aga ja dəzə sau dabə ənga kədi Hyal nə nji cici gə Hyal patəu, a dar bagadi nə əndzə wu mwar tsəkafəu. **4** 'Yar nə sə dədəzə kisə kau, dabə ənga kədi Hyal nə nji cici gə Hyal hya'ari a dumwar Hyal, a dəməlmau sara wu tsa waladiya nyi. **5** Kə waladiya nyi hər kiyi kau, təma, kə ji nyana ənga u'u sara dar bagadi kau, ba ji dzəgwa vakana nyi a gyu duniya. Kə sə'yar kə hya'ari, dlədə par, ənga dərəghi par, ənga səm par, ba ənga kənggədər 'yi'yi. **6** Kə waladi'yar kə mədəfau, ənga tələmə tugu'yar mədəfə pabər dzau, aga nda mbidiya mbidəu. **7** Ta waladi nə tanggərma mbidiya nə nyi, kə mətəndili ənga u'u gwagwadə ənga mashi pəpau a shida wu duniya. Kə cifə pathləu wu makər nə duniya mbar u'u, ənga cifə pathləu wu makər nə wu'yar ənga sar'yar kəra kyakyaru nggyinakər tsu. **8** Ta waladi nə məthləkura nyi mbidiya nə nya tələmə tugu, kə sə tumu ənggər mau, kəra a mbar u'u, nji vakuwa a gwu dəl. Kə cifə pathləu wu makər nə 'yimir dəl sha aga mashi. **9** Kə cifə pathləu wu makər nə sərə ənga pi a gwu dəl tənəkər patəu, ənga cifə pathləu wu makər nə kwambwal'yar kəra a gwar dəl kə ndzənakər. **10** Ta waladi nə makərkura nyi mbidiya nə nyi

tələmə tugu, kə madiya shashilga kəra wu mbəl ənggər u'u təsəu, tədau sara a dəməlmau a gyar cifə pathləu wu makər nə 'yimir dəl ənga 'yimi kəra wu ndəla sara gyu 'yi. **11** Thləmər shashilga kau, ca ngə madəwatəu. Kə ji shabiya cifə pathləu wu makər nə 'yimir dəl də dəwatəu, ba nji gangə kəra təwar 'yimi kə tənəkər ara dəwatəkura nyi. **12** Ta waladi nə fodəkura nyi mbidiya nə nyi tələmə tugu, kə cifə pathlə wu makər nə pəci, ənga hya, ba shashilga'yar jibar dzau, kəta cifə pathləu wu makər nə mbəmbələr nda sha aga kuthləu. Mbəmbəl nə cifə pathləu wu makər nə puci a'yi mai, abangə tsu ngə vu'yi. **13** Ənggəra yi tsamə sau, ba yi nggari vanyi dəgumbəla kəra a vər mau a dar hada məlmau wu ngga ənga dəhə dədəgal, ju na, “Sər Təhudəu! Sər Təhudəu! Sər Təhudəu, anə njira vir nggya wu duniya ar pəci kəra waladi'yar kə makəru wu nda mbidə tələmə tugur nda kəra ndu yiwu nda mbidəu!”

9 Ta waladi nə təkura nyi mbidiya nə nyi tələmə tugu, ba yi lari shashilga kəra tədau sara dəməlmau a shida wu duniya. Ba nji nə nyi sər pahə miya ki nə ka'u dzəgamə gagadə kau. **(Abyssos g12)** **2** Kə shashilga nyi pahəna miya ka'u kəra nji gərə sən təkəna ta, kə 'yar biya sara a gwa ənggər 'yar kəra wu biya sara ar vir thlə təm kəra dəgal gagadəu. Pəci ənga dəməlmau hədiya dzau ənga kuthlə ara 'yar kəra a vər biya sara wu ka'u kəra nji gərə sən təkəna ta. **(Abyssos g12)** **3** Sara wu 'yar ta, kə ndzəkwa shida a shida wu duniya, ənga nji nə nda dənəma nə da ənggər ədi'yar. **4** Kə nji nar nda, abər nda sara lə bwaḃwatə anə sar ənga sə tsətsə'yar, ba wu'yar mai, ama kəl njira gərə

əŋga mətsamə nə Hyal ar hufəma nda. **5** Nji a'yi nə nda
 dənama nə tsa nji mai, ama aga nda takasəya nda wacu nə
 hya tufu. Ənga bwaḃwatə kəra ndə lari ənggər da ədi nga
 nyi, kəra dəya ndau. **6** Ar pəci kau, nju gal tau ama nandə
 wu uya mai. Ndu nda cim nda tau ama ba ta hwinakər
 ara nda. **7** Ndzəkwa nyi'yar ndu pa tagu kəra nji ɓathlər
 aga gwa pa. A dar kəra nda, ndə hari sə ənggər dara nə
 təlkur kəra nji məliya sara wu əndzau, bama nda tsu
 wu pa bama nji. **8** Shishir kəra nda ənggər shishir kəra
 mathləkə'yi nga nyi, ənga hira nda tsu ənggər hira ləvari
 nga nyi. **9** Nji haḃiya hathla nda ənga ləgutə ha kəra nji
 məliya sara wu liyangə kyakyaru, ənga tsəkir ɓəga nda
 ənggər tsəkir tagu ənga keki tagu kəra a vər hwi a nda
 miya pa. **10** A'yi nda ənga shi'wu ənga hir da ənggər nə
 ədiyau, wu shi'wa nda dənama a'yi, nə lə bwaḃwatə anə
 nji nə hya tufu. **11** A'yi nda ənga təl kəra wu səm təlkur
 ar kəra nda, naja ngə waladi nə ka'u dzəgamə gagadə
 ta, thləmə nyi wu miya njir Yahudiya ca ngə “Abadonu”
 ba ənga miya njir Gərikəu tsu ca ngə “Apoliyanu” kəra
 cabiya “Ndər Ndza Sau.” (**Abyssos g12**) **12** Sər təhudə nə
 tanggərma a tərabiyari, ama kəja tsu məthla nyi a vər
 shili. **13** Ta waladi nə kwakura nyi mbidiya nə nyi tələmə
 tugu, ba yi nggari ɗahə a vər biya sara ar miya cira bagadi
 nə əndzə kəra wu mwar Hyal. **14** Kə ɗahə kə na anə waladi
 nə kwakura nyi kau, “Pəlna waladi'yar kə fodə kau, kəra
 nji biya nda a gwar dəl dəgal nə Yifəratəsu.” **15** Təma,
 kə nji pəliya waladi'yar kə fodə kau, kəra nji pabəri nda
 aga najaka saka ənga najaka pəci, ənga najaka hya ənga
 tsu najaka fa aga nda dləna cifə pathləu wu makər nə

ndapi. **16** Kəja soja'yar nə pa a dar ya tagu. A nar dər nji gangəkura nda, a kari nda njir pa dubu duburam gharu məthləu. **17** Wu mətakər dā, kə yi lari tagu ənga njir dlə nda, ndə hari ləgutə liyangə kəra dədəzəu, ənga kəra ənggər zaragina, ənga tsu kəra nənanəna. Kalar tagu kau, ənga kəra ja ənggər nə ləvari, ənga sara wu miya nda ngə u'u wu biya ənga 'yar ənga u'u pərtə pwahəu wu shuni. **18** Ənga sər kudā nji kə makər kau, ngə cifə pathləu wu makər nə ndapi kəra a'yi wu duniya ngə kudər nda sara ara, nanda ngə u'u ənga 'yar ba ənga u'u pərtə pwahəu wu shuni kəra wu biya sara wu miya nda. **19** Dənama nə tagu'yar kau wu miya nda nga nyi ənga wu shi'wa nda. Shi'wa nda ənggər nə pabə'yar, kəra ənga kər kəra ndu lə bwaḃwatə anə nji əni. **20** Alenyi ndapi kəra hiyau ara tau sara ara sər dlə nji ta, kə ndə nggəl ara tubi ara sər mələ nda. Nanda a'yi piyari dləvə mambəl dəmwa'yi mai, ənga katə liyangə dəzər nda, ənga katə liyangə mbəl wilwilu ənga liyangə kyakyaru, ba sara wu tsəka ənga wu mai. Nanda ngə katə'yar kəra gəra sən lar sau, ənga nggari ba gəra sən ḃau. **21** Nanda tsu a'yi tubi ara tsa ndə mai ənga səm dəshakur ba məl səsukur ənga həl sə ndə mai.

10 Kə yi bəra lari vanyi madiya waladi a vər shida sara dəməlmau, kəra dlama zəwar nyi, ənga shamba adabanga kəra ja. Bama ja ənggər pəci, hiya ja tsu ənggər shimal u'u. **2** A'yi ja ənga zər ləkakadə pəpəḃau wu tsa ja kəra papahau. Kə ji fiya hi mazəma ja a gwar dəl ənga hi matsala ja ar 'yi'yi. **3** Ji səya mala wau kəra ma gə nggari dəgə abər nə ləvari. Ənga ənggəra ji wau, ba dlədə paməpamə mədəfə kə dləwubiya. **4** Ənggəra dlədə

paməpamə mədəfə kə dləwubiya, yu yiwu ya tsəfəya, ama ba yi nggari dahə sara dəməlmə a vər na, “Ga hadiya sərə dlədə mədəfə kə nana, ga sara tsəfə mai.” **5** Kə waladi ta yi lari ta'yi a gwar dəl ənga ar 'yi'yi ta har tsi mazəma ja a dəməlmau. **6** Ba ji səmku fəla ənga thləmə r ndəra a'yi ba'anuwa, ndəra məliya dəməlmau ənga sərə a gwa patəu, ənga duniya ənga sərə a gwa patəu, ənga dəl ənga sərə a gwa patəu, ji na, “Tsu vanyi sana pəci a'yi mai. (aiōn g165) **7** Ama ar pəci kərə waladi nə mədəfəkura nyi wu nda mbədə tələmə tugu nyi, sərə a'yi dəfəwa nə Hyal wu nda nyabiya dzau ar babal, ənggər kərə ji nana, anə njir məl thlər nyi, nabi'yar.” **8** Kə dahə ta yi saya nggar ta, sara dəməlmə ta, bəra ndər anə də wayu, ji na, “Ma'yi, ga gwa həri zər ləkakadə papahə ta, kərə wu tsa waladi ta, kərə a'yi ta'yi a gwar dəl ənga ar 'yi'yi.” **9** Təma, kə yi ma'yi a ndəgya waladiya nyi, yi nda yiwa aga ja nə də zər ləkakada nyi. Əngwar ja anə də, “Həri ba ga dəhu. Ju nda shabiya ta gau ja də dəwatəu, ama wu miya gau wu nda də nənəməu ənggər cidi.” **10** Kə yi dləwuri zər ləkakada nyi, sara wu tsa waladiya nyi, ba yi dəhu. Ta yi fuwa a du miya yau ba ji də nənəməu wu miya yau ənggər cidi, ama ta yi tasəya ba ji də dəwatəu a gyu ta yau. **11** Kə nji nar də, “Kəl ya bəra habiya ndər ar kərə nji paməpamə gangəu, ənga 'yi'yi 'yi'yi paməpamə ənga miya paməpamə ba ənga təl təl pampaməu.”

11 Nji nə də zəwa təkə sau, kə nji na anə də, “Ma'yi ga nda təkəri ki Hyal ənga bagadi nyi, ba ga dzəgwa jigabiya njir dləvə kərə a gwa gwa. **2** Ama ga sara təkə vi kərə a biyar ya ki Hyal mai, ga piyari, arya a nə nyir nji anə njira

gəra sən Hyal. Ndu nda lər ɓwaɓwatə anə məlmə cici nə Hyal nə hya fodə kumunyi apə məthləu. **3** Yu nda səwa sakida ɗa'yar məthləu, njira har ləgutə sə'yinggu, yu nda nə nda ɗənama nə habiya nder nə pida dubu pathləu ənga gharu məthləu ənga kwakumunyi, ca ngə.” **4** Najaka njir lə sakida, nanda wur zaitunu məthləu ənga sər səbə pitəlla məthləu kəra a vər ta'yi wu mwar Thlagər duniya. **5** Kalar ndera wu yiwu ja nə nda ɓwaɓwatəu, ba u'u a biya sara wu miya nda ba ja sana dawar nda 'yar. Abangə tsu ngə kalar ndera wu yiwu ja nə nda ɓwaɓwatə wu nda tau. **6** Nji kə a'yi nda ənga ɗənama nə haɗə dəməlmau ara par a sara tɗəu ar pəci kəra nda vər habiya nder Hyal. A'yi nda ənga ɗənama nə shabiya 'yimi aga ja sha aga mashi ba aga nda lər u'u ar dza məlmə paməpamə gangəu ar kalar pəci kəra ndu yiwu. **7** Ayukudə ndə kudana lə sakidar nda, ba sər tagə kəra biya sara wu ka'u kəra nji gəra sən təkəna ta, ka sa pana nda. Ba ja səmku təlkur ar kəra nda, ənga ja tsəya nda. (**Abyssos g12**) **8** Nju nda piyari tətəkura nda ar babal wu huɗa məlmə kəra nji dlakəya Thlagər nda a gwa. Nju gəla najaka məlmə ənga Sodomu ba Masaru. **9** Nə pida makər ənga reta ngə nji sara wu kalar culi ənga miya ba ənga 'yi'yi wu nda tsamə dza nji tətə nyi ama nandə wu piyari nja haɗəna nda mai. **10** Njira vər nggya wu duniya wu nda gu caguli ara tər sakida'yar kə məthləu kau. Ndu nda lə sə wu pamə ara caguli, arya sakida'yar kə məthlə kau, a ləri nda ɓwaɓwatə gagadəu anə njira wu nggya wu duniya. **11** Ama ayukudə pida makər ənga reta, kə səpi nə lə pi shida sara ara Hyal, ba ji sa gwu nda, ba ndə hya'ari ar hiya

nda, kə ndə bəra dā a'yi ənga pi. Kə hivər mbar njira lar
nda. **12** Kə sakida'yar kə məthlə kə nggari dāhə dədəgal
sara dəməlmə wu na, “Shida mə ənggau!” Kə ndə ma'yi a
dəməlmə wu dlama, wu liya dawar nda ndu tsamə nda. **13**
Ar pəci kau, kə kənggədə nə 'yi'yi gagadə dərəkər, kə cifə
pathləu nə kumo wu pama məlmə kə dlanakər. Nji dubu
mədəfau ngə kudəu arya kənggədər 'yi'yi kau, ba hivər
mbar njira hyi mbəmbədau, ba ndə dzəgwa fal Hyal kəra a
dəməlməu. **14** Sər təhudə nə məthləkura nyi a tərabyari,
kəja sər təhudə nə makərkura nyi a vər shili ənga kusa.
15 Kə waladi nə mədəfəkura nyi mbidīya tələmə tugu
nyi. Kə nji nggar dāhə dədəgal sara dəməlməu, a vər na,
“Təlkur nə duniya a dāri təlkur nə Thlagər mən ənga nə
Kərsiti nyi, ənga ju nda səm təlkur nyi ba'anuwa.” (aiōn
g165) **16** Kə njira nggurəm məthləkumunyi apə fədəu, kəra
a vər nggya ar tsəkafər nda a dumwar Hyal, ndə dla ar
bama nda a gyu mwar Hyal, ndu dləvə nyi, **17** ndu na,
“Yu usa ngau, Hyal Thlagəu, ndə dəgal dənama, ndəra
a'yi ənga ndəra saya dā, arya a həri gau dənama ngau
kəra dəgaləu, ba gə dzəguya səm təlkur ngau. **18** Huda
njir duniya a ndzəri, ənga hudə ndzəndzə ngau a shiliri.
Pəci a shiliri aga ga sa məl numa anə nji tətəu, ənga ba
ga dzəgwa lər akkəri anə njir məl thlər ngau, nabi'yar,
ənga nji cici gə Hyal, ba njira vər gənggər səli anə thləmə
ngau, nji yidədəu ənga nji nggunggurəm. Pəci a shiliri
aga ga dləna njira dləna duniya.” **19** Kə ki Hyal a dəməlmə
pahəna dzau, a gwu ki Hyal kau, ba nji lar akwati alkawal
mbamba nyi. Kə mbəmbəl səm par dābə ənga dərāghi par,
ba dlədə par ənga kənggədər 'yi'yi ba madiya mətəndili.

12 Kə nji lari vanyi madiya mətсамə a dəməlmau, vanyi mala nji hadiya nyi ənga pəci, ənga hya a gyi gya kida hiya ja ənga dara təlkur nə shashilga kumou apə məthləu wu kəra ja. **2** Mala kau ənga hufə nga ja, ja vər wau nə ya ara ar tsəkar ya nga ja. **3** Kə vanyi mətсамə bəra cabiya dzau a dəməlmau, vanyi pabər vuwa, kəra dazəu ənga kər mədəfau ba tələmə kumou ənga dara təlkur mədəfau wu kəra ja. **4** Kə shi'wa ja tsəkəna cifə pathləu wu makər nə shashilga kəra a dəməlmau, a gyiwu 'yi. Kə pabər vuwa ta ta'yi wu mwar mala hufə kau, aga ja tasəya zər nyi kau, ma ja yari. **5** Kə mala kə yabiya zər nyi, zər sal, naja ngu nda səm təlkur ar kəra njir duniya patə ənga zəwa liyangəu. Ama kə nji tsər zər nyi kau a dəməlmau a dəgya Hyal a dar tsəkafə nyi. **6** Kə mala kə hwinakər a ndar tagə mashi, vira Hyal pabəri nyi, vira nju nda nggya ənga ja nju bəla nyi nə pida 1,260. **7** Kə pa hya'ari a dəməlmau. Mayikalu ənga waladi nyi'yar pana pa ənga pabər vuwa ta, kə pabər vuwa ənga waladi nyi'yar pa ənga nda tsu. **8** Ama kə 'yi pabər vuwa a'yi nda ənga dənama mai, kə nji səmku təlkur ar kəra nda, təma, ba ndə tini vir nggyar nda a dəməlmau. **9** Kə nji vakana pabər vuwa ta a gyiwu 'yi, naja ngə pabə dədəmə kəra nju ngga ənga təl shatan, ba ənga Shatan, ndəra nggutana duniya patəu. Nji vakana nyi a shida wu 'yi ənga waladi nyi'yar. **10** Kə yi nggari vanyi dāhə fwangə gagadəu sara dəməlmau, “Kabangəkəu mbədəu ənga dənama ənga təlkur nə Hyalər mən a shidari, ənga dənama təlkur nə Kərsiti nyi. Ara ndər cudəu a miya ndəla zamər mən 'yar, ndəra wu cudə ar kəra nda wu mwar Hyalər mən vu'yi

ənga puci, a vakana nyir nji a gyiwu 'yi. **11** Ndə ndiya dənama nyi ənga mashi Zər Gamə ba ənga ndər sakida kəra wu biya sara wu miya nda, nanda a'yi yiwu piya nda gagadə mai nanda a'yi hwi ara tə mai. **12** Agabangau, hya caguli nahyi kəra a dəməlməu ənga nahyi njira wu nggya a dənə! Ama sər təhudəu anə 'yi'yi ənga dəl, arya shatan a gyar ja a gya ara hyi! Nyinyi nga ja ənga dəfu arya ju səni abər pəci nyi gusə nga nyi.” **13** Ta pabər vuwa ta lari abər a vakuwa nyir nji a shida wu duniya, təma kə ji kədlə mala ta yabiya zər sal ta. **14** Kə nji nə nyi bəgə məthləu nə madiya mbəmbələmə anə mala nyi, aga ja mau a dar vira nji pabər nyi a gwar tagə mashi, vira nju nda bəla nyi ari nə pəci ənga pəci'yar ba ənga reta pəci, ara pabə ta a sara tsəkwar nyi. **15** Sara vu miya pabər vuwa ta ngə 'yimi wu biya ənggər nə dəl, aga ja hər mala kau ənga dənama aga ja ma'yi ənga ja. **16** Ama kə 'yi'yi dləwar mala kau, lagur pahəna miya ja təma, ba ji tasəya dəl kəra biya sara wu miya pabər vuwa ta. **17** Kə pabər vuwa ta nyabiya dzə ənga dəfu ar kəra mala kau, ba ji ma'yi, ji nda dzəgwa pa ənga alenyi culi mala kə patəu, njira wu bəlari dladə nə Hyal, ənga ndə səbiya sakida nə Yesu ənga jiri.

13 Ənggau kə pabər vuwa ta ta'yi ar məshi'wa nə miya dəla nyi. Kə yi lari sər tagəu a vər biya sara wu dəl. Sər tagə kau a'yi ja ənga tələmə kumou, ba ətsu ənga kər mədəfau. A'yi ja ənga dara təlkur kumou ar tələma nyi'yar, ənga ar kalar kər, sər dida thləmər Hyal a'yi ari. **2** Sər tagə kəra yi lari kau, wu pa ufwa wula, ama a'yi ja ənga hi ənggər nə cimjigəl, ənga miya tsu ənggər miya ləvari. Pabər vuwa ta nə nyi dənama nyi, ənga tsəkafə nyi

ba əŋga dənama nə təlkur nyi. **3** Pathləu wu pama kəra sər tagə ta də ənggər ji uya mbəlgə nə tau, ama mbəlgə nə tə kau, ba shiləgəbiya dzau. Kə səkə də sə dədəgur anə duniya patə ba ndə dzəgwa nu sər tagə ta. **4** Nju gənggər nyi səli anə pabər vuwa ta, aya ji nə nyi dənama anə sər tagə kau, əŋga nji tsu ndə gənggər nyi səli anə sər tagə kau, ndu yiwa ndu na, “Wa ngə ənggər sər tagə ka? Wa nga sən pa əŋga ja?” **5** Nji nə nyi miya anə sər tagəu, aga ndər nə bəwadzau əŋga ndər nə dida Hyal, əŋga nji piyari nyi ja ca dənama nyi nə hya fodə kumunyi apə məthləu. **6** Kə ji pahəna miya ja aga dida Hyal, ju dida thləmər Hyal əŋga vir nggya Hyal əŋga njira vər nggya a dəməlməu. **7** Nji nə nyi dənama nə pa nji cici gə Hyal əŋga ja səmku təlkur ar kəra nda. Kə nji nə nyi dənama ar kəra kalar culi, əŋga nji, əŋga miya ba 'yi'yi pampaməu. **8** Patər njira wu duniya wu gənggər nyi səli anə sər tagə kau, kəl njira thləmər nda a'yi tsətsəfau divira duniya a dzəguya dzau wu ləkakadə pi nə Zər Gamə kəra nji thlana. **9** Ndəra əŋga himi ngga bəgə ja nggari. **10** Ma ndəra wu kyaga də mafa, mafakur nga ju nggya. Ma ndəra nju kyaga tsəya nyi əŋga katsakər, əŋga katsakər nga ju tau. Culi sə'yar kau, wu yiwu nji cici gə Hyal nda nggya əŋga səsu sau ba əŋga mbərsa. **11** Kə yi bəra lari vanyi sər tagəu kəra biya sara wu 'yi'yi. A'yi ja əŋga tələmə məthləu ənggər nə Zər Gamə, ama ju ndər ənggər nə pabər vuwa ta. **12** Ji məl thlər əŋga patər dənama nə təlkur nə sər tagə tanggərma ta anə nyi. Əŋga ji məliya duniya əŋga njira a gwa gənggər nyi səli anə sər tagə nə tanggərma ta, kəra mbəlgə nə tə nyi ta a shiləgəbiyar dzau. **13** Ji məliya

madiya mætsamə gangəu, kəltə ji məliya u'u a shida sara a dæməlmau wu liya nji patəu. **14** Arya dənama kəra nji nə nyi aga mæl mætsamə nə sə dædægur kəra ji məliya ar viya sər tagə nə tanggərma ta, ba ji nggutana njira wu duniya. Ji ciwa nda aga nda həriya səra a papa sər tagə ta nji uya nyi ənga mbəlgə nə katsakər ama naja a'yi tə mai ta aga nda gənggər nyi səli. **15** Nji nə nyi dənama nə lə səpi anə səra nji həriya kəra a papa sər tagə nə tanggərma ta, aga ja sən ndər, ənga ja tsəya patər njira nggəl ara gənggər nyi səli. **16** Naja tsu kə ji ciwa kalar ndau, ndə kushu ənga ndə dəgaləu, ndər gənna ənga ndəra gəra gənna, kambau ənga mafa, aga nda dləwuri mætsamə kau ar pəl mazəma nda ma a'yi mai ar hufəma nda. **17** Ji mæl abangau ara ndə a sara dəlbiya ənga dəlna sau, kəl ndəra ənga mætsamə kau, ca ngə ndaliya thləmər sər tagə kau, ənga lamba nə thləmə nyi. **18** Sə kau wu yiwu hahangəkur. Ma ndə a'yi ənga sənbiya, bəgə ja jigabiya lamba sər tagə kau, ara lamba nə ndapi ngau, lamba kau, ca ngə 666.

14 Ta yi tsamau, ba yi lari Zər Gamə ta'yi ar mə nə Səhiyona. Ənga ja, nji a'yi, nji duburam gharu ənga duburam fodə kumunyi apə fodəu kəra ənga thləmə nyi ənga thləmər dənyi tsətsəfau ar hufəma nda. **2** Kə yi nggari vanyi dāhə sara dæməlmau ənggər huhwir 'yimi ənga dlədər par. Dāha nyi a papa dāha səmbəl. **3** Nda vər thlə na mafəliyangəu a dumwar tsəkafə Hyal ənga a dumwar sə ənga pi fodə kau ba ənga njira nggurəm məthləkumunyi apə fodə ta. Ndə a'yi kəra wu sən highibəri thlə na kə mai, kəl nji 144,000 kau, kəra Zər Gamə bəliya nda sara wu tsa duniya. **4** Nji ngau kəra gəra

diyaḇəna dza nda ənga zawarkur, ndə nggya wu cicikur.
 Ndu nu Zər Gamə kalar vira ji ma'yi a ndari. A bəliya ndar
 nji, nanda ngə ɖaramwa kəra nju lə anə Hyal ənga nə
 Zər Gamə. **5** Fati a'yi wu miya nda mai, ənga nanda a'yi
 vavazə mai. **6** Kə yi ɓəra lari vanyi waladi a vər mau a
 dəməlmau. A'yi ja ənga ndəshigu nə ba'anuwa kəra ju nda
 pəzau anə njira wu duniya. (Nanda ngə culi pampaməu,
 ənga miya pampaməu ənga nji pampaməu.) (aiōnios g166) **7**
 Ji na ənga ɖahə dzədzəgaməu, “Hya hivər Hyal ənga hya
 gənggər nyi səli, arya pəcir məl numa nyi a ɖari. Dləvə
 nya mau ndəra məliya dəməlmau, ənga gyiwu 'yi, ənga
 tsadu ba ənga mandəli.” **8** Waladi nə məthləkura nyi
 nu nyi, ji sa na, “A dla ja! Madiya Babilanu a dlari, kəra
 məliya njir duniya nyabiya dzau wu səsukur nyi ənggər
 nyi padlau.” **9** Waladi nə makərkura nyi nu nda, kə ji na,
 ənga ɖahə dzədzəgaməu, “Ma njira dləvə sər tagə kau,
 ənga sə a papa nyi kau, alaga njira dləwuri mətəsamə nyi
 ar huɖəma nda, ənga alaga ar tsa nda, **10** ju nda təwari
 'yimir wur inabi nə huɖə ndzəndzə nə Hyal, kəra nyinyau
 wu kyakiwa nə huɖə ndzəndzə nə Hyal kəra əza'u. Nju
 nda nə nda ɓwaɓwatə nə u'ur kətsa kəra pərtə pwahəu wu
 shuni a dumwar waladi cici 'yar ənga Zər Gaməu. **11** 'Yar
 nə u'u ɓwaɓwatər nda kau, hya'ari a dəməlmə ba'anuwa.
 Bəlsar a'yi ara njira wu dləvə sər tagə ənga sə kəra wu
 pa nyi vu'yi ənga pəci mai, alaga njira dləwuri mətəsamə
 nə thləmər sər tagə kau.” (aiōn g165) **12** Sə kau, a cabiyari
 abər nji cici gə Hyal, njira wu ɓəlar ndər Hyal ənga jirkur
 wu Yesu kəl nda nggya ənga mba ɖəfu. **13** Kə yi nggari
 vanyi ɖahə sara də məlmau a vər na, “Tsəfəya, barka anə

njira tē wu Thlagəu, mbar kabangəkau.” Əngwar Mambəl Hyal, “Pakatəu, a nggyar nda njir barka, arya ndu nda uya bəlsar sara wu thlər kwakwadəkur nda, ara sər mələ nda kəra mənəhəu wu nu nda.” **14** Ta yi tsamau, təma, kə yi lari a dumwa dā dlama pərtəu, a du dlama kau, vanyi ndə a'yi kəra vir nggya “A papa Zər Ndau” ənga dora təkur nə əndzə wu kəra ja ba məkələ səsəm wu tsa ja. **15** Kə vanyi waladi shida sara vu ki Hyal, ji sa ngga ndəra a'yi nggya wu dlama kau ənga dāhə dzədzəgaməu, “Həri məkələ ngau, ga fa'a sə əni, arya pəcir fa'a sə asi a dəri, ara sər duniya a nəri.” **16** Ndəra a'yi nggya a du dlama kau, kə ji sər məkələ nyi a shida wu duniya, kə ji kwafəri sə əni a di. **17** Kə vanyi waladi bəra biya tsu sara du ki Hyal kəra dəməlmau, ənga vanyi məkələ səsəmau, wu tsa ja. **18** Vanyi waladi tsu kəra dəgala gəra u'u biya sara dar bagadi, kə ji ngga ənga dāhə dzədzəgaməu, ndəra ənga məkələ səsəm ara ja kau, “Həri məkələ səsəm ngə kau, ga səri ga kwafəya yayar wu kəra dar wu'yar kəra wu duniya patəu, arya a nər nda.” **19** Kə waladi ta səwa məkələ nyi a shida wu duniya, kə ji kwafəya kalar yayar wur inabi 'yar nə duniya, kə ji tsəmiya nda a gwu vir bəci yayar wur inabi nə hudə ndzəndzə nə Hyal **20** Nji ghighirabəna yayar wa nyi a biyar ya məlmau, a biyar vir bəci yayar wur inabi, kə mashi biya sara wu nda, wu dzəgwa ndədə dzau a gwar tagəu, dzəgamkura nyi pa kəra tagu, ənga tugukura nyi tsu melu gharu ənga cisu kumunyi.

15 Kə yi lari vanyi madiya mətsamə a dəməlmau. Mətsamə kau, ca ngə waladi mədəfau ənga bwaḃwatə mədəfau. Bwaḃwatə kau, ca ngə nə jomə ndəl, arya ənga

nda nga nju nda nyabiya hudə ndzəndzə nə Hyal. **2** Təma, kə yi lari vanyi sə a papa tsadau kəra wu pa dəl kwalaba dadaḃə ənga u'u. Tata'yi a biyar ya tsadə kau, ngə njira səmku təlkur ar kəra sər tagə ta, ba sər papa nyi ba ənga lamba thləmə nyi. Ndə səḃiya səmbəl wu tsa nda kəra Hyal nə nda. **3** Nda vər thlə na nə Musa, mafa Hyal ənga thlə na nə Zər Gaməu. “Sər mələ gau, dədəgal nga nda gagadəu ənga sə dədəgur nga nda, Ya, Hyal Thlagəu Ndə Dəgal Dənəma! Tandar ənga jiri ngə lagu ngau, təl nə ba'anəwa. **4** Wa ngə gəra hivər nga, Thlagəu? Wa ngə gəra dləvə dəgalkur nga? Kəl nagə ngə ndə cicau. Patər ndapi wu nda shili, ndu sa dləvə ngau aya thlər tsapəkur ngau a biyari ar babal.” **5** Ayukudə sə'yar kə patəu, təma, yi tsamə a dəməlmau, təma, kə yi lari ki Hyal ca ngə kwapatə nə sakida, papahau. **6** Sara vu ki Hyal kau, ngə waladi mədəfə ənga ḃwaḃwatə mədəfə kə biya. Ndə hari kar lilinu kəra wu mbəl wilwiləu, ənga ndə thlə'ubiya hathla nda ənga takulagə əndzə dlabəu. **7** Pathlə wu pama sə ənga pi fodə ta, nə nyi anə waladi mədəfə ta əgwa əndzə mədəfə kəra nyinyi ənga hudə ndzəndzə nə Hyal ndəra a'yi ja ba'anəwa. (aiōn g165) **8** Ki Hyal kau, nyinyi nga nyi ənga 'yar kəra shida sara du kadakadarkur nə Hyal ənga dənəma nyi. Ndə a'yi kəra wu sən gwi ki Hyal kə mai, kəl ma ḃwaḃwatə waladi mədəfə kə joməya dzau.

16 Təma, kə yi nggari vanyi dāhə dzədzəgamə sara wu ki Hyal kəra a vər na anə waladi mədəfə 'yar kau, “Ma'ya mau, hya biya pəna əgwa hudə ndzəndzə Hyal mədəfə kau, a gyū duniya.” **2** Kə waladi nə tanggərma kə biya, kə ji biya pəna nə nya əgwa a gyū duniya. Kə mbəlgə pəziya

dzə ar dza njira əŋga mətsamə nə sər tagə kau, əŋga nda vər dləvə sərə a papa nyi. **3** Minu nyi, təma waladi nə məthləkura nyi shabiya əgwa nyi a gwar tsadau, təma 'yimi kərə a gwa sha aga mashi ndə tətəu, ba sərə a gwagwa kudə patəu. **4** Kə nə makərkura nyi tsu biya, kə ji biya shabiya nə nya əgwa a gu dəl'yar əŋga mandəli'yar, kə 'yimi kərə a gwa sha aga mashi. **5** Kə yi nggari waladi kərə əŋga dənəma ar kərə 'yimi a vər na, “Tsatsa'a ngə numa gau, Nagə ndə cicau, ndərə saya də, naja ngə əshina, **6** Arya nja nyi a pənar nda mashi, mashi nji cici gə Hyal əŋga mashi nabi'yar. Kəja ga nə ndari mashi aga nda sa, akkərə nyi ngə kəja.” **7** Kə yi nggari dəhəu sara dar bagadiya nyi, a vər na, “Hyal Thlagəu, ndə dəgal dənəma! Numa ngau, jijiri əŋga tsatsa'a nga nyi.” **8** Kə waladi nə fəḋəkura nyi pəna əgwa nyi a dar pəci, kə ji cakər nyi dənəma nə titi'wa nji əŋga u'ur pəci. **9** Ndə titi'wanakər arya kwakwəḋəkura pəca nyi, ba ndə gu dida thləmər Hyal, ndərə əŋga dənəma ar kərə ḋwaḋwatə'yar kə patəu, ama kə ndə nggəl ara tubi əŋga fal Hyal. **10** Waladi nə təfukura nyi pəna nə nya əgwa a dar tsəkafə nə sər tagə kau, təma, kə təlkur nyi həḋiya dzə əŋga kuthləu. Nji tsu nda vər də hira nda ara ḋwaḋwatəu. **11** Ndə dumwa əŋga dida Hyal arya ḋwaḋwatə kərə nda a gwa əŋga shiləgə kərə ar dza nda, ama kə ndə nggəl ara tubi. **12** Waladi nə kwakura nyi shabiya sərə a gu əgwa nyi a gwu dəl dəgal Yifəratəsu, təma, kə 'yimi kərə a gwa shi'wau, aga təl'ya r sara də wu səbiyar pəci uya lagur shida. **13** Kə yi lari mambəl dəmwa'yi'yar makər kərə a papa bwanja, biya sara wu miya pabər vuwa kau, əŋga sara wu miya sər tagə

kau, ba ənga sara wu miya nabi fati. **14** Nanda mambəl dəmwə'yi'yar ngau, kəra a vər məl sə dədəgur. Nda vər biya aga nda ma'yi a ndəra təltəl'yar nə patər duniya, aga nda tsəmiya dzə aga sa pa ar pəci dəgal nə Hyal Dəgal Dənama. **15** Hya dəngari sərə Yesu nana, abər, “Kəja ya vər shili ənggər ndər həl! Ndər barka ngə ndəra pabər kərnyu ju vər səkə shili də ənga ji hari kari nyi caməu, ara ja sara nggya turusu, nja lari tursukura ja.” **16** Təma, kə ndə tsəmiya təl təl'yar kə patə a shili ar vi zəməu, vira nju ngga ənga miya njir Yahudiya Amagidanu. **17** Waladi nə mədəfəkura nyi shabiya sərə gu əgwa nyi a dəməlmau. Kə dāhə dzədzəgaməu, hya'ari sara ndar tsəkafə wu ki Hyal ju na, “A dāri!” **18** Kə səm par ənga dərāghi par ənga dlədə par ənga madiya kənggədər 'yi'yi kəra gərə saya də ənggərə ndə shili wu duniya. Kənggədə kau, madiya madiya kənggədər 'yi'yi ngau. **19** Najaka madiya məlmau, ba ji təkəbiya dzə bwata makəru, kə madiya məlmə nə 'yi'yi paməpamə dlanakər. Kə Hyal dəngari ənga Babilanu madiya məlmau, ba Hyal nə nyi kyakiwa nyinyau ənga hudə ndzəndzə nə Hyal aga ja sa. **20** Kalar dzəgu dəl sanakər ənga kalar mə'yar sanakər, nji a'yi bəra lar nda mai. **21** Sara dəməlmau, kə madiya mətəndili tətədau a shidar kəra nji. Kə ndə dzəgwa dida Hyal arya bwaḃwatə nə mətəndili kau. Bwabwata nyi dzadzau gagadau.

17 Kə pathlə wu pama waladi mədəfə kəra nda ənga əgwa mədəfə ta, shida ara yau, kə ji nar də, “A ndau, aga ya sa canə ngə bwaḃwatə kəra nju nda ləri anə madiya zawar kəra a vər nggya ar kəra 'yimi kəra gangəu. **2** Naja ngə ndəra təl'yar nə duniya məl səsukur ənga ja. Njir

duniya patə a nyir nda ənga səsukur nyi ənggər njira padlə wu tsa nda.” **3** Kə waladi ta hər də wu mambəl a ndar tagə mashi, a ndəna təma, kə yi lari vanyi mala a vər nggya ar sər tagə dəzəu. Sər tagə kau, a'yi ja ənga thləmə nə dida Hyal tsətsəfə ar dza ja. A'yi ja tsu ənga kər mədəfau ənga tələmə kumou. **4** Mala kə hari kar dādla dādla ənga maggədi maggədi, ənga ji hari əndzə kəra wu mbəl, ənga tsəka dədur ba ənga handzəlkwa. Tasau əndzə ngu tsa ja, nyinyau ənga kalar sərə gərə cicau ənga sər məl səsukur nyi. **5** Kəja thləmə dədəwa kəra tsətsəfə ar hudəma ja: “Babilanu madiya mələmau Məya zawar'yar Ənga sə zhizhigər'yar nə duniya.” **6** A lari yi mala kə a nyir ja nyi papadlau, ənga mashi nji cici gə Hyal, mashi njira ləri sakida ar kəra Yesu. Ta yi lari nyi ba də sər dədəgur anə də. **7** Kə waladi na anə də, “Ara mi sə kə də sə dədəgur anə nga? Yu cabiya ngə sərə ar dəwa ar kəra mala kau, ənga sər tagə kəra ja vər dlə kau, kəra ənga kər mədəfau ba ənga tələmə kumou. **8** Sər tagə kəra gə lari ta, a'yi ja dədəməu, ama tsu ja a'yi mai. Ju nda biya sara wu ka'u kəra nji gərə sən təkəna ba ja ma'yi a ndar vira nju nda tsəya nyi ari. Njira vər nggya wu duniya, njira gərə ənga thləmə nda tsətsəfə wu ləkakadə nə pi, mbari ar dzəguya duniya wu nda də sə dədəgur anə nda, ma ndə lar sər tagə kau, kəra a'yi dədəm ama tsu ja a'yi mai ama tsu ju bəra nda sha shili. (Abyssos g12) **9** “Sə kau, wu gal hahangəkur, Kər mədəfə kau, madzəgamə mədəfə ngau, kəra mala kə a vər nggya a dari. **10** Nanda tsu ar viya təl'yar mədəfə ngau. Təfwa nda a dlanar nda kər, tsu pathla nda vər səm təlkur, ənga pathla nda tsu ji gərə

shili, ama ma ji nda shili, ju sa sām tǣlkur nē pāci kushu.

11 Sēr tagē kēra a'yi dǣdǣmǣu, ama a'yi ja tsu mai, naja ngē tǣl nē cisākura nyi. Pathlǣ ja wu pama nda mǣdǣfē kau, əngǣ ja vēr ma'yi a ndar vira nju nda tsiya nyi ari. **12** “Tǣlǣmǣ'yar kē kumo kē gē lari kau, nanda ngē tǣl'yar kumou kēra gēra dlǣwuri vir sām tǣlkur nda kwatahǣu, ama ndu nda dlǣwuri zǣwa tǣlkur nē saka pathlǣ dǣbē əngǣ sēr tagē kau. **13** Tǣl'yar kau, dǣngar nda zǣmǣ ngǣ nyi, dǣnamar nda patē əngǣ sām tǣlkur nda ndu nda nē nyi anē sēr tagē kau. **14** Ndu nda par pa əngǣ Zēr Gamē kau, ama ba Zēr Gamē kē a sǣmkur tǣlkur ar kēra nda arya naja ngē Thlagēr thlagē'yar əngǣ Tǣlēr tǣl'yar, əngǣ njira a'yi əkkǣ'yi ja, nanda ngē njira nji ngga, əngǣ njira nji cǣdǣbiya əngǣ njir nu kēra ji fēr kēr əni.” **15** Tǣma, kē waladi kē na anē dǣ, “Yimi kēra gē lar ta, vira mala zawar ta a vēr nggya ari ta, nanda ngē nji əngǣ dlamir nji əngǣ 'yi'yi 'yi'yi 'yar ba əngǣ miya pampamǣu. **16** Sēr tagē əngǣ tǣlǣmǣ kumo kēra gē lari ta, ndu nda piyari shishir dza zawar kau. Ndu nda fǣdiya kar nyi ba nda piyari nyi turusu. Ndu nda dǣhu kumēr dza ja ba nda nggyina sēra hyau əngǣ u'u. **17** Arya Hyal nē nda dǣfu agǣ nda nyabiya sēra ju yiwu lagur mǣliya agǣ nda nē nyi dǣnamar nda anē sēr tagē kau, agǣ ja sām tǣlkur, kǣl pǣcira ndēr Hyal wu nda nyabiya dzau. **18** Mala ta gē lari ta naja ngē mǣdiya mǣlmǣ kēra a vēr sām tǣlkur ar kēra tǣl'yar nē duniya.”

18 Ayukudǣ sǣ'yar kē patǣu, ba yi lari vanyi waladi a vēr shida sara a dǣmǣlmau. A'yi ja əngǣ dǣnama nē sām tǣlkur, əngǣ kadakadarkur nyi a vēr mbǣl ar kēra

duniya patəu. 2 Ji ngga ənga dəhə dəgaləu, ji na, “A dlar ja, madiya Babilanu a dlari! A dlar ja vir nggya anə mambəl dəmwa'yi'yar pampaməu, Ənga vir nggya anə kalar mambəl diyadiyabə'yar, ənga vir nggya anə 'yagə dəgur ənga diyadiyabə'yar, ənga vir nggya anə kalar sər tagəu, kəra dəgur ənga diyadiyabəu. 3 Ara patər 'yi'yi ndə wathliya dzau wu nggyabiya nə səsukur nyi. Təl'yar nə duniya patə a məliyar nda səsukur ənga ja. Njir shafəli a məliyar nda gənna wu ja lagur yiwu nggyabiya wawahə nyi.” 4 Kə yi bəra nggari vanyi dəhə sara a dəməlmə a vər na, “Biya mau, nahyi nji də, sara wu ja! Ara hya sara gu bikə nyi ara bwaḃwatə nyi a sara uya hyi. 5 Ara bikə nyi a vuyar dzə ba a dəməlmau. Kə Hyal dəngari ənga bikə nyi. 6 Məliya nya mau ənggər kəra ji məliya. Kibiya nya mau aga məthləu sərə ji məliya. Wathliya nya mau aga məthləu kyakiwa dəmwa'yikur kəra ji wathliya hyi a gwa. 7 Nə nya mə bwaḃwatə ənga hufə kyakyaru ənggər kəra ji hana kərnyi ənga nggya wawahə nyi. Wu dəfuwa ja, ja vər bwaḃwər nyi, ‘Yi wu nggya ənggər kwatam, a'yi yi mala təsal mai, ənga a'yi yiwu sə'yinggu mai.’ 8 Agabangau, wu pəci pathləu bwaḃwatə wu nda nyabiya dzau, tau, ənga sə'yinggu ba wuḃau. U'u wu nda nggyina nyi, arya Hyal Thlagəu ndə dəgal dənama ngu sa thlana nyi numa.” 9 Ma təl'yar nə duniya kəra məl səsukur ənga nggyabiya wawahə nyi ənga nda lari 'yar nə u'u kəra wu nggyi nyi, ndu nda tiwi ənga sə'yinggu nyi. 10 Maja wu bwaḃwatəu, ndu ta'yi tsaləu ara ndu hivər nja sara dəbər nda wu bwaḃwatə nyi, ənga ndu tiwi nyi. “Sər təhudəu! Sər təhudəu, madiya məlmau, Babilanu, məlmə

kəra əŋga dənama! Wu saka pathləu numa ngau a shiliri!”

11 Njir shafəli nə duniya wu nda tiwi əŋga jiga tiwi arya ja, ara tsu ndər nda dəl kar nda a'yi mai. **12** Tsu ndər nda dəl əndzau, əŋga thladla əŋga tsəka dəduru əŋga handzəlkwa əŋga yadi lilinu əŋga yadi dədla dədla əŋga yadi pərapəradəu ba əŋga kar maggədi maggədi, patə əkkə'yi alenyi wu la ki əŋga alenyi sə kəra nji məliya sara wu hira ciwar əŋga wu dəduru əŋga liyangə shishi'wu ba alenyi liyangə əŋga tsəka pəzi mai. **13** Ətsu ndər nda dəl kar nə sə kisəu əŋga yaji əŋga sər dəzə huda umbwa əŋga burdi dza wu əŋga burdi dədəgau əŋga 'yimir wur inabi əŋga mal wur zaitunu əŋga əpou əŋga uhi, əŋga thla əŋga təmahəu əŋga tagu əŋga keki tagəu əŋga mafa'yar ba əŋga alenyi nji a'yi mai. **14** Ndu na anə nyi, “Kalar sə mənəhəu, kəra gu cim a tərəbiyari, tsu gu bəra uya nda mai. Patər bərbakur ngau a tərəbiyari, tsu gu bəra nda uya mai.” **15** Njir shafəli kəra dəlna nyi sə'yar kə uya akkəri a gu bərbakur nyi ndu nda ta'yi tsaləu, ara ndu hivər nja sara daβər nda wu bwaβwatə nyi. Ndu tiwi ndu sə'yinggu, **16** ndu wau, ndu na, “Sər təhudəu! Sər təhudəu, madiya məlmau, ndəra dədəməu, a vər mba kadəmbul lilinu əŋga ləgutə dədla dədla əŋga ləgutə maggədi maggədi. Ndəra dədəməu, a vər ha əndzə wilwilu əŋga tsəka dəduru ba əŋga handzəlkwa. **17** Wu saka pathləu kalar bərbakur nyi kau wu nda sa!” “Kalar njir dlə kwambwal, əŋga njira wu bə a gwa, əŋga njir məl thlər a gwu nda əŋga kalar njira vər məl gənnar nda a gwar 'yimi, ndu nda ta'yi tsatsaləu. **18** Ma ndə lari 'yar u'u kəra a vər nggyi nyi, ndu səya mala wau, “Məlmə a'yi saya dā dəgala abangə nga nyi ya?”

19 Ndu nda tæwa 'yi'yi wu kæra nda, ndu tiwi ænga jiga tiwi, ndu na, “Sær tæhudæu, madiya mælmæu, vira njira ænga kwambwal ar tsadau, ænga ndæ mæliya gænna lagur bærbakur nyi! Wu saka pathlæu, kæja nja sana nyi ri! 20 Caguli mau ar kæra ja, dæmælmæu! Caguli mau nji cici gæ Hyal ænga cama sæsæ'yar ba ænga nabi'yar! Hyal a cabiya nyi ri numa næ shishikur nyi kæra ji mæl anæ hyi.” 21 Kæ madiya waladi hæri vanyi madiya tsæka kæra ænggær bæra, kæ ji vakuwa a gwar tsadau, kæ ji na, “Ænga gwazhi vi ænggær kau, ngæ madiya mælmæ Babilanu, nga nju nda vakana nyi a gya, tsu nju bæra lari nyi mai. 22 Njir tsa sæmbæl ækkæ'yi njir thlæ na ænga njir mbidæ mbæla'wu, ænga aligata a'yi kæra nju bæra nggari wu gæ mai. Ndæ a'yi kæra wu bæra mæl thlær tsi kæra a'yi nju uya wu gæ mai. Dahæ næ au ar bæra nju bæra nggari wu gæ mai. 23 Tsu nju bæra lari mbæmbæl næ pitælla wu gæ mai. Daha sal kwanjili ænga kwanjili nju bæra nggari wu gæ mai. Njir sugu ngau, ca ngæ nji nggungguræm næ duniya. Lagur shavi ngau, nga gæ nggutana 'yi'yir duniya. 24 A gu ja ngæ mashi nabi'yar ænga næ nji cici gæ Hyal, ænga kalar njira nji tsæya wu duniya.”

19 Ayukudæ kau, tæma, kæ yi nggari vanyi dahæ a papa dahæ dlamir nju wau a dæmælmæu, a vær na, “Fal Hyal! Mbædæu ænga kadakadarkur ænga dænama a nggyari anæ Hyalær mæn, 2 ærya jiri ænga tsatsa'a ngæ numa nyi. A thlana nyir ja numa anæ madiya zawar ta ndæra diyaæbæna duniya ænga sæsukur nyi. A kibiya ja ar ja mashi mafa nyi kæra nji tsæya.” 3 Wayu kæ ndæ bæra wau, ndæ na, “Fal Hyal! 'Yar kæra a vær biya wu ja vær dæzæ a dæmælmæ

ba'anuwa.” (aiōn g165) **4** Njira nggurəm mæthlækumunyi apə fodəu ənga sə ənga pi fodə ta dla a gyū mwar Hyal ndu dləvə nyi, naja kəra a vər nggya ar tsəkafəu. Ndu dzəgwa tiwi, ndu na, “Amina, Fal Hyal!” **5** Kə dāhə hya'ari sara ar tsəkafəu, kə ji na, “Fal Hyalər mən, nahyi mafa nyi patəu, nahyi njira vər hivər nyi, nji dədəgal əkkə'yi njira kukushu!” **6** Kə yi nggar vanyi dāhə a papa dāha dlamir nji, dāhə ənggər dəl shida shida, ənggər dāha madiya dlədər par, a vər wau, “Fal Hyal! Arya Hyal Thlagər mən Ndə Dəgal Dənama a vər səm təlkur. **7** Ta'yi mənə caguli mənə dā ənga hudə pipida mənə nə nyi kadakadarkur! Arya hədzau nə Zər Gamə kau, a shiliri, kwanjili nyi a bəthləri dzau. **8** Lilinu mbəmbəl camə nga nji nə nyi aga ja hari.” (Lilinu mbəmbəl camə ngə cabiya sər mələ nji cici gə Hyal kəra tsapəu.) **9** Kə waladi kə nar dā, “Tsəfəya, ‘Barka anə njira nji nggəya aga mini hədzə nə Zər Gamə kau!’” Ji bəra cakəri na, “Najakə ngə ndər Hyal kəra jijiri.” **10** Ta yi nggari abangau, təma, kə yi dla a gyū hudə nyi, aga ya dləvə nyi. Ama kə ji na anə dā, “A sara ga məl abangə mai! Ndə nga yi ənggər nagau, ndər məl thlər kuvwar ngau ba ənga zamər hyi kəra ləri sakida ar kəra Yesu. Dləvə Hyal! Arya ləri sakida ar kəra Yesu ca ngə ndərhaha.” **11** Kə yi lari dəməlmau papahau, ənga a dumwa dā vanyi tagu pərtəu, kəra ndər dla nyi nju ngga nyi ənga Ndəra nju fər kər ni ənga Ndə jijiri. Ənga ju məl numa tsatsa'a ənga pa tsatsa'a. **12** Liya ja ənggər kyara u'u. A du kəra ja ngə dora nə təlkur gangəu. Thləmə a'yi kəra tsətsəfau ar ja, kəra ndə gəra səni kəl naja. **13** Kar kəra ar dza ja dzədzəgu nga nyi ənga mashi. Thləmə

nyi ca ngə Ndər Hyal. **14** Soja'yar kəra a dəməlməu a vər nu nyi, ar tagu pəpərtəu, ənga ndə hari lilinu pərtə camə mənəhəu. **15** Sara vu miya ja ngə vanyi katsakər səsəm wu biya aga dliya duniya nə 'yi'yi pampaməu. “Ju səm təlkur ənga zəwa liyangəu.” Ju nda ghighiraḃəna vir ḃəci 'yimi wur inabi nə hudə ndzəndzə nə Hyal, Ndə Dəgal Dənəma. **16** Ar ləgutə nyi ənga ar 'ya ja thləmə a'yi tsətsəfau: Təl nə təl'yar ənga Thlagə nə thlagə'yar. **17** Kə yi lari vanyi waladi ta'yi a dar pəci, ju ngga ənga ḃahə dzədzəgamə anə kalar 'yagə'yar kəra a vər mau, “Shila mau, hya kaḃiya dzə ənggau aga madiya səm sər səm nə Hyal. **18** Hya sa səm kumər dza təl'yar ənga madiya soja'yar ənga madiya nji ənga tagu'yar ənga njir dlə nda ənga kumər nji patəu, mafa ənga kambər nji, nji dədəgal ənga nji kukushu.” **19** Kə yi lari sər tagə ta ənga təl'yar nə duniya ənga njir par nda kaḃiya dzə aga pa ndər dlə tagu kau ənga soja nyi'yar. **20** Ama kə ji mbari sər tagə kau ənga nabi fati kəra a vər məl sə dədəgur wu thləmə nyi. Ənga sə dədəgur kəra ji məl kau, ənga ji nggutana njira dləwuri mətsamə nə sər tagə kau, ənga ndə dləvə sərə a papa nyi. Gyapə nda nga nji vakuwa a gu fa'a u'ur kətsa kəra pərtə pwahəu wu shuni ənga pi. (Limnē Pyr g3041 g4442) **21** Alenyi njira hyau, kə ndər dlə tagu kau, tsəya nda ənga katsakər kəra wu biya sara wu miya ja. Patər 'yagə'yar kaḃiya dzə aga nda sa nyabiya dzau ənga kumər dza nda.

20 Ba yi lari vanyi waladi sara a dəməlmə a vər shida ənga sər pahə miya ka'u kəra nji gərə sən təkəna ənga əpa nə liyangə wu tsa ja. (Abyssos g12) **2** Kə ji mbari pabər vuwa ta, naja ngə pabə ḃəḃəmə ta, naja ngə təl nə mambəl

dēmwa'yi'yar kəra nju ngga ənga Shatan, ba ji mbiya nyi ənga əpa liyangə nə fa duburam. **3** Ji vakuwa nyi a gyu ka'u dzəgam gagadə ta ba ji hadiya, təma, kə ji dzəgwa kuβələri ba ji fər mətsamə ari aga ja kari nyi ara bəra ngguta nji kəl ma fa duburam kə tərabiya. Ayukudə kau, nju bəra siya nyi nə pəci kushu. (Abyssos g12) **4** Ba yi lari tsəkafə'yar ənga njira vər nggya ar nda, nji nə nda dənama nə təlkur aga nda numa anə duniya. Kə yi lari mambəl njira nji thlana kəra nda arya sakidar nda ar kəra Yesu ənga ndər Hyal. Nanda a'yi dləvə sər tagə kə mai ənga səra wu papa nyi mai, ənga nandə dləwuri mətsamə nyi ar hudəma nda alaga ar tsa nda mai. Ndu bəra də a'yi ənga pi ba nda səm təlkur ənga Kərsiti nə fa duburam. **5** Alenyi nji tətə wu bəra shili wu pi mai kəl ma fa duburam kə kudəu. Najakə ngə hya'ari sara vər tə nə tanggərma. **6** Barka ənga cicikur anə njira uya hya'ari sara vər tə nə tanggərma, arya tə nə məthləkura nyi a'yi ənga dənama ar kəra nda mai. Ndu də pubu'yar nə Hyal ənga nə Kərsiti, ndu səm təlkur ənga ja nə fa duburam. **7** Ayukudə fa duburam kau, nju nda siya Shatan sara ar vira nji mbiya nyi ari. **8** Ba ja biya ma'yi a nda ngguta nju hudə duniya ənga dəla duniya patəu. Ju tsəmiya Gogu ənga Magogu aga nda sa pa. Gangəkura nda ndu də ənggər məshi'wa nə miya dəl. **9** Ndə bəu, ba ndə zəwari miya cira duniya patəu, ənga ndə zəwar məlmə kəra Hyal wu yiwu, ca ngə kaβə nji gə Hyal wu kwapatəu. Ama kə u'u shida sara dəməlmau ba ji sa səmku nda. **10** Shatan kəra nggutana nda ba nja vakuwa nyi a gu fa'a nə u'ur kətsa kəra pərtə pwahəu wu shuni, vira nji vakuwa sər tagə ənga nabi fati

ta a gwa gwa. Nju nda nə nda ɔwaɔwatə vu'yi əŋga pəci ba'anuwə. (aiōn g165, Limnē Pyr g3041 g4442) **11** Təma, kə yi lari madiya tsəkafə pərtəu əŋga ndəra vər nggya a dari. Dəməlməu əŋga gyiwu 'yi wu hwi ara ja, tsu vir nggya a'yi ara nda mai. **12** Kə yi lari njira kuɔau, nji yidəɔəu əŋga nji nggunggurəm tata'yi wu mwar tsəkafə nyi. Kə nji pahəna ləkakadə'yar. Kə nji ɔəra pahəna vanyi ləkakadəu, ca ngə ləkakadə nə pi. Nji məliya nyi numa anə njira kuɔau tsa'a aga sərə mələ nda wu pəci kərə nda wu duniya ənggər kərə nji tsəfəya a gu ləkakadə'yar kau. **13** Kə tsadə ləri njira kuɔau wu nda ba tau əŋga nji gə mambəl tsu ləri njira tau wu nda. Kə kalar ndə, nju məliya nyi numa tsa'a aga sərə ji məliya. (Hadēs g86) **14** Kə tau əŋga nji gə mambəl kə nji vakuwa nda a gu fa'a nə u'ur kətsa ca ngə tə nə məthləkura nyi. (Hadēs g86, Limnē Pyr g3041 g4442) **15** Kalar ndəra nji gərə uya thləmə nyi wu ləkakadə nə pi kau, ba nja vakuwa nyi a gu fa'a nə u'ur kətsa. (Limnē Pyr g3041 g4442)

21 Kə yi lari dəməlmə mafəliyangə əŋga gyiwu 'yi mafəliyangəu, arya dəməlmə əŋga gyiwu 'yi nə tanggərma a tərəbiyari, tsu tsadu a'yi tsu mai. **2** Kə yi lari Məlmə Cica, Urshalima mafəliyangə a vər shida sara a dəməlməu, sara dara Hyal ənggər kwanjili kərə ɔathlər dzə mənəhəu aga səkə salkwanjili. **3** Kə yi nggari vanyi ɔahə dzədzəgaməu sara dar tsəkafə kau, wu na, “Vir nggya Hyal a ɔəri əkkə'yi nji, ju nggya əkkə'yi nda, ndu ɔa nji nyi ba Hyal əŋga kərnyi wu nggya əkkə'yi nda ba ja ɔa Hyalər nda. **4** Ju nda ɔana nda sələm wu liya nda. Tsu nju ɔəra tə mai, sə'yinggu a'yi alaga tiwi əŋga kwakwadəkur nggyabiya a'yi mai, ara sə ɔəɔmə a tərəbiyari.” **5** Ndəra vər nggya ar tsəkafə kə

na, “Kəja ya vər məl kalar sə ja dā mafəliyangəu!” Kə ji bəra na, “Tsəfəya sə'yar kə patəu, arya sə'yar kə gu sən fər kər ənga nda ənga jiri nga nda.” 6 Kə ji nar dā, “A dāri. Nayi ngə Aləfa ənga Omega, Dzəguya ənga Kudīya. Anə ndəra ənga hili yu nə nyi 'yimir sa kurthləu, sara a vu mandəli 'yimi nə pi. 7 Ndəra səmku təlkur ju dā ndər fa'a ki dā. Ba ya dā Hyal nyi ənga ba ja dā zər dā. 8 Ama njir hivər ənga njira gəra hənggəri ənga njir məl sə dedebəu ənga njir tsa ndau ənga nji səsəu ənga njir pipitima ənga njir nu katəu ba ənga njir fati, vir nggyar nda wu nda dā wu fa'a nə u'ur kətsa kəra pərtə pwahəu wu shuni. Najakə ngə tə nə məthləkura nyi.” (Limnē Pyr g3041 g4442) 9 Pathlə wu pama waladi'yar mədəfə ta kəra ənga əgwa mədəfə nyinyi ənga bwaḃwatə mədəfə shida ka sa na anə dā. “Shili, yu canə ngə kwanjila nyi, mala Zər Gamə kau.” 10 Kə ji həri dā wu mambəl a dar vanyi madiya mə dzəgaməu, kə ji canə dā Urshalima Məlmə Cici kau, a vər shida sara a dəməlmau sara dara Hyal. 11 Ju mbəl ənga kadakadarkur nə Hyal, ju mbəl ənggər tsəka dudur kəra wu mbəl ənggər doragalu. 12 A'yi ja ənga madiya mahwal dzəgam kəra zəwuya nyi ənga miyar gwa kumo apə məthləu ənga waladi'yar kumo apə məthləu ənga ar kalar miyar gwa waladi pathləu. Ar kalar miyar gwa kau, nji tsəfəya thləmər culi nə njir Izirayila pathlə pathləu. 13 Miyar gwa makər a də Səbiyar Pəci ənga miyar gwa makər a yi Gya Vuya ənga miyar gwa makər a gwa Də Fwahəu ənga miyar gwa makər a yi Gwa Tədə Pəci. 14 Nji həriya mahwal kau ar fəhi nə tsəka kumo apə məthləu, ar tsəka fəhi kau nga nji tsəfəya thləmər cama səsə'yar

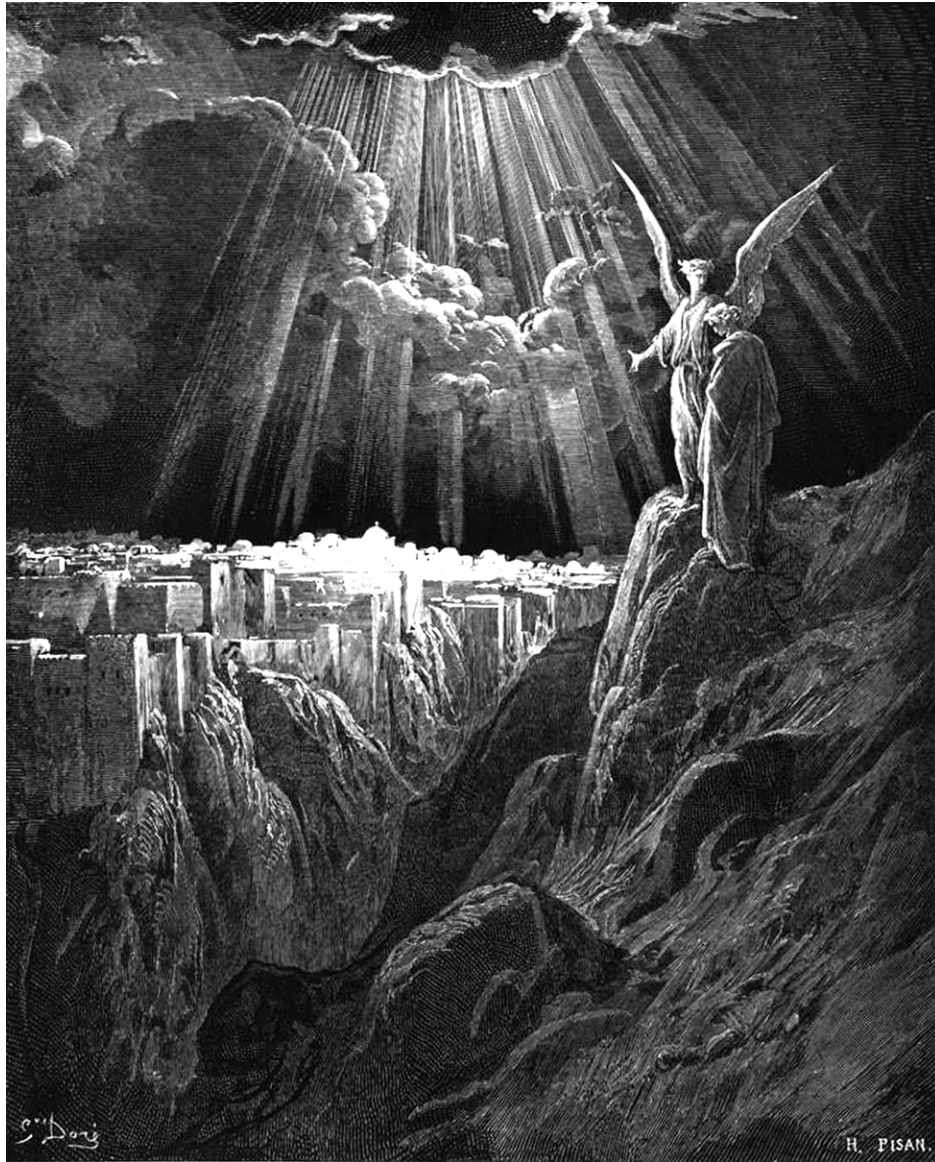
kumo apə məthlə nə Zər Gaməu. **15** Waladi kəra ndər anə də kau, sər təkə sə a'yi ara ja nə əndzə aga ja təkəri məlmə kau ənga miyar gwa ba ənga mahwala nyi. **16** Məlmə kau, tugukura nyi ənga dlabəkura ja ghəragə nga nyi. Ji təkəri ənga sər təkə sə nyi, tugukura nyi melu 1,400 ənga dzəgaməkura nyi ba ənga dlabəkura nyi abangə tsu. **17** Dzəgaməkura mahwala nyi a kari hi 200, sər təkə sə nə nji kəra waladi kə a vər təkə sə əni. **18** Nji həriya mahwal kau ənga tsəka jaspə ənga məlma nyi nji həriya ənga əndzau, kəra camə ənggər kwalaba. **19** Fə hiya mahwal kə nji bathləri ənga kalar tsəka duduru. Nə tanggərma tsəka jaspə ənga nə məthləkura nyi tsəka safayasu ənga nə makərkura nyi tsəka kalsidoni ənga nə fodəkura nyi tsəka imiralədu **20** ənga nə təfukura nyi tsəka sardonisu ənga nə kwakura nyi tsəka karneliyanu ənga nə mədəfəkura nyi tsəka kərisolatu ənga nə cisəkura nyi tsəka bəryalu ənga nə ədləkura nyi tsəka topasu ənga nə kumokura nyi tsəka krisofəresu ənga nə kumo asərtangəkura nyi tsəka jasinthləu ba ənga nə kumo apə məthləkura nyi tsəka amithliyasu. **21** Miyar gwa kumo apə məthlə kau, ca ngə handzəlkwa kumo apə məthləu. Kalar miyar gwa kau, nju məliya nyi ənga handzəlkwa pathləu. Lagu dədəgal nə huda məlmə kau, nji məliya nda ənga 'yimir əndzau, kəra wu mbəl wilwilu ənggər kwalaba. **22** Nayi a'yi lar ki Hyal wu məlmə kə mai, arya Hyal Ndə Dəgal Dənama ənga Zər Gamə nanda ngə ki Hyal nə məlmə kau. **23** Məlmə kə a'yi wu yiwu pəci ənga hya nda mbəl a gya gwa mai arya kadakadarkur nə Hyal ənga kəryi ngu lə mbəmbəl anə nyi ənga Zər Gamə tsu naja ngə pitəlla nyi. **24** Ənga

mbəmbəl nyi ngə njir duniya wu nda bər nda ənga təl'yar
 nə duniya wu nda shili ənga dlədləvəkur nda a vuwa gwa.
25 Pəci a'yi kəra nju nda haḍiya miya miyar gwa'yar nə
 məlmə kə mai, ara vu'yi a'yi a ndəna mai. **26** Nju nda shili
 ənga kadakadarkur ənga dlədləvəkur nə njir duniya a vu
 məlmə kau. **27** Sa'yi kəra gəra cicau, kəra wu nda gwa
 gwa mai, alaga ndər məl sə gəra səli ənga ndər ngguta
 nju nda gwagwa mai, kəl njira nji tsəfəya thləmər nda wu
 ləkakadə pi nə Zər Gaməu.

22 Kə waladi kə canə ḍa dəl nə 'yimi nə pi, kəra wu
 mbəl wilwilu ənggər doragaləu, kəra a vər huhwi sara
 dar tsəkafə nə Hyal ənga nə Zər Gamə **2** a gyar hada lagu
 nə hada məlmau. Wu nə pi kau, dadakə ngə nggilanga
 ja ar ghimbila dəl kau. Wu kau, wu ya yayar wu kumo
 apə məthlə wu fa, ju ya wazha kalar hya. Hyali wu kau
 kundzəgə ngau aga shiləgə 'yi'yi pampaməu. **3** Tsu shi'wu
 nə Hyal wu bəra ḍa wu məlmə kə mai. Tsəkafə nə Hyal
 ənga nə Zər Gamə wu nda ḍa wu məlmə kau. Njir məl thlər
 nyi wu nda dləvə nyi. **4** Ndu nda lari bama ja. Thləmə nyi
 tsu wu nda ḍa tsətsəfə ar huḍəma nda. **5** Tsu vu'yi wu
 nda ḍa mai. Tsu nju bəra nda yiwu vanyi mbəmbəl pitəlla
 alaga mbəl pəci kəra wu shili ənga mbəmbəl mai, arya
 Hyal ənga kərnyi ngu nda ḍa mbəmbəl anə nda. Ndu nda
 səm təlkur ba'anuwa. (aiōn g165) **6** Kə waladi kə nar ḍa,
 “Ndər kau, ndər kəra ndu sən fər kər əni ngau ənga ndər
 jiri ngau. Hyal Thlagəu, thlagər mambəl'yar nə nabi'yar,
 ngə səwa waladi nyi aga ja cabiya anə njir məl thlər nyi
 sərə wu nda ḍa kajangəkau.” **7** “Nggara mau, kəja ya vər
 shida kajangəkau! Barka anə ndəra bəlari ndərhaha kau,

kəra wu ləkakadə kau.” 8 Nayi Yahwana, Nayi ngə nggari ənga lari sə'yar kau. Ama ta yi lari, kə yi nggari, kə yi bəliya undi aga ya dləvə waladi kəra canə dā sə'yar kau. 9 Ama kə ji nar dā, “Ga sara məl abangə mai! Nayi ndər məl thlər kuvwar hyi ngau, nagə ənga zamə ngə'yar nabi'yar ənga kalar njira bəlari ndər ləkakadə kau. Ga dləvə Hyal!” 10 Kə ji nar dā, “Ga sara ghidəna ndər nə ndərhaha nə ləkakadə kə mai, aya pəci a dāri ləhəu. 11 Ta'yi njir məl sə dəmwa'yu nda dumwa ənga məl sə dəmwa'yir nda, njir məl sə gərə tsatsa'a tsu nda dumwa ənga məl sərə gərə tsatsa'a, njir məl sə tsapəu nda dumwa ənga məl sərə tsapəu, nji cicau nda dumwa ənga məl sərə cicau.” 12 “Nggara mau, kəja ya vər shili kajangəkau! Akkəri dā a'yi ənga yau, ba ya nda nə nyi anə kalar ndə tsa'a aga sər mələ ja. 13 Nayi ngə Aləfa ənga Omega, Tanggərma ənga Jomə ndəl, Dzəguya ənga Kudīya. 14 “Barka anə njira cina kar har nda aga nda uya lagur səm Wu Nə Pi, ba nda gwu huda məlmə lagu miyar gwa. 15 Abiya ngə hya'yar ənga njir pipitima ənga nji səsəu ənga njir tsa ndau ənga njir nu katəu ba ənga kalar njir yiwu fati ənga məl thlər fati. 16 “Nayi Yesu, a səwari yi waladi dā aga ja nə ngə sakida kau aga ga nə nyi anə dābər njir nu. Nayi ngə culi ənga nggyilanga Dawuda ənga nayi ngə shashilga vələng.” 17 Mambəl ənga kwanjili kə na, “Shila mau!” Kalar ndəra nggar dā, ta'yi ja na, “Shila mau!” Kalar ndəra ənga hili, ta'yi ja shili ənga kalar ndəra wu yiwu aga ja uya 'yimi nə pi, bəgə ja dləwuri kurthləu. 18 Yu tədə himiya kalar ndəra wu nggar ndər nə ləkakadə ndərhaha kau, ma ndəra cakəri a dagəri, Hyal wu nda cakər nyi bwaḃwatə

kəra Hyal nana wu ləkakadə nyi kau. **19** Ma ndəra gənnə
ndər sara wu ləkakadə nə ndərhaha kau, Hyal wu nda
həbiya nə nya nubwa nə məsahəkur sara wu wu nə pi
ənga sara wu məlmə cici nə Hyal, ənggər kəra nji tsəfəri
wu ləkakadə kau. **20** Ndəra lər sakida sə'yar kə na, “Angə,
ya vər shili kajangəkau.” Amina, Shili, Thlagə Yesu. **21**
Ta'yi mayiwakur nə Thlagə Yesu a nggya əkkə'yi nji cici
gə Hyal patəu. Amina.

Kə yi lari Məlmə Cicau, Urshalima mafəliyanga a vər shida sara a dəməlməu, sara dara Hyal ənggər kwanjili kəra ǵathlər dzə mənəhəu aga səkə salkwanjili. Kə yi nggari vanyi dāhə dzədzəgaməu sara dar tsəkafə kau, wu na, “Vir nggya Hyal a dāri əkkə'yi nji, ju nggya əkkə'yi nda, ndu dā nji nyi ba Hyal ənga kərnyi wu nggya əkkə'yi nda ba ja dā Hyalər nda.”

Mətakər 21:2-3

Reader's Guide

Marghi South at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Marghi South at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aīdios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēse g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Marghi-South---Marghi-South-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luka 8:31
Romans 10:7
Mətakər 9:1
Mətakər 9:2
Mətakər 9:11
Mətakər 11:7
Mətakər 17:8
Mətakər 20:1
Mətakər 20:3

aidios

Romans 1:20
Jiwudə 1:6

aiōn

Matiwu 12:32
Matiwu 13:22
Matiwu 13:39
Matiwu 13:40
Matiwu 13:49
Matiwu 21:19
Matiwu 24:3
Matiwu 28:20
Mark 3:29
Mark 4:19
Mark 10:30
Mark 11:14
Luka 1:33
Luka 1:55
Luka 1:70
Luka 16:8
Luka 18:30
Luka 20:34
Luka 20:35
Yahwana 4:14
Yahwana 6:51
Yahwana 6:58
Yahwana 8:35
Yahwana 8:51
Yahwana 8:52
Yahwana 9:32
Yahwana 10:28
Yahwana 11:26
Yahwana 12:34
Yahwana 13:8
Yahwana 14:16

Acts 3:21
Acts 15:18
Romans 1:25
Romans 9:5
Romans 11:36
Romans 12:2
Romans 16:27
1 Kwaranthli 1:20
1 Kwaranthli 2:6
1 Kwaranthli 2:7
1 Kwaranthli 2:8
1 Kwaranthli 3:18
1 Kwaranthli 8:13
1 Kwaranthli 10:11
2 Kwaranthli 4:4
2 Kwaranthli 9:9
2 Kwaranthli 11:31
Galatiya 1:4
Galatiya 1:5
Afisa 1:21
Afisa 2:2
Afisa 2:7
Afisa 3:9
Afisa 3:11
Afisa 3:21
Afisa 6:12
Fəlipi 4:20
Kolosi 1:26
1 Timathlawusu 1:17
1 Timathlawusu 6:17
2 Timathlawusu 4:10
2 Timathlawusu 4:18
Tayitusu 2:12
Ibrani 1:2
Ibrani 1:8
Ibrani 5:6
Ibrani 6:5
Ibrani 6:20
Ibrani 7:17
Ibrani 7:21
Ibrani 7:24
Ibrani 7:28
Ibrani 9:26
Ibrani 11:3
Ibrani 13:8
Ibrani 13:21
1 Biturusu 1:23

1 Biturusu 1:25
1 Biturusu 4:11
1 Biturusu 5:11
2 Biturusu 3:18
1 Yahwana 2:17
2 Yahwana 1:2
Jiwudə 1:13
Jiwudə 1:25
Mətakər 1:6
Mətakər 1:18
Mətakər 4:9
Mətakər 4:10
Mətakər 5:13
Mətakər 7:12
Mətakər 10:6
Mətakər 11:15
Mətakər 14:11
Mətakər 15:7
Mətakər 19:3
Mətakər 20:10
Mətakər 22:5

aiōnios

Matiwu 18:8
Matiwu 19:16
Matiwu 19:29
Matiwu 25:41
Matiwu 25:46
Mark 3:29
Mark 10:17
Mark 10:30
Luka 10:25
Luka 16:9
Luka 18:18
Luka 18:30
Yahwana 3:15
Yahwana 3:16
Yahwana 3:36
Yahwana 4:14
Yahwana 4:36
Yahwana 5:24
Yahwana 5:39
Yahwana 6:27
Yahwana 6:40
Yahwana 6:47
Yahwana 6:54
Yahwana 6:68

Yahwana 10:28
Yahwana 12:25
Yahwana 12:50
Yahwana 17:2
Yahwana 17:3
Acts 13:46
Acts 13:48
Romans 2:7
Romans 5:21
Romans 6:22
Romans 6:23
Romans 16:25
Romans 16:26
2 Kwaranthli 4:17
2 Kwaranthli 4:18
2 Kwaranthli 5:1
Galatiya 6:8
2 Tasalonika 1:9
2 Tasalonika 2:16
1 Timathlawusu 1:16
1 Timathlawusu 6:12
1 Timathlawusu 6:16
2 Timathlawusu 1:9
2 Timathlawusu 2:10
Tayitusu 1:2
Tayitusu 3:7
Fəlimonu 1:15
Ibrani 5:9
Ibrani 6:2
Ibrani 9:12
Ibrani 9:14
Ibrani 9:15
Ibrani 13:20
1 Biturusu 5:10
2 Biturusu 1:11
1 Yahwana 1:2
1 Yahwana 2:25
1 Yahwana 3:15
1 Yahwana 5:11
1 Yahwana 5:13
1 Yahwana 5:20
Jiwudə 1:7
Jiwudə 1:21
Mətakər 14:6

eleēsē

Romans 11:32

Geenna

Matiwu 5:22
Matiwu 5:29
Matiwu 5:30
Matiwu 10:28
Matiwu 18:9
Matiwu 23:15
Matiwu 23:33
Mark 9:43

Mark 9:45
Mark 9:47
Luka 12:5
Jamisu 3:6

Hadēs

Matiwu 11:23
Matiwu 16:18
Luka 10:15
Luka 16:23
Acts 2:27
Acts 2:31
1 Kwaranthli 15:55
Mətakər 1:18
Mətakər 6:8
Mətakər 20:13
Mətakər 20:14

Limnē Pyr

Mətakər 19:20
Mətakər 20:10
Mətakər 20:14
Mətakər 20:15
Mətakər 21:8

Sheol

Genesis 37:35
Genesis 42:38
Genesis 44:29
Genesis 44:31
Numbers 16:30
Numbers 16:33
Deuteronomy 32:22
1 Samuel 2:6
2 Samuel 22:6
1 Kings 2:6
1 Kings 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6

Psalms 6:5
Psalms 9:17
Psalms 16:10
Psalms 18:5
Psalms 30:3
Psalms 31:17
Psalms 49:14
Psalms 49:15
Psalms 55:15
Psalms 86:13
Psalms 88:3
Psalms 89:48

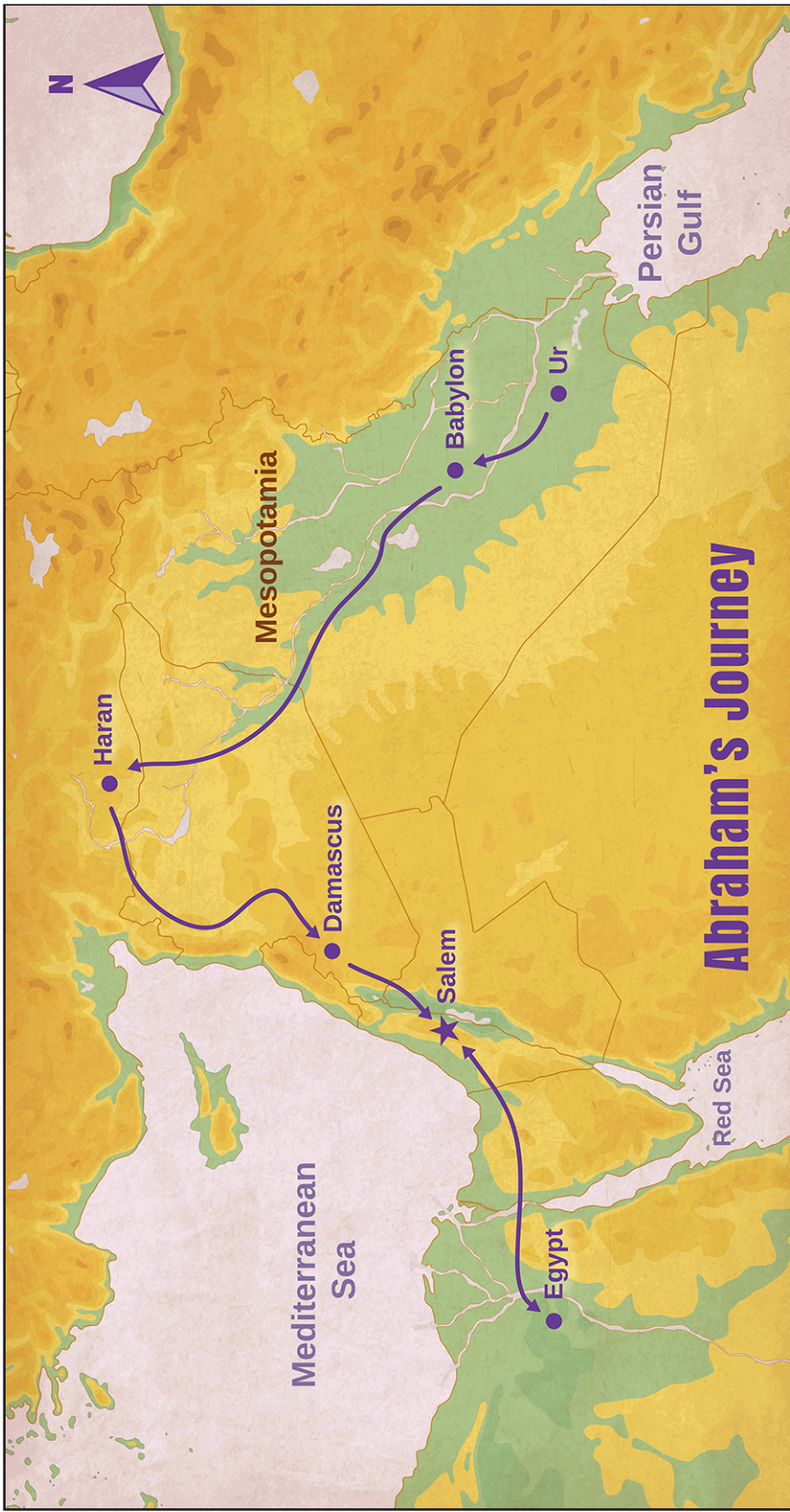
Psalms 116:3
Psalms 139:8
Psalms 141:7
Proverbs 1:12
Proverbs 5:5
Proverbs 7:27
Proverbs 9:18
Proverbs 15:11
Proverbs 15:24
Proverbs 23:14
Proverbs 27:20
Proverbs 30:16
Ecclesiastes 9:10
Song of Solomon 8:6
Isaiah 5:14
Isaiah 7:11
Isaiah 14:9
Isaiah 14:11
Isaiah 14:15
Isaiah 28:15
Isaiah 28:18
Isaiah 38:10
Isaiah 38:18
Isaiah 57:9
Ezekiel 31:15
Ezekiel 31:16
Ezekiel 31:17
Ezekiel 32:21
Ezekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Jonah 2:2
Habakkuk 2:5

Tartaroō

2 Biturusu 2:4

Questioned

None yet noted

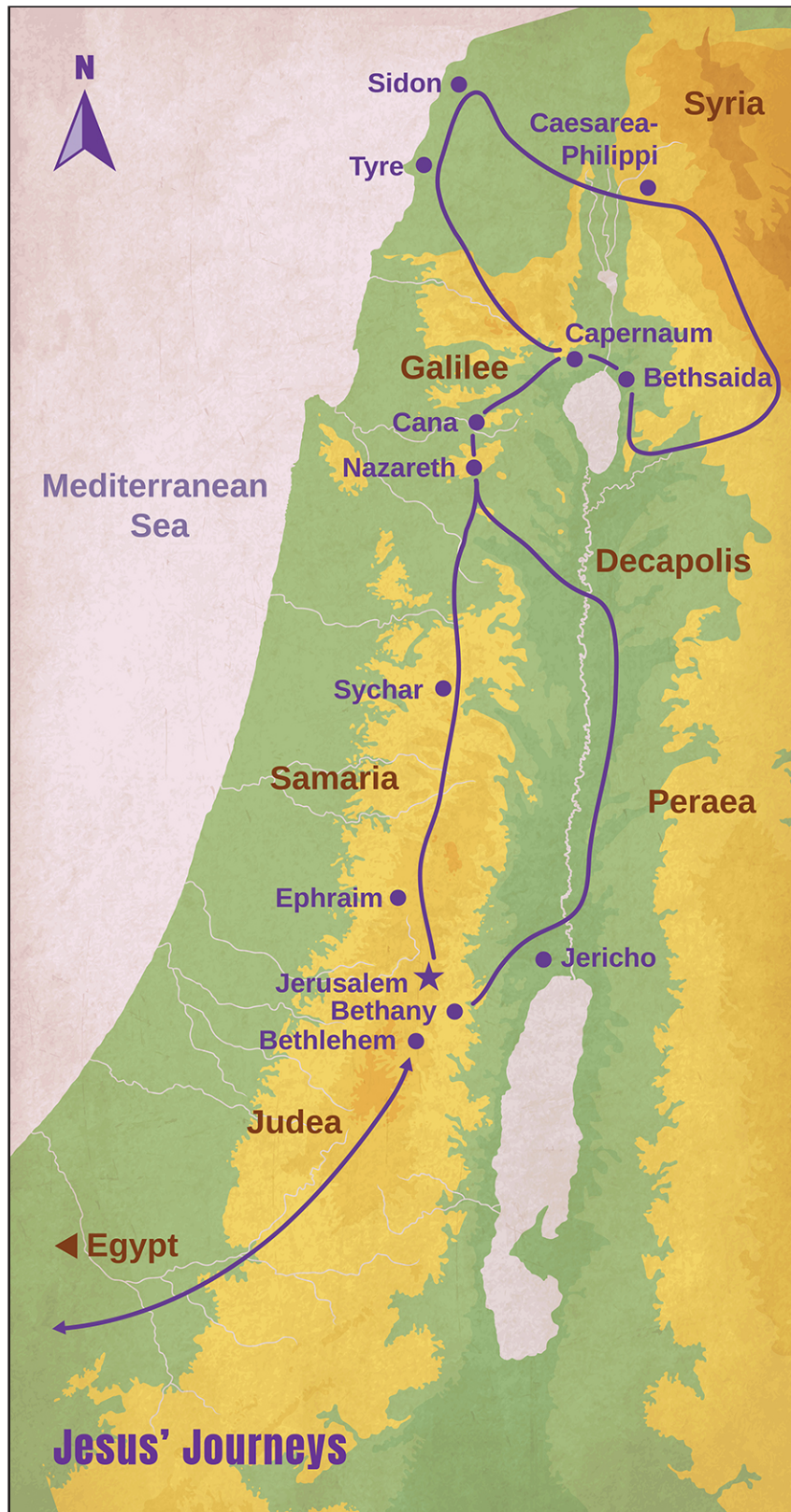

Lagur mbarsa ngə Ibrahimu balar ndar Hyal aga ja ma'yi a ndar vanyi 'yi'yi kəra Hyal malya nyi alkawal abər wu da sər fa'a ki nyi ar pəcira ji ngga nyi.

Naja tsu ba ji balar ndər Hyal ba ji mbar lagu alaga kə naja sən vira ju ma'yi a ndar mai. - Ibrani 11:8

"When Pharaoh had let the people go, God didn't lead them by the way of the land of the Philistines, although that was near;
for God said, 'Lest perhaps the people change their minds when they see war, and they return to Egypt'" Exodus 13:17

"For the Son of Man also came not to be served, but to serve, and to give his life as a ransom for many"

Mark 10:45

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created 4004
Tubal-cain forges metal 3300
Enoch walks with God 3017
Methuselah dies at age 969 2349
God floods the Earth 2349
Tower of Babel thwarted 2247
Abraham sojourns to Canaan 1922
Jacob moves to Egypt 1706
Moses leads Exodus from Egypt 1491
Gideon judges Israel 1245
Ruth embraces the God of Israel 1168
David installed as King 1055
King Solomon builds the Temple 1018
Elijah defeats Baal's prophets 896
Jonah preaches to Nineveh 800
Assyrians conquer Israelites 721
King Josiah reforms Judah 630
Babylonians capture Judah 605
Persians conquer Babylonians 539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple 537
Nehemiah rebuilds the wall 454
Malachi prophesies the Messiah 416
Greeks conquer Persians 331
Seleucids conquer Greeks 312
Hebrew Bible translated to Greek 250
Maccabees defeat Seleucids 165
Romans subject Judea 63
Herod the Great rules Judea 37

(The Annals of the World, James Usher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

1956 Christ returns for his people
1830 Jim Elliot martyrd in Ecuador
1731 John Williams reaches Polynesia
1614 Zinzendorf leads Moravian mission
1572 Japanese kill 40,000 Christians
1517 Jesuits reach Mexico
1455 Martin Luther leads Reformation
1323 Gutenberg prints first Bible
1276 Franciscans reach Sumatra
1100 Ramon Llull trains missionaries
1054 Crusades tarnish the church
997 The Great Schism
864 Adalbert martyrd in Prussia
716 Bulgarian Prince Boris converts
635 Boniface reaches Germany
569 Alopen reaches China
432 Longinus reaches Alodia / Sudan
397 Saint Patrick reaches Ireland
341 Carthage ratifies Bible Canon
325 Ulfilas reaches Goth / Romania
250 Niceae proclaims God is Trinity
197 Denis preaches Paris, France
70 Tertullian writes Christian literature
61 Titus destroys the Jewish Temple
52 Paul imprisoned in Rome, Italy
39 Thomas reaches Malabar, India
33 Peter reaches Gentile Cornelius
Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

Where?

When?									
Innocence			Fallen			Glory			
Eternity Past	4000 BC Creation	Fall to Sin No Law	1500 BC Moses' Law	Advent of Christ 0-33 AD	Church Age Kingdom Age	Great White Throne	New Heaven and Earth		
God	God's Perfect Fellowship	God's Perfect Fellowship with Adam in the Garden of Eden	Living in Unapproachable Light, 1 Timothy 6:16			God's Perfectly Restored Fellowship with All Mankind in the Holy City	All Restored Acts 3:21		
	John 10:30		Pre-Incarnate, John 8:58	Incarnate, John 1:14	Paradise, Luke 23:43				
			Everywhere, Psalm 139:7	Indwelling Believers, John 14:17					
			Serving the Savior or Satan on Earth, Ephesians 2:1-5						
			Blessed in Paradise, Luke 16:22						
Mankind	Deceased Believing Mankind	No Fall No Death	Punished in Hades until the final judgment, Luke 16:23 and Rev 20:13			No Hades No Dead Rev 20:3			
	Deceased Unbelieving Mankind								
	Holy Angels		Serving Mankind at God's Command, Hebrews 1:14						
Angels	Imprisoned Angels	No Fall No Unholy Angels	Imprisoned in Tartarus, 2 Peter 2:4 and Jude 6			Lake of Fire Prepared for the Devil and his Angels	Fallen Angels Forgiven? Col 1:20 Yes? Heb 2:16 No?		
	Fugitive Angels		Rebelling Against Christ		Thalaasa, Rev 20:13				
	First Beast Demon		Accusing Mankind						
	False Prophet Demon		1 Peter 5:8 and Revelation 12:10						
	Satan		Abyss Revelation 20:2						

Where?

Who?

Who?

Destiny

Marghi South at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, "*the gates of Hades will not prevail*," Matthew 16:18. Paul asks, "*Hades where is your victory?*" 1 Corinthians 15:55. John wrote, "*Hades gives up*," Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, "*Do not be afraid*," because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to "*be afraid*" because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, "*out of the frying pan, into the fire?*" Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, "*Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. "*If the first fruit is holy, so is the lump*," Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

Agabangau, mǎ'ya mau, hya nda mǎliya njir duniya patə aga nda da zəmbəlma dǎ, hya hǎr nda bəbətizama wu thlǝmǝr Tada əngə Zər ba əngə Mambəl Cicaui.

- Mǎtiwu 28:19